

HE 120/2026 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi vankeuslain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi vankeuslakia, tutkintavankeuslakia, yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annettua lakia, valvotusta koevapaudesta annettua lakia, yhdistelmärangeistuksen täytäntöönpanosta annettua lakia, mielenterveyslakia, sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annettua lakia ja lastensuojelulakia.

Esityksen mukaan Rikosseuraamuslaitoksen toimivaltaa rajoittaa täytäntöönpanoa vakavissa yhteiskunnallisissa häiriötilanteissa muutettaisiin siten, että Rikosseuraamuslaitos voisi tällaisissa tilanteissa muun muassa rajoittaa vankien toimintoja, tapaamisia ja poistumislupia sekä muuttaa yhdyskuntaseuraamuksiin sisältyviä velvollisuuksia taikka keskeyttää ne.

Rikosseuraamuslaitoksen valtuuksia valvoa vankeja yhtenäistettäisiin ja niitä selkeytettäisiin.

Vankien poistumislupia koskevassa sääntelyssä huomioitaisiin nykyistä paremmin poistumislupaan liittyvät turvallisuusseikat.

Vankiloiden tehostetun valvonnan osastoista ja sopimusosastoista sekä vangin sijoittamisesta ulkopuoliseen laitokseen säädettäisiin nykyistä tarkemmin.

Lisäksi esitykseen sisältyy yksittäisiä muutosehdotuksia muun muassa vapautuvan vangin kuljettamisesta tahdosta riippumattomaan hoitoon.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan kesällä 2027.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1
PERUSTELUT	6
1 Asian tausta ja valmistelu	6
1.1 Tausta	6
1.2 Valmistelu	6
2 Nykytila	7
2.1 Toiminta vakavassa yhteiskunnallisessa häiriötilanteessa	7
2.1.1 Nykytila	7
2.1.2 Nykytilan arviointi	8
2.2 Vankiloita koskeva sääntely	10
2.2.1 Suljetut vankilat ja avolaitokset	10
2.2.2 Vankilan alue	10
2.2.3 Vankilan tilojen hyväksyminen	10
2.2.4 Eri vankiryhmien sijoittaminen vankiloihin	11
2.3 Vankilan osastot	11
2.3.1 Tehostetun valvonnan osastot	11
2.3.2 Sopimusedustot	13
2.4 Lakia alemmat säädökset ja määräykset	14
2.4.1 Asetuksenantovaltuudet ja määräysenantovaltuudet	14
2.4.2 Vankilan järjestyssääntö	14
2.4.3 Vankilan osastojen päiväjärjestykset	16
2.5 Rikosseuraamuslaitoksen valvontatoimivaltuudet	16
2.5.1 Nykytila	16
2.5.2 Nykytilan arviointi	18
2.6 Maksukortin ja maksukorttitilin käyttö vankeusaikana	19
2.6.1 Nykytila	19
2.6.2 Nykytilan arviointi	20
2.7 Vankilasta vapautuvan vangin kuljettaminen tahdosta riippumattomaan hoitoon	21
2.7.1 Nykytila	21
2.7.2 Nykytilan arviointi	23
2.8 Toimintaan osallistumisen velvoittavuus	23
2.8.1 Nykytila	23
2.8.2 Nykytilan arviointi	24
2.9 Vangin karkaaminen ja luvaton poistuminen avolaitoksesta	25
2.9.1 Nykytila	25
2.9.2 Nykytilan arviointi	26
2.10 Vangeille myönnettävät poistumisluvat	26
2.10.1 Nykytila	26
2.10.1.1 Lainsäädäntö	26
2.10.1.2 Käytäntö	29
2.10.2 Nykytilan arviointi	34
2.11 Hoitoon pääsyn ajankohdan ilmoittaminen	36
2.12 Sijoittaminen vankilan ulkopuoliseen laitokseen	37
2.12.1 Nykytila	37

2.12.2 Nykytilan arviointi.....	40
3 Tavoitteet.....	42
4 Keskeiset ehdotukset.....	43
4.1 Toiminta vakavassa yhteiskunnallisessa häiriötilanteessa.....	43
4.1.1 Lähtökohtia.....	43
4.1.2 Vankeuslaki ja tutkintavankeuslaki.....	44
4.1.3 Yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpano.....	47
4.1.4 Muutoksenhaku.....	48
4.2 Vankiloita koskeva sääntely.....	49
4.3 Vankilan osastot.....	50
4.3.1 Tehostetun valvonnan osastot.....	50
4.3.2 Sopimusosastot.....	52
4.4 Lakia alemmat säädökset ja määräykset.....	53
4.4.1 Asetuksenantovaltuudet ja määräyksenantovaltuudet.....	53
4.4.2 Vankilan järjestyssääntö.....	55
4.4.3 Vankilan osastojen päiväjärjestykset.....	56
4.5 Rikosseuraamuslaitoksen valvontatoimivaltuudet.....	57
4.5.1 Toimivaltuuksien käytön edellytykset.....	57
4.5.2 Määräaikaiset päätökset.....	61
4.6 Rahan ja muiden maksuvälineiden käyttö vankilassa.....	61
4.7 Vankilasta vapautuvan vangin kuljettaminen tahdosta riippumattomaan hoitoon.....	63
4.8 Vangeille myönnettävät poistumisluvat.....	64
4.9 Hoitoon pääsyn ajankohdasta ilmoittaminen.....	65
4.10 Sijoittaminen vankilan ulkopuoliseen laitokseen.....	66
5 Pääasialliset vaikutukset.....	67
5.1 Taloudelliset vaikutukset.....	67
5.1.1 Julkinen talous.....	67
5.1.2 Vankien talous.....	69
5.2 Perus- ja ihmisoikeusvaikutukset ja vaikutukset ihmisryhmiin.....	70
5.2.1 Vaikutukset perus- ja ihmisoikeuksien toteutumiseen.....	70
5.2.2 Vaikutukset alaikäisiin.....	72
5.3 Vaikutukset viranomaisiin.....	74
5.4 Vaikutukset vankilaturvallisuuteen ja järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaan.....	76
5.5 Tiedonhallintavaikutukset.....	76
5.6 Tietosuojavaikutukset.....	76
5.7 Vaikutukset Ahvenanmaan maakuntaan.....	77
6 Muut toteuttamisvaihtoehdot.....	78
6.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset.....	78
6.2 Ulkomaiden lainsäädäntö ja muut ulkomailla käytetyt keinot.....	78
6.2.1 Toiminta vakavassa yhteiskunnallisessa häiriötilanteessa.....	78
6.2.2 Vankien kirjeiden lukeminen.....	78
6.2.3 Vankien puhelut ja niiden kuuntelu.....	80
6.2.4 Korkeamman turvallisuustason osastot muissa Pohjoismaissa.....	82
6.2.5 Rahan ja muiden maksuvälineiden käyttö vankiloissa.....	85
6.2.6 Poistumisluvat muissa Pohjoismaissa.....	86

7 Lausuntopalaute.....	88
7.1 Yleistä.....	88
7.2 Toiminta vakavassa yhteiskunnallisessa häiriötilanteessa.....	88
7.3 Vankiloita koskeva sääntely	89
7.4 Sopimusosasto	89
7.5 Tehostetun valvonnan osasto	89
7.6 Lakia alemmat säädökset ja määräykset.....	90
7.7 Rikosseuraamuslaitoksen valvontatoimivaltuudet.....	91
7.8 Rahan ja muiden maksuvälineiden käyttö vankilassa	92
7.9 Vapautuneen vangin kuljettaminen tahdosta riippumattomaan hoitoon	93
7.10 Vangeille myönnettävät poistumisluvat	93
7.11 Hoitoon pääsyn ajankohdasta ilmoittaminen.....	94
7.12 Sijoittaminen vankilan ulkopuoliseen laitokseen	94
7.13 Muita huomioita.....	97
8 Säännöskohtaiset perustelut.....	97
8.1 Vankeuslaki	97
8.2 Tutkintavankeuslaki.....	141
8.3 Laki yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta.....	149
8.4 Laki valvotusta koevapaudesta	152
8.5 Laki yhdistelmärangaistuksen täytäntöönpanosta	152
8.6 Mielenterveyslaki	153
8.7 Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista	154
8.8 Laki lastensuojelulain muuttamisesta	154
9 Lakia alemman asteinen sääntely	157
10 Voimaantulo	158
11 Toimeenpano ja seuranta.....	158
12 Esityksen riippuvuus muista esityksistä	158
13 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys.....	159
13.1 Toiminta vakavassa yhteiskunnallisessa häiriötilanteessa.....	159
13.2 Tehostetun valvonnan osasto	163
13.3 Rikosseuraamuslaitoksen valvontatoimivaltuudet edellytykset	165
13.4 Lakia alemman asteiset säädökset ja määräykset	167
13.5 Vapautuvan vangin kuljettaminen tahdosta riippumattomaan hoitoon	168
13.6 Hoitoon pääsyn tarkan ajankohdan ilmoittaminen	169
13.7 Yhteenveto	171
LAKIEHDOTUKSET	172
1. laki vankeuslain muuttamisesta	172
2. laki tutkintavankeuslain muuttamisesta	204
3. laki yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain muuttamisesta	225
4. laki valvotusta koevapaudesta annetun lain muuttamisesta.....	228
5. laki yhdistelmärangaistuksen täytäntöönpanosta annetun lain muuttamisesta	230
6. laki mielenterveyslain muuttamisesta	232
7. laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain 5 §:n muuttamisesta	233
8. laki lastensuojelulain muuttamisesta	234
LIITE	236

RINNAKKAISTEKSTIT	236
1. laki vankeuslain muuttamisesta	236
2. laki tutkintavankeuslain muuttamisesta	292
3. laki yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain muuttamisesta	327
4. laki valvotusta koevapaudesta annetun lain muuttamisesta	332
5. laki yhdistelmärangaistuksen täytäntöönpanosta annetun lain muuttamisesta	335
6. laki mielenterveyslain muuttamisesta	338
7. laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain 5 §:n muuttamisesta	340
8. laki lastensuojelulain muuttamisesta	341

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

1.1 Tausta

Vankeuslaki (767/2005) ja tutkintavankeuslaki (768/2005) tulivat voimaan vuonna 2006. Lainsäädäntöä uudistettiin tuolloin merkittävästi verrattuna aiempaan lakiin rangaistusten täytäntöönpanosta ja tutkintavankeudesta annettuun lakiin. Vuonna 2015 vankeuslakiin ja tutkintavankeuslakiin tehtiin laajoja muutoksia. Tuolloin esimerkiksi tapaamisia ja muutoksenhakua koskevat säännökset uudistettiin. Tämän lisäksi lakeihin on tehty lukuisia muita muutoksia niiden voimassa olon aikana.

Oikeusministeriössä laadittiin vuonna 2021 arviomuistio (Muistio 30.8.2021, VN/11810/2021), jossa arvioitiin lakien muutostarpeita kattavasti. Arviomuistion perusteella oikeusministeriö asetti 8.9.2021 työryhmän valmistelemaan muutoksia näihin lakeihin (VN/11810/2021: <https://oikeusministerio.fi/hanke?tunnus=OM039:00/2021>). Jäljempänä tästä työryhmästä käytetään käsitettä Vankeustyöryhmä 2021–2024. Työryhmän mietintö valmistui 11.4.2024. Työryhmän mietinnössä käsiteltiin osa arviomuistiossa ehdotetuista lainmuutostarpeista. Työryhmä järjesti työnsä aikana eräissä vankiloissa vangeille kuulemistilaisuuden ehdotuksista sekä kuuli myös ryhmää vapautuneita vankeja.

Petteri Orpon hallituksen ohjelmassa ”Vahva ja välittävä Suomi” on useita kirjauksia, jotka koskevat vankeusrangaistuksen täytäntöönpanoa. Hallitusohjelmakirjausten toteuttamiseksi oikeusministeriössä priorisoitiin hallitusohjelmakirjausten nopeampaa edistämistä, jonka takia työryhmän mietinnön valmistumisen jälkeen perusvalmistelua jatkettiin virkatyönä ja hankkeen painopistettä muutettiin hallitusohjelmakirjausten toteuttamiseen. Eduskunnalle annettiin hallituksen esitys laeiksi vankeuslain, tutkintavankeuslain ja puolustustilalain 9 §:n muuttamisesta (HE 53/2025 vp). Esitys käsitteli muun muassa varmuusosastoja koskevien säännösten muutoksia ja avolaitokseen sijoittamisen turvallisuutta parantavia muutoksia. Eduskunta hyväksyi mainittuun esitykseen sisältyneet lainmuutokset (EV 185/2025 vp).

Vankeuslain muutostarpeiden arviointia ja lainmuutosten valmistelua jatkettiin oikeusministeriössä asettamalla uusi työryhmä 19.5.2025 (<https://oikeusministerio.fi/hanke?tunnus=OM085:00/2024>). Jäljempänä tästä työryhmästä käytetään käsitettä Vankeustyöryhmä 2025. Työryhmän tehtävänä oli valmistella säännökset niiden hallitusohjelmaan kirjattujen tavoitteiden toteuttamiseksi, joiden valmistelua ei vielä ole tehty edellä mainitun hallituksen esityksen yhteydessä. Lisäksi työryhmän tuli valmistella ehdotukset eräksi muiksi säännösmuutoksiksi, joilla edistetään Rikosseuraamuslaitoksen valmiuksia huolehtia rangaistusten täytäntöönpanosta. Työryhmän työssä voitiin soveltuvain osin hyödyntää aiemmin 11.4.2024 valmistunutta Vankeustyöryhmän 2021–2024 raporttia (VN/11810/2021). Työryhmä luovutti mietintönsä 13.2.2026.

1.2 Valmistelu

Tämä esitys perustuu Vankeustyöryhmän 2025 mietintöön. Osa ehdotuksista on kuitenkin alun perin valmisteltu jo Vankeustyöryhmässä 2021–2024.

Työryhmä on laatinut ehdotukset säännöksiksi, jotka koskevat rangaistusten täytäntöönpanoa yhteiskunnallisissa häiriötilanteissa, vankiloiden tehostetun valvonnan osastoja sekä vankiloiden poistumislupajärjestelmää. Lisäksi työryhmän mietintöön on liitetty osia edellä mainitun aiemman työryhmän mietinnöstä vähäisin muutoksin. Tältä osin keskeiset ehdotukset

koskevat vankiloihin ja vankilan alueeseen liittyvää sääntelyä, Rikosseuraamuslaitoksen valvontatoimivaltuuksia, ulkopuolista laitossijoitusta sekä lakia alempien säännösten ja määräysten antamista.

Eduskunnan apulaisoikeusasiamies on ratkaisussaan EOAK/55/2024 kiinnittänyt huomiota epäselvyyteen siinä, minkä viranomaisen vastuulla on kuljettaa vankilasta vapautuva vanki tai tutkintavanki tahdosta riippumattomaan hoitoon. Asiaa on arvioitu oikeusministeriön, sisäministeriön ja sosiaali- ja terveysministeriön kesken. Arvioinnin perusteella on katsottu, että tilanteen selkeyttäminen edellyttää lainmuutoksia. Tarvittavat lainmuutokset on lisätty tähän esitykseen.

Esitystä valmisteltaessa on järjestetty kuulemistilaisuus keskeisille sidosryhmille työryhmässä valmistelluista ehdotuksista. Kuulemistilaisuus järjestettiin etäyhteyksin 4.11.2025. Kuulemistilaisuuteen osallistuivat Kris-Suomen keskusliitto ry., Rikoksettoman elämän tukisäätiö RETS ja Vankien vanhemmat ry.

Kuulemistilaisuudessa esiin tulleita seikkoja käsitellään tarkemmin jäljempänä kussakin asiayhteydessä.

Esitysluonnos on ollut lausuntokierroksella. Tiedot lausuntokierroksesta löytyvät suomeksi osoitteesta:

<https://www.lausuntopalvelu.fi/FI/Proposal/Participation?proposalId=5d30fdee-2811-4244-b69e-9e7f521466e7>

Lausuntopalautetta on käsitelty tarkemmin jäljempänä.

2 Nykytila

2.1 Toiminta vakavassa yhteiskunnallisessa häiriötilanteessa

2.1.1 Nykytila

Valmiuslaissa (1552/2011) säädetään yleisesti yhteiskunnan toimintojen järjestämisestä poikkeusoloissa. Valmiuslain säännökset eivät kuitenkaan koske nimenomaisesti rangaistusten täytäntöönpanoa yhteiskunnallisissa häiriötilanteissa. Koronapandemian aikana vuosina 2020–2022 havaittiin, että rangaistusten täytäntöönpanoa varten olisi tarpeen säätää kattavasti siitä, kuinka rangaistusten täytäntöönpanosta huolehditaan turvallisesti ja tuomittujen oikeudet huomioiden myös vakavissa yhteiskunnallisissa häiriötilanteissa.

Seuraavassa tarkastellaan voimassa olevan sääntelyn soveltuvuutta yhteiskunnallisissa häiriötilanteissa.

Vankeuslain 2 luvun 1 §:n 4 momentin nojalla vankiluvun tasoittamiseksi ja rangaistuksen asianmukaisen täytäntöönpanon turvaamiseksi voidaan oikeusministeriön asetuksella säätää rajoituksista vankilaan ottamiseen. Tällaiset rajoitukset voivat koskea sakon muuntorangaistukseen tuomittuja tai enintään kuuden kuukauden vankeusrangaistukseen tuomittuja ja kestää enintään kahdeksan kuukautta.

Eduskunta on hyväksynyt vankeuslain muutoksia syksyllä 2025 (HE 53/2025 vp, LaVM 14/2025 vp, EV 185/2025 vp). Muutokset koskevat muun muassa vankilaan ottamisen rajoittamista koskevia säännöksiä. Säännösten nojalla vankilaan ottamista voidaan rajoittaa

yhteiskunnallisissa häiriötilanteissa, jos se välttämättömästi sen varmistamiseksi, että vankeuden täytäntöönpano on 1 luvun 3 §:n 2 momentissa edellytetyllä tavalla turvallista yhteiskunnalle, henkilökunnalle ja vangeille. Rajoitukset voivat koskea sakon muuntorangaistusta ja enintään kahden vuoden ehdotonta vankeusrangaistusta. Kestoltaan rajoitukset voivat olla enintään kuusi kuukautta kerrallaan ja niiden käyttöönosta säädetään oikeusministeriön asetuksella.

Koronapandemian aikana säännöksen nojalla annettiin useita asetuksia, joilla rajoitettiin erityisesti sakon muuntorangaistukseen tuomittujen ottamista vankilaan. Pian pandemian alettua vuonna 2020 havaittiin kuitenkin, etteivät asetukseen perustuvat rajoitukset ole riittäviä vankien ja henkilökunnan terveydestä huolehtimiseksi vankilaolosuhteissa. Sakon muuntorangaistuksen ja ehdottoman vankeusrangaistuksen täytäntöönpanon väliaikaisesta rajoittamisesta annetulla lailla (194/2020) säädettiin laajemmista rajoituksista vankilaan ottamiseen. Laki oli väliaikainen ja se oli voimassa 10.4.2020-31.7.2020.

Koronapandemian aikana rajoitettiin myös erilaisia toimintoja vankiloissa, jotta tartuntojen leviämistä voitiin ehkäistä. Vankien toimintaa, vapaa-ajantoimintaa, tapaamisia ja poistumislupia rajoitettiin koronartuntojen ehkäisemiseksi. Voimassa oleva sääntely ei tältä osin antanut riittäviä valtuuksia asiasta huolehtimiseksi. Vastaavasti yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetussa laissa ei ole erityisesti huomioitu yhteiskunnallisia häiriötilanteita.

Lainsäädännön epäselvyyden vuoksi koronapandemian aikana säädettiin väliaikainen laki, jonka nojalla mainittuja toimintoja voitiin rajoittaa. Väliaikaisista toimesta rangaistusten täytäntöönpanossa ja tutkintavankeuden toimeenpanossa covid-19-epidemian takia annettu laki (452/2021) oli voimassa 7.6.2021-31.10.2021. Lain nojalla voitiin rajoittaa vankien toimintoja, poistumislupia ja tapaamisia sekä rajoittaa yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanon aloittamista taikka lykätä tai keskeyttää yhdyskuntaseuraamuksen täytäntöönpanoa. Säännösten soveltamedellytykset perustuivat sen hetkiseen epidemiatilanteeseen.

Eduskunnan apulaisoikeusasiamies on Rikosseuraamuslaitoksen toimintaa koronapandemian aikana koskevassa ratkaisussaan EOAK/2606/2020 kiinnittänyt huomiota tapaamisten pitkäaikaisen keskeyttämisen lainvastaisuuteen sekä siihen, että poistumislupien myöntämisen rajoittamisesta ei ollut laissa tuolloin säädetty. Sen sijaan toimintojen ja vapaa-ajantoimintojen järjestämisessä Rikosseuraamuslaitoksella on ratkaisun mukaan harkintavaltaa, joka antaa mahdollisuuden muokata toimintaa yhteiskunnallisen häiriötilanteen sitä edellyttäessä. Apulaisoikeusasiamies viittasi myös ratkaisussaan yllä mainittuun väliaikaiseen lainsäädäntöön, joka voimassa ollessaan antoi selvemmän lainsäädännöllisen perustan rajoitustoimenpiteille.

Oikeusministeriö ja Rikosseuraamuslaitos pitivät keväällä 2024 valmiusharjoituksen, jonka tarkoituksena oli edelleen arvioida sääntelytarpeita erilaisissa yhteiskunnallisissa häiriötilanteissa. Harjoituksessa havaittiin edellä mainittujen sääntelytarpeiden lisäksi tarve arvioida vankien siirtämistä koskevia säännöksiä evakuointitilanteissa, virka-avun saamista muilta viranomaisilta kuin poliisilta, vankien sijoittamista muihin tiloihin kuin vankiloihin, vankien kuljettamista sekä puolustustilalain soveltamiseen liittyviä kysymyksiä.

2.1.2 Nykytilan arviointi

Voimassa oleva lainsäädäntö sisältää säännökset vankilaan ottamisen rajoittamisesta yhteiskunnallisissa häiriötilanteissa. Sääntelyä on vastikään täsmennetty edellä mainituilla eduskunnan hyväksymillä lainmuutoksilla (HE 53/2025 vp, EV 185/2025 vp). Säännöksiä ei tältä osin ole tarpeen sisällöllisesti muuttaa.

Sen sijaan muilta osin lainsäädäntöä voidaan pitää puutteellisena. Sen enempää vankeuslaissa kuin yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetussa laissakaan (400/2015) ei ole huomioitu vakavia yhteiskunnallisia häiriötilanteita. Kuten yllä on todettu, koronapandemian aikana katsottiin välttämättömäksi säätää väliaikaista lainsäädäntöä, jonka nojalla Rikosseuraamuslaitos saattoi huolehtia turvallisesta rangaistusten täytäntöönpanosta pandemian aikana. Seuraavassa tarkastellaan vakaviin yhteiskunnallisiin häiriötilanteisiin mahdollisesti liittyviä sääntelytarpeita.

Erilaiset vakavat yhteiskunnalliset häiriötilanteet voivat vaikuttaa merkittävästi ehdottoman vankeusrangaistuksen täytäntöönpanoon. Häiriötilanteessa vankilan toimintoja voi olla tarpeen järjestellä uudelleen tai rajoittaa. Voimassa olevan lainsäädännön lähtökohtana on, että kaikki vankilan toiminnot järjestetään samanlaisina riippumatta siitä, millaisia vaikutuksia häiriötilanteella on yhteiskuntaan. Vaikka Rikosseuraamuslaitoksella onkin laaja harkintavalta toimintojen sisällöstä, voimassa olevassa lainsäädännössä ei ole huomioitu esimerkiksi tarvetta keskeyttää joitain toimintoja kokonaan. Olisikin perusteltua arvioida sitä, millaisin edellytyksin voitaisiin säätää mahdollisuuksista muuttaa tai supistaa vankilan toimintaa häiriötilanteessa. Keskiössä olisi vangeille järjestettävän toiminnan tarkastelu kuten osallistumisvelvollisuuden toteuttamiseksi järjestettävä toiminta, vapaa-ajantoiminta, vankien tapaamiset ja poistumisluvat.

Toisaalta vakavissa yhteiskunnallisissa häiriötilanteissa voi tulla eteen tilanne, jossa suuri joukko vankeja joudutaan nopealla aikataululla siirtämään pois yksittäisestä vankilasta. Tällaisen onnistuminen edellyttää, että vankien siirtämistä ja kuljettamista koskeva lainsäädäntö antaa mahdollisuuden huolehtia siirtämisestä. Nopealla aikataululla voi myös tulla tarve rajoittaa vankien mahdollisuutta ulkoiluun.

Vastaavanlaisia sääntelytarpeita liittyy yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanoon. Voimassa oleva yhdyskuntaseuraamuksia koskevaan lainsäädäntöön ei sisälly vankeuslakia vastaavaa mahdollisuutta siirtää yleisesti yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanoa. Sääntelyn nojalla ei ole myöskään mahdollista lykätä tai keskeyttää yhdyskuntaseuraamuksen täytäntöönpanoa tai muuttaa tuomitun velvollisuuksien sisältöä muuten kuin tuomitusta johtuvista syistä. Yhteiskunnallista häiriötilannetta ei siten voimassa olevan sääntelyn nojalla voida käyttää perusteena tällaisille toimenpiteille. Olisikin perusteltua arvioida myös tämän sääntelyn muutostarpeet.

Valmistelun aikana vankien kanssa toimiville järjestöille järjestetyssä kuulemisessa kuultavat pitivät perusteltuna säätää rajoituksista, joita vakavissa yhteiskunnallisissa häiriötilanteissa voidaan asettaa. Kuultavat pitivät kannatettavana sääntelytapaa, jossa rajoitukset sidottaisiin välttämättömyyteen ja porrastettaisiin siten, että esimerkiksi toiminnan supistaminen olisi ensisijaista ja vain poikkeuksellisesti toiminta keskeytettäisiin kokonaan. Kuultavat pitivät tärkeänä, että alaikäiset vangit rajattaisiin rajoitusten ulkopuolelle ja että jos yhteydenpitoa vankilan ulkopuolelle rajoitetaan, tarjottaisiin korvaavia yhteydenpitotapoja mahdollisimman laajasti. Kuultavat toivat esiin, että vakavissa yhteiskunnallisissa häiriötilanteissa olisi tärkeää turvata vankien terveydenhuolto ennakoidusti. Esimerkiksi koronaepidemian aikana vangit saivat ensimmäiset rokotuksensa vasta siinä vaiheessa, kun verrokkimaiden vangit saivat jo kolmannen rokotuksensa. Nämä huomiot on perusteltua huomioida sääntelyssä.

Valmistelun aikana on ollut esillä myös kysymys siitä, voitaisiinko vankeja sijoittaa muihin tiloihin kuin vankiloihin ja poikkeuksellisesti jopa vapauttaa ennenaikaisesti esimerkiksi valvottuun koevapauteen. Valmistelussa on katsottu, että kysymys on tilanteista, jotka edellyttävät kyseisen vakavan häiriötilanteen erityispiirteiden huomioimista. Siksi tässä yhteydessä ei ole pidetty perusteltuna valmistella yleisiä säännöksiä muiden kuin vankilatilojen

käyttöön otosta tai vankien vapauttamisesta. Ensi sijassa voidaan arvioida, että jäljempänä ehdotetuilla säännöksillä voidaan häiriötilanteessa huolehtia täytäntöönpanosta siten, että täytäntöönpano voidaan toteuttaa vankiloissa eikä vankeja myöskään ole tarpeen vapauttaa.

2.2 Vankiloita koskeva sääntely

2.2.1 Suljetut vankilat ja avolaitokset

Rikosseuraamuslaitoksen organisaatiosta säädetään Rikosseuraamuslaitoksesta annetussa laissa (221/2022). Rikosseuraamuslaitoksessa on alueellisia rikosseuraamuskeskuksia, joiden yksikköinä yhdyskuntaseuraamustoimistot ja vankilat toimivat. Rikosseuraamuskeskuksista ja niiden toimialueista säädetään valtioneuvoston asetuksella. Rikosseuraamuskeskusten yksiköistä eli yhdyskuntaseuraamustoimistoista ja vankiloista säädetään oikeusministeriön asetuksella.

Vankeuslain 4 luvun 1 §:ssä säädetään tarkemmin vankiloista. Pykälän 1 momentin mukaan vankilat ovat joko suljettuja vankiloita tai avolaitoksia.

Laissa ei ole tarkemmin säädetty siitä, mitkä vankilat ovat avolaitoksia ja mitkä suljettuja vankiloita tai miten asiasta päätetään. Laissa ei ole myöskään asetuksen- tai määräyksenantovaltuutta, joiden nojalla asiasta päätettäisiin. Käytännössä avolaitosten lisäksi suljetuissa vankiloissa on avolaitososastoja. Vankeuslaissa ei ole huomioitu tällaisia osastoja.

Koska sijoittaminen suljettuun vankilaan tai avolaitokseen vaikuttaa merkittävästi vangin oikeuksiin, on sääntelyä perusteltua täsmentää. Erityisesti on tarpeen täsmentää sitä, millä säädös- tai päätöstopella määritellään avolaitoksina toimivat vankilat tai suljettujen vankiloiden avo-osastot ja täydentää lakia ja asetusta tarvittavilla säännöksillä.

2.2.2 Vankilan alue

Vankeuslaissa ei ole määritelty, mikä vankilan alue on. Vankila-alueet on välillisesti määritelty liikkumis- ja oleskelurajoituksista annetussa sisäministeriön asetuksessa (1104/2013). Asetus on annettu poliisilain (872/2011) nojalla ja siinä määritellään alueet, joilla ulkopuolinen henkilö ei saa ilman lupaa liikkua tai oleskella. Asetus ei siten varsinaisesti koske vankila-alueen määrittelyä vankeuslaissa tarkoitettulla tavalla, vaan ulkopuolisia henkilöitä koskevia yleisiä liikkumisrajoituksia.

Vankeuslain 15 luvun 1 §:n nojalla vankilan järjestyssäännössä voidaan antaa tarkempia määräyksiä vankilan alueella liikkumisesta. Vankiloiden järjestyssäännöissä onkin määritelty ne alueet, joilla vanki saa päiväjärjestyksessä määrättyinä aikoina liikkua ja ne alueet, joilla vanki ei saa liikkua. Järjestyssäännötkään eivät kuitenkaan sisällä vankilan alueen määrittelyä.

Useissa vankeuslain ja tutkintavankeuslain säännöksissä viitataan vankilaan tai vankilan alueeseen sen määrittelemiseksi, miten Rikosseuraamuslaitoksen toimivalta käyttää erilaisia laissa säädettyjä tarkastus- ja turvaamistoimia taikka voimakeinoja määräytyä. Rikoslain 16 luvun 15 §:ssä säädetään vangin laittomasta vapauttamisesta ja 16 §:ssä vangin karkaamisesta. Näissä säännöksissä viitataan karkaamiseen vankilasta tai rangaistuslaitoksesta. Jälkimmäistä viittausta tosin voidaan pitää kielellisesti vanhentuneena.

Vankiloiden maantieteelliset alueet olisivatkin perusteltua määritellä nykyistä selkeämmin myös vankeuslain nojalla annettavissa säännöksissä tai määräyksissä.

2.2.3 Vankilan tilojen hyväksyminen

Vankeuslaissa tai tutkintavankeuslaissa ei ole säännöksiä vankilan tilojen hyväksymisestä käyttöön. Käytännössä tällaisia päätöksiä ei myöskään ole tehty, vaan Rikosseuraamuslaitos on pyrkinyt varmistamaan tilojen hyväksyttävyyden uusien vankiloiden rakentamishankkeiden aikana. Osana Rikosseuraamuslaitoksen laillisuusvalvonnan kehittämistä käynnissä olevissa rakentamishankkeissa on erityisesti kiinnitetty huomiota tilojen laillisuuteen liittyviin seikkoihin.

Poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetun (841/2006) lain 2 luvun 1 §:n mukaan poliisin säilytystilan hyväksyy Poliisihallitus. Kyseisen lain uudistamista on valmisteltu sisäministeriössä. Tilojen hyväksymiseen liittyvää sääntelyä on tarkoitus täsmentää nykyisestä.

Asiaan on kiinnittänyt huomiota myös eduskunnan oikeusasiamies ratkaisussaan EOAK/4609/2018. Ratkaisussa hän piti tärkeänä, että poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetun lainsäädännön kokonaisuudistuksessa säilytystilojen hyväksymismenettely ja hyväksymisen edellytykset säädellään riittävän tarkasti. Oikeusasiamiehen käsityksen mukaan kysymys ei ole vain siitä, että Poliisihallitus tarkastaa tilat ennen hyväksymistä vaan tarkastusmenettelyssä tulee ottaa kantaa myös siihen, että säädösten edellyttämät toiminnot voidaan asianmukaisesti toteuttaa.

Ottaen huomioon oikeusasiamiehen poliisin säilytystiloista toteaman, on perusteltua säätää myös vankiloiden hyväksymisestä riittävällä täsmällisyydellä vankeuslaissa ja tutkintavankeuslaissa.

2.2.4 Eri vankiryhmien sijoittaminen vankiloihin

Tutkintavankeuslain 2 luvun 1 §:n mukaan rikoksen takia vangittu henkilö on toimitettava tutkintavankilana toimivaan vankilaan. Luvun 6 §:n mukaan tutkintavankilana toimivista vankiloista säädetään oikeusministeriön asetuksella. Tutkintavankeuslain 3 luvun 1 §:n nojalla tutkintavanki on sijoitettava eri vankilaan tai eri osastolle vankeusvankien kanssa. Tästä voidaan poiketa tutkintavangin suostumuksella ja muutenkin eräissä poikkeustilanteissa.

Vankeuslain 5 luvun 1 §:n mukaan vankilassa voi olla valvonnan asteeltaan ja toiminnoiltaan erilaisia osastoja. Naisvangit ja miesvangit on sijoitettava eri asuinosaosastolle ja alaikäiset vangit on pidettävä erillään aikuisista. Tutkintavankeuslaissa on vastaavat säännökset.

Vankeuslain 15 luvun 1 §:n mukaan vankilan järjestyssääntö sisältää tarkemmat määräykset vankilan osastoista. Järjestyssäännöissä tuleekin tarkemmin määritellä esimerkiksi tutkintavangeille tarkoitetut osastot, naisten ja miesten osastot ja muut vastaavat osastojaotellut.

Voimassa olevan sääntelyn perusteella se, mihin vankiloihin voidaan sijoittaa tutkintavankeja, säädetään oikeusministeriön asetuksella. Sen sijaan mies-, nais- tai alaikäisten vankien sijoittamiseen tarkoitetuista vankiloista ei asetustasolla säädetä. Naisvangeille ja alaikäisille vangeille tarkoitetut osastot perustetaan siten käytännössä vankilan järjestyssäännössä.

Edellä avolaitoksista todettuun viitaten on syytä arvioida kokonaisuutena sitä, onko sääntely riittävää siltä osin, mihin vankiloihin edellä mainittuja vankiryhmiä voidaan sijoittaa. Sääntelyn tulisi olla johdonmukaista sen suhteen, millä tasolla säädetään tai päätetään esimerkiksi tutkintavangeille taikka mies- nais- tai alaikäisille vangeille soveltuvista vankiloista.

2.3 Vankilan osastot

2.3.1 Tehostetun valvonnan osastot

Valtioneuvosto on vuonna 2025 tehnyt periaatepäätöksen järjestäytyneen rikollisuuden torjunnan strategiasta ja toimenpideohjelmasta (Oikeusministeriön julkaisuja, Mietintöjä ja lausuntoja 2025:7). Julkaisussa on käsitelty myös järjestäytyneen rikollisuuden merkitystä vankiloissa (s.17). Toimenpideohjelman mukaan järjestäytyneeseen rikollisuuteen liittyvät kysymykset huomioidaan myös vankeuslainsäädännön muutostarpeita arvioitaessa.

Vankiloihin on turvallisuussyistä ja järjestäytyneen rikollisuuden toimintaan puuttumiseksi perustettu varmuusosastoja ja niin sanottuja tehostetun valvonnan osastoja. Tehostetun valvonnan osastoille sijoitetaan järjestäytyneeseen rikollisuuteen kytkeytyviä vankeja tai muulla tavoin vankilaturvallisuutta vaarantavia vankeja ja tavoitteena on estää heitä jatkamasta rikollista toimintaa vankilassa tai vankilasta käsin. Tehostetun valvonnan osastoille on viime vuosina tehty noin 80–100 sijoituspäätöstä.

Tehostetun valvonnan osastojen säädösperusta on seuraavanlainen. Vankeuslain 5 luvun 1 §:n nojalla vankiloissa valvonnan asteeltaan ja toiminnoiltaan erilaisia osastoja. Osastojen sellien aukioloajat, eri toimintojen ajankohdat ja osaston vangeille järjestettävät toiminnot voivat siten poiketa toisistaan vankeuslain asettamissa rajoissa. Vankien valvontaan sovelletaan kaikilla tavallisilla osastoilla samoja säännöksiä ja valvonnan aste voikin erota lähinnä sellien aukioloaikojen ja osaston henkilökuntavahvuuden perusteella. Rikosseuraamuslaitoksella on siten verrattain paljon harkintavaltaa siinä, minkälaisia osastoja vankiloissa on. Samoin Rikosseuraamuslaitoksella on vankeuslain 5 luvun 1 §:n 2 momentin nojalla verrattain paljon harkintavaltaa siinä, mille osastolle vanki sijoitetaan.

Tavallisista osastoista poikkeavat ennen kaikkea varmuusosastot, joista säädetään vankeuslain 5 luvun 5–7 §:ssä. Laissa on säädetty varmuusosastolle sijoittamisen edellytyksistä, osastosijoituksen jatkamisen arvioinnista sekä siitä, miten varmuusosastolle sijoitettujen vankien valvonta eroaa tavallisista osastoista. Eduskunta on hyväksynyt muutoksia varmuusosastoja koskevaan sääntelyyn edellä mainituilla lainmuutoksilla (HE 53/2025 vp, EV 185/2025 vp). Muutokset koskevat erityisesti sitä, millä edellytyksillä vanki voidaan sijoittaa varmuusosastolle. Muutosten tavoitteena on helpottaa vankilan turvallisuutta vaarantavaa rikollista toimintaa jatkavien vankien sijoittamista varmuusosastolle.

Tavallisista osastoista poikkeavat myös edellä mainitut tehostetun valvonnan osastot. Kuten edellä käy ilmi tehostetun valvonnan osastoista ei ole säädetty erikseen kuten varmuusosastoista. Tehostetun valvonnan osastot ovatkin periaatteessa vankeuslaissa tarkoitettuja tavanomaisia osastoja, joilla kuitenkin valvonnan aste ja toiminnot vastaavat siihen, että osastoille on sijoitettu järjestäytyneeseen rikollisuuteen kytkeytyviä vankeja. Laissa ei ole myöskään erityisiä säännöksiä tehostetun valvonnan osastojen valvonnasta. Tämä tarkoittaa sitä, että osastoilla esimerkiksi kirjeenvaihdon ja puhelujen valvontaan sovelletaan vankeuslain tavanomaisia säännöksiä.

Tehostetun valvonnan osastoja on tarkasteltu kahdessa tutkimushankkeessa.

Ensimmäisessä tutkimushankkeessa tehostetun valvonnan osastoja tarkasteltiin oikeudellisesti sekä henkilökunnan haastatteluilla. (Matti Tolvanen, Henri Rikander, Salla Rikander: Tehostetun valvonnan (TEVA) osastojen toiminnan arviointi, 2024). Haastatteluissa nousi esille monenlaisia epäselvyyksiä muun muassa tehostetun valvonnan osastojen tavoitteissa ja toiminnassa yleisesti. Sijoittamiskriteerien puuttuessa sijoitusten perusteleminen koettiin

hankalaksi. Haastateltavat katsoivat, ettei tehostetun valvonnan osastoilla ole kyetty vaikuttamaan vankeusaikaiseen rikollisuuteen ja ettei tehostetun valvonnan osastoilla ole tehostettua valvontaa. Raportin havaintojen perusteella Rikosseuraamuslaitoksessa on pyritty kirkastamaan tehostetun valvonnan osastojen toimintaa.

Toisessa tutkimushankkeessa haastateltiin tehostetun valvonnan osastoille sijoitettuja vankeja ja muille osastoille sijoitettuja vankeja. Haastatteluissa nousi esille se, että tehostetun valvonnan osastot ovat voineet jonkin verran ehkäistä vankeusaikaista rikollisuutta. Haastatelluista vangeista tehostetun valvonnan osastoille sijoitetut vangit kokivat osastojen valvonnan ja olosuhteet erittäin suljetuiksi ja toimintojen määrän vähäiseksi. Vangit pitivät sijoittamisperusteita ja osastolta pois pääsemisen perusteita epäselvinä ja epäyhtenäisinä. Haastatelluista vangeista muille osastoille sijoitetut vangit katsoivat tehostetun valvonnan osastojen parantaneen muiden osastojen vankien mahdollisuuksia nauttia oikeuksistaan ja siten myös parantaneen ilmapiiriä muilla osastoilla. (ks. Rikosseuraamuslaitoksen raportti: ”Vankilassa vankilan sisällä”, Selvitys vankien kokemuksista tehostetun valvonnan osastoista, niille asetettujen tavoitteiden saavuttamisesta sekä koetuista vaikutuksista ja vaikuttavuudesta, 2025)

Myös eduskunnan apulaisoikeusasiamies on käsitellyt tehostetun valvonnan osastoihin liittyviä kysymyksiä ratkaisuihinsa. Apulaisoikeusasiamiehen käsittelemässä asioissa ovat nousseet esille epäselvyydet osastoille sijoittamisen perusteissa ja sijoittamisen päättymisen edellytyksissä. Apulaisoikeusasiamies on esimerkiksi kiinnittänyt huomiota siihen, että vankilassa ei ole selkeää toimintamallia tehostetun valvonnan osastolta pois siirtymiseksi sekä vankeuslain täytäntöönpanon tavoitteiden ja vaiheittaisen vapautumisen toteutumiseksi (ks. esim. EOAK/1186/2023 ja EOAK/318/2025). Toiseksi apulaisoikeusasiamies on kiinnittänyt huomiota tehostetun valvonnan osastojen toiminnan vähäisyyteen (ks. esim. EOAK/1493/2024, EOAK/318/2025 ja EOAK/2330/2023).

Valmistelun aikana kuultiin järjestöjä, jotka muun muassa tarjoavat tukea vapautuville vangeille. Järjestöjen edustajat pitivät tärkeänä, että järjestäytyneen rikollisuuden vaikuttamismahdollisuuksia rajoitetaan sijoittamalla heidät eri osastoille kuin muut vangit. Tätä koskevien säännösten ja käytäntöjen tulee kuitenkin olla selviä ja yhdenmukaisia. Kuulemisessa korostui kysymys siitä, miten määritellään seikat, joiden vuoksi vanki sijoitetaan tehostetun valvonnan osastolle ja miten hän voi osoittaa tässä suhteessa tapahtuneen muutosta ja päästä pois osastolta. Tällaisten seikkojen tulisi kuultavien mielestä olla selkeitä. Lisäksi kuulemisessa tuotiin esille osastojen suppeat toimintamahdollisuudet ja ongelmat siinä, etteivät tehostetun valvonnan osastojen vangit voi lainkaan käyttää vankiloiden yleisiä toimintotiloja. Huomiota kiinnitettiin myös siihen, onko perusteltua edellyttää vankivaatteiden käyttöä osastoilla, kun osastot toimivat erillään muista osastoista.

Edellä todetun perusteella tehostetun valvonnan osastoihin liittyy monia epäselviä kysymyksiä. Osastojen tavoitteet ja toiminta-ajatus ovat tutkimusten perusteella jossain määrin epäselviä. Epäselvänä voidaan pitää myös sitä, millä perusteilla vangit sijoitetaan osastolle, miten sieltä pääsee pois ja miten vankien valvonta osastoilla on tarkoitettu järjestää.

Onkin perusteltua arvioida myös lainsäädännön näkökulmasta, onko voimassa oleva lainsäädäntö riittävää tehostetun valvonnan osastojen tavoitteiden toteuttamiseksi, vai tulisiko lainsäädäntöä joltain osin täsmentää.

Myös hallitusohjelmaan on kirjattu tavoitteeksi: selkeytetään ja laajennetaan vankilahenkilökunnan toimivaltuuksia tehostetun valvonnan osastoilla. Hallitusohjelmakirjaus

voidaan toteuttaa arvioimalla osastoja koskevan lainsäädännön muutostarpeet. Kysymys liittyy osin myös jäljempänä käsiteltävien kysymyksen Rikosseuraamuslaitoksen valvontavaltuuksista.

2.3.2 Sopimusosastot

Vankeuslain 5 luvun 4 §:n mukaan vangille on varattava mahdollisuus asua osastolla, jolla vangit sitoutuvat osaston vangeille järjestettävään toimintaan sekä 16 luvun 7 §:ssä tarkoitettuun päihitteettömyyden valvontaan. Tällaisia osastoja kutsutaan sopimusosastoiksi. Sopimusosastojen tarkoituksena on se, että niillä järjestetään vangin päihitteettömyyttä edistävää toimintaa ja että vanki samalla sitoutuu päihitteettömyytensä valvontaan. Tällä hetkellä sopimusosastoja on Helsingin, Riihimäen, Mikkelin, Hämeenlinnan, Kylmäkosken, Turun, Vantaan, Oulun, Pyhäselän, Sukevan ja Kuopion vankilassa.

Säännöksen perusteella on kuitenkin epäselvää, millä edellytyksillä vanki voidaan sijoittaa sopimusosastolle ja milloin sijoitus voidaan peruuttaa. Käytännössä asiaa on arvioitu yleisten osastosijoitteluperusteiden nojalla, minkä lisäksi vangin on tullut sitoutua päihitteettömyyden valvontaan. Sääntelyä on perusteltua täsmentää.

2.4 Lakia alemmat säädökset ja määräykset

2.4.1 Asetuksenantovaltuudet ja määräyksenantovaltuudet

Vankeuslain useissa luvuissa on säädetty Rikosseuraamuslaitokselle toimivalta antaa tarkempia määräyksiä kyseisessä luvussa säädetystä asiasta. Määräyksenantovaltuudet on hyväksytty perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella. Kaikkien määräystenantovaltuuksien nojalla ei kuitenkaan ole annettu määräyksiä. Osin määräyksenantovaltuudet ovat myös hyvin avoimia.

Vankeuslain eräissä asetuksenantovaltuuksissa on myös sisällöllisiä muutostarpeita. Esimerkiksi lain 22 luvun yleinen asetuksenantovaltuus ei enää vastaa asetuksenantovaltuussääntelylle asetettuja vaatimuksia.

Määräyksenantovaltuudet ja asetuksenantovaltuudet tuleekin uudistaa siten, että edellä mainitut seikat korjataan.

2.4.2 Vankilan järjestyssääntö

Vankeuslain 15 luvun 1 §:n nojalla vankilan järjestyssäännössä voidaan antaa lakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä ja määräyksiä tarkempia määräyksiä vankilan alueella liikkumisesta ja tilojen lukittuna pitämisestä, osastoista, tupakoinnin, tapaamisten ja puhelimen käytön sekä vapaa-ajan järjestämisestä, omaisuuden hallussapidosta sekä muista vastaavista vankilan järjestyksen ylläpitämiseen ja toimintojen järjestämiseen liittyvistä yksittäisistä seikoista. Säännöksen nojalla voidaan siten antaa tarkempia määräyksiä mainituista seikoista. Määräyksiä voidaan kuitenkin vain täsmentää laissa, asetuksessa tai Rikosseuraamuslaitoksen määräyksessä säädettyä tai määrättyä. Lain 12 luvun 6 §:n nojalla vankilan järjestyssäännössä voidaan antaa vankilan toiminnan ja järjestyksen kannalta välttämättömiä määräyksiä puhelimen käyttöajoista. Lain 13 luvun 12 §:n nojalla vankilan järjestyssäännössä voidaan antaa myös tarkempia määräyksiä tapaamisen yhteydessä vastaanotettavasta omaisuudesta ja sen määrästä sekä menettelytavasta tavaroita vastaanotettaessa.

Luvun 3 §:n 1 momentin 4 kohdan nojalla vankilan järjestyssäännön rikkominen edellyttäen, että järjestyssäännössä on nimenomaisesti mainittu kyseisestä rikkomuksesta voivan seurata kurinpitörangaistus.

Luvun 16 §:n mukaan operatiivisen toiminnan vastualueen johtaja vahvistaa vankilan järjestyssäännön. Saman pykälän mukaan vankilan tilojen lukittuna pitämisestä päättää pääsääntöisesti vankilan yksikönpäällikkö.

Jokaisella vankilalla onkin järjestyssääntö, jossa on vankilakohtaisesti määräykset laissa säädetyistä seikoista. Järjestyssääntöjen sisältöjä on pyritty yhtenäistämään Rikosseuraamuslaitoksen laatimilla mallijärjestyssäännöillä.

Esityksen valmistelua varten selvitettiin järjestyssääntöjen sisältöjä. Järjestyssäännöt ovat suhteellisen samanlaisia vankiloiden välillä. Keskeisimmät erot ovat suljettujen vankiloiden ja avovankiloiden järjestyssääntöjen välillä, mikä johtuu vankiloiden erilaisuudesta. Määräykset vankiloiden osastoista, työ- ja vapaa-ajantoiminnoista sekä tapaamisista ovat sisällöltään kunkin vankilan järjestelyjen mukaisia.

Tällä hetkellä vankeuslain 15 luvun 1 §:n sisältämän listauksen lisäksi järjestyssäännöissä voidaan määrätä ”muista vastaavista vankilan järjestyksen ylläpitämiseen ja toimintojen järjestämiseen liittyvistä yksittäisistä seikoista”. Vankiloiden järjestyssäännöissä nämä ”muut vastaavat seikat” sisältävät määräyksiä hyvin monenlaisista asioista kuten vangin pukeutumisesta, työajan toiminnasta, laitospöytäkirjasta asioinnista, postin lähettämisestä, tupakoinnista, sellien siisteydestä, päihteidenkäytöstä ja lääkkeitä.

Eroavaisuuksia järjestyssääntöjen välillä on myös siinä, milloin järjestyssäännön rikkomisesta voidaan määrätä kurinpitovangitusta. Eräissä vankiloissa vangille voidaan määrätä kurinpitovangitusta, jos hän pitää muistiinpanovälineitä esillä tai välittää kirjallisia viestejä videoyhteyden aikana ilman henkilökunnan lupaa. Kaikissa vankiloissa tällaisten määräysten rikkomisesta ei kuitenkaan voida määrätä kurinpitovangitusta. Eräissä vankiloissa myös kielletyillä alueilla tupakoinnista voidaan määrätä kurinpitovangitusta.

Vankeustyöryhmän 2021–2024 työskentelyn aikana järjestetyssä vapautuneiden vankien kuulemisessa keskusteltiin järjestyssäännöistä. Kuulemisessa kuultavat pitivät järjestyssääntöjä melko yhdenmukaisina. Kuitenkin esimerkiksi sallittu haltuun annettava omaisuus voi olla määritelty eri tavoin ero vankiloissa.

Perustuslakivaliokunta on lausuntokäytännössään ottanut kantaa erilaisten järjestyssääntöjen oikeudelliseen luonteeseen. Esimerkiksi lausunnossaan PeVL 70/2002 vp perustuslakivaliokunta totesi, että perustuslain kannalta ei valiokunnan mielestä sinänsä ole ongelmallista säätää opetuksen järjestäjän velvollisuudesta hyväksyä määräyksiä esimerkiksi koulutyön käytännön järjestelyihin tai koulurakennusten ja niiden piha-alueiden käyttämiseen liittyvistä seikoista. Koulu- ja oppilaitoskohtaisten järjestyssääntöjen antamisessa ei lähtökohtaisesti ole kysymys perustuslain 80 §:ssä säännellystä lainsäädäntövallan delegoinnista, vaan oikeudesta tehdä alueellisesti rajattuja yleisluonteisia hallintopäätöksiä. Valiokunta huomautti, että järjestyssäännöllä ei voida ilman laissa olevaa riittävän täsmällistä ja perusoikeuksien yleiset rajoitusedellytykset muutoinkin täyttävää säännöstä antaa määräystä esimerkiksi jonkin perusoikeuden rajoittamisesta. Ilman lain riittävän täsmällisten säännösten tukea järjestyssäännöllä ei voida määrätä myöskään yksilön oikeuksista tai velvollisuuksista. Lausunnossaan PeVL 45/2014 vp valiokunta korosti, että tuolloin säilöönottoyksiköihin ehdotetun kaltaisilla järjestyssäännöillä ei voida määrätä laista poikkeavasti yksilön oikeuksista tai velvollisuuksista. Niiden rikkomisesta ei myöskään saa aiheutua kurinpidollisia seuraamuksia. Valiokunta katsoi, että järjestyssäännön oikeudellinen luonne on ylipäänsä epämääräinen. Käytännössä edellä lausutusta seuraa, että järjestyssäännöillä on lähinnä ohjaava ja informatiivinen merkitys.

Vankeuslain järjestyssääntöjä koskevia säännöksiä onkin tarpeen täsmentää perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännön mukaiseksi. Sääntelyä tulisi täsmentää siten, että lain tasolla on riittävän täsmälliset säännökset perusoikeuksien rajoittamisesta. Myös järjestyssääntöjen sisältö tulisi määritellä laissa riittävän täsmällisesti, jotta eri vankiloiden järjestyssäännöt ja niihin perustuvat käytännöt ovat yhdenmukaisia.

2.4.3 Vankilan osastojen päiväjärjestykset

Vankeuslain 5 luvun 8 §:n mukaan vankilan osastoilla tulee olla päiväjärjestys. Lain esitöissä (HE 263/2004 vp, s. 154) ei ole täsmennetty sitä, mistä asioista päiväjärjestyksessä on tarkoitus määrätä. Vankeuslain 5 luvun 9 §:n mukaan varmuusosaston päiväjärjestyksen vahvistaa operatiivisen toiminnan vastuualueen johtaja. Muiden osastojen päiväjärjestyksen vahvistaa vankilan yksikönpäällikkö.

Eduskunnan apulaisoikeusasiamies on useissa ratkaisuissaan (esim. EOAK/2247/2016, 2247/2017, EOAK/6542/2017 ja 1887/2019) kiinnittänyt huomiota siihen, että laissa ei säädetä siitä, mistä asioista osastojen päiväjärjestyksissä tulisi määrätä.

Esityksen valmistelua varten kartoitettiin eräiden vankiloiden osastojen päiväjärjestysten sisältöjä. Päiväjärjestykset sisältävät päivittäisiä aikatauluja osaston eri toiminnoille, mutta vankiloiden välillä on huomattaviakin eroja siinä, mitä asioita ja miten päiväjärjestykseen on kirjattu. Tyypillisesti päiväjärjestyksessä on sellien aukioloajat ja erilaisten toimintojen ajankohtia.

Vankeustyöryhmän 2021–2024 työskentelyn aikana järjestetyssä vapautuneiden vankien kuulemisessa keskusteltiin päiväjärjestyksistä. Kuulemisessa kuultavat kertoivat, että osastojen päiväjärjestykset voivat olla hyvin erilaisia, mikä johtuu osastojen eroista. Kuultavat korostivat sitä, että päiväjärjestyksestä tulisi käydä ilmi kaikkien osaston toimintaan liittyvien määräaikojen sekä sen, mitä osastolla tapahtuu mihinkin kellonaikaan.

Sääntelyä on perusteltua täsmentää siten, että laissa säädettäisiin päiväjärjestysten sisällöstä. Näin eri vankiloihin saataisiin yhdenmukaiset osastojen päiväjärjestysten sisältövaatimukset.

2.5 Rikosseuraamuslaitoksen valvontatoimivaltuudet

2.5.1 Nykytila

Vankeuslaissa ja tutkintavankeuslaissa on säädetty Rikosseuraamuslaitokselle toimivalta useisiin erilaisiin toimenpiteisiin, joiden nojalla vankeja ja vankilaa voidaan valvoa. Useat toimivaltuudet puuttuvat vankien henkilökohtaiseen koskemattomuuteen. Tällaisia toimivaltuuksia ovat esimerkiksi turvatarkastus ja henkilötarkastus. Useat toimivaltuudet puuttuvat vankien yksityiselämän suojaan. Tällaisia toimivaltuuksia ovat esimerkiksi kirjeen lukeminen ja puhelun kuuntelu.

Vankeuslaissa säädettyjen toimivaltuuksien käytön edellytyksiä on laissa kuvattu erilaisilla käsitteillä. Erilaisten toimivaltuuksien edellytykseksi on asetettu tarpeellisuus, syytä epäillä, perusteltua syytä epäillä, todennäköistä syytä epäillä sekä välttämättömyys. Tarpeellisuutta ja muita käsitteitä arvioidaan suhteessa esimerkiksi vankilan järjestykseen ja turvallisuuteen. Vankeuslaissa käytetyt toimivaltakynnykset vastaavat pitkälti esitutkintalain ja pakkokeinolain toimivallan edellytyksiä. Toimivaltuuksien soveltamistilanteet eroavat kuitenkin huomattavasti esitutkinnassa ja rangaistusten täytäntöönpanossa. Vankeuslain esitöissä ei ole muutoin kuin

eräiden yksittäisten säännösten osalta määritelty sitä, mitä pakkokeinolaista ja esitutkintalaista omaksutuilla toimivallan edellytyksillä tarkoitetaan vankeuslainsäädännössä.

Esitutkintalain ja pakkokeinolain esitoissa (HE 222/2010 vp) on laajemmin käsitelty toimivaltuuksien edellytyksiä. Esitöiden mukaan esimerkiksi syytä epäillä on pienin todennäköisyyden aste toimivallan edellytyksenä. Epäilyn tueksi on tällöin olemassa konkreettisia seikkoja. Varmuutta tai suurta todennäköisyyttä ei vaadita. Perusteltua syytä epäillä on puolestaan kyseessä silloin, jos epäilyn tueksi on selkeästi esitettävissä oleva syy. Epäily perustuu yksittäistapauksen ”todisteisiin”. Todennäköistä syytä epäillä on kyseessä silloin kun on enemmän todennäköistä, että epäily osoittautuu oikeaksi kuin että se osoittautuu vääräksi. Välttämättömyys asettaa toimivaltuuksien käytölle muita toimivallan edellytyksiä selvästi tiukemmat, erityiset edellytykset. Välttämättömyys olisi käsillä esimerkiksi silloin, jos tavoitteeseen ei ole mahdollista päästä muilla keinoin tai siihen pääseminen vaatisi oleellisesti enemmän voimavaroja tai viivyttäisi tavoitteeseen pääsyä kohtuuttomasti. Välttämättömyys voisi perustua kokonaisarvioon siitä, että muut keinot tulisivat olemaan esimerkiksi tuloksettomia tai soveltumattomia ilman, että niiden käyttöä olisi tullut konkreettisesti yrittää.

Seuraavassa käsitellään sitä, miten erilaisia toimivallan käytön edellytyksiä on vankeuslaissa käytetty.

Tarpeellisuus on säädetty toimenpiteen edellytykseksi omaisuuden hallussapidon epäämiseksi, puhelimen käytön keskeyttämiselle ja epäämiseksi, tapaamisen keskeyttämiselle, tapaamiskiellon jatkamiselle, erillään pidolle järjestysrikkomusta selvitettyä, henkilöntarkastukselle, erityistarkastukselle, päihitteettömyyden valvonnalle lupaharkintaa varten sekä verinäytteen ottamiseksi päihdetestistä kieltäytymisen vuoksi. Tarpeellisuutta vastaavasti toimenpiteen edellytykseksi on voitu asettaa se, että toimenpide saadaan, voidaan tai on oikeus tehdä.

Varmuosastolla kirjeen lukemiselle ja puhelujen tai tapaamisen kuuntelulle ei ole säädetty erityistä kynnystä, vaan nämä toimet voidaan tehdä tarpeellisuuskynnyksellä. Puhelimen käytön edellytykseksi on lisäksi säädetty se, että vanki suostuu puhelun kuunteluun.

Vankeuslaissa asiamieskirjeen avaamisen tai tarkastamisen edellytyksenä on se, että on syytä epäillä kirjeen sisältävän vankeuslain 9 luvun 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettuja luvattomia aineita tai esineitä. Valvotun tapaamisen järjestäminen erillään muista edellyttää sitä, että on syytä epäillä tapaamisesta aiheutuvan vaaraa vankilan järjestykselle tai turvallisuudelle taikka vangin tai muun henkilön turvallisuudelle. Päihitteettömyyden valvonnan edellytyksenä päihitteiden käyttöä epäiltäessä se, että on syytä epäillä, että vanki on alkoholin, muun päihdyttävän aineen taikka rikoslain 44 luvun 16 §:ssä tarkoitettua dopingaineen vaikutuksen alainen.

Perusteltua syytä epäillä on toimenpiteen edellytyksenä omaisuuden hallussapidon epäämiseksi jos on perusteltua syytä epäillä, että esinettä tai ainetta tullaan käyttämään rikoksentekeväliseen, kirjeen avaamiselle ja tarkastamiselle, kirjeen lukemiselle, lukemisesta ilmoittamisen lykkäämiselle, kirjeen pidättämiselle, puhelun kuuntelulle ja tallentamiselle, valvotun tapaamisen keskustelun kuuntelulle ja tallentamiselle, omaisuuden hallussapidon epäämiseksi, , varmuusosastolle sijoitetun lähiomaisten ja asiamiehen tapaamisen rajoittamiselle, tapaamisen epäämiseksi jos on perusteltua syytä epäillä, että tapaamisesta aiheutuu vaaraa vankilan järjestykselle tai turvallisuudelle taikka vangin tai muun henkilön turvallisuudelle, tapaajan henkilöntarkastukselle sekä eristämistarkkailulle.

Henkilönkatsastus vangille voidaan tehdä, jos on todennäköistä syytä epäillä, että vangilla on vankilassa tai sinne tullessaan kehossaan vankeuslain 9 luvun 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettuja kiellettyjä aineita tai esineitä, jotka ovat omiaan aiheuttamaan vakavaa vaaraa vankilan järjestykselle tai turvallisuudelle taikka vangin hengelle tai terveydelle.

Vankeuslaissa välttämättömyys on asetettu toimenpiteen edellytykseksi vankien käytössä olevan Rikosseuraamuslaitoksen maksukortin käytön valvonnalle (tilitapahtumien tasolla), asiamiestapaamisen valvonnalle, kiinniotolle vankilan alueella, sitomiselle, tarkkailulle, erillään pitämiselle ja ampuma-aseen käytölle.

Edellä mainittujen edellytysten lisäksi vankeuslain toimivaltuuksien käyttöä täsmennetään erilaisilla käsitteillä, kuten vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen, vankilan järjestystä uhkaavan vaaran torjuminen, vankien ja muiden henkilöiden turvallisuuden suojeleminen sekä karkaamisen estäminen tai rikoksen estäminen. Tutkintavankeuslain mukaan toimivaltuuksien käytön perusteena voi lisäksi olla tutkintavankeuden tarkoitus. Eräissä säännöksissä on myös lisämääreitä esimerkiksi, että toimenpide voidaan tehdä luvattomien esineiden etsimiseksi.

Toimivaltuuksien käytön lisäperusteita on vankeuslain esitöissä (HE 263/2004 vp) avattu siten, että muiden henkilöiden turvallisuuden suojaamisella tarkoitetaan esimerkiksi tilanteita, joissa vanki on uhkaillut kirjeen vastaanottajaa tai käyttäytynyt uhkaavasti häntä kohtaan. Vastaavasti vangin suojelemisen tarve saattaa liittyä muun muassa kirjeen lähettäjän vastaavanlaiseen uhkaavaan käytökseen. Vankilan järjestystä uhkaavalla vaaralla tarkoitettaisiin tilanteita, joissa vankeinhoitoviranomaiset ovat saaneet perustellun syyn epäillä vangin karkaamisen tai laitoksesta poistumisen valmistelun tai muun vastaavan vankilan järjestystä uhkaavan suunnitelman, esimerkiksi huumausaineiden kuljetusyrityksen olevan vireillä. Muilta osin toimivallan käytön lisäperusteita ei ole lähemmin tuotu esiin lain esitöissä. Vankien kirjeiden lukemista ja puheluiden kuuntelua koskevaa lainsäädäntöä muissa Pohjoismaissa käsitellään jäljempänä.

2.5.2 Nykytilan arviointi

Kuten edellä on todettu vankeuslaissa ja tutkintavankeuslaissa on useita erilaisia sääntelytapoja, joilla eri toimivaltuuksien käytön edellytyksiä on määritelty. Osin sääntely on omaksuttu esitutkintaa ja pakkokeinoja koskevista säännöksistä, mutta rangaistusten täytäntöönpano eroaa luonteeltaan huomattavasti esitutkinnasta ja pakkokeinojen käytöstä, joten samojen käsitteiden soveltaminen ei ole ongelmatonta.

Sääntelyn moninaisuuden voidaan katsoa vaikeuttaneen säännösten soveltamista. On mahdollista, että tarvittavia päätöksiä on jäänyt tekemättä tai päätöksiä on tehty puutteellisesti säännösten epäselvyyden vuoksi. Myös säännösten soveltamiskäytäntö on muodostunut epäyhtenäiseksi. Rikosseuraamuslaitokselta saatujen tietojen mukaan esimerkiksi päätöksiä puhelujen kuuntelusta muualla kuin varmuusosastolla on tehty vain yksittäisiä.

Erityisen ongelmallisiksi ovat osoittautuneet kirjeenvaihdon lukemista, puheluiden kuuntelemista ja sähköisen viestinnän valvontaa koskevat säännökset. Toimenpiteen tulee näissä tilanteissa olla tarpeen vangin rikostaustaan, hänen vankeusaikaiseen käyttäytymiseensä, lähetykseen tai sen lähettäjään taikka vastaanottajaan liittyvästä perustellusta syytä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestystä uhkaavan vaaran torjumiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi. Oikeusasiamiehen ratkaisukäytännössä on useasti otettu kantaa vankien kirjeenvaihdon lukemista koskevien säännösten soveltamiseen (esimerkiksi EOAK/1123/2019, EOAK/8444/2021, EOAK/8870/2021, EOAK/8988/2021).

Myös eduskunta on eri yhteyksissä kiinnittänyt huomiota sääntelyn ongelmallisuuteen.

Eduskunnan perustuslakivaliokunta on lausunnossaan (PeVL 20/2005 vp) katsonut, että vuonna 2005 vankeuslakia koskevan uudistuksen yhteydessä tiettyjen vankeuslain 12 lukuun ehdotettujen säännösten sisältämät toimenpiteiden edellytyksistä käytetyt ilmaiset, kuten ”jos on syytä”, ”jos on tarpeen” ja ”saattaa”, eivät olleet asianmukaisia. Perustuslakivaliokunta katsoi tuolloin, että sääntelyä oli syytä tarkistaa niin, että säännöksissä mainittuna kunkin toimenpiteen edellytyksenä oli yksittäistapauksellinen ja toimenpiteen ankaruutta oikeasuhtaisesti vastaava perusteltu tarve. Eduskunnan lakivaliokunta päätyi tuolloin täsmentämään vankeuslain 12 luvun 1, 2, 7 ja 8 §:ää pääosin siten, että ilmaisu ”jos on tarpeen” muutettiin edellytykseksi, jonka mukaan toimenpiteen toteuttamisen tulisi olla ”yksittäistapauksessa perustellusta syytä tarpeen” (LaVM 10/2005 vp).

Myöhemmin myös eduskunnan lakivaliokunta on kiinnittänyt huomiota hallituksen esitystä eduskunnalle vankeusaikaisen rikollisuuden estämisen ja laitosturvallisuuden ylläpitämisen tehostamista koskevaiksi lainsäädännöksi (HE 6/2020 vp) käsitellessään siihen, että vankeuslain ja tutkintavankeuslain toimivaltuuksien käytön edellytysten sanamuotoja, eli toimivaltakynnyksiä, ei ole arvioitu kokonaisvaltaisesti (LaVM 1/2020 vp).

Edellä esitetyn perusteella Rikosseuraamuslaitoksen toimivaltuuksia koskeva sääntely tulee arvioida kokonaisuudessaan ja laatia toimivaltuuksien käyttöä koskevista säännöksistä johdonmukainen sääntelykokonaisuus.

2.6 Maksukortin ja maksukorttitilin käyttö vankeusaikana

2.6.1 Nykytila

Vankeuslaissa ja tutkintavankeuslaissa säädetään vankien ja tutkintavankien rahan sekä muiden maksuvälineiden hallussapidosta ja käytöstä.

Vankeuslain 9 luvun 3 §:n 1 momentin mukaan suljetussa vankilassa vangilla ei ole oikeutta pitää hallussaan rahaa tai muita rikoslain (39/1889) 37 luvun 12 §:ssä tarkoitettuja maksuvälineitä. Vangin käyttöön annetaan kuitenkin Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymä maksukortti. Vangin hallussa olevat rahat ja muut maksuvälineet otetaan vankilassa säilytettäväksi, talletetaan Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymälle maksukortille tai talletetaan vangin kustannuksella hänen tililleen pankkiin. Lain esitöiden mukaan haltuun annettavat maksukortit ovat Rikosseuraamuslaitoksen hankkimia. Muita maksukortteja ei siten voida nykyisten säännösten nojalla antaa vangin haltuun.

Pykälän 2 momentin mukaan avolaitoksessa olevalla vangilla on oikeus pitää hallussaan rahaa ja muita maksuvälineitä. Ne voidaan hänen pyynnöstään ottaa vankilassa säilytettäväksi tai tallettaa hänen tililleen pankkiin. Vangin pyynnöstä hänen käyttöönsä annetaan Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymä maksukortti.

Pykälän 3 momentin mukaan vangille annetaan kuukausittain ote hänen rahavarojensa tilinpidosta.

Vankeuslain 9 luvun 3 a §:n mukaan vangille annetun Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymän maksukortin käyttöä voidaan valvoa tavanomaisesta maksuliikenteestä poikkeavien maksutapahtumien havainnoimiseksi. Valvonta kohdistetaan ensi sijassa maksutapahtumien lukumäärään ja rahamäärään. Yksittäisessä tapauksessa pykälän 2 momentissa säädetyn edellytyksin voidaan valvoa yksittäisen maksukortin tilitietoja. Rikosseuraamuslaitoksen

valvontatoimivalta koskee vain Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymiä maksukortteja (HE 6/2020 vp). Avolaitoksessa vankien omien maksuvälineiden (siviilikortin ja –tilin) käytön valvonta ei ole mahdollista.

Vankeuslain 9 luvun 10 §:n 2 momentin mukaan Rikosseuraamuslaitos antaa tarkemmat määräykset vangin käyttöön annettavan maksukortin ominaisuuksista, käyttöön antamisesta, säilyttämisestä ja käytöstä.

Suljetussa vankilassa henkilökunta säilyttää maksukortteja ja vanki pääsee käyttämään maksukorttia vain silloin, kun hän tekee ostoksia vankilassa tai kun hän lähtee vankilan ulkopuolelle poistumisluvalla. Avolaitoksessa vanki säilyttää maksukorttia lähtökohtaisesti itse. Vangin siirtyessä suljetusta vankilasta avolaitokseen, lähtökohtana on, että avolaitokseen sijoitetulla vangilla olisi jo avolaitokseen tullessaan käytössä oma pankkitili ja pankkikortti, eikä vangille tarvitsisi antaa Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymää maksukorttia.

Maksukortit eivät ole vangin, vaan vankilan omaisuutta, joten niihin ei sovelleta vankeuslain 9 luvun 1 §:n ja tutkintavankeuslain 5 luvun 1 §:n henkilökohtaisen omaisuuden haltuun antamista koskevia säännöksiä. Rikosseuraamuslaitoksen määräyksessä onkin tarkemmat määräykset muun muassa kortin käyttöön antamisesta ja siihen liittyvistä ehdoista.

Tutkintavankeuslain 5 luvun 3 §:n, 3 a §:n ja 9 §:n säännökset rahan hallussapidosta ja tutkintavangille käyttöön annettavan maksukortin valvonnasta vastaavat vankeuslain säännöksiä rahan hallussapidosta ja maksukortin käytön valvonnasta suljetussa vankilassa.

Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymien maksukorttien käytön tarkoituksena on helpottaa huomattavasti vankien rahankäytön järjestämistä vankilassa. Vangille maksettavat taloudelliset etuudet voidaan tallettaa suoraan maksukortille ja vanki voi tehdä ostoksensa maksukorttia käyttäen. Myös vangille tulevat rahasiirrot on ollut mahdollista tehdä verkkopankin kautta suoraan maksukortille, jolloin omaisten ei tarvitse toimittaa vangille käteistä rahaa kirjeissä tai tapaamisten yhteydessä. Rikosseuraamuslaitos vastaa sen hyväksymien maksukorttien käytöstä aiheutuvista kustannuksista.

Rahan ja muiden maksuvälineiden käyttöä vankiloissa koskevaa lainsäädäntöä ja käytäntöjä muissa Pohjoismaissa käsitellään jäljempänä.

2.6.2 Nykytilan arviointi

Rikosseuraamuslaitoksessa käytössä oleva maksukorttijärjestelmä on osoittautunut käytännössä haavoittuvaksi. Tähän ovat vaikuttaneet erityisesti Rikosseuraamuslaitoksen käyttöön soveltuvia maksukortteja tarjoavien toimittajien rajallisuus sekä maksukorttien riittävä saatavuus. Suljetuissa vankiloissa on ajoittain jouduttu antamaan vankien maksaa omilla maksukorteillaan, kun Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymiä maksukortteja ei ole ollut saatavilla kaikille uusille vangeille. Maksuliikenteen kirjanpidossa on myös jouduttu turvautumaan esimerkiksi manuaaliseen kirjanpitoon excel-taulukoiden avulla. Tällaiset järjestelyt kuormittavat työntekijöitä huomattavasti.

Voimassa olevan sääntelyn vuoksi Rikosseuraamuslaitos on käytännössä sidottu tietyn toimittajan maksukortteihin sekä samalla kyseisen toimittajan sopimusehtoihin. Sopimusehdot ovat muodostuneet Rikosseuraamuslaitoksen käytännön toiminnan kannalta haasteellisiksi, koska toimittaja on edellyttänyt tiukkoja rajoituksia maksukortin käytölle esimerkiksi tilisiirtojen ja käteisnostojen tekemisessä. Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymän maksukortin käyttömahdollisuudet ovatkin kaventuneet huomattavasti aiempaan verrattuna.

Vaikka avolaitoksissa vankien tulisi pääsääntöisesti käyttää omia maksuvälineitä Rikosseuraamuslaitoksen maksukortteja on käytössä suhteellisen paljon. Osassa avolaitoksista jopa 80–90 prosentilla vangeista on käytössä Rikosseuraamuslaitoksen maksukortti. Yhtenä syynä tähän on kortin maksuttomuus.

Nykyisiä maksukorttijärjestelyjä voidaan pitää ongelmallisina myös niin sanotun normaalisuusperiaatteen kannalta niin suljetuissa vankiloissa kuin avolaitoksissakin. Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymien maksukorttien käyttö ei tue tavoitetta edistää vankien elämänhallintaa ja yhteiskuntaan sijoittumista muun muassa siksi, ettei se kannusta vankeja hankkimaan omaa pankkitiliä ja maksukorttia vankeusaikana. Vapautumiseen valmentautumisen kannalta olisi tärkeää, että erityisesti avolaitoksissa oman kortin käyttö olisi ensisijainen toimintatapa.

Edellä mainitun vuoksi olisikin perusteltua muuttaa sääntelyä siten, että vankien mahdollisuuksia käyttää omia maksukorttejaan laajennettaisiin.

2.7 Vankilasta vapautuvan vangin kuljettaminen tahdosta riippumattomaan hoitoon

2.7.1 Nykytila

Vanki tai tutkintavanki voidaan vankilassa määrätä mielenterveyslaissa (1116/1990) tarkoitettuun tahdosta riippumattomaan hoitoon, jos mielenterveyslaissa säädetyt edellytykset tahdosta riippumattomaan hoitoon määräämiselle täyttyvät. Tahdosta riippumattomaan psykiatrista hoitoa annetaan tällöin Vankiterveydenhuollon yksikön Turun psykiatrisessa vankisairaalassa, joka sijaitsee Turun vankilan yhteydessä. Vaikka vanki tai tutkintavanki vapautuisi, tahdosta riippumaton hoito tai sen edellytykset eivät lakkaa. Vankiterveydenhuollon yksikön toimivalta päättyy vangin tai tutkintavangin vapautumiseen. Tällöin tahdosta riippumattomaan hoitoon määrätty potilas on kuljetettava jatkohoitopaikkaan. Kysymys on hoidon siirtämisestä Vankiterveydenhuollon yksiköstä hyvinvointialueelle ja potilaan siirtokuljetuksesta sairaaloiden välillä.

Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain (612/2021) 8 §:n mukaan hyvinvointialue vastaa sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä alueellaan ja on järjestämisvastuussa asukkaidensa sosiaali- ja terveydenhuollosta. Voimassa olevan lainsäädännön perusteella hyvinvointialue vastaa vapautuneen vangin tai tutkintavangin terveydenhuollosta, mukaan lukien tahdosta riippumaton psykiatrinen hoito, samalla tavalla kuin muidenkin asukkaidensa terveydenhuollosta.

Lisäksi terveydenhuoltolain 39 ja 40 §:ssä säädetään ensihoitopalvelusta ja 73 §:ssä potilaan siirtokuljetuksesta. Terveydenhuoltolain 40 §:n mukaan ensihoitopalveluun sisältyvät muun ohella äkillisesti sairastuneen tai loukkaantuneen potilaan hoidon tarpeen arviointi ja kiireellinen hoito ensisijaisesti terveydenhuollon hoitolaitoksen ulkopuolella, tarvittaessa potilaan kuljettaminen lääketieteellisesti arvioiden tarkoituksenmukaisimpaan hoitoyksikköön ja äkillisesti sairastuneen tai vammautuneen potilaan jatkohoitoon liittyvät siirrot, silloin kun potilas tarvitsee siirron aikana vaativaa ja jatkuvaa hoitoa tai seurantaa. Terveydenhuoltolain 73 § koskee siirtokuljetuksia hyvinvointialueiden yksiköiden välillä.

Suurimmassa osassa tahdosta riippumattomaan hoitoon määrätyn vapautuvan vangin kuljetuksista jatkohoitoon ei tarvita virka-apua. Näissä tilanteissa tahdosta riippumattomaan hoitoon määrätty potilas kuljetetaan nykytilassa ambulanssilla suoraan jatkohoitoon. Käytännössä haasteita liittyy erityisesti kuljetuksiin, joissa tarvitaan virka-apua kuljetuksen turvallisuuden varmistamiseksi.

Rikosseuraamuslaitoksen toimivalta kuljetuksissa rajoittuu vankeus- ja tutkintavankeusaikaan. Tänä aikana vangin tai tutkintavangin siirtyminen Vankiterveydenhuollon yksikön vankisairaalaan tehdään ambulanssilla Rikosseuraamuslaitoksen turvaamana. Poikkeuksena tästä Rikosseuraamuslaitos voi tutkintavankeuslain 1 luvun 2 §:n nojalla kuljettaa vapautetun tutkintavangin hänen suostumuksellaan vankilaan hakemaan vankilassa olevaa omaisuuttaan. Mielenterveyslain 31 §:ssä säädetään poliisin virka-apusta.

Tahdosta riippumattomaan hoitoon määrätyn vapautuvan vangin tai tutkintavangin kuljetuksia jatkohoitoon tehdään vain Vankiterveydenhuollon yksikön Turun psykiatrisesta vankisairaalaan. Kuljetuksen määränpää on potilaan kotikunnan mukaisen hyvinvointialueen sairaala. Kuljetusmatkat voivat siten olla pitkiä. Kuljetusten määrä on kuitenkin pieni. Keskimäärin vuodessa on noin 30 kuljetusta. Osaan kuljetuksista tarvitaan virka-apua kuljetuksen turvallisuudesta huolehtimiseksi. Tahdosta riippumattomaan hoitoon määrätyn vapautuvan vangin tai tutkintavangin kuljettaminen jatkohoitoon vaatii myös terveydenhuollon henkilöstöä.

Tavallisesti vastaavanlaiset sairaalasiirrot tehdään sitten, kun se on turvallista ja potilas on siirtokuntoinen. Kysymys ei ole tällöin kiireellisistä tilanteista. Tahdosta riippumattomaan hoitoon määrätyn vangin tai tutkintavangin vapautuessa potilas tulee siirtää, vaikka hän ei välttämättä ole siirtokuntoinen.

Vangin vapauttaminen voidaan pääsääntöisesti ennakoita, ja tällöin vanki on vapautuessaan Rikosseuraamuslaitoksen huostassa. Tällöin vanki on vapautettava pääsääntöisesti vankilassaoloajan viimeisenä päivänä kello 7:n ja 17:n välisenä aikana. Vanki vapautetaan vankilan alueella. Sakon muuntorangaistusta suorittamaan tullut vanki vapautetaan pääsääntöisesti edellä kuvatulla tavalla. Sakon muuntorangaistusta suorittamaan tullut vanki kuitenkin on vapautettava heti, jos hän maksaa sakkonsa viiden arkipäivän kuluessa vankilaan saapumisesta.

Tutkintavanki on puolestaan vapautettava heti, kun tuomioistuimien on päättänyt vangittuna pitämisen lopettamisesta. Tutkintavanki voi tällöin olla joko vankilassa tai poliisin säilytettävänä oikeudenkäynnin vuoksi.

Eduskunnan apulaisoikeusasiamies on ratkaisussaan EOAK 55/2024 käsitellyt vankilasta vapautuvan, edelleen tahdosta riippumattoman hoidon tarpeessa olevan henkilön kuljettamista jatkohoitoon.

Eduskunnan oikeusasiamiehelle tehty kantelu koski tilannetta, jossa Vankiterveydenhuollon yksikön psykiatrisessa vankisairaalaan tahdosta riippumattomassa hoidossa oleva vanki vapautuu. Vankiterveydenhuollossa määrätty tahdosta riippumaton hoito ei pääty eivätkä tahdosta riippumattoman hoidon edellytykset lakkaa vangin vapautuessa. Vapautuneen vangin sosiaali- ja terveyspalveluista, mukaan lukien tahdosta riippumaton hoito, vastaa vapautumisen jälkeen hyvinvointialue. Kun vanki on vapautumassa, Vankiterveydenhuollon yksikkö sopii jatkohoidosta etukäteen hyvinvointialueen kanssa. Kysymys on tahdosta riippumattoman hoidon siirtämisestä hyvinvointialueelle ja vapautuvan vangin kuljettamisesta jatkohoitoon.

Tällä hetkellä joudutaan kuitenkin menettelemään niin, että potilaan tahdosta riippumattoman hoidon tarpeen arviointi aloitetaan alusta hänen vapautuessaan vankilasta. Eduskunnan oikeusasiamiehelle osoitetun kantelun mukaan potilas kirjataan ulos vankisairaalaan ja hälytetään ambulanssi, joka pyytää poliisilta virka-apua. Potilas kuljetetaan Turun yliopistolliseen sairaalaan tarkkailulähetteen saamiseksi, minkä jälkeen potilas siirtyy virka-avun turvin oman kotikuntansa mukaisen hyvinvointialueen sairaalaan tai mahdollisesti valtion

mielisairaalaan, jossa hänellä on jo sovittuna hoitopaikka. Eduskunnan apulaisoikeusasiamies katsoi ratkaisussaan, että tämä toimintamalli on keinotekoinen, koska henkilö on jo määrätty tahdosta riippumattomaan hoitoon eivätkä hoidon edellytykset ole lakanneet.

Eduskunnan apulaisoikeusasiamiehen näkemyksen mukaan tahdosta riippumattomaan hoitoon määrätyn potilaan oikeudet tulisivat parhaiten turvatuiksi, jos hänet kuljetettaisiin suoraan vankilan alueelta sovittuun jatkohoitopaikkaan huolehtien hänen ja muiden henkilöiden turvallisuudesta. Apulaisoikeusasiamies ei pidä hyväksyttävänä tilannetta, jossa tahdosta riippumattomaan hoitoon määrätty vanki vapautuisi ilman turvallista kuljetusta.

Eduskunnan apulaisoikeusasiamies toteaa ratkaisussaan, että psyykkisesti sairaat vangit ovat erityisen haavoittuvassa asemassa. Heidän joukossaan tahdosta riippumattomaan psykiatriseen hoitoon määrättyt vangit muodostavat oman erityisryhmänsä, jolla ei ole samanlaisia valmiuksia huolehtia itsestään ja asioistaan kuin muulla väestöllä. Tämän vuoksi näiden vankien vapautuessa heidän oikeuksiensa toteutumiseen tulisi kiinnittää erityistä huomiota myös suunniteltaessa hoidon jatkuvuuden turvaavaa hoitopaikan vaihtumista ja siihen kuuluvia käytännön toimenpiteitä.

Eduskunnan oikeusasiamiehen laillisuusvalvonnassa on aiemmin kiinnitetty huomiota mielenterveyslain puutteisiin (esim. EOAK/2459/2016, EOAK/3445/2016 ja EOAK/164/2021). Nykyinen itsemääräämisoikeushanke on käynnistetty sosiaali- ja terveysministeriössä vuonna 2021. Mielenterveyslakiin tehtiin tahdosta riippumattoman lääkehoidon oikeussuojakeinoja koskevia muutoksia, jotka tulivat voimaan 1.4.2024. Kehysriihen 2024 perusteella julkisen talouden suunnitelma 2025–2028 ei enää sisällä itsemääräämisoikeushankkeen valmistelun ja toimeenpanon edellyttämää rahoitusta, joten enempiä hankkeen lainsäädäntöä ei tulla esittämään eduskunnalle pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallituskaudella.

2.7.2 Nykytilan arviointi

Vankeuslaissa tai tutkintavankeuslaissa ei ole säännöksiä, jotka mahdollistaisivat vapautuneen vangin tai tutkintavangin kuljettamisen tahdosta riippumattomaan hoitoon. Aiemmin käytäntönä on ollut se, että Rikosseuraamuslaitos avusti vapautuvan vangin kuljettamisessa jatkohoitoon, ja mukana oli Vankiterveydenhuollon yksikön henkilöstöä. Tämä käytäntö ei kuitenkaan ole voimassa olevan lainsäädännön mukainen.

Kuten edellä on todettu, nykyisin kuljetuksissa joudutaan turvautumaan poliisin virka-apuun, mikä taas edellyttää hoidon jatkuvuuden kannalta osin keinotekoisia järjestelyjä. Poliisin virka-apua koskevat säännökset soveltuvatkin huonosti näihin tilanteisiin.

Mielenterveyslain 31 §:ssä säädetään poliisin virka-avusta kuljetuksissa. Pykälä ei kuitenkaan sovellu kyseessä oleviin tilanteisiin, joissa henkilö on jo määrätty tahdosta riippumattomaan hoitoon eivätkä hoidon edellytykset ole lakanneet. Haasteena potilaan kuljettamisessa jatkohoitoon on tällä hetkellä puutteellinen lainsäädäntö. Voimassa olevassa lainsäädännössä ei säädetä nimenomaisesti siitä, mikä taho vastaa tahdosta riippumattomaan hoitoon määrätyn vapautuneen vangin tai tutkintavangin kuljettamisesta jatkohoitoon.

Lisäksi on epäselvää, minkä viranomaisen tehtävänä on antaa virka-apua ja avustaa kuljetuksen turvallisuudesta huolehtimisessa. Niin poliisia kuin Rikosseuraamuslaitostakin koskeva lainsäädäntö on tällä hetkellä tältä osin puutteellista, mikä vuoksi kuljetuksen turvallisuudesta huolehtimisessa joudutaan tekemään osin keinotekoisia ratkaisuja.

Kuten apulaisoikeusasiamieskin ratkaisussaan totesi, sekä potilaan että muiden henkilöiden turvallisuuden kannalta tilannetta on välttämätöntä selkeyttää. Vankilasta vapautuvan, edelleen tahdosta riippumattoman hoidon tarpeessa olevan henkilön kuljettaminen jatkohoitoon edellyttää muutoksia lainsäädäntöön. Tavoitteena on turvata potilaan sekä muiden henkilöiden terveys ja turvallisuus.

2.8 Toimintaan osallistumisen velvoittavuus

2.8.1 Nykytila

Vankien osallistumisvelvollisuutta koskevan vankeuslain (767/2005) 8 luvun 2 §:n 1 momentin mukaan vanki on velvollinen vahvistettuna työ- ja toiminta-aikana osallistumaan vankilan järjestämään tai hyväksymään toimintaan.

Vankilan järjestämän tai hyväksymän toiminnan tarkoituksena on vankeuslain 8 luvun 1 §:n mukaan edistää vangin sijoittumista yhteiskuntaan vahvistamalla valmiuksia rikoksettomaan elämäntapaan, ylläpitämällä ja parantamalla vangin ammattitaitoa ja osaamista sekä työ- ja toimintakykyä ja tukemalla vangin päihteetöntä elämäntapaa. Toiminta sisältää työtä, koulutusta tai muita vangin valmiuksia edistäviä toimintoja.

Toimintaan osallistuminen on paitsi vangin velvollisuus, myös tälle kuuluva oikeus, sillä vankeuslain 8 luvun 3 §:n 1 momentin mukaan vangille on annettava vahvistettuna työ- ja toiminta-aikana tilaisuus täyttää osallistumisvelvollisuutensa rangaistusajan suunnitelman toteutumista edistävässä toiminnassa. Osallistumisvelvollisuus ja sen sisältö on täten nimenomaisesti sidottu vangille laadittavaan rangaistusajan suunnitelmaan.

Vankeuslain 8 luvun 2 §:n 2 momentin mukaan vanki on kokonaan tai osittain vapautettava osallistumisvelvollisuudesta, jos hänen terveydentilansa, toimintakykynsä tai ikänsä sitä vaatii. Vanki voidaan vapauttaa osallistumisesta myös määräaikaisesti vankeuslain 8 luvun 13 §:n nojalla esimerkiksi määräaikaisen työkyvyttömyyden tai puolustuksen valmistelemisen vuoksi.

Jos vanki kieltäytyy osallistumasta toimintaan, pyritään hänet sijoittamaan johonkin muuhun toimintaan. Osallistumisvelvollisuuden noudattamatta jättäminen voidaan kuitenkin käsitellä järjestysrikkomuksena, jonka seurauksena vangille voidaan viime kädessä määrätä kurinpitorangeistus vankeuslain 15 luvun 3 §:n 1 momentin nojalla. Käytännössä Rikosseuraamuslaitoksesta saatujen tilastotietojen perusteella toiminnasta kieltäytymisiä tapahtuu kuitenkin vähän. Esimerkiksi vuonna 2024 toiminnasta kieltäytymisiä oli yhteensä 64 kappaletta. Näistä 35 tapauksessa toiminnasta kieltäytyminen ei johtanut seurauksiin, ja varoitusta käytettiin 15 tapauksessa. Yksinäisyysrangaistusta käytettiin 9 tapauksessa ja huomautusta 5 tapauksessa. Käytännössä toiminnasta kieltäytyminen johtaa myös siihen, ettei vangille makseta toimintarahaa tai palkkaa, joiden maksaminen on sidottu toimintaan osallistumiseen.

Tutkintavangilla ei ole syyttömyysolettaman takia velvollisuutta osallistua vankilan järjestämään tai hyväksymään toimintaan, mutta jos tutkintavanki haluaa osallistua toimintaan, siihen on mahdollisuuksien mukaan varattava tilaisuus tutkintavankeuslain (768/2005) 4 luvun 1 §:n 1 momentin mukaisesti.

2.8.2 Nykytilan arviointi

Hallitusohjelmaan on kirjattu tavoite, jonka mukaan lisätään vankilassa tapahtuvaan työskentelyyn ja muuhun vankilan järjestämään tai hyväksymään toimintaan osallistumisen velvoittavuutta.

Esityksen valmistelussa on arvioitu tarvetta ja keinoja vankien toimintaan osallistumisen velvoittavuuden lisäämiseksi. Valmistelussa ei ole havaittu puutteita osallistumisvelvollisuutta koskevassa sääntelyssä, sillä vangilla on jo voimassa olevan lainsäädännön nojalla velvollisuus osallistua vankilan järjestämään tai hyväksymään toimintaan. Osallistumisvelvollisuudesta vapauttaminen on voimassa olevan sääntelyn mukaan sidottu vangin terveyteen ja toimintakykyyn liittyviin perusteisiin, minkä lisäksi osallistumisvelvollisuus ei koske syyttömyysolettamaa nauttavia tutkintavankeja.

Pääsääntöisesti sekä rangaistusta suorittavat vangit että tutkintavangit ovat halukkaita osallistumaan toimintaan, sillä toiminnasta pois jättäytyminen merkitsee vangin kannalta käytännössä sitä, että vanki joutuu viettämään päivittäisen toiminta-ajan sellissään. Edellä kuvattujen tilastotietojen perusteella toiminnasta kieltäytymisiä esiintyy lukumääräisesti vähän, ja tarvittaessa niihin voidaan jo voimassa olevan sääntelyn nojalla puuttua kurinpitorangeistuksilla. Voidaan pitää epätodennäköisenä, että vankien toimintaan osallistumista kyettäisiin toiminnan velvoittavuutta koskevaa sääntelyä muuttamalla lisäämään. Vankeuslain muutostarpeiden myöhemmissä vaiheissa on kuitenkin syytä arvioida vankiloiden kurinpitajärjestelmän muutostarpeita ja tässä yhteydessä myös kysymystä tehokkaista kurinpitorangeistuksista toimintaan osallistumisen edistämiseksi. Tällaista tarkastelua ei ole mahdollista tehdä tässä hankkeessa.

2.9 Vangin karkaaminen ja luvaton poistuminen avolaitoksesta

2.9.1 Nykytila

Lainsäädäntö

Rikoslain 16 luvun 16 §:n nojalla vangille voidaan tuomita sakkorangeistus tai vankeutta enintään yksi vuosi vangin karkaamisesta. Karkaamisella tarkoitetaan pakenemista rangaistuslaitoksesta tai vankia vartioivan, saattavan tai kuljettavan henkilön huostasta.

Lain esitöiden (HE 6/1997 vp) perusteella vangin karkaamisena pidetään karkaamista suljetusta vankilasta. Sen sijaan luvaton poistuminen avolaitoksesta tai poistumisluvalta palaamatta jääminen eivät tule rangaistavaksi vangin karkaamisena. Erottelua on perusteltu sillä, että karkaaminen edellyttää, että vanki tai muu pykälässä tekijänä mainittu on jonkinasteisten kulkemisrajoitusten alainen tekohetkellä. Avolaitoksissa tai poistumisluvulla vangeille ei ole järjestetty erityistä vartiointia eikä kulkua rajoitettu lukituksella siten kuin suljetussa vankilassa.

Vankeuslain 15 luvun 3 §:n 1 momentin 1 kohdan nojalla vankeuslain mukaisessa kurinpitomenettelyssä voidaan antaa kurinpitorangeistus vankilassa tai Rikosseuraamuslaitoksen valvonnassa tehdystä rikoksesta, josta ei ole odotettavissa kuin sakkorangeistus. Rikosseuraamuslaitos on antanut ohjeen kurinpitorangeistuksen määräämisestä (3/004/2014). Ohjeen mukaan karkaamisten kohdalla on tapauskohtaisesti harkittava, voidaanko asia käsitellä kurinpitooasiana vankilassa. Karkaamisen keskimääräiset ja sitä lievemmat ilmenemismuodot voidaan lähtökohtaisesti käsitellä kurinpitomenettelyssä. Pykälän 2 momentissa kielletään kurinpitorangeistuksen määrääminen asiassa, josta on tehty

rikosilmoitus poliisille. Samasta asiasta ei siten voi kaksoisrangaistuksen kiellon mukaisesti määrätä sakkorangaistusta sekä kurinpitorangaistusta.

Luvatonta poistumista avolaitoksesta ja poistumislupaehtojen rikkomista ei ole nykyisin säädetty rikoslaisissa rangaistaviksi. Niistä määrätään vankeuslain 15 luvun 3 §:n 1 momentin 2 ja 5 kohdan nojalla kurinpitorangaistus vankilassa. Kurinpitorangaistuksena vangille voidaan määrätä luvun 4 §:n nojalla varoitus, oikeuksien menetys tai yksinäisyysrangaistus.

Kurinpitorangaistuksen lisäksi näistä rikkomuksista seuraa pääsääntöisesti siirto suljettuun vankilaan. Seuraamuksena siirto voi olla tosiasiallisesti vangille ankarampi seuraamus kuin kurinpitorangaistus.

Käytäntö

Vangin karkaamisia tapahtui suljetuista vankiloista 1 vuonna 2024 ja 8 vuonna 2023. Kaikki tapaukset siirrettiin poliisin tutkittavaksi.

Luvattomia poistumisia avolaitoksesta oli 64 vuonna 2024 ja 60 vuonna 2023. Ulkopuolisesta laitossijoituksesta poistui molempina vuosina luvatta 15 vankia. Poistumisluvan ehtojen vastaisesta palaamatta jääneitä oli 169 vuonna 2024 ja 158 vuonna 2023. Näistä valtaosa tapahtui avolaitoksista.

Kurinpitorangaistuksena näistä rikkomuksista määrätään tyypillisesti yksinäisyysrangaistus.

Yhteensä tällaisia rikkomuksia tapahtuu vuosittain noin 250. Esimerkiksi vuonna 2023 anottiin 19 421 poistumislupaa, joista 85 prosenttiin annettiin myönteinen päätös. Avolaitokseen sijoitettuna oli vuoden 2023 lopussa yhteensä 1066 vankia. Rikkomusten määrää voidaan siten pitää hyvin vähäisenä suhteessa avolaitossijoitusten ja poistumislupien kokonaismäärään.

Voidaan siis todeta, että sekä avolaitossijoitusten että poistumislupien päätösharkinnassa onnistutaan nykyisin hyvin. Eduskunta on vastikään hyväksynyt lainmuutoksia (HE 53/2025 vp, EV 185/2025 vp), joilla avolaitossijoituksen arviointiin on lisätty uusi edellytys, jonka mukaan sijoitus ei saa vaarantaa vangin tai muun henkilön turvallisuutta. Tässä esityksessä ehdotetaan vastaavanlaista muutosta poistumisluvan myöntämisen edellytyksiin. Turvallisuuskäsitteiden huomioimista päätösharkinnassa voidaankin pitää keskeisimpänä keinona torjua avolaitossijoitukseen ja poistumislupiin liittyviä riskejä.

2.9.2 Nykytilan arviointi

Hallitusohjelman mukaan selvitetään, pitäisikö luvaton poistuminen avolaitoksen alueelta sekä sovittuna aikana vankilaan palaamatta jättäminen säätää rangaistavaksi vangin karkaamisena.

Esityksen valmistelussa on selvitetty asiaa. Valmistelussa on pidetty erityisen ongelmallisena sitä, että ehdotuksista aiheutuisi lisäkustannuksia poliisille, syyttäjille ja tuomioistuimille, koska nykyisin kurinpitoasiana käsiteltävät asiat siirtyisivät rikosprosessiin.

Kriminalisoinnit saattaisivat myös tosiasiallisesti heikentää vankeja koskevan rangaistusjärjestelmän tehokkuutta, koska nykyisin luvattomasta poistumisesta ja poistumisluvulta palaamatta jäämisestä voidaan antaa nopeasti kurinpitorangaistus. Kriminalisointi puolestaan tarkoittaisi sitä, että asia käsiteltäisiin rikosprosessissa, jolloin

rangaistuksen määrääminen kestäisi pidempään. Tyypillisesti rangaistuksena tuomittaisiin sakkorangaistus, jonka pelotevaikutus voisi jäädä heikoksi, jos vanki on maksukyvytön.

Voidaankin todeta, että kurinpitojärjestelmä ja siirto suljettuun vankilaan toimivat jo nykyisin tehokkaasti. Luvattoman poistumisen avolaitoksesta tai poistumislualta palaamatta jäämisen kriminalisointi ei siten parantaisi järjestelmän toimivuutta vaan voisi heikentää sen uskottavuutta. Vankeuslain muutostarpeiden myöhemmissä vaiheissa on kuitenkin syytä arvioida vankiloiden kurinpitojärjestelmän muutostarpeita ja tässä yhteydessä myös kysymystä tehokkaista kurinpitovankilaista avolaitoksesta luvattoman poistumisen ja poistumislualta palaamatta jäämisen osalta. Tällaista tarkastelua ei ole mahdollista tehdä tässä hankkeessa.

Myös edellä mainitut eduskunnan hyväksymät muutokset avolaitokseen sijoittamisen edellytyksiin ja tässä esityksessä ehdotetut muutokset poistumisluvan myöntämisen edellytyksiin vähentävät osaltaan poistumisesta aiheutuvia riskejä.

2.10 Vangeille myönnettävät poistumisluvat

2.10.1 Nykytila

2.10.1.1 Lainsäädäntö

Nykyiset säännökset vangeille ja tutkintavangeille myönnettävistä poistumisluvista tulivat voimaan 1.10.2006 vankeuslain ja tutkintavankeuslain voimaantullessa. Sen jälkeen säännökset ovat keskeisiltä osiltaan pysyneet muuttumattomana.

Hallitusohjelmaan on kirjattu tavoite, jonka mukaan selvitetään, pitäisikö vankilasta myönnettävien poistumislupien edellytyksiä kiristää.

Seuraavassa kuvataan kansainvälistä ja kansallista sääntelyä poistumisluvista.

Kansainvälinen sääntely

YK:n vankeinhoidon vähimmäissääntöjen (Nelson Mandela -säännöt) säännössä 4 korostetaan, että vapaudenmenetysaikana tulisi varmistaa vankien sopeutuminen takaisin yhteiskuntaan siten, että he voivat vapaututtuaan elää lainkuuliaisesti. Säännön 90 mukaan yhteiskunnan velvollisuus vankia kohtaan ei pääty vapautuessa, vaan vankeus tulisi nähdä prosessina, jolla pyritään varmistamaan vangin sopeutuminen yhteiskuntaan. Säännössä 107 on ilmaistu keskeinen ja tärkeä periaate, jonka mukaan vangin on rangaistusajan alusta lähtien otettava huomioon vapautumisen jälkeinen tulevaisuus, ja häntä on autettava ylläpitämään tai luomaan vankilan ulkopuolisiin henkilöihin sellaisia suhteita, jotka edistävät hänen kuntoutumistaan.

Euroopan neuvoston Eurooppalaisten vankeinhoitosääntöjen säännön 24.7 mukaan olosuhteiden salliessa vangille tulisi antaa lupa poistua vankilasta joko saatettuna tai yksin, jotta hän pääsee tapaamaan sairasta sukulaistaan tai osallistumaan hautajaisiin tai jostain muusta humanitaarisesta syystä. Säännön 20.4. mukaan poistumisluvan saaneita vankeja ei tule vaatia käyttämään vaatteita, joista heidät tunnistaa vangeiksi. Säännön 103.6 mukaan poistumislupajärjestelmän on oltava olennainen osa rangaistusta suorittavien vankien yleistä päiväjärjestystä.

Vankeuslaki

Poistumisluvalla tarkoitetaan vankeuslain 14 luvun 1 §:n mukaan vangille hakemuksesta annettavaa lyhytaikaista lupaa poistua vankilasta. Poistumisluvan tarkoituksena on tukea vangin yhteyksien säilymistä ja sijoittumista yhteiskuntaan sekä vähentää vapaudenmenetyksestä aiheutuvia haittoja.

Vangille voidaan myöntää poistumislupa useilla eri perusteilla, joista tavanomaisin on vankeuslain 14 luvun 2 §:ssä säädetty rangaistusajan pituuteen perustuva poistumislupa. Tämä poistumislupa voidaan myöntää, jos se edistää rangaistusajan suunnitelman toteutumista ja vangin rangaistusaikaisesta käyttäytymisestä sekä hänen henkilöstään ja rikollisuudestaan saatujen tietojen mukaan luvan ehtojen noudattamista voidaan pitää todennäköisenä. Lisäksi edellytetään, että vanki sitoutuu vankeuslain 16 luvun 7 §:ssä tarkoitettuun päihnettömyyden valvontaan ja muuhun luvan ehtojen noudattamisen kannalta tarpeelliseen valvontaan.

Rangaistusajan pituuden perusteella myönnettävä poistumislupa voidaan vankeuslain 14 luvun 3 §:n nojalla myöntää aikaisintaan, kun rangaistusajasta (vankilassaoloaika) on suoritettu kaksi kolmasosaa, kuitenkin vähintään kaksi kuukautta. Elinkautista vankeusrangaistusta suorittavan vangin mahdollisuus poistumislupa määräytyy niin kuin vangin vankilassaoloaika olisi 12 vuotta. Alle 21-vuotiaana tehdystä rikoksesta elinkautiseen vankeuteen tuomitun vangin poistumislupa määräytyy kuin vangin vankilassaoloaika olisi kymmenen vuotta. Tätä määräaikaa voidaan aikaistaa, jos edellä mainitut 2 §:n edellytykset täyttyvät, vanki on noudattanut rangaistusajan suunnitelmaansa huolellisesti ja jos aikaistaminen on tarpeen suunnitelman toteuttamiseksi taikka yksittäisessä tapauksessa vangin yhteyksien säilymisen, toimintakyvyn ylläpitämisen tai muun vastaavan syyn vuoksi. Tällöinkin edellytetään, että vankilassaoloajasta on suoritettu vähintään puolet.

Poistumislupa voidaan myöntää tärkeästä syystä tai ulkopuoliseen tilaisuuteen osallistumista varten vankeuslain 14 luvun 4 §:n nojalla, edellä mainitut 2 §:n edellytykset täyttyvät ja luvan myöntäminen on tärkeää vangin perheeseen, terveydenhuoltoon, toimeentuloon taikka työ-, koulutus-, sosiaali- tai asuntoasioiden hoitamiseen liittyvästä tai muusta vastaavasta syystä. Terveydenhuoltoon liittyvästä syystä haettava poistumislupa edellyttää lääkärin lausuntoa. Jos lupaehtojen noudattamista ei voida pitää riittävän todennäköisenä, poistumislupa voidaan myöntää tarpeellisen valvonnan alaisena.

Vankeuslain 14 luvun 5 §:n nojalla vangille on annettava lupa tarpeellisen valvonnan alaisena lyhyeksi aikaa poistua vankilasta Suomen alueelle vakavasti sairaana olevan lähiomaisen tai muun läheisen tapaamista samoin kuin lähiomaisen tai muun läheisen hautaan saattamista varten taikka muusta vastaavasta erittäin tärkeästä syystä. Lupa voidaan kuitenkin evätä, jos epäminen on tarpeen karkaamisen, vapauttamisyriytyksen tai uuden rikoksen estämiseksi taikka muusta vastaavasta painavasta syystä. Erittäin tärkeän syyn perusteella myönnettävässä poistumisluvassa on kysymys inhimillisesti välttämättömistä syistä poistua vankilasta. Myöntäminen on hyvin vahva pääsääntö, jolloin poistumislupa tarvittaessa toteutetaan tarpeellisen ja riittävän valvonnan alaisena. Päätökseen on mahdollista hakea muutosta vankeuslain 20 luvun 1 §:n 1 momentin 13 kohdan nojalla.

Vankeuslain 14 luvun 6 §:ssä säädetään eräistä erityistilanteista, jolloin poistumisluvan myöntäminen edellyttää aina valvontaa. Ensimmäisen momentin mukaan tällainen lupa poistua saatettuna voidaan myöntää 2 ja 3 §:n säännösten estämättä ulkopuoliseen tilaisuuden osallistumista tai muusta vastaavasta syystä joko saatettuna eli vartijan mukana ollen tai muulla tavoin tarpeellisen valvonnan alaisena. Toisessa momentissa säädetään, että varmuusosastolle sijoitetulle vangille tärkeään tai erittäin tärkeään syyhyn perustuva lupa voidaan myöntää ainoastaan saatettuna. Lisäksi kolmannessa momentissa säädetään siitä, että elinkautista vankeusrangaistusta suorittavalle on myönnettävä lupa poistua saatettuna vähintään kerran

vuodessa, jos hänelle ei myönnetä poistumislupaa 3 §:ssä tarkoitettuna aikana. Lupaa poistua saatettuna poikkeaa edellä mainituista muista poistumisluvista siten, että 1 ja 3 momentissa tarkoitettujen tilanteiden ei edellytetä kytkeytyvän rangaistusajan suunnitelmaan eikä edellä kuvattua todennäköisyysarviointia tehdä, koska poistumislupaa joka tapauksessa valvotaan. Käytännössä lupaa käytetään myös joissain avolaitoksissa säännöllisesti toistuvissa kauppaa-, kirjasto- ja vastaavissa asioinneissa. Tähän tarkoitukseen lupa on saatettu myöntää myös vankeuslain 8 luvun 9 §:n nojalla.

Vankeuslain 14 luvun 7 §:ssä säädetään poistumislupien pituudesta. Keskeisin säännös koskee rangaistusajan pituuden perusteella myönnettäviä poistumislupia, joita voidaan myöntää enintään kolme vuorokautta kahden kuukauden ajanjaksoa kohden. Tärkeästä ja erittäin tärkeästä syystä myönnettävät poistumisluvat myönnetään siksi ajaksi, jota luvan perusteena olevien asioiden hoitaminen välttämättä vaatii. Lisäksi poistumislupien kokonaisuuteen lisätään kohtuullinen matka-aika. Lisäksi luvun 1 ja 5 sisältävät säännökset poistumisluvan myöntämisestä lyhyeksi ajaksi.

Poistumislupaan voidaan vankeuslain 14 luvun 8 §:n mukaan liittää ehtoja, jotka koskevat vankilan ulkopuolella liikkumista, poistumisluvan perustetta, päihteettömyyttä, valvontaa, vangin käyttäytymistä ja vankilaan palaamista. Poistumisluvalla olevaa vankia voidaan lisäksi valvoa vangin haltuun annettavalla taikka vangin ylle ranteeseen, nilkkaan tai vyötärölle kiinnitettävällä teknisellä välineellä taikka tällaisten välineiden yhdistelmällä. Poistumislupien teknisen valvonnan mahdollistava vankeuslain muutos tuli voimaan vuonna 2015.

Poistumislupaan liitettävistä ehdoista säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksessa vankeudesta (548/2015). Asetuksen 48 §:n mukaan poistumisluvan ehdoissa on määrättävä lähtö- ja paluu-aika, kulkuväline ja kulkureitti, oleskelupaikkakunta, poistumisluvan sähköinen tai muu valvontatapa sekä muut vankilan ulkopuolella liikkumista ja yhteydenpitoa koskevat ehdot, päihteettömyyttä ja päihteettömyyden valvontaa koskevat ehdot sekä vangin käyttäytymistä koskevat ehdot.

Jos poistumisluvan myöntämisen edellytykset eivät enää päätöksen tekemisen jälkeen täyty, lupa voidaan vankeuslain 14 luvun 9 §:n mukaan peruuttaa. Poistumisluvan ehtojen rikkomisesta voidaan määrätä kurinpitorangaistus vankeuslain 15 luvun 4 §:n 1–3 kohtien mukaisesti. Lisäksi avolaitoksessa ollut vanki voidaan tämän takia myös siirtää suljettuun vankilaan 6 luvun 2 §:n perusteella. Poistumisluvulta palaamatta jättäminen yleensä johtaa myös siihen, että luvatonta poissaoloa ei lasketa vangin suorittamaan rangaistusaikaan vankeuslain 3 luvun 7 §:n mukaisesti.

Vankeuslain 14 luvun 9 §:n 2 momentissa säädetään, että jos vanki tekee vankilan ulkopuolella rikoksen, tilanteessa noudatetaan, mitä rikoslain 2 luvun 13 §:ssä säädetään. Kyseisen rikoslain pykälän 2 momentissa säädetään, että jos vanki tai tutkintavanki tekee rikoksen vankilan ulkopuolella, asiasta on tehtävä ilmoitus poliisille tai muulle esitutkintaviranomaiselle. Vankeuslain 15 luvun 3 §:n 2 momentin mukaan rikoksesta, josta vankilan johtaja on tehnyt ilmoituksen poliisille, ei saa määrätä kurinpitorangaistusta. Näin ollen mahdolliset vankilan ulkopuolella tehdyt rikokset käsitellään normaalisti rikosprosessissa.

Vankeuslain 14 luvun 11 §:n mukaan Rikosseuraamuslaitoksen operatiivisen toiminnan vastuualueen johtaja päättää poistumisluvasta, jos lupaa on haettu muuhun valtioon kuin Suomeen. Erittäin tärkeästä syystä myönnettävä poistumislupa on 14 luvun 5 §:ssä rajattu vain Suomen alueelle. Vankeuslain esitöiden (HE 263/2004 vp) nykytilan kuvauksen ja yksityiskohtaisten perustelujen mukaan tällaiset poistumisluvat tulisivat kyseeseen vain poikkeuksellisesti ja käytännössä ainoastaan toiseen Pohjoismaahan. Matkakustannukset

voitaisiin kustantaa vain jollekin matkareitin varrella olevalle Suomessa sijaitsevalle paikkakunnalle ja sieltä takaisin. Rikosseuraamuslaitoksen toimivalta rajautuu kuitenkin Suomen valtakunnan alueeseen. Näin ollen vankia ei voida valvoa hänen ollessaan Suomen rajojen ulkopuolella. Epäselvää on myös, onko vanki velvollinen noudattamaan poistumisluvalla asetettuja ehtoja ollessaan Suomen alueen ulkopuolella.

Tutkintavankeuslaki

Tutkintavankeuslain 9 luvun 14 §:n mukaan tutkintavangille voidaan antaa lupa tarpeellisen valvonnan alaisena lyhyeksi ajaksi poistua vankilasta Suomen alueelle vakavasti sairaana olevan lähiomaisen tai muun läheisen tapaamista samoin kuin lähiomaisen tai muun läheisen hautaan saattamista varten taikka muusta vastaavasta erittäin tärkeästä syystä. Pykälän toisen momentin mukaan tutkintavangille voidaan myös antaa lupa tarpeellisen valvonnan alaisena lyhyeksi ajaksi poistua vankilasta kiireellisen ja välttämättömän asian hoitamiseksi. Käytännössä tutkintavankien poistumisluvat ovat harvinaisia.

2.10.1.2 Käytäntö

Tietoja poistumislupien myöntämisestä

Oikeusministeriön teettämään poistumislupia koskevaan selvitykseen (Vankien poistumisluvat – yhtenäinen järjestelmä vai hajanaisia käytäntöjä? Aaltonen, Kilpeläinen ja Pajujoja, oikeusministeriön julkaisuja 2023:32) on koottu tietoja poistumislupien määristä. Seuraavassa käsitellään näitä tietoja. Tiedot ovat poistumislupaselvityksestä, ellei toisin mainita.

Poistumislupaselvityksen mukaan poistumislupia haetaan vuosittain 16 000–17 000 ja käytetään vuosittain 12 000–13 000. Koronaepidemian aikana määrät olivat huomattavasti alhaisempia. Vuonna 2022 määrät palautuivat ennalleen. Selvityksen mukaan haetuissa poistumisluvissa on tapahtunut muutos. Ennen vuotta 2015 rangaistusajan pituuden perusteella anottuja poistumislupia oli lukumäärällisesti enemmän kuin tärkeän syyn perusteella anottuja lupia. Vuonna 2015 määrät olivat samaa luokkaa. Kyseisen vuoden jälkeen tärkeästä syystä anottu poistumisluvat ovat lukumääräisesti lisääntyneet. Oheisessa taulukossa on tarkempia tietoja poistumislupien määristä.

Poistumisluvat 2016–2022¹

Vuosi	Haettu		Myönnetty		Peruutettu		Käytetty		Lupaehdot täytetty		Lupaehdot rikottu	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
2013	15 921	74	11 829	3	399	97	11 430	96	10 921	96	509	4,5
2014	15 579	75	11 639	3	327	97	11 312	96	10 868	96	444	3,9
2015	16 550	77	12 708	3	405	97	12 303	96	11 832	96	471	3,8
2016	17 776	78	13 813	3	465	97	13 348	96	12 857	96	491	3,7
2017	17 852	78	13 844	3	464	97	13 380	97	12 926	97	454	3,4
2018	17 243	79	13 557	3	390	97	13 167	96	12 701	96	466	3,5
2019	16 845	79	13 248	4	481	96	12 767	97	12 349	97	418	3,3
2020	11 499	72	8 258	6	477	94	7 781	96	7 503	96	278	3,6
2021	8 658	64	5 551	7	361	93	5 190	96	4 988	96	202	3,9
2022	16 305	75	12 775	7	324	96	12 451	97	12 081	96	370	3,0

¹ Vankien poistumislupien yhtenäisen järjestelmän vaihtamista käytäntöksi Aaltonen, Kilpeläinen ja Pajujoja, oikeusministeriön julkaisuja 2023:32, s. 19, taulukko 2

Suurin osa poistumisluvista haetaan, myönnetään ja käytetään avolaitoksissa, joissa on karkeasti noin kolmannes vangeista. Valtaosa avolaitoksissa tehdyistä poistumislupapäätöksistä on myönteisiä. Suljetuissa vankiloissa lupia haetaan, myönnetään ja käytetään vähemmän ja hakemuksiin tehdään enemmän kielteisiä päätöksiä. Suljetuissa vankiloissa vain hieman yli puolet päätöksistä on myönteisiä. Lisäksi suljetuissa vankiloissa käytettyjen lupien pituus on yleensä lyhyempi, joskus vain muutamia tunteja.

Edellä kuvatut erot johtuvat osaltaan avolaitosten erilaisesta luonteesta ja avolaitoksessa olevien vankien erilaisesta taustasta. Se, että suljetuissa laitoksissa tehdään enemmän kielteisiä päätöksiä, johtuneeksi paitsi hakemusten laadusta, myös suljettujen vankiloiden luonteesta, käytännöistä ja tulkintalinjoista. Poistumislupaselvityksen mukaan kaikkein suljetuimmissa vankiloissa pyritään välttämään poistumislupiin liittyviä riskejä. Kääntöpuolena on, että poistumislupien myöntämättä jättäminen siviiliasioiden hoitamista varten kasvattaa vapautumiseen liittyviä riskejä ja yhteiskuntaan sijoittumisen edistäminen voi olla vaikeaa. Poistumislupien etuna on niihin liittyvä valvonta, jota ei enää vapautumisen jälkeen ole.

Selvityksen perusteella vankilakohtaiset erot poistumislupien myöntämisessä ovat merkittäviä. Lisäksi erot eri avolaitosten kesken ja eri suljettujen vankiloiden kesken voivat olla merkittäviä, mikä viittaa siihen, että käytännöt eivät välttämättä kaikilta osin ole yhdenmukaisia samankaltaisissakaan tapauksissa.

Edellä kuvatun myötä poistumisluvat kasautuvat pienelle osalle vangeista. Tutkinta- ja sakkovangeille myönnetään poistumislupia hyvin harvoin. Ikä, sukupuoli, se kuinka monta kertaa on ollut vankilassa, ulkomaalaisuus tai muu vastaava syy eivät näytä vaikuttavan merkittävästi poistumisluvan myöntämiseen.

Tietoja poistumislupien valvonnasta

Rikosseuraamuslaitos on vuodesta 2022 lähtien tilastoinut poistumislupien valvonnan kolmiportaisella asteikolla: ei valvontaa, välillinen valvonta ja välitön valvonta. Välillinen valvonta tarkoittaa sähköistä (teknistä) valvontaa, jossa käytännössä on kysymys vangin sijainnin paikantamisesta. Välitön valvonta tarkoittaa valvontahenkilökunnan läsnäoloa poistumisluvalla, jolloin käytetään myös ilmaisua saatettu poistumislupa.

Poistumislupia koskevan selvityksen mukaan valvontaan ja erityisesti sähköiseen valvontaan liittyvät käytännöt vaihtelevat. Selvityksessä tarkasteltiin valvontaa vuoden 2023 ensimmäisellä vuosineljänneksellä eli ajalla 1.1.-31.1.2023. Tuona aikana käytetyistä poistumisluvista sähköisesti valvottuja oli 78 prosenttia ja valvontahenkilökunnan valvomia (saatettuja) 5 prosenttia. Käytetyistä poistumisluvista valvomattomia oli 17 prosenttia.

Suljetut vankilat erosivat avolaitoksista sähköisen valvonnan käytössä. Syynä on, että avolaitoksissa vankeja voidaan valvoa sähköisellä valvonnalla vankeuslain 4 luvun 1 §:n nojalla. Osa avolaitoksista käyttää siten sähköistä valvontaa koko ajan.

Edellä mainitulla tarkastelujaksolla suljettujen vankiloiden poistumisluvista sähköisesti valvottuja oli 33 prosenttia, saatettuja 35 prosenttia ja valvomattomia 33 prosenttia. Vastaavasti avolaitosten poistumisluvista sähköisesti valvottuja oli 83 prosenttia, saatettuja 2 prosenttia ja valvomattomia 16 prosenttia.

Suurin osa suljettujen vankiloiden poistumisluvista oli saatettuja, mikä oli odotettavaa. Kuitenkin saatettujen ja sähköisesti valvottujen poistumislupien yhteenlaskettu osuus jää avolaitoksia matalammaksi. Valvomattomia poistumislupia oli suljetuissa vankiloissa kolmasosa kaikista, kun avolaitoksissa niitä oli yksi kuudesosa.

Lisäksi avolaitosten kesken sähköisen valvonnan käytössä oli suuria eroja, kun osa avolaitoksista käytti edellä mainittua jatkuvaa sähköistä valvontaa. Näissä avolaitoksissa sähköisesti valvotut ja saatetut poistumisluvat kattoivat yhteensä 99 prosenttia poistumisluvista.

Avolaitokset, jotka eivät käytä jatkuvaa sähköistä valvontaa jakaantuivat kahteen alaryhmään.

Osa näistä laitoksista käyttää sähköistä valvontaa poistumislupia myönnettäessä aina tai lähes aina. Näissä laitoksissa sähköisesti valvottujen ja saatettujen poistumislupien osuus käytetyistä poistumisluvista oli 97 %.

Toisen ääripään muodostavat avolaitokset, joissa sähköistä valvontaa ei käytetä jatkuvasti eikä merkittävästi poistumisluvillakaan. Näissä avolaitoksissa sähköisesti valvottujen ja saatettujen poistumislupien yhteenlaskettu osuus oli 13 prosenttia.

Tietoja poistumislupien ehtojen rikkomisesta

Poistumisluparikkomukset suhteutetaan yleensä käytettyjen poistumislupien määrään. Oikeusministeriön teettämän poistumislupaselvityksen mukaan vuosina 2013–2022 niiden poistumislupien määrä, joissa lupaehto on rikottu, on vaihdellut 2–4 prosentin tasolla.

Rikosseuraamuslaitoksen tilastollisen vuosikirjan 2024 mukaan vuosina 2023 ja 2024 poistumisluvan ehtoja rikottiin 1,5 prosentissa käytetyistä poistumisluvista. Rikosseuraamuslaitoksen tilastoinnin mukaan poistumisluparikkomusten määrä on 2020-luvulla vähentynyt aiempaan verrattuna. Rikkomusten määrä ei kuitenkaan ole täysin verrannollinen aikaisempiin vuosiin, koska vuonna 2022 Rikosseuraamuslaitoksessa siirryttiin uuteen asiakastietojärjestelmään ja järjestelmien tilastoinnissa on jonkin verran eroavaisuuksia.

Tyypillisesti poistumisluvan ehtojen rikkomiset liittyvät määräaikana palaamatta jättämiseen, joita selvityksen mukaan oli keskimäärin noin 60 prosenttia kaikista poistumisluparikkomuksista. Noin 20 prosenttia rikkomuksista liittyi vankilaan palaamiseen alkoholin tai huumausaineiden vaikutuksen alaisena. Oleskelu sallitun oleskelupaikan ulkopuolella kattoi noin 15 prosenttia poistumisluparikkomuksista. Muut rikkomukset, kuten poistumisluvalla tapahtuneet rikokset tai rikosepäilyt, kiinniotot tai poistumisluvan perusteena olevien asioiden hoitamiseen liittyvät laiminlyönnit olivat harvinaisia.

Poistumislupaehtojen rikkominen vuosina 2016–2022²

Rikkominen	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Määräajan ylitys	266	256	265	273	177	125	169
Palaaminen päihtyneenä	125	96	102	69	55	34	55
Sallitun alueen ulkopuolella olo	64	71	65	46	40	37	41
Rikos tai rikosepäily	8	10	10	13	1	2	14

² Vankien poistumisluvat – yhtenäinen järjestelmä vai hajanaisia käytäntöjä? Aaltonen, Kilpeläinen ja Pajujoja, oikeusministeriön julkaisuja 2023:32, s. 18, taulukko 1

Yritys tuoda esineitä tai aineita	18	13	12	4	4	2	5
Järjestyshäiriö poistumisluvalla	10	7	7	9	0	2	6
Asian hoitamisen laiminlyönti	0	0	4	4	1	0	5
Muu rikkomus	0	1	1	0	0	0	1
Yhteensä	491	454	466	418	278	202	296

Yhteenvetona voidaan todeta, että poistumisluvan ehtoja rikotaan verrattain harvoin. Myös poistumisluvalla tapahtuneita rikoksia tai tietoon tulleita rikosepäilyjä on niin ikään hyvin vähän verrattuna käytettyjen poistumislupien lukumäärään nähden.

Tietoja käytännön haasteista poistumislupien myöntämisessä

Poistumislupaselvityksen keskeinen havainto oli, että poistumislupien perusteet ovat osin päällekkäisiä eri poistumisluvissa. Myös eri poistumislupien keskinäiset suhteet ovat epäselvät, minkä lisäksi vankiloiden käytännöt eroavat toisistaan. Epäselvää soveltamisessa on muun muassa se, edellyttääkö rangaistuksen pituuteen perustuva poistumislupa erityistä syytä vai ei. Tärkeään syyhyn ja rangaistuksen pituuteen perustuvien poistumislupien perusteet ovat usein varsin samankaltaiset, ja minkä vuoksi tärkeään syyhyn perustuvaa poistumislupaa käytetään usein saman syyn perusteella siihen asti, kunnes poistumislupa voidaan myöntää rangaistuksen pituuden perusteella. Yhdenvertaisuuden kannalta on ongelmallista, jos poistumislupia, jotka voitaisiin myöntää tärkeän syyn perusteella, myönnetään rangaistuksen pituuteen perustuvina poistumislupina. Selvityksessä on mainittu taustalla oleva eduskunnan apulaisoikeusasiamiehen ratkaisu (EOAK/2225/10), jonka mukaan kun tärkeästä syystä myönnettävää poistumislupaa on haettu ja sen edellytykset täyttyvät, tulisi vangille myöntää poistumislupa tärkeästä syystä eikä rangaistuksen pituuden perusteella (EOAK/2225/10).

Lisäksi poistumislupaselvityksen mukaan erittäin tärkeän syyn poistumislupia oli myönnetty runsaasti sellaisilla kriteereillä, jotka eivät täytä vankeus- ja tutkintavankeuslain vaatimuksia. Selvityksessä vangin oikeusturvan kannalta ei pidetty kovin suurena ongelmana, jos erittäin tärkeään syyhyn perustuva poikkeuslupa myönnetään perusteilla, jotka täyttävät tärkeän syyn kriteerit. Tämä tieto osaltaan vahvistaa selvityksen havaintoa siitä, että eri poistumislupien keskinäiset suhteet ovat epäselvät.

Avolaitoksista poistutaan säännöllisesti erilaisia asiointeja varten. Valmistelun aikana järjestetyssä kuulemistilaisuudessa tuli esille, että joissain avolaitoksissa käytetään vankeuslain 8 luvun 9 §:ssä tarkoitettua lupaa ulkopuoliseen toimintaan kerran viikossa toistuviin kauppa-asiointeihin ja kirjastokäynteihin, vaikka tässä luvassa ei ole kysymys poistumisluvasta.

Lisäksi kuultavien mukaan poistumislupien keston liittyvät käytännöt ovat epäyhtenäisiä etenkin avolaitosten välillä. Kuultavien näkemyksen mukaan keston tulisi olla riittävän pitkä esimerkiksi AA-kerhon kokouksiin osallistumista varten. Lisäksi kuultavien mukaan tärkeästä syystä myönnettävän poistumisluvan kestoksi usein määritellään vain muutama tunti, mutta erityisesti lapsen liittyvissä syissä pidempi ajallinen kesto olisi tarkoituksenmukaisempi. Myös erittäin tärkeästä syystä myönnettävän poistumisluvan osalta mahdollisuus osallistua siunaustilaisuuden ohella muistotilaisuuteen tai ruumiinvalvojaisiin tuli keskustelussa esille. Muistotilaisuuteen tai ruumiinvalvojaisiin osallistuminen on tullut myös valmistellussa esille asiana, jossa käytäntöjä tulisi arvioida ja pyrkiä selkeyttämään.

Oikeuskäytäntö erittäin tärkeästä syystä myönnettävässä poistumisluvassa

Vankeuslain 20 luvun 1 §:n 1 momentin 13 kohdan nojalla vanki saa vaatia oikaisua tai valittaa Rikosseuraamuslaitoksen päätöksestä, joka koskee vankeuslain 14 luvun 5 §:ssä tarkoitettua poistumislupaa erittäin tärkeästä syystä. Saman luvun 4 §:n mukaan valitus oikaisuvaatimuksen johdosta annettuun päätökseen tehdään Helsingin hallinto-oikeuteen. Rikosseuraamuslaitoksesta saadun tiedon mukaan muutamissa hallintotuomioistuinten antamissa ratkaisuisissa on käsitelty erittäin tärkeää syytä seuraavasti:

- Vangille oli myönnetty poistumislupa erittäin tärkeästä syystä hänen isoäitinsä siunaustilaisuuteen osallistumiseksi. Hallinto-oikeuden ratkaisun mukaan mahdollisuus päästä katsomaan vainajaa, sopimaan hautajaisista ja hakemaan hautajaisiin sopivia vaatteita erillisenä poistumislupa-asiana ei täyttänyt erittäin tärkeän syyn perusteita.
- Vangille oli myönnetty poistumislupa erittäin tärkeästä syystä lähiomaisen uurnanlaskutilaisuuteen kahden tunnin ajaksi. Oikaisua oli vaadittu siihen, että poistumislupaa ei ollut myönnetty pidempänä ja se järjestettiin saatettuna. Hallinto-oikeuden ratkaisun mukaan myönnetyn luvan kesto oli pidettävä perusteltuna suhteessa aikaan, jota kyseiseen tilaisuuteen osallistuminen välttämättä vaatii, ja poistumislupa oli voitu myöntää saatettuna.
- Vanki oli hakenut poistumislupaa erittäin tärkeän syyn perusteella sairaiden vanhempiensa ja ulkomailla asuvan aviopuolisonsa tapaamista varten kahden päivän ajalle ilman valvontaa. Hallinto-oikeus totesi, ettei lähtökohtaista oikeutta poistumisluvan saamiseksi ilman valvontaa ole, jolloin vangin hakemus ja sitä koskeva oikaisuvaatimus oli voitu hylätä. Hallinto-oikeus jätti tutkimatta vaatimukset siltä osin, kuin poistumislupaa oli haettu muulla kuin erittäin tärkeän syyn perusteella, mutta ratkaisussa ei arvioitu minkä perusteen osalta oli kyse erittäin tärkeästä syystä.
- Vanki oli hakenut poistumislupaa erittäin tärkeästä syystä isoäitinsä tapaamiseksi tämän oleellisesti heikentyneen terveydentilan vuoksi. Hallinto-oikeuden ratkaisun mukaan poistumisluvalla ei esitetty vankeuslaissa säädettyjä perusteita ottaen huomioon asiassa saatu hoitohenkilökunnan arvio vangin isoäidin terveydentilasta.
- Vanki oli hakenut poistumislupaa erittäin tärkeästä syystä isänsä hautajaisiin osallistumiseksi. Hallinto-oikeuden ratkaisun mukaan poistumislupa oli voitu hylätä, sillä vangista saatujen tietojen mukaan luvan ehtojen noudattamiseen oli liittynyt sellainen uhka, että poistumislupa oli ollut tarpeen evätä vankeuslain 14 luvun 5 §:n 2 momentin perusteella.

2.10.2 Nykytilan arviointi

Vankeuslaki

Rangaistusajan pituuden perusteella myönnettävä poistumislupa

Poistumislupaselvityksen mukaan rangaistuksen pituuden perusteella myönnettävän poistumisluvan aikaistamismahdollisuus koetaan epäselväksi ja siihen liittyvät käytännöt ovat epäyhtenäisiä. Aikaistamismahdollisuuden toimivuutta onkin syytä arvioida. Valmistelun aikana järjestetyssä kuulemistilaisuudessa aikaistamismahdollisuutta pidettiin tärkeänä erityisesti elinkautisvangeille. Kuulemisessa esitettiin, että aikaistamista ei tulisi poistaa, jos se palvelee yhteiskuntaan sopeuttamista. Kuultavien kertoman mukaan eräissä vankiloissa on kategorisesti päätetty olla myöntämättä aikaistamista, mikä osaltaan vahvistaa käsitystä käytäntöjen epäyhtenäisyydestä.

Poistumislupaselvityksen perusteella rangaistusajan pituuden perusteella myönnettävän poistumisluvan kytkeytyminen rangaistusajan suunnitelman edistämiseen on epäselvä, mikä on johtanut siihen, että tätä kytkeytymistä tulkitaan eri tavoin eri laitoksissa. Rangaistusajan suunnitelma ei välttämättä myöskään aina ole vangin omin toimin edistettävissä. Myös tätä kysymystä olisi perusteltua arvioida. Kuulemistilaisuudessa kuultavat eivät pitäneet kytköstä välttämättä huonona, vaan pikemminkin haasteena on se, ettei vankiloissa enää suunnitella poistumislupia etukäteen tästä näkökulmasta.

Turvallisuusarvio poistumislupaa myönnettäessä ja poistumislupien keskinäiset suhteet

Voimassa olevan sääntelyn perusteella poistumislupaa myönnettäessä tehdään turvallisuusarvio erityisesti siitä, onko todennäköistä, että vanki noudattaa poistumisluvan lupaehtoja. Lisäksi arvioidaan vangin sitoutumista päihitteettömyyteen poistumisluvalla. Arviointi keskittyy siten vangin luotettavuuden arviointiin. Tämä onkin keskeinen arvioitava asia, mutta ei yksin riittävä. Tulisikin arvioida, olisiko tarpeen säätää kattavammin myös muista turvallisuuteen liittyvistä seikoista, jotka arvioinnissa tulisi ottaa huomioon.

Säännösten muutostarpeita arvioitaessa tulee kuitenkin huolehtia siitä, että poistumislupien käyttö ei merkittävästi vähene, koska sillä voisi olla kielteinen vaikutus vankien mahdollisuuksiin sopeutua yhteiskuntaan ja pitää yhteyttä läheisiinsä. Valmistelussa kuullut järjestöt kiinnittivät huomiota siihen, että käytännössä poistumislupien myöntäminen on tiukentunut erityisesti perheeseen ja lapseen liittyvissä tärkeissä syissä. Onkin edelleen syytä varmistaa se, että poistumislupajärjestelmällä edistetään tavoitetta vankien sopeutumisesta yhteiskuntaan.

Edellä esitetyistä syistä poistumislupien edellytyksiä tulisi muuttaa siten, että turvallisuuteen liittyvät seikat huomioidaan päätösharkinnassa nykyistä selvemmin ja siten, että hallitusohjelman tavoite toteutuu. Tämä tulisi kuitenkin toteuttaa siten, että poistumislupajärjestelmä edelleen säilyy vaiheittaisen vapauttamisen oleellisena osana ja yhteiskuntaan sopeuttamisen keinona.

Voimassa olevassa laissa säädetään lisäksi siitä, minkä tietojen perusteella lupaehtojen noudattamisen todennäköisyyttä arvioidaan. Käytännössä vankeuslain esitöiden (HE 263/2004 vp, s. 184) mukaan arviointi perustuisi kokonaisvaltaiseen harkintaan, jossa otetaan huomioon kaikki vangista saatu ja saatavilla oleva tieto. Toisaalta vankeuslain eräissä muissa säännöksissä, kuten laitossiirroissa, ei säädetä siitä, minkä tietojen perusteella tiettyjä arviointeja tehdään. Lain systematiikka ei siten ole johdonmukainen. Hallintolain (434/2023) 31 §:n mukana viranomaisen on huolehdittava asian riittävästä ja asianmukaisesta selvittämisestä hankkimalla asian ratkaisemiseksi tarpeelliset tiedot sekä selvitykset. Poistumislupa-asioissa voi olla tarpeen ottaa huomioon myös tietoja, jotka eivät välttämättä liity vangin käyttäytymiseen vankilassa, vaan esimerkiksi muihin viranomaisratkaisuihin, kuten vangin määräämiseen lähestymiskieltoon.

Näin ollen ei ole perusteltua rajata kokonaisharkinnassa huomioon otettavia tietoja, vaan kussakin yksittäisessä poistumislupa-asiaassa tulee selvittää ja ottaa huomioon asian ja päätöksenteon kannalta tarpeelliset tiedot. Tästä syystä sääntelyä tulisi muuttaa siten, ettei poistumisluvan edellytysten harkintaa rajata ainoastaan tiettyihin tietoihin.

Poistumislupaselvityksessä esitettiin sääntelyn tarkentamista, jotta erilaisten poistumislupien käyttö olisi vankiloissa nykyistä yhdenmukaisempaa. Tätä varten erilaiset poistumisluvat tulisi erottaa nykyistä selkeämmin toisistaan. Eri poistumislupien yhdenmukaisemman käytön

voidaan arvioida edistävän myös yhdenmukaisempia turvallisuusarvioiteja myöntämisharkinnassa.

Poistumislupaselvityksessä havaittiin esimerkiksi, että erittäin tärkeän syyn poistumislupia oli myönnetty runsaasti sellaisilla perusteilla, joissa oli kysymys tärkeän syyn poistumisluvan perusteista. Tämä ei kuitenkaan ilmene hallintotuomioistuinten ratkaisukäytännöstä, koska muutosta on haettu vain kielteisiin erittäin tärkeän syyn päätöksiin. Poistumislupien keskinäisten suhteiden selventämiseksi sekä vankiloiden käytäntöjen yhtenäistämiseksi muun muassa erittäin tärkeästä syystä myönnettävän ja tärkeästä syystä myönnettävän poistumisluvan eroa tulisi kirkastaa nykyisestä.

Poistumislupien valvonta

Poistumislupia koskevan selvityksen mukaan valvontaan ja erityisesti sähköiseen valvontaan liittyvät käytännöt vaihtelevat. Myös kuulemistilaisuudessa tuli esille avolaitosten välisiä eroja sähköisen valvonnan käytössä. Kuulemistilaisuudessa esitettiin sähköisen valvonnan käytön lisäämistä.

Poistumislupaselvityksen mukaan sähköisen valvonnan käyttö näyttäisi edistävän poistumislupien myöntämistä sekä poistumislupien ”onnistumista” eli sitä, että ehtoja rikotaan harvemmin. Ainakin avolaitosten kohdalla sähköisen valvonnan käyttö liittyy tilastollisesti poistumislupahakemusten korkeaan hyväksymisprosenttiin, poistumislupien suureen käyttöasteeseen ja lupaehtojen vähäiseen rikkomiseen.

Lainsäädännön näkökulmasta poistumislupien valvontaan liittyvien säännösten uudistustarpeita tulisi selvittää ja arvioida samalla kun poistumislupasääntelyä muutoinkin tarkastellaan. Vankeuslain 14 luvussa erilaiset valvontaa koskevat säännökset ovat jossain määrin hajallaan. Sääntelyä tulisi siten ainakin selkeyttää nykyisestä.

Samassa yhteydessä tulisi arvioida tulisiko poistumislupien myöntäminen rajata vain Suomen alueelle, koska Rikosseuraamuslaitoksella ei ole toimivaltaa Suomen rajojen ulkopuolella. Poistumisluvan myöntämistä toiseen Pohjoismaahan on pidetty periaatteessa mahdollisena. Esimerkiksi poistumisluvan valvonta ulkomailla oleskelun aikana ei kuitenkaan ole mahdollista.

Poistumislupien kesto

Poistumislupien kestoja koskevat säännökset ovat vankeuslain 14 luvussa jossain määrin hajallaan. Lisäksi poistumislupien keston liittyvät käytännöt ovat epäyhtenäisiä. Olisi perusteltua, että kestoista säädettäisiin nykyistä tarkemmin. Näin voitaisiin yhtenäistää soveltamiskäytäntöä.

Rikosseuraamuslaitos on sen organisaatorakenteen ja rikosseuraamusalan koulutusjärjestelmän uudistamista koskevan säädösvalmisteluhankkeen (OM033:00/2025) yhteydessä esittänyt, että eräitä poistumislupia voitaisiin myöntää toistaiseksi siten, että poistumislupapäätös kattaisi ainoastaan tietyt lupaehdot ja päätökseen liittyvät poistumisten tarkemmat ajankohdat aikatauluttaisi ohjauksen ja valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies erikseen. Rikosseuraamuslaitoksen mukaan tämä vähentäisi merkittävästi työkuormaa erityisesti avolaitoksissa, vaikka toiminnoista ja turvallisuudesta vastaavat virkamiehet olisivat edelleen päätösvaltaisia.

Avolaitoksissa on tarpeen myöntää poistumislupia eräisiin säännöllisesti toistuviin asiointeihin, kuten kaupassakäynteihin omatoimisen ruokahuollon toteuttamiseksi. Vankeuslaissa ei ole tällaisiin asiointeihin luontevasti soveltuvaa poistumislupaa, minkä takia avolaitosten käytännöt ovat epäyhtenäisiä. Myös kuulemistilaisuudessa kuultavat pitivät säännöllisesti toistuviin asiointeihin soveltuvaa poistumislupaa tarpeellisenä. Tulisikin säätää poistumisluvasta, joka soveltuisi nykyistä paremmin tällaisiin toistuviin avolaitoksen asiointikäynteihin.

Tutkintavankeuslaki

Tutkintavankeuslain sääntelyssä ei ole havaittu muutostarpeita. Tutkintavankien mahdollisuudet päästä poistumisluvalla ovat jo nykyinsäädännössä erittäin rajoitetut. Pykälien sanamuotoja tulisi kuitenkin yhdenmukaistaa mahdollisten vankeuslakiin ehdotettavien muutosten kanssa.

2.11 Hoitoon pääsyn ajankohdan ilmoittaminen

Eduskunnan apulaisoikeusasiamies on ratkaisussaan EOAK/4463/2024 ottanut kantaa saatetun poistumisluvan ajankohdan kertomiseen vangille. Lainsäädäntö ei mahdollista sitä, että hoitoon pääsyn ajankohta jätettäisiin ilmoittamatta vangille esim. tapauskohtaiseen harkintaan perustuen. Ratkaisu on lähetetty oikeusministeriölle sen arvioimiseksi, tulisiko hoitoon pääsystä ilmoittamisesta vangille säätää nimenomaisesti.

Potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (785/1992, potilaslaki) 2 luvun 4 §:n mukaan potilaalle on ilmoitettava hoitoon pääsyn ajankohta. Jos ilmoitettu ajankohta muuttuu, on uusi ajankohta ja muutoksen syy ilmoitettava potilaalle välittömästi. Hoitoon pääsystä ja hoidon järjestämisestä säädetään erikseen.

Hallintolain 23 §:n 1 momentissa säädetään asian käsittelemisestä ilman aiheetonta viivytystä ja lain 54 §:n mukaan viranomaisen on annettava tekemänsä päätös viipymättä tiedoksi asianosaiselle ja muulle tiedossa olevalle, jolla on oikeus hakea siihen oikaisua tai muutosta valittamalla. Viranomaisen on annettava tiedoksi myös sellainen päätös, johon liittyy muutoksenhakukielto.

Mainitussa oikeusasiamiehen ratkaisussa on muun ohella todettu, että on terveydenhuollon toimintayksikön tehtävänä ilmoittaa potilaalle hoitoon pääsyn ajankohta potilaslain mukaisesti. Rikosseuraamuslaitoksessa ei sovelleta potilaslakia, vaan vankila päättää vankeuslain 14 luvussa tarkoitettua poistumisluvasta taikka 10 luvun 2 §:ssä tarkoitettua tilapäisesti vankilan ulkopuolelle hoitoon tai tutkimukseen lähettämisestä sekä järjestää potilaan kuljetuksen. Ratkaisussa hoidon ajankohdan ilmoittamista arvioitiin hallintolain päätöksen tekemistä ja tiedoksi antamista koskevien säännösten näkökulmasta. Poistumislupapäätöksiä, joista hoidon ajankohta ilmeni, oli annettu tiedoksi vasta poistumisluvan tai vankeuslain 10 luvun 2 §:n mukaisen käynnin jälkeen taikka sinä päivänä, kun kyseinen ajankohta on ollut.

Käytännössä tapauksessa poistumislupapäätöksiä joko ei ollut tehty hallintolain edellyttämällä tavalla viivytyksettä vaan vasta poistumispäivänä, tai tosiasiaa aiemmin tehtyjä päätöksiä ei oltu annettu hallintolain edellyttämällä tavalla tiedoksi viipymättä niiden tekemisen jälkeen.

Mainitussa oikeusasiamiehen ratkaisussa on myös todettu, että Rikosseuraamuslaitoksella ei ole lakiin perustuvaa perustetta edellyttää, etteikö hoitoon pääsyn ajankohtaa ilmoitettaisiin terveydenhuollon toimesta vangille. Apulaisoikeusasiamiehen käsityksen mukaan siinä, että vankilan ulkopuolelle lähettämisestä päättää viime kädessä Rikosseuraamuslaitos, korostuvatkin turvallisuustekijät. Lisäksi poistumislupa saatettuna ja myös tarpeellisen

valvonnan alaisena vankilan ulkopuolelle hoitoon tai tutkimukseen lähettäminen itsessään jo estää vankilan järjestykseen ja turvallisuuteen kohdistuvat uhat. Vankilalla on lisäksi käytössään vankeuslain 16 luvun mukaiset keinot vangin tarkastamiseksi, jonka avulla luvattomien aineiden ja esineiden saapumista vankilaan voidaan estää.

Valmistelun aikana sidosryhmille järjestetyssä kuulemistilaisuudessa kuultavien enemmistö katsoi, että hoitoon pääsyn ajankohta tulisi ilmoittaa etukäteen. Esille tuli myös näkemys siitä, että vanki voi joutua painostuksen kohteeksi, jos hän saa tietää ajankohdan aikaisin etukäteen. Kuulemistilaisuudessa keskusteltiin mahdollisuudesta, jossa hoitoon pääsyn ajankohta lähtökohtaisesti ilmoitettaisiin etukäteen, mutta yksittäisessä tilanteessa ilmoittamista voitaisiin viivyttaa taikka hoitoon pääsystä kerrottaisiin yleispiirteisesti ilman tarkkaa ajankohtaa.

Valmistelussa on selvitetty, että hoitoon pääsyn yhteydessä on ollut tilanteita, joissa vanki on yrittänyt valmistella ulkopuolisten avulla luvattomien aineiden tai esineiden järjestämistä vankilaan taikka karkaamista. Rikosseuraamuslaitokselta saatujen tietojen mukaan tällaiset tilanteet ovat kuitenkin olleet yksittäistapauksia. Myöskään kaikissa vankiloissa ei ole tunnistettu tarvetta olla ilmoittamatta hoitoon pääsyn ajankohtaa. Toisaalta valmistelussa on tullut esille, että tietyissä verrattain harvoissa tapauksissa voi olla tarpeen olla ilmaisematta hoitoon pääsyn tarkkaan ajankohtaa vangille. Apulaisoikeusmiehen ratkaisun takia olisikin syytä arvioida huolellisesti onko hoitoon pääsyn ilmoittamisesta tarpeen säätää ja jos, niin miten sääntely tulisi toteuttaa, koska vankeuslain sääntelyn ohella asiaan liittyy hallintolain tiedoksiantosääntely sekä potilaslaissa taatut potilaan oikeudet.

2.12 Sijoittaminen vankilan ulkopuoliseen laitokseen

2.12.1 Nykytila

Vankeuslain 8 luvun 9 §:n 2 momentissa säädetään vangin sijoittamisesta ulkopuoliseen laitokseen. Säännöksen mukaan vanki, jolla on päihdeongelma tai jolla arvioidaan olevan erityisiä vaikeuksia selviytyä vapaudessa, voidaan sijoittaa määräjäksi vankilan ulkopuoliseen laitokseen tai vastaavaan yksikköön, jossa hän osallistuu päihdehuoltoon tai hänen selviytymismahdollisuuksiaan parantavaan muuhun tavoitteelliseen toimintaan. Sijoitusta kutsutaan laissa sijoitukseksi ulkopuoliseen laitokseen.

Rikosseuraamuslaitos käynnisti vuonna 2021 sakko- ja lyhytaikaisvankihankkeen, jonka tavoitteena oli sijoittaa sakon muuntorangaistusta suorittavia ja muita lyhytaikaista vankeusrangaistusta suorittavia vankeja ulkopuoliseen laitokseen. Vuoden 2022 aikana vankilan ulkopuolisia sijoituksia päihdehoitolaitokseen tehtiin kaikkiaan 320, joista loppuun suoritettuja sijoituksia oli kaikkiaan 254. Kaiken kaikkiaan hankkeen aikana suunnitellusti sijoituksen loppuun oli vuosien 2021 ja 2022 käynyt 402 asiakasta. Vuonna 2023 sijoitusten määrä on vakiintunut siten, että ulkopuolisiin laitoksiin on päivittäin sijoitettuna 25–35 vankia. Käytännössä sijoitukset painottuvat sakon muuntorangaistusta suorittaviin vankeihin ja lyhyttä vankeusrangaistusta suorittaviin vankeihin. Pitkää vankeusrangaistusta suorittavia vankeja sijoitetaan ulkopuolisiin laitoksiin vähän.

Sijoitukset ovat valtaosin päihdekuntoutussijoituksia. Sääntely mahdollistaa kuitenkin sijoituksen muihinkin laitoksiin, kuten lastensuojelulaitoksiin. Yksittäisissä tapauksissa sijoituksia esimerkiksi lastensuojelulaitoksiin onkin tehty. Jäljempänä käsitellään erikseen kysymystä alaikäisten vankien sijoittamisesta.

Luvun 10 §:n 1 momentin nojalla ulkopuolisen laitossijoituksen edellytyksenä on se, että sijoitus edistää rangaistusajan suunnitelman toteutumista ja se, että vangin rangaistusaikaisesta

käyttäytymisestä sekä hänen henkilöstään ja rikollisuudestaan saatujen tietojen perusteella sijoituksen ehtojen noudattamista voidaan pitää todennäköisenä.

Pykälän 3 momentin mukaan vangin tulee sitoutua olemaan käyttämättä päihdyttäviä aineita ja rikoslain 44 luvun 16 §:ssä tarkoitettuja dopingaineita ja sitoutuu tämän lain 16 luvun 7 §:ssä tarkoitettuun päihdeettömyyden valvontaan ja noudattamaan muita vankilan ulkopuolella liikkumiseen ja toimintaan osallistumiseen liittyviä välttämättömiä kirjallisia ehtoja. Pykälän 1 momentin 3 kohdalla nojalla sijoituksen ehtojen noudattamista voidaan soveltuvin tavoin valvoa sijoituslaitoksen tiloihin asennettavilla, vangin haltuun annettavilla, vangin ylle ranteeseen, nilkkaan tai vyötärölle kiinnitettävillä teknisillä välineillä taikka tällaisten välineiden yhdistelmillä.

Lisäksi vangin tulee suostua siihen, että vankeinhoitoviranomaiset ovat tarpeen mukaan yhteydessä viranomaisiin sekä yksityisiin yhteisöihin ja henkilöihin luvan tai sijoituksen edellytysten selvittämistä taikka ehtojen noudattamista koskevissa asioissa. Vangin tulee suostua myös siihen, että vankeinhoitoviranomaiset saavat antaa sijoituksen kannalta tarpeellisia tietoja sijoituspaikalle ja että sijoituspaikka saa ilmoittaa vankeinhoitoviranomaisille ehtojen rikkomisesta. Vankila, sijoituspaikka ja vanki tekevät sijoittamisesta sijoitussopimuksen.

Alle 18-vuotiaan vangin ulkopuolinen laitossijoitus

Suomen perustuslain 6 §:ssä on vaatimus lasten yhdenvertaisesta kohtelusta. Perustuslain 19 §:n 3 momentin mukaan julkisen vallan on tuettava lapsen huolenpidosta vastaavien mahdollisuuksia turvata lapsen hyvinvointi ja yksilöllinen kasvu. Lisäksi YK:n lapsen oikeuksien sopimus turvaa lapsen oikeuksia muun muassa 3 artiklassa tunnustetulla lapsen edun ensisijaisuudella.

Rikosoikeudellinen seuraamusjärjestelmä on viimesijainen keino puuttua nuorten rikolliseen käyttäytymiseen. Rikoslain (39/1889) 9 luvun 4 §:ssä säädetään vastuukärajasta. Rangaistusvastuun edellytyksenä on, että tekijä on teon hetkellä täyttänyt viisitoista vuotta.

Rikoslain 6 luvun 9 §:n 2 momentin mukaan alle 18-vuotiaana tehdystä rikoksesta ei saa tuomita ehdottomaan vankeusrangaistukseen elleivät painavat syyt sitä vaadi ja tätä painavan syyn merkitystä harkittaessa otetaan huomioon rikoksenteelijän sijoitus lastensuojelulain (417/2007) 57 §:n mukaiseen lastensuojelulaitokseen. Säännöksen esitöiden (HE 215/2014 vp, s. 89) mukaan lastensuojelulaitossijoitus otettaisiin huomioon ehdolliseen vankeuteen tuomitsemista puoltavana tekijänä ja tarkoituksena on ohjata seuraamusvalintaa toimivaksi todettuun järjestelyyn, jossa lastensuojelun ja ehdollisen vankeuden valvonnan keinot voisivat yhdessä saada aikaan tehokkaan ja vaikuttavan kontrollin ja tuen kokonaisuuden. Alle 18-vuotiaiden rikoksenteelijöiden kohdalla ehdottoman vankeuden välttämiseen velvoittavat myös Suomea sitovat kansainväliset velvoitteet.

Laitosrangaistusten haitat ovat alle 18-vuotiaille keskimääräistä raskaammat. Pahimmillaan vankila riistää nuoren mahdollisuudet normaaliin sosiaaliseen, ammatilliseen, koulutukselliseen ja seksuaaliseen kehitykseen (ks. esim. HE 44/2002 vp s.202). Mikäli alle 18-vuotias lapsi ja rikoksenteijä on kuitenkin tuomittu ehdottomaan vankeusrangaistukseen, säädetään vankeuslain 5 luvun 2 §:ssä, että hänet on pidettävä erillään aikuisista vangeista, jollei hänen etunsa muuta vaadi. Erillään pito aikuisista on vahva pääsääntö, jota turvataan YK:n kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevan yleissopimuksen (KP-yleissopimus) 10 artiklassa sekä YK:n lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen 37 artiklassa. Lisäksi

vankeuslain 1 luvun 5 §:n 3 momentin mukaan alle 21-vuotiaiden kohdalla on vankeuden aikana kiinnitettävä erityistä huomiota iästä ja kehitysvaiheesta johtuviin tarpeisiin.

Edellä kuvatusti alle 18-vuotias vanki voidaan jo nykyisin mahdollista sijoittaa ulkopuoliseen laitokseen, kuten lastensuojelulaitokseen. Rikosseuraamuslaitokselta tiedon mukaan viimeisen viiden vuoden aikana lastensuojelulaitokseen ei ole sijoitettu ulkopuolisena laitossijoituksena, vaan valvotun koevapauden ajaksi. Kaikkiaan viimeisen viiden vuoden aikana on vähemmän kuin kymmenen alle 18-vuotiasta vankia on ollut valvotussa koevapaudessa. Heistä vähemmän kuin viisi on ollut lastensuojelulaitoksessa koevapauden aikana. Vertailun vuoksi viimeisen viiden vuoden aikana muutamia alle 18-vuotiaita vankeja on sijoitettuna avolaitokseen siten. Vuosina 2021 ja 2022 on vähemmän kuin viisi alle 18-vuotiasta vankia ollut sijoitettuna avolaitokseen.

Valvotusta koevapaudesta säädetään rikoslain 2 c luvun 8 §:ssä ja valvotusta koevapaudesta annetussa laissa (629/2013). Valvotun koevapauden tarkoituksena on vapauttaa vanki suunnitelmallisesti ja asteittain, jotta yhteiskuntaan sijoittuminen edistyisi. Valvotussa koevapaudessa vangin tulee noudattaa tiettyjä velvollisuuksia, kuten pysyä tiettyinä kellonaikoina asunnossaan taikka määrättyssä hoito- tai kuntoutuspaikassa, kuten lastensuojelulaitoksessa. Valvottuun koevapauteen voidaan sijoittaa aikaistaan kuusi kuukautta ennen ehdonalaista vapauttamista. Valvottu koevapaus on siten pituudeltaan rajattu ja käytännössä usein vain muutaman vapautumista edeltävän kuukauden pituinen. Valvottu koevapaus eroaa siten merkittävästi ulkopuolisesta laitossijoituksesta.

Lastensuojelulain 40 §:ssä säädetään siitä, milloin lapsi on otettava huostaan ja järjestettävä hänelle sijaishuolto. Nykytilan hahmottamiseksi oleellista on, että myös lastensuojelulain mukaisten sijoitusperusteiden on täytyttävä, jotta alle 18-vuotias vanki voidaan sijoittaa lastensuojelulaitokseen. Lastensuojelulain mukaisten sijoitusperusteiden käsillä oloa arvioidaan aina lapsikohtaisesti. Lisäksi lastensuojelulain 41 §:ssä säädetään huostaanoton ja sijaishuollon valmistelusta ja 43 §:ssä tätä koskevasta päätöksenteosta. Sopivasta sijaishuoltoapaikasta ja sen valinnasta säädetään tarkemmin lastensuojelulain 50 §:ssä. Lastensuojelulaitoksen olisi siten sovelluttava alle 18-vuotiaan vangin sijaishuoltoapaikaksi ja laitoksen tulisi pystyä vastaamaan hänen tarpeisiinsa.

On myös mahdollista, että alle 18-vuotiaalle vangille on jo aiemmin muusta syystä tehty huostaanottoa ja sijaishuoltoon sijoittamista koskeva päätös, jota ei ole katsottu aiheelliseksi muuttaa vankilassaolon ajaksi. Jos vankilassaolon ajaksi osoitettu sijaishuoltoapaikka ei enää vastaa lapsen tarpeisiin, ei ole hänen etunsa mukainen eikä sovellu sijoituspaikaksi, päivitetään lastensuojelulain 30 §:n mukainen asiakassuunnitelma ja tehdään sijaishuoltoapaikan muuttamista koskeva päätös. Kummassakin tilanteessa sijoituspaikan valinnassa on tärkeää tehdä yhteistyötä Rikosseuraamuslaitoksen kanssa.

2.12.2 Nykytilan arviointi

Ulkopuolista laitossijoittelua koskeva sääntely on alun perin tarkoitettu etupäässä pitkäaikaisvankien lyhyisiin päihdekuntoutusjaksoihin. Käytännössä on kuitenkin pidetty tarpeellisena sijoittaa sakon muutorangaistusta suorittavia vankeja ja muita lyhytaikaisvankeja päihdekuntoutuslaitoksiin. Rikosseuraamuslaitoksella on jo useamman vuoden ajan ollut käynnissä hanke, jossa nimenomaan lyhyitä vankeusrangaistuksia suorittavia vankeja sijoitetaan ulkopuolisiin laitoksiin. Hankkeen kokemusten perusteella voimassa olevaa lainsäädäntöä voidaan pitää epäselvänä.

Voimassa oleva säännös mahdollistaa ulkopuolisen laitossijoituksen hyvin erilaisissa tilanteissa. Sitä voidaan soveltaa niin pitkäaikaisvankeihin kuin lyhyttä vankeusrangaistusta suorittaviin vankeihin. Säännös ei myöskään rajoita sijoituksen kestoa eikä sitä, missä vaiheessa rangaistusajaksi sijoitus voidaan toteuttaa. Säännös mahdollistaa myös sijoittamisen paitsi päihdekuntoutuslaitokseen myös muunlaiseen vangin elämänhallintaa parantavaan laitokseen. Olisikin perusteltua arvioida sääntelyn täsmentämistarpeet näiltä osin.

Ulkopuolisen laitossijoituksen valvonta tapahtuu enimmäkseen vankilan ulkopuolella. Rikosseuraamuslaitoksen eräitä valvontatoimivaltuuksia ulkopuolisen laitossijoituksen aikana onkin hiljattain täsmennetty (HE 53/2025 vp ja EV 285/2025 vp). Lisäksi Rikosseuraamuslaitoksella on toimivalta valvoa vangin päihdeettömyyttä ja vangille voidaan määrätä sähköinen valvonta. Epäselvää on kuitenkin, sovelletaanko ulkopuolisen laitossijoituksen aikana vankeuslain säännöksiä poistumisluvista ja kurinpidosta.

Ulkopuolista laitossijoittelua koskevia säännöksiä onkin edellä mainituista syistä tarpeen uudistaa. Lainmuutoksilla edistettäisiin myös osaltaan hallitusohjelman tavoitetta, jonka mukaan lisätään sakko- ja lyhytaikaisvankien ulkopuolista päihderiippuvuudesta toipumiseen tähtäävää päihdehoitoa.

Alle 18-vuotiaat vangit

Esityksen valmistelussa on lähtökohtana ollut se, että ulkopuolisena laitossijoituksena lastensuojelulaitokseen sijoitettaisiin erityisesti sellaisia alaikäisiä vankeja, jotka voitaisiin sijoittaa avolaitokseen. Taustalla on eduskunnan oikeusasiamiehen ratkaisu EOAK/4760/2020, jossa oikeusasiamies on muun ohella todennut, että jos alaikäinen täyttää avolaitokseen sijoittamisen edellytykset, ei ole lainmukaista pitää häntä enää suljetun vankilan kaltaisissa olosuhteissa, sillä vankeuslain 4 luvun 8 §:n mukaan vankia ei tule sijoittaa suljettumpaan vankilaan tai vankilan osastoon kuin vankilan järjestys ja turvallisuus sekä vankilassa pitämisen varmuus edellyttävät.

Rikosseuraamuslaitoksen selvityksen (Alaikäiset ja nuoret vangit, Rikosseuraamuslaitoksen monisteita 5/2021) mukaan monilla alaikäisillä vangeilla on taustallaan karkaamisia aikaisemmista lastensuojelun sijoituspaikoista, vaikea päihdeongelma tai rikos, mikä estää heidän sijoittamisensa avolaitokseen. Eduskunnan oikeusasiamies on edellä mainitussa ratkaisussaan todennut, että huolimatta alaikäisen vangin henkilöön liittyvistä tyypillisistä ongelmista on kuitenkin mahdollista, että alaikäinen täyttää avolaitokseen sijoittamisen edellytykset. Tällöin ei ole apulaisoikeusasiamiehen käsityksen mukaan lainmukaista pitää häntä enää suljetun vankilan kaltaisissa olosuhteissa.

Avolaitoksissa ei kuitenkaan ole alaikäisille vangeille tukea antavaa henkilöstöä sekä koulutusmahdollisuuksia valmiiksi. Haasteena on alaikäisten vankien oikeus suojeluun ja erillään pitämiseen aikuisista vangeista sekä valvonnan riittävyys tähän erillään pitoon. Kaikkia alaikäisiä vankeja ei voida sijoittaa asumaan toistensa kanssa samaan laitokseen eikä aina edes yhteiseen toimintaan. Edellä mainitut haasteet yhdistettynä alaikäisten vankien vähäiseen määrään tarkoittavat, että alaikäisten sijoittaminen erillisiin laitoksiin johtaisi eristämisen kaltaisiin olosuhteisiin. Erityisen tärkeää alaikäisten kohdalla on myös mahdollisuus pitää yhteyttä vankilan ulkopuolella oleviin läheisiinsä. Näistä syistä eduskunnan oikeusasiamies ei ole mainitussa ratkaisussa pitänyt alaikäisille tarkoitettujen erillisten laitosten perustamista perusteltuna lapsen edun näkökulmasta.

Edellä esitetyn perusteella lastensuojelulaitos olisi avolaitosta parempi ratkaisu sellaisille alaikäisille vangeille, jotka aidosti voitaisiin sijoittaa avolaitokseen. Oletettavasti kysymys olisi

yksittäisistä tapauksista. Sijoituksen olisi oltava myös lastensuojelulaitoksen näkökulmasta mahdollinen eli sijoitukseen tulisi olla lastensuojelulain 40 §:n mukainen peruste ja sijoituksen tulisi olla mahdollinen myös lastensuojelulaitoksessa jo olevien lasten turvallisuuden näkökulmasta mahdollista.

Hallitus on antanut esityksen HE 149/2025 vp lastensuojelulain ja tähän liittyvien lakien muuttamiseksi, jossa on muun ohella ehdotettu uuden kuntouttavan suljetun laitospalvelun perustamista. Eduskunta on hyväksynyt lakimuutokset sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan ehdottamin muutoksin keväällä 2026 (EV 61/2026 vp). Tämän laitospalvelun olosuhteet olisivat hyvin suljetut, joskin samalla myös hyvin kuntouttavat. Valmistelussa on arvioitu, että tämän hyvin suljetun luonteen takia esitetty uusi laitospalvelu ei ratkaisi edellä kuvattua haastetta löytää avolaitoksen edellytykset täyttävälle vangeille sopivat suljettua vankilaa avoimemmat olosuhteet.

Vankeuslain ja tutkintavankeuslain kehittämisen 1. vaiheessa saadussa lausuntopalautteessa kiinnitettiin huomiota siihen, että vankeuslaissa ja lastensuojelulaissa ei ole nimenomaista mainintaa mahdollisuudesta sijoittaa alle 18-vuotias rangaistusta suorittava lastensuojelulaitokseen. Lisäksi palautteessa katsottiin, ettei asiasta voida säätää pelkästään vankeuslaissa. Käytännön soveltamisten kannalta ongelmallisena pidettiin myös lastensuojelulain ja vankeuslain sääntelyn suhdetta. Epäselvänä pidettiin lastensuojelun päätöksentekoa koskevan sääntelyn soveltumista vankeusrangaistusta suorittavaan. Lisäksi tulisi tarkentaa lastensuojeluviranomaisen ja Rikosseuraamuslaitoksen toimivaltakysymyksiä esimerkiksi lastensuojelulain mukaisissa rajoitustoimenpiteissä. Lausuntopalautteessa toivottiin myös selvitetäväksi mahdollisuudet sijoittaa tutkintavankeudessa oleva lapsi ulkopuoliseen laitokseen.

Edellä esitetyistä syistä sekä sen enempää vankeuslain kuin lastensuojelulainkaan säännökset eivät parhaalla mahdollisella tavalla huomioi mahdollisuutta sijoittaa alaikäinen vanki lastensuojelulaitokseen ulkopuolisena laitossijoituksena. Vankeuslain että lastensuojelulain säännöksiä tulisikin täsmentää. Säännöksissä tulisi huomioida nykyistä paremmin mahdollisuus sijoittaa alle 18-vuotias vanki lastensuojelulaitokseen.

Pakkokeinolain (806/2011) vangitsemista koskevien säännösten mukaan alle 18-vuotiasta epäiltyä ei saa vangita tai määrätä pidettäväksi edelleen vangittuna, elleivät painavat syyt sitä vaadi. Alaikäisiä onkin vangitsemisen sijaan määrätty pakkokeinolain 1 a §:ssä tarkoitettuun teknisiin välinein valvottuun tehostettuun matkustuskieltoon. Valmistelussa on arvioitu, että tehostetun matkustuskiellon tulisi olla ensisijainen tutkintavankeuteen nähden silloin, kun tehostetun matkustuskiellon edellytykset täyttyvät, koska tehostettu matkustuskielto mahdollistaa esimerkiksi koulunkäynnin tai sijoituksen lastensuojelulaitokseen pakkokeinon aikana. Voidaan arvioida, että ellei alaikäisen rikoksesta epäillyn määrääminen tehostettuun matkustuskieltoon ole mahdollista, vaan hänet täytyy vangita, myöskään edellytykset lastensuojelulaitossijoitukselle eivät täyty. Alle 18-vuotias tutkintavanki onkin siten pääsääntöisesti sijoitettava vankilaan. Tästä syystä valmistelussa ei ole tarkemmin selvitetty mahdollisuutta sijoittaa alle 18-vuotias tutkintavanki ulkopuoliseen laitokseen.

3 Tavoitteet

Ehdotetuilla muutoksilla on useita erilaisia tavoitteita.

Ehdotetuilla säännösmuutoksilla pyritään ensinnäkin parantamaan vankilaturvallisuutta. Keskeisimmät tätä edistävät muutokset koskisivat tehostetun valvonnan osastolle sijoittamista koskevaa sääntelyä, jolla helpotettaisiin puuttumista erityisesti järjestäytyneen rikollisuuden

toimintaan. Toinen tätä tavoitetta edistävä muutos olisi Rikosseuraamuslaitoksen valvontatoimivaltuuksien selkeyttäminen ja yhdenmukaistaminen. Säännökset ovat nykyisin vaikeaselkoisia ja vaikeasti sovellettavia. Esimerkiksi puhelun kuuntelua koskevia säännöksiä on sovellettu käytännössä erittäin vähän muualla kuin varmuusosastoilla. Ehdotetut muutokset helpottaisivat toimivaltuuksien soveltamista ja edistäisivät Rikosseuraamuslaitoksen mahdollisuuksia puuttua vankilan järjestystä ja turvallisuutta vaarantavaan toimintaan tai rikosten tekemiseen vankila-aikana. Tehostetun valvonnan osastoja koskevan sääntelyn kehittäminen on kirjattu myös hallitusohjelmaan.

Esityksen toisena tavoitteena on parantaa Rikosseuraamuslaitoksen valmiuksia huolehtia rangaistusten täytäntöönpanosta vakavassa yhteiskunnallisessa häiriötilanteessa. Tätä tavoitetta edistettäisiin säännöksillä, jotka mahdollistavat vakavan yhteiskunnallisen häiriötilanteen edellyttämät muutokset niin vankeusrangaistuksen, tutkintavankeuden kuin yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanon sisältöihin. Tällaisilla muutoksilla varmistettaisiin se, että täytäntöönpano voidaan toteuttaa turvallisesti myös vakavassa yhteiskunnallisessa häiriötilanteessa.

Rikosseuraamuslaitoksen valmiuksia huolehtia rangaistusten täytäntöönpanosta parannettaisiin myös vankien maksuliikennettä koskevien säännösten muutoksilla. Säännösten tavoitteena olisi helpottaa Rikosseuraamuslaitoksen mahdollisuuksia huolehtia vankien maksuliikenteestä, kun vankien omien maksuvälineiden käyttöä laajennettaisiin.

Mainitut lainmuutokset edistäisivät kolmanneksi myös vankien valmiuksia rikoksettomaan elämäntapaan. Tavoitteena olisi, että vankeusaikana pystyttäisiin huolehtimaan siitä, että vangin vapautuessa hänellä on käytössään pankkitili ja toimiva maksukortti.

Vangin valmiuksia rikoksettomaan elämäntapaan edistettäisiin myös ulkopuolista laitossijoittamista ja sopimusosastoja koskevilla säännösmuutoksilla, jotka parantaisivat vankien mahdollisuuksia saada päihdekuntoutusta tai muuta tarvitsemaansa tukea jo vankeusaikana. Myös hallitusohjelmaan on kirjattu tavoitteita parantaa päihdekuntoutusta vankeusrangaistuksen aikana. Alle 18-vuotiaiden vankien asemaa parannettaisiin siten, että heitä voitaisiin nykyistä paremmin sijoittaa ulkopuolisena laitossijoituksena lastensuojelulaitoksiin. Tämä edistäisi lapsen edun toteutumista, koska lastensuojelulaitoksissa pystytään järjestämään alaikäisen tarpeiden mukaista tukea paremmin kuin vankiloissa.

Neljänneksi useilla ehdotetuilla lainmuutoksilla pyritään selkeyttämään ja täsmentämään lainsäädäntöä. Esimerkiksi eduskunnan perustuslakivaliokunta ja lakivaliokunta ovat kiinnittäneet huomiota Rikosseuraamuslaitoksen muun muassa toimivaltuuksia koskevien säännösten muutostarpeisiin. Säännösten selkeyttäminen parantaisi vankien oikeusturvaa. Samalla säännösten selkeys helpottaisi henkilökuntaa niiden soveltamisessa ja päätöksenteossa.

Sääntelyn selkeyttä ja ymmärrettävyyttä pyritäisiin parantamaan myös vankiloita ja niiden aluetta koskevien säännösten ja lakia alempien säädösten antamista koskevan sääntelyn täsmentämisellä sekä säännöksillä vankilasta vapautuvan vangin tai tutkintavangin kuljettamisesta tahdosta riippumattomaan hoitoon. Nykyistä täsmällisempi sääntely parantaisi tältäkin osin niin vankien oikeusturvaa ja helpottaisi henkilökunnan edellytyksiä soveltaa säännöksiä. Näillä muutoksilla myös yhtenäistettäisiin käytäntöjä vankiloissa.

Esityksen viidentenä tavoitteena on selkeyttää poistumislupia koskevia säännöksiä. Säännösten soveltamisessa on nykyisin monelta osin epäyhtenäisiä käytäntöjä eikä sääntely ole kaikilta osin selvää. Muutoksilla edistettäisiin siten poistumislupakäytäntöjen yhtenäisyyttä. Myös poistumislupien edellytysten arviointiin liittyviä turvallisuusseikkoja korostettaisiin

säännöksissä. Tällä edistettäisiin poistumislupien noudattamista ja toteutettaisiin hallitusohjelman kirjaus siitä, että selvitetään, pitäisikö vankilasta myönnettävien poistumislupien edellytyksiä kiristää.

4 Keskeiset ehdotukset

4.1 Toiminta vakavassa yhteiskunnallisessa häiriötilanteessa

4.1.1 Lähtökohtia

Esityksessä ehdotetaan, että vankeuslakiin ja tutkintavankeuslakiin lisättäisiin säännökset Rikosseuraamuslaitoksen toiminnan järjestämisestä poikkeusoloissa tai muussa vakavassa yhteiskunnallisessa häiriötilanteessa. Vastaavanlaisia täsmennyksiä tehtäisiin myös yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annettuun lakiin ja valvotusta koevapaudesta annettuun lakiin ja yhdistelmärangeaistuksen täytäntöönpanosta annettuun lakiin.

Sääntelyn täydentäminen on perusteltua, koska voimassa oleva lainsäädäntö ei mahdollista vakavien yhteiskunnallisten häiriötilanteiden huomioimista Rikosseuraamuslaitoksen toiminnassa. Ehdotetut säännökset parantaisivat Rikosseuraamuslaitoksen mahdollisuuksia huolehtia rangeaistusten turvallisesta täytäntöönpanosta myös vakavissa yhteiskunnallisissa häiriötilanteissa.

Säännösten lähtökohtana olisi se, että niitä sovellettaisiin vakavissa yhteiskunnallisissa häiriötilanteissa. Kysymys voisi olla valmiuslain 3 §:ssä tarkoitetuista poikkeusoloista mutta myös muista vakavista yhteiskunnallisista häiriötilanteista. Sääntely koskisi siten esimerkiksi yleisvaarallisen tartuntataudin leviämisen estämistä, mutta myös muita vakavia yhteiskunnallisia häiriötilanteita. Tällaisia häiriötilanteita voisivat olla esimerkiksi sota, erilaiset suuronnettomuudet, vakavat epidemiat tai muut vastaavanlaiset tilanteet. Häiriötilanteelta edellytettäisiin kuitenkin vakavuutta ja vaikutuksia yhteiskunnan tasolla. Pelkästään lyhytaikaiset häiriöt yksittäisen vankilan toiminnassa eivät olisi tällaisia häiriötilanteita, mutta mahdollisesti lyhytaikaisestikin vaikuttava suuronnettomuus voisi olla tällainen häiriötilanne, joka saattaisi edellyttää vankilan evakuoimista tai ulkoilun epäämistä vangeilta.

Sääntelyn soveltamisalan olisi perusteltua kattaa erilaiset vakavat häiriötilanteet, koska monilla häiriötilanteilla voi olla vakavia vaikutuksia etenkin vankiloiden toimintaan. Vakavan yhteiskunnallisen häiriötilanteen ei kuitenkaan tarvitsisi olla sellainen, että yhteiskuntaan olisi yleisesti julistettu valmiuslain mukaiset poikkeusolot. Säännöksiä voitaisiin siten soveltaa riippumatta siitä, edellyttääkö häiriötilanne valmiuslain mukaisten muiden toimivaltuuksien soveltamista. Tämä olisi perusteltua, koska vakava yhteiskunnallinen häiriötilanne voi aiheuttaa vakavia vaikutuksia rangeaistusten täytäntöönpanoon, vaikkei yhteiskunnassa muuten olisikaan tarvetta ottaa käyttöön valmiuslaissa tarkoitettuja toimivaltuuksia. Tällaisia tilanteita oli esimerkiksi koronapandemian aikana.

Säännökset muotoiltaisiin siten, että pääsääntönä olisi toimintojen supistaminen esimerkiksi lyhentämällä vankien toiminta-aikaa. Vasta viime sijaisena keinona olisi toimintojen keskeyttäminen kokonaan. Näin rajoitukset toteutuisivat oikeasuhtaisina. Yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanoa koskevat rajoitukset porrastettaisiin vastaavasti. Lisäksi vankien perushuoltoon liittyviä toimintoja ei voitaisi rajoittaa kertaluonteista ulkoilun epäämistä lukuun ottamatta. Lisäksi muitakin vankien ja tuomittujen perusoikeuksien toteutumisen kannalta keskeisiä toimintoja rajattaisiin rajoitusten ulkopuolelle.

4.1.2 Vankeuslaki ja tutkintavankeuslaki

Vankeuslain ja tutkintavankeuslain säännöksiä täydennettäisiin siten, että lakeihin lisättäisiin uudet luvut, joissa säädettäisiin vankiloiden toiminnan järjestämisestä yhteiskunnallisissa häiriötilanteissa. Vankeuslain uuteen 19 a lukuun siirrettäisiin vankeuslain 2 luvun säännökset vankilaan ottamisen rajoittamisesta. Lisäksi luvussa säädettäisiin vankilan evakuoimisesta, jos vakava yhteiskunnallinen häiriötilanne edellyttää kaikkien vankien siirtämistä muihin vankiloihin.

Keskeisimmät muutokset koskisivat ulkoilun sekä vankien toimintojen, vapaa-ajantoimintojen, tapaamisten ja poistumislupien järjestämistä vakavan yhteiskunnallisen häiriötilanteen aikana. Ehdotetut säännökset mahdollistaisivat toimintojen, vapaa-ajantoimintojen ja tapaamisten supistamisen tai keskeyttämisen sekä poistumislupien myöntämisen keskeyttämisen. Ulkoilun epääminen vankilan kaikilta vangeilta tai jonkin osaston vangeilta olisi mahdollista kertaluonteisesti.

Kaikkien rajoitusten edellytyksenä olisi se, että ne ovat välttämättömiä rangaistusten täytäntöönpanon asianmukaisesta toteuttamisesta huolehtimiseksi. Tämä tarkoittaisi sitä, että vakava yhteiskunnallinen häiriötilanne edellyttää muutoksia vankilan päivittäiseen toimintaan, jotta toiminnasta voidaan edelleen turvallisesti huolehtia. Kysymys voisi esimerkiksi olla vakavan tartuntataudin leviämisen estämisestä, eli vankien ja tutkintavankien sekä henkilökunnan terveydestä huolehtimisesta. Turvallisuus voisi liittyä myös vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseen, jos vakava yhteiskunnallinen häiriötilanne vaarantaisi sitä esimerkiksi henkilökunnan pidempiaikaisen puutteen tai turvajärjestelmien pysyvän vaurioitumisen vuoksi.

Esitystä valmisteltaessa on arvioitu sitä, tulisiko laintasolla kuvata yksityiskohtaisemmin niitä edellytyksiä, joiden vuoksi rajoituksia voidaan asettaa. Kuitenkin sääntelyn tavoitteena on turvata Rikosseuraamuslaitoksen toimintamahdollisuudet myös sellaisissa tilanteissa, joita ei vielä valmistelun aikana voida täysin ennakoita. Ehdotettu muotoilu kytkee säännösten soveltamisedellytykset rangaistusten täytäntöönpanon yleisiin tavoitteisiin, jotka jättävät riittävät toimintamahdollisuudet myös ennalta arvaamattomissa tilanteissa. Säännöksen sanamuodon täsmentäminen esimerkiksi henkilöiden terveyteen tai vankilan turvallisuuteen liittyvillä edellytyksillä saattaisi synnyttää tilanteen, jossa lainsäädäntöä ei voitaisikaan soveltaa uudenlaisessa vakavassa häiriötilanteessa. Tästä syystä valmistelussa on pidetty ehdotettua sääntelytapaa riittävän täsmällisenä.

Välttämättömyysvaatimuksella korostettaisiin sitä, että rajoituksiin tulee turvautua vain, jos vankeuslain tavanomaisten säännösten sallimissa rajoissa täytäntöönpanosta ei enää voida huolehtia turvallisesti. Ensi sijassa tulisi siten pyrkiä järjestämään toiminta vankeuslain Rikosseuraamuslaitokselle antaman harkintavallan puitteissa ja muilla käytännön toimenpiteillä, joilla voidaan parantaa esimerkiksi hygieniaa vankilassa, jos kysymys on tartuntataudin leviämisen ehkäisystä. Välttämättömyysvaatimus myös lisäisi osaltaan sääntelyn täsmällisyyttä ja tarkkarajaisuutta.

Ulkoilun epääminen olisi mainituissa tilanteissa mahdollista kertaluonteisesti yleisesti kaikilta vangeilta tai tietyn osaston vangeilta. Ulkoilun epääminen voi olla välttämätöntä esimerkiksi tilanteessa, jossa ulkona oleskelu ei ole vakavan yhteiskunnallisen häiriötilanteen vuoksi mahdollista tai turvallista, kuten jos suuronnettomuus on aiheuttanut ulkoilmaan vaarallisia kaasuja. Tällainen tilanne voisivat olla myös esimerkiksi ilmahälytykset, joiden vuoksi ulkoilua ei tietyinä päivinä voitaisi järjestää. Koska vankien oikeus ulkoiluun on vankilassa keskeinen oikeus, rajattaisiin toimivaltuus vain kertaluonteisiin tilanteisiin.

Valmistelun aikana on arvioitu, voitaisiinko ulkoilua rajoittaa pelkästään vankeuslain 7 luvun 6 §:n nojalla. Kyseisen säännöksen perusteet evätä ulkoilu kytkeytyvät kuitenkin yksittäisestä vangista johtuviin seikkoihin ja epäminen on tehtävä vankikohtaisesti. Koska vakavassa yhteiskunnallisessa häiriötilanteessa voi olla tarpeen rajoittaa kaikkien vankien ulkoilua ja lisäksi sellaisilla perusteilla, jotka eivät liity vankeihin itseensä, häiriötilanteita varten on perusteltua säätää asiasta erikseen.

Toimintojen ja vapaa-ajantoimintojen sekä tapaamisten rajoittamisessa lähtökohtana olisi se, että ensi sijassa niitä rajoitettaisiin. Rajoittaminen tarkoittaisi sitä, että toiminnot edelleen jatkuvat, mutta esimerkiksi niiden kestoa lyhennettäisiin tai niihin kerrallaan osallistuvien vankien määrää pienennettäisiin. Vasta viimesijaisena keinona nämä toiminnot voitaisiin keskeyttää kokonaan. Keskeyttämisen tavoitteena voisi olla esimerkiksi tartuntataudin leviämisen estäminen fyysisiä kontakteja vähentämällä. Tämän tavoitteen saavuttaminen voi keskeyttämistilanteissa edellyttää sitä, etteivät vangit voi toiminnoista vapautuvana aikana oleskella vapaasti osastoilla. Näin ollen toimintojen tai vapaa-ajantoimintojen keskeyttäminen voi tarkoittaa sitä, että vangit joutuvat viettämään toiminnoista vapautuvan ajan selleissään. Mahdollisuuksien mukaan keskeyttämistilanteissakin tulisi vangeille kuitenkin pyrkiä järjestämään mahdollisuus viettää aikaa sellin ulkopuolella esimerkiksi tavanomaista pienemmissä ryhmissä, jos se ei vaaranna keskeyttämisen tavoitteita. Näin vankiloissa toimittiinkin koronapandemian aikana vuosina 2020–2022. Joka tapauksessa perushuoltoon ja esimerkiksi puhelimen käyttöön liittyvät toiminnot tulisi järjestää.

Ehdotetut säännökset mahdollistaisivat niin valvottujen tapaamisten kuin muidenkin tapaamisten rajoittamisen. Tämä olisi perusteltua, koska säännöksillä pyritään turvaamaan rangaistusten täytäntöönpanon turvallisuus kaikenlaisissa vakavissa häiriötilanteissa. Ehdotettu sääntely antaisi Rikosseuraamuslaitoksen riittävän liikkumavaran toteuttaa turvalliset tapaamisjärjestelyt.

Poistumislupien myöntäminen voitaisiin edellä mainituin edellytyksin keskeyttää. Sääntely mahdollistaisi kuitenkin sen, että keskeyttäminen koskisi vain tiettyjä poistumislupatyyppisiä. Keskeyttäminen voisi koskea esimerkiksi rangaistusajan pituuden perusteella myönnettäviä poistumislupia, mutta poistumisluvat tärkeästä syystä tai avovankiloiden asiointiluvat voitaisiin edelleen myöntää. Näin Rikosseuraamuslaitokselle jäisi harkintavaltaa kohdistaa rajoitukset vain välttämättömään.

Rajoitusten kesto voisi olla enintään kuukauden kerrallaan, mutta sitä voitaisiin jatkaa kuukaudeksi kerrallaan. Kuukauden kesto olisi perusteltu, koska tätä pidemmäksi ajaksi kerralla asetettavia rajoituksia voidaan pitää ongelmallisina rajoitusten oikeasuhtaisuuden kannalta. On perustelluinta, että rajoitusten tarvetta arvioidaan suhteellisen lyhyin väliajoin. Kuukautta lyhyemmät rajoitukset taas tarkoittaisivat käytännössä sitä, että toiminnan järjestäminen vankiloissa olisi hyvin lyhytkestoista. Kun otetaan huomioon se, että jo muutosten toteuttaminen vie aikaa, olisivat kuukautta lyhyemmät rajoitukset käytännössä vaikeita toteuttaa. Säännöksissä turvattaisiin myös se, että yhteiskunnallisen häiriötilanteen päätyttyä vankiloissa tulisi viipymättä palata normaalitoimintaan, vaikka päätös rajoituksista olisikin tehty pidemmäksi aikaa.

Rajoitukset voisivat koskea sellaisia vankiloita tai vankilan osastoja, joihin vakava yhteiskunnallinen häiriötilanne vaikuttaa. Rajoituksia asetettaisiin siten vain sellaisessa alueellisessa laajuudessa, jota voidaan pitää välttämättömänä. Päätöksen rajoituksista tekisi Rikosseuraamuslaitoksen operatiivisen vastuualueen johtaja. Rajoitusten ollessa voimassa tarvittavat yksittäistä vankia koskevat päätökset tehtäisiin vankilassa. Tämä voisi tarkoittaa

esimerkiksi toimintaan sijoittamista koskevien päätösten muuttamista vastaamaan asetettuja rajoituksia.

Rajoitusten ja keskeyttämisen ulkopuolelle rajattaisiin eräitä toimintoja.

Ensinnäkin oppivelvollisten vankien, eli käytännössä alaikäisten vankien, opetusta ei voitaisi rajoittaa tai keskeyttää vankeuslain nojalla. Tällaisen opetuksen järjestämisen tulisi jatkua vastaavalla tavalla kuin muuallakin yhteiskunnassa. Kuitenkin opetuksen järjestämisen yleiset rajoitukset voisivat koskea opetuksen järjestämistä myös vankilassa. Alaikäistenkin vankien muuta toimintaa voitaisiin rajoittaa tai keskeyttää, koska sellaisen järjestäminen pelkää alaikäisille vangeille voisi olla erittäin vaikeaa yhteiskunnallisessa häiriötilanteessa. Toiseksi lapsen tapaamista tai alle 18-vuotiaan vangin tapaamisia ei voitaisi rajoittaa tai keskeyttää eikä alle 18-vuotiaan vangin poistumislupien myöntämistä voitaisi keskeyttää. Tältäkin osin kuitenkin yhteiskunnassa asetetut yleiset rajoitukset voisivat merkitä rajoituksia myös alaikäisille vangeille.

Ehdotetuilla rajauksilla pyrittäisiin turvaamaan lapsen oikeuksien toteutuminen yhteiskunnallisessa häiriötilanteessa. Lapsen oikeuksien toteutumisen kannalta on perusteltua, että rajoitukset voisivat koskea alaikäisiä suppeammin kuin täysi-ikäisiä. Alaikäisten vankien kannalta on erityisen tärkeää, että he voisivat paitsi suorittaa oppivelvollisuuttaan myös pitää yhteyttä läheisiinsä yhteiskunnallisissa häiriötilanteissa. Näillä seikoilla voidaan arvioida olevan erityisen suuri merkitys juuri alaikäisten vankien yhteiskuntaan sopeutumisen ja mielenterveyden kannalta. Rajauksilla edistettäisiin heidän jaksamistaan muutenkin vaikeassa tilanteessa. Lisäksi on huomattava, että alaikäisten vankien määrä on pieni, joten tilanteen edellyttämät järjestelyt olisivat myös käytännössä mahdollista toteuttaa vankiloissa.

Toiseksi mahdollisuus erittäin tärkeästä syystä myönnettävään poistumislupaan ja asiamiehen tapaamisiin säilyisivät myös yhteiskunnallisissa häiriötilanteissa. Kolmanneksi jos avovankilan vankien asiointilupien myöntäminen keskeytettäisiin, tulisi asiointimahdollisuudet järjestää muulla tavoin. Neljänneksi jos vapaa-ajantoiminnot keskeytetään, tulisi Rikosseuraamuslaitoksen huolehtia siitä, että vangin pääsevät edelleen käyttämään kirjastopalveluja ja harjoittamaan uskontoa muulla tavoin.

Näiden asiaryhmien rajaaminen rajoitusten ulkopuolelle olisi perusteltua, koska niiden rajoittaminen puuttuisi syvemmin vankien perusoikeuksiin kuin ehdotetut rajoitukset muutoin. Erittäin tärkeästä syystä myönnettävä poistumislupa liittyy myös tilanteisiin, joilla on erityistä merkitystä henkilön perhe-elämän suojan kannalta. Kirjaston käytöllä turvataan vangin sivistyksellisiä oikeuksia ja uskonnon harjoittaminen turvaa uskonnonvapautta. Näiden oikeuksien on perusteltua toteutua jossain muodossa asetetuista rajoituksista huolimatta. Avovankiloissa asiointiluvilla toteutetaan sellaisia vankien oikeuksia, joita ei nykyisin lainkaan järjestetä avovankilassa, kuten kauppakäynnit tai edellä mainittu kirjaston käyttö. Lähtökohtana on, että avovankilan vangit saavat tällaiset palvelut avovankilan ulkopuolelta, joten jos asiointilupien myöntämiseen asetetaan rajoituksia, on perusteltua turvata mainittujen palvelujen jatkuminen.

Lisäksi tapaamisiin ja poistumislupiin kohdistuvien keskeytysten oikeasuhtaisuutta varmistettaisiin sillä, että keskeytyksen aikana vangeille olisi annettava mahdollisuus olla muulla tavoin yhteydessä vankilan ulkopuolelle tavanomaista laajemmin. Tämä voisi tarkoittaa esimerkiksi laajempia puhelimenkäyttömahdollisuuksia tai videotapaamisten järjestämistä tavanomaisiin tapaamisiin varattuina ajankohtina. Toimintojen ja vapaa-ajantoimintojen rajoitusten oikeasuhtaisuutta varmistettaisiin siten, että vangeille tulisi antaa mahdollisuus viettää aikaa sellin ulkopuolella olosuhteiden sallimalla tavalla.

Tutkintavankeuslakiin tehtäisiin pääosin vastaavat muutokset. Tutkintavankeuslaissa ei kuitenkaan säädettäisi mahdollisuudesta keskeyttää poistumislupien myöntämistä, koska tutkintavangeille voidaan myöntää poistumislupa vain hyvin rajatuin perustein yksittäistapauksessa. Tällaisten poistumislupien myöntämisen edellytykset voidaan vakavassa yhteiskunnallisessa häiriötilanteessa arvioida voimassa olevien säännösten perusteella.

4.1.3 Yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpano

Esityksessä ehdotetaan muutoksia myös yhdyskuntaseuraamusten, valvotun koevapauden ja yhdistelmärangaistuksen valvonta-ajan täytäntöönpanoon edellä kuvatuissa häiriötilanteissa. Sääntelyn lähtökohdat vastaisivat edellä käsiteltyjä periaatteita. Rajoitusten tulisi siis olla välttämättömiä seuraamusten täytäntöönpanon turvallisuudesta huolehtimiseksi.

Yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annettuun lakiin lisättäisiin säännös, jonka nojalla yhdyskuntapalvelun, valvontarangaistuksen, ehdollisen vankeuden, jonka tehosteeksi on tuomittu valvontaan, ja nuorisorangaistuksen täytäntöönpanoon ryhtymistä voitaisiin yleisesti rajoittaa vastaavalla tavalla kuin vankilaan ottamista. Kysymys olisi siitä, ettei täytäntöönpanotavaksi tulevien yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanoa aloitettaisi rajoituksen aikana. Koska rajoitus koskisi yleisesti rajoituksen aikana täytäntöönpanotavaksi tulevia tuomioita, sen käyttöönotosta säädettäisiin oikeusministeriön asetuksella. Rajoitus voisi kestää kuusi kuukautta ja se voitaisiin uudistaa kuudeksi kuukaudeksi kerrallaan. Yksittäisen tuomion täytäntöönpanoon tulisi kuitenkin ryhtyä, jos se muuten raukeaisi.

Yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annettuun lakiin lisättäisiin myös säännös mahdollisuudesta tehdä yhden tai useamman rikosseuraamuskeskuksen aluetta koskeva päätös yhdyskuntaseuraamusten sisällön muuttamisesta. Ehdotettu sääntely mahdollistaisi sen, että yhdyskuntaseuraamuksiin tuomittujen toimintaa, velvollisuutta pysyä asunnossa sekä valvontaa muutettaisiin vakavassa yhteiskunnallisessa häiriötilanteessa. Sääntely olisi perusteltua, koska vastaavalla tavalla kuin vankiloissakin myös yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanossa häiriötilanne voi vaikuttaa siihen, miten täytäntöönpanoa voidaan jatkaa.

Esimerkiksi toimintavelvollisuuspaikat voivat joutua rajoittamaan toimintaansa, jolloin yhdyskuntaseuraamuksiin kuuluvan toimintavelvollisuuden toteuttaminen entiseen tapaan ei onnistuisi, vaan toimintaa olisi järjestettävä joko muissa paikoissa tai tavanomaisesta poikkeavin tavoin. Häiriötilanne voisi vaikuttaa myös siihen, voidaanko tuomittujen velvollisuutta pysyä asunnossa tai valvonta toteuttaa tavanomaiseen tapaan. Säännökset mahdollistaisivat välttämättömät muutokset näihin yhdyskuntaseuraamusten velvollisuuksiin.

Vastaavanlaista sääntelyä ehdotetaan myös valvotusta koevapaudesta annettuun lakiin ja yhdistelmärangaistuksen täytäntöönpanosta annettuun lakiin.

Yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetussa laissa säädettäisiin myös mahdollisuudesta keskeyttää täytäntöönpano kokonaan. Tämä olisi mahdollista vain, jos on ilmeistä, etteivät edellä mainitut muokkaukset täytäntöönpanoon olisi riittäviä. Kynnys täytäntöönpanon keskeyttämiseen olisi siten korkea ja siihen voitaisiin turvautua vain poikkeuksellisesti. Keskeyttämismahdollisuus ei kuitenkaan koskisi ehdonalaisen vapauden valvontaa, valvottua koevapautta eikä yhdistelmärangaistuksen valvonta-aikaa. Näissä seuraamuksissa on kysymys ehdottoman vankeusrangaistukseen jälkeisestä yhteiskunnassa tapahtuvasta valvonnasta, joka on osa vankeusrangaistusta. Niiden keskeyttäminen ei olisi perusteltua. Esimerkiksi valvotun koevapauden keskeyttäminen tarkoittaisi vangin siirtämistä takaisin vankilaan, mikä ei ole sen enempää tuomittu oikeusturvan kuin rangaistusten täytäntöönpanon yleisen tilanteenkaan vuoksi perusteltua.

Täytäntöönpanon keskeyttäminen tarkoittaisi sitä, että rangaistuksen täytäntöönpano ja tuomitun velvollisuudet keskeytyvät määräajaksi. Rajoituksen päätyttyä täytäntöönpanoa jatkettaisiin. Esityksessä ehdotetaan, että rangaistusaika ei kuluisi keskeytyksen aikana. Tämä olisi perusteltua, koska tuomitulla ei myöskään olisi mitään täytäntöönpanoon liittyviä velvollisuuksia tuona aikana.

Yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanon sekä valvotun koevapauden sekä yhdistelmärangaistuksen valvonta-ajan sisällön muuttaminen voisivat kestää enintään kolme kuukautta kerrallaan. Rajoitusten kesto voisi siten olla pidempi kuin vankeusrangaistuksen täytäntöönpanossa. Tämä olisi perusteltua, kun otetaan huomioon täytäntöönpanon luonne. Esimerkiksi yhdyskuntaseuraamusten toimintavelvollisuutta ei välttämättä toteutettaisi Rikosseuraamuslaitoksen omana toimintana, vaan yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. Tällaiseen toimintaan liittyviä muutoksia on perusteltua voida tehdä pidempikestoisesti kuin vankilassa. Muutosten käynnistäminen ja palauttaminen edellyttääkin muiden toimijoiden kanssa sopimista ja heidän sitoutumistaan järjestelyihin. Tämä voisi osoittautua häiriötilanteessa mahdottomaksi, jos muutokset kestäisivät vain kuukauden kerrallaan.

Yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanon keskeyttäminen puolestaan voisi kestää vain kuukauden kerrallaan. Tämä olisi perusteltua, koska keskeyttäminen tarkoittaisi merkittävämpää rajoitusta täytäntöönpanoon. Keskeyttäminen ei myöskään edellytä samanlaista yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa kuin toimintojen muuttaminen.

Rajoitukset voisivat koskea sellaisten rikosseuraamuskeskusten alueita, joihin vakava yhteiskunnallinen häiriötilanne vaikuttaa. Rajoituksia asetettaisiin siten vain sellaisessa alueellisessa laajuudessa, jota voidaan pitää välttämättömänä. Päätöksen rajoituksista tekisi Rikosseuraamuslaitoksen operatiivisen vastuualueen johtaja. Hän päättäisi siten rajoitusten käyttöönotosta ja yleisestä sisällöstä. Rajoitusten ollessa voimassa tarvittavat yksittäistä tuomittua koskevat päätökset tehtäisiin tavanomaisessa päätöksentekomenettelyssä. Tämä tarkoittaisi yksittäistä tuomittua koskevan täsmennetyn rangaistusajan suunnitelman muuttamista vastaamaan rajoituksia tai täytäntöönpanon keskeyttämistä koskevan päätöksen tekemistä.

4.1.4 Muutoksenhaku

Lakeihin lisättäisiin häiriötilanteita koskevaa päätöksentekoa koskevat muutoksenhakusäännökset.

Operatiivisen vastuualueen johtajan päätökset rajoitusten tai keskeytysten asettamisesta olisivat muutoksenhakukelpoisia.

Sen sijaan näiden päätösten nojalla tehtävät yksittäistä vankia tai tuomittua koskevat päätökset olisivat muutoksenhakukiellossa. Tämä olisi perusteltua, koska kysymys olisi väliaikaisista päätöksistä, joilla vankien tai tuomittujen velvollisuuksia muutettaisiin häiriötilanteen edellyttämällä tavalla. Lisäksi päätöksentekijän harkintavalta olisi suppea, koska käytännössä päätökset perustuisivat operatiivisen vastuualueen johtajan päätöksiin. Vankien ja tuomittujen oikeusturva turvattaisiin ensisijaisesti muutoksenhakuoikeudella operatiivisen vastuualueen johtajan yleisiin päätöksiin rajoitusten asettamisesta.

4.2 Vankiloita koskeva sääntely

Kuten edeltä käy ilmi, monista vankiloista, niiden aluetta tai osastoja koskevista asioista ei ole säädetty lainkaan tai sääntely on epäyhtenäistä. Esityksessä ehdotetaankin selvennettäväksi sääntelyä.

Vankeuslain 4 luvun 1 §:ssä säädettäisiin edelleen siitä, että olisi suljettuja vankiloita ja avovankiloita. Nykyisessä laissa käytetty käsite avolaitos muutettaisiin avovankilaksi.

Pykälään ehdotetaan lisättäväksi säännös suljetun vankilan osana toimivasta avovankilayksiköstä. Tällaisessa yksikössä noudatettaisiin avovankilaa koskevia säännöksiä. Sääntely olisi tarpeen sen selventämiseksi, milloin suljetun vankilan yhteydessä toimivat avoimemmat osastot rinnastuisivat avovankilaan. Nykyisin on epäselvää, sovelletaanko tällaisilla osastoilla avolaitosta vai suljettua vankilaa koskevia säännöksiä.

Pykälään ehdotetaan lisättäväksi myös säännös siitä, että suljetun vankilan alueella vankien liikkumista voidaan vankilan järjestyksen ja turvallisuuden edellyttämällä tavalla rajoittaa. Nykyisin vain liikkumisesta avovankilan alueella on säädetty laissa. Koska yksityiskohtaisemmat liikkumisrajoitukset riippuvat kunkin vankilan tiloista, osastoinnista ja olosuhteista, tällaiset määräykset annettaisiin kuten nykyisinkin vankilan järjestyssäännössä.

Esityksessä ehdotetaan myös, että pykälään lisättäisiin säännös vankilan tilojen hyväksymisestä. Säännöksellä varmistettaisiin se, että ennen tilojen käyttöönottoa olisi huolehdittu siitä, että tilat täyttävät vankeusrangaistuksen täytäntöönpanolle ja tutkintavankeuden toimeenpanolle asetettavat vaatimukset.

Muutoksia ehdotetaan myös asetuksen- ja määräyksenantovaltuuksiin. Kuten edellä on todettu, esimerkiksi se, mitkä vankilat ovat suljettuja ja mitkä avovankiloita perustuu lähinnä käytäntöön. Säännöksissä ei myöskään määritellä vankilan aluetta tai sitä, mihin vankiloihin miehiä, naisia tai alaikäisiä voidaan sijoittaa. Esityksessä ehdotetaan, että näistä seikoista säädettäisiin oikeusministeriön asetuksella.

On perusteltua, että näistä vangin oikeusturvaan vaikuttavista seikoista säädetään asetustasolla. Jo nyt oikeusministeriön asetuksella säädetään vankiloiden perustamisesta ja tutkintavankiloina toimivista vankiloista. Myös yleisistä alueellisista liikkumisrajoituksista säädetään sisäministeriön asetuksen tasolla. Näin ollen myös jaottelut avovankiloihin ja suljettuihin vankiloihin, vankiloiden alueet ja se mihin eri vankiryhmiä sijoitetaan, olisi perusteltua säätää oikeusministeriön asetuksella.

Rikosseuraamuslaitokselle säädettäisiin määräyksenantovaltuus siitä, missä avovankiloissa voidaan käyttää sähköistä valvontaa. Tällä hetkellä asiasta tehdään yksittäistä vankilaa koskevat päätökset, mutta asia soveltuu paremmin määräyksenantovaltuuden piiriin. Vastaavanlainen muutos tehtäisiin omien vaatteiden käyttökieltoa koskien. Omien vaatteiden käytön rajoittamisesta annettaisiin jatkossa määräys.

Esitystä valmisteltaessa on myös arvioitu mahdollisuutta määrätä avovankilaan sijoitetulle vangille yksittäistapauksessa tekninen valvonta muissakin kuin määrätyissä avovankiloissa. Tällainen järjestely tarkoittaisi sitä, että samassa avovankilassa voisi olla sekä teknisellä valvonnalla valvottuja vankeja että ilman teknistä valvontaa valvottuja vankeja. Selvyyden vuoksi valmistelussa onkin pidetty parempana säilyttää nykyinen malli, jossa tietyissä avovankiloissa kaikilla vangeilla on tekninen valvonta.

Vankilan osastojen perustaminen tehtäisiin edelleen vankilan järjestyssäännöllä. Osastoja tulisi olla kaikille vankiryhmille, joita oikeusministeriön asetuksen nojalla voidaan kyseiseen vankilaan sijoittaa.

4.3 Vankilan osastot

4.3.1 Tehostetun valvonnan osastot

Tehostetun valvonnan osastojen tarkoituksena on ensi sijassa estää rikollisen toiminnan jatkaminen vankilassa tai vankilasta käsin. Osastojen keskeisimpänä tavoitteena on ollut, että järjestäytyneeseen rikollisuuteen kytkeytyvät vangit sijoitetaan erilleen muista vangeista, jolloin heidän vaikuttamismahdollisuuksiaan pystytään rajoittamaan ja heidän toimintaansa valvomaan paremmin. Tätä tavoitetta voidaankin pitää tärkeänä paitsi siksi, että järjestäytyneen rikollisuuden toimintaan voidaan tehokkaasti puuttua myös siksi, etteivät järjestäytyneeseen rikollisuuteen kytkeytyvät vangit voi vaikuttaa muiden vankien oikeuksiin. Tavoitteen merkitystä korostaa entisestään se, että Rikosseuraamuslaitos on arvioinut kansainvälisesti toimivan järjestäytyneen rikollisuuden vaikutuksen lisääntyneen vankiloissa viime vuosina.

Tehostetun valvonnan osastoille on sijoitettu vankeja, jotka Rikosseuraamuslaitoksen käytettävissä olevan arvion perusteella kuuluvat johonkin järjestäytyneen rikollisuuden ryhmään tai ovat muuten osallisina ammattimaisessa rikollisuudessa. Myös muunlainen tiivis yhteydenpito järjestäytyneeseen rikollisuuteen kytkeytyviin henkilöihin on voinut olla peruste osastosijoitukselle.

Tehostetun valvonnan osastojen tavoitteiden selkeyttämiseksi osastoista säädettäisiin laissa. Kuten edellä nykytilan arviointia koskevassa jaksossa on todettu, tällä hetkellä osastojen asemaan liittyy useita epäselvyyksiä kuten, millä perusteella vanki voidaan sijoittaa sinne, millä perusteella sijoitus voidaan lopettaa, millaisia rajoituksia osastolle sijoittaminen tarkoittaa vangille ja millaista valvontaa osastolla voidaan toteuttaa.

Valmistelussa on arvioitu, voitaisiinko mainittuja epäselvyyksiä selventää voimassa olevan sääntelyn puitteissa esimerkiksi ohjeistuksella. Tätä ratkaisua puoltaisi se, että silloin Rikosseuraamuslaitoksella säilyisi laaja harkintavalta osastojen luonteen määrittelyssä. Osastot jäisivät kuitenkin edelleen oikeudellisesti epäselvään asemaan muun muassa sen suhteen, voidaanko niille sijoitettujen vankien oikeuksia rajoittaa tavanomaisista osastoista poikkeavalla tavalla.

Käytännössä tehostetun valvonnan osastot ovat myös muodostuneet suljetummiksi kuin vankilan tavalliset osastot, joten on perustellumpaa selkeyttää tätä eroa lainsäädännössä eikä pelkästään Rikosseuraamuslaitoksen sisäisin ohjein.

Sääntely myös parantaisi niin vankien oikeusturvaa ja henkilökunnalle olisi aiempaa selvempää, millaisin perustein vangit sijoitetaan osastolle ja miten osasto eroaa muista osastoista. Sekä päätöksentekijälle että vangeille olisi lainsäädännön perusteella tiedossa esimerkiksi se, millaisin edellytyksin osastolle voidaan sijoittaa tai se, millaisia rajoituksia sijoittaminen tarkoittaa. Laintasaisen sääntelyn perusteella Rikosseuraamuslaitos pystyisi nykyistä paremmin määrittelemään ja suunnittelemaan yhtenäiset käytännöt tehostetun valvonnan osastojen toimintaan ja vankien valvontaan.

Näin ollen esityksessä ehdotetaan, että vankeuslakiin ja tutkintavankeuslakiin lisättäisiin säännökset tehostetun valvonnan osastoista.

Osastot olisivat erillään vankilan muista osastoista. Lähtökohtana olisi se, että osastoille sijoitettujen vankien toiminta ja vapaa-ajantoiminnot järjestettäisiin osaston kesken. Myös uskonnollisiin tilaisuuksiin osallistumista ja kirjaston käyttöä rajoitettaisiin. Näillä rajoituksilla estettäisiin se, etteivät osastolle sijoitetut vangit pysty vaikuttamaan muihin vankeihin. Tämä edistäisi vankilaturvallisuutta ja heikentäisi vankien mahdollisuuksia jatkaa rikollista toimintaa vankilassa. Rajoitusten on välttämätöntä koskea myös uskonnollisia tilaisuuksia ja kirjaston käyttöä, koska näissä toiminnoissa on riskinä mahdollisuus päästä vaikuttamaan muihin vankeihin tai välittää viestejä muille osastoille.

Laissa säädettäisiin myös tehostetun valvonnan osastolle sijoittamisen edellytyksistä. Tämä selkeyttäisi nykyistä tilannetta, jossa sijoittamisen edellytyksiä voidaan pitää epäselvinä. Jatkossa tehostetun valvonnan osastolle voitaisiin sijoittaa vankeja, jos se on perusteltua sen estämiseksi, etteivät he jatka rikollista toimintaa taikka muulla tavoin vaaranna vankilan järjestystä ja turvallisuutta tai muiden henkilöiden turvallisuutta. Sijoittaminen voitaisiin tehdä pelkästään sillä perusteella, että vangilla on hänestä käytettävissä olevien tietojen perusteella kytköksiä järjestäytyneeseen rikollisuuteen tai muunlaiseseen ammattimaiseen rikolliseen toimintaan. Kysymys voisi olla esimerkiksi siitä, että henkilö on tuomittu rikoksista, jotka on tehty osana järjestäytyneitä rikollisuutta tai he muutoin Rikosseuraamuslaitoksen käytettävissä olevien tietojen perusteella olisivat kytköksissä järjestäytyneeseen tai muuten ammattimaiseen rikollisuuteen. Osastoille voitaisiin sijoittaa myös muulla tavoin vankilaturvallisuutta vaarantavia henkilöitä. Sijoittaminen voisi siten perustua esimerkiksi perusteltuun arvioon vangin osallistumisesta rikolliseen toimintaan vankilassa tai tiiviiseen yhteydenpitoon rikolliseen toimintaan osallistuviin henkilöihin.

Myös tehostetun valvonnan osastoille sijoitettujen vankien toiminta järjestettäisiin lähtökohtaisesti osastolla. Laissa säädettäisiin siitä, että vangeille järjestettäisiin osastolle soveltuvaa toimintaa. Osastojen vankien rangaistusajan suunnitelmissa keskeisenä tavoitteena on rikollisesta toiminnasta irtautuminen, joten osastoilla järjestettävä toiminta olisi keskeiseltä osin sellaista, että se edistäisi tätä tavoitetta. Rikosseuraamuslaitoksen tulisivatkin suunnitella osastojen toiminnot sellaisiksi, että ne tukisivat vankien tavoitetta irtautua rikollisesta toiminnasta. Jos näitä tavoitteita voitaisiin yksittäisen vangin kohdalla edistää muutoin vankilassa järjestettävässä toiminnassa kuten päihdekuntoutuksessa, vanki voisi osallistua tällaiseenkin toimintaan. Tämä olisi kuitenkin mahdollista vain, jos osallistuminen ei vaaranna vankilaturvallisuutta. Pääsääntönä olisi se, että vangit osallistuvat toimintaan vain osaston sisällä.

Vastaavasti vapaa-ajan toiminnot järjestettäisiin osaston kesken. Vangit voisivat sinällään käyttää esimerkiksi vankilan yleisiä liikunta- tai kuntosaleja, mutta tämä tapahtuisi eri aikaan kuin muilla osastoilla. Vankeuslain 11 luvun säännösten nojalla mahdollisuudesta uskonnon harjoittamiseen ja kirjaston käyttöön tulisi huolehtia muulla tavoin kuin muilla osastoilla.

Vankeuslaissa ja tutkintavankeuslaissa ei säädettäisi varmuusosaston tavoin määräajasta sijoituspäätöksen uudelleen arvioinnille. Sijoitus tehostetun valvonnan osastolle tehtäisiin siten toistaiseksi, kuten tavallisillakin osastoilla. Tämä olisi perusteltua, koska osastot eivät olisi niin suljettuja kuin varmuusosastot. Kyse ei siten olisi yhtä laajasta eristämisestä kuin varmuusosastosijoituksessa. Kuitenkin laissa säädettäisiin siitä, että sijoitus tulee peruuttaa, jos sen edellytykset eivät enää täyty. Tällä tarkoitettaisiin sitä, että vangin rangaistusajan suunnitelman tavoitteiden seurannassa tulisi säännöllisesti arvioida sitä, onko sijoittaminen tehostetun valvonnan osastolle edelleen perusteltua. Tämä arviointi tehtäisiin vankeudesta annetun valtioneuvoston asetuksen 16 §:n mukaisesti vähintään kolme kertaa vuodessa. Vangilla olisi mahdollisuus hakea oikaisua sijoittelupäätöksestä. Lisäksi vangilla olisi

seuraavassa käsiteltävällä tavalla mahdollisuus hakea siirtoa pois osastolta. Lainsäädäntö turvaisi riittävät oikeusturvatiet, vaikka sijoitus päätös tehtäisiinkin toistaiseksi.

Osastolta pois siirtämisessä arvioitaisiin samoja seikkoja kuin sinne sijoittamisessakin. Vanki voisi vaikuttaa sijoitukseensa esimerkiksi osallistumalla osastolla järjestettävään toimintaan, joka edistäisi rikollisesta toiminnasta irtautumista taikka muulla tavoin irtautumalla kytköksistään järjestäytyneeseen rikollisuuteen. Rikosseuraamuslaitos on jo suunnitellut toimintamallia, jolla tehostetun valvonnan osastoille sijoitettujen vankien rikollisuudesta irtautumista voidaan edistää ja näin edistää siirtoa tavallisille osastoille.

Koska tehostetun valvonnan osastolle sijoittamisen edellytysten muuttuminen edellyttää myös vangilta aktiivisia toimia rikollisuudesta irtautumiseksi, sijoittamisen edellytykset eivät muutu lyhyessä ajassa. Perusteettomien tai ennen aikaisten siirtohakemusten välttämiseksi säädettäisiin, että osastosijoittelun muuttamista koskevaa hakemusta ei tarvitsisi käsitellä kuin neljän kuukauden välein, ellei edellytyksissä ole tapahtunut olennaista muutosta. Tällaisin väliajoin olisi käytännössä mahdollista arvioida sijoitusedellytyksissä tapahtuneita muutoksia. Säännös ei kuitenkaan estäisi sitä, etteikö vankia voitaisi aiemminkin siirtää pois osastolta, jos se olisi Rikosseuraamuslaitoksen arvion perusteella perusteltua.

Jaksossa 4.5 käsitellään tarkemmin valvonnan järjestämistä tehostetun valvonnan osastoilla.

Vankeuslaissa ja tutkintavankeuslaissa säädettäisiin vangeille ja tutkintavangeille muutoksenhakuoikeus tehostetun valvonnan osastosijoittelua koskevaan päätökseen. Tämä olisi perusteltua, koska sijoittaminen rajoittaa vankien oikeuksia merkittävästi verrattuna tavallisiin vankilan osastoihin.

4.3.2 Sopimusosastot

Esityksessä ehdotetaan, että vankeuslain 5 luvun 4 §:ssä säädettäisiin siitä, että suljetuissa vankiloissa voi olla yksi tai useampi sopimusosasto. Säännöksellä edistettäisiin sitä, että sopimusosastoja perustettaisiin vankiloihin vankien tarpeita vastaava määrä, jolloin vangeilla on yhdenmukainen mahdollisuus päästä osastolle, jos sinne sijoittamisen edellytykset täyttyvät. Sopimusosastolla järjestettävän toiminnan sisältöön ei tehtäisi muutoksia. Kysymys olisi vangin päihitteettömyyttä edistävästä toiminnasta, joka voisi sisältää niin Rikosseuraamuslaitoksen järjestämää toimintaa kuin Vankiterveydenhuollon yksikön järjestämää päihdekuntoutusta.

Lisäksi täsmennettäisiin sopimusosastolle sijoittamisen edellytyksiä siten, että sijoittamisessa huomioidaan lain 5 luvun 1 §:ssä säädetyt seikat, kuten vangin rangaistusajan suunnitelma sekä vankilan järjestys ja turvallisuus. Lisäksi vangin tulisi sitoutua päihitteettömyyteen ja sen valvontaan. Selvytyksen vuoksi 4 §:ssä säädettäisiin myös sopimusosastosijoituksen peruuttamisesta. Peruuttaminen olisi mahdollista aina, jos osastolle sijoittamisen edellytykset eivät enää täyttyisi. Näin varmistettaisiin se, että esimerkiksi päihitteettömyysvelvollisuutta rikkova vanki tai osaston toimintaa vaarantava vanki voidaan sijoittaa takaisin tavalliselle osastolle.

Tutkintavankeuslakiin tehtäisiin sisällöltään vastaavat muutokset.

4.4 Lakia alemmat säädökset ja määräykset

4.4.1 Asetuksenantovaltuudet ja määräyksenantovaltuudet

Esityksessä ehdotetaan, että vankeuslain asetuksenantovaltuuksia ja määräyksenantovaltuuksia täsmennettäisiin siltä osin kuin valtuudet ovat tarpeellisia. Tarpeettomat valtuudet kumottaisiin.

Lain 2 luvun 12 §:n 2 momentissa on määräyksenantovaltuus siitä, millä perusteilla määräytyy yksikkö, joka suorittaa vangin kuulemisen vankilaan saapumiseen liittyen. Määräystä ei ole annettu. Määräyksenantovaltuus kumottaisiin, koska kysymys on Rikosseuraamuslaitoksen sisäisestä tehtävänjaosta, joka voidaan määritellä viraston työjärjestyksessä.

Lain 3 luvun 9 §:ssä on määräyksenantovaltuus rangaistusajan laskemisesta. Säännöksen nojalla on annettu määräys, joka sisältää pitkälti lain tulkintaohjeita. Rangaistusaikojen laskenta on luonteeltaan sellainen asia, että siitä tulee säätää kattavasti laissa. Näin ollen laskennasta ei voida antaa määräyksiä ja säännös kumottaisiin.

Lain 4 luvun 12 §:n 2 momentissa on määräyksenantovaltuus tulotarkastuksesta, arvioinnista, avovankilaan sijoittamisesta sekä rangaistuksen suunnitelmallisesta toteuttamisesta. Määräys tulotarkastuksesta on annettu. Muilta osin määräyksiä ei ole annettu. Avovankilaan sijoittamisesta on säädetty kattavasti laissa. Vangin arviointi ja rangaistusajan suunnitelmallinen toteuttaminen puolestaan ovat luonteeltaan pikemminkin ohjeistus- kuin määräysasioita. Näin ollen määräyksenantovaltuudet kumottaisiin. Sen sijaan tulotarkastuksessa noudatettavasta menettelystä olisi edelleen perusteltua antaa määräyksiä, joten tältä osin määräyksenantovaltuus säilytettäisiin. Sen sisältöä kuitenkin täsmennettäisiin koskemaan nimenomaisesti menettelyä tulotarkastusta tehtäessä.

Lain 6 luvun 7 §:n nojalla vangin siirtoa koskevasta menettelystä annetaan tarkemmat säännökset valtioneuvoston asetuksella. Tarkemmat määräykset vangin siirtämisestä antaa Rikosseuraamuslaitos. Sen enempää asetuksella kuin määräykselläkään ei ole annettu tarkempia säännöksiä vangin siirtämisestä. Vangin siirtämisestä on kattavasti säädetty vankeuslaissa. Näin ollen sen enempää asetuksen antamiselle kuin määräysten antamisellekaan ei ole tarvetta ja valtuudet kumottaisiin.

Lain 7 luvun määräyksenantovaltuuksiin ei tämän hallituksen esityksen yhteydessä ehdoteta muutoksia. Niitä on tarkoitus tarkastella erikseen myöhemmin. Edellä on käsitelty omien vaatteiden käyttöä koskevaa määräyksenantovaltuutta.

Lain 8 luvun 15 §:ssä säädetään asetuksenantovaltuus eräistä toiminnan järjestämiseen liittyvistä seikoista. Valtuuden nojalla on mahdollista säätää osallistumisvelvollisuudesta vapauttamisesta määräajaksi. Tällaisia säännöksiä ei ole annettu vankeudesta annetussa valtioneuvoston asetuksessa. Tästä syystä mainittu asetuksenantovaltuus kumottaisiin. Lisäksi täsmennettäisiin, että Rikosseuraamuslaitos voisi antaa tarkemmat määräykset ulkopuoliseen laitossijoituspäätökseen liitettävistä määräyksistä.

Pykälässä on lisäksi määräyksenantovaltuus menettelystä samoin kuin töiden luokittelusta sekä muista työn edellytyksistä. Määräystä ei ole annettu. Säännöksen perusteella on epäselvää, mistä menettelystä määräyksiä olisi tarkoitus antaa. Toimintaan sijoittaminen ja vangeille maksettavan toimintarahaa tai palkan taso määräytyvät nykyisin lain ja asetuksen nojalla, joten näistä asioista ei ole tarpeen antaa määräystä. Näin ollen määräyksenantovaltuus kumottaisiin.

Lain 9 luvun 10 §:n 2 momentin 4 kohdassa säädetään määräksenantovaltuus toimintarahaa suorittamatta jättämisestä. Asiasta ei ole annettu määräystä. Toimintarahaa suorittamatta jättämisestä koskeva sääntely on kattavasti laissa, joten määräystä ei ole tarpeen antaa. Määräksenantovaltuus kumottaisiin tältä osin. Muilta momentin määräksenantovaltuus säilyisi ennallaan.

Lain 12 luvun 12 §:ssä ei tällä hetkellä säädetä määräksenantovaltuutta vankien puhelinjärjestelmän käytöstä. Puhelinjärjestelmää käytetään kaikissa suljetuissa vankiloissa, joten järjestelmän käyttöön liittyvät yleiset käytännöt olisi perusteltua määrittellä Rikosseuraamuslaitoksen määräyksellä vastaavasti kuin esimerkiksi vankien maksukorttien käytöstä on määrätty. Näin ollen lakiin lisättäisiin tätä koskeva määräksenantovaltuus.

Lain 13 luvun 9 §:ssä säädetään määräksenantovaltuus tapaamisten järjestämisestä. Myös vankiloiden järjestyssäännöissä on määräyksiä tapaamisten käytännön järjestelyistä. Tapaamisten käytännön järjestelyistä on tarkoituksenmukaisinta antaa määräykset vain yhdessä asiakirjassa. Koska järjestelyissä on voitava jossain määrin ottaa huomioon kunkin vankilan olosuhteet, ehdotetaan esityksessä, että tällaiset määräykset annettaisiin vankilan järjestyssäännössä. Tapaamisjärjestelyjen yhdenmukaisuus varmistettaisiin sillä, että nykyisin Rikosseuraamuslaitoksen operatiivisen toiminnan vastuualueen johtaja vahvistaa kaikkien vankiloiden järjestyssäännöt. Näin hänellä olisi mahdollisuus valvoa sitä, että tapaamisjärjestelyt ovat kaikissa vankiloissa yhtenäiset. Näin ollen määräksenantovaltuus kumottaisiin.

Lain 14 luvun 12 §:n nojalla valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää poistumislupaa matkustajasta, poistumislupamatkojen korvaamisesta, poistumislupamenettelyä ja poistumislupaa ehdoista. Poistumislupamenettelyssä on kysymys hallintomenettelyä eikä erillisiä menettelyä täsmennyksiä säännöksiä ole perusteltua antaa. Näin ollen poistumislupamenettelyä koskeva määräksenantovaltuus kumottaisiin. Lain asetuksenantovaltuutta täsmennettäisiin lisäksi siten, että asetuksella voitaisiin säätää poistumislupaan liitettävistä määräyksistä, eikä ehdoista. Pykälässä säädetään myös Rikosseuraamuslaitokselle määräksenantovaltuus poistumislupien määrän ja keston laskemisesta. Tätä määräksenantovaltuutta täsmennettäisiin siten, että kysymys olisi rangaistuksen pituuden perusteella myönnettävien poistumislupien määrän ja keston laskemisesta.

Lain 18 luvun 9 §:n 1 momentin nojalla valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää voimankäyttö- ja sitomisvälineistä sekä sitomisen ja voimankäyttövälineen käytön kirjaamisesta. Pykälän 2 momentissa säädetään puolestaan määräksenantovaltuudesta voimankäytöstä sekä turvaamistoimenpiteiden käytön, voimakeinojen ja voimankäyttövälineiden käytön koulutuksesta. Vankeudesta annettussa valtioneuvoston asetuksessa on säädetty ampuma-aseen kantamisesta ja ampuma-aseiden säilyttämisestä. Rikosseuraamuslaitos on antanut määräyksen Voimakeinojen käyttäminen sekä turvaamistoimenpiteiden käytön, voimakeinojen sekä voimankäyttövälineiden käytön koulutus (9/004/2018), jossa määrätään erityisesti voimankäyttövälineiden käyttöoikeudesta ja koulutuksesta.

Poliisilain 9 luvun 10 §:ssä säädetään, että tarkemmat määräykset voimakeinojen käytön määrittämisestä, voimankäyttökoulutuksesta, voimankäytön harjoittelusta ja seurannasta, oikeudesta kantaa voimankäyttövälineitä, voimankäyttövälineiden säilyttämisestä sekä voimakeinojen käytön valvonnasta annetaan sisäministeriön asetuksella. Poliisin voimakeinoista sekä kulkuneuvon pysäyttämisestä annettussa sisäministeriön asetuksessa (245/2015) säädetäänkin erityisesti voimankäytön koulutuksesta, oikeudesta kantaa voimankäyttövälineitä ja niiden säilyttämisestä sekä voimankäytön valvonnasta.

Vankeuslain säännökset voimakeinojen käytöstä vastaavat valtaosin poliisilakia. Sääntely eroaa kuitenkin siltä osin, että tarkempia säännöksiä voidaan antaa Rikosseuraamuslaitoksen määräyksellä, kun taas poliisia koskevassa sääntelyssä vastaavista asioista on säädetty sisäministeriön asetuksessa.

Voimakeinojen käyttöön liittyy merkittäviä perusoikeuskysymyksiä. Tästä syystä voimankäyttöön liittyvistä menettelytavoista olisikin perusteltua säätää poliisilakia vastaavasti asetustasolla eikä Rikosseuraamuslaitoksen määräyksellä. Koska ampuma-aseita koskevaa sääntelyä on jo nyt vankeudesta annetussa valtioneuvoston asetuksessa, asetuksenantovaltuus olisi perusteltua nostaa valtioneuvoston asetuksen tasolle. Asetuksenantovaltuutta täydennettäisiin siten, että asetuksella annettaisiin tarkemmat määräykset voimakeinojen käytön ja sitomisvälineiden käytön koulutuksen järjestämisestä, oikeudesta kantaa voimankäyttövälineitä sekä voimankäyttövälineiden säilyttämisestä. Koska voimankäyttövälineiden käytöstä on kirjattava muun muassa voimankäytön perusteet ja tehdyt toimenpiteet, asetuksella ei erikseen säädettäisi voimankäytön valvomiseksi laadittavista selvityksistä, kuten sisäministeriön asetuksessa. Rikosseuraamuslaitos voisi edelleen antaa tarkempia määräyksiä voimakeinojen käytön ja sitomisvälineiden käytön koulutuksen sisällöistä.

Lain 20 luvun 9 §:n mukaan tarkemmat säännökset oikaisuvaatimuksen tekemisestä ja käsittelystä annetaan valtioneuvoston asetuksella. Vankeudesta annetun valtioneuvoston asetuksen säännökset muutoksenhausta on kumottu, koska oikaisuvaatimus- ja muutoksenhakumenettelyssä noudatetaan yleisiä hallinnollista muutoksenhakua koskevia säännöksiä. Näin ollen asetuksenantovaltuus kumottaisiin tarpeettomana.

Lain 21 luvun 3 §:ssä säädetään määräyksenantovaltuus vangin vapauttamisesta. Määräystä ei ole annettu. Vangin vapauttamisesta on säädetty kattavasti laissa ja asetuksessa. Näin ollen määräyksenantovaltuus kumottaisiin tarpeettomana.

Lain 22 luvun 1 §:ssä säädetään asetuksenantovaltuus, jonka nojalla valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä vankeuslain täytäntöönpanosta. Valtuuden nojalla ei ole annettu asetustasoista sääntelyä eikä sääntelytekniikka vastaa asetuksenantovaltuuksille asetettavia vaatimuksia. Näistä syistä asetuksenantovaltuus kumottaisiin.

Tutkintavankeuslakiin tehtäisiin sisällöltään vastaavat muutokset.

4.4.2 Vankilan järjestyssääntö

Vankilan järjestyssääntöä koskevaa säännöstä uudistettaisiin. Järjestyssäännössä määrättäisiin kyseisen vankilan toimintaa koskevista käytännön järjestelyistä kuten nykyisinkin. Säännöksiä täsmennettäisiin siten, että laissa säädettäisiin aiempaa täsmällisemmin niistä asiakokonaisuuksista, joista järjestyssäännössä tulisi määrätä. Näin kaikkien vankiloiden järjestyssääntöihin saataisiin yhdenmukaisesti määräykset samoista asiakokonaisuuksista.

Asiakokonaisuudet vastaisivat suurelta osin nykyistä sääntelyä. Järjestyssäännöissä tulisi olla määräykset vankilan alueella liikkumisesta sekä vankilan osastoista ja toiminnoista. Kuten edellä on todettu, myös varmuusosasto perustettaisiin järjestyssäännön määräyksillä. Järjestyssäännöissä tulisi olla myös määräykset käytännön järjestelyistä esimerkiksi tupakoinnista, tapaamisista, puhelimen käytöstä, tavaran hankkimisesta ja omaisuuden säilyttämisestä. Näin vangeilla olisi järjestyssäännön perusteella mahdollisuus tietää, kuinka näissä asioissa tulee toimia. Järjestyssäännön määräyksillä täsmennettäisiin mainituista asioista laissa ja asetuksessa säädettyä. Järjestyssäännön määräykset perustuisivat siten aina lain tai

asetuksen säännöksiin. Valmistelussa ei ole pidetty perusteltuna sisällyttää lakiin valtuuksia antaa järjestyssäännöissä määräyksiä sellaisista seikoista, joista ei ole riittävällä tarkkuudella säädetty laissa.

Järjestyssäännöt laadittaisiin jokaiselle vankilalle ja niissä huomioitaisiin kunkin vankilan erityispiirteet. Järjestyssääntöjen määräykset voisivat siten jossain määrin vaihdella vankiloittain, mutta niissä ei voitaisi rajoittaa vankien oikeuksia laissa säädetystä. Esimerkiksi järjestyssäännöissä puhelimen käyttöön tai tapaamisiin varatut ajat eivät saisi olennaisella tavalla poiketa eri vankiloissa.

Esitystä valmisteltaessa on arvioitu myös sitä, mihin järjestyssäännön määräykseen on tarpeen liittää kurinpitouhka. Arviossa on päädytty siihen, että valtaosin nykyisissä järjestyssäännöissä annetut kurinpitouhkaiset määräykset ovat sellaisia, ettei niistä tarvitse erikseen määrätä järjestyssäännössä. Esimerkiksi järjestyssäännöissä annetut määräykset pukeutumisesta, lääkkeiden hallussapidosta, muistiinpanovälineiden käyttämisestä tapaamisissa tai kirjeenvaihtoon liittyvistä velvoitteista on säädetty myös vankeuslaissa, jolloin sääntely järjestyssäännöissä on tarpeetonta.

Tietyiltä osin järjestyssäännöissä on nykyisin kurinpitouhkaisia määräyksiä, joilla täsmennetään vankeuslain sääntelyä ja joissa kielletyn käyttäytymisen sisältö ei täsmällisesti sisälly lakitasoiseen sääntelyyn. Osin kysymys on määräyksistä, jotka koskevat yhtä lailla kaikkia vankiloita. Tällaisia ovat esimerkiksi sellin siisteyttä ja puhelinkorttien käyttöä koskevat järjestyssääntöjen määräykset. Näitä seikkoja koskevat määräykset annettaisiin jatkossa Rikosseuraamuslaitoksen määräyksenantotoimivaltuuksien nojalla.

Eräät kurinpitouhkaiset järjestyssääntöjen määräykset ovat kuitenkin vankilakohtaisia. Tämä koskee vankilan alueella liikkumista ja tupakointijärjestelyjä. Näiden vankilakohtaisten määräysten rikkomisesta olisi myös edelleen perusteltua voida määrätä kurinpitovankilaistus, koska niiden rikkominen voi vaarantaa vankilan järjestystä ja turvallisuutta. Tämän vuoksi vankeuslain 15 luvun 3 §:n 1 momentin 4 kohdassa säilytettäisiin edelleen mahdollisuus antaa järjestyssäännössä määräyksiä, joiden rikkomisesta voidaan määrätä kurinpitovankilaistus. Esityksessä kuitenkin täydennettäisiin vankeuslain 4 luvun 1 §:ää säännöksillä rajoituksista vankilan alueella liikkumiseen. Tupakointijärjestelyjen osalta vankeuslain 7 luvussa on jo täsmällinen sääntely tupakointia koskevista rajoituksista. Näin ollen kurinpitovankilaistuksen uhka perustuisi näissä asioissa viime kädessä laintasoiseen sääntelyyn.

Ehdotusta on säätämisyjärjestystä koskevassa jaksossa arvioitu suhteessa perustuslain säännöksiin. Viitaten tuohon arvioon järjestyssääntöjen kurinpitouhkaa voidaan pitää perustuslaillisesti hyväksyttävänä.

Tutkintavankeuslakiin tehtäisiin sisällöltään vastaavat muutokset.

4.4.3 Vankilan osastojen päiväjärjestykset

Esityksessä ehdotetaan, että vankilan osastojen päiväjärjestyksestä säädettäisiin nykyistä täsmällisemmin. Tämä olisi perusteltua, jotta vangit saisivat selkeästi ja ennakoitavasti tiedon osaston päivittäisistä aikatauluista.

Laissa säädettäisiin siitä, että päiväjärjestyksestä tulisi käydä ilmi sellien aukioloajat ja muut osaston päivittäiseen toimintaan liittyvät ajankohdat. Päiväjärjestyksissä tulisi olla tiedot esimerkiksi toimintojen ajankohdista, ulkoiluista, ruokailuista ja muista vastaavista seikoista.

4.5 Rikosseuraamuslaitoksen valvontatoimivaltuudet

4.5.1 Toimivaltuuksien käytön edellytykset

Toimivaltuuden käyttö yksittäisessä tapauksessa

Esityksessä uudistettaisiin Rikosseuraamuslaitoksen valvontatoimivaltuuksien soveltamisedellytykset ja osin turvaamistoimien käytön edellytykset.

Muutoksilla yhtenäistettäisiin eri toimivaltuuksia koskeva sääntely johdonmukaiseksi kokonaisuudeksi siten, että laissa käytettäisiin erilaisia käsitteitä johdonmukaisesti ja ne kuvaisivat oikeasuhteisesti kunkin toimivaltuuden soveltamisedellytyksiä. Valtuuksien soveltamisedellytykset olisivat korkeammat silloin, kun niillä puututaan syvemmälle vangin perusoikeuksiin, erityisesti perustuslain 10 §:ssä tarkoitettuun yksityiselämän suojaan perustuslain 7 §:ssä tarkoitettuun henkilökohtaiseen koskemattomuuteen. Sääntelyssä kiinnitettäisiin erityisesti huomiota siihen, että perustuslain 10 §:n 4 momentin nojalla lailla voidaan säätää välttämättömistä rajoituksista luottamuksellisen viestin suojaan vapaudenmenetyksen aikana. Vankeuslain luottamuksellisen viestin suojaan puuttuvien toimivaltuuksien käytön edellytykset säädettäisiin vastaamaan tätä perustuslain vaatimusta.

Kuten edellä on todettu, sääntelyn epäselvyys on vaikeuttanut toimivaltuuksien käyttöä käytännössä. Muutoksilla selkeytettäisiin eri toimivaltuuksien suhdetta toisiinsa ja niitä perusteita, jolloin kutakin toimivaltuutta voidaan käyttää. Näin parannettaisiin Rikosseuraamuslaitoksen valmiuksia ehkäistä vankeusaikaista rikollisuutta ja muunlaista vankilaturvallisuutta vaarantavaa toimintaa. Säännösten muotoilussa on aiempaa paremmin pyritty myös huomioimaan niiden soveltaminen nimenomaan rangaistusten täytäntöönpanossa.

Esityksessä ehdotetaan, että toimivaltuuksien käyttö jaoteltaisiin kolmeen portaaseen: toimenpide voidaan tehdä, toimenpide on perusteltua tehdä ja toimenpide on välttämätöntä tehdä. Pääsääntöisesti toimenpiteet voitaisiin tehdä joko vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi tai rikoksen estämiseksi. Tutkintavankeuslaissa yhtenä perusteena olisi lisäksi tutkintavankeuden tarkoitus. Joissakin yksittäisissä säännöksissä käytettäisiin edelleen tätä täsmällisempiä käsitteitä, kuten luvattomien aineiden tai esineiden etsiminen. Esimerkiksi turvatarkastus voitaisiin tehdä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi.

Seuraavassa käsitellään tarkemmin, mitä eri käsitteillä tarkoitettaisiin. Kunkin yksittäisen säännöksen säännöskohtaisissa perusteluissa käsitellään lisäksi kyseisen säännöksen keskeisiä soveltamistilanteita.

Matalin kynnys valvontatoimenpiteen tekemiseen olisi se, että toimenpide voidaan tehdä. Tällaiset toimenpiteet voitaisiin tehdä ilman yksittäiseen vankiin liittyviä konkreettisia perusteita. Kysymys olisi sellaisista toimivaltuuksista, joita voitaisiin soveltaa yleisesti esimerkiksi vankilaturvallisuuden ylläpitämiseksi. Vaikka toimenpiteelle ei tarvitsisikaan olla yksittäiseen vankiin liittyviä perusteita, toimenpiteen tarkoituksena olisi kuitenkin yleensä esimerkiksi turvata vankilan järjestystä ja turvallisuutta. Osa tällaisista toimenpiteistä on siinä määrin rutiiniluonteisia, että ne voidaan tehdä aina riippumatta siitä, liittyykö tilanteeseen esimerkiksi vaaraa vankilan järjestykselle ja turvallisuudelle. Tällainen toimenpide on esimerkiksi kirjeen tarkastaminen läpivalaisemalla. Kaikki tähän ryhmään kuuluvat

toimenpiteet olisivat niin sanottua tosiasiallista hallintotoimintaa, eikä niistä tehtäisi erikseen hallintopäätöstä.

Tähän toimivaltuuksien ryhmään kuuluisivat vankeuslain 9 luvun 3 a §:n 1 momentissa tarkoitettu Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymän maksuvälineen käytön yleinen seuranta, 12 luvun 1 §:ssä tarkoitettu kirjeen tarkastaminen, 16 luvun 1 ja 1 a §:ssä tarkoitettu vankien ja vankilan tilojen valvonta, 16 luvun 2 §:ssä tarkoitettu omaisuuden tarkastaminen, 16 luvun 2 a §:ssä tarkoitettu miehittämättömän kulkuneuvon kulkuun puuttuminen, 16 luvun 3 §:ssä tarkoitettu turvatarkastus, 16 luvun 4 §:ssä tarkoitettu vangin henkilöntarkastus, jos se tehdään vankilaan saapumisen tai eräiden tapaamisten yhteydessä sekä 17 luvun 2 §:ssä tarkoitettu turvatarkastus. Lisäksi henkilöntarkastus voidaan tehdä erityistarkastuksen yhteydessä kaikille tarkastuksen kohteena oleville vangeille.

Seuraava kynnys valvontatoimenpiteen tekemiseen olisi se, että toimenpiteen tekeminen olisi perusteltua laissa säädetyn tavoitteen kuten vankilan järjestyksen ja turvallisuuden varmistamiseksi. Tällä tarkoitettaisiin sitä, että toimenpiteen tekeminen edellyttäisi konkreettisia perusteita yksittäisessä tapauksessa. Toimenpiteelle tulisi siten olla yksittäiseen vankiin liittyvä syy, kuten esimerkiksi epäily vangin päihtymyksestä, jonka perusteella vangille voitaisiin tehdä päihdetesti. Toimenpiteitä ei siten voitaisi kohdistaa yleisesti kaikkiin vankeihin, vaan toimenpiteen perusteet tulisi arvioida erikseen kussakin yksittäisessä tilanteessa. Kysymys olisi yksittäisen tilanteen kokonaisharkinnasta, jossa otettaisiin huomioon kaikki tiedossa olevat seikat, kuten vangin rikostausta, aikaisempi toiminta vankilassa ja muut vastaavat seikat.

Kysymys olisi sellaisista toimenpiteistä, joilla ei puututa merkittävällä tavalla vangin perusoikeuksiin. Näin ollen yksittäistapauksellisilta perusteilta ei edellyttäisi esimerkiksi erityistä painavuutta tai punnintaa sen suhteen, olisiko tilanne ratkaistavissa jollain muilla keinoin. Kysymys on useimmiten toimenpiteistä, jotka on tehtävä välittömästi, joten käytännössä tällaiseen punnintaan ei olisi edes mahdollisuutta.

Useimmat toimenpiteistä olisivat tosiasiallista hallintotoimintaa, eikä niistä tehtäisi hallintopäätöstä. Osin toimenpiteet olisivat kuitenkin luonteeltaan sellaisia, että niistä tulisi tehdä päätös, johon kirjattaisiin perusteet, joilla perusteltu syy on kyseisessä tilanteessa käsillä.

Tähän toimivaltuuksien ryhmään kuuluisivat vankeuslain 11 luvun 2 §:ssä, 3 §:ssä ja 4 §:ssä tarkoitettut vapaa-ajan toimintaan osallistumisen epäämiset ja keskeyttämiset, 12 luvun 1 §:n 2 momentissa tarkoitettu kirjeen avaaminen, 12 luvun 9 c §:ssä tarkoitettu viestinnän keskeyttäminen tai epääminen, 12 luvun 8 §:ssä tarkoitettu viestinnän valvonta varmuusosastolla, 13 luvun 3 §:ssä tarkoitettu tapaamisen järjestäminen erillään muista vangeista, 13 luvun 8 §:ssä tarkoitettu tapaamisen keskeyttäminen, 13 luvun 9 §:n 2 momentin 4 kohdassa tarkoitettu tapaamisen epääminen, 15 luvun 11 §:ssä tarkoitettu erillään pitäminen järjestysrikkomuksen selvittämisen aikana, 16 luvun 4 §:ssä tarkoitettu vangin henkilöntarkastus muulloin kuin edellä mainituissa tilanteissa, 16 luvun 5 §:ssä tarkoitettu erityistarkastus, 16 luvun 7 §:ssä tarkoitettu päihteettömyyden valvonta päihtymysepäilyn perusteella ja 17 luvun 3 §:ssä tarkoitettu henkilöntarkastus.

Korkein kynnys toimenpiteille olisi se, että toimenpide on välttämätön säädetyn tavoitteen saavuttamiseksi. Myös nämä toimenpiteet edellyttäisivät konkreettisia perusteita yksittäisessä tapauksessa. Perusteiden tulisi olla painavia ja ennen toimenpiteeseen ryhtymistä tulisi pyrkiä arvioimaan, voidaanko tavoite kuten vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen saavuttaa vangin oikeuksiin lievemmin puuttuvilla keinoilla. Välttämättömyyskään ei kuitenkaan edellyttäisi sitä, että toimenpiteen perusteista olisi täysin varma tieto. Kysymys olisi

tässäkin tilanteessa kokonaisharkinnasta, jossa huomioitaisiin vangin rikostausta ja muut käytettävissä olevat tiedot. Esimerkiksi kirjeen lukeminen voitaisiin siten tehdä, jos käsillä olisi riittävän konkreettiset perusteet epäillä vangin kirjeenvaihdon sisältävän vankilan järjestystä ja turvallisuutta vaarantavaa viestintää. Edellytysten ei tarvitsisi liittyä yksittäiseen kirjeeseen, vaan kokonaisarviioon kaikista tilanteesta käytettävissä olevista tiedoista, kuten edellä on todettu. Keskeisenä erona perusteltua-kynnykseen olisi se, että näiden konkreettisten perusteiden ollessa käsillä, toimenpiteen tulisi olla välttämätön. Toimenpiteen välttämättömyyden kannalta olisi olennaista arvioida sitä, voidaanko uhka torjua kyseisellä toimenpiteellä vai voitaisiinko se tehdä jollakin lievemmällä keinolla.

Toimenpiteen välttämättömyys olisi toimenpiteen edellytyksenä niissä toimivaltuussäännöksissä, joilla puututaan syvemmin vangin perusoikeuksiin. Erityisesti perustuslain 10 §:ssä tarkoitettuun viestinnän suojaan puuttuvilta toimenpiteiltä edellytettäisiin välttämättömyyttä. Näin sääntely olisi myös sopusoinnussa perustuslain 10 §:n 4 momentin kanssa.

Tähän toimivaltuuksien ryhmään kuuluisivat 7 luvun 1 a §:ssä tarkoitettu peseytymisen epääminen, 7 luvun 6 §:ssä tarkoitettu ulkoilun epääminen, 9 luvun 3 a §:n 2 momentissa tarkoitettu yksittäisen maksuvälineen tilitapahtumien seuranta, 12 luvun 2 §:ssä tarkoitettu kirjeen lukeminen ja jäljennöksen ottaminen, 12 luvun 2 a §:ssä tarkoitettu lukemisesta ilmoittaminen, 12 luvun 4 §:ssä tarkoitettu asiamiehen kirjeenvaihdon tarkastaminen, 12 luvun 6 §:ssä tarkoitettu kirjeen pidättäminen, 12 luvun 7 §:ssä tarkoitettu puhelun kuunteleminen ja tallentaminen, 13 luvun 2 §:ssä tarkoitettu tapaamisen kuunteleminen ja tallentaminen, 13 luvun 6 §:ssä tarkoitettu asiamiehen tapaamisen valvominen, 13 luvun 10 §:ssä tarkoitettu tapaamiskiellon määrääminen, 16 luvun 6 §:ssä tarkoitettu henkilönkatsastus ja 17 luvun 6 §:ssä tarkoitettu henkilön kiinniottaminen.

Edellä mainittujen toimivaltuuksien lisäksi välttämättömyysvaatimus koskee vankeuslaissa säädettyjä turvaamistoimia, eli lain 5 luvun 5 §:ssä tarkoitettua varmuusosastolle sijoittamista, 18 luvun 2 §:ssä tarkoitettua sitomista, 3 §:ssä tarkoitettua tarkkailua, 4 §:ssä tarkoitettua eristämistarkkailua ja 5 §:ssä tarkoitettua erillään pitämistä. Kyseiset toimet merkitsevät merkittävää rajoitusta vangin oikeuksiin ja sitomista lukuun ottamatta kysymys on pidempikestoisista toimenpiteistä.

Myös näiden turvaamistoimien yhteydessä tulisi arvioida sitä, onko yksittäisessä tapauksessa konkreettiset perusteet toimenpiteelle. Keskeistä olisi punnita sitä, voidaanko turvaamistoimenpiteen tavoite, kuten rikollisen toiminnan estäminen saavuttaa mainitulla turvaamistoimenpiteellä vai olisiko käytettävissä lievempiä toimenpiteitä.

Varmuusosastolle sijoittamista koskevaa sääntelyä muutettaisiin myös siten, että varmuusosastolle sijoitetun vangin viestinnän lukeminen ja kuunteleminen voitaisiin työryhmän ehdottamasta poiketen tehdä pelkästään varmuusosastosijoituksen perusteella. Muutos on tehty siksi, että lausuntopalautteessa pidettiin epäselvänä sitä, miten viestinnän valvonnan kynnyksessä eroaisi varmuusosastojen ja muiden osastojen välillä. Koska varmuusosastosijoittelu jo itsessään perustuu vankilaturvallisuuteen kytkeytyvään välttämättömyysarviioon, voidaan erillisen arvioinnin tekemistä viestinnän valvonnasta pitää epätarkoituksenmukaisena. Sääntely vastaisi siten tässä mielessä nykytilaa, jossa viestinnän valvonta voi varmuusosastolla tapahtua ilman erillistä päätöstä.

Rikoksen estäminen, vankilan järjestys ja turvallisuus sekä vangin tai muun henkilön turvallisuus

Sen lisäksi, että toimivaltasäännösten soveltamiskynnykset jaoteltaisiin edellä mainittuihin kolmeen ryhmään, täsmennettäisiin myös niitä perusteita, joilla toimivaltuuksia voidaan käyttää. Esityksessä yhtenäistettäisiin ne perusteet, joilla toimenpiteen tarpeellisuutta, perusteltavuutta ja välttämättömyyttä arvioitaisiin. Pääsääntöisesti säännöksissä käytettäisiin kolmea perustetta: vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen, vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojeleminen ja rikoksen estäminen.

Vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisellä tarkoitettaisiin yleisesti vankilaturvallisuudesta huolehtimista. Vankilan järjestyksen ylläpitämiseen liittyisivät toimenpiteet, joilla turvataan vankilan päivittäisen toiminnan sujuvuus kuten järjestyssäännön ja päiväjärjestysten noudattaminen. Kysymys voisi olla esimerkiksi päihtyneen vangin toimintaan puuttumisesta tai siitä huolehtimisesta, että toiminnot toteutuvat aikataulussa eikä esimerkiksi jonkin vangin käytös häiritse toiminnon toteutumista. Vankilan turvallisuuden ylläpitämiseen puolestaan liittyisivät toimenpiteet, joilla estettäisiin yleisesti vankilan turvallisuutta vaarantavaa toimintaa, kuten kiellettyjen aineiden tai esineiden tuomista vankilaan, karkaamisen estämistä tai omaisuuden vahingoittamista. Eräissä tarkastamista koskevissa säännöksissä toimenpiteen perusteena olisi vain kiellettyjen aineiden ja esineiden etsiminen, eikä yleisesti vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen. Näin säädettäisiin siksi, että kyseisten toimenpiteiden tarkoituksena on ainoastaan estää kiellettyjen aineiden ja esineiden tuominen vankilaan.

Vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemisella tarkoitettaisiin toimenpiteitä, joilla estettäisiin yksittäiseen henkilöön kohdistuva turvallisuusuhka. Kysymys voisi olla esimerkiksi väkivaltaisesta tai uhkaavasti toisia vankeja tai henkilökuntaa kohtaan käyttäytyvän vangin toimintaan puuttumisesta. Myös sellainen painostus tai maalittaminen, jolla pyritään vaikuttamaan toisen henkilön toimintaan, kuuluisi henkilön turvallisuuden suojelemiseen.

Rikoksen estämisellä tarkoitettaisiin toimenpiteitä, joilla pyrittäisiin estämään rikoksen tekeminen vankilassa. Kysymys olisi tilanteista, joissa Rikosseuraamuslaitoksella on esimerkiksi vihjetietoa siitä, että vanki pyrkii järjestämään huumeiden tuontia vankilaan. Tällaisen rikoksen estämiseksi olisi mahdollista kuunnella vangin puhelut tai lukea hänen kirjeenvaihtoaan.

Kuten edellä on todettu, tutkintavankeuslaissa yhtenä perusteena olisi myös tutkintavankeuden tarkoituksen turvaaminen. Tällä tarkoitettaisiin esimerkiksi siitä huolehtimista, ettei tutkintavangille määrättyjä yhteydenpitörajoituksia kierretä.

Pääosin sääntely jo vastaakin yllä mainittua, mutta ehdotuksessa yhtenäistettäisiin kaikki Rikosseuraamuslaitoksen toimivaltuuksia koskevat säännökset todettujen periaatteiden mukaisiksi. Erityisesti muutos koskisi kirjeenvaihdon lukemista, puheluiden kuuntelemista sekä tapaamisten valvontaa koskevia säännöksiä, jotka ovat olleet käytännössä vaikeaselkoisia. Näistä säännöksistä poistettaisiin maininnat toimenpiteen tekemisestä kyseisen vangin rikostaustaan, hänen vankeusaikaiseen käyttäytymiseensä, lähetykseen tai sen lähettäjään taikka vastaanottajaan liittyvästä perustellusta syystä. Kyseisten seikkojen arviointi sisältyisi toimenpiteen välttämättömyyden arviointiin, koska kyseiset seikat voisivat olla sellaisia konkreettisia perusteita, joiden vuoksi toimenpide on perusteltu. Laissa ei myöskään ole tarpeen säätää siitä, millaisia tietoja Rikosseuraamuslaitos voi selvittää päätöksentekoa varten. Hallintolain (434/2003) 31 §:n nojalla viranomaisen on huolehdittava asian riittävästä ja asianmukaisesta selvittämisestä hankkimalla asian ratkaisemiseksi tarpeelliset tiedot sekä selvitykset. Tällaiset selvitykset voivat koskea esimerkiksi vangin rikostaustasta tehtävää turvallisuusarviota tai poliisilta saatavia vihjetietoja.

Mainittujen säännösten selkeyttäminen helpottaisi niiden soveltamista. Tällä hetkellä säännösten soveltamiskynnys on muotoutunut erittäin korkeaksi, sillä varmuusosastoja lukuun ottamatta esimerkiksi puhelun kuuntelua käytetään erittäin vähän. Selkeämmät säännökset tarkoittaisivat sitä, että etenkin tehostetun valvonnan osastoilla näitä toimivaltuuksia voitaisiin käyttää nykyistä enemmän, koska usein tehostetun valvonnan osastolle sijoittamisperusteisiin liittyy jo seikkoja, jotka ovat perusteena myös puhelun kuunteluun tai kirjeen lukemiseen.

Eräissä säännöksissä käytettäisiin kuitenkin pääsäännöstä poikkeavia toimivaltuuksien perusteita joko edellä mainittujen lisäksi tai niiden sijasta. Tällaisia perusteita olisi kaksi.

Ensinnäkin tietyt tarkastustoimenpiteet tehdään ainoastaan kiellettyjen aineiden ja esineiden etsimiseksi. Tällaisia toimivaltuuksia olisivat kirjeen tarkastaminen ja henkilökatsastus.

Toiseksi tietyt muut toimivaltuudet voivat liittyä järjestyksrikkomuksen selvittämiseen. Tällaisia ovat vankilan tilojen ja vangin omaisuuden tarkastaminen, vangin henkilöntarkastus ja erillään pitäminen järjestyksrikkomuksen selvittämisen ajan. Näitä toimivaltuuksia voitaisiin käyttää järjestyksrikkomuksen selvittämiseksi.

Laissa ei enää säädettäisi mahdollisuudesta evätä ulkoilua tai muuta toimintaa vangin terveydentilan perusteella. Jatkovalmistelussa on katsottu, että vangin terveydentilaan liittyvät seikat tulee arvioida Vankiterveydenhuollon toimesta eikä kyse ole Rikosseuraamuslaitoksen vastuulle kuuluvasta vankilaturvallisuudesta huolehtimisesta. Rikosseuraamuslaitos voisi edelleen evätä esimerkiksi ulkoilun vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, jos vangin terveydentilaan liittyvät seikat vaarantaisivat myös turvallisuutta. Käytännössä vangin terveydentilaan liittyvät kysymykset koskevat tilanteita, joissa vanki on vakavasti sairas. Tällöin hän on pääsääntöisesti sijoitettuna Vankiterveydenhuollon yksikköihin, joissa voidaan huolehtia tarvittavista hoitotoimenpiteistä. Tästäkään syystä Rikosseuraamuslaitokselle ei ole tarpeen antaa toimivaltuutta evätä toimintoja vangin terveydentilan vuoksi.

Myös varmuusosastolle sijoittamisen ja vankeuslain 18 luvussa säädettyjen turvaamistoimien edellytykset poikkeaisivat edellä kuvatuista pääsäännöistä. Tämä olisi perusteltua, koska jokaisen turvaamistoimen käyttöedellytykset ovat erilaisia. Tässä esityksessä ei ehdoteta turvaamistoimien käytön edellytyksiin muita muutoksia.

Jäljempänä säädöskohtaisissa perusteluissa on annettu tarkempia käytännön esimerkkejä siitä, millaisissa tilanteissa säännöksiä voidaan soveltaa.

4.5.2 Määräaikaiset päätökset

Eräät vankeuslain mukaiset valvontapäätökset voidaan tehdä määräajaksi. Maksukortin tilitietojen valvontaa koskeva päätös voidaan tehdä 30 päiväksi, kirjeen lukemista ja puhelun kuuntelua koskevat päätökset voidaan tehdä 14 päivän ajaksi. Kirjeen lukemisesta ilmoittamista puolestaan voidaan viivästyttää 14 päivää. On perusteltua yhtenäistää näitä määräaikoja koskeva sääntely. Käytännössä 14 päivää kestävä päätös voidaan pitää hyvin lyhyenä, kun otetaan huomioon se, että valvonnalla pyritään puuttumaan mahdollisesti pitkäaikaiseen ja suunnitelmalliseen rikolliseen toimintaan. Tästä syystä ehdotetaan, että kaikkiin mainittuihin säännöksiin säädettäisiin yhtenäinen 30 päivän määräaika.

Varmuusosastolle sijoitettujen vankien valvontaan on käytännössä perusteet ja tarve koko sijoituksen ajan. Varmuusosastosijoituksen yksi keskeinen peruste on se, että vangin viestintää voidaan valvoa. Kuten edellä on ehdotettu, varmuusosastolla viestinnän valvonnasta ei tehtäisi erillistä päätöstä, vaan mahdollisuus valvontaan jatkuisi koko sijoituksen ajan.

4.6 Rahan ja muiden maksuvälineiden käyttö vankilassa

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi vankeuslain sekä tutkintavankeuslain sääntelyä vankien rahan ja maksuvälineiden käytöstä ja hallussapidosta. Ehdotuksen mukaan suljetussa vankilassa vankien henkilökohtaisten maksukorttien käyttö sallittaisiin ja henkilökohtainen maksukortti olisi jatkossa pääsääntöinen maksuväline. Muiden maksuvälineiden, kuten puhelimella käytettävien maksusovellusten, tai rahan käyttö ja hallussapito olisi suljetussa vankilassa edelleen kielletty.

Voimassa olevan lain tavoin avovankilassa rahan ja henkilökohtaisten maksuvälineiden käyttö ja hallussapito olisi sallittua. Avovankilassa maksuvälineitä ei siis ehdotuksen mukaan rajoitettaisi, mutta oman puhelimen käyttörajoitukset rajoittavat samalla mahdollisuutta käyttää esimerkiksi matkapuhelimella käytettäviä maksuvälineitä.

Esityksessä ehdotetaan lisäksi, että suljetussa vankilassa ja avovankilassa vangin käyttöön voitaisiin henkilökohtaisen maksuvälineen sijasta antaa poikkeuksellisesti Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymä maksuväline, tai vangin maksuliikenne järjestettäisiin muulla tavoin. Voimassa olevan lain mukaan suljetussa vankilassa Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymä maksukortti on ainoa mahdollinen maksuväline. Myös avovankilassa Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymä maksukortti on voitu antaa vangin käyttöön vangin sitä pyytäessä. Voimassa olevasta laista poiketen Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymä maksuväline voitaisiin jatkossa antaa vangin käyttöön vain, jos se olisi perusteltua vangin maksuliikenteen järjestämiseksi.

Kaikilla vangeilla ei ole käytössään tai heillä ei ole mahdollisuutta saada käyttöön henkilökohtaista maksukorttia ja -tiliä. SEPA-alueen ulkopuolella myönnettyjen maksukorttien käyttö ei ole vankilassa mahdollista ja esimerkiksi pakotteiden kohteena olevat vangit eivät saa maksukorttia lainkaan käyttöönsä vankeusaikana. Osalle hyvin lyhyitä vankeusrangaistuksia suorittavista vangeista henkilökohtaista maksukorttia ei myöskään ehditä hankkia rangaistuksen suorittamisen aikana, jos vangilla ei ole korttia vankilaan saapuessa. Rikosseuraamuslaitoksen järjestämän maksuvälineen tai vangin maksuliikenteen järjestämisen muulla tavoin tulisi siis ehdotuksen mukaisesti jatkossakin säilyä vaihtoehtona henkilökohtaisten maksukorttien käytölle.

Vankeuden täytäntöönpanon tavoitteena on muun ohella vangin elämänhallinnan ja yhteiskuntaan sijoittumisen edistäminen. Vankilan olot on myös järjestettävä niin pitkälle kuin mahdollista vastaamaan yhteiskunnassa vallitsevia elinoloja. Ehdotetut muutokset vankien henkilökohtaisten maksukorttien käytön mahdollistamiseksi myös suljetussa vankilassa vastaisivat normaalisuusperiaatetta ja edistäisivät vapautumisen jälkeistä sopeutumista yhteiskuntaan. Nykyisellään Rikosseuraamuslaitoksen hoitaessa muun muassa maksukorttien käytöstä aiheutuvat kustannukset, ei järjestely parhaalla mahdollisella tavalla valmista vankeja kohti vapautumista. Ehdotuksilla pyrittäisiin siihen, että myös vapautumisvaiheessa vangeilla olisi oma maksukortti ja pankkitili.

Suljetussa vankilassa henkilökohtaisen maksukortin käytön mahdollistava muutos lainsäädäntöön turvaisi lisäksi vankien maksuliikenteen, huolimatta mahdollisista Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymien maksukorttien toimittamisvaikeuksista tai muista niiden käyttöön ja saatavuuteen liittyvistä ongelmista. Ehdotuksen mukainen henkilökohtaisten maksukorttien käyttöön kannustava muutos sääntelyyn myös avovankiloiden osalta olisi perusteltu normaalisuusperiaatteeseen liittyvin perustein.

Koska vangit käyttäisivät jatkossa pääsääntöisesti omia maksukorttejaan, vankeuslain 9 luvun 4 §:n säännökset mahdollisuudesta rajoittaa vankien rahankäyttöä ja rahansiirtoja kumottaisiin.

Lakiin ehdotetaan lisäksi muutamia teknisluonteisia täsmennyksiä.

Tutkintavankeuslakiin tehtäisiin vankeuslakia vastaavat muutokset.

4.7 Vankilasta vapautuvan vangin kuljettaminen tahdosta riippumattomaan hoitoon

Esityksessä ehdotetaan, että säännöksiä tahdosta riippumattomaan hoitoon määrätyn vapautuvan vangin tai tutkintavangin kuljettamisesta täydennettäisiin ja säädettäisiin selvemmin eri viranomaisten roolista kuljetusten järjestämisessä.

Mielenterveyslakiin lisättäisiin säännökset siitä, että potilaan hoidosta järjestämisvastuussa olevan hyvinvointialueen tehtävänä olisi järjestää vapautuvan vangin tai tutkintavangin kuljetus tahdosta riippumattomaan hoitoon. Tämä olisi perusteltua, koska kysymys on potilaan kuljettamisesta hänen hyvinvointialueensa järjestämisvastuulle kuuluvaan hoitoon, ja kuljetuksen toteuttaminen edellyttää terveydenhuollon osaamista.

Kuljetuksen turvallisuudesta huolehtimiseksi säädettäisiin mielenterveyslakiin säännökset siitä, että hyvinvointialueen ja Vankiterveydenhuollon yksikön virkasuhteisella lääkäriellä olisi mahdollisuus pyytää tarvittaessa virka-apua turvalliseen sairaalasiirtoon Rikosseuraamuslaitokselta tai poliisilta. Rikosseuraamuslaitoksen ja poliisin velvollisuudesta antaa virka-apua kuljetuksiin säädettäisiin vankeuslaissa ja tutkintavankeuslaissa. Kuljetusapua antaisi se viranomainen, jonka huostassa henkilö on silloin, kun virka-apua tarvitaan. Lisäksi lainsäädännössä mahdollistettaisiin se, että Rikosseuraamuslaitos ja poliisi voisivat sopia keskenään toisin siitä, kumpi antaa virka-apua. Ehdotus laajentaisi Rikosseuraamuslaitoksen kuljetustehtäviä nykyisestä myös sellaisiin henkilöihin, jotka eivät ole vankina tai tutkintavankina.

Ehdotus olisi perusteltu siksi, että kuljetuksen järjestäminen olisi turvallisinta ja joutuisinta silloin, jos kuljetuksen turvaamisesta huolehtisi viranomainen, jonka säilytettävänä vanki tai tutkintavanki vapautumishetkellä on. Näin välttyttäisiin esimerkiksi viivästyksiltä ja tiedonkulku eri toimijoiden välillä tapahtuisi yksinkertaisimmin.

Tutkintavangin vapauttaminen voi tapahtua välittömästi tuomioistuimen päätöksen jälkeen. Näissäkin tilanteissa olisi välttämätöntä huolehtia turvallisen kuljetuksen järjestämisestä. Tästä syystä ehdotetaan, että heti vapautettavien tutkintavankien osalta säädettäisiin lyhyt määräaika, jonka puitteissa henkilöä voitaisiin yhä pitää vapautensa menettäneenä ja jonka kuluessa kuljetuksen edellyttämät järjestelyt tulisi tehdä.

Myös sakon muuntorangaistusta suorittamaan tullut vanki on vapautettava välittömästi, jos hän maksaa sakon viiden arkipäivän kuluessa vankilaan saapumisesta. Käytännössä tilannetta, jossa henkilö ehdittäisiin Vankiterveydenhuollon yksikössä määrätä tahdosta riippumattomaan psykiatriseen hoitoon ja hän maksaisi sakon määräajassa, ei ole pidettävä todennäköisenä. Tilanteessa voidaan soveltaa mielenterveyslain 30 §:ää poliisin toimintavelvollisuudesta ja 31 §:ää poliisin virka-avusta. Koska muuntorangaistukset ovat muutenkin kestoaltaan lyhyitä, jatkohoidon suunnittelu on joka tapauksessa aloitettava pian vankilaan ottamisen jälkeen.

Poliisi voisi käyttää kuljetuksen aikana poliisilaissa säädettyjä toimivaltuuksia kuten sitomista ja voimakeinoja, jos kyseisten toimivaltuuksien edellytykset täyttyisivät. Koska Rikosseuraamuslaitoksen virkamiesten vastaavat toimivaltuudet rajoittuvat nykyisin vain

vankeihin ja tutkintavankeihin, laajennettaisiin vankeuslain ja tutkintavankeuslain sitomista ja voimakeinojen käyttöä koskevien säännösten soveltamisalaa koskemaan myös ehdotettuja kuljetustehtäviä. Tämä olisi perusteltua, koska kuljetuksen turvallisuudesta huolehtiminen voi edellyttää voimakeinojen käyttöä.

Eduskunnan apulaisoikeusasiamiehen ratkaisussa kuvatun tilanteen ratkaisemiseksi kiireellisesti esitysluonnoksessa ehdotettua sääntelyä on pidettävä perusteltuna, vaikka sillä pystytään vastaamaan mielenterveyslain potilaan kuljettamista koskeviin puutteisiin vain rajallisesti.

Esitystä valmisteltaessa on arvioitu myös vaihtoehtoja, joissa apua kuljetuksen turvaamiseen antaisi vain poliisi tai vain Rikosseuraamuslaitos. Nämä ehdotukset tekisivät kuljetusten järjestämisestä monimutkaista silloin, jos kuljetettava on toisen viranomaisen säilytettävänä vapautumishetkellä. Kuljetuksen järjestämiseen voisi tulla viiveitä ja sopijaosapuolia olisi useampia. Näistä syistä näitä toteuttamisvaihtoehtoja ei ole pidetty perusteltuina.

4.8 Vangeille myönnettävät poistumisluvat

Vangille ja tutkintavangille voidaan hakemuksesta myöntää lupa lyhyeksi ajaksi poistua vankilassa. Esityksessä ehdotetaan, että poistumislupia koskeva sääntely uudistettaisiin. Uudistamisessa otettaisiin huomioon hallitusohjelmakirjaukset. Hallitusohjelman mukaan selvitetään pitäisikö poistumislupien myöntämisen edellytyksiä kiristää.

Vankeuslain 14 luvun poistumislupasääntelyä muutettaisiin ensinnäkin siten, että turvallisuuteen liittyvät seikat huomioitaisiin nykyistä selvemmin ja kokonaisvaltaisemmin poistumisluvan myöntämisen edellytyksissä ja päätösharkinnassa. Tämä toteutettaisiin siten, että luvun 2 §:ssä säädettäisiin edellytyksistä, jotka koskisivat kaikkia poistumislupia lukuun ottamatta erittäin tärkeistä syistä myönnettävää poistumislupaa.

Voimassa olevassa sääntelyssä turvallisuusnäkökohtien huomiointi keskittyy vangin käyttäytymisen ja luotettavuuden arviointiin. Tämä onkin keskeinen arvioitava asia, mutta ei yksistään riittävä. Tarpeen voi olla ottaa huomioon myös tietoja, jotka eivät välttämättä liity vangin käyttäytymiseen vankeusaikana, vaan esimerkiksi muihin viranomaisratkaisuihin, kuten vangin määräämiseen lähestymiskieltoon. Näistä syistä säädettäisiin nykyistä kattavammin seikoista, joita on pidettävä riittävän todennäköisenä, jotta poistumislupa voidaan myöntää. Edelleen tulisi pitää todennäköisenä, että vanki noudattaa poistumislupaan liitettäviä määräyksiä. Tämän lisäksi tulisi pitää myös todennäköisenä, että vanki ei jatka rikollista toimintaa eikä vaaranna muun henkilön turvallisuutta poistumisluvan aikana.

Lisäksi luvun 2 §:ssä säädettäisiin valvonnan järjestämisestä. Kuten nykyisin, poistumislupa voitaisiin myöntää joko ilman valvontaa, sähköisesti valvottuna tai henkilökunnan läsnä valvoen. Päätöksentekijällä olisi laaja harkinta arvioida valvonnan tarvetta ja tapaa. Valvonnan käytön näkökulma olisi mahdollistava: valvonnalla voitaisiin edistää poistumislupamääräysten noudattamisen todennäköisyyttä. Poistumislupa voitaisiin siten myöntää esimerkiksi sähköisesti valvottuna, jos sen avulla voitaisiin edistää poistumislupamääräysten noudattamista.

Toiseksi ehdotetaan, että rangaistusajan pituuden perusteella myönnettävän poistumisluvan ajankohdan aikaistamismahdollisuudesta luovuttaisiin, koska aikaistamismahdollisuus on ollut epäselvä ja aikaistamisen käytännöt ovat olleet epäyhtenäisiä. Käytännössä tämä tarkoittaisi sitä, että ennen säännönmukaisen poistumislupa-ajan alkamista, vangille voitaisiin myöntää poistumislupia tärkeän syyn perusteella. Tämä muutos selventäisi ja yhtenäistäisi poistumislupakäytäntöjä.

Lisäksi voimassa olevassa sääntelyssä on epäselvä siinä, mitä rangaistusajan pituuden perusteella myönnettävän poistumisluvan kytkeytyminen rangaistusajan suunnitelmaan tarkoittaa, koska on itsestään selvää, että poistumisluvat edistävät rangaistusajan suunnitelmassa määriteltyjä tavoitteita ja laajemminkin yhteiskuntaan sopeuttamista. Tämä epäselvä viittaus poistettaisiin.

Kolmanneksi ehdotetaan, että eri poistumislupien perusteita, suhdetta ja käyttöä toisiinsa nähden selvennettäisiin. Rangaistusajan pituuden perusteella myönnettävän poistumisluvan eroa tärkeästä syystä myönnettävään poistumislupaan täsmennettäisiin. Myös tärkeästä syystä myönnettävän ja erittäin tärkeästä syystä myönnettävän poistumisluvan eroa täsmennettäisiin. Edellä kuvatun rangaistusajan suunnitelman kytköksen poistaminen rangaistusajan pituuden perusteella myönnettävästä poistumisluvasta osaltaan selkeyttää myös eri poistumislupien suhdetta.

Uutena poistumislupana ehdotetaan säädettäväksi avovankiloiden säännöllisissä asioinneissa käytettävästä poistumisluvasta, joka voitaisiin myöntää, jos luvun 2 §:ssä säädetyt edellytykset täyttyvät. Näissä toistuvissa asioinneissa on kysymys esimerkiksi kirjastokäynneistä, kauppa-asioinneista omatoimisen ruokahuollon toteuttamiseksi ja ulkopuolisiin tilaisuuksiin osallistumisista. Tällaiset toistuvat asiointit on yleensä määritelty avovankilan järjestyssäännössä tai päiväjärjestyksessä. Tällaisissa selvissä poistumislupa-asioissa lupaprosessin tulisi olla mahdollisimman jouheva ja siten Rikosseuraamuslaitoksen henkilökuntaa mahdollisimman vähän kuormittava. Koska poistumisluvan myöntäminen olisi tarkoituksenmukaisuusharkintaa, olisi päätös muutoksenhakukiellossa. Jos poistumislupaa ei myönnettäisi, Rikosseuraamuslaitoksen tulisi järjestää kyseiset asiointit ja palvelut muulla tavalla.

Valmistelussa on arvioitu Rikosseuraamuslaitoksen esitystä toistaiseksi myönnettävistä poistumisluvista. Lähtökohtana tulee edelleenkin olla, että vankilan alueelta poistuminen edellyttää aina päätöstä. Päätöksessä tulisi ratkaista myös poistumisen tarkka ajankohta. Tämä on tarpeen, jotta vangin velvollisuudet poistumisluvan aikana ovat selvät ja poistumislupapäätöksessä asetettujen ehtojen noudattamatta jättämiseen voidaan puuttua kurinpitomenettelyssä. Myös vangin oikeusturva puoltaa asiaa. Valmistelussa on katsottu, että näissä puitteissa jo nykyinen sääntely mahdollistaa poistumislupapäätöksen tekemisen niin sanotusti toistuvasti, kunhan päätöksessä määritellään poistumislupien ajankohdat ja poistumislupamääräykset.

Neljänneksi poistumislupien ajallista kestoa koskevia säännöksiä täsmennettäisiin käytäntöjen yhtenäistämiseksi. Myös poistumisluvan keskeyttämisestä säädettäisiin, sillä tästä ei ole voimassa olevassa laissa säännöstä.

Tutkintavankeuslakiin ei esitetä merkittäviä sisällöllisiä muutoksia. Säännösten sanamuodot yhtenäistettäisiin tarpeellisilta osin vankeuslain sanamuotojen kanssa. Tutkintavangin poistumislupaa valvottaisiin aina Rikosseuraamuslaitoksen henkilön saattamana. Lisäksi myös tutkintavangin poistumislupa voitaisiin keskeyttää.

4.9 Hoitoon pääsyn ajankohdasta ilmoittaminen

Esityksessä säädettäisiin myös Rikosseuraamuslaitokselle toimivalta olla ilmoittamatta sen tiedossa olevaa hoitoon pääsyn ajankohtaa, jos vanki tai tutkintavanki on menossa hoitoon vankilan ulkopuolelle.

Ehdotuksen mukaan yksittäisissä tapauksissa poistumisluvan tarkka ajankohta voitaisiin jättää ilmoittamatta, jo se olisi välttämätöntä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi. Päätöksessä on ilmoitettava suuntaa antava tieto ajankohdasta. Samalla on varmistettava, että vangilla on tosiasiallinen mahdollisuus valmistautua tulevaan hoitokäyntiin.

Asiasta säättäminen on tarpeen, koska yksittäisissä tapauksissa vanki on hoitoon pääsyn yhteydessä ulkopuolisten avulla pyrkinyt tuomaan luvattomia aineita vankilaan taikka karkaamaan. Näissä tilanteissa vankilan ulkopuolelle hoitoon pääsyä koskevan päätöksen tekeminen tai tiedoksi antaminen hallintolain edellyttämällä tavalla ei onnistu. Asiasta säättäminen parantaisi vankilaturvallisuutta ja turvaisi hallintolain noudattamista.

Tutkintavankeuslakiin säädettäisiin vastaava toimivalta.

4.10 Sijoittaminen vankilan ulkopuoliseen laitokseen

Esityksessä ehdotetaan täsmennyksiä ulkopuolista laitossijoittamista koskeviin säännöksiin. Ehdotetuilla muutoksilla selvennettäisiin erityisesti sitä, millaisia velvollisuuksia ulkopuoliseen laitokseen sijoitetulla vangilla on ja millaisin toimivaltuuksin Rikosseuraamuslaitos voi valvoa vankia. Ehdotetut muutokset parantaisivat Rikosseuraamuslaitoksen edellytyksiä sijoittaa vankeja ulkopuoliseen laitokseen ja selkeyttäisivät vangin valvontaa.

Ulkopuolisella laitossijoituksella tarkoitettaisiin vangin sijoittamista sellaiseen laitokseen, jossa hänelle järjestetään päihdekuntoutusta tai muuta elämänhallintaa edistävää toimintaa. Sääntely vastaisi tältä osin nykyistä. Ulkopuolinen laitossijoitus olisi ensi sijassa mahdollista erilaisiin päihdekuntoutuslaitoksiin, mutta myös esimerkiksi mielenterveyskuntoutumista edistävää laitossijoitusta olisi mahdollinen. Sijoitus voisi tapahtua esimerkiksi perhekuntoutuksena, hoitokotisijoituksena taikka erilaisina Kelan järjestäminä kuntoutuksina, jos vanki on oikeutettu Kelan järjestämään kuntoutukseen.

Edellytykset ulkopuoliseen laitokseen sijoittamiseksi vastaisivat nykyistä käytäntöä. Laitoksessa tulisi olla sellaista toimintaa, johon vanki soveltuu ja joka tukee hänen rangaistusajan suunnitelmansa toteutumista. Ennen sijoittamista tulisi myös riittävästi varmistua siitä, että vanki noudattaa ulkopuolisen laitossijoituksen ehdoksi asetettuja määräyksiä kuten päihteettömyyttä ja liikkumisrajoituksia. Vangin tulisi myös sitoutua näiden määräysten noudattamiseen.

Sääntely mahdollistaisi alaikäisen vangin sijoittamisen myös lastensuojelulaitoksiin kuten nykyisinkin. Sääntelyä kuitenkin selvennettäisiin ja täsmennettäisiin sekä vankeuslaissa että lastensuojelulaissa. Ensinnäkin vankeuslakiin lisättäisiin säännös siitä, että tällainen sijoitus edellyttää myös lastensuojelulain 40 §:n nojalla tehtyä päätöstä, koska näissä tilanteissa olisi kysymys siitä, että alaikäinen vanki olisi edelleen vanki ja siten Rikosseuraamuslaitoksen asiakas ja samanaikaisesti lastensuojelulain mukainen lastensuojelun asiakas (ns. kaksoisasiakkuus).

Myös lastensuojelulakiin lisättäisiin selventävä säännös siitä, että ulkopuolinen laitossijoitus edellyttää myös lastensuojelulain mukaista päätöstä. Lastensuojelulaitokseen sijoittamista edeltäisi siten aina yksityiskohtainen harkinta sekä vankeuslain että lastensuojelulain näkökulmasta. Sijoitus tehtäisiin, jos se olisi alle 18-vuotiaan edun mukaista ja perusteltua molempien lakien näkökulmasta. Sijoituksen valmistelussa viranomaisten tulisi tehdä tiivistä yhteistyötä. Lastensuojeluviranomainen arvioisi sen, mikä laitos soveltuisi juuri kyseiselle alle 18-vuotiaalle vangille. Tämä on jo nykyisin lastensuojelulain lähtökohta ja sitä voidaan pitää

perusteltuna, koska sosiaalihuollon toimivaltaisella viranhaltijalla on paras tietämys lastensuojelulaitoksista sekä niihin jo sijoitetusta lapsista. Myös laitoksessa jo olevien lasten etu tulisi arvioida sijoitusta harkittaessa. Sijoitusta ei tehtäisi, jos ei löydy sellaista lastensuojelulaitosta, jossa sijoittamisen edellytyksistä, kuten turvallisuusseikoista voitaisiin huolehtia. Myös tästä valmistelusta ja sekä sijoituksen aikaisesta yhteistyöstä säädettäisiin. Näiden seikkojen selkeyttäminen lainsäädännössä edistäisi sijoituspäätöksiä käytännössä tekevien Rikosseuraamuslaitoksen ja lastensuojelun virkamiesten työtä.

Ulkopuoliseen laitokseen sijoitetun velvollisuuksistakin säädettäisiin vankeuslaissa. Vangin keskeisimmät velvollisuudet olisivat osallistuminen laitoksessa järjestettävään toimintaan ja laitoksen järjestyksen noudattaminen. Ulkopuolisen laitossijoituksen aikana päihteiden käyttö olisi kielletty. Lisäksi vangin tulisi noudattaa liikkumisrajoituksia, jotka sijoituspäätöksessä asetettaisiin. Liikkumisrajoitusten lisäksi säädettäisiin selvyyden vuoksi siitä, että vangille voidaan myöntää poistumislupa vankeuslain 14 luvun nojalla. Poistumislupaa ei voitaisi kuitenkaan myöntää alle 18-vuotiaalle lastensuojelulaitokseen sijoitetulle vangille, vaan tällaisen lapsen liikkumiseen ja sen mahdollisiin rajoituksiin sovellettaisiin lastensuojelulain säännöksiä. Jos alle 18-vuotias poistuisi lastensuojelulaitoksesta luvatta, hänet etsintäkuulutettaisiin ja toimitettaisiin takaisin vankilaan.

Kuten nykyisinkin vankia voitaisiin valvoa hänen yllään kiinnitettävillä teknisillä valvontavälineillä ulkopuolisen laitossijoituksen aikana.

Laissa säädettäisiin myös siitä, että luvaton poistuminen sijoituslaitoksesta ja muiden sijoituspäätöksen ehtojen rikkominen olisi järjestyksessä rikkomus. Tällaiset rikkomukset käsiteltäisiin siten vankeuslain 15 luvun kurinpitomenettelyssä. Eduskunta on hyväksynyt vankeuslakia koskevia muutoksia (HE 53/2025 vp / EV 285/2025 vp / lain numero), joissa säädetään, että ehtojen rikkomistilanteita ja sijoituksen peruuttamista varten Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehellä on oikeus viedä vanki takaisin vankilaan. Säännösten on tarkoitus tulla voimaan 1.9.2026. Tältä osin sääntely vastaa valvotusta koevapaudesta säädettyä. Ulkopuolisen laitossijoituksen valvonta tapahtuu suurelta osin vankilan ulkopuolelta. Tähän liittyen Rikosseuraamuslaitoksen virkamiesten riittävästä toimivaltuuksista toimia vankilan ulkopuolella on niin ikään säädetty edellä mainitussa yhteydessä.

Alle 18-vuotiaan vangin lastensuojelulaitossijoituksissa toimivalta vankeuslain mukaisiin toimenpiteisiin on yksinomaan Rikosseuraamuslaitoksella. Vastaavasti toimivalta lastensuojelulain mukaisiin toimenpiteisiin on yksinomaan lastensuojeluviranomaisilla. Esityksellä ei muuteta tätä peruslähtökohtaa. Kaksoisasiakkuus mahdollistaisi sen, että Rikosseuraamuslaitos voisi suorittaa alaikäiseen vankiin kohdistuvaa valvontaa lastensuojelulaitossijoituksen aikana. Näin ollen lastensuojelulaitoksen henkilökunta suorittaisi ainoastaan lastensuojelulain mukaisia tehtäviään, ei Rikosseuraamuslaitoksen valvontatehtäviä.

Lisäksi säädettäisiin, että ulkopuolisesta laitossijoituksesta aiheutuvat kustannukset maksettaisiin valtion varoista. Säännös ei muuttaisi nykytilaa, vaan olisi sitä selventävä. Selvyyden vuoksi lastensuojelulakiin säädettäisiin asiasta viittaussäännös vankeuslakiin.

5 Pääasialliset vaikutukset

5.1 Taloudelliset vaikutukset

5.1.1 Julkinen talous

Tässä esityksessä ehdotetut lainmuutokset eivät aiheuta merkittäviä välittömiä taloudellisia vaikutuksia Rikosseuraamuslaitokselle.

Ehdotetut säännökset eivät edellytä Rikosseuraamuslaitokselta uusien tehostetun valvonnan osastojen tai sopimusosastojen perustamista. Sääntely jättää tällaisten osastojen määrän Rikosseuraamuslaitoksen harkintaan. Näiden osastojen määrän tarvetta on kuitenkin seurattava ja tulevana vuosina mahdollisia määrärahatarpeita on arvioitava erikseen kehys- ja budjettivalmistelussa.

Myös Rikosseuraamuslaitoksen toiminnan järjestäminen vakavassa yhteiskunnallisessa häiriötilanteessa voi tällaisen tilanteen koittaessa edellyttää lisämäärärahoja esimerkiksi terveysturvallisuudesta huolehtimiseksi. Määrärahatarpeita on tältä osin arvioitava kyseisessä yhteiskunnallisessa häiriötilanteessa.

Tehostetun valvonnan osastolle sijoittamista koskevan päätöksen muutoshakuoikeus koskee vuosittain noin 80–100 päätöstä. Nämä päätökset on jatkossa tehtävä uusien säännösten mukaisesti. Voidaan arvioida, että suureen osaan näistä päätöksistä vaaditaan oikaisua ja osasta saatetaan valittaa hallinto-oikeuteen. Tämä tarkoittaa oikaisuvaatimusten määrän kasvua muutamalla kymmenellä vuodessa. Tämä lisää Rikosseuraamuslaitoksen oikeusyksikön työmäärää. Voidaan olettaa, että valitukset hallinto-oikeuteen lisääntyisivät määrällisesti vähemmän kuin oikaisuvaatimukset, joten muutos ei vaikuttaisi Helsingin hallinto-oikeuden työmäärään mainittavasti. Ehdotettu sääntely uusien hakemusten käsittelystä rajoittaisi vankien mahdollisuuksia hakea osastosijoitusta tavalliselle osastolle usein. Näin ollen tällaisista hakemuksista ei aiheutuisi mainittavaa lisätyötä. Ennakolta on kuitenkin vaikea täsmällisesti arvioida, miten suureksi oikaisuvaatimusten määrä muodostuu. Oikaisuvaatimusmäärän ja valitusmäärän kehitystä onkin lainmuutosten jälkeen seurattava ja mahdollisia määrärahatarpeita käsiteltävä tulevissa budjetti- ja kehysvalmisteluissa.

Maksuvälineiden käyttöä koskevien muutosehdotusten myötä Rikosseuraamuslaitokselle voi koitua vähäisiä kustannussäästöjä Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymien maksukorttien tarpeen vähentyessä nykyisestä. Lisäksi muita vähäisiä säästöjä koituu, kun vangeille toimitettavien tiliotteiden tarve sekä Rikosseuraamuslaitoksen välityksellä tehtävät tilisiirrot vähentyessä.

Ehdotetut muutokset aiheuttavat Rikosseuraamuslaitokselle myös vähäisiä lisäkustannuksia, kun henkilöllisyystodistuksia sekä henkilökohtaisia maksukortteja tulee hankkia sellaisille vangeille, joilla korttia ei ole vankilaan saavuttaessa. Vastaavasti kuitenkin vankien maksukorttien järjestämiseen ja hallinointiin liittyvän työn väheneminen voi johtaa vähäisiin säästöihin. Rikosseuraamuslaitoksen tulisi kuitenkin arvioida, millaisissa tilanteissa vangille on tarkoituksenmukaista pyrkiä hankkimaan henkilökohtainen maksukortti vai onko tarkoituksenmukaisinta antaa vangin käyttöön rikosseuraamuslaitoksen hyväksymä maksuväline.

Esityksessä ehdotetaan selventävää säännöstä siitä, että ulkopuolisen laitossijoituksen kustannukset maksettaisiin valtion varoista. Nykytilaa ei ole tarkoitus muuttaa. Käytännössä Rikosseuraamuslaitos vastaa kuntoutukseen sijoittamisen kustannuksista ja

Vankiterveydenhuollon yksikkö vastaa vangin lääkekuluista sekä muista terveydenhuollon kuluista ulkopuolisen laitossijoituksen aikana. Kustannusvastuu koskee sitä aikaa, kun henkilö suorittaa vankeusrangaistusta. Rangaistuksen päättymisen jälkeen Rikosseuraamuslaitos ei enää maksaisi mahdollisen jatkosijoituksen kustannuksia. Tämä on toiminut hyvin nykyisinkin. Näin toimittaisiin myös, jos alle 18-vuotias vanki sijoitettaisiin lastensuojelulaitokseen. Rikosseuraamuslaitos korvaisi siten hyvinvointialueelle lastensuojelulaitossijoituksen vuorokausihinnan vankeusajalta.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) vuoden 2024 lastensuojelutilastojen³ tutkimuksen mukaan hinta lastensuojelulaitoksen hoidosta 300–400 euroa vuorokaudelta, mutta sosiaali- ja terveysministeriöstä esityksen valmistelun aikana saadun tiedon mukaan myös yli 500 euron vuorokausihintoja on ollut. Vertailuna voidaan todeta, että vuonna 2023 vankipäivän keskimääräinen hinta suljetussa vankilassa oli 249 euroa ja päihdelaitoksessa 242 euroa. Koska kysymys olisi yksittäisistä sijoituksista ja lastensuojelulaitoksessa alaikäinen vanki saisi palveluita, joita vankilassa ei välttämättä ole saatavissa, ei alaikäisen vangin lastensuojelulaitossijoituksesta aiheutuisi merkittävää kustannusten lisäystä Rikosseuraamuslaitokselle. On hyvä huomata, että vankilassakin alaikäiset tarvitsevat erityistoimenpiteitä, joiden vuoksi heidän osastonsa sitovat keskimääräistä enemmän henkilökuntaa. Rikosseuraamuslaitos toteuttaisi mahdolliset alle 18-vuotiaiden vankien lastensuojelulaitossijoitukset sille jo varattujen määrärahojen puitteissa.

Vapautuvien vankien kuljettaminen lisäisi vähäisessä määrin erityisesti Rikosseuraamuslaitoksen kuljetustehtäviä. Kysymys on noin 30 kuljetuksesta vuodessa, ja näistä vain osassa tarvitaan virka-apua. Tästä ei aiheutuisi poliisille tai Rikosseuraamuslaitokselle määräraha-vaikutuksia.

Nykytilassa Vankiterveydenhuollon yksikkö on vastannut osin kuljetusten kustannuksista Turun psykiatrisesta vankisairaalaan Turun yliopistolliseen keskussairaalaan, ja osin kustannuksista on vastannut hyvinvointialue. Kuljetusten järjestämisvastuu ja siten kustannusvastuu kuljetuksista siirtyisi kokonaan hyvinvointialueille. Tästä aiheutuisi hyvinvointialueille vähäisiä kustannuksia. Aiheutuvien kustannusten määrää on haastava arvioida tarkemmin, koska kuljetusten vuosittainen määrä vaihtelee ja koska kuljetuksen kustannukset riippuvat siitä, miten pitkä matka jatkohoitopaikkaan on. Aiheutuneet vähäiset kustannukset tulevat kuitenkin otetuksi huomioon hyvinvointialueiden rahoituksen jälkikäteistarkastuksessa. Lainsäädännön selkeyttämisellä ei arvioida olevan hyvinvointialueille mainittavia taloudellisia vaikutuksia. Lisäksi kuljetuksia tehdään keskimäärin vuodessa noin 30, joten kuljetuksista ei ylipäänsä aiheudu mainittavia taloudellisia vaikutuksia hyvinvointialueille.

Kansaneläkelaitos korvaa sairausvakuutuslain (1224/2004) nojalla sairaanhoitona vakuutetulle sairauden hoitoon liittyviä matkakustannuksia, kuten ensihoitopalveluun liittyvän matkan aiheuttamia kustannuksia. Kansaneläkelaitos ei kuitenkaan tällä hetkellä korvaa tahdosta riippumattomaan hoitoon määrätyn, vankilasta vapautuvan henkilön kuljettamista jatkohoitoon. Sairaanhoidon kustannuksia ei korvata ajalta, jonka vakuutettu on julkisessa laitoshoidossa tai sitä vastaavassa hoidossa. Kansaneläkelaitos ei korvaa laitosten välistä siirtokuljetusta. Kansaneläkelaitos ei myöskään korvaa kuljetusta, jos hyvinvointialueen sairaalan lääkäri on laatinut henkilöstä tarkkailulähteen. Ehdotuksella ei siten olisi taloudellisia vaikutuksia Kansaneläkelaitokselle. Eduskunnan käsiteltävänä on hallituksen esitys, jossa ehdotetaan, että

---

³ Lastensuojelu 2024, tilastoraportti 23/2025 THL, s. 34

ensihoidopalveluun sisältyvien kuljetusten rahoitusvastuu ja muiden Kansaneläkelaitoksen sairaankuljetuksena korvaamien ambulanssikuljetusten järjestämis- ja rahoitusvastuu siirrettäisiin hyvinvointialueille.

Ehdotetut lainmuutokset edellyttävät muutoksia Rikosseuraamuslaitoksen tietojärjestelmään. Muutokset toteutettaisiin tavanomaisena kehittämistyönä eikä niillä olisi vaikutusta Rikosseuraamuslaitoksen tietojärjestelmien kehittämiseen varattuun määrärahaan.

Kokonaisuudessaan kaikki ehdotetut muutokset on tarkoitus toteuttaa viranomaisille varattujen määrärahojen puitteissa.

5.1.2 Vankien talous

Esitetyillä muutoksilla ei olisi merkittäviä vaikutuksia vankien tai heidän omaistensa talouteen.

Osalle vangeista maksuvälineiden käyttöä koskevista muutoksista voi aiheutua kuluja henkilökohtaisen maksukortin ja tilin hankkimisesta, jos vangilla ei ole niitä ennestään käytössä. Nämä kustannukset eivät kuitenkaan ole merkittäviä, ja valtaosalla vangeista henkilökohtainen maksukortti ja tili ovat ennestään käytettävissä vankilaan saavuttaessa. Henkilökohtaisesta maksukortista ja tilistä koituvien kustannusten kattaminen vastaa joka tapauksessa normaalisuusperiaatetta ja suurelle osalle vangeista nämä kustannukset tulevat siis maksettavaksi muutoksesta huolimatta. Vaikutus vankien taloudelliseen asemaan olisi siten vähäinen.

5.2 Perus- ja ihmisoikeusvaikutukset ja vaikutukset ihmisryhmiin

5.2.1 Vaikutukset perus- ja ihmisoikeuksien toteutumiseen

Toiminta vakavassa yhteiskunnallisessa häiriötilanteessa

Ehdotetut säännökset rajoittavat vakavassa yhteiskunnallisessa häiriötilanteessa vankien, tutkintavankien ja yhdyskuntaseuraamusta suorittavien henkilöiden oikeuksia, jotka seuraamusten täytäntöönpanosta annetuissa laeissa on säädetty. Rajoitukset voisivat olla vankien, tutkintavankien ja yhdyskuntaseuraamusta suorittavien henkilöiden kannalta merkittäviäkin. Rajoitukset voisivat tarkoittaa vankiloissa erillään pitoa ja tavanomaista suppeampaa yhteydenpitoa omaisiin. Tällaisilla rajoituksilla voisi siten olla vaikutuksia negatiivisia vaikutuksia myös vankien terveyteen. Tällaisia vaikutuksia tulisi pyrkiä vähentämään vankiloissa.

Säännöksillä kuitenkin pyritään turvaamaan kaikkien rangaistusta suorittavien ja muiden henkilöiden terveyttä tai muuta turvallisuutta häiriötilanteessa. Näin ollen tiettyjen oikeuksien rajoittamisella edistetään siitä, että rangaistusten täytäntöönpanossa voidaan huolehtia esimerkiksi oikeudesta terveyteen.

Rajoitusten ulkopuolelle rajattaisiin vankien, tutkintavankien ja yhdyskuntaseuraamusta suorittavien perusoikeuksien kannalta keskeisimpiä toimintoja ja rajoitukset voitaisiin ottaa käyttöön vain porrastetusti. Lisäksi rajoitukset voisivat olla kerrallaan käytössä vain rajoitetun ajan. Näillä rajauksilla pyrittäisiin varmistamaan se, etteivät rajoitukset muodostu kohtuuttomiksi. Laissa säädettäisiin erikseen myös siitä, että jos tiettyjä yhteydenpitotapoja vankilan ulkopuolelle rajoitettaisiin, tulisi yhteydenpitoa toisaalta mahdollistaa soveltuvilla tavoilla tavanomaista laajemmin.

Rangaistusta suorittavien henkilöiden kannalta sääntely kuitenkin myös selkeyttäisi sitä, millaisia rajoituksia vakavassa yhteiskunnallisessa häiriötilanteessa voidaan asettaa. Rajoitukset eivät siten perustuisi vain sovellettavien lakien tulkintaan häiriötilanteessa, vaan täsmällisiin säännöksiin, jotka koskisivat nimenomaan yhteiskunnallisia häiriötilanteita. Ehdotettu sääntely poistaisi koronapandemian aikana esiin nousseet soveltamisongelmat.

Tehostetun valvonnan osastot ja Rikosseuraamuslaitoksen valvontatoimivaltuudet

Tehostetun valvonnan osastolle sijoittaminen rajoittaa jo nykyisin sinne sijoitettujen vankien oikeuksia. Jatkossa rajoituksista säädettäisiin laissa ja keskeiset rajoitukset koskisivat sitä, että päivittäiset toiminnot ja vapaa-ajantoiminnat tapahtuisivat osaston vankien kesken. Lähtökohtana olisi kuitenkin se, että toimintoja pyrittäisiin järjestämään vähintään kahdeksan tuntia vuorokaudessa kuten muillakin osastoilla. Toisaalta osastolle sijoitetuille vangeille pystyttäisiin järjestämään paremmin rikollisuudesta irtautumista tukevaa toimintaa, koska se olisi keskeinen osa osastojen tavoitteita.

Sijoittaminen tehostetun valvonnan osastolle merkitsee eristämistä, millä voi olla negatiivisia vaikutuksia vangin terveydelle. Tällaisten terveysvaikutusten huomioimiseksi Rikosseuraamuslaitoksen ja Vankiterveydenhuollon yksikön tulisi huolehtia käytännöistä, joilla vankien terveydentilaa seurataan osastoilla.

Tehostetun valvonnan osastojen tavoitteena on jo nykyisin myös vankilaturvallisuuden parantaminen, kun muihin vankeihin mahdollisesti vaikuttamaan pyrkiviä vankeja ei sijoiteta tavallisille osastoille. Tämän voidaan arvioida parantavan vankilaturvallisuutta muilla osastoilla.

Lisäksi laintasoiset säännökset selkeyttäisivät tehostetun valvonnan osastojen asemaa ja parantaisivat vankien oikeusturvaa.

Rikosseuraamuslaitoksen valvontatoimivaltuuksia koskevilla muutoksilla olisi vastaavanlaisia vaikutuksia vankilaturvallisuuteen ja oikeusturvaan. Säännösten selkeyttäminen voisi lisätä toimivaltuuksien käyttöä nykyisestä, mikä tarkoittaisi aiempaa useammin puuttumista vangin perusoikeuksiin.

Rahan ja muiden maksuvälineiden käyttö

Rahan ja muiden maksuvälineiden käyttöä koskevilla muutoksilla edistetään normaalisuusperiaatteen toteutumista ja yhdenvertaisuutta rangaistusten täytäntöönpanossa. Omien maksuvälineiden käytön edistäminen parantaisi samalla vankien vapautumisen jälkeistä sopeutumista yhteiskuntaan.

Vangeille myönnettävät poistumisluvat

Poistumisluvan tarkoituksena on tukea vangin yhteyksien säilymistä ja sijoittumista yhteiskuntaan sekä vähentää vapaudenmenetyksestä aiheutuvia haittoja. Esitys ei muuta tätä lähtökohtaa, vaikka poistumislupaharkinnassa huomioitaisiin nykyistä selvemmin ja kokonaisvaltaisemmin turvallisuuteen liittyviä tekijöitä.

Poistumislupia koskevan sääntelyn uudistaminen voi vaikuttaa vankien ja vankien läheisten yhteydenpitoon sekä siihen, kuinka poistumislupia käytetään vapautumiseen valmistautuessa. Poistumisluvat säilyvät tärkeänä osana vaiheittaisen vapautumisen järjestelmää. Toteutuvien

poistumislupien lukumäärään ei esimerkiksi arvioida muuttuvan. On mahdollista, että turvallisuusseikkojen korostunut huomioiminen päätöksenteossa jossain määrin keskittää poistumislupien myöntämistä entisestään niille vangeille, joille jo nykyisin myönnetään poistumislupia. Toisaalta esitys lähtee myös siitä ajatuksesta, että vankia voidaan poistumisluvalla valvoa ja valvonnalla voidaan edistää poistumisluvan myöntämistä.

Rangaistusajan pituuteen perustuvan poistumisluvan aikaistamismahdollisuuden poistaminen voidaan nähdä poistumislupajärjestelmää supistavana muutoksena. Aikaistamismahdollisuutta on kuitenkin käytetty hyvin vähän ja soveltamiskäytännöt ovat olleet epäyhtenäiset. Näin ollen muutosehdotuksen ei arvioida vähentävän poistumislupien myöntämistä vaan pikemminkin selkeyttävän poistumislupajärjestelmää myös vangin näkökulmasta.

Ulkopuolinen laitossijoitus

Ehdotettujen säännösmuutosten arvioidaan edistävän ulkopuolisia laitossijoituksia. Suurin osa ulkopuolisista laitossijoituksista tehdään päihdekuntoutuslaitokseen. Näillä sijoituksilla edistetään valmiuksia rikoksettomaan elämäntapaan sekä elämänhallintaa yleisemminkin. Muutosehdotukset edistäisivät sijoitusten toteutumista, jolloin vankien mahdollisuudet saada päihdekuntoutusta tai muuta tarvitsemaansa tukea vankeusaikana paransivat. Muutosehdotusten myötä myös vangin velvollisuudet laitossijoituksen aikana olisivat täsmällisemmin määritellyt Laitossijoituksen valmistelu yhteistyössä vangin itsensä kanssa sekä täsmällisesti määritellyt velvollisuudet sijoituksen aikana todennäköisesti lisäävät myös vangin omaa motivaatiota kuntoutusta kohtaan. Kokonaisuutena muutosten voidaan katsoa edistävän vangin edellytyksiä rikoksettomaan elämään vapautumisen jälkeen.

Alle 18-vuotiaan vangin lastensuojelulaitossijoitukseen liittyviä lapsivaikutuksia käsitellään jäljempänä.

Muut asiakokonaisuudet

Useilla ehdotuksilla täsmennetään sääntelyä nykyisestä. Esimerkiksi vankiloita koskevan sääntelyn täsmentäminen ja lakia alemman asteisten säädösten ja määräysten antamista koskevien säännösten täsmentäminen selkeyttävät sääntelyn sisältöä niin vankien kuin henkilökunnankin kannalta.

Tahdosta riippumattomaan hoitoon kuljetettavien potilaiden kuljetusvastuuta koskevat säännökset parantaisivat hoidon järjestämisen turvallisuutta ja joutuisuutta. Nykyisin vapautuvien vankien kuljettamiseen jatkohoitoon liittyy riski potilaan oman terveyden ja turvallisuuden ja muiden henkilöiden terveyden ja turvallisuuden kannalta, jos potilaan tahdosta riippumaton hoito katkeaa, vaikka tahdosta riippumattoman hoidon edellytykset eivät lakkaa. Tahdosta riippumattomaan psykiatriseen hoitoon määrätyt vangit ovat erityisen haavoittuvassa asemassa. Lakiehdotuksilla parannettaisiin kuljetusten turvallisuutta ja joutuisuutta niin kuljetettavan kuin muidenkin henkilöiden kannalta. Lakiehdotuksilla voitaisiin turvata potilaalle paremmin perustuslain 19 §:n 1 momentissa säädetty oikeus välttämättömään huolenpitoon. Lisäksi voitaisiin paremmin turvata sekä potilaan että muiden henkilöiden perustuslain 7 §:ssä säädetty oikeus elämään sekä henkilökohtaiseen koskemattomuuteen ja turvallisuuteen näissä tilanteissa. Perustuslain 2 §:n 3 momentin mukaan julkisen vallan käytön tulee perustua lakiin. Kaikessa julkisessa toiminnassa on noudatettava tarkoin lakia. Ehdotus selkeyttäisi viranomaisten toimivaltaa kuljetusten järjestämisessä.

5.2.2 Vaikutukset alaikäisiin

Toiminta vakavassa yhteiskunnallisessa häiriötilanteessa

Ehdotetut säännökset koskisivat osittain myös alaikäisiä vankeja, tutkintavankeja ja yhdyskuntaseuraamusta suorittavia henkilöitä. Erilaisten rajoitusten ja etenkin eristämisen negatiiviset vaikutukset alaikäiseen henkilöön voivat olla huomattavasti aikuisia pahempia. Tällaisia vaikutuksia pyrittäisiin rajoittamaan esimerkiksi siten, että alaikäisten vankien opetusta järjestettäisiin rajoituksista huolimatta eivätkä rajoitukset voisi koskea alaikäisten vankien tapaamisia tai poistumislupia. Näin ollen alaikäisille vangeille turvattaisiin häiriötilanteessakin aikuisia paremmat mahdollisuudet osallistua toimintoihin ja pitää yhteyttä vankilan ulkopuolelle.

Ulkopuolisen laitossijoituksen lapsivaikutukset

Ehdotetut säännökset alle 18-vuotiaan vangin sijoittamisesta ulkopuoliseen lastensuojelulaitokseen parantaisivat alaikäisten vankien asemaa. Alle 18-vuotias vanki on toisin sanoen 15–17-vuotias lapsi. Kuten edellä on todettu, vankeuden haitat ovat alaikäiselle keskimääräistä raskaammat. Lisäksi 15–17-vuoden ikävaihe on tärkeä vaihe lapsen kasvussa ja kehityksessä. Lastensuojelulaitoksilla on vankilaa paremmat edellytykset vaikuttaa lapsen kasvuun ja kehitykseen tässä elämänvaiheessa.

Lainvalmistelussa lapsen edun ensisijaisuuden periaate tarkoittaa sitä, että lapsen etu ohjaa päätöksentekoa valmisteltaessa lapsia koskevaa tai heihin vaikuttavaa lainsäädäntöä. Lapsivaikutusten arvioinnin erityispiirteenä on vahva kytkös YK:n lapsen oikeuksien yleissopimukseen (LOS). Tämän yleissopimuksen 3 artiklan 1 kohdan mukaan kaikissa julkisen tai yksityisen sosiaalihuollon, tuomioistuinten, hallintoviranomaisten tai lainsäädäntöelimien toimissa, jotka koskevat lapsia, on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu. Lapsen erityinen asema rikosoikeusjärjestelmässä on tunnustettu yleissopimuksen artiklassa 37 ja sitä koskien on YK:n lapsen oikeuksien komitean yleiskommentti 24 (2019) lapsen oikeuksista rikosoikeusjärjestelmässä (CRC/C/GC/24). Yleiskommentissa nostetaan esiin vankeus-rangaistukselle vaihtoehtoisten seuraamusten merkitys ja korostetaan valtioiden velvollisuutta ottaa päätöksissään huomioon ensisijaisena harkintaperusteena lapsen etu.

Lapsen oikeuksien yleissopimuksen 40 artiklassa tunnustetaan jokaiselle lapselle, jonka on todettu rikkoneen rikoslakia, oikeus tulla kohdelluksi tavalla, joka edistää lapsen ihmisarvoa ja arvokkuutta, joka vahvistaa lapsen kunnioitusta muiden ihmisoikeuksia ja perusvapauksia kohtaan sekä ottaa huomioon lapsen iän ja pyrkimyksen edistää hänen yhteiskunnallista sopeutumistaan ja rakentavan roolin omaksumista yhteiskunnassa.

Lastensuojelulaitos mahdollistaa alle 18-vuotiaalle vangille lapsen tarpeita ja etua sekä kasvua ja kehitystä vastaavan kasvuympäristön. Alle 18-vuotiaan vangin sijoittaminen lastensuojelulaitokseen luo mahdollisuuksia siihen, että lapsen hyvinvointi kohenee monella eri hyvinvoinnin ulottuvuuden osa-alueella, koska sijaishuoltopaikan tulee vastata lapsen iän ja kehitystason mukaisiin tarpeisiin. Sijoitus lastensuojelulaitokseen turvaisi vankilaa paremmin myös lapsen sivistyksellisten oikeuksien toteutumista, koska koulunkäynti on olennainen osa lastensuojelulaitoksen arkea. Myös yhteydenpitomahdollisuudet läheisiin voivat lastensuojelulaitoksessa olla vankilaa paremmat. Tällä tavoin olisi mahdollista vähentää vapaudenmenetyksestä aiheutuvia haittoja.

Sijaishuoltopaikassa asuminen voi parhaimmillaan tarjota lapselle ilmapiiriltään turvallisen, rennon ja kannustavan kasvuympäristön, jossa he voivat tulla nähdyiksi ja ymmärretyiksi⁴. Lastensuojelulaitokseen sijoittamiseen voi myös liittyä lasten hyvinvointia heikentäviä tekijöitä, joita sijaishuollossa edelleen esiintyy, kuten esimerkiksi kiusaaminen.

Sijoitettaessa alle 18-vuotias vanki lastensuojelulaitokseen on kuitenkin huomioitava myös muiden sijoitettujen lasten etu, hyvinvointi ja turvallisuus. Alle 18-vuotiaan vangin sijoittaminen ei saisi johtaa siihen, että laitoksessa jo olevien lasten etu, hyvinvointi ja turvallisuus heikentyvät. Sijoittamista koskeva ratkaisussa olisi siten kysymys kokonaisharkinnasta, jossa huomioitaisiin sekä alle 18-vuotiaan vangin että muiden lasten etu.

Merkittävä osa vankeusrangaistukseen tuomituista alle 18-vuotiaista on jo huostaanotettu ja sijaishuollon piirissä. Toisaalta osalla vankeusrangaistukseen tuomituista alaikäisistä ei ole taustallaan esimerkiksi vahingollisia kasvuolosuhteita tai aiempaa ongelmakäyttäytymistä, vaan rikos on ollut yksittäinen tapahtuma lapsen elämässä. Tällöin lapsi saattaa tulla lastensuojelun tietoon vasta tuomion myötä ja lastensuojelun tarvetta aletaan arvioida vasta siinä tilanteessa.

Mahdollisuus sijoittaa lapsi lastensuojelulaitokseen koskisi ensisijassa sellaisia alle 18-vuotiaita vankeja, jotka Rikosseuraamuslaitoksen arvion mukaan voitaisiin sijoittaa avoimempiin olosuhteisiin esimerkiksi avovankilaan. Avovankilan olosuhteet ovat merkittävästi avoimemmat kuin suljetun vankilan. Tyypillisesti avovankilan alueella liikutaan ilman välitöntä henkilökunnan valvontaa ja avovankilasta esimerkiksi asioidaan lähikaupassa tai kirjastossa tarpeellisen valvonnan alaisena. Avovankilasta on myös tietyin edellytyksin mahdollista käydä opiskelemassa avovankilan ulkopuolisessa oppilaitoksessa. Kysymys on siten tavanomaisesta siviilielämässä tapahtuvasta opiskelusta. Tästä näkökulmasta esimerkiksi koulussa käynti lastensuojelulaitoksen ulkopuolella olisi mahdollista, jos koulunkäynti on lastensuojelulaitoksessa tällä tavoin järjestetty.

Lisäksi sekä avovankilasijoituksen että ulkopuolisen laitossijoituksen edellytyksenä on muun ohella päihitteettömyys. Vanki olisi myös velvollinen pysymään laitoksessa sijoituspäätöksessä määrättyllä tavalla. Mikäli sijoituksen edellytykset eivät enää päätöksenteon jälkeen täyty, tai alle 18-vuotias vanki ei noudattaisi laitoksessa pysymistä koskevia määräyksiä, sijoitus voitaisiin peruuttaa. Käytännössä tämä tarkoittaisi, että alle 18-vuotias vanki palautettaisiin vankilaan.

5.3 Vaikutukset viranomaisiin

Toiminta vakavassa yhteiskunnallisessa häiriötilanteessa

Ehdotetut säännökset parantaisivat Rikosseuraamuslaitoksen edellytyksiä reagoida vakavaan yhteiskunnalliseen häiriötilanteeseen. Säännökset antaisivat riittävät valtuudet mukauttaa vankiloiden ja yhdyskuntaseuraamustoimistojen toimintaa häiriötilanteessa. Sääntelyllä myös vältettäisiin koronapandemian aikainen tilanne, jossa tilanteeseen jouduttiin reagoimaan ilman asianmukaista säännöspohjaa. Rajoituksia koskeva päätösvalta olisi keskitetty Rikosseuraamuslaitoksen operatiivisen vastuualueen johtajalle, millä varmistettaisiin päätöksenteon yhtenäisyys ja johdonmukaisuus.

---

⁴ Laakso 2019. ”Ne näki musta”- Huostassa olevien lasten hyvinvointi ja sijaishuoltoon liittyvät kokemukset. Helsinki: THL. Raportteja 1/2019.

Rikosseuraamuslaitoksen tulisi valmiussuunnittelussaan huolehtia siitä, että sillä olisi valmiudet toimia säännösten mukaisesti, jos vakava yhteiskunnallinen häiriötilanne alkaa. Etukäteen tulisi varautua esimerkiksi siihen, millaisia muutoksia toimintaan erilaisissa tilanteissa tehdään ja miten käytännössä menetellään.

Tehostetun valvonnan osastot ja Rikosseuraamuslaitoksen valvontavaltuudet

Rikosseuraamuslaitoksen toiminnan kannalta tehostetun valvonnan osastoja koskeva sääntely selkeyttäisi oikeustilaa. Osastoilla sovellettavat rajoitukset parantaisivat Rikosseuraamuslaitoksen edellytyksiä puuttua järjestäytyneen rikollisuuden toimintaan vankiloissa. Oikaisuvaatimusten mahdollinen lisääntyminen vaikuttaisi Rikosseuraamuslaitoksen oikeusyksikön työmäärään. Vastaavasti valitukset hallinto-oikeuteen voisivat lisääntyä vähäisessä määrin.

Vastaavasti Rikosseuraamuslaitoksen valvontatoimivaltuuksiin ehdotetut lainmuutokset selkeyttäisivät monilta osin nykyisiä käytäntöjä. Erityisesti valvontatoimivaltuuksien käyttöedellytyksiä koskevien säännösmuutosten voidaan arvioida parantavan Rikosseuraamuslaitoksen valmiuksia huolehtia vankilaturvallisuudesta.

Rahan ja muiden maksuvälineiden käyttö

Rahan ja muiden maksuvälineiden käyttöä koskevat muutokset vaikuttavat Rikosseuraamuslaitoksen toimintaan vähäisissä määrin vähentämällä vankien maksukortteihin liittyvää hallinnollista työtä sekä selkeyttämällä ja yhtenäistämällä toimintatapoja. Vankien henkilökohtaisten maksukorttien ja henkilöllisyystodistusten hankkimisesta aiheutuu kuitenkin vastaavasti työmäärän lisääntymistä, joten muutoksen vaikutukset Rikosseuraamuslaitoksen toimintaan eivät ole merkittäviä.

Vangeille myönnettävät poistumisluvat

Poistumislupia koskevat muutosehdotukset vaikuttaisivat Rikosseuraamuslaitoksen toimintaan. Muutosten arvioidaan yhtenäistävän käytäntöjä poistumislupien myöntämisessä. Myös säännösten soveltaminen helpottuisi, kun eri poistumislupien välisiä suhteita selvennetään.

Ehdotettu avovankiloita koskeva uusi poistumislupa vähentäisi avovankiloiden henkilökunnan hallinnollista taakkaa, kun lupaprosessi olisi jouhevampi säännöllisesti toistuvissa asiointipoistumisluvissa. Näissä toistuvissa asioinneissa on kysymys esimerkiksi kirjastokäynneistä, kauppa-asioinneista omatoimisen ruokahuollon toteuttamiseksi ja ulkopuolisiin tilaisuuksiin osallistumisista. Tällaisten toistuvien asiointien ajankohdat on yleensä määritelty avovankilan päiväjärjestyksessä.

Ulkopuolinen laitossijoitus

Ehdotetut ulkopuolista laitossijoitusta koskevat lainmuutokset selkeyttäisivät monilta osin nykyisiä käytäntöjä.

Rikosseuraamuslaitoksen ja hyvinvointialueiden tulisi tehdä yhteistyötä, jotta ulkopuolisen laitossijoituksen aikainen päihdekuntoutus kytketään vapautumisen jälkeisiin hyvinvointialueen järjestämiin palveluihin. Palvelujatkumoiden varmistaminen olisi tärkeää päihdekuntoutuksen vaikuttavuuden lisäämiseksi ja yhteiskuntaan kiinnittymisen tukemiseksi.

Alaikäisen vangin lastensuojelulaitossijoituksen valmistelussa lastensuojeluviranomainen ja Rikosseuraamuslaitos tekevät moniammatillista yhteistyötä. Tehtävät ja vastuut toimijoiden kesken olisivat lainmuutosten myötä selkeitä Lastensuojelun toimivaltainen viranhaltija arvioisi kuten tälläkin hetkellä sen, mihin lapsi sijoitetaan. Sijaishuoltopaikan valinnasta säädetään lastensuojelulain 50 §:ssä.

Sijoitus edellyttäisi lastensuojelun toimivaltaisen viranomaisen päätöstä lastensuojelulain 43 §:n nojalla. Asianosaiset voivat vastustaa huostaanottoa, jolloin huostaanotto siirtyy hallinto-oikeuden ratkaistavaksi. Asiaa käsittelevä tuomioistuin voi antaa väliaikaisen määräyksen lapsen olinpaikasta tuomioistuinkäsittelyn aikana lastensuojelulain 83 §:n nojalla. On kuitenkin mahdollista, että huostaanottoprosessi voi kestää pidempään kuin alle 18-vuotiaan vankeusrangaistuksen täytäntöönpano kestää, jolloin joissakin yksittäisissä tapauksissa valmistelussa olevaa ulkopuolista laitossijoitusta ei käytännössä ehditä toteuttaa.

Edellä kuvattu kaksoisasiakkuus mahdollistaisi sen, että Rikosseuraamuslaitos voisi suorittaa alaikäiseen vankiin kohdistuvaa valvontaa lastensuojelulaitossijoituksen aikana. Näin ollen lastensuojelulaitoksen henkilökunta suorittaisi ainoastaan lastensuojelulain mukaisia tehtäviä, ei Rikosseuraamuslaitoksen valvontatehtäviä. Lastensuojelulain mukaisista rajoitustoimista ja siitä, kuka toimiiin voi ryhtyä, säädetään yksityiskohtaisesti lastensuojelulaissa. Lastensuojelulaitoksen henkilökunnan ja toimivaltaisen sosiaalihuollon viranhaltijan olisi mahdollista käyttää näitä rajoitustoimia lastensuojelulaitokseen sijoitetulle vangille, jos niiden edellytykset täyttyvät. Rikosseuraamuslaitoksen ja lastensuojelutoimijoiden tulisi näiden sijoitusten aikana tehdä yhteistyötä ja sopia käytännöistä, joita noudatetaan esimerkiksi alaikäisen vangin päihitteettömyyden valvonnassa. Rikosseuraamuslaitoksen tukipartio voisi esimerkiksi ilmoittaa etukäteen lastensuojelulaitokselle tulevasta valvontakäynnistä.

Vapautuvien vankien kuljettaminen tahdosta riippumattomaan hoitoon

Ehdotus vapautuneiden vankien ja tutkintavankien kuljettamisesta tahdosta riippumattomaan hoitoon selkeyttäisi eri viranomaisten tehtäviä näissä tilanteissa. Kuljetukset eivät ole uusi tehtävä hyvinvointialueille. Sinällään tämän kaltaiset kuljetustehtävät eivät ole uusia sen enempää poliisille kuin Rikosseuraamuslaitoksellekaan, joten niillä on tarvittava osaaminen kuljetuksen turvallisuudesta huolehtimisessa. Ehdotus kuitenkin laajentaisi Rikosseuraamuslaitoksen toimivaltuuksia avustaa muiden kuin vankien tai tutkintavankien kuljetuksissa ja lisäksi jossain määrin erityisesti Rikosseuraamuslaitoksen kuljetustehtäviä.

5.4 Vaikutukset vankilaturvallisuuteen ja järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaan

Edellä on jo käsitelty tehostetun valvonnan osastoja ja Rikosseuraamuslaitoksen valvontatoimivaltuuksia koskevan sääntelyn vaikutuksia Rikosseuraamuslaitoksen edellytyksiin puuttua järjestäytyneen rikollisuuden toimintaan vankiloissa. Muutokset parantaisivat siten vankilaturvallisuutta sekä tehostetun valvonnan osastoilla että muilla osastoilla. Nykyistä tehokkaammalla valvonnalla voitaisiin puuttua myös vankilassa ja sieltä käsin tapahtuvaan rikollisuuteen.

Rahan ja muiden maksuvälineiden käyttöä koskevista muutoksista ei aiheudu merkittäviä vaikutuksia vankilaturvallisuuteen. Henkilökohtaisten maksukorttien säilytys ja käyttö suljetussa vankilassa tulitaisiin järjestämään vastaavalla tavalla Rikosseuraamuslaitoksen toimesta kuin nykyisin. Omien henkilökorttien ja maksukorttien hankkiminen vangeille lisää jossain määrin vankien kuljettamista vankilan ulkopuolelle, mikä edellyttää kuljetusten turvallisuudesta huolehtimista.

Muutokset vaikuttaisivat jossain määrin vankien maksuliikenteen valvontaan, kun siirryttäisiin enenevässä määrin vankien henkilökohtaisiin maksukortteihin. Näiden korttien maksuliikenteen valvonta ei ole Rikosseuraamuslaitoksen toimesta mahdollista. Tällä ei kuitenkaan olisi mainittavaa vaikutusta vankilaturvallisuuteen eikä yleisemminkään yhteiskunnan turvallisuuteen, koska jo nyt vastuu esimerkiksi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen valvonnasta kuuluu ensi sijassa maksukorttien liikkeellelaskijoille ja viime kädessä poliisille. Rikosseuraamuslaitoksella olisi edelleen riittävät toimivaltuudet valvoa vankilaturvallisuutta vaarantavaa toimintaa muun muassa Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymien maksukorttien käytössä.

Ehdotus vapautuneiden vankien ja tutkintavankien kuljettamisesta tahdosta riippumattomaan hoitoon parantaisi tällaisten kuljetusten turvallisuutta ja joutuisuutta niin kuljetettavan kuin muiden henkilöiden kannalta.

5.5 Tiedonhallintavaikutukset

Säännösmuutokset edellyttävät joitain muutoksia Rikosseuraamuslaitoksen asiakastietojärjestelmään. Nämä muutokset voidaan toteuttaa osana tietojärjestelmän tavanomaista kehitystyötä. Tietojärjestelmämuutosten toteuttamiselle varattava aika tulee huomioida voimaantuloaikataulussa. Tietojärjestelmämuutosten tiedonhallintavaikutukset arvioidaan niiden toteuttamisen yhteydessä.

5.6 Tietosuojavaikutukset

Henkilötietojen suoja kuuluu osana perustuslain 10 §:n 1 momentilla turvattuun yksityiselämän suojaan. Henkilötietojen suojasta on säädettävä lailla. Laissa henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa säädetään henkilötietojen käsittelystä rangaistusten täytäntöönpanon, tutkintavankeuden toimenpanon ja muiden Rikosseuraamuslaitokselle säädettyjen tehtävien suorittamisessa (1 §). Laki sisältää useita tietosuojan toteutumista varmistavia säännöksiä.

Esityksellä täsmennetään sääntelyä sijoitettaessa vankia ulkopuoliseen laitokseen. Myös alle 18-vuotiaan vangin sijoittaminen lastensuojelulaitokseen olisi mahdollista. Vankia koskevia henkilötietoja käsiteltäisiin siten sekä ulkopuolista laitossijoitusta valmisteltaessa että sijoituksen aikana sijoituslaitoksessa. Vangin, myös alle 18-vuotiaan vangin, tietosuojaan liittyvät oikeudet toteutuvatkin edellä mainitulla lailla henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa sekä lailla sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä.

5.7 Vaikutukset Ahvenanmaan maakuntaan

Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 18 §:n 12 kohdan mukaan maakunnalla on lainsäädäntövalta asioissa, jotka koskevat terveyden- ja sairaanhoitoa 27 §:n 24, 29 ja 30 kohdassa säädetyin poikkeuksin. Itsehallintolain 27 §:n 24 kohdan mukaan valtakunnalla on lainsäädäntövalta asioissa, jotka koskevat hallinnollista puuttumista henkilökohtaiseen vapauteen. Tämän perusteella mielenterveyslain tahdosta riippumatonta hoitoa koskeva sääntely soveltuu myös Ahvenanmaan maakunnassa. Niin kauan kuin Ahvenanmaan terveyden- ja sairaanhoito oli järjestetty kunnallisella tasolla, hallinnollinen puuttuminen tapahtui kunnissa. Julkisesta terveydenhuollosta on 1.1.1994 alkaen huolehtinut Ahvenanmaan maakunnan hallituksen alainen viranomainen eli Ahvenanmaan terveyden- ja sairaanhoito (Ålands hälso- och sjukvård, ÅHS). Valtakunnan lainsäädäntöön kuuluvia tehtäviä hoidetaan osana maakunnan terveyden- ja sairaanhoitoa. Oikeusministeriössä on vireillä Ahvenanmaan itsehallintolain muuttamista koskeva hanke, jossa on arvioitu riittävien toimivaltuuksien

turvaamista maakunnan terveyden- ja sairaanhoitoviranomaiselle valtakunnan lainsäädäntöön perustuvissa tehtävissä.

Mielenterveyslaissa säädettäisiin tahdosta riippumattomaan hoitoon määrätyn potilaan hoidosta järjestämisvastuussa olevan hyvinvointialueen velvollisuudesta järjestää potilaan kuljettaminen jatkohoitoon potilaan vapauduttua vankeudesta tai tutkintavankeudesta. Kokonaisuudessaan kuljetuksia tehdään keskimäärin vuodessa noin 30. Kysymys olisi siten harvinaisista yksittäisistä tilanteista.

Jos potilaan kotikunta on Ahvenanmaalla, potilaan jatkohoito voidaan nykytilassa toteuttaa Ahvenanmaan maakunnassa tai sopimuksen perusteella aluksi myös valtakunnassa sijaitsevassa sairaalassa. Nykytilassa Ahvenanmaan maakunta vastaa lähtökohtaisesti sairaaloiden välisten kuljetusten kustannuksista, kun potilaan kotikunta on Ahvenanmaalla riippumatta siitä, kuljetetaanko potilas jatkohoitoon Ahvenanmaalle vai valtakunnan sairaalaan. Kun otetaan huomioon tilanteiden harvinaisuus, mielenterveyslain muuttamisella ei arvioida olevan maakunnalle taloudellisia vaikutuksia.

Mielenterveyslain 23 a §:ää koskee voimassa oleva sopimusasetus (mielenterveyslain mukaista hallinnollista puuttumista henkilökohtaiseen vapauteen koskevien hallintotehtävien hoitamisesta Ahvenanmaalla annettu tasavallan presidentin asetus 506/2025). Asetuksen 1 §:n mukaan Ahvenanmaan terveys- ja sairaanhoitoviranomainen hoitaa Ahvenanmaan maakunnassa hallintotehtäviä, joita mielenterveyslain 23 a §:n mukaan voi hoitaa vain virkasuhteessa valtakunnan lainsäädännössä säädettyyn viranomaiseen oleva lääkäri, jotka koskevat hallinnollista puuttumista henkilökohtaiseen vapauteen ja jotka eivät ole valtakunnallisia. Hallintotehtäviä hoitaa Ahvenanmaan terveys- ja sairaanhoitoviranomaiseen virkasuhteessa oleva lääkäri.

Mielenterveyslain 23 a §:ää muutettaisiin siten, että jatkossa Rikosseuraamuslaitoksen virka-apua pyytävän lääkärin olisi oltava virkasuhteessa valtioon tai hyvinvointialueeseen.

Sosiaali- ja terveysministeriö, oikeusministeriö ja Ahvenanmaan maakunnan hallitus arvioivat erikseen yhteistyössä sopimusasetuksen mahdollisia muutostarpeita.

6 Muut toteuttamisvaihtoehdot

6.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset

Edellä on käsitelty kuhunkin asiakokonaisuuteen liittyviä toteuttamisvaihtoehtoja.

6.2 Ulkomaiden lainsäädäntö ja muut ulkomailla käytetyt keinot

6.2.1 Toiminta vakavassa yhteiskunnallisessa häiriötilanteessa

Ruotsissa ei ole erityistä lainsäädäntöä rangaistusten täytäntöönpanosta vakavissa yhteiskunnallisissa häiriötilanteissa. Ruotsin Kriminalvården kuuluu kuitenkin sellaisiin viranomaisiin, joiden tulee varautua ja kyetä toimimaan vakavissa yhteiskunnallisissa häiriötilanteissa.

Norjassa on säädetty pysyvää lainsäädäntöä, jolla rangaistusten täytäntöönpanosta voidaan huolehtia koronapandemian kaltaisessa tartuntataudin leviämistilanteessa. Lainsäädäntö ei koske muita vakavia yhteiskunnallisia häiriötilanteita. Lainsäädäntö mahdollistaa tapaamisten rajoittamisen ja muita terveydensuojeluun liittyviä järjestelyjä.

Tanskassa on yleistä lainsäädäntöä ja valmiussuunnitelmia, jotka koskevat myös vakavassa yhteiskunnallisessa häiriötilanteessa toimimista rangaistusten täytäntöönpanossa.

6.2.2 Vankien kirjeiden lukeminen

Ruotsissa vankilan henkilökunta voi tietyin edellytyksin lukea vankien kirjeitä, mutta toimenpiteen on oltava suhteellisuusperiaatteen mukainen (Ruotsin vankeuslain 1 luvun 6 §).

Vankilan henkilökunta saa tarkastaa vangille lähetettyjä kirjeitä ja lähetyksiä, jos se on välttämätöntä vankilan järjestyksen tai turvallisuuden turvaamiseksi. Tarkoituksena on selvittää, sisältääkö kirje kiellettyjä esineitä tai onko se osa tekeillä olevaa tai suunniteltua rikollista toimintaa, suunniteltua pakoa tai vastaavaa. Kun kirje on tarkastettu, se on luovutettava vangille mahdollisimman pian, jollei muulle ole erityisiä syitä (Ruotsin vankeuslain 7 luvun 7 §). Kirje on luovutettava vangille viimeistään silloin, kun tämä vapautuu (Ruotsin vankeuslain 7 luvun 8 §). Vankilan henkilökunta voi ottaa kirjelähetyksen haltuunsa, jos on syytä olla luovuttamatta sitä vangille. Lähetys voidaan ottaa haltuun tai hävittää, jos se sisältää esimerkiksi huumausaineita tai muita kiellettyjä esineitä (Ruotsin vankeuslain 5 luvun 2 § ja 8 luvun 8 ja 9 §).

Vangin asianajajan kirje, samoin kuin ruotsalaisen viranomaisen tai kansainvälisen elimen, jolla on Ruotsin tunnustama toimivalta vastaanottaa yksityishenkilöiden valituksia, on välitettävä vangille ilman tarkastusta. Lähetys voidaan kuitenkin tarkastaa, jos on syytä epäillä, että lähettäjä ei ole se, joka hän väittää olevansa. (Ruotsin vankeuslain 7 luvun 6 §).

Norjassa vangeilla on oikeus lähettää ja vastaanottaa kirje- ja muita postilähetyksiä, jollei laissa toisin säädetä (Norjan rangaistusten täytäntöönpanosta annetun lain 30 §).

Vankien kirjoittamien tai saamien kirjeiden lukeminen vankilassa riippuu vankilan turvallisuustasosta. Vankiloissa, joissa turvallisuustaso on erityisen korkea, on kaikki vankien kirjeet luettava ennen kuin ne lähetetään tai annetaan vangeille. Korkean turvallisuustason vankiloissa kirjeet luetaan pääsääntöisesti, mutta lukemisesta voidaan luopua, jollei se ole tarpeen turvallisuussyistä. Matalamman turvatason ja siirtymäasumiseen tarkoitetuissa vankiloissa kirjeet luetaan, jos se turvallisuussyistä arvioidaan tarpeelliseksi. Kirjeiden lukeminen ja tarkastaminen voidaan suorittaa avaamalla ja lukemalla kirje ennen sen luovuttamista tai lähettämistä sekä tarkastamalla teknisten välineiden tai koiran avulla, ettei se sisällä kiellettyjä esineitä. Erityisen korkean turvallisuustason osastoilla vangit voidaan velvoittaa käyttämään kirjeissään vankilan henkilökunnan ymmärtämää kielellä. Myös korkean turvallisuustason osastolla vankeja voidaan poikkeuksellisesti ja yksilöllisen arvioinnin jälkeen toimia samoin.

Vankila voi kieltäytyä luovuttamasta vangeille tai lähettämästä kirjettä tai vangeilta, jos kirje sisältää tietoa rikoksen suunnittelusta tai toteuttamisesta, täytäntöönpanon välttämisestä tai vankilan rauhaa, järjestystä ja turvallisuutta häiritsevistä toiminnasta. Vangeille tulee selostaa ne osat kirjeistä, joista ei arvioida syntyvän haittaa. Kirjeet, jotka vanki on jo vastaanottanut, voidaan lukea.

Vankila voi myöntää vangeille luvan viestiä sähköisesti tekstin, äänen ja kuvien kanssa, jolleivät turvallisuussyt tai asianmukainen resurssienhallinta estä sitä. Tällöin sovelletaan samoja säännöksiä kuin kirjeen lukemiseen ja haltuunottoon.

Asianajajille ja viranomaisten edustajille, mukaan lukien diplomaatti- tai konsuliedustajille, lähetetty tai heiltä vastaanotettu kirjelähetys voidaan tarkastaa teknisillä välineillä tai koiran

avulla vain sellaisella vankilan osastolla, jonka turvallisuustaso on korkea tai erityisen korkea. Lähetys on aina avattava vangin ollessa läsnä.

Tanskassa vangeilla on oikeus kirjeenvaihtoon (Tanskan rangaistusten täytäntöönpanosta annetun lain 55 §). Poikkeuksen pääsäännöstä muodostava elinkautisvangit, joilla ei Tanskassa ilman erillistä lupaa ole oikeutta kirjeenvaihtoon ensimmäisen kymmenen vankeusvuoden aikana (Tanskan rangaistusten täytäntöönpanosta annetun lain 55 § a).

Vangeille lähetetyt ja vangeilta tulleet kirjeet voidaan vankilassa avata ilman tuomioistuimen määräystä pääsääntöisesti vangin ollessa läsnä.

Vangeille lähetetyt ja vangin kirjoittamat kirjeet voidaan lukea ilman, että siitä ilmoitetaan etukäteen, jos sen on tarpeen järjestys- tai turvallisuussyistä, vankilaradikalisoitumisen ja ääriliikehännän estämiseksi, rikosten ehkäisemiseksi tai rikoksen uhrin suojelemiseksi. Kirjeet sellaiselle vangille, jolla on poliisin arvion mukaan johtava tai koordinoiva asema laajan ja vakavan rikollisuuden taustalla olevien henkilöiden ryhmässä, on luettava ilman, että vangille ilmoitetaan asiasta, ellei se ole ilmeistä, ettei se ole välttämätöntä yleisen järjestyksen tai turvallisuuden vuoksi tai rikollisuuden ehkäisemiseksi. Samoin kirjeet sellaiselle vangille, joka on tuomittu jonkin Tanskan rikoslain 12 tai 13 luvussa mainituista rikoksesta, muun muassa maanpetoksista tai muusta rikoksesta valtion itsenäisyyttä ja turvallisuutta vastaan, rikoksesta perustuslakia ja korkeimpia valtion viranomaisia vastaan taikka terrorismirikoksista, tai joka muuten arvioidaan radikalisoituneeksi tai olevan vaarassa radikalisoitua, on luettava ilman, että vangille ilmoitetaan asiasta, jos se on tarpeen järjestys- tai turvallisuussyistä, vankilaradikalisoitumisen ja ääriliikehännän vastaisten toimien tai rikollisuuden ehkäisemisen vuoksi.

Vankila voi ottaa luetun kirjeen haltuunsa antamatta sitä vangille, jos se on tarpeen järjestys- tai turvallisuussyistä taikka vankilaradikalisoitumisen tai ääriliikehännän vastaan vastaisiksi toimien takia, rikollisuuden ehkäisemiseksi tai rikoksen uhrin suojelemiseksi. Kirje on tällöin palautettava, mutta palauttamista voidaan lykätä, jos se on turvallisuussyistä tarpeen. Kirjeen haltuun ottamisesta on ilmoitettava lähettäjälle. Lähettäjälle ilmoittaminen voidaan kuitenkin lykätä enintään neljällä viikolla, jos haltuun oton syy muutoin vaarantuisi.

Vangeilla on oikeus valvomattomaan kirjeenvaihtoon eräiden laissa määriteltyjen tahojen kanssa. Näitä ovat muun muassa vangin asianajaja, oikeusministeri, vankilan johtaja, tuomioistuimet, syyttäjä ja poliisi, Tanskan eduskunnan oikeusasiamies, Tanskan eduskunta, Euroopan ihmisoikeustuomioistuin ja kansainvälisten kidutusten vastaiset seurantaelimet sekä vangin asianajaja (Tanskan rangaistusten täytäntöönpanosta annetun lain 56 §).

Islannissa vangeilla on oikeus lähettää ja vastaanottaa kirjeitä (Islannin rangaistusten täytäntöönpanosta annetun lain 50 §). Vankilan johtaja voi päättää vangin kirjeen avaamisesta ja lukemisesta vangin ollessa läsnä, jos tämä on välttämätöntä vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, rikosten estämiseksi taikka rikoksen uhrin tai vankia vastaan todistaneen henkilön turvallisuuden varmistamiseksi. Vankilan johtaja voi samoilla perusteilla päättää vangin ja nimettyjen henkilöiden kirjeenvaihdon rajoittamisesta tai toisen vangin kanssa käytävän kirjeenvaihdon lykkäämisestä. Ehdoksi voidaan myös asettaa, että kirjeenvaihto käydään kielellä, jota vankilan henkilökunta ymmärtää, tai että auktorisoidulle kääntäjälle annetaan tehtäväksi kääntää kirjeet.

Vangin kirjeenvaihtoa ei saa lukea jos vastaanottajana tai lähettäjänä on hänen asianajajansa, julkisten laitosten, papin tai muu vastaavan uskonnollisen yhteisön edustajan tai filosofisen järjestön, johon vanki kuuluu, tai Islannin eduskunnan oikeusasiamies.

Päätös kirjeen lukemisesta tai sen haltuun ottamisesta on ilmoitettava ja perusteltava vangille, ja asiasta on tehtävä kirjallinen päätös.

Yhteenvetona voidaan todeta, että kaikissa Pohjoismaissa lähtökohtana on vankien yksityisyyden suoja ja normaalisuusperiaatteen toteutuminen. Vankien kirjoittamia ja heille osoitettuja kirjeitä ei siksi pääsäännön mukaan saa lukea, ja lukeminen on yleensä perusteltava tai sen on tapahduttava vangin läsnä ollessa. Tärkein syy vankien lähettämien tai heille osoitettujen kirjeiden ja lähetysten lukemiselle tai tarkastamiselle on kaikissa Pohjoismaissa toimenpiteen välttämättömyys vankilan järjestyksen tai turvallisuuden turvaamiseksi. Muita syitä ovat rikoksen ehkäiseminen, rangaistuksen täytäntöönpanon turvaaminen sekä uhrin ja todistajan suojeleminen. Vankilan henkilökunta voi myös ottaa kirjeen haltuunsa tai lykätä sen välittämistä muun muassa, jos on syytä epäillä kiellettyjen aineiden välittämistä, rikoksen uusimista tai yritystä välttää rangaistuksen täytäntöönpanon. Tanskan lainsäädännössä säädetään myös kirjeen lukemisesta tai haltuun otosta silloin, jos se on tarpeen vankilaradikalisoitumisen ja ääri liikkeiden vastaisten toimien vuoksi taikka erikseen lueteltujen vakavien rikosten ehkäisemiseksi.

Pohjoismaissa kirjeen lukeminen perustuu yleisesti laissa säädettyihin edellytyksiin. Norjassa vangin kirjeiden lukeminen perustuu lisäksi vankilan turvallisuustasoon, jonka mukaan erittäin korkean ja korkean turvallisuustason vankiloissa velvollisuus tai mahdollisuus kirjeiden lukemiseen on laajempi kuin alemman turvallisuustason vankiloissa. Islannissa ja Norjassa voidaan eräissä tapauksissa edellyttää, että kirjeenvaihto tapahtuu vankilan henkilökunnan ymmärtämällä kielellä tai että kirjeet käännetään sellaiselle kielelle.

Kirjeenvaihto vangin ja hänen asiamiehensä välillä samoin kuin eräiden viranomaisten, oikeusasiamiehen ja kansainvälisten elimien kanssa nauttii kaikissa Pohjoismaissa erityistä suojaa. Islannissa ja Tanskassa tämä kirjeenvaihto on täysin valvomatonta. Norjassa lähetykset voidaan tarkastaa teknisiä välineitä tai koiria käyttäen mutta niitä lukematta. Ruotsissa lähetykset voidaan eräissä tapauksissa avata, mutta niitä ei saa lukea.

6.2.3 Vankien puhelut ja niiden kuuntelu

Ruotsissa vangeilla on oikeus soittaa puheluita vankilan puhelinjärjestelmään etukäteen hyväksytyihin numeroihin (Ruotsin vankeuslain 7 luvun 4 §). Puhelun vastaanottajan on hyväksyttävä puhelu. Vankien puheluita voidaan kuunnella. Edellytyksenä on, että se turvallisuussyistä on välttämätöntä. Puhelun kuuntelemisesta on ilmoitettava etukäteen kaikille osapuolille (Ruotsin vankeuslain 7 luvun 5 §). Puhelun kuuntelemisesta ilmoittaminen etukäteen on keskeistä, sillä muussa tapauksessa kyseessä on sähköisen viestinnän kuuntelu, joka yleensä vaatii tuomioistuimen päätöksen.

Vankien ja heidän asiamiehensä välisiä puheluita ei saa kuunnella.

Norjassa vangeilla on oikeus soittaa puheluita, jollei laissa toisin säädetä (Norjan rangaistusten täytäntöönpanosta annetun lain 32 §). Vankien puheluiden kuunteleminen riippuu vankilan turvallisuustasosta. Vankiloissa, joissa turvallisuustaso on erityisen korkea, on kaikki vangeille tulevat ja vangeilta lähtevät puhelut kuunneltava. Korkean turvallisuustason vankiloissa on puhelut lähtökohtaisesti kuunneltava, mutta kuuntelemisesta voidaan luopua, jollei se ole tarpeen turvallisuussyistä. Matalamman turvatason ja siirtymäasumiseen tarkoitetuissa vankiloissa puheluita kuunnellaan, jos se turvallisuussyistä vaikuttaa tarpeelliselta.

Puhelun osapuolille on ilmoitettava kuuntelusta etukäteen, ja heidät voidaan velvoittaa käyttämään sellaista kieltä, jota vankilan henkilökunta ymmärtää. Vankien

keskustelukumppanien henkilöllisyys voidaan selvittää puhelun aikana. Vankien puhelut voidaan myös evätä, jos on syytä epäillä, että puhelua käytetään rikoksen suunnitteluun tai toteuttamiseen, rangaistuksen täytäntöönpanon estämiseen tai vankilan rauhaa, järjestystä ja turvallisuutta häiritseviin toimiin. Jos puhelulla on suuri merkitys vangeille ja valvonta riittää estämään puhelun väärinkäytön, on puhelua ensi sijassa valvottava sen epäämisen sijasta.

Puhelut voidaan tallentaa, jos on todennäköistä, että vangit pyrkivät estämään rangaistuksen täytäntöönpanon. Keskustelun osapuolille on tällöin ilmoitettava etukäteen puhelun tallentamisesta.

Vankien ja heidän asianajajiensa välisissä puheluissa samoin kuin vankien ja viranomaisten sekä diplomaatti- tai konsuliedustajien välisissä puheluluissa voidaan vastaanottajan henkilöllisyys selvittää ennen puhelun alkamista. Keskustelua ei kuitenkaan saa kuunnella tai tallentaa.

Vankien puhelujen kuuntelu vankilan turvallisuustason perusteella saanut Norjan eduskunnan oikeusasiamieheltä kritiikkiä sen suhteesta vankien yksityiselämään, ja helmikuussa 2024 Norjan tuomioistuimissa on vireillä useita tapauksia, jotka koskevat vankien puhelujen kuuntelun laillisuutta.

Tanskassa vangeilla on oikeus puheluihin siinä laajuudessa, kuin se käytännössä on mahdollista (Tanskan rangaistusten täytäntöönpanosta annetun lain 57 §). Puhelu voidaan kuitenkin evätä, jos se on tarpeen järjestys- tai turvallisuussyistä, vankilan radikalisoitumisen ja ääriliikeddinnän vastaisten toimien vuoksi, rikosten ehkäisemiseksi tai rikoksen uhrin suojelemiseksi.

Suljetuissa vankiloissa puhelut tallennetaan tai kuunnellaan ilman tuomioistuimen määräystä, jollei tätä arvioida tarpeettomaksi. Toimenpiteestä on etukäteen ilmoitettava keskustelun osapuolille.

Puhelut sellaiselle vangille, jolla on poliisin arvion mukaan johtava tai koordinoiva asema laajan ja vakavan rikollisuuden taustalla olevien henkilöiden ryhmässä, on tallennettava tai kuunneltava, ellei se ole ilmeistä, ettei se ole välttämätöntä yleisen järjestyksen tai turvallisuuden vuoksi tai rikollisuuden ehkäisemiseksi. Toimenpiteestä on etukäteen ilmoitettava keskustelun osapuolille. Puhelut sellaiselle vangille, joka on tuomittu jostakin Tanskan rikoslain 12 tai 13 luvussa mainituista rikoksesta, muun muassa maanpetoksesta tai muusta rikoksesta valtion itsenäisyyttä ja turvallisuutta vastaan, rikoksesta perustuslakia ja korkeimpia valtion viranomaisia vastaan taikka terrorismirikoksista, tai joka muuten arvioidaan radikalisoituneeksi tai olevan vaarassa radikalisoitua, on tallennettava tai kuunneltava, jos se on tarpeen järjestys- tai turvallisuussyistä, vankilan radikalisoitumisen ja ääriliikeddinnän vastaisten toimien tai rikollisen toiminnan ehkäisemisen vuoksi.

Vangeilla on oikeus valvomattomiin ja kuuntelemattomiin puheluihin muun muassa asiamiehensä, vankilan johtajan, rikosoikeusviranomaisten, Tanskan eduskunnan oikeusasiamiehen ja kansainvälisten kidutusten vastaisten seurantaelinten kanssa.

Islannissa vangeilla on oikeus soittaa vankilan ulkopuolella oleville henkilöille vankilan järjestyssäännöissä määrättyinä aikoina (Islannin rangaistusten täytäntöönpanosta annetun lain 49 §). Vangin puheluiden määrää ja pituutta voidaan rajoittaa, jos se on tarpeen sen varmistamiseksi, että muut vangit saavat käyttää puhelinta. Puhelut muiden vankiloiden vangeille ovat kiellettyjä, jollei vankilan johtaja anna suostumustaan tällaiselle puhelulle.

Vankilan johtaja voi päättää puhelun kuuntelusta tai tallentamisesta, jos tämä on välttämätöntä vankilan yleisen valvonnan ja hyvän järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, rikosten estämiseksi tai rikoksen uhrin tai vankia vastaan todistaneen henkilön turvallisuuden varmistamiseksi. Päätöksestä puhelun kuuntelusta tai tallentamisesta on ilmoitettava etukäteen ja sen syy on perusteltava ja kirjattava. Puhelun ehdoksi voidaan myös asettaa, että se käydään kielellä, jota vankilan henkilökunta ymmärtää, tai että tulkki kääntää puhelun.

Vankien puheluja heidän asianajajiensa, julkisten laitosten, papin tai muu vastaava uskonnollisen yhteisön edustajan tai filosofisen järjestön, johon vanki kuuluu, tai Islannin eduskunnan oikeusasiamiehen kanssa, ei saa tallentaa.

Yhteenvetona voidaan todeta, että vangeilla on kaikissa Pohjoismaissa oikeus soittaa puheluja vankilan ulkopuolelle. Puheluja voidaan kuitenkin kuunnella ja tallentaa, jos se on välttämätöntä vankilan järjestyksen tai turvallisuuden vuoksi. Muita syitä puhelun kuuntelemiselle tai jopa epämiselle ovat esimerkiksi rikosten ehkäiseminen ja rangaistuksen täytäntönnäpön estämisyrietykset. Päätös puhelun kuuntelemisesta perustuu yleensä vankilassa tehtävään arviointiin. Puhelun kuuntelemisesta ja tallentamisesta on etukäteen ilmoitettava keskustelun osapuolille. Puhelut asianajajan sekä laissa säädettyjen kansallisten viranomaisten sekä kansainvälisten järjestöjen tai seurantaelinten kanssa nauttivat erityistä suojaa. Tanskassa on lisäksi säädetty, että puhelut on säännönmukaisesti kuunneltava, jos vangilla poliisin arvion mukaan on johtava tai koordinoiva asema laajan ja vakavan rikollisuuden taustalla olevien henkilöiden ryhmässä tai jos vanki on syyllistynyt eräisiin vakaviin rikoksiin. Norjassa puheluiden kuuntelu perustuu vankilan turvallisuustasoon eikä vangin yksilökohtaiseen arviointiin. Tämän sääntelyn suhde vankien yksityiselämään on kiistanalainen.

6.2.4 Korkeamman turvallisuustason osastot muissa Pohjoismaissa

Ruotsi

Ruotsissa vankilat jaotellaan luokkiin 1, 2 ja 3 niiden turvallisuustason perusteella siten, että turvallisuusluokitus on korkein luokkaan 1 kuuluvissa vankiloissa. Vankilan osastorakenne voi kuitenkin sisältää useita turvallisuusluokituksia ja joissain tapauksissa myös tutkintavangeille tarkoitettuja osastoja. Joissakin luokkaan 1 kuuluvissa vankiloissa on lisäksi erityisen korkean turvallisuustason osastoja. Luokkaan 2 kuuluvien vankiloiden välillä on jonkin verran eroja pääasiassa vankilainfrastruktuurin vuoksi, minkä vuoksi jotkut vangit voidaan sijoittaa ainoastaan tiettyihin luokan 2 vankiloihin esimerkiksi pakenemisriskin vuoksi. Vanki voidaan sijoittaa luokkaan 3 kuuluvaan matalimman turvallisuustason vankilaan ainoastaan, jos esimerkiksi pakenemisriski on vähäinen.

Vankien sijoittamisessa noudatetaan keskeisesti suhteellisuusperiaatetta, jonka mukaan vankia ei tule sijoittaa korkeamman turvallisuustason vankilaan tai osastolle kuin on tarpeen. Kriminalvårdenin verkkosivujen mukaan vangin sijoituspaikka määräytyy riski- ja tarvearvion perusteella. Arvioinnissa otetaan huomioon muun muassa pakenemisriski, rikolliset yhteydet muihin vankeihin, tuomion sisältö sekä hoidon tarve. Ruotsin vankeuslain (Fängelselagen 2010:610) 2 luvun 4 §:n mukaan vanki voidaan sijoittaa erityisen korkean turvallisuustason osastolle, jos on olemassa jatkuva riski siitä, että vanki pakenee tai hänet vapautetaan ja voidaan olettaa, että hän on erityisen taipuvainen jatkamaan vakavaa rikollista toimintaa, tai jos on erityistä syytä olettaa, että turvaosastolle sijoittaminen on tarpeen estämään vankia harjoittamasta vakavaa rikollista toimintaa vankeusaikanaan. Päätös turvaosastolle sijoittamisesta on saatettava uudelleenarvioinnin kohteeksi aina, kun siihen on aihetta, ja vähintään kerran kuukaudessa.

Siirto pois korkean turvallisuustason vankilasta voi tapahtua useista eri syistä. Vankilan on esitettävä perusteet siirrolle, jotka voivat liittyä esimerkiksi vangin tarvitsemiin toimintoihin, rangaistusajan suunnitelman toteuttamiseen tai turvallisuusnäkökohtiin, joiden perusteella sijoitusyksikkö voi päättää siirtää vangin pois korkean turvallisuustason vankilasta. Vankilat, joissa on eri turvallisuustason osastoja, voivat päättää paikallisesti vankien siirroista eri osastojen välillä. Tarvittaessa vankila voi konsultoida sijoitusyksikköä ennen päätöksen tekemistä.

Vankilassa tapahtuvaa valvontaa koskeva sääntely on samanlaista riippumatta vankilan tai sen osaston turvallisuusluokituksesta. Samat valvontamenetelmät ovat siten käytössä kaikissa vankiloissa niiden luokituksesta riippumatta, mutta käytännössä käytetyt valvontatoimenpiteet ovat sitä tiukempia, mitä korkeamman turvallisuustason vankilasta on kyse. Korkean turvallisuustason vankiloissa esimerkiksi tehdään useammin tarkastuksia ja tarkastetaan vankien kirjeenvaihto perusteellisemmin. Tämä erottelu perustuu riskiarviointiin, sillä korkean turvallisuustason vankiloissa olevilla vangeilla on yleensä korkeampi riskiprofiili kuin matalamman turvallisuustason vankiloihin sijoitetuilla vangeilla. Henkilöstön ja vankien välinen suhdeluku ei määrydy automaattisesti vankilan turvallisuusluokituksen perusteella, vaan se perustuu kullekin vangille tehtyyn turvallisuusarvioon siten, että korkeamman turvallisuusluokituksen vangit vaativat enemmän henkilöstöä. Tästä seuraa, että henkilöstön ja vankien välinen suhdeluku on korkeampi korkeamman turvallisuustason vankiloissa, joihin sijoitetaan korkeamman turvallisuusluokituksen vankeja. Vankilan turvallisuusluokitus vaikuttaa kuitenkin esimerkiksi vangin mahdollisuuksiin saada poistumislupia ja muita vapautumiseen valmistavia vapauksia, joiden myöntäminen on huomattavasti todennäköisempää matalamman turvallisuustason vankiloissa.

Norja

Norjan rangaistusten täytäntöönpanosta annetun lain (Straffegjennomføringsloven) 10 §:n mukaan vankilat jaetaan korkean turvallisuustason suljettuihin vankiloihin, matalamman turvallisuustason avovankiloihin ja puolivälitaloihin. Rangaistusten täytäntöönpanosta annetun lain 11 §:n mukaan vangit sijoitetaan lähtökohtaisesti suljettuihin, korkean turvallisuustason vankiloihin, ellei toisin ole säädetty. Rikosseuraamusviranomaisen on kuitenkin arvioitava, voidaanko tuomittu henkilö sijoittaa suoraan matalamman turvallisuustason vankilaan, jos hänet on tuomittu enintään kahden vuoden pituiseen vankeusrangaistukseen, tai suoraan puolivälitaloon, jos tuomittu rangaistus on enintään vuoden mittainen. Vankia ei kuitenkaan voida sijoittaa matalamman turvallisuustason vankilaan, jos rangaistuksen tarkoitus tai turvallisuussyyt puhuvat sitä vastaan, tai jos on syytä olettaa, että tuomittu pakenee. Alle 18-vuotiaiden tuomittujen kohdalla on aina harkittava, voidaanko heidät sijoittaa suoraan matalamman turvallisuustason vankilaan tai puolivälitaloon.

Rangaistusten täytäntöönpanosta annetun lain 10 §:n mukaan vankilassa voidaan järjestää korkean turvallisuustason osasto vangeille, joilla on erityistarpeita, mukaan lukien varmuusvankeuteen tuomituille henkilöille, tai osasto voidaan muuttaa erityisen korkean turvallisuustason osastoksi. Suljetussa vankilassa voi siten olla sekä korkean että erityisen korkean turvallisuustason osastoja. Vanki voidaan lain 11 §:n mukaan sijoittaa erityisen korkean turvallisuustason osastolle erityisten turvallisuussyiden edellyttäessä. Tällainen tilanne voi olla käsillä esimerkiksi silloin, jos vangilla katsotaan olevan erityisen suuri pakenemisriski tai on riski, että pakoa avustetaan ulkopuolelta. Lisäksi panttivankitilanteen tai uuden, erityisen vakavan rikoksen riski voivat muodostaa perusten erityisen korkean turvallisuustason osastolle sijoittamiselle. Kun muut turvallisuustoimenpiteet ovat osoittautuneet selvästi riittämättömiksi tai vaikuttavat sellaisilta, voidaan osastolle sijoittaa myös vankeja, jotka ovat syyllistyneet toistuvaan väkivaltaan tai erityisen uhkaavaan käytökseen.

Erityisen korkean turvallisuustason käyttö on harvinaista: Kriminalomsorgenin verkkosivujen mukaan vuosina 2002–2024 (marraskuuhun mennessä) yhteensä 14 vankia on ollut sijoitettuna erityisen korkean turvallisuustason osastolle joko lyhyemmän tai pidemmän ajan. Sijoitus tällaiselle osastolle voi kestää enintään kuusi kuukautta kerrallaan. Oleskelua voidaan jatkaa keskeytyksettä, jos Kriminalomsorgen tekee uuden päätöksen uudelleenarvioinnin perusteella.

Valvonta on erityisen korkean turvallisuustason osastoilla ja korkean turvallisuustason vankiloissa tiukempaa kuin matalamman turvallisuustason vankiloissa. Rangaistusten täytäntöönpanosta annetun lain 30 §:n mukaan erityisen korkean turvallisuustason osastolla olevien vankien lähettämä ja vastaanottama posti on tarkastettava ennen sen toimittamista tai lähettämistä. Korkean turvallisuustason vankilassa olevien vankien posti on tarkastettava, mutta tarkastuksesta voidaan luopua, jos turvallisuusasiat eivät sitä estä. Erityisen korkean turvallisuustason osastolla vangit voidaan määrätä käyttämään kirjeenvaihdossaan vankilahenkilöstön ymmärtämää kieltä. Korkean turvallisuustason osastolla tällainen määräys voidaan antaa poikkeustapauksissa ja yksilöllisen harkinnan perusteella. Matalamman turvallisuustason vankilassa ja puolivälitalossa vankien posti tarkastetaan ainoastaan, jos sitä pidetään turvallisuusyistä tarpeellisena.

Rangaistusten täytäntöönpanosta annetun lain 31 ja 32 §:n mukaan erityisen korkean turvallisuustason osastoilla vankien vierailuja ja puheluita on valvottava. Korkean turvallisuustason vankilassa vierailuja ja puheluita on lähtökohtaisesti valvottava, mutta valvonnasta voidaan luopua, jos turvallisuusasiat eivät ole esteenä. Matalamman turvallisuustason vankilassa ja puolivälitaloissa vierailuja ja puheluita valvotaan ainoastaan, jos sitä pidetään turvallisuusyistä tarpeellisena.

Erityisen korkean turvallisuustason osastoilla olevat vangit ovat yleensä eristyneemmissä olosuhteissa kuin muut vangit. Rangaistusten täytäntöönpanosta annetun asetuksen (Forskrift om straffgjennomføring) 6–3 §:n mukaan erityisen korkean turvallisuustason osastolla olevat vangit eivät saa olla tekemisissä muiden osastojen vankien kanssa. Erityisen korkean turvallisuustason osastoilla päätetään paikallisesti, saavatko vangit olla tekemisissä keskenään osaston sisällä. Yhteisistä toiminnoista eristämistä ei ole erityisen korkean turvallisuustason osastoilla ajallisesti rajoitettu, edellyttäen että eristämistä ei pidetä suhteettomana. Yhteisöllisten toimintojen rajoituksia on kuitenkin kompensoitava lisäämällä yhteydenpitoa henkilöstön kanssa sekä tarjoamalla tyydyttävää työtä, koulutusta ja muita toimintamuotoja sekä vapaa-ajan toimintoja. Myös tavallisissa korkean turvallisuustason vankiloissa vankeihin kohdistuu enemmän rajoituksia kuin matalamman turvallisuustason vankiloissa.

Tanska

Tanskan rangaistusten täytäntöönpanosta annetun lain (Straffuldbyrdelsesloven LBK nr 201 af 28/02/2023) 5 §:n mukaan oikeusministeri vahvistaa säännöt vankiloiden järjestämisestä vankeusrangaistusten täytäntöönpanoa varten sekä näiden laitosten jaottelusta avovankiloihin ja suljettuihin vankiloihin.

Tanskassa vankilat ja niiden osastot on jaettu neljään turvallisuustasoon. Korkeimman turvallisuustason vankiloihin tai osastoille sijoitetaan vain erityisen vaarallisia vankeja ja niissä valvonta ja muut turvatoimet ovat korkeimmat. Sijoittaminen näihin vankiloihin edellyttää esimerkiksi vakavaa väkivaltaa tai karkaamisriskiä. Vankimäärä näillä osastoilla on pieni.

Myös toiseksi korkeimman turvallisuustason vankiloissa valvonta ja henkilökunnan määrä on korkeampi kuin tavallisilla osastoilla.

Kolmas kategoria käsittää tavanomaiset suljetut vankilat ja neljäs kategoria avovankilat.

Islanti

Islannin rangaistusten täytäntöönpanosta annetun lain (Lög um fullnustu refsinga 15/2016) 18 §:n mukaan vankilat jaetaan avovankiloihin ja suljettuihin vankiloihin. Vankilat voidaan jakaa edelleen osastoihin. Ministeri antaa asetuksella tarkempia säännöksiä vankiloiden järjestämisestä, kuten niiden osastoinnista. Lain 21 §:n mukaan vankilan johtaja voi turvallisuussyistä tai erityisten olosuhteiden perusteella päättää vangin siirtämisestä osastolta tai sellistä toiseen, kuitenkin vangin etu huomioiden.

Vankiloiden osastoinnista on annettu tarkempia määräyksiä rangaistusten täytäntöönpanosta annetulla asetuksella (Reglugerð um fullnustu refsinga 240/2018). Asetuksen 2 §:n mukaan vankilat voidaan jakaa osastoihin, kuten tutkintavankeusosastoihin, turvaosastoihin ja kuntoutusosastoihin. Turvaosasto sijaitsee LitlaHraunin vankilassa. Asetuksen 3 §:n mukaan turvaosastolle voidaan sijoittaa vankeja, jotka ovat syyllistyneet vakaviin tai toistuviin kurinpitovankiloihin, sekä vankeja, jotka uhkaavat vankilan turvallisuutta tai joita ei voida sijoittaa samalle osastolle muiden vankien kanssa heidän käyttäytymisensä vuoksi. Asetuksen 4 §:ssä on todettu, että päätös turvaosastolle sijoittamisesta voidaan antaa enintään kolmeksi kuukaudeksi kerrallaan.

6.2.5 Rahan ja muiden maksuvälineiden käyttö vankiloissa

Ruotsissa vangit ja tutkintavangit voivat käyttää maksuvälineenä ainoastaan rikosseuraamusviranomaisen maksukorttia, joka on kytketty vangin vankitiliin. Muita maksuvälineitä ei ole, eivätkä vangit voi käyttää henkilökohtaista pankki- tai luottokorttiaan. Avovankiloiden ja suljettujen vankiloiden maksuliikenteessä ei ole eroja.

Norjassa vankiloissa pyritään eroon käteisen käytöstä. Maksuvälineinä vankiloissa toimivat joko vangin henkilökohtaiset pankkikortit, vankiloiden sisäiset maksujärjestelmät tai rikosseuraamusviranomaisen vangin käyttöön antamat ns. kruunumaksukortit (krone kort). Rikosseuraamusviranomaisen voi siirtää vangin työttömyyskorvauksia näille maksukortteille. Pyrkimyksenä on Norjan rikosseuraamusviranomaisen maksukortteja koskevan ohjeen (20186404-35) mukaan, että rangaistusten täytäntöönpano mahdollisimman pitkälti vastaisi olosuhteita vapaudessa.

Vangin maksukortin tyyppi määräytyy sen vankilan turvallisuustason mukaan, johon vanki on sijoitettu. Korkean turvatason vankiloissa vankila hallinnoi vangin taloutta antamalla hänelle kruunumaksukortin. Alemman turvaluokan vankilassa vanki saa käyttää henkilökohtaista pankkikorttiaan, jolla hän myös itse voi huolehtia työttömyyskorvauksistaan ja muista talouteensa liittyvistä asioistaan vankilasta käsin.

Vankiloissa pidetään myös yllä vankien yhteistä tilijärjestelmää (Kompis), jonka kautta vankila näkee vankien taloudellisen tilanteen ja voi verkkopankin kautta siirtää vangin maksukortille. Jos vangilla ei ole mahdollisuutta maksaa kortilla, merkitään hänen ostoksensa tähän järjestelmään.

Tanskassa vankiloissa ei enää käytetä käteistä. Suljettuihin ja avovankiloihin sovelletaan samoja sääntöjä. Myös suurimmassa osassa tutkintavankiloista on luovuttu käteisen käytöstä. Vankiloissa vangit saavat vankilaan tullessaan rikosseuraamusviranomaisen henkilökortin, jota myös käytetään ostokorttina. Tutkintavankiloissa pidetään yleensä saldolueteloita, joihin

tutkintavangin ostosten hinta merkitään, ja henkilökunta nostaa vastaavan summan vangin ostotililtä. Eräissä tutkintavankiloissa käytetään edelleen käteistä.

Islannissa vangit saavat käyttöönsä rikosseuraamusviranomaisen maksukortin, joka on ainoa vankilassa toimiva maksuväline. Islannissa suljetuissa vankiloissa olevat vangit saavat päivärahaa työstä tai opinnoista sekä erillisen ruokarahan ruuan ostamista varten (Islannin rangaistusten täytäntöönpanosta annetun lain 27 §). Avovankiloissa vangit eivät saa ruokarahaa, mutta heille annetaan ruokatarvikkeita, joista he itse valmistavat ruokansa.

Yhteenvetona voidaan todeta, että pohjoismaisissa vankiloissa on jo luovuttu tai pyritään luopumaan käteisen käytössä. Vangeilla on yleensä käytettävissään jonkun tyyppinen rikosseuraamusviranomaisen omistama maksukortti. Eroja suljettujen ja avovankiloiden välillä ei juurikaan ole. Norjassa alemman turvaluokan vankiloissa vanki saa käyttää omaa pankkikorttiaan. Tätä perustellaan normaalisuusperiaatteella.

6.2.6 Poistumisluvat muissa Pohjoismaissa

Norja

Norjan rangaistusten täytäntöönpanosta annetun lain (Straffegjennomføringsloven) mukaan vangille voidaan myöntää lyhytaikainen poistumislupa erityisistä ja painavista syistä, tai jos poistumisluvan katsotaan edistävän rangaistuksen jatkotäytäntöönpanoa. Poistumislupa voidaan myöntää vasta sen jälkeen, kun tietty osa rangaistuksesta on suoritettu. Edellytyksenä on lisäksi, etteivät turvallisuusnäkökohdat ole esteenä poistumisluvan myöntämiselle. Arvioinnissa on huomioitava vangista ja hänen käyttäytymisestään rangaistuksen täytäntöönpanon aikana saatu tieto. Erityisesti on kiinnitettävä huomiota siihen, onko syytä olettaa, että vanki syyllistyy uuteen rikokseen, pakenee tai rikkoo poistumisluvan ehtoja. Vangilla on velvollisuus oleskella poistumisluvalla määrättyssä osoitteessa ja noudattaa muita poistumislupaan liitetyjä ehtoja. Poistumislupa voidaan myöntää henkilökunnan saattamana.

Ruotsi

Ruotsin lainsäädännön (Fängselagen 2010:610) mukaan lyhytaikainen poistumislupa voidaan myöntää yhteiskuntaan sopeuttamisen edistämiseksi, kun tietty aika rangaistuksesta on suoritettu. Lisäksi edellytetään, ettei ole ilmeistä riskiä syyllistymisestä rikokseen, pakenemiseen tai sopimattomaan käyttäytymiseen. Poistumislupa voidaan erityisistä syistä myöntää, vaikka aikaraja ei olisi vielä täytynyt. Myös inhimillisistä syistä voidaan myöntää poistumislupa lyhyeksi ajaksi, jos poistumista ei voida toteuttaa edellä mainitulla poistumisluvalla ja poistuminen voidaan toteuttaa huomioiden edellä mainitut riskit. Poistumislupaan on myös liitettävä tarpeelliset ehdot. Vankia on valvottava, mikäli se on turvallisuussyistä välttämätöntä. Poistumisluvan ehtojen noudattamisen valvontaan voidaan käyttää sähköistä valvontaa.

Tanska

Tanskan rangaistusten täytäntöönpanosta annetun lain (Straffuldbyrdelsesloven LBK nr 201 af 28/02/2023) mukaan poistumislupa voidaan myöntää, kun poistumisen tarkoitus on perusteltu koulutuksellisista, työhön liittyvistä, hoidollisista, perheeseen liittyvistä tai muista henkilökohtaisista syistä, eikä ole erityisiä syitä epäillä, että vanki syyllistyisi poistumisen aikana uuteen rikokseen, pakenisi tai muuten väärinkäyttäisi poistumislupaa, eikä oikeudenhoidon näkökulmasta ole esteitä luvan myöntämiselle. Poistumisluvan myöntämistä ja siihen liitettyjen ehtojen noudattamista koskevassa harkinnassa on kiinnitettävä erityistä huomiota siihen, jos vanki on tuomittu vakavasta rikoksesta eikä ole ollut vapaana tuomion

antamisen ja rangaistuksen täytäntöönpanon alkamisen välillä, on täytäntöönpanon aikana paennut, yrittänyt paeta tai tehnyt rikoksen taikka jättänyt palaamatta aiemmalta poistumislupalta tai muuten väärinkäyttänyt poistumislupaa. Huomiota on kiinnitettävä myös, jos tuomittu on toiminut edellä mainitusti aikaisemman rangaistuksen täytäntöönpanon aikana taikka ei ole saapunut vankilaan ilmoittautumispäivän mukaisesti. Tanskassa poistumislupaa ei esimerkiksi myönnetä, jos poliisin arvion mukaan tuomitulla on tietynlaisia yhteyksiä rikollisryhmään. Poistumislupaan voidaan liittää ehtoja poistumisluvan väärin käytön estämiseksi. Ehdot voivat koskea esimerkiksi poistumisluvan valvontaa.

Tanskan oikeusministeriö on lisäksi antanut poistumislupia ja vangin vapauttamista koskevan asetuksen (Udgangsbekendtgørelsen BEK nr 897 af 25/06/2025). Asetuksella on annettu runsaasti esimerkiksi päätösvaltaa, kuulemismenettelyjä ja poistumislupien ehtoja koskevia tarkempia säännöksiä. Asetuksessa on myös säännöksiä siitä, miten vankeusrangaistuksen pituus ja rangaistuksen suorittaminen otetaan huomioon lupaharkinnassa ja poistumisluvan ehdoissa sekä niistä seikoista, joihin on kiinnitettävä huomioita arvioitaessa poistumisluvan väärinkäytön riskiä.

Islanti

Islannin rangaistusten täytäntöönpanosta annetun lain (Lög um fullnustu refsinga 15/2016) mukaan säännöllisiä poistumislupia voidaan myöntää, jos se katsotaan hyödylliseksi rangaistuksen täytäntöönpanon tai vangin vapautumisen valmistelun kannalta. Poistumislupa voidaan myöntää vasta, kun vanki on yhtäjaksoisesti suorittanut tietyn osan rangaistuksestaan. Poistumisluvan myöntämistä harkittaessa on otettava huomioon muun muassa vangin rikos- ja rangaistushistoria sekä vangin käyttäytyminen ja osallistuminen hoito-ohjelmiin vankilassa. Jos vangin on myönnetty poistumislupia ja hän on täyttänyt niiden ehdot tietyn ajan, voidaan vangille myöntää ajallisesti pidempi poistumislupa (ns. perheloma).

Yhteenvedo

Kaikissa Pohjoismaissa poistumislupia koskevista edellytyksistä ja ehdoista säädetään laissa tai lakia alemman asteisissa säädöksissä. Poistumislupien myöntämiselle on erilaisia perusteita ja syitä. Tyypillistä on myös, että tavanomainen poistumislupa on sidoksissa laissa määriteltyyn vähimmäisaikaan, joka rangaistuksesta tulee olla suoritettuna ennen poistumisluvan myöntämistä. Kaikissa Pohjoismaissa poistumislupa voidaan kuitenkin myöntää myös inhimillisistä syistä tai esimerkiksi perhesyistä siten, että se ei ole sidoksissa suoritettuun rangaistusaikaan. Kaikissa Pohjoismaissa poistumisluvan myöntämistä koskevassa harkinnassa on kiinnitettävä huomiota turvallisuus- ja riskinäkökohtiin poistumisluvan edellytysten täyttymistä arvioitaessa, ja poistumislupaan voidaan liittää erilaisia ehtoja. Erotuksena Suomen nykytilaan, Norjaan, Ruotsiin ja Islantiin, Tanskassa poistumisluvan edellytyksiä sekä poistumislupamenettelyyn liittyviä kuulemis- ja päätöksentekoprosesseja koskeva sääntely on huomattavan yksityiskohtaista ja poistumisluvan myöntämisen edellytyksiä arvioitaessa huomioon otettavat turvallisuusnäkökohdat ovat tarkemmin säänneltyjä.

7 Lausuntopalaute

7.1 Yleistä

Esitys oli lausuntokierroksella keväällä 2026. Lausuntokierroksella annettiin 32 lausuntoa. Lausunnoissa esitettyjä muutoksia pääosin kannatettiin. Seuraavissa jaksoissa on aiheittain käsitelty lausuntopalautteessa esitettyjä kriittisiä huomioita.

Lisäksi vangeille järjestettiin erikseen lausuntomahdollisuus vankiloissa, joissa vangeilla on käytettävissään sellipäätteet. Viisi vankia antoi lausunnon esitysluonnoksesta. Muutamassa lausunnossa tuotiin esille huoli siitä, että yleisesti ottaen turvallisuuspainotteinen linja näyttää syrjäyttävän kuntouttavan, päihteetöntä ja rikoksetonta tulevaisuutta tukevan sekä nais erityisyyden ja perhekeskeisyyden huomioon ottaneen linjan vankeinhoidossa. Lakimuutosten tulisi painottua enemmän kuntoutuksen mahdollistamiseen kuin kontrolliin. Nyt ehdotetut muutokset vaikuttavat vaikuttavan päinvastaiseen suuntaan. Lisäksi useassa lausunnossa tuotiin esille toimintojen ja vapaa-ajan toimintojen vähentyneen sekä laajemmin sellin ulkopuolisen ajan vähäisyyttä. Huomiota kiinnitettiin myös siihen, että myös tutkintavankeusaikana olisi mahdollisuuksia mielekkääseen tai kuntouttavaan toimintaan. Muilta osin vankien lausuntopalautetta on käsitelty jäljempänä.

Seuraavassa mainittujen huomioiden lisäksi esityksen perusteluja on täsmennetty lausuntopalautteen perusteella. Osa lausunnoissa esitetyistä huomioista koski seikkoja, joita ei käsitellä tässä esityksessä. Tällaiset huomiot pyritään ottamaan huomioon myöhemmissä lainsäädäntöhankkeissa.

7.2 Toiminta vakavassa yhteiskunnallisessa häiriötilanteessa

Eduskunnan oikeusasiamies ja oikeuskansleri kiinnittivät huomiota normaaliolojen vakavan häiriötilanteen määritelmään, jota he pitivät väljänä. Oikeuskansleri viittasi perustuslakivaliokunnan lausuntoihin PeVL 19/2026 vp ja 10/2025 vp, joissa on edellytetty normaaliolojen vakavan häiriötilanteen määrittelemistä. Jatkovalmistelussa sääntelyä on täsmennetty tällaisella luettelolla.

Oikeuskansleri kiinnitti huomiota perustuslakivaliokunnan lausunnossaan PeVL 13/2021 vp esittämään huomioon siitä, mihin käytetään rajoitusten vuoksi vapautuva toiminta-aika. Jatkovalmistelussa sääntelyä on täsmennetty siten, että lain tasolla säädetään vankien oikeudesta viettää mahdollisuuksien mukaan aikaa sellin ulkopuolella, vaikka toimintoja ja vapaa-ajantoimintoja olisi rajoitettu.

Oikeuskansleri kiinnitti myös huomiota siihen, että esityksen säätämisyjärjestysperusteluja on syytä täydentää tarkemmalla arviolla kunkin rajoitettavan perusoikeuden osalta sekä rajoitusten suhteella Suomea sitoviin ihmisoikeusvelvoitteisiin sekä perheenjäsenten oikeuksiin. Myös vaikutukset vangin terveyteen tulee huomioida. Suomen asianajajat piti ehdotettuja säännöksiä ongelmallisina, koska rajoitukset koskisivat muitakin kuin poikkeusoloja, rajoitusten edellytykset ovat yleisluonteisia ja niiden kesto voidaan jatkaa eikä yksittäistä vankia koskeviin päätöksiin ole muutoksenhakuoikeutta. Jatkovalmistelussa esityksen säätämisyjärjestysperusteluja on täydennetty tältä osin.

Helsingin kaupunki, Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue, HUS ja Vankiterveydenhuollon yksikkö kiinnittivät huomiota terveydenhuollon järjestämiseen rajoitusten aikana. Jatkovalmistelussa huomiot eivät aiheuttaneet muutostarpeita esitykseen, koska ehdotettu sääntely ei rajoita vankien oikeutta terveydenhuoltoon. Vankien terveydenhuolto tulee järjestää terveydenhuoltoa koskevan sääntelyn mukaisesti myös yhteiskunnallisissa häiriötilanteissa. Rajoitukset eivät myöskään rajoita Vankiterveydenhuollon yksikön henkilökunnan oikeutta huolehtia vankien terveydenhuollon järjestämisestä.

Eduskunnan oikeusasiamies totesi, että säännöksessä vaihtoehtoisista yhteydenpitotavoista ei tuoda esille sitä, että vaihtoehtoisia yhteydenpitotapoja tulisi laajentaa, jos tapaamisia tai poistumislupia on rajoitettu. Jatkovalmistelussa ehdotettua säännöstä on täsmennetty siten, että

vaihtoehtoisia yhteydenpitotapoja tulee nimenomaan laajentaa, jos tapaamisia tai poistumislupia rajoitetaan.

Yhden vangin lausunnossa kannatettiin vankiloiden toiminnan turvaamista vakavissa yhteiskunnallisissa häiriötilanteissa. Häiriötilanteissakin toiminnan tulisi olla mahdollisimman normaalia, koska muutokset päiväjärjestyksessä voivat aiheuttaa stressiä ja levottomuutta. Päiväjärjestyksen toimiessa ja toimintatapojen ollessa selkeitä nämä vaikutukset voidaan minimoida. Jatkovalmistelussa esitystä ei ollut tarpeen muuttaa lausunnon johdosta, koska mainitut seikat on jo pyritty huomioimaan esityksessä.

7.3 Vankiloita koskeva sääntely

Vankilavirkailijain liitto ehdotti, että vankilat tulisi jakaa turvallisuustasoihin. Jatkovalmistelussa on todettu, että jo nykyisin vankiloissa voi olla turvallisuustasoltaan erilaisia osastoja: varmuusosastoja, tehostetun valvonnan osastoja, tavallisia osastoja ja avovankiloita tai avovankilaosastoja. Esityksessä ehdotetaan säännöksiä tehostetun valvonnan osastoista. Jatkossa vankeuslaissa olisi siten säännökset eri turvallisuustasoisista osastoista ja erillään pidosta ja valvonnasta niillä. Jatkovalmistelussa on katsottu, että Rikosseuraamuslaitoksen toiminnan järjestäminen on joustavampaa, jos turvallisuustasot jaotellaan osastoperusteisesti eikä kokonaisia vankiloita luokitella. Tämä säätämismuutos jättää paremmin Rikosseuraamuslaitoksen harkintaan sen, missä laajuudessa korkeamman turvallisuustason vankipaikkoja tarvitaan kussakin vankilassa.

7.4 Sopimusosasto

Eduskunnan oikeusasiamies katsoi, että nykyistä sopimusosastolle sijoittamista koskevaa säännöstä on laillisuusvalvontakäytännössä tulkittu siten, että jokaisessa vankilassa tulee olla sopimusosasto. Näin ollen ehdotettu säännös tulisi oikeusasiamiehen käsityksen mukaan heikentämään sopimusosastolle pääsyä nykyisestä. Myös Rikosseuraamusala Talentia ry piti ehdotusta ongelmallisena, koska sopimusosastolle pääsy voisi riippua sijoitusvankilasta. Kaikissa vankiloissa pitäisi olla yhdenvertainen mahdollisuus päästä osastolle. Rikoksettoman elämän tukisäätiö piti tärkeänä, että sopimusosastoille pääsee. Jatkovalmistelussa on katsottu, ettei lausuntopalaute edellytä säännösten muuttamista. Ehdotetunkin sääntelyn nojalla vangeilla on edellytysten täytyessä mahdollisuus päästä sopimusosastolle, kuten nykyisinkin. Ehdotetun sääntelyn tarkoituksena ei siten ole rajoittaa sopimusosastolle pääsyä nykyisestä, vaan vangin edellytykset päästä sopimusosastolle arvioidaan vastaavalla tavalla kuin nykyisinkin. Ehdotettu sääntely antaa Rikosseuraamuslaitokselle mahdollisuuden päättää, missä vankiloissa sopimusosastoja on. Näin ollen niitä voidaan joustavasti perustaa sellaisiin vankiloihin, joissa osastolle soveltuvia vankeja on. Tarvittaessa vanki voidaan siirtää vankilaan, jossa on sopimusosasto.

7.5 Tehostetun valvonnan osasto

Useissa lausunnoissa kiinnitettiin huomiota siihen, ettei tehostetun valvonnan osastoilla nykyisinkään kyetä järjestämään vangeille toimintaa, joka edistäisi rikollisesta elämäntavasta irtautumista. Myös vankien lausunnoissa kiinnitettiin tähän huomiota. Jos toimintaa pyritäisiin lisäämään, tulisi siihen varata riittävät resurssit. Rikosseuraamuslaitos totesi lausunnossaan, että muutoksenhakuoikeus sijoittamispäätöksiin on perusteltu, mutta tulee kuormittamaan oikaisuvaatimusmenettelyä. Rikosseuraamusala Talentia ry katsoi, että esityksellä on taloudellisia vaikutuksia, jos tehostetun valvonnan osastoilla oikeasti pyritään lisäämään toimintaa. Myös Rikosseuraamuslaitos kiinnitti huomiota siihen, että resurssien tulisi olla riittävät toiminnan järjestämiseen tehostetun valvonnan osastoilla. Rikosseuraamuslaitos totesi

myös, että vaikka muutoksenhakuoikeus sijoittamispäätöksiin on perusteltu, se tulee kuormittamaan oikaisuvaatimusmenettelyssä.

Jatkovalmistelussa on katsottu, että säännökset antavat Rikosseuraamuslaitokselle harkintavaltaa sen suhteen, kuinka useita tehostetun valvonnan osastoja perustetaan ja millaista toimintaa siellä järjestetään. Tässä esityksessä ei siten ehdoteta sellaisia lainmuutoksia, jotka välittömästi edellyttäisivät tehostetun valvonnan osastoille lisärahoitusta verrattuna nykyiseen tilanteeseen. Kysymystä Rikosseuraamuslaitoksen yleisestä määrärahatilanteesta käsitellään säännönmukaisissa talousarvio- ja kehysvalmisteluissa.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos sekä HUS Psykiatria korostivat terveydenhuollon saatavuutta osastoilla. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos katsoi, että kyse on eristämistoimesta, jolla on haitallisia vaikutuksia vangin terveydelle. Olisi perusteltua säätää velvollisuudesta ilmoittaa sijoituksesta Vankiterveydenhuollon yksikölle. Jatkovalmistelussa esityksen perusteluja on täsmennetty sijoituksen terveysvaikutusten osalta. Esityksessä ei kuitenkaan ehdoteta varmuusosaston kaltaista ilmoittamisvelvollisuutta, koska sijoituksia tehdään runsaasti eikä eristäminen ole yhtä mittavaa kuin varmuusosastolla. Tehostetun valvonnan osastoja koskevasta terveydenhuollollisesta yhteistyöstä tulee huolehtia Rikosseuraamuslaitoksen ja Vankiterveydenhuollon yksikön kesken muulla tavoin.

Suomen asianajajat piti ongelmallisena sijoituksen väljiä edellytyksiä sekä sitä, että päätös voidaan tehdä toistaiseksi. Myös oikeuskansleri piti ongelmallisena sitä, että päätös sijoittamisesta tehostetun valvonnan osastolle tehdään toistaiseksi toisin kuin varmuusosastolla. Ehdotusta tulisi perustella paremmin. Eduskunnan oikeusasiamies piti säännöstä hakemuksen käsittelemättä jättämisestä sekavana ja epäohdonmukaisena, koska siinä mahdollistetaan päätöksen uudelleen arviointi ennen neljän kuukauden määräaikaa silloin, jos tapahtuu olennaisia muutoksia sijoittelun edellytyksissä. Jatkovalmistelussa esitystä ei näiltä osin ole muutettu. Ehdotetuissa säännöksissä säädetään laissa säätämislähtöisesti edellytetyllä täsmällisyydellä sijoittamisen edellytyksistä. Perusteluja on kuitenkin täsmennetty siltä osin, miksi sijoittamispäätös tehdään toistaiseksi ja miten sen uudelleenkäsittely tapahtuu.

Eduskunnan oikeusasiamies ei pitänyt perusteltuna, että vankeuslain 11 luvun 3 §:ssä rajoitetaan tehostetun valvonnan osastoilla olevien vankien oikeutta osallistua uskonnollisiin tilaisuuksiin ja kirjaston käyttöön osaston ulkopuolella. Hän katsoi, ettei tällaisille rajoituksille ole riittäviä perusteita. Jatkovalmistelussa ehdotettujen rajoitusten perusteluja on täsmennetty. Rajoitukset ovat välttämättömiä osastosijoittelun tavoitteena olevan erillään pidon kannalta. Säännöksissä on myös turvattu se, että kirjaston käyttö ja uskonnon harjoittaminen tulee turvata muulla tavoin.

7.6 Lakia alemmat säädökset ja määräykset

Eduskunnan oikeusasiamies tiedusteli, aiheuttaako ehdotus naisille ja miehille tarkoitettujen osastojen määrittelystä muutostarpeita vankeuslain 5 luvun 1 §:n 4 momentin tilanteissa, joissa on kyse sukupuolensa toiseksi vaihtaneesta henkilöstä. Jatkovalmistelussa ei todettu muutostarpeita tältä osin, koska vankeuslain 5 luvun 1 §:n 4 momentin nojalla sukupuolensa toiseksi vahvistanut vanki sijoitetaan kuten nykyisinkin joko naisten tai miesten osastolle.

Oikeuskansleri ja Juristiliitto kiinnittivät huomiota siihen, millä perusteilla järjestyssääntömääräyksiin voi liittyä kurinpitouhka. Oikeuskansleri viittasi säilöönottoyksikköjä koskevaan perustuslakivaliokunnan lausuntoon PeVL 45/2014 vp. Rikosseuraamuslaitos ehdotti, että järjestyssäännöissä tulisi voida antaa määräyksiä yksittäisistä vankilan järjestykseen ja turvallisuuteen liittyvistä seikoista, jotta järjestyssäännöillä ja niihin liittyvällä kurinpitouhalla voitaisiin reagoida nopeasti yllättäviin seikkoihin. Jatkovalmistelussa

lausunnoissa esitettyjä huomioita on tarkasteltu. Jäljempänä säätämisyjärjestysperusteluissa on täsmennetty sitä, milloin järjestyssääntöjen määräyksiin voi liittyä kurinpitouhka.

7.7 Rikosseuraamuslaitoksen valvontatoimivaltuudet

Eduskunnan oikeusasiamies piti toimivaltuuksien selkeyttämistä sinällään perusteltuna, mutta kritisoi valittua sääntelytapaa. Hän nosti esille sen, että perustuslakivaliokunta on korostanut lausuntokäytännössään yksittäistapauksessa perusteltua tarvetta toimivaltuuksien käytölle. Tämän tulisi näkyä säännöksistä eikä pelkästään perusteluista. Joidenkin säännösten osalta on epäselvää, onko säännösten soveltamisedellytyksiä tarkoitus lieventää vai kiristää. Tähän tulisi ottaa selvästi kantaa. Suomen asianajajat katsoi, että ehdotetut muutokset heikentävät oikeusturvaa erityisesti varmuusosastoilla. Myöskään perusteltua kynnys ei edellytä vaihtoehtoisten toimintatapojen arviointia, mitä Suomen asianajajat pitää ongelmallisena. Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue katsoi, ettei toimivaltasäännösten uudistaminen saa johtaa säännösten perusteettoman laajaan soveltamiseen. Toisaalta Vankilavirkailijain liitto katsoi, että vankien puheluja pitäisi voida kuunnella ja kirjeitä lukea ilman perusteita. Myös yksi yksityishenkilö katsoo, ettei näiltä toimenpiteiltä tulisi edellyttää välttämättömyyttä. Yksityishenkilö arvosteli lausunnossaan sitä, ettei tehostetun valvonnan osastoilla voida tallentaa vankien puheluja ilman tapauskohtaista harkintaa sekä sitä, että sijoittamispäätökseen liittyy oikaisuvaatimusmahdollisuus. Rikosseuraamuslaitos puolestaan piti ehdotuksia sinällään perusteltuina. Operatiivisen toiminnan kannalta kiinnitettiin kuitenkin huomiota siihen, kiristyykö puhelun kuuntelun ja kirjeen lukemisen kynnys, kun säännösten kieliasua muutetaan.

Jatkovalmistelussa ei ole pidetty perusteltuna muuttaa valittua sääntelytapaa, koska tavoitteena on selkeyttää säännöksiä ja niiden soveltamista. Säännösten perusteluja on kuitenkin täsmennetty ja otettu kantaa siihen, miten säännösten soveltamisedellytykset muuttuvat. Lisäksi säätämisyjärjestysperusteluissa on tarkemmin käsitelty ehdotetun sääntelytavan täsmällisyyttä ja tarkkarajaisuutta suhteessa perustuslain vaatimuksiin. Ehdotuksia kirjeenvaihtoon ja puhelimenkäyttöön kohdistuvan valvonnan laajentamisesta voidaan puolestaan pitää perustuslaillisesti ongelmallisina.

Eduskunnan oikeusasiamies kiinnitti huomiota siihen, mitä peseytymisellä tarkoitetaan ehdotetussa vankeuslain 7 luvun 1 a §:ssä. Oikeusasiamies piti esitettyä perustetta evätä peseytyminen terveydentilan perusteella ongelmallisena, koska perusteluissa esitetystä tilanteesta tulisi avustaa vankia peseytymään eikä evätä peseytymistä. Muutenkin vakavasti sairaiden vankien paikka on terveydenhuollon laitoksessa. Helsingin kaupunki kiinnitti huomiota samaan seikkaan. Päätösvaltatason tulisi olla oikeusasiamiehen mielestä ehdotettua korkeampi silloin, kun päätetään ulkoilun tai peseytymisen epäämisestä. Jatkovalmistelussa peseytymisen sisältöä on tarkennettu perusteluissa. Lisäksi jatkovalmistelussa on luovuttu säännöksistä, joissa peseytymisen ja eräiden muiden toimintojen epääminen tai keskeyttäminen voisi perustua vangin terveydentilaan. Valmistelussa on katsottu, että näissä tilanteissa on kyse terveydenhuoltoon liittyvistä seikoista ja mahdollisia rajoituksia on arvioitava terveydenhuollollisin perustein. Rikosseuraamuslaitoksen toimivaltuudet perustuisivat vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseen, mitä voidaan pitää riittävänä. Oikeusasiamiehen ehdottamaa päätösvaltatason nostamista ei ole pidetty perusteltuna, koska niin peseytymisen keskeyttäminen kuin epääminen voi edellyttää välittömiä toimenpiteitä, jolloin toimenpide on voitava tehdä välittömästi.

Eduskunnan oikeusasiamies kritisoi vankeuslain 9 luvun 3 a §:ää maksukortin tilitietojen valvonnasta, 11 luvun 2 §:n sääntelyä vapaa-ajantoimintaan osallistumisen epäämisestä, 12 luvun 1 §:n säännöstä kirjeen avaamisesta ja 12 luvun 2 §:n säännöstä kirjeen lukemisesta, 12 luvun 4 §:n säännöstä asiamiehen kirjeen avaamisesta, 12 luvun 7 §:n säännöstä puhelun

kuuntelusta ja 13 luvun 2 §:ää tapaamisten kuuntelusta, 16 luvun 5 §:n säännöstä erityistarkastuksesta, 16 luvun 6 §:n säännöstä vangin henkilöntarkastuksesta, 16 luvun 7 §:n säännöstä päihteettömyyden valvonnasta ja 17 luvun 2 §:n säännöstä tapaajan henkilöntarkastuksesta. Hän katsoi, että säännösten nykyinen sanamuoto kuvaa paremmin säännöksen soveltamisedellytyksiä tai että säännökset eivät muulla tavoin ole riittävän täsmällisiä.

Jatkovalmistelussa eduskunnan oikeusasiamiehen yllä esittämien huomioiden perusteella ehdotettujen säännösten perusteluja ja säätämisyjärjestysperusteluja on täsmennetty. Koska esityksen tavoitteena on yhtenäistää ja selkeyttää säännöksiä, mainittuihin säännöksiin ei ole lisätty voimassa olevaa lakia vastaavia esimerkkiluetteloja.

Eduskunnan oikeusasiamies piti epäselvänä, minkälaisissa tilanteissa puhelimen käyttö voitaisiin ennakkolisesti evätä. Puhelimen käyttöön tulisi olla vastaava oikeus kuin kirjeenvaihtoonkin ja se tulisi voida estää vain puhelun sisältöön liittyvillä perusteilla. Momenttia pitäisi selvittää sen suhteen, mikä sen tarkoitus on. Vastaava huomio koski sähköpostin ja internetin käytön epäämistä ja keskeyttämistä ehdotetussa vankeuslain 12 luvun 9 b §:ssä. Sama huomio koski myös ehdotettua vankeuslain 13 luvun 9 §:ää. Jatkovalmistelussa ehdotettua sääntelyä ei ole muutettu. Jo nykyisin mainitut toimet voidaan sekä keskeyttää että evätä. Kyse ei ole yleisestä puhelimenkäyttöoikeuden epäämisestä, vaan kertaluonteisesta toimenpiteestä, jolla estetään esimerkiksi vangin häiritsevää käyttäytyminen puhelimenkäyttötilanteessa. Säännöksen perusteluja on tältä osin täsmennetty.

Eduskunnan oikeusasiamies ei pitänyt perusteltuna laajentaa vankeuslain 13 luvun 10 §:ssä tarkoitettua tapaamiskieltoa koskemaan videotapaamisia, koska kiellon tarkoitus on estää kiellettyjen aineiden tuominen vankilaan tai häirintä vankilan alueella. Jatkovalmistelussa ei ole pidetty perusteltuna muuttaa sääntelyä tältä osin. Tapaamiskiellon perusteena on ehdotuksen mukaan paitsi kiellettyjen aineiden ja esineiden tuominen vankilaan myös vankilan järjestyksen ja turvallisuuden tai muun henkilön turvallisuuden vaarantaminen. Tällaisen vaarantamiseen voi syyllistyä myös videoyhteyden välityksellä eikä pelkästään vankilan alueella. Uudistetun säännöksen perusteluja on täsmennetty tältä osin.

Eduskunnan oikeusasiamies piti epäselvänä, mikä on 18 luvun 4 §:ssä tarkoitettujen eristämistarkkailun ja 16 luvun 6 §:ssä tarkoitettujen henkilönkatsastuksen suhde toisiinsa. Jatkovalmistelussa säännösten perusteluja on täsmennetty.

Eduskunnan oikeusasiamies kiinnitti huomiota siihen, että vankeuslain 18 luvun säännökset soveltuvat huonosti tilanteisiin, joissa vanki on pidettävä erillään järjestysrikkomuksen vuoksi. Jatkovalmistelussa esityksen perusteluja on täsmennetty siltä osin, miten järjestysrikkomuksen selvittämistilanteissa tulee toimia.

7.8 Rahan ja muiden maksuvälineiden käyttö vankilassa

Eduskunnan oikeusasiamies katsoi, että vangille tulisi varata mahdollisuus siirtää rahaa maksuvälineeltä muulle pankkitilille. Ehdotettu rajoitus, että siirron voi tehdä vain mahdollisuuksien mukaan tulisi poistaa ja siirron epäämisen tulisi perustua vain ehdotettuihin välttämättömiin perusteisiin. Eduskunnan oikeusasiamies katsoi lisäksi, että Rikosseuraamuslaitoksen maksukorttia käyttäville vangeille tulisi ainakin pyynnöstä antaa tilitiedot. Tilitietojen seurantamahdollisuus on vangeille tärkeä ja laillisuusvalvontakäytännössä on ilmennyt virheitä toimintarahojen ja käyttörahojen maksamisessa. Jatkovalmistelussa esitystä on muutettu oikeusasiamiehen esittämällä tavalla.

Vankilavirkailijain liitto kiinnitti huomiota siihen, miten vankien omilla maksukorteilla tapahtuvaa rahaliikennettä valvotaan. Jatkovalmistelussa ei ole pidetty perusteltuna muuttaa esitystä tältä osin. Vankien maksuliikenteen valvontaan sovelletaan yleisesti yhteiskunnassa sovellettavaa maksuliikennelainsäädäntöä, joka asettaa velvollisuuksia esimerkiksi pankeille. Kysymystä valvonnasta on käsitelty esityksen jaksossa 5.

Useammissa lausunnoissa kiinnitettiin huomiota siihen, että maksukorttien hankkiminen sitoo resursseja. Jatkovalmistelussa esitystä ei ole pidetty perusteltuna muuttaa tältä osin. Maksukorttien hankkimiseen liittyvät seikat on jo huomioitu esityksen jaksossa 5.

7.9 Vapautuneen vangin kuljettaminen tahdosta riippumattomaan hoitoon

Rikosseuraamuslaitos ja Vankilavirkailijain liitto vastustivat ehdotusta siitä, että Rikosseuraamuslaitos osallistuu vapautuneen vangin kuljetukseen. Helsingin kaupunki puolestaan ehdotti, että kuljetuksen tulisi kuulua hyvinvointialueiden sijasta Vankiterveydenhuollon yksikölle. Jatkovalmistelussa esitystä ei ole muutettu tehtävänjakojen osalta. Edellä on käsitelty perusteluja sille, miksi kuljetusvastuun on syytä kuulua hyvinvointialueille ja miksi Rikosseuraamuslaitoksen ja poliisin on perusteltua antaa virka-apua kuljetustehtäviin.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue kiinnitti huomiota HUS-yhtymän asemaan ja Niuvanniemen sairaala valtion mielisairaaloiden asemaan mielenterveyslain mukaisen hoidon järjestämisessä. Jatkovalmistelussa on katsottu, että mielenterveyslain mukaisen hoidon järjestämisessä sovelletaan yleisiä säännöksiä eri tahojen vastuista. Tässä esityksessä ei ole tarkoitus muuttaa sääntelyä tältä osin.

Pirkanmaan hyvinvointialue ja Vankiterveydenhuollon yksikkö pitävät tutkintavankeuslakiin ehdotettua kuuden tunnin aikaa kuljetuksen järjestämiseen lyhyenä. Jatkovalmistelussa on katsottu, että koska kyse on vain ajasta joka varataan kuljetuksen aloittamisen järjestämiseen, aikaa voidaan pitää riittävänä. Sääntely ei rajoita sitä, etteikö itse kuljetus voisi kestää pidempään. Säännösten perusteluja on täsmennetty tältä osin.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos katsoi, että Vankiterveydenhuollon yksikön tulisi voida päättää mielenterveyslain mukaisista rajoitustoimista kuljetuksen aikana. Jatkovalmistelussa on katsottu, että koska vastuu vapautuneen vangin terveydenhoidosta kuuluu kuljetuksen aikana hyvinvointialueelle, mahdollisten rajoitustoimenpiteiden tulee perustua hyvinvointialueen toimivaltaisten virkamiesten päätöksiin.

7.10 Vangeille myönnettävät poistumisluvat

Lausuntopalautteessa muutosehdotuksia kannatettiin laajasti. Samalla useat lausunnonantajat toivat esiin poistumislupien myöntämisen merkityksen osana kuntoutusta, yhteydenpitoa läheisiin ja vaiheittaista vapauttamista. Esimerkiksi Rikosseuraamusala Talentia ry kiinnitti huomiota siihen, että jos suljetusta vankilasta ei vapauduta vaiheittain, tulisi poistumislupiin suhtautua erityisesti yhteiskuntaan kiinnittymisen näkökulmalla.

Rikoksetoman elämän tukisäätiö vastusti poistumislupaharkinnan muuttamista turvallisuusseikkoja korostavaan suuntaan, koska tämä voi lisätä vankiloiden välisiä eroja myöntämisharkinnassa entisestään tai vähentää poistumislupien myöntämistä käytännössä. Hieman samansuuntaisesti Suomen Asianajat katsoi turvallisuuspainotteisen arvioinnin lisäävän viranomaisesta harkintavaltaa ja voivan heikentää päätösten ennakoitavuutta ja vankien yhdenvertaista kohtelua. Jatkovalmistelussa esitystä ei ole muutettu tältä osin. Edellä on

käsitelty perusteluja sille, miksi turvallisuuteen liittyvät seikat tulisi huomioida nykyistä selvemmin myöntämisen edellytyksissä ja päätösharkinnassa.

Suomen Asianajajat vastusti rangaistusajan pituuden perusteella myönnettävän poistumisluvan aikaistamismahdollisuuden poistamista. Jatkovalmistelussa esitystä ei muutettu tältä osin. Edellä on käsitelty perusteluja sille, miksi aikaistamismahdollisuudesta on perusteltua luopua.

Eduskunnan oikeusasiamiehen lausunnossa kiinnitettiin huomiota eräisiin teknisiin korjaustarpeisiin säännösehdoituksissa. Lisäksi eduskunnan oikeusasiamies esitti hallintotuomioistuinten ratkaisukäytännön kuvaamista erittäin tärkeästä syystä myönnettävän poistumisluvan kohdalla, ja että tähän käytäntöön pohjautuen otettaisiin kantaa muutostarpeisiin. Jatkovalmistelussa on tehty tekniset korjaukset sekä täsmennetty säännöskohtaisia perusteluja. Lisäksi nykytilan kuvaukseen ja arviointiin on lisätty tiiviit selostukset hallintotuomioistuinten oikeuskäytännöstä.

Kansaneläkelaitos kiinnitti huomiota siihen, että digitaalisten asiointimahdollisuuksien ohella edelleen voi olla tarve asioida henkilökohtaisesti viranomaisen toimipaikassa. Jatkovalmistelussa säännöskohtaisia perusteluja on täsmennetty tästä näkökulmasta.

Vankien vanhemmat ry. esitti, että ehdotettujen muutosten vaikutuksia poistumislupien määrään, kestoon ja alueelliseen yhdenvertaisuuteen tulisi seurata. Lakimuutosten vaikutusten seuraamista käsitellään jäljempänä jaksossa 11 Toimeenpano ja seuranta.

7.11 Hoitoon pääsyn ajankohdasta ilmoittaminen

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos sekä Vankiterveydenhuollon yksikkö toivat esille, ettei ehdotettu sääntely estä vankia saamasta tietoonsa hoidon ajankohtaa, koska tiedon voi saada potilaslain nojalla. Terveiden- ja hyvinvoinnin laitos ehdotti, että Vankiterveydenhuollon yksikkö voisi Rikosseuraamuslaitoksen riskiarvion perusteella näissä tilanteissa potilaslain estämättä jättää ilmoittamatta hoidon tarkan ajankohdan. Myös Eduskunnan oikeusasiamies esitti, että jatkovalmistelussa selvitettäisiin tarkemmin potilain muuttamista.

Jatkovalmistelussa asiaa ei selvitetty enemmälti, koska jo valmistelun aikana yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön kanssa syntyi käsitys siitä, ettei potilaslain ja terveydenhuollon toimijat kattava sääntelyratkaisu olisi käytännössä toteutettavissa. Potilaslain kattava sääntelyratkaisu edellyttäisi muun muassa terveydenhuollon tietojärjestelmiin sellaisia muutoksia, jotka välttämättä eivät olisi käytännössä toteuttamiskelpoisia. Myös perustuslailliset näkökohdat tulisi selvittää kattavammin. Koska kyse on verrattain harvinaisista yksittäisistä tapauksista, ei laajempaan poikkihallinnolliseen valmisteluun ryhtyminen ole perusteltua. Lisäksi eduskunnan oikeusasiamies esitti teknistä muutosta säännöksen sanamuotoon. Sanamuoto on täsmennetty jatkovalmistelussa.

7.12 Sijoittaminen vankilan ulkopuoliseen laitokseen

Aikuisten sijoittaminen

Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueen mukaan ulkopuolista laitossijoittelua tulisi käyttää aktiivisesti silloin, kun se tukee vangin kuntoutumista, mutta palveluiden järjestämisen ja kustannusvastuun tulee säilyä sillä taholla, joka vastaa rangaistusten täytäntöönpanosta. Lisäksi rangaistusajan aikaiset kuntouttavat palvelut eivät saisi olla riippuvaisia hyvinvointialueiden harkinnasta, vaan niiden tulisi toteutua osana rangaistuksen täytäntöönpanoa. Helsingin kaupunki ja THL korostivat Rikosseuraamuslaitoksen päihdekuntoutusosaamiseen merkitystä

sijoitusten valmistelussa, jotta ulkopuoliset laitossijoitukset olisivat mahdollisimman vaikuttavia. Lisäksi THL piti kustannusten kasvua todennäköisenä, jos ulkopuolisia laitossijoituksia tehtäisiin tulevaisuudessa nykyistä enemmän. Jatkovalmistelussa esitystä ei ole näiltä osin muutettu.

Eduskunnan oikeusasiamies, THL ja Vankiterveydenhuollon yksikkö kiinnittävät huomiota siihen, kuinka terveydenhuolto järjestetään ja hoitovastuun tosiasiallisesti toteutuu ulkopuolisen laitossijoituksen aikana. THL esitti, että hoitovastuu voitaisiin tapauskohtaisesti siirtää Vankiterveydenhuollolta ulkopuoliselle sijoituslaitokselle, jossa yleensä on sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisia. Jatkovalmistelussa esitystä ei muutettu näiltä osin, koska terveydenhuollon järjestämistä vastuu on laajempi kysymys, joka ratkaistaan sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön hallinnonalalla.

THL kiinnitti huomiota siihen, että ulkopuolisen kuntoutussijoituksen edellytyksenä on rangaistusajan suunnitelman laatiminen, mikä ei kuitenkaan automaattisesti sisällä yhteistyötä terveydenhuollon kanssa. On myös tiedossa, että rangaistusajan suunnitelmaa ei ehditä tai voida tehdä kaikille vangeille. Jatkovalmistelussa esitystä ei ole näiltä osin muutettu, koska mainitut seikat on jo huomioitu rangaistusajan suunnitelmaa koskevissa säännöksissä. Rangaistusajan suunnitelma tulisi myös laatia kaikille ulkopuoliseen laitokseen sijoitettavillekin vangeille tarvittavassa laajuudessa.

Alaikäisten sijoittaminen

Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy ja professori emeritus Tolvanen vastustivat mahdollisuutta sijoittaa alaikäisiä vankeja lastensuojelulaitokseen. Helsingin kaupungin mukaan vankeusrangaistuksen täytäntöönpanon ja lastensuojelun sijaishuollon tehtäväkokonaisuudet pitäisi lähtökohtaisesti pitää erillään toisistaan. Myös Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue lausui samansuuntaisesti näiden tehtävien ristiriitaisuudesta ja katsoi, ettei lastensuojelulaitosta tulisi käyttää rangaistuksen suorittamispaikkana. Sen sijaan lapsiasiavaltuutettu, Lastensuojelun Keskusliitto sekä Vantaan ja Keravan hyvinvointialue pitivät mahdollisuutta pääsääntöisesti kannatettavana ja lapsen oikeuksia edistävänä. Jatkovalmistelussa on katsottu, että tällä mahdollisuudelle on esityksessä esitetyt perusteet ja säännöksissä erotellaan selkeästi rangaistuksen täytäntöönpanoon liittyvät tehtävät ja lastensuojelulliset tehtävät Rikosseuraamuslaitoksen ja lastensuojeluviranomaisten vastuulle.

Lapsiasiavaltuutettu, Lastensuojelun Keskusliitto sekä Vantaan ja Keravan hyvinvointialue katsoivat esityksen selkeyttävän eri viranomaisten rooleja ja vastuuta. Hyvil Oy sen sijaan katsoi lastensuojelulain ja vankeuslain suhteen jäävän edelleen epäselväksi. HUS Psykiatria ja THL pitivät lastensuojelua koskevia osuuksia keskeneräisinä. Jatkovalmistelussa esitystä on täydennetty ja täsmennetty jäljempänä kuvatulla tavalla.

Helsingin kaupunki ja Hyvil Oy katsoivat, etteivät lastensuojelulain 40 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetut huostaanoton edellytykset juuri koskaan voi täytyä alle 18-vuotiaan vangin kohdalla painottaen avohuollon tukitoimien ensisijaisuutta huostaanottoon nähden, koska jos lapsi sitoutuu liikkumista, rikoksettomuutta ja päihteettömyyttä koskeviin rajoituksiin, hänen asumisensa kotona on lähtökohtaisesti mahdollista. Rikosseuraamusala Talentia ry puolestaan katsoi, että vankilaan joutuminen on itsessään painava peruste huostaanotolle lapsen muun kuin vähäisenä pidettävän rikollisen teon vuoksi lastensuojelulain 40 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaisesti.

Lapsiasiavaltuutetun mukaan lastensuojelulain 40 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetut huostaanoton edellytykset täyttyvät lapsen syyllistyessä niin vakavaan rikokseen, josta hänet

tuomitaan ehdottomaan vankeusrangaistukseen, mutta ongelmaksi voi muodostua 40 §:n 2 momentin mukainen avohuollon toimien ensisijaisuus ja se, että sijaishuollon olisi oltava myös 4 §:n mukaisesti lapsen edun mukaista. Näin olisi erityisesti, jos sosiaalityöntekijä tekisi arvionsa suhteessa lapsen vallitseviin kasvuolosuhteisiin eikä vankilaolosuhteisiin, vaikka arkijärjen mukaan avohuollon tukitoimet eivät ole vankilaympäristössä mahdollisia.

Lapsiasiavaltuutettu esittää viittausta lastensuojelulain 40 §:n 2 momentin 1 kohtaan poistettavaksi, koska avohuollon tukitoimenpiteiden arviointi olisi teoreettinen tehtävä. Vaihtoehtoisesti tulisi esitystä selventää ja perusteluja täsmentää siten, että avohuollon tukitoimenpiteiden sopivuus ja mahdollisuus arvioidaan suhteessa vankilaolosuhteisiin – ei vallitseviin kasvuolosuhteisiin. Lisäksi perusteluissa tulisi kiinnittää huomiota siihen, että 40 §:n 2 kohdan mukaista lapsen etua arvioidaan suhteessa vankilaolosuhteisiin – ei vallitseviin kasvuolosuhteisiin. Jatkovalmistelussa kyseistä viittausta ei ole poistettu, vaan perusteluja on täsmennetty lapsiasiavaltuutetun esittämien tavoin.

Helsingin kaupunki piti tärkeänä, että päätöksenteossa kiinnitettäisiin huomiota myös muiden samaan sijaishuoltopaikkaan sijoitettujen lasten etuun ja turvallisuuteen. Myös Hyvil Oy katsoi, että vaikutustenarviointia tulisi täydentää tästä näkökulmasta. Jatkovalmistelussa on täydennetty vaikutustenarviointia ja säännöskohtaisia perusteluja tästä näkökulmasta.

Helsingin kaupunki piti epäselvänä mikä taho ratkaisee lapselle parhaiten soveltuvan lastensuojelulaitoksen, jos laitoksesta olisi erilaisia näkemyksiä. Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen mukaan lastensuojelulla tulisi olla viimekätinen päätöksenteko-oikeus sijoitusyksiköstä ja sen soveltuvuudesta tähän tarkoitukseen. Hyvil Oy:n mukaan lastensuojelulakiin esitettyä uutta kuntouttavaa suljettua laitospalvelua tulisi voida käyttää mahdollisena sijoituspaikkana. HUS Psykiatrian mukaan lastensuojelulaitosten henkilökunnan osaaminen on vaihtelevaa silloin, kun on kysymys vaikeasti oireilevista lapsista, joilla on psykiatrisia, tunnesäätelyn ja käyttäytymisensäätelyn ongelmia. Rikosseuraamusala Talentian mukaan lastensuojelulaitokselta edellytettävät erityisvaatimukset tulisi määritellä. Jatkovalmistelussa on täsmennetty esityksen keskeisiä ehdotuksia sekä säännöskohtaisia perusteluja siten, että niistä selkeämmin ilmenee lastensuojeluviranomaisen toimivalta päättää alle 18-vuotiaalle vangille parhaiten soveltuva lastensuojelulaitos. Lisäksi vaikutusarvioinnissa ja säännöskohtaisissa perusteluissa on kattavammin kuvattu mitä tarkoittaa se, että kyse olisi vangeista, jotka voitaisiin sijoittaa avolaitokseen. Lisäksi jäljempänä esityksen jaksossa 11 Toimeenpano ja seuranta käsitellään sitä, että ennen lakien voimaantuloa laadittaisiin ohjeistus alle 18-vuotiaan vangin lastensuojelulaitossijoituksen toimeenpanon tueksi.

Eduskunnan oikeusasiamies piti ehdotettua liikkumisen rajoittamiseen ja poistumislupaan liittyvää sääntelyä epäselvänä. Jatkovalmistelussa on säännöskohtaisia perusteluissa täsmennetty Rikosseuraamuslaitoksen sijoituspäätöksen laitoksessa pysymistä koskevien määräysten ja lastensuojelulain yhteydenpitoa koskevan 54 §:n suhdetta toisiinsa sekä poistumislupaa koskevaa sääntelyä. Oikeusasiamies kiinnitti myös huomiota kielellisesti siihen, että vankeuslain 8 luvun 6 ja 9 §:ssä käytetään edelleen käsitettä luvan ehdot. Jatkovalmistelussa näihin kielellisiin seikkoihin ei ole tehty muutoksia, koska myöhemmissä lainvalmisteluhankkeissa on tarkoitus arvioida toimintaan sijoittamista koskevaa sääntelyä kokonaisuudessaan.

Hyvil Oy ja Satakunnan hyvinvointialue kiinnittivät huomiota jälkihuollon järjestämiseen ja siitä aiheutuviin kustannuksiin. Hyvil Oy vaati, että Rikosseuraamuslaitos korvaisi jälkihuollon kustannukset. Lastensuojelun Keskusliitto piti jälkihuoltoa ja sen sisällön suunnittelua erittäin tärkeänä silloin, kun lapsi on ollut esityksessä kuvatulla tavalla ns. kaksoisasiakas ja laitossijoitus päättyy täysi-ikäisyyteen. Jälkihuoltoa tulisi suunnitella lastensuojelun ja

Rikosseuraamuslaitoksen yhteistyössä. Jatkovalmistelussa esitystä ei ole muutettu näiltä osin. Esityksessä ei siten ehdoteta muutoksia jälkihuoltoa koskevaan sääntelyyn.

Helsingin kaupunki piti epäselvänä sitä, millä taholla on ensisijainen vastuu lastensuojelulaitokseen sijoitetun alle 18-vuotiaan vangin terveydenhuollon järjestämisestä. THL, Vankiterveydenhuollon yksikkö ja eduskunnan oikeusasiamies kiinnittävät huomiota hoitovastuun tosiasialliseen toteutumiseen ja terveydenhuollon järjestämiseen käytännössä. Sekä THL että HUS Psykiatria toivat esille, ettei Vankiterveydenhuollon yksiköllä ole nuorisopsykiatrista erikoisosaamista eikä riittävää lastensuojelun tuntemusta, mikä olisi huomioitava jatkovalmistelussa ja toimeenpanossa. Jatkovalmistelussa huomioiden perusteella ei ole tehty lainsäädäntöön muutoksia. Lainsäädännössä vankien hoitovastuu kuuluu Vankiterveydenhuollon yksikölle. Kyse on terveydenhuoltoviranomaisten välisistä järjestelyistä silloin, kun Vankiterveydenhuollon yksikkö hankkii palveluja muilta terveydenhuollon toimijoilta. Lainsäädännön toimeenpanon aikana tulee sopia näistä käytännöistä.

7.13 Muita huomioita

Oikeuskansleri kiinnitti huomiota siihen, että on perusteltava, miksi 1.9.2026 voimaan tulevia säännöksiä muutetaan. Jatkovalmistelussa nämä muutokset on käyty läpi. Muutoksia tehtäisiin ensinnäkin sen vuoksi, että vakavia yhteiskunnallisia häiriötilanteita koskevat säännökset siirretään uuteen lukuun. Toiseksi niitä tehtäisiin kielellisistä syistä, kun avolaitoksen käsite muutetaan avovankilaksi. Kolmanneksi tässä esityksessä uudistetaan kokonaisuudessaan Rikosseuraamuslaitoksen toimivaltasääntely. Osin nämä muutokset koskevat myös uutta varmuusosastosääntelyä, jota ei kuitenkaan 1.9.2026 voimaan tulevissa lainmuutoksissa ole uudistettu toimivaltuuksien käytön näkökulmasta. Neljänneksi toimivaltuuksien käytön määräaikoja koskevia säännöksiä yhtenäistetään tässä esityksessä, joten tältäkin osin muutetaan myös 1.9.2026 voimaan tulevia säännöksiä.

Juristiliitto, Tuomioistuinvirasto ja Helsingin hallinto-oikeus kiinnittivät huomiota valitusasioiden kasvuun. Jatkovalmistelussa esityksen jaksoa 5 on täydennetty tätä koskevalla arviolla.

Lisäksi yksittäisissä lausunnoissa kiinnitettiin huomiota asiakokonaisuuksiin, joita ei käsitellä tässä esityksessä. Vankeuslain muutostarpeiden tarkastelu jatkuu oikeusministeriössä tämän esityksen jälkeenkin. Uusia lainmuutostarpeita otetaan huomioon tässä tarkastelussa.

8 Säännöskohtaiset perustelut

8.1 Vankeuslaki

1 luku Yleiset säännökset vankeuden täytäntöönpanosta

9 §. Toimivalta virka-ajan ulkopuolella. Pykälän 2 momenttia täydennettäisiin siten, että Rikosseuraamuslaitoksen päivystävä virkamies saisi käyttää operatiivisen vastualueen johtajalle kuuluvaa päätösvaltaa vankien evakuointia koskevan päätöksen tekemisessä, jollei asia siedä viivytystä. Kysymys olisi tilanteista, joissa vankila on evakuoitava välittömästi.

Pykälän 1 momentin 1 kohdan nojalla Rikosseuraamuslaitoksen päivystävä virkamies voi päättää ehdotetun 19 a luvun 3 §:ssä tarkoitettusta ulkoilun epäämisestä virka-ajan ulkopuolella. Säännöstä ei olisi tarpeen muuttaa.

10 §. *Rikosseuraamuslaitoksen operatiivisen toiminnan vastualueen johtajan ratkaistavat asiat.* Pykälään lisättäisiin maininta siitä, että operatiivisen vastualueen johtaja voisi yksittäistapauksessa ottaa ratkaistavakseen myös ulkopuoliseen laitokseen sijoittamista koskevan asian, jos pykälässä säädetyt edellytykset täyttyvät.

2 luku Täytäntöönpanon aloittaminen

1 §. *Vankeusrangaistuksen täytäntöönpanoon ryhtyminen.* Pykälän 4 momentti kumottaisiin, koska sen sisältö siirrettäisiin uuteen 19 a lukuun.

2 a §. *Etsintäkuuluttaminen.* Pykälän 2 momentin 1 kohdan viittaus ulkopuoliseen laitossijoitukseen muutettaisiin koskemaan uutta 8 luvun 10 a §:ää. Pykälän 2 momentin 2 kohtaan tehtäisiin tekninen muutos siitä, että lupaehtojen sijaan kohdassa lukisi lupamääräykset.

12 §. *Tarkemmat säännökset.* Pykälän 1 momentista kumottaisiin oikeusministeriön asetuksenantovaltuus vankilaan ottamisen rajoittamisesta, koska sen sisältö siirrettäisiin uuteen 19 a lukuun.

Pykälän nykyisessä 2 momentissa oleva määräysenantovaltuus kumottaisiin edellä yleisperusteluissa esitetystä syistä. Vastaavasti pykälän otsikosta poistettaisiin sana määräykset.

3 luku Rangaistusajan laskeminen

7 §. *Rangaistusajaksi lukeminen.* Pykälän 1 momentin viittaus ulkopuoliseen laitossijoitukseen muutettaisiin koskemaan uutta 8 luvun 10 a §:ää.

9 §. *Tarkemmat määräykset.* Pykälä kumottaisiin edellä yleisperusteluissa esitetystä syistä.

4 luku Saapuminen ja sijoittaminen vankilaan

1 §. *Vankilat.* Pykälässä käytetty käsite avolaitos muutettaisiin avovankilaksi.

Pykälän 1 momenttia täydennettäisiin säännöksellä suljettujen vankiloiden avovankilaosastoista. Kysymys olisi suljetun vankilan osastosta, joka on muusta vankilasta erillään. Avovankilaosastoja voisi olla esimerkiksi vapauttamista varten. Tällaisilla osastoilla noudatettaisiin avovankilaa koskevia säännöksiä. Esimerkiksi osastolle sijoittaminen tapahtuisi avovankilaa koskevien säännösten mukaan ja osastolla valvottaisiin vankien päihteettömyyttä samalla tavoin kuin avovankilassa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin siitä, että vangeille voidaan vankilan alueella asettaa oleskelu- ja liikkumisrajoituksia. Säännös koskisi niin suljettuja vankiloita kuin avovankiloitakin. Lisäksi momentissa säädettäisiin edelleen siitä, että avovankilan alueella vangit voivat liikkua ilman välitöntä valvontaa. Säännöksessä ei enää erikseen mainittaisi liikkumista työpaikalla tai muussa toimintapisteessä, koska nämä paikat kuuluvat vankilan alueeseen. Vankilan alueelta poistumiseen tarvitaan avovankilassakin lupa vankeuslain 8 luvun, 10 luvun tai 14 luvun nojalla.

Momentissa säädettäisiin nykyistä vastaavasti myös siitä, että avovankilassa vankeja voitaisiin valvoa teknisellä valvonnalla. Tällainen valvonta koskisi kaikkia kyseiseen vankilaan sijoitettuja vankeja.

Pykälän uudessa 3 momentissa säädettäisiin vankilan tilojen hyväksymisestä. Säännöksen nojalla Rikosseuraamuslaitoksen tulisi huolehtia siitä, että tilat soveltuvat kaikilta osin vankeusrangaistuksen täytäntöönpanoon siten kuin vankeuslaissa säädetään. Hyväksymismenettely koskisi Rikosseuraamuslaitoksen vastuulle kuuluvia tiloja. Hyväksymismenettely koskisi erityisesti vankien käytössä olevia sellitiloja, osastojen yleisiä tiloja ja erilaisia vankien toimintoihin tarkoitettuja tiloja. Näiden soveltuvuus tarkoitukseensa arvioitaisiin vankeuslain vaatimusten ja laillisuusvalvontahavaintojen kannalta. Hyväksymismenettely ei koskisi rakentamislainsäädännön vaatimuksia.

Rikosseuraamuslaitos ei myöskään arvioisi Vankiterveydenhuollon yksikön tilojen soveltuvuutta vankien terveydenhuollon järjestämiseen. Vankiloita rakennettaessa tulee kuitenkin huolehtia siitä, että vankien terveydenhuollosta pystytään asianmukaisesti huolehtimaan.

Tilojen hyväksyminen pitäisi tehdä ensinnäkin ennen niiden käyttöönottoa. Tällä tarkoitettaisiin uuden vankilan rakentamista tai esimerkiksi vankilan laajentamista. Toiseksi tilat pitäisi hyväksyä, jos tiloja tai niiden käyttötarkoitusta olennaisella tavalla muutetaan. Tällä tarkoitettaisiin esimerkiksi selliosaston olennaista remontointia tai sitä, että osasto muutettaisiin suljetun vankilan osastosta avovankilaosastoksi taikka toimintatiloja muutettaisiin soveltuvaksi eri toimintaan. Rikkinäisten kalusteiden korjaaminen tai sellien maalaaminen eivät olisi momentissa tarkoitettuja olennaisia muutoksia, vaan kyseessä täytyisi olla laajempi remontti, jossa vankilan tai osaston tilat remontoitaisiin kokonaisuudessaan. Jo nykyisin käytössä olevia vankiloita ei siten tarvitsisi hyväksyä, vaan säännös koskisi vain uusia vankiloita tai nykyisten tilojen laajempaa remontointia.

Tilojen hyväksymisestä päättäisi ehdotetun 11 §:n 2 momentin nojalla operatiivisen toiminnan vastuualueen johtaja. Päätös tilojen hyväksymisestä tehtäisiin vasta tilojen valmistuttua. Tästä huolimatta on selvää, että tilojen suunnittelusta alkaen tulisi varmistaa se, että tilat rakennetaan vankeuslain vaatimusten mukaisiksi. Vankeuslain asettamat vaatimukset tulisi siten huomioida koko rakentamishankkeen ajan ja Rikosseuraamuslaitoksen tulisi seurata niiden toteutumista.

9 §. Sijoittaminen avovankilaan. Pykälässä käytetty käsite avolaitos muutettaisiin avovankilaksi.

11 §. Päätösvalta. Pykälän 2 momentissa säädettäisiin siitä, että operatiivisen vastuualueen johtaja päättää vankilan tilojen hyväksymisestä käyttöön. Kysymys ei olisi muutoksenhakukelpoisesta hallintopäätöksestä, koska päätös ei välittömästi vaikuttaisi yksittäisen vangin oikeuksiin tai velvollisuuksiin.

Momentista poistettaisiin säännös siitä, että operatiivisen vastuualueen johtaja päättää teknisesti valvottujen avovankiloiden perustamisesta. Ehdotetun 12 §:n mukaan asiasta annettaisiin jatkossa Rikosseuraamuslaitoksen määräys.

12 §. Tarkemmat säännökset ja määräykset. Pykälän 1 momentti säilyisi ennallaan.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin siitä, mistä asioista säädetään oikeusministeriön asetuksella. Tällaisia asioita olisivat ratkaisu siitä, mitkä vankilat ovat suljettuja vankiloita ja mitkä avovankiloita. Oikeusministeriön asetuksella säädettäisiin myös siitä, missä suljetuissa vankiloissa olisi avovankilaosastot. Edelleen oikeusministeriön asetuksella määriteltäisiin kunkin vankilan alueet. Kysymys olisi vankilan alueen määrittämisestä vankeuslain näkökulmasta. Sisäministeriön asetuksella säädettäisiin edelleen yleisöä koskevista kielloista tulla ja oleskella vankila-alueella.

Pykälän 3 momenttia muutettaisiin siten, että määräksenantovaltuudet arvioinnista, avolaitokseen sijoittamisesta ja rangaistusajan suunnitelmallisesta toteuttamisesta kumottaisiin. Rikosseuraamuslaitoksella olisi edelleen määräksenantovaltuus tulotarkastuksessa noudatettavasta menettelystä. Määräyksiä voitaisiin antaa siitä, kuinka vangin henkilöllisyys todennettaisiin sekä siitä, miten henkilötuntemerkkien ottamisessa meneteltäisiin. Lisäksi momenttia täydennettäisiin säännöksellä siitä, että Rikosseuraamuslaitos antaisi määräksen niistä avovankiloista, joissa vankeja valvotaan teknisesti 1 §:n 2 momentissa tarkoitetuilla välineillä.

5 luku **Sijoittaminen vankilassa**

4 §. Sopimusosasto. Pykälässä säädettäisiin sopimusosastolle sijoittamisesta.

Pykälän 1 momentin mukaan vankilassa voisi olla sopimusosasto tai tarvittaessa useampikin sopimusosasto. Sopimusosastot tulisi määritellä osasto kerrallaan. Säännöksen nojalla sopimusosastolla järjestettäisiin vankien päihteettömyyttä edistävää toimintaa. Tämä voisi esimerkiksi tarkoittaa päihteettömyyttä edistävää kuntoutustoimintaa. Rikosseuraamuslaitoksen tulisi huolehtia siitä, että sopimusosastoja olisi vankiloissa riittävästi, jotta päihdekuntoutukseen sitoutuvilla vangeilla olisi yhdenmukaiset mahdollisuudet päästä tällaiselle osastolle.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin sopimusosastolle sijoittamisen edellytyksistä. Sopimusosastolle sijoittamista tulisi arvioida luvun 1 §:ssä säädetyin perustein vastaavasti kuin muillekin osastoille sijoittamista. Esimerkiksi vangin rangaistusajan suunnitelmassa määritellyt tavoitteet päihteettömän elämäntavan edistämisestä tulisi ottaa huomioon sijoittamisessa. Sijoittamisessa tulisi kuitenkin huomioida myös vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen ja rikosten estäminen rangaistusaikana. Lisäksi vangin tulisi sitoutua osastolla päihteettömyyteen ja siihen, että päihteettömyyttä valvotaan vankeuslain 16 luvun 7 §:n nojalla.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin sopimusosastolle sijoittamisen peruuttamisesta. Osastosijoitus tulisi peruuttaa ja vanki sijoittaa tavalliselle osastolle, jos sijoituksen 2 momentissa säädetyt edellytykset eivät enää täyty. Peruuttaminen voisi tulla kyseeseen esimerkiksi, jos vanki rikkoo päihteettömyysvelvollisuuttaan, vaarantaa osaston järjestystä ja turvallisuutta taikka ei enää sovellu osastolla järjestettävään toimintaan. Kynnys sopimusosastosijoituksen peruuttamiseen olisi vastaavanlainen kuin arvioitaessa vangin siirtämistä tavalliselta osastolta toiselle osastolle.

4 a §. Tehostetun valvonnan osasto. Pykälässä säädettäisiin tehostetun valvonnan osastoista ja niille sijoittamisen edellytyksistä.

Pykälän 1 momentin mukaan vankilassa voi olla osasto tai useampia osastoja, joilla vangit asuvat erillään vankilan muista osastoista. Tällaisia osastoja kutsuttaisiin tehostetun valvonnan osastoiksi. Osastojen toiminta-ajatuksena olisi kuten nykyisinkin se, että rikollisuuteen kytkeytyneet vangit voitaisiin sijoittaa asumaan erilleen muista vangeista.

Selvyyden vuoksi pykälän 2 momenttiin lisättäisiin varmuusosastoa vastaava säännös siitä, millä tavoin tehostetun valvonnan osastolle sijoitetun vangin oikeuksia rajoitetaan vankeuslaissa. Säännös sisältäisi viittaukset lain 8 lukuun ja 11 lukuun, joissa säädetään rajoituksista tehostetun valvonnan osastoilla. Sijoituksesta ei tarvitsisi varmuusosastoa vastaavalla tavalla ilmoittaa Vankiterveydenhuollon yksikölle. Rikosseuraamuslaitoksen ja Vankiterveydenhuollon yksikön tulisi kuitenkin käytännössä huolehtia siitä, että tehostetun valvonnan osaston vaikutusta sinne sijoitettujen vankien terveyteen seurattaisiin yleisesti.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin tehostetun valvonnan osastolle sijoittamisen edellytyksistä. Sijoittamisessa otettaisiin huomioon luvun 1 §:n 2 momentissa säädetyt yleiset sijoittamisen edellytykset. Näiden lisäksi sijoittamisen tulisi olla perusteltua joko siksi, että vanki voi jatkaa rikollista toimintaa vankilassa tai vankilasta käsin taikka siksi, että hän muulla tavoin vaarantaa vankilan järjestystä ja turvallisuutta tai muun henkilön turvallisuutta. Nämä sijoittamisen edellytykset edellyttäisivät konkreettisia seikkoja, joiden perusteella osastosijoitus perusteltaisiin. Sijoittamisen ei kuitenkaan tulisi olla välttämätöntä kuten varmuusosastosijoituksessa, joten jo esimerkiksi riittävä varmuus vangin kytkeytymisestä järjestäytyneen rikollisuuden toimintaan olisi momentissa tarkoitettu perusteltu syy sijoittamiselle. Verrattuna varmuusosastosijoitukseen rikollisen toiminnan jatkamiselta ei edellytettäisiin yhtä korkeaa todennäköisyyttä eikä sijoittamisen tarvitsisi olla samalla tavoin viime sijainen keino sen estämiseksi. Tehostetun valvonnan osastojen tavoitteena olisikin ensi sijassa sijoittaa ammattimaiseen rikollisuuteen kytkeytyvät vangit pois vankilan tavallisilta osastoilta.

Rikollisen toiminnan jatkamisella tarkoitettaisiin epäilyä siitä, että vanki pyrkii jatkamaan rikosten tekemistä vankilassaoloaikana. Tyypillisesti tämä voisi tarkoittaa esimerkiksi huumausainerikoksia, joilla huumausaineita tuodaan vankilaan. Rikollisen toiminnan jatkamisen riskiä voitaisiin arvioida esimerkiksi vangin rikostaustan, hänen vankeusaikaisen yhteydenpitonsa ja hänelle vankilassa määrättyjen kurinpitovankila- tai vankeusaikaisista rikoksista annettujen tuomioiden taikka hänen toiminnastaan saadun vihjetiedon perusteella. Keskeisenä perusteena olisi vangin kytkeytyminen ammattimaiseen rikollisuuteen. Tämä voisi ilmetä esimerkiksi tiiviinä yhteydenpitona ammattimaisen rikollisuuden toimijoihin tai osallisuutena tämän kaltaiseen rikollisuuteen.

Sijoittaminen olisi mahdollista myös muun vankilan järjestystä ja turvallisuutta tai toisen henkilön turvallisuutta vaarantavan toiminnan perusteella. Kysymys olisi tilanteista, joissa vanki esimerkiksi syyllistyy toistuvasti väkivaltaan tai uhkailuun muita vankeja tai henkilökuntaa kohtaan.

Sijoittamisharkinta olisi aina kokonaisharkintaa kyseisestä vangista käytettävissä olevien tietojen perusteella.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin tehostetun valvonnan osastolle sijoittamisen edellytysten seuraamisesta ja sijoittamisen peruuttamisesta.

Säännöksen lähtökohtana olisi se, että sijoituksen edellytyksiä olisi seurattava ja se olisi peruutettava, jos edellytykset eivät enää täyty.

Sijoituksen peruuttaminen voisi tulla kyseeseen esimerkiksi siten, että vanki on osallistunut osastolla järjestettävään toimintaan, joka koskee rikollisuudesta irtautumista ja näin osoittanut asenteensa muuttumista. Vastaavasti yhteydenpidon vähentäminen rikollisiin toimijoihin voisi osoittaa tällaista asenteiden tosiasiallista muuttumista. Sijoittamisen jatkamisen edellytyksiä tulisi arvioida kokonaisuutena.

Jotta irtautuminen rikollisuudesta olisi mahdollista, Rikosseuraamuslaitoksen tulisi suunnitella osastojen toiminnot siten, että ne tukisivat tätä tavoitetta. Vangeilla tulisi olla tiedossa selvä toimintamalli, jota noudattaen osastolta olisi mahdollista päästä pois. Mallin tulisi kytkeytyä kunkin vangin rangaistusajan suunnitelmaan ja sen tavoitteisiin. Jotta tilannetta voitaisiin arvioida säännöllisesti, kysymystä osastosijoittelusta tarkasteltaisiin säännöllisesti rangaistusajan suunnitelman seurannan yhteydessä, eli sitä olisi käsiteltävä vangin kanssa vähintään kolme kertaa vuodessa.

Jos säännöllisessä tarkastelussa tai muuten todettaisiin, ettei tehostetun valvonnan osastosijoituksen edellytykset eivät enää täyty, tehtäisiin päätös sijoittamisen peruuttamisesta. Jos edellytykset sijoittamiseen ovat edelleen käsillä, sijoitus jatkuisi ilman erillistä päätöstä. Edellä yleisperusteluissa mainituista syistä säännökseen lisättäisiin rajoitus, ettei osastosijoituspäätöstä voisi saada uudelleen käsiteltäväksi kuin neljän kuukauden välein, ellei sijoittamisen edellytyksissä ole tapahtunut olennaista muutosta. Vangin hakemus jätettäisiin siten tutkimatta, ellei tällaista muutosta olisi tapahtunut. Olennainen muutos tarkoittaisi esimerkiksi sitä, että vanki on aktiivisesti osallistunut rikollisuudesta irtautumista koskevaan toimintaan ja muuten osoittanut pyrkivänsä irtautumaan rikollisesta toiminnasta. Säännös ei estäisi sitä, etteikö Rikosseuraamuslaitoksen harkinnan perusteella siirtoa voitaisi tehdä aiemminkin, jos Rikosseuraamuslaitos arvioi tehostetun valvonnan osastolle sijoittamisen edellytysten poistuneen. Rajoitus koskisi siten vain vangin mahdollisuutta hakea siirtoa toistuvasti ilman tosiasiallisia perusteita.

8 §. *Osaston päiväjärjestys.* Pykälää täydennettäisiin säännöksellä vankilan osaston päiväjärjestyksen sisällöstä. Päiväjärjestyksen tulisi sisältää osaston päivittäiset aikataulut. Kaikissa vankiloissa ja osastoilla tulisi olla päiväjärjestykset, joissa on pykälän 1–5 kohdassa säädetyt aikataulut. Myös niin sanotuilla tulo-osastoilla ja eristysosastoilla tulisi olla päiväjärjestykset. Tarkemmat päivittäiset kellonajat olisivat osastokohtaiset.

Pykälän 1 kohdan nojalla päiväjärjestyksestä tulisi käydä ilmi sellien aukioloajat. Päiväjärjestyksessä tulisi siten olla jokaiselle viikonpäivälle tieto siitä, milloin sellien ovet avataan ja milloin ne suljetaan sekä tieto siitä, jos sellien ovet ovat kiinni keskellä päivää. Kysymys olisi niistä ajankohdista, jolloin vangit pääsevät sellin ulkopuolelle osallistumaan erilaiseen toimintaan tai viettämään aikaa osaston tiloissa muiden vankien kanssa.

Pykälän 2 kohdan nojalla päiväjärjestyksestä tulisi käydä ilmi ajankohdat, jolloin vangit osallistuvat toimintaan ja erilaisiin vapaa-ajantoimintoihin, kuten kuntosalille tai saunaan. Myös kirjaston käytön ja uskonnollisten tilaisuuksien ajankohdat tulisi käydä ilmi päiväjärjestyksestä.

Pykälän 3 kohdan nojalla päiväjärjestyksestä tulisi käydä ilmi ruokailuajat.

Pykälän 4 kohdan nojalla päiväjärjestyksestä tulisi käydä ilmi ulkoiluajat.

Pykälän 5 kohdassa säädettäisiin, että päiväjärjestykseen tulisi sisällyttää tiedot myös muista osaston päivittäisistä aikatauluista. Tällaisia aikatauluja voisivat olla esimerkiksi vahvuustarkastuksen ajankohta, puhelimen, sähköpostin ja internetin käyttöön varatut ajat, henkilökunnan ja terveydenhuoltohenkilökunnan vastaanottoajat, omaisuuden säilytystiloissa käynnin ajankohdat, ostosten tekemiseen varatut ajankohdat ja kirjepostin kulkemiseen sekä lääkkeiden jakoon liittyvät ajankohdat. Rikosseuraamuslaitos laatisi yhtenäiset mallipäiväjärjestykset, joissa määriteltäisiin tarkemmin aikataulut, jotka kaikissa päiväjärjestyksissä tulisi olla.

10 §. *Tarkemmat säännökset.* Uudessa 5 luvun 10 §:ssä säädettäisiin oikeusministeriön asetuksenantovaltuudesta mies- ja naisvankien sekä alaikäisten vankien sijoittelussa. Ministeriön asetuksella säädettäisiin siitä, mihin vankiloihin voidaan sijoittaa miesvankeja, naisvankeja ja alaikäisiä vankeja. Vankiloiden järjestyssäännöissä tulisi perustaa näihin vankiloihin tarvittava määrä kyseisille ryhmille tarkoitettuja osastoja.

6 luku **Siirtäminen vankilasta toiseen**

1 §. *Siirtäminen suljetusta vankilasta avovankilaan.* Pykälässä käytetty käsite avolaitos muutettaisiin avovankilaksi.

2 §. *Siirtäminen avovankilasta suljettuun vankilaan.* Pykälässä käytetty käsite avolaitos muutettaisiin avovankilaksi.

3 §. *Vangin siirtäminen toiseen vankilaan.* Pykälässä käytetty käsite avolaitos muutettaisiin avovankilaksi.

7 §. *Tarkemmat säännökset ja määräykset.* Pykälä kumottaisiin edellä yleisperusteluissa esitetyistä syistä.

7 luku **Perushuolto ja asuminen**

1 a §. *Peseytyminen.* Lain 7 lukuun lisättäisiin uusi 1 a §, jossa säädettäisiin vangin oikeudesta peseytymiseen. Vastaavaa säännöstä ei nykyisin sisälly vankeuslakiin. Peseytymisen tulisi olla mahdollista asianmukaisissa peseytymistiloissa vähintään kerran päivässä ja tarpeen mukaan useammin. Vangilla voisi olla tarve peseytyä useammin kuin kerran päivässä, jos hän esimerkiksi ulkoillessaan tai työtoiminnassaan on liannut itsensä. Peseytymisellä tarkoitetaan suihkussa käymistä. Peseytyminen tapahtuisi useimmiten vangin sellissä olevassa suihkutilassa. Jollei peseytyminen olisi mahdollista sellissä, olisi vankilan järjestettävä vangille mahdollisuus peseytyä muissa asianmukaisissa peseytymistiloissa. Myös tällöin olisi huolehtia vangin yksityisyydensuojasta peseytymisen aikana. Vangin tulee itse huolehtia peseytymisestä siihen varattuina aikoina, jotka olisivat tyypillisesti osaston aukioloaikoina.

Pykälässä säädettäisiin myös peseytymisen epäamis- ja keskeyttämismahdollisuudesta yksittäistapauksessa. Peseytyminen voitaisiin evätä, jos se on välttämätöntä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi. Epääminen edellyttäisi siten konkreettisia perusteita yksittäistapauksessa. Koska kysymys olisi vangin kannalta merkittävän oikeuden rajoituksesta perusteiden tulisi olla painavia. Edellä jaksossa 4.1.6 on kuvattu tarkemmin sitä, miten välttämättömyysarviointi käytännössä tehtäisiin.

Epääminen tai keskeyttäminen voisi tulla kysymykseen esimerkiksi, jos vangin käytös on erittäin aggressiivista tai vanki on päihtynyt eikä peseytymisen järjestäminen turvallisesti onnistu. Myös henkilökuntaan tai muihin vankeihin kohdistuva uhkailu voisi olla perusteena evätä tai keskeyttää peseytyminen. Peseytymisen epäämistä ei voisi käyttää rangaistusluonteisesti sen vuoksi, jos vanki on esimerkiksi syyllistynyt järjestyksirikkomukseen.

2 §. *Vaatetus.* Pykälän 1 momentin käsite avolaitos muutettaisiin avovankilaksi.

Pykälän 4 momenttia muutettaisiin siten, että siinä todettaisiin selvemmin vangin velvollisuus käyttää työturvallisuuden edellyttämiä suojavaatteita. Vankilan tulisi antaa vangille tällaiset vaatteet. Toiminnoista vastaava virkamies päättäisi siitä, missä työtoiminnoissa tällaisia vaatteita tulisi käyttää.

6 §. *Ulkoilu.* Pykälässä säädettäisiin vangin ulkoilusta. Kuten nykyisinkin vangille olisi annettava mahdollisuus ulkoilla vähintään tunti päivässä. Tältä osin säännöstä ei muutettaisi.

Sen sijaan perusteita evätä tai keskeyttää ulkoilu muutettaisiin. Tältä osin säännös vastaisi sisällöltään ehdotettua 1 a §:ää. Myös ulkoilun epäämisen tai keskeyttämisen kynnys olisi korkea, koska kysymys on vangin kannalta merkittävästä oikeudesta. Käytännössä vangin

aggressiivinen käytös ja päihtymystila olisivat tyypillisiä tilanteita, jolloin ulkoilu voitaisiin evätä tai keskeyttää.

Ulkoilua ei enää voitaisi evätä vangin terveydentilan vuoksi, vaan vangin terveydentilan arviointi kuuluisi yksinomaan Vankiterveydenhuollon yksikölle. Rikosseuraamuslaitos voisi kuitenkin edelleen evätä ulkoilun esimerkiksi vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseen liittyvistä syistä.

7 §. Päätösvalta. Säännökseen lisättäisiin 7 luvun 1 a §:ssä säädettävän vangin peseytymisen epäämistä koskeva päätösvaltasäännös. Lisäksi kiiretilanteissa niin ulkoilun kuin peseytymisen keskeyttämisestä voisi päättää ohjaus- ja valvontatehtävissä toimiva virkamies.

Pykälän 2 momentista poistettaisiin päätösvaltasäännös, joka koskee vankien omien vaatteiden käytön yleistä rajoittamista. Työvaatteita koskevaa päätösvaltasäännöstä muutettaisiin siten, että toiminnoista vastaava virkamies päättäisi niistä toiminnoista, joissa työturvallisuuden vuoksi tulisi käyttää suojavaatteita. Päätös ei olisi välittömästi yksittäisen vangin oikeuksia koskeva hallintopäätös.

8 §. Tarkemmat säännökset ja määräykset. Pykälän 2 momenttiin lisättäisiin määräyksenantovaltuus niistä vankiloista tai osastoista, joilla omien vaatteiden käyttöä on rajoitettu. Asiasta määrättäisiin jatkossa määräyksellä eikä hallintopäätöksillä.

8 luku **Toimintaan osallistuminen**

3 §. Toiminnan järjestäminen. Pykälän uudessa 4 momentissa säädettäisiin toiminnan järjestämisestä tehostetun valvonnan osastoilla. Lähtökohtana olisi se, että osastoilla vangeille järjestetään sellaista toimintaa, joka soveltuu tehostetun valvonnan osaston tavoitteisiin. Kysymys voisi siten olla esimerkiksi rikollisuudesta irtautumista edistävästä toiminnasta.

Toiminta järjestettäisiin pääsääntöisesti osaston sisäisesti. Näin varmistettaisiin se, etteivät osaston vangit voi pitää yhteyksiä muiden osastojen vankeihin toiminnan järjestämisen aikana.

Säännös jättäisi kuitenkin Rikosseuraamuslaitokselle harkintavaltaa. Tehostetun valvonnan osastolle sijoitettu vankikin voisi osallistua muihin vankilassa järjestettäviin toimintoihin, jos tällöin voidaan varmistua siitä, ettei siitä aiheudu vaaraa vankilaturvallisuudelle. Tämä voisi tarkoittaa esimerkiksi yksittäisen vangin osallistumista päihdekuntoutusta tukeviin toimintoihin, joita ei olisi mahdollista järjestää pelkästään tehostetun valvonnan osaston vangeille. Kysymys olisi aina yksittäistä vankia koskevasta tapauskohtaisesta arvioinnista. Lähtökohtana olisi aina se, että toiminnot pyritään järjestämään osaston vankien kesken ja osastoille järjestettäisiin sellaisia toimintoja, joita kyseiset vangit tarvitsevat.

9 §. Toimintaan osallistuminen vankilan ulkopuolella. Pykälän 2 momentti kumottaisiin, koska ulkopuolisesta laitossijoituksesta säädettäisiin uudessa 10 a §:ssä.

10 §. Luvan edellytykset. Pykälän 2 momentti kumottaisiin, koska ulkopuolisesta laitossijoituksesta säädettäisiin uudessa 10 a §:ssä.

10 a §. Sijoittaminen ulkopuoliseen laitokseen. Pykälässä säädettäisiin sijoittamisesta vankilan ulkopuoliseen laitokseen.

Pykälän 1 momentin nojalla vanki voitaisiin sijoittaa vankilan ulkopuoliseen laitokseen, jossa järjestettäisiin hänen selviytymistään edistävää toimintaa. Tyypillisesti nämä laitokset olisivat

päihdekuntoutuslaitoksia, mutta kysymys voisi olla myös muunlaisesta kuntoutuslaitoksesta, kuten mielenterveyskuntoutusta järjestävästä laitoksesta. Myös alaikäisen vangin sijoitus lastensuojelulaitokseen olisi säännöksen nojalla mahdollinen.

Alle 18-vuotiaan vangin sijoittaminen lastensuojelulaitokseen edellyttää, että hänen kohdallaan on tehty myös lastensuojelulain 40 §:n mukainen päätös huostaanotosta ja sijaishuollosta. Huostaanottopäätös on voitu nimenomaan tehdä sillä perusteella, että lapsi on vakavasti vaarantanut terveyttään ja kehitystään muulla kuin vähäisenä pidettävällä rikollisella teolla. Menettelystä ja yhteistyöstä ulkopuolisessa laitossijoittelussa säädettäisiinkin tarkemmin 10 b §:ssä. Ulkopuoliseen laitokseen voitaisiin sijoittaa niin sakon muutorangaistusta suorittavia vankeja kuin lyhyt- tai pitkäaikaisvankejakin. Sijoituksen pituudesta ei säädettäisi laissa, vaan sen määrittäisi kuntoutuksen tarve. Sijoitukset voisivat kestää erimittaisia aikoja, joko muutamia kuukausia tai esimerkiksi lyhytaikaisvankeilla rangaistuksen jäljellä olevan ajan. Tarvittaessa olisi pyrittävä siihen, että esimerkiksi sijoituksen perusteena oleva päihdekuntoutus voisi jatkua myös vangin vapautumisen jälkeen. Myös sijoitettaessa alle 18-vuotiasta vankia lastensuojelulaitokseen sijoitus voisi tarvittaessa jatkua vapautumisen jälkeen. Vapautumisen jälkeen alle 18-vuotiaalla vangilla sijaishuoltoon sijoittamisen peruste ei näet välttämättä pääty. Tilanne olisikin arvioitava vapautumisen valmistelussa.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin myös sijoituksen edellytyksistä.

Momentin 1 kohdan nojalla ulkopuolisessa laitoksessa järjestettävän toiminnan tulisi edistää vangin rangaistusajan suunnitelman toteutumista. Säännös tarkoittaisi sitä, että esimerkiksi päihdekuntoutuksen tulisi olla rangaistusajan suunnitelman tavoitteena, jotta vanki voitaisiin sijoittaa ulkopuoliseen laitokseen.

Jotta sijoittaminen olisi käytännössä mahdollista vangille pitäisi olla laadittuna rangaistusajan suunnitelma ennen sijoittamista. Tämä koskisi myös sakon muutorangaistusta suorittavia ja lyhytaikaisvankeja. Myös heille tulisi laatia rangaistusajan suunnitelma, jossa otettaisiin kantaa ainakin kuntoutustarpeeseen. Säännös tarkoittaisi siten sitä, että erityisesti sakon muutorangaistusta suorittaville rangaistusajan suunnitelma tulisi laatia joutuisasti vankilaan saapumisen jälkeen, jotta sijoittaminen olisi mahdollista.

Momentin 2 kohdan nojalla laitoksessa järjestettävän toiminnan tulisi olla sellaista, että vanki soveltuu siihen. Säännöksen nojalla arvioitaisiin se, että laitoksen toiminta on myös kyseiselle vangille soveltuvaa.

Momentin 3 kohdan nojalla arvioitaisiin sitä, voidaanko vanki sijoittaa turvallisesti ulkopuoliseen laitokseen. Ennen sijoittamista tulisi riittävällä tavalla varmistua siitä, että vanki noudattaa sijoituspäätökseen liitettäviä määräyksiä. Näistä keskeisimmät olisivat se, että vanki noudattaa laitoksen järjestystä eikä poistu laitoksesta luvatta. Näiden seikkojen arvioiminen tapahtuisi vastaavalla tavalla kuin esimerkiksi avovankilaan sijoittamisessa.

Alle 18-vuotiaan vangin sijoittamisessa lastensuojelulaitokseen olisi tyypillisesti kyse sellaisista vangeista, jotka voitaisiin sijoittaa avovankilaan. Arvioitaessa 3 momentissa tarkoitettua todennäköisyyttä noudattaa sijoituspäätökseen liitettyjä määräyksiä ja sitä pysyykö alaikäinen vanki lastensuojelulaitoksessa sijoituspäätöksessä määrättyllä tavalla, voitaisiin huomioon ottaa esimerkiksi se, onko taustalla aikaisempia karkaamisia lastensuojelun sijoituspaikoista. Näin ollen sijoitus voitaisiin tehdä, jos voidaan pitää todennäköisenä, että alle 18-vuotias vanki ei poistu lastensuojelulaitoksesta luvatta.

Momentin 4 kohdassa säädettäisiin siitä, että ennen sijoittamista vangin tulisi sitoutua ulkopuoliseen laitossijoitukseen liittyviin velvollisuuksiin. Vangin tulisi sitoutua päihteettömyyteen ja sen valvontaan vastaavasti kuin esimerkiksi avovankilaan sijoitettaessa. Vangin tulisi myös sitoutua teknisillä välineillä tapahtuvaan valvontaan, jos niitä käytettäisiin valvonnassa. Lisäksi vangin tulisi sitoutua muihinkin sijoituspäätöksessä asetettuihin määräyksiin, jotka koskisivat esimerkiksi liikkumista ulkopuolisen laitossijoituksen aikana.

Pykälän 1 momentissa säädettyjen sijoituksen edellytysten täyttyessä Rikosseuraamuslaitos tekisi päätöksen vangin sijoittamisesta ulkopuoliseen laitokseen. Jos edellytykset olisi esimerkiksi vangin hakemuksesta arvioitu eikä niiden katsota täyttyvän, asiassa tehtäisiin kielteinen päätös. Sijoittamispäätöksiin olisi muutoksenhakuoikeus. Sijoittamisesta ei enää tehtäisi erikseen sijoittamissopimusta osapuolten kesken, vaan sijoittamispäätöksessä määritettäisiin sijoitukseen liittyvät velvollisuudet. Rikosseuraamuslaitoksen tulisi varmistua siitä, että vangin oikeudet toteutuvat myös ulkopuolisen laitossijoituksen aikana.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin vangin velvollisuuksista ulkopuolisessa laitoksessa. Nämä velvollisuudet tulisi tarkemmin määritellä sijoituspäätöksessä. Velvollisuudet vastaisivat pitkälti valvottuun koevapauteen sijoitetun velvollisuuksia.

Momentin 1 kohdassa säädettäisiin vangin keskeisistä velvollisuuksista. Ensinnäkin vanki olisi velvollinen osallistumaan ulkopuolisessa laitoksessa järjestettävään toimintaan, kuten päihdekuntoutukseen. Toiseksi hänen tulisi toimia laitoksen sääntöjen mukaan, eli esimerkiksi noudattaa laitoksen päivittäisiä aikatauluja. Kolmanneksi vangin tulisi pysyä laitoksessa. Tästä annettaisiin tarkemmat määräykset sijoituspäätöksessä, jossa voitaisiin esimerkiksi määrätä siitä, voiko vanki poistua laitoksesta esimerkiksi laitoksen ulkopuolella järjestettäviin tilaisuuksiin. Poistumisluvan myöntämisestä säädettäisiin 4 momentissa.

Sijoitettaessa alle 18-vuotiasta vankia lastensuojelulaitokseen lähtökohtana olisi, että alaikäinen vanki toimisi laitoksen arjen rutiinien mukaisesti. Sijoituspäätöksen määräykset esimerkiksi laitoksesta poistumisesta tulisikin valmistella riittävällä tarkkuudella. Yhteistyössä lastensuojelulaitoksen henkilökunnan ja toimivaltaisen sosiaalihuollon viranhaltijan kanssa tulisi varmistaa, että kaikkiin tarvittaviin seikkoihin olisi päätöksessä otettu kantaa.

Vangin päihteettömyysvelvollisuudesta säädettäisiin lain 16 luvun 6 a §:ssä.

Käytännössä Rikosseuraamuslaitoksen tukipartio-ohjaajat suorittavat erilaiset siviiliyhteiskunnassa tapahtuvat valvontatehtävät huomiota herättämättä. Tarvittaessa toimenpiteitä voitaisiin yhteensovittaa esimerkiksi siten, että tukipartio ilmoittaisi etukäteen sijoituslaitokselle tulevasta valvontakäynnistään. Tällainen koordinointi voisi olla tarpeen erityisesti silloin, jos alle 18-vuotias vanki olisi sijoitettu lastensuojelulaitokseen.

Momentin 2 kohdan nojalla vangin tulisi pitää yhteyttä Rikosseuraamuslaitokseen. Tästäkin yhteydenpidosta määrättäisiin tarkemmin sijoituspäätöksessä.

Momentin 3 kohdan nojalla vangin tulisi käsitellä huolellisesti teknisiä valvontavälineitä, jos hänen valvonnassaan käytettäisiin niitä.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin siitä, että vankia voitaisiin valvoa teknisillä välineillä. Tästäkin päätettäisiin sijoituspäätöksessä. Sijoitettaessa alaikäistä vankia lastensuojelulaitokseen teknisten valvontavälineiden käyttö tulisi arvioida myös lapsen edun näkökulmasta ja niiden käyttöön liittyvät seikat tulisi valmistella yhdessä lastensuojelulaitoksen ja toimivaltaisen sosiaalihuollon viranomaisen kanssa. Pykälän 4 momentissa säädettäisiin

selvyyden vuoksi siitä, että vangille voitaisiin myöntää poistumislupa ulkopuolisesta laitoksesta vankeuslain 14 luvun nojalla. Kuitenkaan alle 18-vuotiaalle lastensuojelulaitokseen sijoitetulla ei voitaisi myöntää vankeuslain nojalla poistumislupaa laitoksesta, koska hänen liikkumiseensa sovelletaan lastensuojelulain säännöksiä. Sijoitetun liikkumisvapauttaan voidaan rajoittaa lastensuojelulain 11 luvun säännösten nojalla.

Lastensuojelulain 54 §:ssä säädetään sijaishuollossa olevan lapsen yhteydenpito-oikeudesta mukaan lukien oikeudesta tavata läheisiään vierailemalla sijaishuoltoapaikan ulkopuolella. Huostaanotossa poistuminen lastensuojelulaitoksesta on siten mahdollista henkilökunnan luvalla. Lapsella voi olla sovittuja käyntejä esimerkiksi läheisten luona tai harrastuksissa. Häntä voidaan estää lähtemästä vain akuuteissa vaaratilanteissa.

Lastensuojelulain mukaisista rajoitustoimista ja siitä, kuka toimiin voi ryhtyä, säädetään yksityiskohtaisesti lastensuojelulain 11 luvussa. Lastensuojelulaitoksen henkilökunnan ja toimivaltaisen sosiaalihuollon viranhaltijan olisi mahdollista käyttää näitä rajoitustoimia lastensuojelulaitokseen sijoitetulle vangille, jos niiden edellytykset täyttyvät. Liikkumisvapautta rajoitettaessa lapsen poistuminen lastensuojelulaitoksesta voidaan estää, myös fyysisesti. Liikkumista voidaan rajoittaa myös laitoksen sisällä tai pihalla.

Selvyyden vuoksi oikeutta poistumislupaa vastaavaan laitoksen ulkopuolella oleskeluun ei olisi. Näin ei voi syntyä tilannetta, jossa poistumislupapäätös olisi ristiriidassa lastensuojelulaitoksesta poistumista koskevien käytäntöjen taikka liikkumisvapautta rajoittavan päätöksen kanssa. Edellä kuvatuksi tarkoituksena olisi, että alle 18-vuotias vanki toimisi mahdollisimman pitkälle laitoksen omien arjen rutiinien mukaisesti.

Lastensuojelulain 69 §:ssä tarkoitettu liikkumisvapauden rajoitus on poikkeuksellinen ja määräaikainen rajoitus, joka voidaan asettaa, jos se on lapsen huollon kannalta välttämätöntä ja lapsen oman edun mukaista ja jos esimerkiksi lapsen sijaishuoltopäätös on tehty sillä perusteella, että hän on vaarantanut vakavasti terveystään tai kehitystään käyttämällä päihteitä, tekemällä muun kuin vähäisenä pidettävän rikollisen teon tai muulla näihin verrattavalla käyttäytymisellä.

Vaikka alle 18-vuotiaaseen lastensuojelulaitokseen sijoitettavaan vankiin ei voitaisi kategorisesti ja automaattisesti kohdistaa liikkumisen rajoitusta, on hyvä huomata, että todennäköisesti hänen kohdallaan huostaanottopäätös on tehty juuri tällä rikolliseen tekoon liittyvällä perusteella. Tällöin arvioitavaksi nousee erityisesti rajoitustoimen välttämättömyys ja lapsen edun mukaisuus. Edellä käsitellysti ulkopuolisen laitossijoituksen edellytyksenä on todennäköisyys siitä, ettei vanki poistu laitoksesta luvatta vaan noudattaa laitoksessa pysymistä koskevia määräyksiä. Tämä on lähtökohta myös avovankilaan sijoitettaessa. Liikkumisvapauden rajoittaminen heti ulkopuolista sijoitusta aloitettaessa ei pääsääntöisesti olisi perusteltua.

Liikkumisvapauden rajoitus voidaan asettaa myös, jos lapsi esimerkiksi vaarantaisi vakavasti terveystään tai kehitystään käyttämällä päihteitä, tekemällä muun kuin vähäisenä pidettävän rikollisen teon tai muulla näihin verrattavalla käyttäytymisellä. Tällöin kysymys voisi käytännössä olla tilanteesta, jossa alle 18-vuotias vanki samalla rikkoisi velvollisuuksiaan ulkopuolisessa laitossijoituksessa esimerkiksi jättämättä noudattamatta päihteettömyyttä, laitoksen järjestystä tai ei pysyisi laitoksessa sijoituspäätöksessä määrätyllä tavalla. Tällöin olisi myös arvioitava sitä, voidaanko ulkopuolista laitossijoitusta vankeuslain nojalla jatkaa.

Liikkumisvapauden rajoitus voidaan asettaa myös, jos se on tarpeen lapsen suojelemiseksi itseään vahingoittavalta käyttäytymiseltä. Esimerkiksi itsetuhoisuuden ei lähtökohtaisesti tulisi

johtaa ulkopuolisen laitossijoituksen peruuttamiseen. Lastensuojeluviranomaisella on myös osaamista tällaisissa tilanteissa. Sijoituslaitoksen ja vankilan tulisi kuitenkin tehdä yhteistyötä itsetuhoisen käyttäytymisen ehkäisemiseksi sijoituksen aikana.

10 b §. *Menettely ja yhteistyö ulkopuolisessa laitossijoituksessa.* Pykälässä säädettäisiin menettelystä ja yhteistyöstä ulkopuolisen laitossijoituksen valmistelussa ja sijoituksen aikana.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin siitä, että valmistelu olisi tehtävä yhteistyössä vangin, viranomaisten sekä yksityisten yhteisöjen ja henkilöiden kanssa. Yhteistyötä tulisi tehdä ensinnäkin sijoituksen kannalta tarpeellisten viranomaistahojen kanssa. Päihdekuntoutuslaitokset ja lastensuojelulaitokset voivat olla myös yksityisiä laitoksia, jonka takia myös tästä yhteistyöstä säädettäisiin. Valmistelua voi olla tarpeen tehdä myös yksityisten henkilöiden kanssa, esimerkiksi alle 18-vuotiaan vangin huoltajien kanssa.

Rangaistusajan suunnitelma laaditaan lähtökohtaisesti yhdyskuntaseuraamustoimistossa, jos tuomittu ei ole vankilassa (ns. siviiliarviointi). Sijoitusta ulkopuoliseen laitokseen voitaisiin valmistella jo siviiliarvioinnissa, mutta tuomitun tulisi aina ilmoittautua vankilaan tulotarkastusta varten. Päätös ulkopuoliseen laitokseen sijoittamisesta tehtäisiin vasta tämän jälkeen.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin selvyuden vuoksi, että alle 18-vuotias vanki voitaisiin sijoittaa lastensuojelulaitokseen edellyttäen, että myös lastensuojeluviranomainen tekee tarvittavan päätöksen lastensuojelulain 40 §:n nojalla. Kaksoisasiakkuuden vuoksi tällainen sijoitus edellyttäisi myös lastensuojelulain nojalla tehtävää päätöstä sekä muutoinkin huolellista valmistelua yhdessä lastensuojeluviranomaisten kanssa. Sijoitus tehtäisiin, jos se olisi perusteltu molempien lakien näkökulmasta. Sijoituksen valmistelu tulisi tehdä tiiviissä yhteistyössä lastensuojelulaitoksen ja Rikosseuraamuslaitoksen välillä. Lisäksi valmistelussa tulisi tehdä tiivistä yhteistyötä myös Vankiterveydenhuollon yksikön kanssa. Viranomaisten tulisi keskenään sopia valmistelun ja päätöksenteon prosessit.

Käytännössä aloite valmistelun aloittamisesta tulisi tyypillisesti Rikosseuraamuslaitokselta, kun arvioitaisiin, että edellytykset alle 18-vuotiaan sijoittamiselle avoimpiin olosuhteisiin olisivat käsillä. Tämän jälkeen lastensuojeluviranomaiset arvioisivat lastensuojelulain näkökulmasta sen, onko sijoitus perusteltu ja löytyykö sopivaa sijoituspaikkaa. Jos sijoitus on mahdollinen, vankila, lastensuojelulaitoksen henkilökunta ja toimivaltainen sosiaalihuollon viranomainen yhteistyössä varmistaisivat, että kummankin lain nojalla tehtävissä sijoituspäätöksissä huomioidaan kaikki tarvittavat seikat. Esimerkiksi sijoittelupäätöksen määräykset laitoksen järjestyksen noudattamisesta ja laitoksesta poistumisesta tulisi valmistella riittävällä tarkkuudella. Päätös vangin sijoittamisesta ulkopuoliseen laitokseen tehtäisiin, kun sopiva sijoituspaikka on selvillä ja asia on muutoinkin valmis ratkaistavaksi.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin velvollisuudesta riittävään tietojenvaihtoon sijoituksen aikana. Ulkopuolisen laitoksen ja vankilan olisi ilmoitettava toisilleen rangaistuksen täytäntöönpanon ja sijoituksen kannalta tarpeellisista tiedoista sijoituksen aikana.

Etukäteen tulisi sopia ainakin käytännöistä, joita noudatetaan päihteettömyyden valvonnassa ja jos vanki poistuu sijoituslaitoksesta luvatta. Erityisen tärkeää olisi, että sijoituslaitos ilmoittaisi Rikosseuraamuslaitokselle luvatta poistumisesta viipymättä, koska tällöin Rikosseuraamuslaitos etsintäkuuluttaisi vangin. Näitä seikkoja tarkennetaan myös jäljempänä lastensuojelulakiin esitettävien muutosten säännöskohtaisissa perusteluissa.

Rikosseuraamuslaitoksen tulisi varmistua siitä, että vangille kerrotaan Rikosseuraamuslaitoksen voivan olla ulkopuolisen laitossijoituksen valmistelussa ja sijoituksen aikana yhteydessä muihin viranomaisiin ja yksityisiin yhteisöihin sekä tietojenkäsittelyn yleisistä periaatteista. Tiedonsaantioikeuksista säädetään henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa annetussa laissa.

10 c §. *Ulkopuolisen laitossijoituksen kustannukset.* Pykälässä säädettäisiin sitä, että ulkopuolisen laitossijoituksen kustannukset maksetaan valtion varoista. Säännös olisi nykytilaa selventävä sekä kustannusvastuun jakautumisen että kustannusten korvaamisen näkökulmasta.

Käytännössä vankeusaikaisen sijoituksen kustannuksista vastaa Rikosseuraamuslaitos, pois lukien lääkekulut ja muut terveydenhuollon kustannukset, joista vastaa Vankiterveydenhuollon yksikkö. Vangin terveydenhuollon kustannuksista on oma säännöksensä vankeuslain 10 luvun 7 §:ssä. Näin olisi myös alaikäisen vangin lastensuojelulaitossijoituksessa tai päihdekuntoutussijoituksessa.

Rikosseuraamuslaitoksen ja Vankiterveydenhuollon kustannusvastuu koskee siten sitä aikaa, kun henkilö suorittaa vankeusrangaistusta. Rangaistuksen päättymisen jälkeen Rikosseuraamuslaitos ei enää maksaisi mahdollisen jatkosijoituksen kustannuksia. Nykytila ei siten muuttuisi.

Rikosseuraamuslaitoksen kustannusvastuu käsittää ulkopuolisen sijoituksen hoitovuorokausihinnan. Silloin kun on kysymys alle 18-vuotiaan vangin sijoittamisesta lastensuojelulaitokseen, Rikosseuraamuslaitos korvaisi vankeusaikaisesta sijoituksesta aiheutuneen hoitovuorokausihinnan lastensuojelulain 3 luvun säännösten nojalla määräytyvälle kustannuksista vastaavalle hyvinvointialueelle. Käytännössä hyvinvointialue laskuttaisi Rikosseuraamuslaitosta.

Lastensuojelulakiin säädettäisiin viittaussäännös vankeuslakiin.

11 §. *Luvan tai sijoituksen peruuttaminen.* Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin viittaus uuteen 10 a §:ään. Ulkopuolisen laitossijoituksen peruuttamisessa noudatettaisiin siten edelleen 11 §:n säännöksiä. Lisäksi momentin sana avolaitos muutettaisiin avovankilaksi.

14 §. *Päätösvalta.* Pykälän 1 momenttia muutettaisiin siten, että vankilan yksikönpäälliköllä olisi päätösvalta luvun 10 a §:ssä tarkoitettusta ulkopuoliseen laitokseen sijoittamisesta. Päätösvaltatase vastaisi valvottuun koevapauteen sijoittamista. Edelleen pykälän 2 momentin nojalla operatiivisen toiminnan vastuualueen johtaja päättäisi elinkautisvangin tai yhdistelmä-rangaistukseen tuomitun sijoittamisesta ulkopuoliseen laitokseen.

15 §. *Tarkemmat säännökset.* Pykälän asetuksenantovaltuudet muutettaisiin luettelon muotoon. Valtuuksista poistettaisiin toimivalta säätää asetuksella osallistumisvelvollisuudesta vapauttamisesta määräajaksi, sillä tällaisia säännöksiä ei ole annettu. Pykälästä kumottaisiin säännös, jonka nojalla Rikosseuraamuslaitos antaa tarkemmat määräykset menettelystä samoin kuin töiden luokittelusta sekä muista työn edellytyksistä.

9 luku **Vangin omaisuus ja tulot**

2 §. *Omaisuusluettelo.* Pykälän 1 momentissa käytetty käsite avolaitos muutettaisiin avovankilaksi.

3 §. *Rahan ja muiden maksuvälineiden käyttö vankilassa.* Pykälässä säädettäisiin siitä, millaisia maksuvälineitä vangit voivat vankilassa käyttää esimerkiksi 4 §:ssä tarkoitettujen tavaroiden hankkimiseen.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin maksuvälineiden käytöstä suljetussa vankilassa. Momentin nojalla vangit voisivat käyttää vankilassa omia henkilökohtaisia maksukorttejaan. Kysymys olisi siitä, että henkilökohtainen maksukortti annettaisiin vangin käyttöön esimerkiksi kantiiniostosten tekemistä varten. Kortteja ei siten annettaisi pysyvästi vankien haltuun. Käyttöjärjestelyt vastaisivat sitä, miten vangit voivat nykyään käyttää Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymiä maksukortteja. Olennainen muutos olisi se, että Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymien maksukorttien sijasta vangit voisivat lähtökohtaisesti käyttää omia maksukorttejaan.

Muiden maksuvälineiden ja käteisen rahan käyttö olisi jatkossakin kielletty suljetussa vankilassa. Raha ja muut maksuvälineet voitaisiin kuten nykyisinkin ottaa vankilassa säilytettäväksi, tallettaa vangin pankkitilille tai jos hänelle annettaisiin 3 momentissa tarkoitettu maksukortti, tallettaa rahat sille. Ensi sijassa pyrittäisiin siihen, että erityisesti käteinen raha talletettaisiin vangin omalle pankkitilille eikä sitä säilytettäisi vankilassa. Jos Rikosseuraamuslaitos epäilisi rahan tai muiden maksuvälineiden laillista alkuperää, säilytettäisiin ne 16 luvun 8 §:n mukaisesti erillään siihen asti, kun poliisi olisi päättänyt mahdollisista toimenpiteistä.

Koska Rikosseuraamuslaitos ei enää automaattisesti antaisi erillistä maksukorttia vangeille, tulisi vankilaan saapumisen yhteydessä selvittää, onko vangilla oma maksukortti ja siihen liittyvä pankkitili. Tarvittaessa vankia tulisi auttaa tilin avaamisessa ja maksukortin hankkimisessa. Tämä edistäisi myös vangin valmiuksia vapautumisen jälkeen.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin maksuvälineiden käytöstä avovankilassa. Säätely vastaisi nykyistä, eli avovankilan vangeilla olisi oikeus pitää hallussaan ja käyttää omia maksuvälineitään ja käteistä rahaa. Säännökset Rikosseuraamuslaitoksen maksukortin käytöstä siirrettäisiin ehdotettuun 3 momenttiin.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin mahdollisuudesta antaa vangin käyttöön Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymä maksuväline. Kysymys voisi olla esimerkiksi nykyisen kaltaisista prepaid-maksukorteista, mutta säännös jättäisi Rikosseuraamuslaitoksen harkintavaltaan sen, millainen maksuväline käyttöön otettaisiin.

Käytännössä Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymä maksuväline annettaisiin vangin käyttöön sellaisissa tilanteissa, joissa hänellä ei ole käytettävissään omaa maksukorttia. Tällöinkin olisi välttämätöntä järjestää vangin maksuliikenne jollain tavoin. Lähtökohtaisesti vangin tulisi siis käyttää omaa maksukorttiaan ja Rikosseuraamuslaitoksen maksuvälineen käyttö koskisi vain poikkeustilanteita. Kysymys voisi olla esimerkiksi juuri vankilaan saapuneesta vangista, jolla ei olisi mukanaan maksukorttia. Tällaisissakin tilanteissa tulisi ryhtyä toimiin vangin oman pankkitilin avaamiseksi ja maksukortin saamiseksi, ellei se olisi esimerkiksi rangaistuksen lyhyiden vuoksi tarpeetonta.

Vangille olisi myös varattava tilaisuus siirtää rahaa pois Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymään maksuvälineeseen liitetyltä tililtä. Säännös ei kuitenkaan tarkoittaisi sitä, että vangilla on välittömästi oikeus saada siirtää rahaa muulle tililleen. Tilaisuus olisi varattava kohtuullisessa ajassa vangin sitä pyytäessä.

Tämä mahdollisuus rahan siirtoon voitaisiin kuitenkin yksittäisessä tapauksessa evätä, jos se olisi välttämätöntä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi. Epääminen olisi poikkeuksellista, mutta mahdollista esimerkiksi silloin, jos Rikosseuraamuslaitoksella olisi konkreettiset perusteet epäillä rahansiirron liittyvän rikolliseen toimintaan kuten huumekauppaan. Epäämisen edellytyksiä voitaisiin arvioida esimerkiksi Rikosseuraamuslaitoksen poliisilta saamien tietojen tai sen omassa tarkastustoiminnassa saatujen tietojen perusteella.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin maksuliikenteen järjestämisestä sellaisissa tilanteissa, joissa vanki ei voi saada henkilökohtaista maksukorttia eikä edes Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymää maksuvälinettä. Kysymys voisi olla esimerkiksi pakotteiden alaisista vangeista tai vangeista, joille muusta muualla lainsäädännössä säädetystä syystä ei voida Suomessa myöntää mitään maksuvälinettä. Tällaisia rajoituksia voi seurata erityisesti rahanpesuun ja kansainvälisiin pakotteisiin liittyvästä lainsäädännöstä, jonka nojalla yksittäisen henkilön maksuliikennettä on rajoitettu. Tällaisissa tilanteissa Rikosseuraamuslaitoksen olisi kuitenkin jollain tavoin huolehdittava vangin rahankäytöstä vankilassa. Rikosseuraamuslaitoksen harkinnassa olisi se, miten järjestelyt toteutettaisiin.

Vangille olisi tällöinkin varattava tilaisuus siirtää rahaa muulle tilille. Mahdollisuus voitaisiin evätä vastaavin perustein kuin 3 momentissakin. Käytännössä rahansiirrot saattaisivat näissä tapauksissa estyä myös pakotteisiin liittyvän lainsäädännön vuoksi.

Pykälässä ei enää säädettäisiin kuukausittain annettavasta tiliotteesta, koska lähtökohtaisesti vangit käyttäisivät omaa maksukorttiaan ja siihen liittyvää pankkitiliä. Myöskään Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymien maksukorttien tilitietoja ei enää annettaisi vangeille säännöllisesti kuukausittain, vaan vanki voisi saada tiedot erikseen pyytämällä. Tästä säädettäisiin selvyyden vuoksi pykälän 5 momentissa.

3 a §. Maksuvälineen käytön valvonta. Pykälän 1 momentin käsite maksukortti muutettaisiin maksuvälineeksi luvun 3 §:ään ehdotettujen muutosten vuoksi. Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymän maksuvälineen käyttöä voitaisiin edelleen yleisesti valvoa poikkeavien maksutapahtumien havaitsemiseksi. Tällainen valvonta ei edellyttäisi yksittäistä vankia koskevaa arviointia, vaan voitaisiin kohdistaa yleisesti kaikkien vankien maksuliikenteeseen. Rikosseuraamuslaitoksella ei olisi toimivaltaa valvoa vankien henkilökohtaisten maksuvälineiden maksuliikennettä, kuten nykyisinkään. Tällainen valvonta kuuluisi muille viranomaisille ja pankeille.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin yksittäisen vangin tilitietojen valvonnasta kuten nykyisinkin. Säännöksen kieliasua muutettaisiin edellä yleisperusteluissa esitetyllä tavalla yhtenäiseksi muiden vastaavanlaisten toimivaltasäännösten kanssa. Muutoksilla on tarkoitus selvittää säännöstä ja näin helpottaa sen soveltamista käytännössä.

Maksuvälineen tilitietojen valvonnan tulisi olla välttämätöntä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi. Edellä yleisperusteluissa on kuvattu sitä, miten välttämättömyysarviointi käytännössä tehtäisiin. Käytännössä valvonta voisi perustua esimerkiksi epäilyyn siitä, että maksuvälineen välityksellä siirretään huumausainekauppaan tai muuhun rikolliseen toimintaan liittyvää rahaa. Kysymys voisi olla myös epäilystä rahanpesusta. Tällaiset toimet voisivat esimerkiksi vaarantaa vankilan järjestystä ja turvallisuutta tai niiden estäminen voisi olla välttämätöntä rikoksen estämiseksi. Kyse olisi siten yksittäistapauksessa tehtävästä harkinnasta,

jolle olisi oltava konkreettiset perusteet. Tilitietojen valvonta poikkeaisi siten 1 momentissa tarkoitettusta valvonnasta.

Säännöksen sanamuotoa yhtenäistettäisiin myös suhteessa muihin vastaaviin toimivaltasäännöksiin, eikä siinä enää lueteltaisi niitä tietolähteitä, joihin valvonta voisi perustua. Käytännössä tieto valvontaa edellyttävästä toiminnasta saadaan joko maksuvälineen yleisessä valvonnassa tehdyistä havainnoista tai Rikosseuraamuslaitoksen tai muiden viranomaisten toiminnassa tehdyistä havainnoista.

Valvontaa koskevan päätöksen määräaika muutettaisiin kielellisesti kuukaudesta 30 päiväksi.

4 §. *Tavarankäytön valvonta vankilassa.* Pykälän otsikko muutettaisiin vastaamaan paremmin pykälän sisältöä, koska pykälässä säädetään tavaroiden hankkimisesta vankilassa.

Pykälän 1 ja 2 momentti säilytettäisiin nykyisessä muodossaan ja niissä säädettäisiin elintarvikkeiden sekä muiden tavaroiden hankkimisesta. Kuten nykyisinkään, säännöksissä ei yksityiskohtaisesti määriteltäisi sitä, miten ostosten tekeminen käytännössä järjestettäisiin. Rikosseuraamuslaitoksen tulisi kuitenkin huolehtia siitä, että eri vankiloissa vangeille järjestetään yhdenmukaiset ostosmahdollisuudet.

Pykälän 3 ja 4 momentti kumottaisiin.

Pykälän 3 momentissa on säädetty mahdollisuudesta rajoittaa vankilan ulkopuolelta tulevan rahan käyttöä. Tällaisia rajoituksia ei enää voitaisi asettaa, kun vangit voisivat käyttää omia maksukorttejaan.

Pykälän 4 momentissa on säädetty rahan tai muiden maksuvälineiden siirtämisestä vankilan ulkopuolelle. Vangin mahdollisuus käyttää verkkopankkia määräytyy 12 luvun säännösten mukaan. Mahdollisuudesta siirtää rahaa tämän luvun 3 §:n 3 tai 4 momentin tilanteissa säädettäisiin kyseisissä momenteissa. Muilta osin vankien omaisuuden käsittelyyn sovellettaisiin luvun 1 ja 2 §:ää.

5 §. *Omaisuuden palauttaminen.* Pykälän 1 momenttiin tehtäisiin selventävä kielellinen muutos vangin rahavarojen käsittelyyn vapautumisen yhteydessä.

6 §. *Käyttöraha, toimintaraha ja palkka.* Pykälän 1 momentti säilyisi ennallaan.

Pykälän 2 ja 3 momentin käsitteet muutettaisiin avovankiloiksi ja suljetuiksi vankiloiksi.

Pykälän 4 momenttia muutettaisiin siten, että vangin käyttöraha, toimintaraha ja palkka maksettaisiin lähtökohtaisesti vangin ilmoittamalle tilille. Käytännössä tili olisi sama, johon vangin vankilassa käyttämä maksukortti liittyy. Jos vangilla ei olisi omaa maksukorttia, maksut tehtäisiin 3 §:n 3 tai 4 momentissa tarkoitettulle maksuvälineelle tai niistä pidettäisiin kirjaa muulla tavoin.

6 a §. *Työmatkakustannusten korvaaminen.* Pykälässä käytetty käsite avolaitos muutettaisiin avovankilaksi.

9 §. *Päätösvalta.* Pykälän 2 momentista kumottaisiin päätösvalta luvun 4 §:n 4 momentissa tarkoitetuista päätöksistä, koska momentti kumottaisiin.

Pykälän 3 momenttiin lisättäisiin päätösvaltasäännös 3 §:n 3 tai 4 momentissa tarkoitettujen maksujärjestelyjen käyttöön ottamisesta yksittäisen vangin tapauksessa. Asiasta päättäisi ohjauksen ja valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies. Käytännössä meneteltäisiin siten, että maksukortti voitaisiin antaa vangin käyttöön, jos edellytykset sen antamiseen ovat olemassa. Jos kortin antaminen evättäisiin, tulisi asiassa tehdä muutoksenhakukelpoinen päätös. Sama koskisi muun maksujärjestelyn ottamista käyttöön. Käytäntö vastaisi omaisuuden hallussapidossa noudatettavaa.

Momenttiin lisättäisiin myös päätösvaltasäännös siihen, jos mahdollisuus siirtää rahaa pois maksuvälineeltä tai muulta maksujärjestelyltä evättäisiin. Epäämisestä päättäisi vankilan yksikönpäällikkö tai työjärjestyksessä määrätty turvallisuudesta vastaava virkamies. Myös näissä tilanteissa rahansiirto voitaisiin toteuttaa ilman päätöksentekoa, mutta epäämisestä tulisi tehdä päätös.

10 §. Tarkemmat säännökset ja määräykset. Pykälän 1 momentin asetuksenantovaltuutta täsmennettäisiin. Valtioneuvoston asetuksella voitaisiin säätää tarkemmin tavaroiden hankkimisesta eikä rahan ja muiden maksuvälineiden käytöstä. Muutos vastaisi paremmin voimassa olevan vankeudesta annetun valtioneuvoston asetuksen 27 ja 28 §:n sisältöä.

Pykälän 2 momentin 1 kohtaa täsmennettäisiin. Sen nojalla voitaisiin antaa tarkempia määräyksiä niin vankien omien maksukorttien kuin Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymän maksukortinkin ominaisuuksista, käyttöön antamisesta, säilyttämisestä ja käytöstä. Määräysten sisältö vastaisi nykyistä. Lisäksi säädettäisiin määräyksenantovaltuus, jonka nojalla Rikosseuraamuslaitos määräisi, kuinka luvun 3 §:n 4 momentissa tarkoitettu maksujärjestely toteutettaisiin.

Pykälän 2 momentin 4 kohdasta kumottaisiin määräyksenantovaltuus toimintarahan maksamatta jättämisestä.

10 luku **Sosiaali- ja terveydenhuolto**

2 §. Tilapäinen hoito ja tutkimus vankilan ulkopuolella. Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin viittaussäännös siitä, että valvonnasta tilapäisen hoidon ja tutkimuksen aikana säädetään 14 luvun 2 §:n 2 momentissa. Pykälään lisättäisiin myös uusi 3 momentti, jossa säädettäisiin hoitoon pääsystä ilmoittamisesta eräissä poikkeuksellisissa tilanteissa.

Hoitoon pääsyn tarkka ajankohta voitaisiin jättää ilmoittamatta päätöksessä, jos momentissa säädetty edellytykset täyttyvät. Ilmoittamatta jättämisen tulisi olla välttämätöntä joko rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi. Kynnys olisi siten korkea. Säännöksen käyttöala rajautuisi siten verrattain harvoin tilanteisiin. Kysymys olisi tilanteista, joissa olisi johonkin konkreettiseen seikkaan perustuva epäily esimerkiksi pyrkimyksestä tuoda huumausaineita tai muita kiellettyjä esineitä vankilaan hoitoon pääsyn yhteydessä. Kysymyksessä voisi olla myös johonkin konkreettiseen seikkaan perustuvasta epäilystä, että vankia yritetään painostaa mukaan tällaiseen toimintaan. Päätöksessä olisi kuitenkin ilmoitettava riittävät tiedot hoitokäyntiin valmistautumista varten. Vangille tulisi ilmoittaa suuntaa-antava tieto hoitokäynnin ajankohdasta, esimerkiksi ilmoittamalla, että hoitokäynti toteutuu jonkin ajan tai aikavälin kuluessa. Vangilla tulisi olla esimerkiksi mahdollisuus ottaa mukaan aiempia sairaskertomuksia tai muita tarpeellisia asiakirjoja sekä ennen lähtöä vaihtaa vankivaatteet siviilivaatteisiin. Lisäksi eräät laboratoriotutkimukset voivat edellyttää paastoaamista ennen näytteen ottamista.

Sääntely velvoittaisi vain Rikosseuraamuslaitosta. Sääntely ei siten muodostaisi Rikosseuraamuslaitokselle lakiin perustuvaa perustetta edellyttää, ettei hoitoon pääsyn ajankohtaa voitaisi ilmoittaa vangille terveydenhuollon toimesta.

11 luku **Vapaa-aika**

2 §. Osallistuminen vapaa-ajan toimintoihin. Pykälän 3 momentissa säädettäisiin pitkälti varmuusosastoa vastaavasti, että tehostetun valvonnan osastoilla vapaa-ajan toiminnot ja muiden vankien kanssa yhdessä olo järjestettäisiin osaston vankien kesken. Vangit eivät siten voisi osallistua samaan aikaan muiden vankien kanssa esimerkiksi liikuntaan. Säännös ei sinällään estäisi vankilan liikuntasalin tai kuntosalin käyttöä, mutta se tapahtuisi tehostetun valvonnan osastolla eri aikaan kuin muilla osastolla. Näin ollen vapaa-ajantoimintojen ei tarvitsisi olla varmuusosastoa vastaavalla tavalla yksinomaan osastolle nimenomaisesti soveltuvia.

Pykälän nykyiset 3 ja 4 momentti siirrettäisiin 4 ja 5 momentiksi.

Pykälän 5 momentissa säädettäisiin siitä, milloin vangin osallistuminen yksittäiseen vapaa-ajantilaisuuteen voidaan keskeyttää tai evätä. Edellytyksenä olisi, että keskeyttäminen tai epääminen olisi perusteltua rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi. Epääminen edellyttäisi siten yksittäisessä tilanteessa vangin käyttäytymiseen liittyviä konkreettisia syitä.

Tyypillisesti momentissa tarkoitettaisiin esimerkiksi vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisellä sitä, että päihtynyt tai muuten tilaisuutta häiritsevä vanki ei saisi osallistua tilaisuuteen. Epäämisen tai keskeyttämisen edellytyksiä arvioitaisiin siten tyypillisesti sen perusteella, kuinka vanki käyttäytyy kyseisen tilaisuuden yhteydessä. Soveltamiskynnys ei olisi erityisen korkea, koska esimerkiksi tilaisuutta häiritsevä vanki voi estää koko tilaisuuden toteutumisen, ellei häiritsevään toimintaan välittömästi puututa. Osallistuminen voitaisiinkin evätä ja keskeyttää matalammalla kynnyksellä kuin peseytyminen tai ulkoilu, jotta tilaisuuden onnistuminen voitaisiin varmistaa.

3 §. Uskonnonharjoitus. Pykälän 2 momentin 1 kohtaa täydennettäisiin säännöksellä siitä, että tehostetun valvonnan osastolle sijoitetut vangit eivät voisi osallistua yleisiin uskonnollisiin tilaisuuksiin. Säännös vastaisi varmuusosastoja. Luvun 4 §:n 2 momentin viittaussäännöksen nojalla tehostetun valvonnan osastojen vankien kirjastonkäyttökin voitaisiin järjestää muulla tavoin kuin käynneillä vankilan kirjastossa. Säännökset tarkoittaisivat sitä, että vaikka tehostetun valvonnan osastoille sijoitetut vangit eivät voisi osallistua yhteisiin uskonnollisiin tilaisuuksiin tai päästä vankilan kirjastoon, tulisi tällaiset toiminnot järjestää muulla tavoin. Esimerkiksi uskonnollisia tilaisuuksia voitaisiin tarvittaessa järjestää pelkästään osaston vangeille joko uskonnonharjoittamiseen varatuissa tiloissa tai osastolla. Kirjaston käyttöön tulisi varata mahdollisuus esimerkiksi siten, että vangit voivat lainata kirjastosta kirjoja, vaikkeivat kävisikään itse kirjaston tiloissa.

Pykälän 3 momenttia muutettaisiin vastaavasti kuin luvun 2 §:n 5 momenttia.

4 §. Kirjasto. Pykälän 3 momenttia muutettaisiin vastaavasti kuin luvun 2 §:n 5 momenttia.

8 §. Päätösvalta. Pykälän 1 momenttiin tehtäisiin 2–4 §:ään tehtävien muutosten edellyttämät kielelliset muutokset. Lisäksi momenttiin lisättäisiin päätösvaltasäännös 3 §:n 2 momentissa tarkoitetuista rajoituksista. Momentissa tarkoitettut päätökset olisivat edelleen luonteeltaan tosiasiallista hallintotoimintaa.

12 luku **Kirjeenvaihto, puhelut ja sähköinen viestintä**

1 §. *Kirjeenvaihto ja postilähetysten tarkastaminen.* Pykälässä säädettäisiin vangin oikeudesta kirjeenvaihtoon ja kirjeenvaihdon tarkastamisesta kuten nykyisinkin.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin kirjeiden ja muiden postilähetysten tarkastamisesta läpivalaisemalla tai muulla vastaavalla tavalla niitä avaamatta. Sääntely vastaisi nykyistä, eli tällainen tarkastustoiminta olisi mahdollista yleisesti ilman yksittäistapauksellisia perusteita. Käytännössä kaikki vankien kirjeenvaihto olisi siten mahdollista läpivalaista sen selvittämiseksi, etteivät kirjeet tai postilähetykset sisällä vankilassa kiellettyjä aineita tai esineitä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin kirjeiden ja muiden postilähetysten tarkastamisella avaamalla. Säännöksen nojalla ei olisi mahdollista lukea kirjettä, vaan lukemisen edellytyksistä säädettäisiin luvun 2 §:ssä.

Suljettuun vankilaan tai Vankiterveydenhuollon yksikköön sijoitetulle vangille saapuneet kirjeet ja postilähetykset voitaisiin yleisesti tarkastaa avaamalla sen selvittämiseksi, etteivät ne sisällä vankilassa kiellettyjä aineita tai esineitä. Tällaisen kirjeen tarkastaminen avaamalla ei siten edellyttäisi yksittäistapauksellista arviointia.

Sen sijaan kuten nykyisinkin suljetussa vankilassa tai Vankiterveydenhuollon yksikössä olevalta vangilta peräisin olevien kirjeiden ja avovankilassa olevien vankien kirjeenvaihdon avaamisen tulisi olla perusteltua sen selvittämiseksi, sisältääkö kirje vankilassa kiellettyjä aineita tai esineitä. Toimivaltuuden käytölle tulisi siten olla yksittäistapaukseen liittyvää konkreettinen epäily siitä, että lähetys sisältää kiellettyjä aineita tai esineitä. Perusteiden ei kuitenkaan tarvitsisi olla erityisen painavia, vaan esimerkiksi kirjeen tavanomaisesta poikkeava muoto tai koko voisi olla peruste kirjeen avaamiselle. Samoin huumausaineiden etsimiseen koulutetun koiran havainto voisi olla peruste kirjeen avaamiselle. Muutos olisikin ennen muuta kielellinen eikä säännöksen soveltamiskäytäntöä ole tarkoitus muuttaa.

Pykälän 3 momenttia täsmennettäisiin siten, että tarkastuksen yhteydessä mahdollisesti löytyneiden rahavarojen käsittelyyn sovelletaan 9 luvun säännöksiä.

2 §. *Viestin lukeminen ja jäljennöksen ottaminen.* Pykälässä säädettäisiin vangin kirjeenvaihdon lukemisesta ja jäljennöksen ottamisesta kuten nykyisinkin. Säännöksen sisältöä kuitenkin muutettaisiin edellä yleisperusteluissa mainituista syistä. Muutosten tarkoitus ei ole kiristää säännöksen soveltamiskäytäntöä. Päinvastoin säännöstä pyritään selkeyttämään siten, että sen soveltaminen onnistuisi nykyistä paremmin. Nykyisin säännös on ollut siinä määrin vaikeaselkoinen, että sitä on sovellettu hyvin vähän. Säännöksen muotoilun muutoksen tavoitteena on siten, että sitä sovellettaisiin nykyistä useammin erityisesti, kun on kyse järjestäytyneeseen rikollisuuteen kytkeytyvistä vangeista.

Pykälän 1 momentin nojalla vangille saapunut tai häneltä peräisin oleva kirje tai muu postilähetys ja viesti voitaisiin lukea, jos se on välttämätöntä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi. Säännöksen sanamuotoa muutettaisiin vastaamaan perustuslaissa säädettyyn vaatimukseen viestinnän suojan rajoitusten välttämättömyydestä. Kuten edellä esityksen yleisperusteluissa on todettu, välttämättömyydellä tarkoitettaisiin sitä, että toimivaltuuden käytölle on yksittäiseen vankiin liittyvät konkreettiset perusteet. Esimerkiksi kirjeenvaihtoon liittyvältä rikosepäilyltä edellytettäisiin kohtuullista todennäköisyyttä. Kuitenkaan toimivaltuuden käyttö ei edellyttäisi täyttä varmuutta siitä, että viestintään liittyisi rikosepäily.

Viime kädessä toimivaltuuden käyttö perustuisi tilanteen kokonaisharkintaan suhteessa laissa säädettyihin edellytyksiin.

Laissa ei enää erikseen säädettäisi vaatimuksista arvioida edellytyksiä suhteessa vangin rikostaustaan tai käyttäytymiseen. Tällaiset seikat tulisi ilman lain säännöstäkin ottaa huomioon punnittaessa toimenpiteen välttämättömyyttä esimerkiksi suhteessa rikoksen estämiseen. Hallintolain 31 §:ssä edellytetään, että viranomaisen selvittää päätöksenteon perusteet riittävän kattavasti. Esimerkiksi vangin rikostausta tai vankilassa saadut kurinpitorangaistukset voivat olla sellaisia seikkoja, jotka tulee siten ottaa huomioon päätöksenteossa.

Edellä yleisperusteluissa on tarkemmin kuvattu, mitä rikoksen estämisellä ja muilla momentissa mainituilla perusteilla tarkoitetaan.

Käytännössä kirjeen lukemisen edellytysten arviointi olisi kokonaisharkintaa, jossa otettaisiin huomioon käsillä olevat tiedot vangin rikostaustasta ja kirjeenvaihdon toisesta osapuolesta sekä muut tiedot, joiden perusteella voitaisiin esimerkiksi epäillä kirjeiden sisältävän tietoja rikosten tekemisestä tai vankilan turvallisuutta vaarantavasta toiminnasta.

Konkreettiset edellytykset voisivat olla käsillä esimerkiksi silloin, jos järjestäytyneeseen rikollisuuteen kytkeytyvästä henkilöstä on saatu vihjetietoa, että hän pyrkii välittämään huumausainekauppaan liittyviä viestejä kirjeitse tai muilla viestintävälineillä. Usein tehostetun valvonnan osastolle sijoittaminen on voinut tapahtua sellaisilla perusteilla, jotka muodostavat edellytyksen myös viestinnän lukemiseen. Näin voi olla esimerkiksi, jos vanki on sijoitettu tehostetun valvonnan osastolle vankilassa jatkuneiden rikosten vuoksi.

Edellytykset voisivat täytyä myös useamman seikan kokonaisarvion perusteella esimerkiksi silloin, jos huumausainekauppaan kytkeytyvän vangin havaittaisiin viestivän tiiviisti samaan rikollisryhmään kuuluvien henkilöiden kanssa ja samaan aikaan osastolla tehtäisiin havaintoja lisääntyneestä huumausaineiden käytöstä tai kyseisen henkilön hallusta löydettäisiin huumausaineita.

Päätös voisi olla voimassa 30 päivää kerrallaan.

Momenttia täydennettäisiin myös siten, että lukemisen yhteydessä viestistä voitaisiin ottaa jäljennös vastaavin perustein kuin se voidaan lukeakin. Näin ollen lukemisen ja jäljennöksen ottamista arvioitaisiin yhtenäisin perustein ja sääntely vastaisi puhelun kuuntelua ja tallentamista. Pykälän 3 momentti kumottaisiin.

Pykälän 2 momentissa säädetään kirjeen avaamisesta sen lähettäjän selvittämiseksi. Momenttia täsmennettäisiin siten, että tällöin kirjetä voitaisiin lukea vain sen verran kuin on välttämätöntä lähettäjän selvittämiseksi.

2 a §. Lukemisesta ilmoittaminen. Pykälän 1 momenttiin tehtäisiin luvun 2 §:ää vastaavat sisällölliset muutokset. Muilta osin pykälän sisältö vastaisi nykyistä 2 a §:ää.

4 §. Kirjeenvaihto asiamiehen kanssa. Luvun 4 §:ssä säädetään nykyisin kirjeenvaihdesta asiamiehen kanssa. Pykälän 1 momentin virheellinen viittaus oikeudenkäymiskaaren asiamiehiä koskeviin säännöksiin korjattaisiin.

Pykälän 2 momentissa säädetään vangin asiamieheltä saapuneen kirjeen avaamisesta. Momentin sanamuotoa täsmennettäisiin siten, että asiamieheltä tullut kirje voitaisiin avata vain, jos se on välttämätöntä sen selvittämiseksi, sisältääkö kirje vankilassa kiellettyjä aineita tai

esineitä. Kynnys asiamiehen kirjeen avaamiseen olisi siten korkea ja avaamiselle pitäisi olla painavat yksittäiseen tapaukseen liittyvät perusteet, joiden vuoksi epäiltäisiin kirjeen sisältävän kiellettyjä aineita tai esineitä. Toisin kuin esimerkiksi muun kirjeenvaihdon lukemisessa tai pidättämisessä, asiamiehen kirjeen avaaminen voitaisiin tehdä vain kiellettyjen aineiden tai esineiden etsimiseksi. Epäily voisi perustua esimerkiksi Rikosseuraamuslaitoksen käytössä oleviin vihjetietoihin tai kirjeen tavanomaisesta asiamieskirjeestä poikkeavaan muotoon tai kokoon taikka huumausaineiden etsimiseen käytetyn koiran havaintoon, joista tehtävän kokonaisarvion perusteella kirjeen avaamista voitaisiin pitää välttämättömänä sisällöstä varmistumiseksi. Kirjeen avaamisen välttämättömyysvaatimus korostaisi sitä, että asiamiehen kirjeen avaaminen olisi aina viimesijainen keino. Esimerkiksi epäiltäessä kirjeen lähettäjän olevan joku muu kuin kirjeen lähettäjätiedoissa mainittu asiamies, tulisi ennen kirjeen avaamista ottaa yhteyttä asiamieheen ja selvittää, onko hän lähettänyt kirjeen.

Muilta osin säännöksen sisältöä ei muutettaisi. Vangin tulisi siten edelleen olla läsnä kirjettä avattaessa eikä avattua kirjettä saataisi lukea.

5 §. Kirjeen tai postilähetyksen pidättäminen. Luvun 5 §:ssä säädetään nykyisin kirjeen tai postilähetyksen pidättämisestä.

Pykälän 1 momenttia muutettaisiin vastaavalla tavalla kuin luvun 2 §:ää. Perusteita kirjeen pidättämiselle voisivat olla esimerkiksi havainto huumausaineen imeyttämisestä kirjeeseen taikka lukemisessa tehty havainto siitä, että kirjeessä pyydetään vastaanottajaa pahoinpitelemään joku. Säännöksen soveltaminen olisi siten käytännössä sidoksissa kirjeen tarkastamisessa tai lukemisessa tehtyihin havaintoihin, joiden perusteella päätös pidättämisestä tehtäisiin.

6 §. Puhelimen käyttö. Luvun 6 §:ssä säädetään nykyisin puhelimen käytöstä.

Pykälän 2 momenttiin lisättäisiin säännökset puhelimen käyttöajoista. Kuten nykyisinkin vangeille tulisi antaa mahdollisuus käyttää puhelinta siihen varattuina aikoina. Kysymys olisi järjestyssäännön ja osaston päiväjärjestyksen mukaan määräytyvistä ajankohdista, eli tyypillisesti ajoista, jolloin vangit voivat oleskella osaston yleisissä tiloissa. Sääntelyn tarkoituksena ei ole muuttaa nykyisiä puhelimen käyttöaikoja. Vangeille tulisi näiden aikojen puitteissa antaa yhdenvertaiset mahdollisuudet käyttää puhelinta. Henkilökunnan tulisi huolehtia esimerkiksi siitä, että kaikki puhelinta käyttämään haluavat vangit pääsisivät käyttämään sitä päivittäin.

Mahdollisuus puhelimen käyttöön voitaisiin sallia muulloinkin, jos se olisi tarpeen esimerkiksi vangin yhteyksien ylläpitämiseksi. Kysymys voisi olla esimerkiksi siitä, että ulkomaalainen vanki voisi soittaa toisella aikavyöhykkeellä olevalle omaiselleen. Sääntely vastaisi tapaamisista säädettyä. Momentissa ei säädettäisi viittausta järjestyssäännön puhelimen käyttöä koskeviin määräyksiin. Järjestyssäännön sisällöstä säädettäisiin kokonaisuudessaan 15 luvun 1 §:ssä.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin puhelimen käytön epäämisestä ja keskeyttämisestä. Keskeyttämisen tai epäämisen edellytyksenä olisi, että keskeyttäminen tai epääminen olisi perusteltua rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi. Epääminen tai keskeyttäminen edellyttäisi siten yksittäisessä tilanteessa konkreettisia perusteita. Kynnys ei kuitenkaan olisi korkea, koska kyse olisi tyypillisesti tilanteista, joissa vangin käytös häiritsee osaston vankien puhelimenkäyttöä. Nopealla puuttumisella tilanteeseen pystyttäisiin varmistamaan se, että muiden vankien oikeus puhelimenkäyttöön ei vaarannu.

Tyypillisesti momentissa tarkoitettaisiin esimerkiksi vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi sitä, että vanki käyttäytyisi viestintälaitteen käyttötilanteessa uhkaavasti tai vahingoittaisi omaisuutta taikka olisi päihtynyt. Kysymys voisi myös olla tilanteesta, jossa puhelun kuuntelun perusteella on perusteltua keskeyttää puhelu esimerkiksi huumausainerikoksen estämiseksi. Kysymys voisi olla myös soittamisesta toisen henkilön tunnuksilla tai eri henkilölle, jonka vanki on ilmoittanut ennen soittoa. Epäämisen tai keskeyttämisen edellytyksiä arvioitaisiin siten usein sen perusteella, kuinka vanki käyttäytyy viestintätilanteen aikana. Soveltamiskynnys ei siten olisi erityisen korkea, koska tarvittaessa tilanteeseen olisi puututtava viipymättä mahdollisesti vähäisenkin tiedon perusteella.

Säännöstä sovellettaisiin sekä puhelimen käytön epäämiseen että keskeyttämiseen. Epääminen koskisi tilanteita, joissa vangin vankilaturvallisuutta vaarantava käytös alkaa ennen puhelimen käyttöä ja keskeyttäminen taas sitä, että puhelimen käyttö on jo alkanut. Kyse on siten kertaluonteisesta toimenpiteestä, eikä laajemmasta puhelimen käyttöoikeuden rajoittamisesta. Vangin oikeutta käyttää puhelinta ei siten voitaisi pidemmäksi aikaa evätä säännöksen nojalla.

7 §. Puhelun kuunteleminen ja tallentaminen. Luvun 7 §:ssä säädetään nykyisin puhelun kuuntelemisesta ja tallentamisesta.

Pykälän 1 momenttia muutettaisiin vastaavalla tavalla kuin luvun 2 §:ää. Myös puhelun kuuntelun perusteet vastaisivat käytännössä pitkälti kirjeen lukemisen perusteita. Kuuntelu olisi mahdollista esimerkiksi silloin, jos vangin epäiltäisiin välittävän puhelimitse rikoksiin liittyvää tietoa. Puhelun kuuntelu olisi mahdollista vain 7 §:ssä tarkoitetuissa puheluissa, jotka soitetaan Rikosseuraamuslaitoksen puhelinjärjestelmällä. Tässäkin kysymys olisi kokonaisuutena, jossa otettaisiin huomioon kaikki kuuntelun edellytyksiin vaikuttavat seikat.

Momentissa säädettäisiin myös siitä, että puhelun kuuntelua koskeva päätös voidaan tehdä enintään 30 päiväksi kerrallaan.

8 §. Kirjeenvaihto ja puhelut varmuusosastolla. Luvun 8 §:ssä säädetään nykyisin viestinnästä varmuusosastolla.

Pykälässä säädettäisiin kirjeenvaihdon ja puhelujen valvonnasta varmuusosastolla kuten nykyisinkin. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin varmuusosastolle sijoitetun vangin kirjeenvaihdon valvonnasta ja 2 momentissa puhelujen kuuntelusta ja tallentamisesta.

Pääosin kirjeenvaihto ja puhelimen käyttö tapahtuisi varmuusosastolla samalla tavoin kuin muillakin osastoilla. Merkittävin ero olisi kuitenkin se, että kirjeen lukeminen sekä jäljennöksen ottaminen ja puhelun kuuntelu sekä tallentaminen voitaisiin tehdä yksinomaan varmuusosastosijoituksen perusteella kuten nykyisinkin. Varmuusosastolla ei siten tarvitsisi tehdä erillistä päätöstä kirjeiden lukemisesta tai puhelun kuuntelusta, vaan varmuusosastosijoitusta koskeva päätös olisi perusteena näillä toimilla. Varmuusosastolle sijoitettujen vankien kirjeen lukeminen ja puhelimen kuuntelu voitaisiin siten tehdä matalalla kynnyksellä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi. Toimenpiteiden edellytyksenä ei enää olisi miltään osin vangin suostumus. Säännöstä sovellettaisiin myös 11 §:n 1 momentissa tarkoitettujen vankien sähköpostin lukemiseen.

Pykälän 3 momentti kumottaisiin. Jatkossa varmuusosastolle sijoitettujen vankien sähköpostin ja internetin käyttöön sovellettaisiin samoja säännöksiä kuin muihin vankeihin. Sähköisen viestinnän valvonta tapahtuisi kuitenkin tämän pykälän säännösten nojalla, eli varmuusosastolle

sijoitettujen vankien sähköistä viestintää voitaisiin valvoa matalammalla kynnyksellä kuin muiden vankien.

9 b §. *Sähköisen viestinnän valvonta.* Luvun nykyisessä 9 b §:ssä säädetään sähköisen viestinnän valvonnasta. Pykälään tehtäisiin eräitä muutoksia.

Pykälän nojalla voitaisiin valvoa Rikosseuraamuslaitoksen hankkimilla laitteilla tapahtuvaa vankisähköpostin ja internetin käyttöä. Rikosseuraamuslaitoksella ei olisi toimivaltaa valvoa vankien henkilökohtaisilla matkapuhelimilla tapahtuvia puheluita tai sähköpostin ja internetin käyttöä. Tällainen valvonta edellyttää poliisin toimivaltuuksia.

Pykälän 1 momentissa viitattaisiin sähköisen viestinnän palveluista annettuun lakiin kuten nykyisinkin. Lisäksi säädettäisiin Rikosseuraamuslaitokselle oikeus hakea vankien internetin käyttöön ja Rikosseuraamuslaitoksen ylläpitämän vankisähköpostin käyttöön liittyvät välitystiedot Rikosseuraamuslaitoksen laitteilta. Välitystiedot tulisi hävittää viipymättä, jos muun lainsäädännön perusteella ei olisi perusteita säilyttää niitä. Säännös ei koskisi vankien henkilökohtaisen sähköpostin välitystietoja, joita Rikosseuraamuslaitoksella ei olisi mahdollisuutta tarkastaa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin Rikosseuraamuslaitoksen oikeudesta valvoa vankien sähköisen viestinnän sisältöä. Rikosseuraamuslaitoksella on jo sinällään mahdollisuus tutustua julkisten internetsivujen sisältöön. Momentissa säädettäisiin siten siitä, millaisia valvontavaltuuksia Rikosseuraamuslaitoksella on vankien yksityiseen viestintään.

Rikosseuraamuslaitos voisi valvoa vankisähköpostin viestintää, kuten vankien perinteistäkin kirjeenvaihtoa. Tällaiset sähköpostit voitaisiin lukea ja pidättää samoin edellytyksin kuin kirjeenvaihtokin luvun 2–5 §:n nojalla. Varmuusosastolla olevan vangin vankisähköpostin käytön valvontaan sovellettaisiin 8 §:n 1 momenttia. Sen sijaan Rikosseuraamuslaitoksella ei olisi oikeutta esimerkiksi päästä vangin henkilökohtaiseen sähköpostiin tai verkkopankkiin, joihin täytyy kirjautua erillisillä tunnuksilla. Valvonta koskisi siten vain sellaisia laitteita, jotka ovat Rikosseuraamuslaitoksen hallinnoimia.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin nykyistä vastaavasti siitä, että sähköpostin ja internetin käyttöä voitaisiin valvoa teknisellä valvonnalla eli valvontakameroilla taikka siten, että henkilökunta on läsnä. Säännöksen nojalla ei voitaisi lukea vangin sähköpostiviestien sisältöä, vaan se voisi tapahtua vain lukemisen edellytysten täytyessä.

Pykälän 4 momenttiin lisättäisiin uusi säännös, jossa säädettäisiin sähköpostin käytön ja internetin käytön keskeyttämisestä tai epäämisestä. Säännös vastaisi sitä, mitä edellä säädetään puhelimen käytön keskeyttämisestä ja epäämisestä. Internetin käytön ja sähköpostin käytön keskeyttäminen tai epääminen olisi siten vastaavalla tavalla kertaluonteinen toimenpide esimerkiksi vangin häiritsevän käyttäytymisen vuoksi.

11 §. *Päätösvalta.* Luvun nykyisessä 11 §:ssä säädetään päätösvallasta. Pykälään tehtäisiin luvun muista muutoksista aiheutuvia muutoksia.

Pykälän 3 momenttiin lisättäisiin säännös päätösvallasta, jos sähköpostin tai internetin käyttö evätään tai keskeytetään. Toimivalta olisi valvonnan ja ohjauksen esimiestehtävissä toimivalla virkamiehellä tai ohjaus- ja valvontatehtävissä toimivalla virkamiehellä. Kysymys olisi tosiasiallisesta hallintotoiminnasta, eikä toimenpiteestä tehtäisi hallintopäätöstä.

Pykälän 4 momentin nojalla internetsivujen avaamisesta päättäisi Rikosseuraamuslaitoksen työjärjestyksessä määrätty virkamies. Kysymys olisi tosiasiallisesta hallintotoiminnasta, jota Rikosseuraamuslaitoksen tulisi tehdä säännöllisesti. Rikosseuraamuslaitoksen työjärjestyksessä tulisi määritellä virkamiehet, joiden vastuulla tehtävä olisi.

12 §. Tarkemmat säännökset ja määräykset. Luvun nykyisessä 12 §:ssä säädetään asetuksenantotoimivallasta ja määräyksenantotoimivallasta.

Pykälän 1 momentista poistettaisiin asetuksenantovaltuus vankien sähköisen viestinnän käytöstä ja valvonnasta. Näistä seikoista säädettäisiin kattavasti laissa.

Pykälän 2 momenttiin lisättäisiin Rikosseuraamuslaitokselle määräyksenantovaltuus.

Ensinnäkin Rikosseuraamuslaitoksen tulisi antaa määräykset vankien käytössä olevasta puhelinjärjestelmästä. Määräykset koskisivat puhelinjärjestelmän yleisiä käyttöehtoja kuten puheajan lataamista, numeroiden tallentamista järjestelmään ja muita vastaavia kaikille vankiloille yhteisiä puhelinjärjestelmän käyttöön liittyviä seikkoja. Vankiloiden järjestyssäännöissä voitaisiin puolestaan antaa vankilakohtaisia määräyksiä kyseisessä vankilassa puhelimen käyttöön liittyvistä seikoista.

Toiseksi Rikosseuraamuslaitoksen tulisi antaa määräykset henkilökohtaisten matkapuhelimien haltuun antamisesta, säilyttämisestä ja käytöstä. Määräykset voisivat koskea esimerkiksi sitä, kuinka laitteita säilytetään vankilassa, miten ne ladataan, millaiset tilat niiden käyttöön varattaisiin ja muita vastaavia käytännön seikkoja, joiden mukaisesti käyttö vankiloissa järjestettäisiin.

Kolmanneksi Rikosseuraamuslaitos antaisi määräykset menettelystä, jota noudatettaisiin, kun päätetään internet-sivustojen avaamisesta. Määräyksiä voitaisiin antaa siitä, miten ja mille taholle vanki voisi esittää sivuston avaamista, miten asia käsitellään ja muista vastaavista seikoista.

13 luku **Tapaamiset ja muut yhteydet vankilan ulkopuolelle**

2 §. Tapaamistilat ja valvonta. Pykälän 3 momenttia muutettaisiin vastaavalla tavalla kuin 12 luvun puhelun kuuntelua koskevia säännöksiä. Tapaamisen kuuntelun edellytyksiä arvioitaessa tyypillisiä seikkoja olisivat esimerkiksi se, jos tehostetun valvonnan osastolle sijoitettu vanki tapaa järjestäytyneeseen rikollisuuteen kytkeytyvää henkilöä.

Kuuntelumahdollisuus koskisi valvottua tapaamista, lapsen tapaamista, vankien välistä valvottua tapaamista sekä yhteydenpitoa videoyhteyden välityksellä. Valvomatonta tapaamista ja asiamiehen tapaamista ei voitaisi kuunnella. Erona 12 lukuun olisi kuitenkin se, että tapaamisen kuuntelupäätöstä ei voitaisi tehdä määräajaksi varmuusosastoa lukuun ottamatta. Varmuusosastolla tapaamisen kuuntelu tapahtuisi vastaavalla tavalla kuin puhelun kuuntelukin.

3 §. Valvottu tapaaminen. Pykälän 2 momentissa säädettäisiin valvotun tapaamisen järjestämisestä erillään muista vangeista ja tapaajista. Tapaaminen voitaisiin järjestää erillään, jos se on perusteltua rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi. Erillään järjestettävälle tapaamiselle pitäisi siten olla yksittäisessä tapauksessa konkreettiset perusteet. Kysymys voisi olla esimerkiksi siitä, että vangin tai tapaajan rikostaustan tai käyttäytymisen vuoksi olisi perusteltua epäillä, että tapaaminen tavallisissa tapaamistiloissa vaarantaisi muiden vankien tai tapaajien turvallisuutta.

Tapaamisen järjestäminen erillään voisi olla perusteltua myös siksi, että tapaamisen kuuntelemisen edellytykset täyttyvät ja samoilla perusteilla tapaaminen olisi perusteltua järjestää erillään muista vangeista ja tapaajista. Tällaisessa tilanteessa vangin ja tapaajan viestintää olisi pystyttävä valvomaan. Siksi momentissa säädettäisiin siitä, etteivät vanki tai tapaaja voisi käyttää tapaamisessa muistiinpanovälineitä. Näin varmistettaisiin tapaamisen kuuntelun onnistuminen tarvittaessa.

Mahdollisuuksien mukaan valvottu tapaaminen järjestettäisiin erillään myös vangin tai tapaajan pyynnöstä. Myös tästä säädettäisiin selvyuden vuoksi laissa. Tapaaminen voisi olla tarpeen järjestää erillään useista erilaisista syistä, kuten keskustelujen yksityisyyden varmistamiseksi taikka tapaajan vammaisuuden tai kommunikointivaikeuksien vuoksi. Vangin tai tapaajan pyyntöön tulisi suostua pyynnön syystä riippumatta, jos sopivat tapaamistila on käytettävissä ja asia järjestettävissä vankilan järjestystä haittaamatta.

6 §. *Asiamiehen tapaaminen.* Pykälän 2 momentin edellytyksiä asiamiehen tapaamisen valvonnasta täydennettäisiin. Edellytyksiksi lisättäisiin rikoksen estäminen ja vangin tai muun henkilö turvallisuuden suojeleminen. Näin säännös vastaisi muita vastaavanlaisia toimivaltuussäännöksiä. Tapaamisen valvonta edellyttäisi edelleen välttämättömyyttä momentissa säädettyjen seikkojen turvaamiseksi, joten valvonta olisi poikkeuksellista. Arvioinnissa voitaisiin ottaa huomioon esimerkiksi asiamiehen tai vangin pyyntö valvonnasta.

8 §. *Tapaamisen keskeyttäminen.* Pykälässä säädettäisiin tapaamisen keskeyttämisestä vastaavan sisältöisesti kuin esimerkiksi 12 luvussa puhelimen käytön tai sähköisen viestinnän keskeyttämisestä. Tapaamisen keskeyttämisen perusteet voisivat liittyä sekä vangin että tapaajan toimintaan tapaamistilanteessa. Kyse voisi olla esimerkiksi aggressiivisesta tai häiritsevistä käyttäytymisestä muita tapaajia tai vankeja kohtaan.

9 §. *Tapaamisen peruuttaminen ja epääminen.* Pykälän 2 momentin 4 kohdassa säädettäisiin tapaamisen epäamisestä vastaavan sisältöisesti 8 §:ssä tapaamisen keskeyttämisestä. Muilta osin momenttia ei muutettaisi.

10 §. *Tapaamiskiello.* Pykälässä säädettäisiin edelleen tapaajalle määrättävästä tapaamiskiellosta. Tapaamiskiellon sisältöä ei muutettaisi nykyisestä. Kuten nykyisinkin Rikosseuraamuslaitos päättäisi tapaamiskielltopäätöksessä kiellon laajuuden eli koskisiko se vain tiettyä vankia vai yleisemmin vankilaa tai useampia vankiloita.

Tapaamiskiellon määräämisen edellytyksiä täsmennettäisiin nykyisestä. Kielto voitaisiin edelleen määrätä sen perusteella, että tapaajan on todettu tuoneen tai yrittäneen tuoda kiellettyjä aineita tai esineitä vankilaan. Kielto voisi perustua myös muuhun tapaajan todettuun vankilan järjestystä tai turvallisuutta vaarantavaan toimintaan taikka muun henkilön turvallisuutta vaarantavaan toimintaan. Kielto määrättäisiin siten jo todetun toiminnan perusteella. Kynnys kiellon määräämiseen olisi korkea, sillä se voitaisiin määrätä vain, jos kielto olisi mainitun toiminnan vuoksi välttämätön. Kiellon tavoitteena olisi turvata se, ettei kiellon perusteena olevaa toimintaa voitaisi jatkaa. Kysymys olisi siten turvaamistoimiluonteisesta päätöksestä.

Jos kysymys on tilanteista, joissa Rikosseuraamuslaitoksen käytössä olevan tiedon perusteella epäillä tapaajaa esimerkiksi kiellettyjen aineiden tuomisesta vankilaan tulevan tapaamisen yhteydessä, sovellettaisiin näissä tilanteissa luvun 8 ja 9 §:ää. Tapaamiskiello olisi siten aina seurausta jo todetusta toiminnasta.

Momenttia muutettaisiin myös siten, että tapaamiskiello koskisi kaikkia tapaamismuotoja myös yhteydenpitoa videoyhteyden välityksellä. Myös tapaamisessa videoyhteyden välityksellä on

mahdollisuus vaarantaa vankilan järjestystä ja turvallisuutta tai muun henkilön turvallisuutta esimerkiksi uhkailulla tai välittämällä tietoa rikollisista suunnitelmista. Tällaisen toiminnan jatkamisen estämiseksi kielto voisi koskea perinteisten tapaamisten lisäksi tapaamista videoyhteyden välityksellä.

Edelleen tapaamiskieltoa olisi mahdollista jatkaa, jos se olisi välttämätöntä kiellon perusteena olevista syistä. Momenttia täydennettäisiin kuitenkin siten, että tapaamiskiellon jatkaminen voitaisiin tehdä enintään 30 päiväksi kerrallaan. Kiellon jatkaminen tulisi siten arvioida uudelleen säännöllisin väliajoin.

12 §. Tavaroiden vastaanottaminen ja tarkastaminen. Pykälän 1 momentista poistettaisiin viittaus tavaroiden vastaanottamista koskevien määräysten antamiseen vankilan järjestyssäännössä. Järjestyssäännön sisällöstä säädettäisiin kokonaisuudessaan 15 luvun 1 §:ssä.

19 §. Tarkemmat säännökset. Pykälän 2 momentin määräyksenantovaltuus tapaamisten järjestämisestä kumottaisiin edellä yleisperusteluissa esitetystä syistä. Vastaavasti pykälän otsikosta poistettaisiin sana määräykset.

14 luku **Poistumislupa**

1 §. Poistumisluvan määritelmä. Pykälässä säädetään poistumisluvan määritelmästä. Pykälään tehtäisiin tekninen korjaus siitä, että poistumislupa voidaan myöntää eikä antaa. Lisäksi pykälää täsmennettäisiin siten, että poistumislupa voitaisiin myöntää vain Suomen alueelle. Tämä koskisi kaikkia poistumislupia. Pykälässä ei enää säädettäisi poistumisluvan tarkoituksesta edistää yhteiskuntaan sopeutumista ja vähentää rangaistuksen haittoja, koska kyseisistä seikoista säädetään vankeuslain 1 luvussa. Muutos olisi siten tekninen. Poistumislupien tarkoituksena olisi siten edelleen edistää näitä täytäntöönpanon tavoitteita, jotka seuraavat vankeuslain 1 luvusta.

2 §. Poistumisluvan edellytykset ja valvonta. Pykälän otsikko muutettaisiin. Pykälässä säädettäisiin poistumisluvan myöntämisen edellytyksistä. Edellytykset koskisivat kaikki poistumislupia pois lukien erittäin tärkeästä syystä myönnettävää poistumislupaa. Edellytykset luettelaisiin ensimmäisessä momentissa. Kaikkien edellytysten tulisi täytyä, jotta poistumislupa voitaisiin myöntää.

Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan olisi voitava pitää todennäköisenä, että vanki noudattaa poistumislupaan liitettyjä määräyksiä. Säännös vastaisi voimassa olevaa säännöstä siitä, että luvan ehtojen noudattamista voidaan pitää todennäköisenä.

Momentin 2 kohdan mukaan olisi voitava pitää todennäköisenä, että vanki ei jatka rikollista toimintaa eikä vaaranna muun henkilön turvallisuutta poistumisluvan aikana. Säännös olisi uusi.

Momentin 3 kohdan mukaan vangin tulisi sitoutua päihitteettömyyteen ja sen valvontaan, teknisillä välineillä tapahtuvaan valvontaan sekä poistumislupamääräyksiin.

Edellytysten arviointi olisi kokonaisharkintaa, kuten nykyisinkin. Päätöksentekijän harkintavalta olisi suuri.

Hallintolain 31 §:n mukana viranomaisen on huolehdittava asian riittävästä ja asianmukaisesta selvittämisestä hankkimalla asian ratkaisemiseksi tarpeelliset tiedot sekä selvitykset. Poistumislupa-asioissa voi olla tarpeen ottaa huomioon paitsi vankia ja hänen rikollisuuttaan

koskevia tietoja myös tietoja, jotka eivät välttämättä liity vangin rikollisuuteen tai käyttäytymiseen vankilassa, vaan esimerkiksi muihin viranomaisratkaisuihin, kuten vangin määräämiseen lähestymiskieltoon. Tästä syystä säännöksen sanamuodolla ei enää rajattaisi kokonaisharkinnassa huomioon otettavia tietoja, vaan kussakin yksittäisessä poistumislupa-asiassa tulee selvittää ja ottaa huomioon asian ja päätöksenteon kannalta tarpeelliset tiedot. Tästä syystä säännöksessä ei enää erikseen mainittaisi vangin rangaistusaikaisesta käyttäytymistä sekä hänen henkilöstään ja rikollisuudestaan saatuja tietoja harkinnassa huomioitavina seikkoina. Tästä huolimatta näitä tietoja käytettäisiin edelleen kokonaisharkinnassa. Päätöksenteossa voitaisiin siten ottaa huomioon kaikki päätöksen kannalta tarpeellinen ja saatavissa oleva tieto.

Arvioitaessa toisessa momentissa tarkoitettua todennäköisyyttä siitä, ettei vanki jatka rikollista toimintaa eikä vaaranna muun henkilön turvallisuutta merkitystä voitaisiin antaa esimerkiksi sille, onko vanki toiminnallaan ja käyttäytymisellään osoittanut pyrkimystä noudattaa rikoksettomuutta. Yhtenä huomioon otettavana seikkana voisi olla esimerkiksi se, onko vangilla yhteyksiä järjestäytyneeseen rikollisuuteen tai rikolliseen alakulttuuriin. Tällöin tulisi arvioida kuitenkin myös sitä, millaisia nämä yhteydet ovat laadultaan ja onko niillä merkitystä poistumisluvan onnistumisen näkökulmasta. Muun henkilön turvallisuutta poistumisluvan aikana arvioitaessa voitaisiin ottaa huomioon esimerkiksi lähestymiskieltoasiat. Myös mahdolliset rangaistusajan suunnitelman kirjaukset poistumisluvista tulisi ottaa huomioon. Kysymys olisi kokonaisharkinnasta, jossa tulisi ottaa huomioon kaikki tarpeelliset seikat ja näkökohdat.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin siitä, että vankia voidaan poistumisluvan aikana valvoa, jos valvonnalla voidaan edistää poistumislupamääräysten noudattamista. Esimerkiksi jos poistumislupamääräysten noudattamista ei voida pitää riittävän todennäköisenä, lupa voitaisiin myöntää valvonnan avulla. Valvontaa olisi siten mahdollista käyttää poistumisluvan myöntämistä edistävä tekijä, jos sillä voitaisiin tukea lupamääräysten noudattamista yksittäisen vangin kohdalla. Tämä ei kuitenkaan tarkoittaisi, että poistumislupa olisi pakko myöntää esimerkiksi saatettuna. Poistumislupapäätöstä tehtäessä arvioitaisiin siten kussakin yksittäistapauksessa, onko valvonnalle tarvetta ja mahdollisen valvonnan tapa.

Osassa avovankiloista käytetään teknistä valvontaa kokoaikaisesti ja vanki on sitoutunut tähän valvontaan avolaitokseen sijoittamisen yhteydessä. Näissä avovankiloissa teknistä valvontaa käytettäisiin myös poistumisluvan aikana.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin valvonnasta eräissä tapauksissa. Varmuusosastolle sijoitetulle vangille poistumislupa myönnettäisiin aina henkilökunnan saattamana. Tehostetun valvonnan osastolle sijoitetun vangille poistumislupa myönnettäisiin aina valvottuna, joko henkilökunnan saattamana tai teknisin välinein valvottuna päätöksentekijän yksittäistapauksellisen harkinnan mukaisesti. Lisäksi säädettäisiin, että 3 §:n 4 momentissa tarkoitettu elinkautisvangin poistumislupa myönnettäisiin aina henkilökunnan saattamana.

3 §. Poistumislupa rangaistusajan pituuden perusteella. Pykälässä säädettäisiin rangaistusajan pituuden perusteella myönnettävästä poistumisluvasta.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin siitä, että poistumislupa voitaisiin myöntää, jos 2 §:n 1 momentissa säädetyt edellytykset täyttyvät ja vankilassaoloaikaa olisi suoritettu kaksi kolmasosaa, kuitenkin vähintään kaksi kuukautta. Vankilassaoloajan suorittamista koskeva säännös vastaisi voimassa olevan lain 14 luvun 3 §:n 1 momenttia. Tämä tarkoittaa, että poistumisluvan myöntäminen ei enää edellytä sitä, että poistumislupa jollain tavalla edistäisi

rangaistusajan suunnitelmaa. Poistumisluvalla tuettaisiin vangin yhteyksien säilymistä ja sijoittumista yhteiskuntaan luvun 1 §:ssä tarkoitetulla tavalla.

Rangaistusajan pituuden perusteella myönnettävä poistumislupa eroaisi tärkeästä syystä myönnettävästä poistumisluvasta siten, että rangaistusajan pituuden perusteella myönnettävä poistumislupa ei edellyttäisi erityistä syytä. Esimerkiksi tavanomainen yhteydenpito perheeseen tapahtuisi rangaistusajan pituuden perusteella myönnettävällä poistumisluvalla ja poistumislupa tärkeästä syystä myönnettäisiin silloin, kun on erityinen säännöksessä mainittu perheeseen liittyvä syy. Eräissä avovankiloissa on myönnetty poistumislupia tärkeän syyn perusteella myös tavanomaiseen perhesuhteiden ylläpitoon siitä syystä, ettei avolaitoksessa ole valvomattomiin tapaamisiin eli ns. perhetapaamisiin soveltuvia tiloja. Asiaa käsitellään tarkemmin jäljempänä tärkeään syyhyn perustuvan poistumisluvan säännöksökohtaisissa perusteluissa. Myöntämisharkinnassa oleellista ja ratkaisevaa olisi siten arvioida täyttyvätkö luvun 2 §:n 1 momentissa säädetyt turvallisuuteen liittyvät edellytykset.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin elinkautista vankeusrangaistusta suorittavien vankilassaoloajan määräytymisestä. Nämä säännökset vastaisivat voimassa olevaa 14 luvun 3 §:n 2 momenttia.

Pykälän 3 momentissa siitä, kuinka usein rangaistuksen pituuteen perustuvia poistumislupia myönnettäisiin. Poistumislupia voitaisiin myöntää enintään kolme vuorokautta kahden kuukauden ajanjakson kuluessa, kuten nykyäänkin. Momenttia muutettaisiin kuitenkin siten, että ensimmäinen kahden kuukauden ajanjakso alkaisi ensimmäisestä rangaistusajan pituuden perusteella myönnettävästä poistumisluvasta. Alkamisajankohta muutettaisiin vastaamaan asiakastietojärjestelmä Rotin käyttöönoton myötä tullut muutosta ja poistumislupajaksojen laskenta alkaisi ensimmäisen myönnetyn poistumisluvan ajankohdasta. Tarkemmat määräykset rangaistusajan pituuden perusteella myönnettävien poistumislupien määrän ja keston laskemisesta antaisi Rikosseuraamuslaitos luvun 11 §:n nojalla.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin, että jos elinkautista vankeusrangaistusta suorittavalle ei myönnetä poistumislupaa 2 momentissa tarkoitettuna aikana, hänelle olisi myönnettävä enintään kuuden tunnin pituinen poistumislupa vähintään kerran vuodessa. Lisäksi tarvittaessa tulisi huomioida kohtuullinen matka-aika. Valvonnasta henkilökunnan saattamana säädettäisiin 2 §:n 2 momentissa. Säännös vastaisi sisällöltään voimassa olevan lain 14 luvun 6 §:n 3 momenttia muutoin, mutta poistumisluvan kesto rajattaisiin enintään kuuteen tuntiin. Kuten nykyäänkin, tällaisen luvan myöntämisen ajankohta voitaisiin määrätä ottaen huomioon vankilan henkilökunnan määrä ja työvuorot. Alustava ajankohta määriteltäisiin rangaistusajan suunnitelmassa.

4 §. Poistumislupa tärkeästä syystä. Pykälässä säädettäisiin niistä syistä, joilla kyseinen poistumislupa voitaisiin myöntää, jos 2 §:ssä säädetyt edellytykset täyttyvät.

Pykälän 1 momentissa luetellut tärkeät syyt vastaisivat voimassa olevaa lakia. Sanamuotoa yksinkertaistettaisiin. Ulkopuoliseen tilaisuuteen osallistumista ei enää mainittaisi erikseen säännöksessä. Poistumislupa voitaisiin kuitenkin edelleen myöntää ulkopuoliseen tilaisuuteen osallistumiseksi, jos ulkopuolinen tilaisuus liittyisi säännöksessä lueteltuihin tärkeisiin syihin.

Kuten nykyisinkin, tärkeä syy voisi olla esimerkiksi oppilaitokseen pyrkiminen, työpaikkahaastattelu, lapsen syntymä, perhe- tai valmistujaisjuhla tai muu tämän kaltainen syy. Poistumislupa tärkeästä syystä tulisi myöntää silloin, kun momentissa tarkoitettu tärkeä syy on käsillä. Eduskunnan oikeusasiamiehen ratkaisussa EOAK/2225/10 on todettu, että kun tärkeästä syystä myönnettävää poistumislupaa on haettu ja sen edellytykset täyttyvät, tulisi vangille

myöntää poistumislupa tärkeästä syystä eikä rangaistuksen pituuden perusteella (EOAK/2225/10). Käytännöt ovat kuitenkin edelleen olleet epäyhtenäisiä näiden kahden poistumislupatyypin välisessä rajanvedossa. Jatkossa poistumislupa myönnettäisiin tärkeän syyn perusteella, jos tärkeä syy olisi käsillä. Tällaiseen poistumiseen ei siten käytettäisi rangaistusajan pituuden perusteella myönnettävää poistumislupaa.

Vangit voivat kokea hyvin erilaisia syitä itselleen tärkeäksi ja hakea niiden perusteella poistumislupaa vankilasta. Kuten nykyisinkin, tärkeän syyn tulisi perustua objektiivisiin ja yhdenmukaisiin seikkoihin. Lupaharkinnassa arvioitaisiin sitä, toteutuuko tällainen tärkeä syy kyseisen vangin kohdalla. Päätöksessä olisi siten arvioitava ja perusteltava syyn objektiivista tärkeyttä kyseisen vangin kohdalla.

Esimerkiksi perheeseen liittyvissä syissä tärkeästä syystä myönnettävä poistumislupa eroaisi rangaistusajan pituuteen perustuvasta poistumisluvasta siten, että tavanomainen yhteydenpito perheeseen tapahtuisi lähtökohtaisesti rangaistusajan pituuden perusteella myönnettävällä poistumisluvalla. Poistumislupa tärkeästä syystä myönnettäisiin silloin, kun on erityinen säännöksessä mainittu perheeseen liittyvä syy, kuten edellä mainittu lapsen syntymä, perhejuhla tai jokin muu erityinen perhesuhteiden ylläpitämiseen liittyvä syy. Syyn tulisi olla objektiivisesti arvioiden tärkeä juuri kyseiselle vangille. Esimerkiksi perhesuhteissa joku kaukaisempi sukulainen on voinut muodostua vangille lähisukua tärkeämmäksi. Myös esimerkiksi viranomaisneuvottelu lapsen asioissa voisi olla muu erityinen perheeseen liittyvä syy. Harkinnassa tulisi myös ottaa huomioon, että ennen rangaistusajan pituudella myönnettävien poistumislupien käynnistymistä tärkeän syyn poistumisluvat olisivat ainoat poistumislupatyypit, jolla voidaan tukea yhteydenpitoa perheeseen.

Momentissa lueteltujen syiden lisäksi mainitaan myös muu vastaava syy. Esimerkkinä tällaisesta muusta vastaavasta tärkeästä syystä voidaan mainita pankki- ja raha-asioiden hoitaminen, pankkitunnusten hankkiminen tai henkilöllisyystodistuksen hankkiminen

Lisäksi kokonaisharkinnassa arvioitaisiin 2 §:n 1 momentissa tarkoitettuja myöntämisen edellytyksiä arvioitaisiin suhteessa esitettyyn tärkeään syyhyn. Kokonaisharkinnassa arvioitaisiin myös 2 §:n 2 momentissa tarkoitettu valvonta ja se, olisiko poistumislupa myönnettävissä valvotusti.

Eräissä avovankiloissa on myönnetty poistumislupia tärkeän syyn perusteella myös tavanomaiseen perhesuhteiden ylläpitoon siitä syytä, ettei avovankilassa ole valvomattomiin tapaamisiin soveltuvia tiloja. Näin voitaisiin jatkossakin tehdä vangin perhesuhteiden ylläpitämiseksi ja edistämiseksi. Oleellista olisi, että näissä tilanteissa avovankilan rakenteista johtuvista syistä ei ole mahdollista riittävästi tukea yhteydenpitoa perheeseen rangaistusajan pituuteen perustuvilla poistumisluvilla tai valvomattomilla tapaamisilla.

Viranomaispalveluita on enenevässä määrin keskitetty verkkoon ja digitaalisiin asiointikanaviin. Viranomaisasioita voidaan hoitaa etäyhteyksin vankilasta käsin, jos vangilla on käytettävissään digitaalinen, vahva tunnistautuminen sekä mahdollisuus internetin käyttöön. Poistumislupaharkinnassa voitaisiin ottaa huomioon myös se, onko asia tosiasiallisesti hoidettavissa etäyhteyksin vankilasta käsin yhtä hyvin kuin poistumisluvallakin. Tarvittaessa vangilta on pyydettävä selvitystä siitä, vaatiiko asian hoitaminen poistumista vankilasta. Pelkkä viranomaisen tarjoama mahdollisuus etäasiointiin ei olisi riittävä syy evätä poistumislupa, vaan tapauskohtaisesti tulisi arvioida onko asia hoidettavissa etäyhteyksin vai edellyttääkö sen hoitaminen poistumislupaa. Esimerkiksi Kela-asioissa voidaan toisinaan poikkeuksellisesti tarvita henkilökohtaista asiointia asiakkaan tunnistamista varten.

Harkinnassa tulisi ottaa huomioon myös poistumislupien yleiset tavoitteet edistää vangin sopeutumista yhteiskuntaan.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin voimassa olevaa lakia vastaavasti siitä, että terveydenhuoltoon liittyvästä syystä olisi pyydettävä lääkärin lausunto. Terveydenhuoltohenkilökuntaan kuuluva muu virkamies muutettaisiin kuitenkin terveydenhuollon ammattihenkilöksi. Kysymys olisi kieliasun nykyaikaistamisesta. Lisäksi momentissa säädettäisiin viittauksesta vankeuslain 10 luvun 2 §:ään, jossa säädetään hoitoajankohdan ilmoittamisesta vangille.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin tärkeästä syystä myönnettävän poistumisluvan kestosta. Poistumislupa myönnettäisiin siksi ajaksi, jota luvan perusteena olevan asian hoitaminen vaatii. Tässäkin olisi kysymys siitä, kuinka paljon aikaa asian hoitaminen objektiivisesti ja asianmukaisesti arvioiden vaatii. Lisäksi tulisi huomioida kohtuullinen matka-aika, kuten nykyisinkin.

5 §. *Poistumislupa erittäin tärkeästä syystä.* Pykälässä säädettäisiin tilanteista, jolloin poistumislupa olisi myönnettävä erittäin tärkeistä inhimillisistä syistä.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin niistä syistä, joiden käsillä ollessa poistumislupa olisi myönnettävä. Syyt vastaisivat voimassa olevia syitä sillä lisäyksellä, että poistumislupa myönnettäisiin myös saattohoidossa olevan tapaamista varten. Vastaavalla erittäin tärkeällä syyllä tarkoitettaisiin esimerkiksi omaisen joutumista vakavaan onnettomuuteen taikka muuta vakavaa kriisiä perheen piirissä. Huomioon tulisi ottaa, jos esimerkiksi joku kaukaisempi sukulainen on käytännössä muodostunut vangille lähisukua tärkeämmäksi. Syyn tulisi siten olla objektiivisesti arvioiden erittäin tärkeä kyseiselle vangille.

Erittäin tärkeästä syystä myönnettävä poistumislupa eroaisi tärkeästä syystä myönnettävästä poistumisluvasta siten, että erittäin tärkeä syy liittyisi pääsääntöisesti läheisten ihmissuhteiden hoitoon inhimillisesti erityisissä tai muutoin vakavissa tilanteissa. Tarvittaessa erittäin tärkeän syyn poistumislupia voitaisiin myöntää useampikin, koska esimerkiksi saattohoidon tai vakavan sairauden hoidon kesto on yksilöllinen. Rajanvetoa tärkeään syyhyn on käsitelty myös edellä tärkeästä syystä myönnettävän poistumisluvan säännökohtaisissa perusteluissa.

Momenttia muutettaisiin siten, että maininta tarpeellisesta valvonnasta poistettaisiin, jolloin valvonnan tarve ja tapa arvioitaisiin tapauskohtaisesti 2 §:ssä säädetyllä tavalla. Riittävän valvonnan järjestäminen olisi päätöksentekijän harkinnassa. Maininta poistumisluvan myöntämisestä ainoastaan Suomen alueelle siirtyisi luvun 1 §:ään.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että poistumislupa myönnettäisiin siksi ajaksi, jota erittäin tärkeä syy vaatii. Lisäksi tulisi huomioida kohtuullinen matka-aika, kuten nykyisinkin. Poistumisluvan kestoa arvioitaisiin objektiivisesti. Arvioinnissa tulisi ottaa huomioon esimerkiksi erilaiset hautajaiskäytännöt ja inhimilliset seikat, jotka yksittäisessä tapauksessa vaikuttavat poistumisluvan kestoon. Esimerkiksi hautaan saattamisen yhteydessä tulisi mahdollistaa vangin osallistuminen myös tätä seuraavaan muistotilaisuuteen taikka tätä edeltäviin ruumiinvalvojaisiin. Nämä kuuluvat luonnollisena osana hautaan saattamiseen ja läheisen hyvästelemiseen.

Poistumisluvan ajallista kestoa voitaisiin kuitenkin rajoittaa, jos se olisi perusteltua karkaamisen, vapauttamisyrityksen tai rikoksen estämiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi. Rajoittaminen voisi tulla kyseeseen, jos esimerkiksi vapauttamisyrityksestä olisi saatu vihjetieto ja sen perusteella valvontahenkilökuntaan

kohdistuva turvallisuusuhka arvioitaisiin suureksi. Kysymys voisi olla myös vangin oman turvallisuuden suojelemisesta, jos vihjetiedon perusteella vankiin esimerkiksi yritettäisiin kohdistaa kostotoimenpiteitä poistumisluvan aikana. Näissä tilanteissa päätöksentekijällä olisi laaja harkintavalta poistumisluvan keston määrittelemisessä. Poistumislupa olisi siten myönnettävä, mutta sen kesto voitaisiin tarvittaessa mitoittaa turvallisuusnäkökohtien perusteella. Kysymys voisi olla esimerkiksi siitä, että vanki osallistuisi hautajaisissa vain kirkkotilaisuuteen, muttei sen jälkeiseen kahvitilaisuuteen.

6 §. *Poistumislupa asiointia varten avovankilassa.* Pykälän otsikko muutettaisiin. Pykälässä säädettäisiin uudesta avolaitoksissa sovellettavasta poistumisluvasta, jota käytettäisiin säännönmukaisesti toistuvissa poistumisissa.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että tällainen poistumislupa voitaisiin myöntää päiväjärjestyksessä tarkoitettua toistuvaa asiointia, ulkopuoliseen tilaisuuteen osallistumista tai muuta vastaavaa syytä varten, jos 2 §:ssä säädetyt edellytykset täyttyvät. Kysymys olisi esimerkiksi kauppa- tai kirjastoasioinnista. Näiden asiointien ajankohdat on yleensä määritelty osastojen päiväjärjestyksissä, joskus tämän lisäksi myös vankilan järjestyssäännössä

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin siitä, että yksittäinen poistumislupa saisi kerrallaan kestää enintään kuusi tuntia.

Käytännössä avovankilassa tehtäisiin vangille yksi lupapäätös, jossa arvioitaisiin 2 §:ssä säädettyjen edellytysten täyttyminen ja määriteltäisiin poistumisluvan ajankohdiksi kyseiset päiväjärjestyksessä mainitut asiointien ajankohdat. Lupa myönnettäisiin käytännössä toistaiseksi siten, että poistuminen olisi mahdollista näinä säännöllisesti mainittuina aikoina.

Mahdollinen valvonnan tarve ja tapa arvioitaisiin 2 §:n 2 momentissa tarkoitettulla tavalla. Osassa avovankiloista käytetään teknistä valvontaa kokoaikaisesti ja vanki on sitoutunut tähän tekniseen valvontaan avolaitokseen sijoittamisen yhteydessä. Näissä avolaitoksissa teknistä valvontaa käytettäisiin myös tämän poistumisluvan aikana. Päätös voitaisiin tarvittaessa peruuttaa luvun 8 §:ssä säädetyksi, jos myöntämisen edellytykset eivät enää täyty.

Koska avovankiloidensäännönmukaisia asiointeja ja ulkopuolisiin tilaisuuksiin osallistumista varten olisi oma poistumislupansa, ei tällaisissa tilanteissa enää käytettäisi vankeuslain 8 luvun 9 §:n 3 momentissa tarkoitettua lupaa valvottuun ulkopuoliseen toimintaan

7 §. *Poistumislupamääräykset.* Pykälän otsikko muutettaisiin. Pykälässä säädettäisiin poistumislupaan liitettävistä lupamääräyksistä, joita vangin tulee poistumisluvan aikana noudattaa. Käytännön soveltamistilanteissa poistumisluvan edellytykset ja ehdot ovat voineet sekoittua ja terminologinen ehtojen muuttaminen määräyksiksi selventäisi näiden merkityseroa.

Poistumislupamääräykset voisivat koskea vankilan ulkopuolella liikkumista, valvontaa, vangin käyttäytymistä ja vankilaan palaamista.

8 §. *Poistumisluvan peruuttaminen ja keskeyttäminen.* Pykälän otsikko muutettaisiin.

Pykälässä säädettäisiin siitä, että poistumislupa voidaan peruuttaa, jos myöntämisen edellytykset eivät enää päätöksenteon jälkeen täyty. Säännös vastaa voimassa olevaa lakia. Lisäksi säädettäisiin poistumisluvan keskeyttämisestä. Poistumislupa voitaisiin keskeyttää ensinnäkin, jos vanki rikkoo poistumislupamääräyksiä tai tekee poistumisluvalla rikoksen. Toiseksi poistumislupa voitaisiin keskeyttää, jos se olisi perusteltua rikoksen, karkaamisen tai

vapauttamisyrittäksen estämiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi. Keskeyttämistä koskeva säännös olisi uusi.

9 §. Poistumislupamääräysten rikkominen. Pykälän otsikko muutettaisiin.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin siitä, että vangille voidaan määrätä kurinpitorangeistus, jos vanki rikkoo poistumislupaan liitettyjä määräyksiä. Säännös vastaisi voimassa olevaa lakia teknisin sanamuotomuutoksien. Lisäksi momentissa säädettäisiin voimassa olevaa lakia vastaavasti rangaistusajaksi lukemisesta.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin voimassa olevaa lakia vastaavasti siitä, että jos vanki tekee rikoksen vankilan ulkopuolella, noudatetaan rikoslain 2 luvun 13 §:ssä säädettyä.

10 §. Kustannukset. Pykälässä säädettäisiin poistumislupamatkojen kustannuksista voimassa olevaa lakia vastaavasti. Pykälän toista momenttia muutettaisiin siten, että siitä viittaus lain 14 luvun 6 §:ään muutettaisiin viittaukseksi 3 §:n 4 momenttiin, jossa säädettäisiin elinkautisvangille eräissä tilanteissa myönnettävästä poistumisluvasta. Pykälän asiasisältö ei siten muuttuisi.

11 §. Päätösvalta. Pykälän 1 momentista poistettaisiin maininta 3 §:n 3 momentissa tarkoitettua aikaistamisesta, koska tämä aikaistamismahdollisuus esitetään poistettavaksi.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin Rikosseuraamuslaitoksen operatiivisen toiminnan vastuualueen johtajan päätösvallassa olevista poistumislupa-asioista. Operatiivisen vastuualueen johtaja päättäisi elinkautisvankien ja yhdistelmärangaistusta suorittavien poistumisluvista. Hän voisi delegoida yksittäistä vankila koskevan päätösvallan vankilan yksikönpäällikölle. Säännös vastaisi voimassa olevaa lakia teknisin sanamuotomuutoksien. Operatiivisen vastuualueen johtaja ei enää päättäisi poistumisluvasta muuhun valtioon kuin Suomeen, koska poistumisluvat voitaisiin myöntää ainoastaan Suomen alueelle.

Jos elinkautisvanki tai yhdistelmärangaistusta suorittava vanki siirretään avovankilasta toiseen avovankilaan, delegointipäätös säilyisi voimassa. Uutta päätöstä tarvittaisiin vain, jos vanki siirtyisi avovankilasta takaisin suljettuun vankilaan ja olisi tarve pohtia päätösvallan palauttamista operatiiviselle johtajalle.

Yhdellä päätöksellä olisi mahdollista myöntää useampi rangaistusajan pituuden perusteella tai tärkeästä syystä myönnettävä poistumislupa, jos päätöksessä määritellään kaikkien poistumisten tarkat ajankohdat. Avolaitosten toistuviin asiointeihin sovellettavasta säädettäisiin kuitenkin tarkemmin luvun 6 §:ssä.

12 §. Tarkemmat säännökset ja määräykset. Pykälän asiasisältö vastaisi voimassa olevaa lakia. Pykälän kirjoitusasuun tehtäisiin tekninen muutos, jolla poistumisluvan ehdot muutettaisiin poistumislupamääräyksiksi. Siten tarkemmat säännökset poistumislupamääräyksistä annettaisiin valtioneuvoston asetuksella.

Lisäksi täsmennettäisiin säännöstä Rikosseuraamuslaitoksen määräyksenantovaltuudesta siten, että määräyksenantovalta poistumislupien määrästä ja kestosta koskisi rangaistusajan pituuden perusteella myönnettäviä poistumislupia. Voimassa olevasta sanamuodosta voi saada kuvan, että tämä määräyksenantovalta koskisi kaikkia poistumislupia.

15 luku **Vankilan järjestys ja kurinpito**

1 §. Vankilan järjestyssääntö. Pykälässä säädettäisiin nykyistä täsmällisemmin vankilan järjestyssäännön sisällöstä.

Pykälän 1 kohdan nojalla järjestyssäännössä olisi määräykset vankilan alueella liikkumisesta kuten nykyisinkin. Määräyksillä täsmennettäisiin vankeuslain 4 luvun 1 §:n säännöksiä. Määräykset koskisivat sitä, missä vangeilla on lupa liikkua. Säännöksessä ei enää erikseen mainittaisi tilojen lukitsemista, koska liikkumisrajoitukset pitävät sisällään sen, että vankilan tiloja voidaan lukita. Liikkumisrajoitukset voitaisiin tarvittaessa määritellä karttaliitteessä.

Pykälän 2 kohdan nojalla järjestyssäännössä olisi määräykset vankilan osastoista kuten nykyisinkin. Määräyksissä määriteltäisiin siten se, mitä erilaisia osastoja vankilassa on. Myös varmuusosastosta määrättäisiin järjestyssäännössä, jos sellainen olisi vankilassa.

Pykälän 3 kohdan nojalla järjestyssäännössä olisi määräykset vankilassa järjestettävistä toimintomahdollisuuksista ja vapaa-ajantoiminnoista. Määräykset koskisivat sitä, millaisia toimintomahdollisuuksia kyseisessä vankilassa olisi vangeille. Toimintojen osastokohtaiset ajankohdat määriteltäisiin osastojen päiväjärjestyksissä.

Pykälän 4 kohdan nojalla järjestyssäännössä olisi määräykset tupakoinnin järjestämisestä kuten nykyisinkin.

Pykälän 5 kohdan nojalla järjestyssäännössä olisi määräykset vankien yhteydenpidon järjestämisestä vankilan ulkopuolelle. Kysymys olisi tapaamisten ja muun yhteydenpidon käytännön järjestelyistä. Määräykset voisivat koskea esimerkiksi sitä, minä päivinä vankilassa järjestetään valvottuja tapaamisia ja minkä mittaisia nämä tapaamiset ovat ja sitä, miten tällaisen ajan voi kyseisessä vankilassa varata. Osastokohtaisia päivittäisiä ajankohtia voitaisiin tarkentaa osastojen päiväjärjestyksissä, jos se olisi tarpeen. Ajankohtien tiheyden ja keston määrittelyssä tulisi huolehtia siitä, että vangeilla on tosiasialliset mahdollisuudet yhteydenpitoon ja että mahdollisuudet toteutuvat yhdenvertaisesti kaikissa vankiloissa ja eri osastoilla. Tämä ei kuitenkaan edellyttäisi sitä, että ajankohdat esimerkiksi vankilan kaikilla osastoilla vastaisivat täysin toisiaan, sillä huomioon tulisi ottaa myös muut osaston toimintaan ja turvallisuuteen liittyvät seikat.

Pykälän 6 kohdan nojalla järjestyssäännössä olisi määräykset ostosten tekemisestä vankilassa ja muusta tavaran hankkimisesta. Määräykset koskisivat niin sanotun kanttiinin käytäntöjä ja ostosten tekemistä vankilan välityksellä muista liikkeistä. Määräykset koskisivat myös niitä käytäntöjä, joita noudatetaan, jos omaiset tuovat vangeille tavaraa tapaamisissa tai muuten. Määräyksissä voitaisiin esimerkiksi ohjeistaa siitä, miten ostosten tekemisessä menetellään, milloin tilaukset tulee tehdä ja muista vankilakohtaisista käytännöistä.

Pykälän 7 kohdan nojalla järjestyssäännössä olisi määräykset omaisuuden säilyttämisestä vankilassa. Määräykset koskisivat ennen kaikkea sitä, miten paljon omaisuutta vanki voi säilyttää sellissään ja miten paljon vankilan vastaanotossa. Määräyksiä voitaisiin antaa myös muista käytännöistä omaisuuden säilyttämiseen liittyen. Yksittäisen esineen hallussapidosta päätetään vankeuslain 9 luvun nojalla.

3 §. Järjestyserikkomukset. Pykälän 1 momentin 2 ja 5 kohtia muutettaisiin.

Pykälän 1 momentin 2 kohtaan lisättäisiin maininta siitä, että ulkopuolisesta laitossijoituksesta luvatta poistuminen olisi järjestyserikkomus. Tässä viitattaisiin 8 luvun 10 a §:ään. Vastaavasti momentin 5 kohtaan lisättäisiin maininta siitä, että ulkopuolisen laitossijoitukseen liitetyn

määräyksen rikkominen olisi järjestysrikkomus. Teknisenä muutoksena lupaehtot muutettaisiin lupamääräyksiksi.

10 §. *Kurinpitoasian käsittely.* Pykälän sana avolaitos muutettaisiin avovankilaksi.

11 §. *Vangin pitäminen erillään selvittämisen aikana.* Pykälän 1 momentissa säädetään vangin pitämisestä erillään muista vangeista järjestysrikkomuksen selvittämisen ajan. Momentti vastaisi muuten nykyistä, mutta erillään pitämisen edellytyksiä muutettaisiin.

Momentin mukaan erillään pitämisen tulisi olla perusteltua järjestysrikkomuksen selvittämiseksi. Erillään pitämiselle tulisi siten olla yksittäisessä tapauksessa konkreettiset perusteet, mutta kynnyksen erillään pitämiseen ei olisi erityisen korkea, koska lähtökohtaisesti erillään pitäminen tapahtuisi tavanomaisessa asuinsellissä. Toisin kuin nykyisin näiden perusteiden tulisi liittyä nimenomaan järjestysrikkomuksen selvittämiseen.

Säännöksen muuttaminen merkitsisi osittaista muutosta nykyiseen käytäntöön, jossa säännöstä on osin sovellettu turvaamistoimiluonteisena. Jatkossa säännöksen mukaisen erillään pidon tarkoituksena olisi nimenomaisesti järjestysrikkomuksen selvittämisen turvaaminen, eli kysymys olisi tietynlaisesta yhteydenpitorajoituksesta suhteessa muihin vankeihin. Kysymys olisi siten siitä, että järjestysrikkomuksen selvittämisen turvaamiseksi vangin mahdollisuus viestiä muiden vankien kanssa estettäisiin. Näin voitaisiin varmistaa se, ettei vanki sotkisi järjestysrikkomuksen selvittämistä.

Jos vanki olisi pidettävä erillään vielä rikkomuksen selvittämisen jälkeenkin, sovellettaisiin 18 luvun säännöksiä. Kysymys voisi olla esimerkiksi tilanteesta, jossa vanki jatkaa edelleen väkivaltaista käyttäytymistä. Tällöin erillään pitämisen edellytyksiä arvioitaisiin 18 luvun säännösten perusteella. Käytännössä tilanteessa olisi myös mahdollista muuttaa vankien osastosijoittelua, jos sen avulla esimerkiksi voitaisiin ehkäistä tulevia järjestyshäiriöitä.

16 luku **Vankilan tilojen ja vangin tarkastaminen**

1 §. *Valvonta vankilassa.* Pykälän 1 momentissa säädettäisiin vankien ja vankilan tilojen yleisestä valvonnasta kuten nykyisinkin. Säännöksen nojalla Rikosseuraamuslaitoksella on velvollisuus valvoa vankeja ja vankilan tiloja. Säännöksessä valvonnalla tarkoitettaisiin erityisesti henkilökunnan läsnäololla ja havainnoilla tapahtuvaa valvontaa. Nimenomaisesti yksittäiseen vankiin kohdistuvista valvontatoimista säädetään muissa säännöksissä.

Valvonnan tarkoituksena olisi rikosten estäminen, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen ja vankien ja muiden henkilöiden turvallisuuden suojeleminen. Vaikka valvonta ei edellyttäisikään yksittäistapauksellisia perusteita, tulisi valvontaa toteuttaa mainittujen tavoitteiden turvaamiseksi. Valvontaa ei siten voitaisi kohdistaa vankeihin esimerkiksi mielivaltaisin tai syrjivin perustein.

Säännöksen sanamuotoa täsmennettäisiin vastaamaan edellä yleisperusteluissa määriteltyjä käsitteitä. Momentissa ei siten enää erikseen mainittaisi säilytysvarmuutta eikä karkaamista tai luvaton poistumista, koska nämä seikat sisältyvät vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseen.

Säännökseen tehtävät muutokset olisivat kielellisiä eikä soveltamiskäytäntöä ole tarkoitus muuttaa.

1 a §. Tekninen valvonta vankilassa. Pykälän 1 momenttiin tehtäisiin luvun 1 §:ää vastaavat muutokset. Myös tältä osin muutokset olisivat kielellisiä eikä soveltamiskäytäntöä ole tarkoitus muuttaa.

2 §. Asuintilojen ja omaisuuden tarkastus. Pykälässä säädetään vankien asuintilojen ja vankien vankilan alueella olevan omaisuuden tarkastamisesta. Tällainen tarkastustoiminta on ja olisi edelleen mahdollista ilman yksittäistapauksellista harkintaa rikosten estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, vankien ja muiden henkilöiden turvallisuuden suojelemiseksi. Pykälään tehtäisiin siis luvun 1 §:ää vastaavat muutokset. Tarkastaminen olisi edelleen mahdollista myös epäillyn järjestysrikkomuksen selvittämiseksi, kuten nykyisinkin.

Myös näitä tarkastuksia voitaisiin tehdä yleisesti pykälässä säädettyjen tavoitteiden toteuttamiseksi ilman yksittäiseen vankiin liittyviä syitä. Tarkastukset eivät kuitenkaan saa olla mielivaltaisia tai syrjiviä. Myöskin tältä osin muutokset olisivat kielellisiä eikä soveltamiskäytäntöä ole tarkoitus muuttaa.

2 a §. Miehittämättömän kulkuneuvon kulkuun puuttuminen. Pykälän 1 momenttiin tehtäisiin luvun 1 §:ää vastaavat muutokset. Säännöksessä ei enää erikseen mainittaisi toimivaltuuden käyttöä omaisuuden suojelemiseksi, koska tämä peruste sisältyisi rikoksen estämiseen tai vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseen.

Käytännössä miehittämättömän kulkuneuvon kulkuun puuttumiseen riittäisi kuten nykyisinkin, että kulkuneuvo saapuu vankilan alueelle tai alueen yläpuoliseen ilmatilaan, ellei olisi ilmeistä, ettei sen kulkemisesta aiheudu säännöksessä tarkoitettuja uhkaa esimerkiksi vankilan järjestykselle ja turvallisuudelle. Muutokset olisivat siten kielellisiä.

4 §. Vangin henkilöntarkastus. Pykälässä säädetään vangille tehtävästä henkilöntarkastuksesta. Pykälän otsikko muutettaisiin muotoon vangin henkilöntarkastus, jotta se eroaisi muualla lainsäädännössä tarkoitetuista henkilöntarkastuksista.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin vangille tehtävän henkilöntarkastuksen edellytyksistä. Momentissa käytetyt käsitteet muutettaisiin vastaamaan luvun 1 §:n 1 momenttia. Muutokset olisivat siten kielellisiä eikä soveltamiskäytäntöä ole tarkoitus muuttaa.

Momentin ensimmäisessä virkkeessä säädettäisiin henkilöntarkastuksen tekemisestä vankilaan saapumisen tai sinne palaamisen taikka valvomattoman tapaamisen tai lapsen tapaamisen yhteydessä. Näissä tilanteissa henkilöntarkastus voitaisiin tehdä ilman yksittäiseen tilanteeseen liittyviä konkreettisia perusteita esimerkiksi epäillä vangin kuljettavan kiellettyjä aineita tai esineitä vankilaan. Kysymys olisikin tilanteista, joissa on ilman konkreettista epäilyäkin voitava varmistaa, ettei esimerkiksi kiellettyjä aineita tai esineitä viedä vankilaan. Henkilöntarkastusta ei kuitenkaan saisi tehdä esimerkiksi mielivaltaisin tai syrjivin perustein, vaan tarkastuksen tavoitteena olisi aina oltava jokin momentissa säädetyistä perusteista. Vangin saapuessa vankilaan hänelle tehdään myös tulotarkastus, jossa selvitetään esimerkiksi hänen henkilöllisyytensä ja otetaan henkilötuntemerkit. Tulotarkastuksen yhteydessä vangille voidaan tehdä myös henkilöntarkastus.

Momentin toisessa virkkeessä säädettäisiin henkilöntarkastuksen tekemisestä muissa tilanteissa. Tällöin henkilöntarkastuksen tulisi olla perusteltua rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi. Henkilöntarkastus olisi myös mahdollista tehdä epäillyn järjestysrikkomuksen selvittämiseksi. Näissä tilanteissa henkilöntarkastus voitaisiin siten tehdä vain, jos sille on yksittäisessä tapauksessa konkreettiset perusteet. Kynnys tarkastukselle ei sinällään olisi korkea, vaan

esimerkiksi virkamiehen havaintoihin perustuva epäily vangin hallussa olevista kielletyistä aineista tai esineistä riittäisi henkilöntarkastuksen tekemiseen.

5 §. Erityistarkastus. Pykälässä säädetään erityistarkastuksen tekemisestä vankilassa, sen osastolla tai muussa tilassa. Erityistarkastus voitaisiin tehdä, jos se on perusteltua rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi.

Erityistarkastus käsittäisi kyseisten tilojen tarkastamisen. Lisäksi pykälän 2 momentissa säädettäisiin siitä, että erityistarkastuksen yhteydessä kaikille tilassa oleville vangeille voidaan tehdä henkilöntarkastus. Säännös vastaisi nykyistä eräin kielellisin muutoksin.

Erityistarkastuksen tekemisen tulisi olla perusteltua, joten sille täytyisi olla yksittäisessä tapauksessa konkreettiset perusteet. Kysymys voisi olla esimerkiksi vihjetietoon perustellusta epäilystä, että osaston tiloissa tai vankien hallussa on huumausaineita tai muita kiellettyjä aineita tai esineitä. Perusteiden ei tarvitsisi liittyä yksittäiseen vankiin, vaan yleisesti tarkastettavaan osastoon tai vankilaan. Erityistarkastuksen yhteydessä tarkastettavassa tilassa oleville vangeille voitaisiin aina tehdä henkilöntarkastus. Säännöksen muutokset ovat kielellisiä eikä sen soveltamiskäytäntöä ole tarkoitus muuttaa.

6 §. Vangin henkilönkatsastus. Pykälässä säädetään henkilökatsastuksen tekemisestä vangille. Otsikkoon lisättäisiin sana vangin.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin kuten nykyisinkin henkilönkatsastuksen tekemisen edellytyksistä. Henkilönkatsastus voitaisiin tehdä, jos se on välttämätöntä sen selvittämiseksi, onko vangilla vankilassa tai sinne tullessaan kehossaan 9 luvun 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettuja kiellettyjä aineita tai esineitä, jotka voivat aiheuttaa vakavaa vaaraa vankilan järjestykselle tai turvallisuudelle taikka vangin hengelle tai terveydelle. Keskeisin muutos olisi se, että käsite todennäköistä syytä epäillä muutettaisiin välttämättömyydeksi. Muutos olisi lähinnä kielellinen, koska molemmilla käsitteillä tarkoitetaan sitä, että toimivaltuuden käytön kynnys on korkea. Muutoksen tarkoituksena ei ole muuttaa soveltamiskäytäntöä. Välttämättömyydedellytyksen soveltamista on käsitelty tarkemmin yleisperusteluissa.

Muuten momentin edellytykset säilyisivät ennallaan. Toimivaltuutta voitaisiin käyttää vankilassa kiellettyjen aineiden tai esineiden etsimiseen vangin kehosta. Koska henkilönkatsastus on voimakkaasti vangin perusoikeuksiin puuttuva toimenpide, edellytettäisiin muista toimivaltuussäännöksistä poiketen, että aineista tai esineistä voi aiheutua vakavaa vaaraa vankilan järjestykselle ja turvallisuudelle taikka vangin hengelle ja terveydelle. Tyypillisimmin kysymys olisi huumausaineista tai luvattomista lääkeaineista, joiden tuominen vankilaan on vakava turvallisuusuhka ja vakava terveysuhka myös vangille itselleen, jos aineet ovat hänen kehonsa sisällä. Edellytysten käsillä olon arviointi voisi perustua esimerkiksi luotettavaan vihjetietoon tai huumausaineiden käyttöön tarkoitetun koiran havaintoon, joiden perusteella henkilönkatsastuksen välttämättömyyttä suhteessa vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseen voitaisiin arvioida.

Henkilökatsastuksen edellytysten täyttyessä, vanki tulisi viedä katsastukseen ilman aiheetonta viivästystä. Tämä olisi tärkeää, jotta vangin kehossa mahdollisesti olevat esineet saataisiin nopeasti sieltä pois. Henkilönkatsastuksen suhdetta eristämistarkkailuun käsitellään jäljempänä 18 luvun 4 §:n yhteydessä.

Pykälän 2 ja 3 momentti säilyisivät nykyisellään.

6 a §. Päähteiden valmistamisen ja käytön kielto. Pykälään lisättäisiin maininta siitä, että päähteiden valmistaminen ja käyttö olisi kiellettyä myös ulkopuolisen laitossijoituksen aikana.

7 §. Päähteettömyyden valvonta. Pykälän 1 momentin 1 kohtaan ja 2 momenttiin tehtäisiin kielellinen muutos siten, että niissä tarkoitettujen päähteettömyyden valvontaan liittyvien toimenpiteiden tulisi olla perusteltuja. Tällä selkeytettäisiin sitä, että toimenpiteille tulee olla yksittäisessä tapauksessa konkreettiset perusteet. Kynnys päähteettömyyden valvontaan ei muuttuisi nykyisestä. Päähteettömyyden valvonta voisi siten perustua esimerkiksi virkamiehen havaintoihin vangin päihtymyksestä tai epäilystä päihtymyksestä. Myöskään verikokeen ottaminen ei edellyttäisi korkeaa kynnystä, jos käsillä on momentissa tarkoitettu tilanne.

Kuten nykyisin pykälän 1 momentin 2 kohdan nojalla päähteettömyyden valvonta voidaan tehdä pelkästään mainittujen lupien tai sijoitusten edellytysten varmistamiseksi, eikä näissä tilanteissa tarvittaisi epäilyä päähteiden käytöstä.

Päähteettömyyden valvonta on niin sanottua tosiasiallista hallintotoimintaa, joten toimenpiteistä ei tehtäisi hallintopäätöksiä kuten ei nykyisinkään.

Pykälän 1 momentin 2 kohdan käsite avolaitos muutettaisiin avovankilaksi.

Pykälän 3 momentti säilyisi ennallaan.

17 luku **Muun henkilön tarkastaminen**

2 §. Turvatarkastus vankilan alueella. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin muulle henkilölle kuin vangille tehtävän turvatarkastuksen edellytyksistä. Kysymys olisi esimerkiksi tapaajille tehtävästä turvatarkastuksesta. Säännös vastaisi sisällöltään 16 luvun 4 §:n 1 momenttia.

3 §. Tapaajan henkilöntarkastus. Pykälässä säädettäisiin tapaajan henkilöntarkastuksesta. Tapaajan henkilöntarkastuksen tulisi olla perusteltua sen selvittämiseksi, onko tapaajalla mukanaan 9 luvun 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettuja vankilassa kiellettyjä aineita tai esineitä. Säännös vastaisi ehdotettua 16 luvun 4 §:n toista virkettä kuitenkin sillä erotuksella, että tapaajan henkilöntarkastuksen perusteena voisi olla vain kiellettyjen aineiden ja esineiden etsiminen.

6 §. Kiinniottaminen ja säilöissäpito. Pykälän 1 momentissa säädetään vankilan alueella olevan henkilön kiinniottamisesta. Kiinniottamisen edellytyksiä täsmennettäisiin. Edellytyksiksi lisättäisiin rikoksen estäminen ja vangin tai muun henkilö turvallisuuden suojeleminen. Näin säännös vastaisi muita vastaavanlaisia toimivaltuussäännöksiä. Kiinniottaminen olisi edelleen mahdollista myös rikoksen selvittämiseksi. Kysymys voisi olla esimerkiksi vankilan alueella tehdyksi epäilystä rikoksesta, jonka selvittämiseksi henkilö otettaisiin kiinni siihen saakka, että poliisi tekee päätöksen tarvittavista toimista.

8 §. Päätösvalta. Pykälän 2 momenttiin siirrettäisiin luvun 6 §:stä säännös päätösvallasta henkilön kiinniottamisesta. Vankilan yksikönpäällikkö, turvallisuudesta vastaava virkamies, valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies tai ohjaus- ja valvontatehtävissä toimiva virkamies olisivat toimivaltaisia päättämään kiinniottamisesta kuten nykyisinkin.

18 luku **Turvaamistoimenpiteet ja voimakeinojen käyttö**

2 §. Sitominen. Pykälään lisättäisiin uusi 4 momentti, jossa säädettäisiin Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehen oikeudesta sitoa vapautunut vanki, jos se olisi pykälässä

säädetyin edellytyksin välttämätöntä 21 luvun 1 §:n 4 momentissa tarkoitettua kuljetuksen aikana.

4 §. Eristämistarkkailu. Pykälässä säädetään vangin sijoittamisesta eristämistarkkailuun.

Pykälän 1 momenttia muutettaisiin vastaamaan esimerkiksi vangin henkilönkatsastusta koskevaa säännöstä. Momentin käsite ”jos on perusteltua syytä epäillä” muutettaisiin välttämättömyydeksi. Muutoksella nostettaisiin jossain määrin säännöksen soveltamiskynnystä. Jatkossa kynnys eristämistarkkailuun vastaisi tässä suhteessa henkilönkatsastusta. Välttämättömyysedellytyksen soveltamista on käsitelty tarkemmin edellä yleisperusteluissa.

Sen sijaan perusteet eristämistarkkailun käytölle eroaisivat henkilönkatsastuksesta. Vanki voitaisiin sijoittaa eristämistarkkailuun ensinnäkin silloin, jos se on välttämätöntä sen selvittämiseksi, onko hänen kehossaan vankilassa kiellettyjä aineita tai esineitä. Toimenpide ei edellyttäisi sitä, että kysymys on vakavaa vaaraa aiheuttavista esineistä, joten sijoittaminen olisi tältä osin mahdollista matalammalla kynnyksellä kuin henkilökatsastuksen tekeminen. Toiseksi säädettäisiin, että vanki voidaan sijoittaa eristämistarkkailuun, jos se on välttämätöntä sen varmistamiseksi, että henkilönkatsastuksessa havaitut aineet tai esineet poistuvat vangin kehosta. Tässä tarkoituksessa eristämistarkkailu voisi olla perusteltu, jos vangin kehossa olevia aineita tai esineitä ei saada poistettua henkilönkatsastuksen yhteydessä.

Käytännössä eristämistarkkailun ja henkilönkatsastuksen käyttö tapahtuu yleensä siten, että vanki sijoitetaan eristämistarkkailuun odottamaan henkilönkatsastukseen pääsyä. Jos vangin kehossa epäillään olevan vakavasti terveyttä vaarantavia aineita, vanki viedään henkilönkatsastukseen viipymättä. Tällaisissa tilanteissa vaarallisten esineiden tai aineiden poistaminen vangin kehosta on siten ensisijainen toimenpide ja se edellyttää terveydenhuoltohenkilöstön tekemää henkilönkatsastusta. Jos henkilönkatsastuksessa havaitaan kiellettyjä aineita tai esineitä, joita ei saada henkilönkatsastuksessa välittömästi poistettua vangin kehosta, hänet voidaan sijoittaa eristämistarkkailuun odottamaan aineiden tai esineiden poistumista hänen kehostaan.

Lisäksi momenttiin tehtäisiin kielellisiä muutoksia.

6 §. Voimakeinojen käyttö. Pykälän 1 momentin 1 kohtaan lisättäisiin maininta siitä, että Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehellä olisi oikeus käyttää voimakeinoja 21 luvun 1 §:n 4 momentissa tarkoitettua kuljetuksen aikana. Voimakeinojen käytön tulisi tapahtua samoin edellytyksin kuin voimakeinojen käytön vankilassa muutoinkin. Voimankäyttövälineitä voitaisiin näissäkin tilanteissa käyttää vastaavin edellytyksin kuin vankilassakin.

9 §. Tarkemmat säännökset ja määräykset. Pykälän 1 momentin asetuksenantovaltuutta siten, että sen nojalla voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä voimakeinojen ja turvaamistoimien käytön koulutuksen järjestämisestä, oikeudesta kantaa voimankäyttövälineitä sekä voimankäyttövälineiden ja sitomisvälineiden säilyttämisestä. Asetuksella voitaisiin siten säätää siitä, miten voimakeinojen käytön koulutus Rikosseuraamuslaitoksessa järjestettäisiin. Tämä koskisi esimerkiksi koulutuksen järjestämisvastuita sekä koulutustasovaatimuksia, jotka virkamiehen tulisi täyttää, jotta hänellä olisi oikeus kantaa tiettyjä voimankäyttövälineitä. Lisäksi asetuksella voitaisiin säätää siitä, missä tiloissa voimankäyttövälineitä vankilassa säilytettäisiin ja miten ne hävitettäisiin.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin Rikosseuraamuslaitokselle määräysenantovaltuus, joka koskisi voimankäyttökoulutuksen sisältöä. Rikosseuraamuslaitos voisi määräyksessä määritellä yksityiskohtaisemmin, millaisia sisällöllisiä vaatimuksia voimankäyttökoulutukselle

asetettaisiin. Määräykset koskisivat esimerkiksi sitä, minkä tasoinen koulutus erilaisten voimankäyttövälineiden käyttöön tulisi suorittaa ja miten usein ja millaista ylläpitokoulutusta vaadittaisiin. Koulutus tulisi käytännössä toteuttaa näiden määräysten mukaisesti.

19 luku **Ilmoitukset ja tiedon antaminen**

5 §. Ilmoitukset poliisille. Pykälän 1 momentin 3 kohtaan lisättäisiin maininta siitä, että Rikosseuraamuslaitos saa ilmoittaa poliisille vangin sijoittamisesta vankilan ulkopuoliseen laitokseen.

19 a luku **Poikkeukset yhteiskunnallisissa häiriötilanteissa**

Vankeuslakiin lisättäisiin uusi 19 a luku, jossa säädettäisiin vankeuslain säännöksistä poikkeamisesta vakavissa yhteiskunnallisissa häiriötilanteissa.

1 §. Poikkeusten soveltaminen. Luvun 1 pykälässä säädettäisiin siitä, mistä vankeuslain säännöksistä vakavassa yhteiskunnallisessa häiriötilanteessa voitaisiin poiketa.

Poikkeukset voisivat koskea vankeuslain 2 luvun säännöksiä vankilaan ottamisesta, 6 luvun säännöksiä siirtämisestä, 7 luvun säännöksiä ulkoilusta, 8 luvun säännöksiä toiminnan järjestämisestä, 11 luvun säännöksiä vapaa-ajan toiminnoista, 13 luvun säännöksiä tapaamisista ja 14 luvun säännöksiä poistumisluvista. Luvun muissa pykälissä säädettäisiin tarkemmin siitä, millaisia poikkeukset olisivat.

Luvun säännösten nojalla ei voitaisi poiketa vankeuslain muista säännöksistä.

Pykälässä myös määriteltäisiin, mitä tarkoitetaan yhteiskunnallisella häiriötilanteella. Kysymys voisi olla edellä yleisperusteluissa kuvatulla tavalla niin normaaliolojen vakavista häiriötilanteista tai valmiuslain mukaisista poikkeusoloista.

Ensinnäkin säännöksiä voitaisiin soveltaa, jos valmiuslain nojalla olisi julistettu poikkeusolot. Poikkeusten soveltaminen ei kuitenkaan edellyttäisi poikkeusolojen julistamista, vaan niitä voitaisiin soveltaa myös normaaliolojen vakavassa yhteiskunnallisessa häiriötilanteessa. Yksinomaan vankilan sisäiset häiriötilanteet eivät oikeuttaisi luvun säännösten soveltamista, vaan tällaisissa tilanteissa täytäntöönpanosta tulisi huolehtia vankeuslain tavanomaisten säännösten nojalla.

Normaaliolojen vakavat häiriötilanteet määriteltäisiin pykälän 2 momentissa.

Momentin 1 kohdan mukaan häiriötilanne voisi olla yhteiskunnan rakenteisiin tai laajoihin ihmisjoukkoihin kohdistettu terroristinen teko, sen välitön uhka tai muu sisäistä turvallisuutta vakavasti vaarantava rikollinen toiminta. Momentin 2 kohdan nojalla kyse voisi olla yleistä järjestystä ja turvallisuutta vakavasti vaarantava laaja-alainen häiriötilanne. Näissä tilanteissa kyse olisi siitä, että mainitun lainen häiriötilanne vaarantaisi vankeusrangaistusten täytäntöönpanoa.

Momentin 3 kohdan nojalla häiriötilanne voisi olla kriittiseen infrastruktuuriin, tietojärjestelmiin tai tietoverkkoihin kohdistuva laaja-alainen tai vakava häiriötilanne. Kyse voisi olla esimerkiksi tilanteesta, jossa vankilarakennuksiin tai niiden infrastruktuuriin kohdistuu häiriö, joka vaarantaisi vankeusrangaistuksen täytäntöönpanon. Esimerkiksi laaja-alainen sähkön tai veden jakelun keskeytyminen voisi olla tällainen tilanne.

Momentin 4 kohdan nojalla pandemia voisi muodostaa häiriötilanteen. Pandemia voisi muodostaa vakavan uhan vankilassa, vaikkei sen vuoksi yleisesti julistettaisikaan poikkeusoloja. Tällöin vankiloissa voitaisiin ottaa käyttöön luvun säännökset terveysturvallisuudesta huolehtimiseksi.

Momentin 5 kohdassa mainittaisiin lisäksi sotilaallisen voiman käyttö tai sen uhka sekä 6 kohdassa laajamittaisiin maahantuloon liittyvät häiriötilanteet. Myös näillä häiriöillä voi olla sellaisia vaikutuksia, jotka vaarantavat vankilaturvallisuutta.

Momentin 7 kohdassa säädettäisiin lisäksi, että säännösten soveltaminen olisi mahdollista muussa 1–6 kohtaa vastaavassa häiriötilanteessa.

Häiriötilanteen vakavuuden arvioinnissa kiinnitettäisiin huomiota siihen, miten se vaikuttaa vankilan toimintaan. Tilanteen tulisi olla sellainen, ettei vankilan tiettyjä toimintoja voitaisi häiriötilanteen vuoksi toteuttaa turvallisesti. Näin ollen sekä poikkeusoloissa että 2 momentissa luetelluissa häiriötilanteissa säännösten soveltaminen edellyttäisi sitä, että vankiloiden toiminta vaarantuu häiriötilanteen vuoksi ja poikkeussäännösten soveltamisella voidaan varmistaa rangaistusten turvallinen täytäntöönpano.

2 §. Vankilaan ottamisen rajoittaminen. Pykälään siirrettäisiin voimassa olevan 2 luvun 1 §:n 4 momentin sisältö sellaisenaan.

3 §. Vankien evakuointi. Pykälässä säädettäisiin kokonaisen vankilan evakuoinnista vakavassa häiriötilanteessa. Säännöksen nojalla vankilan vangit voitaisiin siirtää muihin vankiloihin, jos se olisi välttämätöntä vakavan häiriötilanteen vuoksi. Kysymys olisi tilanteista, jossa vankilassa ei olisi mahdollista asua tai muuten huolehtia täytäntöönpanon turvallisuudesta. Esimerkiksi vankilan käyttämän sähköverkon tai lämmityksen pitkäaikainen vaurioituminen yhteiskunnallisen häiriötilanteen aikana tai vankilan sijainti sotatoimialueella voisivat olla tällaisia välttämättömiä syitä. Myös paikallinen suuronnettomuus kuten vaarallisten aineiden pääseminen ilmakehään voisi olla tällainen evakuointia edellyttävä tilanne.

Evakuoinnissa vangit siirrettäisiin sellaisiin vankiloihin, joissa on majoituskapasiteettia ja voidaan olettaa, että rangaistuksen täytäntöönpanoa voidaan häiriötilanteessakin jatkaa. Vankien kuljetuksessa noudatettaisiin vanginkuljetusta koskevia säännöksiä.

4 §. Ulkoilun epääminen. Pykälässä säädettäisiin ulkoilun epäämisestä koko vankilassa tai sen osastolla. Tällainen päätös voitaisiin tehdä kertaluonteisesti koskemaan yksittäisiä ulkoilutilaisuuksia. Säännös ei mahdollistaisi esimerkiksi useampia päiviä kestäviä rajoituksia vankien ulkoiluun.

Ulkoilun epäämisenkin edellytyksenä olisi se, että se on välttämätöntä täytäntöönpanon turvallisuuden varmistamiseksi vakavassa häiriötilanteessa. Tämänkin säännöksen soveltamiskynnys olisi siten korkea ja edellyttäisi konkreettista vaaraa. Tällainen tilanne voisi olla esimerkiksi se, jos vankilan alue on pommitusten kohteena eikä ulkoilua sen vuoksi voida järjestää turvallisesti. Myös esimerkiksi edellä kuvatun kaltainen suuronnettomuus voisi estää turvallisen ulkoilun järjestämisen.

Koska ulkoilun epäämistä koskeva tilanne on kertaluonteinen ja usein hyvin äkillinen, päätösvalta asiassa olisi vankilassa. Tällöin vankilassa olisi arvioitava paitsi se, ovatko ulkoilun epäämisen edellytykset käsillä, myös se, onko kyse vakavasta yhteiskunnallisesta häiriötilanteesta. Tyypillisesti kyse olisi tilanteesta, jossa jo sovelletaan muitakin luvun

toimivaltuuksia, jolloin harkinta koskisi käytännössä vain sitä, onko tilanteessa käsillä välttämättömät vankilaturvallisuuteen liittyvät edellytykset evätä ulkoilu.

5 §. Toiminnan järjestämisen rajoittaminen. Pykälässä säädettäisiin siitä, miten vakavassa häiriötilanteessa voidaan rajoittaa vangeille järjestettävää toimintaa. Rajoitusten asettamisen tulisi olla välttämätöntä täytäntöönpanon turvallisuuden varmistamiseksi. Käytännössä välttämättömyys tarkoittaisi sitä, ettei toimintoja voida vankeuslain 8 luvun säännösten jättämän harkintavallan puitteissa enää toteuttaa tavanomaisessa laajuudessa. Järjestelyt pitäisi siten ensin pyrkiä toteuttamaan tavanomaisten säännösten puitteissa ennen kuin ehdotetun säännöksen nojalla asetettaisiin rajoituksia toimintoihin. Ennen rajoitusten asettamista tulisi myös pyrkiä hyödyntämään muita Rikosseuraamuslaitoksen käytettävissä olevia keinoja, kuten toimintotilojen terveysturvallisuuden parantamista tai muita vastaavia keinoja. Esimerkkinä pykälässä tarkoitetuista vakavista häiriötilanteista olisi koronan kaltainen pandemiatilanne, jossa tartuntataudin leviäminen edellyttää ihmisten välisten kontaktien vähentämistä.

Jos edellä mainituista keinoista huolimatta olisi välttämätöntä rajoittaa vankilan tai sen osaston toimintoja, ensi sijassa niitä tulisi supistaa tai muokata sellaisiksi, että toimintaa voidaan jatkaa. Tämä tarkoittaisi esimerkiksi sitä, että päivittäiset toiminta-ajat olisivat tavanomaista lyhyemmät tai toiminnot järjestettäisiin pienemmille ryhmille kerrallaan. Rajoitukset voisivat myös koskea sitä, että vankilan ulkopuolella järjestettävissä toiminnoissa käyvät vangit siirtyisivät vankilassa järjestettäviin toimintoihin. Myös toimintojen sisältöä voitaisiin muuttaa tilanteen edellyttämällä tavalla. Toiminnan ei tällöin välttämättä tarvitsisi edistää vankien rangaistusajan suunnitelmien tavoitteita, vaan tavoitteena voisi olla se, että ylipäänsä järjestetään vangeille mielekästä toimintaa sellin ulkopuolella. Tällainen korvaava toiminta voisi olla sellaista, mikä on häiriötilanne huomioiden mahdollista järjestää.

Rajoittaminen koskisi koko vankilaa tai sen osastoa eli käytännössä yleisesti vankilassa järjestettyä toimintaa. Yksittäisen vangin toimintaan sijoittamista tulisi muuttaa vastaamaan asetettuja rajoituksia 9 §:n nojalla.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin lisäksi toimintojen keskeyttämisestä kokonaan. Tämä olisi viimesijainen toimenpide, joka voitaisiin ottaa käyttöön vain, jos on ilmeistä, ettei edellä kuvattu toimintojen rajoittaminen olisi riittävää täytäntöönpanon turvallisuuden varmistamiseksi. Pääsääntönä voitaisiinkin pitää sitä, että toimintaa tulisi ensin rajata ja vasta sen osoittaututtua riittämättömäksi, voitaisiin toiminta keskeyttää kokonaan. Kysymys voisi olla esimerkiksi pandemiatilanteesta, joka pahentuu ja siksi edellyttää ihmiskontaktien vähentämistä mahdollisimman vähäiseksi. Myös keskeyttäminen koskisi yleisesti koko vankilaa tai sen osastoa.

Pykälän 3 momentissa rajattaisiin oppivelvollisuuden mukaisen opetuksen järjestäminen rajoitusten ulkopuolelle. Tällaista opetusta tulisi järjestää rajoituksista huolimatta. Järjestämisessä tulisi kuitenkin noudattaa yleisiä opetuksen järjestämiseen asetettavia rajoituksia. Jos oppilaitoksissa siirryttäisiin esimerkiksi yleisesti etäopetukseen, tällaiset muutokset koskisivat myös vangeille järjestettävää opetusta.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin rajoitusten tai keskeyttämisen enimmäiskestosta. Kesto olisi enintään kuukauden kerrallaan. Rajoitusten perusteet tulisi siten arvioida kerran kuukaudessa ja tehdä uusi päätös niiden jatkamisesta, jos se olisi edelleen välttämätöntä edellä kuvatuista syistä. Rajoituksia ei saisi jatkaa, jos vakava häiriötilanne päättyy. Tällöin vankiloiden toimintojen tulisi palata normaaleiksi viipymättä. Käytännössä tämä voisi edellyttää jonkinlaista siirtymäaikaa, jotta tavanomaiseen toimintaan paluu tapahtuisi suunnitellusti. Palautumisen ei

siten tarvitsisi tapahtua välittömästi, vaan kohtuullisen ajan kuluessa. Kysymys olisi kuitenkin päivistä tai enintään viikosta.

6 §. Vapaa-ajan toiminnan järjestämisen rajoittaminen. Pykälässä säädettäisiin vapaa-ajantoimintojen, kirjastoon pääsyn ja uskonnollisiin tilaisuuksiin pääsyn rajoittamisesta vankilassa tai sen osastolla. Sääntely vastaisi 5 §:ää ja edellä sen perusteluissa todettua. Lisäksi olisi huomattava, että vapaa-ajantoimintaa rajoitettaessa tulisi pyrkiä järjestämään vaihtoehtoista korvaavaa toimintaa. Esimerkiksi, jos vankilan liikuntasalia ei voitaisi terveysturvallisuussyistä käyttää, voitaisiin liikuntamahdollisuuksia järjestää laajemmilla ulkoilumahdollisuuksilla. Kysymys olisi tyypillisesti samanlaisista tilanteista kuin toimintojen rajoittamisessakin. Usein sekä 5 että 6 §:ssä tarkoitetut rajoitukset voisivat olla käytössä yhtä aikaa, koska niiden soveltamiseen liittyy samanlaisia perusteita.

Säännöksessä myös turvattaisiin se, että jos kirjastoon pääsy ja uskonnollisiin tilaisuuksiin pääsy keskeytetään, vankien kirjaston käytöstä ja uskonnon harjoittamisesta tulisi huolehtia muulla tavoin. Tämä voisi tarkoittaa esimerkiksi etälainaustoiminnan järjestämistä tai tavanomaista laajempaa mahdollisuutta keskustella uskonnollisten yhteisöjen edustajien kanssa.

7 §. Tapaamisten rajoittaminen. Pykälässä säädettäisiin siitä, miten vakavassa häiriötilanteessa voitaisiin rajoittaa vankien tapaamisia vankilassa tai sen osastolla. Edellytykset rajoittamiselle vastaisivat edellä toiminnan järjestämisestä todettua ja soveltamistilanteet olisivat usein samanlaisia. Ennen tapaamisten rajoittamista tulisi ensi sijassa arvioida, voidaanko tapaamiset järjestää turvallisesti ilman rajoituksiakin. Esimerkiksi tapaamisten hygienian parantaminen voisi olla riittävä toimi, jos kyseessä olisi yleisvaarallisen tartuntataudin torjunta. Jos vankilan tapaamistiloissa on niin sanotut pleksilasit, voisi jo tämä riittää varmistamaan hygienian esimerkiksi pandemiatilanteessa. Vasta jos tällaiset järjestelyt eivät riitä varmistamaan täytäntöönpanon turvallisuutta, voitaisiin tapaamisten rajoittamiseen tai keskeyttämiseen ryhtyä. Myös tässä keskeyttäminen olisi viimesijainen keino.

Säännös mahdollistaisi esimerkiksi valvottujen ja valvomattomien tapaamisten rajoittamisen vankilassa. Vakavan häiriötilanteen luonteesta riippuisi, miltä osin tapaamisia rajoitettaisiin. Rajoitukset koskisivat yleisesti kaikkia vankilan vankeja tai tietyn osaston vankeja.

Vankien tapaamisia voidaan vankilassa tai sen osastolla rajoittaa 1 §:ssä tarkoitetuissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa, jos rajoittaminen on välttämätöntä sen varmistamiseksi, että vankeuden täytäntöönpano on 1 luvun 3 §:n 2 momentissa edellytetyllä tavalla turvallista yhteiskunnalle, henkilökunnalle ja vangeille.

Jos on ilmeistä, ettei tapaamisten rajoittaminen ole riittävää vankeuden täytäntöönpanon turvallisuuden varmistamiseksi tapaamiset voidaan keskeyttää kokonaan.

Lapsen tapaamiset, asiamiehen tapaamiset ja alle 18-vuotiaiden vankien tapaamiset tulisi järjestää myös vakavassa häiriötilanteessa.

Tapaamisten rajoittamisen kesto olisi edellä kuvatulla tavalla enintään kuukausi ja sitä voitaisiin jatkaa vastaavalla tavalla, mitä on edellä todettu toiminnan järjestämisestä.

8 §. Poistumislupien myöntämisen keskeyttäminen. Pykälässä säädettäisiin siitä, miten vakavassa häiriötilanteessa voitaisiin keskeyttää poistumislupien myöntäminen vankilassa tai sen osastolla. Edellytykset keskeyttämiselle olisivat tässäkin samat kuin edellä toimintojen

järjestämisessä. Käytännössä poistumislupien myöntämisen keskeyttäminen liittyisi etenkin pandemiatilanteisiin mutta se voisi olla välttämätöntä myös esimerkiksi sotatilassa.

Rikosseuraamuslaitoksen harkinnassa olisi se, koskevatko rajoitukset rangaistusajan pituuden perusteella myönnettäviä poistumislupia, tärkeän syyn perusteella myönnettäviä poistumislupia vai avovankiloiden asiointilupia vaiko kaikkia näistä. Välttämättömyysarviointi tarkoittaisi sitä, että keskeytys tulisi pyrkiä rajaamaan vain välttämättömään. Esimerkiksi rangaistusajan pituuden perusteella myönnettävät poistumisluvat voitaisiin keskeyttää, mutta muiden poistumislupien myöntäminen jatkuisi, jos tällä järjestelyllä voitaisiin huolehtia täytäntöönpanon turvallisuudesta. Esimerkiksi yleisvaarallisen tartuntataudin torjunnassa voisi olla riittävää, että suurin osa poistumislupien myöntämisestä keskeytettäisiin, mutta kuitenkin vaikkapa avovankiloiden asiointiluvat olisi mahdollista toteuttaa terveysturvallisuutta vaarantamatta ja niitä jatkettaisiin.

Erittäin tärkeästä syystä myönnettävien poistumislupien ja alle 18-vuotiaiden vankien poistumislupien myöntämistä ei voitaisi lainkaan keskeyttää. Nämä poistumisluvat jatkuisivat siten määrättävistä keskeytyksistä riippumatta. Lisäksi avovankiloiden säännölliset asiointiluvat on tarkoitettu esimerkiksi kauppa-asiointiin ja muihin toimintoihin, joita kyseisessä avovankilassa ei muuten järjestetä lainkaan. Jos tällaisiin poistumisiin asetettaisiin rajoituksia, Rikosseuraamuslaitoksen tulisi huolehtia siitä, että avovankilan vangit voivat hoitaa asioinnin muulla tavoin. Esimerkiksi kaupasta tehtävien ostosten tekeminen tulisi järjestää jollain vaihtoehtoisella tavalla. Näissäkin tilanteissa tulisi käytännön järjestelyin huolehtia siitä, ettei poistumisluvista aiheudu esimerkiksi tartuntataudin leviämisen vaaraa vankilassa.

Poistumislupien myöntämisen keskeyttämisen kesto olisi edellä kuvatulla tavalla enintään kuukausi ja sitä voitaisiin jatkaa vastaavalla tavalla, mitä on edellä todettu toiminnan järjestämisestä.

9 §. *Rajoittamisen vaikutus vankia koskeviin päätöksiin.* Pykälässä säädettäisiin siitä, miten asetetut rajoitukset vaikuttaisivat yksittäistä vankia koskeviin päätöksiin.

Ensinnäkin toiminnan järjestämistä koskevat muutokset voisivat edellyttää vangin toimintaan sijoittamista koskevan päätöksen muuttamista väliaikaisesti. Vangille tehtäisiin siten väliaikainen päätös sijoittamisesta vakavan häiriötilanteen mukaiseen toimintaan. Tällaisen toiminnan ei tarvitsisi olla vangin rangaistusajan tavoitteiden mukaista, vaan vanki voitaisiin sijoittaa sellaiseen korvaavaan toimintaan, jota vankilassa pystytään häiriötilanteen olosuhteissa järjestämään.

Muutokset eivät vaikuttaisi vangille maksettavaan toimintarahaan tai palkkaan. Esimerkiksi, jos vanki siirrettäisiin avolaitostyöstä vankilan sisällä tapahtuvaan toimintaan, jatkuisi avolaitostyöstä maksettavan palkan maksaminen.

Toiseksi tapaamisten ja poistumislupien myöntämisen rajoittaminen voisi edellyttää jo myönnettyjen lupien peruuttamista. Tällaisista peruuttamisista tehtäisiin päätökset vankilassa. Päätökset perustuisivat määrättyihin rajoituksiin. Vastaavasti määrättyjen rajoitusten perusteella voitaisiin tehdä päätös lupien epäämisestä, jos vanki hakisi esimerkiksi rajoitusten vastaisesti poistumislupaa.

10 §. *Rajoitusten vaikutus vankien yhteydenpitoon ja sellin ulkopuoliseen aikaan.* Pykälässä säädettäisiin siitä, miten vankien yhteydenpidosta vankilan ulkopuolelle tulisi huolehtia myös rajoitusten aikana. Jos tapaamisia tai poistumislupia rajoitettaisiin 7 tai 8 §:n nojalla, vankilassa tulisi järjestää muita yhteydenpitotapoja tavanomaista enemmän. Säännös jättäisi

Rikosseuraamuslaitoksen harkintaan, millaisia muut yhteydenpitotavat olisivat, koska vakavan häiriötilanteen luonne vaikuttaa siihen, miten yhteydenpitoa voidaan vankilassa järjestää. Olennaista olisi se, että rajoitusten kohteena olevien yhteydenpitotapojen tilalle järjestettäisiin vaihtoehtoisia tapoja.

Kysymys voisi olla esimerkiksi siitä, että tapaamisten sijasta vangeilla olisi mahdollisuus olla yhteydessä videoyhteyden välityksellä tapaamisista vastaavassa laajuudessa tai siitä, että vankien puheluajoja pidennettäisiin tai lisättäisiin. Tilanteen sitä edellyttäessä vangeille voitaisiin myös tarjota esimerkiksi maksuttomia puheluja. Säännös edellyttäisi siten muiden yhteydenpitotapojen käytön laajentamista korvaamaan rajoitettua yhteydenpitoa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin sellin ulkopuolisen ajan järjestämisestä toimintoja ja vapaa-ajantoimintoja koskevien rajoitusten aikana. Tällöin vankien tulisi antaa viettä mahdollisimman paljon aikaa osaston yleisissä tiloissa, vaikkei varsinaista toimintaa järjestettäisikään. Näin vältettäisiin se, että rajoitukset muodostuisivat eristykseksi vangin omaan selliin. Sellin ulkopuolisen ajan järjestämisessä otettaisiin huomioon yhteiskunnallisen häiriötilanteen luonne, mikä voisi vaikuttaa siihen, kuinka paljon sellin ulkopuolista aikaa voidaan mahdollistaa.

11 §. Päätösvalta. Pykälässä säädettäisiin vakavia häiriötilanteita koskevasta päätösvallasta.

Pykälän 1 momentin nojalla operatiivisen vastualueen johtaja päättäisi kaikista yleisistä rajoituksista. Päätöksenteossa tulisi kuulla rajoitusten kohteena olevien vankiloiden yksikönpäälliköitä. Päätökset koskisivat vankien evakuoimista, toiminnan järjestämisen rajoittamista, vapaa-ajantoiminnan järjestämisen rajoittamista sekä tapaamisten ja poistumislupien myöntämisen rajoittamista. Päätöksessä määriteltäisiin yleisellä tasolla, millaisia rajoituksia kyseisiin vankiloihin asetettaisiin. Evakuointipäätöksen voisi kiiretilanteessa tehdä myös Rikosseuraamuslaitoksen päivystävä virkamies.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin yksittäisiä vankeja koskevien päätösten tekemisestä. Jos toimintoja koskevat rajoitukset edellyttäisivät vangin toimintaan sijoittamispäätöksen muuttamista, tällaisen päätöksen tekisi vankilan yksikönpäällikkö, rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty turvallisuudesta tai toiminnoista vastaava virkamies taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies. Vankilan yksikönpäällikkö tai rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty turvallisuudesta tai toiminnoista vastaava virkamies päättäisi 9 §:ssä tarkoitetuista tapaamisen tai poistumisluvan epäamisestä tai peruuttamisesta.

Myös ulkoilun epäämistä koskeva päätös tehtäisiin vankilassa. Päätösvalta olisi vankilan yksikönpäälliköllä tai rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrättyä turvallisuudesta tai toiminnoista vastaavalla virkamiehellä. Ulkoilun epäämistä koskevan päätöksen voisi kiiretilanteessa tehdä myös Rikosseuraamuslaitoksen päivystävä virkamies.

12 §. Tarkemmat säännökset. Pykälään siirrettäisiin voimassa olevan 2 luvun 12 §:n viimeinen virke oikeusministeriön asetuksenantovallasta.

20 luku **Muutoksenhaku**

1 §. Muutoksenhakukelpoiset päätökset. Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin uusi 15 a kohta. Kohdan nojalla vangilla olisi oikeus hakea muutosta ehdotetun 19 a luvun 5–8 §:n nojalla tehtyihin päätöksiin vankiloiden toiminnan rajoittamisesta.

Pykälän 1 momentin 5 kohtaa täydennettäisiin säännöksellä vangin muutoksenhakuoikeudesta tehostetun valvonnan osastolle sijoittamista koskevaan päätökseen.

Pykälän 1 momentin 8 kohdan viittaus 8 luvun 9 §:n 2 momentista muutettaisiin viittaukseksi 8 luvun 10 a §:ään, johon ehdotetaan siirrettäväksi säännökset ulkopuolisesta laitossijoituksesta. Päätös ulkopuolisesta laitossijoituksesta ja sen peruuttamisesta olisivat muutoksenhakukelpoisia kuten nykyisinkin.

Momentin 9 kohdasta poistettaisiin muutoksenhakusäännös, joka koskee 9 luvun 4 §:n 4 momenttia. Lain 9 luvun 4 §:n 4 momentti ehdotetaan kumottavaksi, joten muutoksenhakusääntelykin kumottaisiin. Luvun 4 §:n 1 ja 2 momenttia koskevaa muutoksenhakusäännöstä muutettaisiin kielellisesti. Kohtaan lisättäisiin muutoksenhakuoikeus tilanteissa, joissa vangilta evättäisiin Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymän maksuvälineen käyttöön saaminen tai muu maksujärjestely. Kysymys olisi 9 luvun 3 §:n 3 tai 4 momentissa tarkoitetuista päätöksistä.

2 §. Muutoksenhakukielto. Pykälän 1 momentin 10 kohdasta poistettaisiin maininta 3 §:n 3 momentissa tarkoitettusta poistumislupa-ajankohdan aikaistamisesta, koska tätä aikaistamismahdollisuutta esitetään poistettavaksi. Kohdassa oleva viittaus 6 §:ssä tarkoitettuun saatettuun poistumislupaan muutettaisiin viittaukseksi poistumislupaasiointia varten avovankilassa, koska 6 §:ää esitetään muutettavaksi tällä tavoin. Koska avovankilan asiointipoistumisluvassa on kysymys kokonaisuudessaan tarkoituksenmukaisuusharkinnasta, olisi muutoksenhakukielto perusteltu. Mikäli poistumislupaa ei myönnettäisi, Rikosseuraamuslaitoksen tulisi järjestää asiointimahdollisuuden muulla tavoin. Lisäksi 10 kohtaan tehtäisiin kielellinen muutos.

Pykälään lisättäisiin uusi 11 kohta, jossa säädettäisiin muutoksenhakukiellosta ehdotetun 19 a luvun 3 §:ssä tarkoitettuun evakuointipäätökseen sekä 9 §:n nojalla tehtyihin yksittäistä vankia koskeviin päätöksiin. Luvun 4 §:n nojalla tehtävä ulkoilun epääminen olisi tosiasiallista hallintotoimintaa, joten siitä ei tehtäisi hallintopäätöstä.

Momentin 7 kohdasta kumottaisiin muutoksenhakukielto, joka koskee 9 luvun 4 §:n 3 momentissa tarkoitettua rahan käyttöä, koska kyseinen momentti kumottaisiin.

9 §. Tarkemmat säännökset. Pykälä kumottaisiin yleisperusteluissa esitetyistä syistä.

21 luku **Vapauttaminen**

1 §. Vangin vapauttamisajankohdan määräytyminen. Pykälään lisättäisiin uusi 4 momentti, jossa säädettäisiin mielenterveyslain 2 luvussa tarkoitettuun hoitoon määrätyn potilaan kuljetuksesta silloin, jos hän vapautuu vankeudesta pykälän nojalla. Säännös ei koskisi 10 luvun nojalla hoitoon vankilan ulkopuolelle toimitettavia vankeja.

Varsinainen kuljetusvastuu olisi mielenterveyslain 31 b §:n nojalla hyvinvointialueella, mihin ehdotetussa momentissa viitattaisiin. Näin ollen kuljetus toteutettaisiin lähtökohtaisesti ensihoidon kuljetusvälineillä ja kuljetuksessa olisi aina mukana terveydenhuollon ammattihenkilö.

Ehdotetussa momentissa säädettäisiin Rikosseuraamuslaitoksen tai poliisin velvollisuudesta antaa virka-apua kuljetuksessa. Virka-apu edellyttäisi mielenterveyslain 31 b §:ssä tarkoitettua Vankiterveydenhuollon tai hyvinvointialueen lääkärin pyyntöä, jos lääkäri katsoo, että kuljetuksen turvallisuus edellyttää Rikosseuraamuslaitoksen tai poliisin apua. Koska vangit

vapautetaan aina vankilasta, kuljetuksessa avustaisi ensisijaisesti Rikosseuraamuslaitos. Yksittäisessä tapauksessa Rikosseuraamuslaitos voisi kuitenkin poliisin kanssa sopia, että poliisi avustaa kuljetuksessa.

Käytännössä asiassa toimittaisiin niin, että vangin vapauttamisvalmisteluissa otettaisiin kuljetustarve huomioon ja Vankiterveydenhuollon yksikkö sopisi vangin jatkohoidosta ja kuljetusjärjestelyistä hyvinvointialueen kanssa sekä pyytäisi Rikosseuraamuslaitokselta kuljetusapua tarvittaessa. Nämä toimet voitaisiin tehdä ennakolta siten, että vangin vapauttaminen voisi tapahtua vankeuslain ja vankeudesta annetun valtioneuvoston asetuksen mukaisesti. Näin varmistettaisiin se, että vapautuva vanki voidaan kuljettaa turvallisesti jatkohoitopaikkaan.

Rikosseuraamuslaitoksen tai poliisin tehtävänä olisi kuljetuksen turvallisuudesta huolehtiminen. Tarvittaessa näillä viranomaisilla olisi toimivaltuudet käyttää voimakeinoja tai sitomista kuljetuksen aikana. Tavallisesti virka-apu annettaisiin siten, että Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehet tai poliisimiehet olisivat mukana kuljetuksessa ja huolehtisivat sen turvallisuudesta. Terveys- ja huollon ammattihenkilöt päättäisivät kuljetettavan henkilön terveydenhuollosta kuljetuksen aikana.

Kuten edellä yleisperusteluissa on kuvattu, sakon muuntorangaistusta suorittamaan tulleen vangin kohdalla mahdolliset jatkohoito- ja kuljetustarpeet tulisi huomioida heti vankilaan saapumisen yhteydessä. Näin varauduttaisiin siihenkin tilanteeseen, että muuntorangaistukseen tuomittu maksaa sakon viiden arkipäivän aikana, jolloin jatkohoitopaikka ja sen edellyttämät kuljetusjärjestelyt on toteutettava viipymättä.

3 §. Tarkemmat säännökset. Pykälän säännös Rikosseuraamuslaitoksen määräysenantovallasta kumottaisiin yleisperusteluissa esitetyistä syistä.

22 luku **Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset**

1 §. Tarkemmat täytäntöönpanosäännökset. Pykälä kumottaisiin tarpeettomana.

8.2 Tutkintavankeuslaki

1 luku **Tutkintavankeuden toimeenpanon yleiset periaatteet**

2 §. Tutkintavankeuden päättymisen. Pykälään lisättäisiin vankeuslain 21 luvun 1 §:ää vastaava uusi momentti vapautuvan tutkintavangin kuljettamisesta tahdosta riippumattomaan hoitoon vapautumisen jälkeen.

Säännös vastaisi pääosin vankeuslakiin ehdotettua.

Erona olisi kuitenkin se, että tietyissä tilanteissa tutkintavanki voi olla vapauttamisen aikaan poliisin säilytettävänä. Tällöin poliisi avustaisi kuljetuksen järjestämisestä. Jos tutkintavanki olisi vankilassa, avustamisesta vastaisi Rikosseuraamuslaitos. Näissäkin tapauksissa poliisi ja Rikosseuraamuslaitos voisivat sopia kuljetusavun antamisesta toisinkin.

Toiseksi säännös eroaisi vankeuslakiin ehdotetusta siten, että siinä mahdollistettaisiin vapautuvan tutkintavangin pitäminen vapautensa menettäneenä kuljetuksen alkamiseen saakka, kuitenkin enintään kuusi tuntia. Kuuden tunnin aika mahdollistaisi siten vapautuneen tutkintavangin pitämisen säilössä kuljetuksen alkamiseen asti. Itse kuljetuksen kesto säännös ei rajoittaisi. Säännös antaisi viranomaisille aikaa huolehtia jatkohoitopaikan järjestämisestä ja

sen edellyttämistä kuljetusjärjestelyistä myös sellaisessa tilanteessa, jossa tutkintavanki vapautuu tuomioistuimen päätöksellä välittömästi. Näissä tilanteissa jatkohoidon edellyttämiä järjestelyjä ei ole voitu ennakoida, vaan niitä voidaan alkaa järjestellä vasta tuomioistuimen ratkaisun jälkeen. Säännös mahdollistaisi siten turvallisten kuljetusjärjestelyjen toteuttamisen.

Käytännössä näissäkin tilanteissa jatkohoidon järjestämisestä huolehtisi Vankiterveydenhuollon yksikkö, joka sopisi hyvinvointialueen kanssa jatkohoitopaikasta ja kuljetuksesta sekä pyytäisi tarvittaessa poliisin tai Rikosseuraamuslaitoksen virka-apua.

2 luku Saapuminen vankilaan

6 §. Tarkemmat säännökset ja määräykset. Pykälän 2 momentin määräyksenantovaltuutta täsmennettäisiin vastaavasti kuin vankeuslain 4 luvun 12 §:ää.

3 luku Sijoittaminen vankilassa, perushuolto ja siirtäminen

2 a §. Sopimusosasto. Pykälän sopimusosastoa koskevia säännöksiä muutettaisiin vastaavalla tavalla kuin vankeuslain 5 luvun 4 §:ää. Tutkintavangin sijoittamisen sopimusosastolle voisi kuitenkin estää se, jos hänelle on määrätty pakkokeinolaissa tarkoitettuja yhteydenpitorajoituksia.

2 e §. Tehostetun valvonnan osasto. Lukuun lisättäisiin uusi 2 e §. Pykälässä säädettäisiin tutkintavangin sijoittamisesta tehostetun valvonnan osastolle. Säännös vastaisi asiasisällöltään vankeuslain 5 lukuun ehdotettua 4 a §:ää. Koska tutkintavangeille ei laadita rangaistusajan suunnitelmaa, sijoittamisen edellytyksiä olisi seurattava muutoin säännöllisesti.

2 f §. Peseytyminen. Lain 3 lukuun lisättäisiin uusi 2 e §, jossa säädettäisiin tutkintavangin oikeudesta peseytymiseen. Peseytymisen tulisi olla mahdollista asianmukaisissa peseytymistiloissa vähintään kerran päivässä ja tarpeen mukaan useammin. Tutkintavangilla voisi olla tarve peseytyä useammin kuin kerran päivässä, jos hän esimerkiksi ulkoillessaan tai muutoin on liannut itsensä. Peseytyminen tapahtuisi pääasiassa tutkintavangin sellissä. Jollei peseytyminen olisi mahdollista sellissä, olisi vankilan järjestettävä tutkintavangille mahdollisuus peseytyä muissa asianmukaisissa peseytymistiloissa. Myös tällöin olisi huolehtia tutkintavangin yksityisyydensuojasta peseytymisen aikana.

Pykälässä säädettäisiin edellytyksistä, joilla peseytyminen voidaan evätä tai keskeyttää. Säännös vastaisi pääosin vankeuslain 7 luvun 1 a §:ää. Lisäksi peseytymisen epääminen olisi mahdollista tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi. Tämän säännöksen soveltaminen olisi kuitenkin poikkeuksellista, ja ensi sijassa peseytyminen tulisi pyrkiä järjestämään siten, että tutkintavankeuden tarkoitus ei siitä vaarannu.

3 §. Vaatetus. Pykälän 3 momenttiin tehtäisiin vankeuslain 7 luvun 2 §:ää vastaava muutos siitä, milloin tutkintavangilla on velvollisuus käyttää vankilan antamaa työvaatetusta.

5 §. Ulkoilu. Pykälään tehtäisiin vankeuslain 7 luvun 6 §:ää vastaavat muutokset ulkoilun epäämisen edellytyksiin. Lisäksi ulkoilun epääminen olisi mahdollista tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi. Lähtökohtaisesti tutkintavankeuden tarkoitus tulisi kuitenkin turvata ensi sijassa siten, ettei ulkoilua tarvitse evätä.

9 §. Päätösvalta. Pykälän 1 momentin päätösvaltasäännöksiä täsmennettäisiin vankeuslain 7 luvun 7 §:ää vastaavasti. Momenttiin lisättäisiin 3 luvun 1 a §:ssä säädettävän tutkintavangin peseytymisen epäämistä koskeva päätösvaltasäännös. Päätösvalta olisi samanlainen kuin

ulkoilun epäamisessä. Epääminen olisi poikkeus vangin perushuoltoa koskevista säännöksistä ja sitä tulisi tulkita suppeasti. Vastaavasti muokattaisiin työvaatetuksen käyttöä koskevaa päätösvaltasäännöstä siten, että vankilan yksikönpäällikkö päättäisi, missä toiminnoissa työvaatetusta tulee käyttää.

10 §. Tarkemmat säännökset ja määräykset. Pykälän 1 momentista kumottaisiin säännös tutkintavangin siirtoa koskevasta määräyksenantovaltuudesta. Momenttiin lisättäisiin oikeusministeriön asetuksenantovaltuus, jonka nojalla asetuksella määriteltäisiin vankilat, joihin voidaan sijoittaa miehiä, naisia ja alaikäisiä.

Pykälän 2 momentista kumottaisiin siirtämistä koskeva määräyksenantovaltuus.

4 luku **Toiminta**

1 §. Toiminnan järjestäminen. Pykälän 2 momentissa säädettäisiin ehdotettua vankeuslain 8 luvun 3 §:ää vastaavasti toiminnan järjestämisestä tehostetun valvonnan osastolla. Pykälän nykyiset 2 ja 3 momentti siirrettäisiin 3 ja 4 momentiksi. Lisäksi 4 momentin viittaussäännös vankeuslain 8 luvun ulkopuoliseen laitossijoitteluun muutettaisiin vastaamaan tässä esityksessä ehdotettua.

5 luku **Tutkintavangin omaisuus ja tulot**

3 §. Rahan ja muiden maksuvälineiden hallussapito. Pykälään tehtäisiin vankeuslain 9 luvun 3 §:ää vastaavat muutokset tutkintavankien maksuvälineiden käyttöön.

3 a §. Maksuvälineen käytön valvonta. Pykälään tehtäisiin vankeuslain 9 luvun 3 a §:ää vastaavat muutokset tutkintavankien maksuvälineiden käytön valvontaan. Lisäksi pykälän 2 momentissa tarkoitettua valvontaa voitaisiin tehdä tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi.

4 §. Tavarankin hankkiminen vankilassa. Pykälään tehtäisiin vankeuslain 9 luvun 4 §:ää vastaavat muutokset.

6 §. Omaisuuden palauttaminen. Pykälän 1 momenttiin tehtäisiin luvun 3 §:n muutosten takia kielellinen muutos.

7 §. Käyttöraha ja toimintaraha. Pykälään lisättäisiin uusi 2 momentti, jossa säädettäisiin vankeuslain 9 luvun 6 §:ää vastaavasti käyttörahan ja toimintarahan maksamisesta tutkintavangin pankkitilille tai muulla tavoin.

8 §. Päätösvalta. Pykälään tehtäisiin vankeuslain 9 luvun 9 §:ää vastaavat muutokset.

9 §. Tarkemmat säännökset ja määräykset. Pykälään tehtäisiin vankeuslain 9 luvun 10 §:ää vastaavat muutokset.

6 luku **Sosiaali- ja terveydenhuolto**

2 §. Tilapäinen hoito ja tutkimus vankilan ulkopuolella. Pykälään tehtäisiin vankeuslain 10 luvun 2 §:ää vastaavat lisäykset.

7 luku **Vapaa-aika**

1 §. Vapaa-ajan toiminta. Pykälän 2 momenttiin lisättäisiin vankeuslain 11 luvun 2 §:ää vastaavat säännökset vapaa-ajantoiminnan järjestämisestä tehostetun valvonnan osastoilla.

Pykälän nykyinen 2 momentti siirrettäisiin 3 momentiksi.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin vankeuslain 11 luvun 2 §:ää vastaavasti vapaa-ajan toimintaan osallistumisen keskeyttämisestä ja epäämisestä. Lisäksi keskeyttäminen ja epääminen olisi mahdollista tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi.

2 §. Uskonnonharjoitus. Pykälän 1 momentin 1 kohtaan lisättäisiin maininta siitä, etteivät tehostetun valvonnan osastoille sijoitetut vangit voi osallistua vankilan yleisiin uskonnollisiin tilaisuuksiin.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin uskonnolliseen tilaisuuteen osallistumisen keskeyttämisestä ja epäämisestä. Perusteet olisivat samat kuin luvun 1 §:n 4 momentissa.

3 §. Kirjasto. Pykälän 2 momenttia muutettaisiin samalla tavoin kuin 1 §:n 4 momenttia ja 2 §:n 2 momenttia.

5 §. Päätösvalta. Pykälään lisättäisiin maininta tilaisuuksiin pääsyn keskeyttämisestä vastaavasti kuin luvun 1, 2 ja 3 §:ään.

8 luku **Kirjeenvaihto, puhelut ja sähköinen viestintä**

1 §. Kirjeenvaihto ja postilähetyksen tarkastaminen. Pykälään tehtäisiin vankeuslain 12 luvun 1 §:ää vastaavat muutokset.

2 §. Viestin lukeminen ja jäljennöksen ottaminen. Pykälään tehtäisiin vankeuslain 12 luvun 2 §:ää vastaavat muutokset. Lisäksi edellytyksenä kirjeen lukemiselle ja jäljennöksen ottamiselle olisi se, että se on välttämätöntä tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi. Kysymys voisi olla esimerkiksi tilanteesta, jossa kirjeen lukeminen on välttämätöntä sen varmistamiseksi, ettei yhteydenpitorajoituksia kierretä.

2 a §. Lukemisesta ilmoittaminen. Pykälässä säädettäisiin vankeuslain 12 luvun 3 §:ää vastaavasti lukemisesta ilmoittamisesta. Myös tässä säännöksessä perusteena ilmoittamisen siirtämiselle olisi tutkintavankeuden tarkoituksen turvaaminen.

4 §. Kirjeenvaihto asiamiehen kanssa. Pykälän 2 momenttiin tehtäisiin vankeuslakia vastaavat muutokset asiamieskirjeenvaihdon tarkastamisesta.

5 §. Kirjeen tai postilähetyksen pidättäminen. Pykälän 1 momenttiin tehtäisiin vankeuslain 12 luvun 5 §:ää vastaavat muutokset. Myös tässä säännöksessä perusteena kirjeen pidättämiselle olisi lisäksi tutkintavankeuden tarkoituksen turvaaminen.

6 §. Puhelimen käyttö. Pykälän 1 momentista poistettaisiin viittaus järjestyssääntöön, koska järjestyssäännön sisällöstä säädettäisiin kattavasti 10 luvun 1 §:ssä. Edelleen järjestyssäännössä voitaisiin antaa määräyksiä puhelimen käytöstä.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin vankeuslakia vastaavasti puhelimen käyttöön varattavista ajoista. Myös tutkintavangeilla olisi lähtökohtaisesti mahdollisuus soittaa siihen varattuina aikoina päivittäin. Soittaminen tulisi sallia myös muulloin esimerkiksi perheyhteyksien

ylläpitämiseksi tai muusta tärkeästä syystä. Tutkintavangeille olisi olennaista voida soittaa esimerkiksi asiamiehelle myös muulloin. Tällaiset soitot tulisi järjestää.

Edelleen tutkintavangin tulisi ennen puhelua ilmoittaa, kenelle hänen on tarkoitus soittaa.

Vankeuslakia vastaavasti momentissa säädettäisiin puhelimen käytön epäämisestä ja keskeyttämisestä.

7 §. Puhelun kuunteleminen ja tallentaminen. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin puhelun kuuntelemisesta ja tallentamisesta. Momentti vastaisi vankeuslain 12 luvun 7 §:ää. Lisäksi tutkintavankien osalta kuuntelemisen edellytyksenä olisi tutkintavankeuden tarkoituksen turvaaminen.

7 c §. Sähköisen viestinnän valvonta. Pykälässä säädettäisiin vankeuslakia vastaavasti sähköisen viestinnän valvonnasta.

8 §. Kirjeenvaihto ja puhelut varmuusosastolla. Pykälään tehtäisiin vankeuslakia vastaavat muutokset.

9 §. Päätösvalta. Pykälän 3 momenttia muutettaisiin vankeuslakia vastaavasti.

10 §. Tarkemmat säännökset ja määräykset. Pykälään tehtäisiin vankeuslakia vastaavat muutokset.

9 luku **Tapaamiset ja muut yhteydet vankilan ulkopuolelle**

1 §. Tapaaminen. Pykälään tehtäisiin vastaavat muutokset kuin vankeuslain 13 luvun 3 §:ään.

Lisäksi pykälän 1 momentin ensimmäisestä virkkeestä poistettaisiin sanat ”tarpeellisen valvonnan alaisena”. Muutos olisi sanamuotoa selkeyttävä, koska pykälän 2 momentissa säädetään vankeuslakia vastaavasti tapaamisen valvonnasta tarpeellisella tavalla.

Pykälän toimivaltuuksia sovellettaessa tulisi lisäksi ottaa huomioon tutkintavankeuden tarkoituksen turvaaminen ja mahdolliset yhteydenpitörajoitukset.

4 §. Asiamiehen tapaaminen. Pykälään tehtäisiin vankeuslain 13 luvun 6 §:ää vastaavat muutokset. Lisäksi tapaamisen valvonta olisi mahdollista, jos se on välttämätöntä tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi.

6 §. Tapaamisen keskeyttäminen. Pykälään tehtäisiin vankeuslain 13 luvun 8 §:ää vastaavat muutokset. Lisäksi tapaamisen keskeyttäminen voisi perustua tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseen.

7 §. Tapaamisen peruuttaminen ja epääminen. Pykälään tehtäisiin vankeuslain 13 luvun 9 §:ää vastaavat muutokset. Lisäksi tapaamisen peruuttaminen tai epääminen voisi perustua tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseen.

8 §. Tapaamiskielto. Pykälään tehtäisiin vankeuslain 13 luvun 10 §:ää vastaavat muutokset. Lisäksi tapaamiskielto voisi perustua siihen, että tapaaja on vaarantanut tutkintavankeuden tarkoituksen. Kysymys voisi esimerkiksi olla siitä, että tapaaja on yrittänyt välittää viestejä yhteydenpitörajoitusten kohteena olevilta henkilöiltä.

9 §. *Tavaroiden vastaanottaminen.* Pykälään tehtäisiin vankeuslain 13 luvun 12 §:ää vastaavat muutokset.

14 §. *Tutkintavangin poistumisluvat.* Pykälän otsikko muutettaisiin. Pykälässä säädettäisiin tutkintavangille myönnettävistä poistumisluvista.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin erittäin tärkeästä syystä myönnettävästä poistumisluvasta, jollei vangin tätä oikeutta yhteydenpitoon ole pakkokeinolain 4 luvun nojalla rajoitettu. Nämä erittäin tärkeät syyt vastaisivat vankeuslaissa säädettyjä erittäin tärkeitä syitä. Syyn tulisi olla objektiivisesti arvioiden erittäin tärkeä. Syyt liittyisivät pääsääntöisesti läheisten ihmissuhteiden hoitoon inhimillisesti erityisissä tai muutoin vakavissa tilanteissa. Tarvittaessa poistumislupia voitaisiin myöntää useampikin, koska esimerkiksi saattohoidon tai vakavan sairauden hoidon kesto on yksilöllinen.

Poistumislupa tulisi näissä erittäin tärkeän syyn tilanteissa myöntää. Poistumislupa myönnettäisiin siksi ajaksi, jota erittäin tärkeä syy vaatii. Poistumisluvan kestoa arvioitaisiin objektiivisesti ja samoin kriteerein kuin vankeuslaissa. Käytännössä poistumisluvan kestossa tulisi huomioida myös kohtuullinen matka-aika. Poistumisluvan kestoa voitaisiin kuitenkin rajoittaa silloin, jos se on perusteltua karkaamisen, vapauttamisyrityksen tai rikoksen estämiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi. Näissä tilanteissa päätöksentekijällä olisi laaja harkintavalta poistumisluvan keston määrittelemisessä. Poistumislupa olisi siten myönnettävä, mutta sen kesto voitaisiin tarvittaessa mitoittaa turvallisuusnäkökohtien perusteella.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin poistumisluvasta, joka voitaisiin myöntää kiireellisen ja välttämättömän asian hoitamiseksi, jollei tätä oikeutta yhteydenpitoon ole pakkokeinolain 4 luvun nojalla rajoitettu. Kiireellinen ja välttämätön asia vastaisi voimassa olevaa säännöstä. Kysymys voisi olla esimerkiksi välttämättömästä tavaroiden hakemisesta tai asunnon tyhjentämisestä. Tällainen poistumislupa voisi kestää enintään kuusi tuntia ja sen kokonaiskeston lisätään kohtuullinen matka-aika.

Jos tutkintavangin oikeutta yhteydenpitoon on pakkokeinolain 4 luvun nojalla rajoitettu, tulisi arvioida voidaanko poistumislupa toteuttaa näitä rajoituksia vaarantamatta. Poistumislupaa ei voitaisi myöntää sellaisen henkilön tapaamista varten, johon yhteydenpito on kielletty. Mikäli yhteydenpidon rajoituksen noudattaminen vaarantuisi poistumisluvan aikana, poistumislupa tulisi keskeyttää.

Pykälän 3 momentti olisi uusi ja siinä säädettäisiin ensinnäkin poistumisluvan valvonnasta ja siitä, että poistumislupaan voitaisiin liittää lupamääräyksiä. Säännöksen mukaan tutkintavankia olisi aina poistumisluvalla valvottava Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehen saattamana. Tekninen valvonta ei siten olisi mahdollista. Toiseksi momentissa säädettäisiin poistumisluvan keskeyttämisestä. Poistumislupa voitaisiin keskeyttää, jos tutkintavanki rikkoo poistumislupamääräyksiä tai tekee poistumisluvalla rikoksen. Poistumislupa voitaisiin keskeyttää myös silloin, jos se olisi perusteltua rikoksen estämiseksi, karkaamisen tai vapauttamisyrityksen estämiseksi, vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi taikka tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi.

17 §. *Tarkeimmat säännökset.* Pykälän 1 momenttia muutettaisiin siten, että poistumislupia koskevaa asetuksenantovaltuutta täsmennettäisiin. Valtioneuvoston asetuksella annettaisiin tarkemmat säännökset poistumislupaan liitettävistä määräyksistä.

Pykälän 2 momentti kumottaisiin vastaavasti kuin vankeuslain 13 luvun 19 §:n 2 momentti. Vastaavasti pykälän otsikosta poistettaisiin sana määräykset.

10 luku **Vankilan järjestys ja kurinpito**

1 §. *Vankilan järjestyssääntö.* Pykälän säännöksiä vankilan järjestyssäännön sisällöstä muutettaisiin vastaavalla tavalla kuin vankeuslain 15 luvun 1 §:ää.

3 §. *Järjestyserikkomukset.* Pykälän 1 momentin 5 kohdan viittaukset 8 lukuun kumottaisiin vastaavalla tavalla kuin vankeuslain 15 luvun 3 §:ssä.

10 §. *Kurinpitoasian käsittely.* Pykälän 3 momentista kumottaisiin virke, jossa säädetään tutkintavangin siirtämisestä avolaitoksesta suljettuun vankilaan. Virke on tarpeeton, koska tutkintavankia ei voida sijoittaa avovankilaan.

11 §. *Tutkintavangin pitäminen erillään selvittämisen aikana.* Pykälää muutettaisiin vastaavalla tavalla kuin vankeuslain 15 luvun 11 §:ää.

11 luku **Vankilan tilojen ja tutkintavangin tarkastaminen**

1 §. *Valvonta vankilassa.* Pykälän 1 momenttia muutettaisiin vastaavalla tavalla kuin vankeuslain 16 luvun 1 §:ää. Lisäksi tutkintavankien valvonnassa tulisi ottaa huomioon tutkintavankeuden tarkoitus.

2 §. *Asuintilojen ja omaisuuden tarkastus.* Pykälää muutettaisiin vastaavalla tavalla kuin vankeuslain 16 luvun 2 §:ää. Lisäksi tutkintavankien asuintilojen ja omaisuuden tarkastamisessa voitaisiin ottaa huomioon tutkintavankeuden tarkoitus.

4 §. *Tutkintavangin henkilöntarkastus.* Pykälän 1 momenttia muutettaisiin vastaavalla tavalla kuin vankeuslain 16 luvun 4 §:ää. Lisäksi tutkintavankien henkilöntarkastusten tekemisessä voitaisiin ottaa huomioon tutkintavankeuden tarkoitus.

5 §. *Erityistarkastus.* Pykälää muutettaisiin vastaavalla tavalla kuin vankeuslain 16 luvun 5 §:ää. Lisäksi erityistarkastuksen tekemisessä voitaisiin ottaa huomioon tutkintavankeuden tarkoitus.

6 §. *Tutkintavangin henkilönkatsastus.* Pykälän 1 momenttia muutettaisiin vastaavalla tavalla kuin vankeuslain 16 luvun 6 §:ää.

7 §. *Päihteettömyyden valvonta.* Pykälää muutettaisiin vastaavalla tavalla kuin vankeuslain 16 luvun 7 §:ää.

12 luku **Muun henkilön tarkastaminen**

2 §. *Turvatarkastus vankilan alueella.* Pykälää muutettaisiin vastaavalla tavalla kuin vankeuslain 17 luvun 2 §:ää. Lisäksi turvatarkastuksen tekemisessä voitaisiin ottaa huomioon tutkintavankeuden tarkoitus.

3 §. *Tapaaajan henkilöntarkastus.* Pykälää muutettaisiin vastaavalla tavalla kuin vankeuslain 17 luvun 3 §:ää.

6 §. Kiinniottaminen ja säilössäpito. Pykälän 1 momenttia muutettaisiin vastaavalla tavalla kuin vankeuslain 17 luvun 6 §:ää. Lisäksi tutkintavankien kiinniottamisessa ja säilössäpidossa voitaisiin ottaa huomioon tutkintavankeuden tarkoitus.

8 §. Päätösvalta. Pykälän 2 momenttiin lisättäisiin päätösvaltasäännös henkilön kiinniottamisesta vastaavalla tavalla kuin vankeuslain 17 luvun 8 §:ään.

13 luku **Turvaamistoimenpiteet ja voimakeinojen käyttö**

2 §. Sitominen. Pykälään lisättäisiin vankeuslain 18 luvun 2 §:ää vastaava uusi momentti.

4 §. Eristämistarkkailu. Pykälän 1 momenttia muutettaisiin vastaavalla tavalla kuin vankeuslain 18 luvun 4 §:ää.

6 §. Voimakeinojen käyttö. Pykälään lisättäisiin vankeuslain 18 luvun 6 §:ää vastaava muutos.

9 §. Tarkemmat säännökset ja määräykset. Pykälää muutettaisiin vastaavalla tavalla kuin vankeuslain 18 luvun 9 §:ää.

14 a luku **Poikkeukset yhteiskunnallisissa häiriötilanteissa**

Tutkintavankeuslakiin lisättäisiin vankeuslakia vastaava uusi 14 a luku toiminnasta yhteiskunnallisissa häiriötilanteissa.

1 §. Poikkeusten soveltaminen. Pykälässä säädettäisiin yhteiskunnallisia häiriötilanteita koskevien poikkeusten soveltamisalasta. Pykälä vastaisi pääosin vankeuslain 19 a luvun 1 §:ää.

2 §. Tutkintavankien evakuointi. Pykälässä säädettäisiin tutkintavankien evakuoimisesta vastaavalla tavalla kuin ehdotetussa vankeuslain 19 a luvun 3 §:ssä.

3 §. Ulkoilun epääminen. Pykälässä säädettäisiin tutkintavankien ulkoilun epäämisestä vastaavalla tavalla kuin ehdotetussa vankeuslain 19 a luvun 4 §:ssä.

4 §. Toiminnan järjestämisen rajoittaminen. Pykälässä säädettäisiin tutkintavankien toiminnan järjestämisen rajoittamisesta vastaavalla tavalla kuin ehdotetussa vankeuslain 19 a luvun 5 §:ssä.

5 §. Vapaa-ajan toiminnan järjestämisen rajoittaminen. Pykälässä säädettäisiin tutkintavankien vapaa-ajan toiminnan järjestämisen rajoittamisesta vastaavalla tavalla kuin ehdotetussa vankeuslain 19 a luvun 6 §:ssä.

6 §. Tapaamisten rajoittaminen. Pykälässä säädettäisiin tutkintavankien tapaamisten rajoittamisesta vastaavalla tavalla kuin ehdotetussa vankeuslain 19 a luvun 7 §:ssä.

7 §. Rajoittamisen vaikutus tutkintavankia koskeviin päätöksiin. Pykälässä säädettäisiin toiminnan järjestämisen ja tapaamisten rajoittamisen vaikutuksesta yksittäistä tutkintavankia koskeviin päätöksiin. Säännös vastaisi vankeuslain 19 a luvun 9 §:ää. Koska tutkintavankien poistumisluvat myönnetään vain yksittäisissä tapauksissa, tältä osin tutkintavankeuslaissa ei säädettäisi mahdollisuudesta keskeyttää niitä eikä myöskään vankeuslakia vastaavasti tällaisten poistumislupapäätösten epäämisestä tai peruuttamisesta vakavan häiriötilanteen aikana.

8 §. *Rajoitusten vaikutus tutkintavankien yhteydenpitoon ja sellin ulkopuoliseen aikaan.* Pykälässä säädettäisiin tutkintavankien yhteydenpidon järjestämisestä vaihtoehtoisella tavalla vastaavasti kuin vankeuslain 19 a luvun ehdotetussa 10 §:ssä.

9 §. *Päätösvalta.* Pykälässä säädettäisiin vankeuslain 19 a luvun 11 §:ää vastaavasti päätösvaltasta.

15 luku **Muutoksenhaku**

1 §. *Muutoksenhakukelpoiset päätökset.* Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin uusi 7 a kohta. Kohdan nojalla vangilla olisi oikeus hakea muutosta ehdotetun 14 a luvun 4–6 §:n nojalla tehtyihin päätöksiin vankiloiden toiminnan rajoittamisesta.

Pykälän 1 momentin 1 kohtaan lisättäisiin muutoksenhakuoikeus tehostetun valvonnan osastolle sijoittamista koskevaan päätökseen.

Pykälän 1 momentin 2 kohtaan tehtäisiin vankeuslakia vastaavat maksuvälineiden käyttöä koskevat muutokset.

2 §. *Muutoksenhakukiello.* Pykälän 1 momentin 5 kohtaan tehtäisiin kielellinen muutos. Pykälään lisättäisiin uusi 6 kohta, jossa säädettäisiin muutoksenhakukiellosta ehdotetun 14 a luvun 2 §:ssä tarkoitettuun evakointipäätökseen sekä 7 §:n nojalla tehtyihin yksittäistä vankia koskeviin päätöksiin. Luvun 3 §:n nojalla tehtävä ulkoilun epäminen olisi tosiasiallista hallintotoimintaa, joten siitä ei tehtäisi hallintopäätöstä.

3 §. *Muutoksenhakumenettely.* Pykälää muutettaisiin siten, että muutoksenhakuun sovellettaisiin muutoin vankeuslain 20 luvun 2–8 §:ää. Vankeuslain 20 luvun 9 § ehdotetaan tässä esityksessä kumottavaksi.

16 luku **Erinäiset säännökset**

1 §. *Vankeuslain soveltaminen.* Pykälää täydennettäisiin viittaussäännöksillä sellaisiin vankeuslain säännöksiin, joissa säädetään yleisesti vankilasta tai sen tiloista. Kysymys olisi säännöksistä, jotka koskevat yhtä lailla rangaistusta suorittavia vankeja ja tutkintavankeja. Tutkintavankien kohtelussa sovellettaisiin vankeuslain 4 luvun 1 §:ää, 11 §:n 3 momenttia ja 12 §:n 2 momenttia, joissa säädetään yleisesti vankilasta. Lisäksi sovellettaisiin vankeuslain 5 luvun 4 §:n 1 momentin säännöstä sopimusosastoista.

2 §. *Tarkemmat täytäntöönpanosäännökset.* Pykälä kumottaisiin, koska sen sisältö ei täytä asetuksenantovaltuudelle asetettuja vaatimuksia.

8.3 Laki yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta

30 §. *Päätösvalta.* Pykälään lisättäisiin päätösvaltasäännökset ehdotettuun 13 a lukuun sisältyvistä päätöksistä.

Ehdotettujen säännösten nojalla yhdyskuntaseuraamustoimiston yksikönpäällikkö päättäisi täsmennetyt rangaistusajan suunnitelman väliaikaisesta muuttamisesta ja yksittäisen tuomion täytäntöönpanon keskeyttämisestä. Päätösvalta olisi sama kuin normaalioloissa täsmennetyt rangaistusajan muuttamisessa ja täytäntöönpanon keskeyttämisessä.

Kuten vankeuslakiinkin on ehdotettu, myös yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanon yleisistä rajoituksista päättäisi operatiivisen vastuualueen johtaja. Ennen päätöksentekoa tulisi kuulla päätöksen kohteena olevien rikosseuraamuskeskusten johtajia.

13 a luku Poikkeukset yhteiskunnallisissa häiriötilanteissa

85 a §. *Poikkeusten soveltaminen.* Pykälässä säädettäisiin vankeuslakia vastaavasti tilanteista, jolloin luvussa säädettyjä poikkeuksia voidaan soveltaa.

85 b §. *Yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanoon ryhtymisen rajoittaminen.* Pykälässä säädettäisiin tiettyjen yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanoon ryhtymisen rajoittamisesta. Kysymys olisi vankeuslain 19 a luvun 2 §:ää vastaavasta säännöksestä, jonka nojalla voitaisiin rajoittaa yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanon aloittamista vakavassa häiriötilanteessa.

Säännös koskisi yhdyskuntapalvelun, valvontarangaistuksen, ehdollisen vankeuden, jonka tehosteeksi on tuomittu valvontaan, ja nuorisorangaistuksen täytäntöönpanoon ryhtymistä. Säännöksen nojalla täytäntöönpanoon ryhtymistä voidaan rajoittaa normaaliolojen vakavissa häiriötilanteissa ja valmiuslain mukaisissa poikkeusoloissa. Säännöksen nojalla siirrettäisiin täytäntöönpanotaviksi tulevien uusien seuraamusten täytäntöönpanoa myöhempään ajankohtaan vastaavalla tavalla kuin vankeuslain säännöksen nojalla voidaan siirtää vankeusrangaistusten täytäntöönpanoa. Säännös ei siten koskisi sellaisia yhdyskuntaseuraamuksia, joiden täytäntöönpano on jo aloitettu.

Koska kysymys olisi yleisistä kaikkia tiettyyn seuraamukseen tuomittuja koskevista rajoituksista, sen asettamisesta päätettäisiin oikeusministeriön asetuksella. Asetuksessa säädettäisiin, koskeeko rajoittaminen kaikkia vai vain osaa mainituista yhdyskuntaseuraamuksista.

Rajoitusten välttämättömyyttä arvioitaisiin samoin perustein kuin vankeuslain 19 a luvun 2 §:ssä vankilaan ottamisen rajoittamista. Tavoitteena olisi turvata se, että yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpano jatkuisi siinä laajuudessa kuin on turvallista yhteiskunnalle, henkilökunnalle ja tuomituille.

Rajoitusten kesto vastaisi vankilaan ottamisen rajoittamista.

85 c §. *Yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpano normaaliolojen vakavissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa.* Pykälässä säädettäisiin yhdyskuntaseuraamusten sisällön muokkaamisesta ja keskeyttämisestä vakavassa häiriötilanteessa. Säännösten soveltamisperiaatteet vastaisivat pitkälti vankeuslain 19 a luvun 5 §:ssä ja sen perusteluissa vankien toimintojen järjestämisestä todettua.

Pykälän 1 momentin nojalla keskeisenä erona vankeuslakiin kysymys olisi kuitenkin ensi sijassa yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanon sisällön muuttamisesta. Häiriötilanteessa olisi mahdollista muuttaa toimintavelvollisuuksien sisältöä, asunnossa pysymisvelvollisuuden sisältöä sekä valvonnan sisältöä. Kysymys voisi olla esimerkiksi siitä, että yhdyskuntaseuraamusten toimintavelvollisuuspaikat vaihtuisivat sellaisiksi, joissa toimintaa on häiriötilanteessakin mahdollista toteuttaa. Toimintavelvollisuuden tai asunnossa pysymisvelvollisuuden aikatauluja voitaisiin myös muuttaa esimerkiksi yleisten ulkonaliikkumisrajoitusten mukaisesti. Valvonnassa voitaisiin esimerkiksi siirtyä pelkkään etäyhteyksin tapahtuvaan valvontaan, jos se olisi välttämätöntä häiriötilanteen vuoksi.

Kokonaisuutena säännös jättäisi Rikosseuraamuslaitokselle verrattain laajan harkintavallan siinä, millaisia välttämättömiä muutoksia täytäntöönpanon sisältöön tehtäisiin, jotta täytäntöönpanoa voidaan jatkaa häiriötilanteessakin.

Muutokset koskisivat kaikkia soveltamisen piiriin kuuluvia yhdyskuntaseuraamuksia. Muuttamista koskevat päätökset olisivat siten yleisiä ja ohjaisivat häiriötilanteen aikana kaikkien yksittäisten seuraamusten täytäntöönpanoa. Muutosten vaikutukset yksittäiseen tuomittuun tarkennettaisiin häntä koskevaan täsmennettyyn rangaistusajan suunnitelmaan tehtävillä väliaikaisilla muutoksilla.

Pykälän 2 momentin nojalla täytäntöönpano voitaisiin myös keskeyttää. Kuten vankien toiminnan järjestämisessäkin, keskeyttäminen olisi viime sijainen keino, jota voitaisiin käyttää vain, jos täytäntöönpanon sisällön muuttaminen ei ole riittävää. Käytännössä yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanon keskeyttämistä voitaisiin pitää erittäin poikkeuksellisenä keinona, koska pääsääntöisesti täytäntöönpano voitaisiin turvata 85 a §:n mukaisin rajoituksin tai 85 b §:n 1 momentin mukaisin muutoksilla. Keskeytyksen aikana tuomitun rangaistusaika ei kuluisi.

Pykälän 3 momentin nojalla täytäntöönpanon sisällön muutokset voisivat kestää enintään kolme kuukautta kerrallaan, ja niitä voitaisiin jatkaa kolmeksi kuukaudeksi kerrallaan vastaavasti kuin vankeuslain toiminnan järjestämisen rajoituksia. Koska täytäntöönpanon keskeyttäminen olisi toimenpiteenä tuomitun oikeuksiin enemmän puuttuva, keskeyttäminen voisi kestää enintään kuukauden kerrallaan. Häiriötilanteen päätyttyä tulisi viipymättä palata normaaliin täytäntöönpanoon. Palautumisessa olisi kuitenkin huomioitava esimerkiksi se, että muutos voisi edellyttää valmistautumista toimintavelvollisuuspaikoilta ja muilta Rikosseuraamuslaitoksen ulkopuolisilta toimijoilta. Tämä tulisi ottaa huomioon palautumisen aikataulussa.

85 d §. *Rajoitusten vaikutus tuomittua koskeviin päätöksiin.* Pykälässä säädettäisiin siitä, miten 85 b §:ssä asetetut rajoitukset vaikuttaisivat yksittäistä tuomittua koskeviin päätöksiin. Kun 85 b §:n nojalla olisi asetettu rajoituksia, tulisi yksittäisten tuomittujen kohdalla arvioida, miten ne vaikuttavat hänen rangaistuksensa täytäntöönpanoon. Rajoitukset voisivat edellyttää esimerkiksi toimintavelvollisuuspaikan muuttamista tai muutoksia aikatauluihin taikka asunnossa pysymiseen.

Tällaiset muutokset voisivat edellyttää tuomitun täsmennetyt rangaistusajan suunnitelman muuttamista. Suunnitelmaan tehtäisiin tällöin väliaikaiset muutokset siten, että täytäntöönpano jatkuisi asetettujen rajoitusten mukaisena. Täsmennetyt rangaistusajan suunnitelman väliaikaisessa muuttamisessa voitaisiin poiketa siitä, että toiminta on täsmennetyt rangaistusajan suunnitelman tavoitteiden mukaista taikka suunnitelman päivittäisistä aikatauluista.

Vastaavasti jos jonkin yhdyskuntaseuraamuksen täytäntöönpano olisi päätetty keskeyttää, tehtäisiin yksittäiselle tuomitulle päätös täytäntöönpanon keskeyttämisestä.

85 e §. *Tarkemmat säännökset.* Pykälässä säädettäisiin asetuksenantovaltuudesta. Oikeusministeriön asetuksella säädettäisiin siitä, milloin ehdotetussa 85 a §:ssä tarkoitetut rajoitukset yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanoon ryhtymiseen alkaisivat ja päättyisivät sekä siitä miten täytäntöönpanoon ryhtymistä rajoitetaan. Sääntely vastaisi pitkälti vankeuslain 19 a luvussa vankilaan ottamisen rajoittamisesta säädettyä.

14 luku **Muutoksenhaku**

86 §. *Muutoksenhakukelpoiset päätökset.* Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin uusi 8 a kohta. Kohdan nojalla vangilla olisi oikeus hakea muutosta ehdotetun 85 b §:ssä nojalla tehtyihin päätöksiin yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanon sisällön muuttamisesta tai täytäntöönpanon keskeyttämisestä.

86 a §. *Muutoksenhakukielto.* Pykälän 1 momentin 2 kohtaan tehtäisiin kielellinen muutos. Pykälään lisättäisiin uusi 3 kohta, jossa säädettäisiin muutoksenhakukiellosta ehdotetussa 85 c §:ssä tarkoitettuun täsmennetyn rangaistusajan suunnitelman muuttamista ja täytäntöönpanon keskeyttämistä koskevaan päätökseen.

8.4 Laki valvotusta koevapaudesta

16 a §. *Valvotun koevapauden täytäntöönpano normaaliolojen vakavissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa.* Lakiin lisättäisiin uusi 16 a §, jossa säädettäisiin yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annettua lakia vastaavasta mahdollisuudesta muuttaa koevapauteen sijoitetun velvollisuuksien sisältöä yhteiskunnallisessa häiriötilanteessa. Säännös vastaisi edellä yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain 85 b §:ää. Pykälässä ei kuitenkaan säädettäisi mahdollisuudesta keskeyttää valvotun koevapauden täytäntöönpano.

32 §. *Päätösvalta.* Pykälään lisättäisiin säännökset 16 a §:ssä tarkoitettujen päätösten tekemisestä. Pykälän 2 momentin nojalla vankilan yksikönpäällikkö, yhdyskuntaseuraamustoimiston yksikönpäällikkö, rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty apulaisjohtaja tai rikosseuraamusesimies päättäisi 16 a §:n 3 momentissa tarkoitettua rangaistusajan suunnitelman väliaikaisesta muuttamisesta. Pykälän uuden 7 momentin nojalla operatiivisen vastuualueen johtaja päättäisi 16 a §:n 1 momentissa tarkoitettujen rajoitusten asettamisesta.

40 §. *Muutoksenhaku.* Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin uusi 2 a kohta, jonka nojalla koevapauteen sijoitettu voisi hakea muutosta 16 a §:n 1 momentin nojalla tehtyihin päätöksiin.

40 a §. *Muutoksenhakukielto.* Pykälään lisättäisiin muutoksenhakukielto 16 a §:n 3 momentissa tarkoitettuun väliaikaista rangaistusajan suunnitelmaa koskevaan päätökseen.

8.5 Laki yhdistelmärangaistuksen täytäntöönpanosta

11 a §. *Yhdistelmärangaistukseen kuuluvan valvonta-ajan täytäntöönpano normaaliolojen vakavissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa.* Lakiin lisättäisiin uusi 11 a §, jossa säädettäisiin yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annettua lakia vastaavasta mahdollisuudesta muuttaa valvottavan velvollisuuksien sisältöä yhteiskunnallisessa häiriötilanteessa. Säännös vastaisi edellä yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain 85 b §:ää. Pykälässä ei kuitenkaan säädettäisi mahdollisuudesta keskeyttää valvonta-ajan täytäntöönpano.

29 §. *Päätösvalta.* Pykälään lisättäisiin säännökset 11 a §:ssä tarkoitettujen päätösten tekemisestä. Pykälän 1 momentin nojalla asiakasarvioinnin yksikkö päättäisi 11 a §:n 3 momentissa tarkoitettua rangaistusajan suunnitelman väliaikaisesta muuttamisesta. Pykälän 6 momentin nojalla operatiivisen vastuualueen johtaja päättäisi 11 a §:n 1 momentissa tarkoitettujen rajoitusten asettamisesta.

35 §. *Muutoksenhaku.* Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin uusi 1 a kohta, jonka nojalla valvottava voisi hakea muutosta 11 a §:n 1 momentin nojalla tehtyihin päätöksiin.

36 §. Muutoksenhakukielto. Pykälää muutettaisiin siten, että sen 1 kohdaksi lisättäisiin muutoksenhakukielto 11 a §:n 3 momentissa tarkoitettuihin päätöksiin. Pykälän nykyiset 1 ja 2 kohta siirrettäisiin 2 ja 3 kohdaksi.

8.6 Mielensterveyslaki

23 a §. Virkasuhdetta edellyttävät lääkärin tehtävät. Pykälää täydennettäisiin säännöksellä siitä, että vain valtion tai hyvinvointialueen virkasuhteinen lääkäri voisi tehdä virka-apua koskevan pyynnön poliisin ohella Rikosseuraamuslaitokselle, kun kysymys olisi vapautuvan vangin tai tutkintavangin kuljetuksessa avustamisesta. Muutos liittyy ehdotettuun uuteen 31 b §:ään.

31 b §. Tahdosta riippumattomaan hoitoon määrätyn potilaan kuljettaminen hänen vapautuessaan vankeudesta tai tutkintavankeudesta. Lakiin lisättäisiin uusi 31 b §.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin tahdosta riippumattomaan hoitoon määrätyn vankilasta vapautuvan vangin tai tutkintavangin kuljetuksen järjestämisvastuusta. Tahdosta riippumaton hoito tai sen edellytykset eivät pääty vankeuden tai tutkintavankeuden päättymiseen. Kun henkilö vapautuu vankeudesta tai tutkintavankeudesta, hänen terveystalvelujensa järjestämisvastuu siirtyy Vankiterveydenhuollon yksiköltä hänen kotikuntansa mukaiselle hyvinvointialueelle. Kuljetuksesta huolehtisi potilaan jatkohoidosta järjestämisvastuussa oleva hyvinvointialue. Jos potilaalla ei ole kotikuntaa, hyvinvointialueen järjestämisvastuu voi määräytyä esimerkiksi terveydenhuoltolain 50 §:n tai sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 56, 56 a tai 56 b §:n perusteella. Pykälä ei koskisi vankeuslain 10 luvun 3 §:ssä tarkoitettua vankilasta vapauttamista hoitoa varten, jolloin rangaistusajan katsotaan kuluvan hoidon aikana.

Momentissa olisi viittaus 14 §:ään, jonka mukaan hoito on heti lopetettava ja potilas poistettava sairaalasta hänen sitä halutessaan, jos hoitoon määrättyä hoidettaessa käy ilmi, että edellytyksiä hoitoon määräämiseen tahdosta riippumatta ei ole.

Mielensterveyslaissa ei ole säännöksiä potilaan itsemääräämisoikeuden rajoittamisesta kuljetuksen aikana. Kuljetuksen aikana terveydenhuollon henkilöstö ei voisi käyttää lain 4 a luvussa säädettyjä rajoitustoimenpiteitä. Potilaan siirtämisen aikana voi kuitenkin olla riski siitä, että potilas käyttäytyy väkivaltaisesti tai arvaamattomasti tai esimerkiksi yrittää poistua. Tämä voi aiheuttaa riskin potilaan omalle terveydelle tai turvallisuudelle sekä muiden henkilöiden terveydelle tai turvallisuudelle ja estää siirtämisen.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin virka-avun pyytamisestä Rikosseuraamuslaitokselta tai poliisilta. Virka-apua voisi pyytää hyvinvointialueen virkasuhteinen lääkäri tai Vankiterveydenhuollon yksikön virkasuhteinen lääkäri silloin, jos lääkäri katsoo, että Rikosseuraamuslaitoksen tai poliisin virka-apu on tarpeen kuljetuksen turvalliseksi toteuttamiseksi. Tarve voisi johtua esimerkiksi potilaan ennakoidusta väkivaltaisuudesta tai muusta vastaavasta syystä. Edellytyksenä ei olisi konkreettinen väkivaltilanne kuljetuksen aikana, vaan ennen kuljetuksen alkamista tehty arvio potilaan aiemmasta käytöksestä ja riskistä väkivaltaiseen käyttäytymiseen kuljetuksen aikana.

Käytännössä pyynnön esittäisi yleensä Vankiterveydenhuollon yksikön virkasuhteinen lääkäri. Vankiterveydenhuollon yksikkö sopii potilaan jatkohoidosta hyvinvointialueen kanssa. Vankiterveydenhuollon yksiköllä on myös ajantasainen tieto potilaan terveydentilasta ja esimerkiksi riskistä väkivaltaiseen käytökseen. Vankiterveydenhuollon yksikön lääkäri voisi esittää pyynnön säännöksen nojalla myös sellaisessa tilanteessa, jossa tutkintavanki on jo määrätty vapautettavaksi sinä aikana, kun vapautunutta tutkintavankia pidetään vapautensa

menettäneenä kuljetuksen järjestämiseksi. Kuitenkin myös hyvinvointialueen virkasuhteisella lääkäriellä olisi toimivalta pyytää pykälässä tarkoitettua virka-apua.

Momentissa viitattaisiin vankeuslain ja tutkintavankeuslain virka-apua koskeviin säännöksiin.

8.7 Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista

5 §. *Maksuttomat terveysterveyst. Pykälään lisättäisiin uusi 8 a kohta, jonka perusteella mielenterveyslain 31 b §:ssä tarkoitettu potilaan kuljetus olisi potilaalle maksuton. Pykälän 8 kohtaan tehtäisiin tästä johtuva tekninen muutos.*

8.8 Laki lastensuojelulain muuttamisesta

16 a §. *Lastensuojelun kustannuksista vastaava hyvinvointialue. Pykälään lisättäisiin uusi 3 momentti, jossa olisi viittaussäännös vankeuslakiin. Pykälän 3 momentissa säädettäisiin, että alle 18-vuotiaan vangin lastensuojelulaitokseen sijoittamisesta aiheutuvista kustannuksista säädetään vankeuslain 8 luvun 10 c §:ssä.*

Sijoituksesta vastaavan hyvinvointialueen velvollisuudesta järjestää sijoitetun lapsen terveydenhuollon palvelut säädetään lastensuojelulain 16 b §:ssä ja terveydenhuoltolain (1326/2010) 69 §:ssä.

40 §. *Velvollisuus huostaanottoon ja sijaishuollon järjestämiseen. Pykälään lisättäisiin uusi 3 momentti, jonka mukaan alle 18-vuotias vanki voitaisiin 1 ja 2 momentissa säädetyin edellytyksin sijoittaa lastensuojelulaitokseen. Lisäksi momentti sisältäisi säännöksen, jonka mukaan tällainen sijoitus edellyttää myös vankeuslain nojalla tehtävää päätöstä alle 18-vuotiaan vangin sijoittamisesta vankilan ulkopuoliseen laitokseen. Näissä tilanteissa olisi siten kysymys niin sanotusta kaksoisasiakkuudesta, jolloin sijoituksen tulisi olla perusteltu molempien lakien näkökulmasta ja sijoituksen aikana alaikäiseen voitaisiin soveltaa sekä vankeuslain säännöksiä että lastensuojelulain säännöksiä.*

Sijoitus edellyttäisi lastensuojelulain 43 §:n nojalla tehtävää huostaanottopäätöstä ja sitä, että lastensuojelulain 50 §:ssä säädetyt sijaishuoltopaikan valintaa ohjaavat kriteerit täyttyvät. Lastensuojelulain 40 §:n 2 momentin mukaan avohuollon tukitoimet ovat ensisijaisia huostaanottoon nähden ja sijaishuollon on oltava lapsen edun mukaista. Avohuollon tukitoimet eivät voi näissä tilanteissa tulla kyseeseen, koska lapsi on vankilassa eikä tavanomaisissa kasvuolosuhteissa. Vankilassa avohuollon tukitoimia ei voida toteuttaa. Sijoitusta harkittaessa tulisi arvio tehdä suhteessa vankilaympäristöön ja -olosuhteisiin eikä lapsen tavanomaiseen kasvuympäristöön ja -olosuhteisiin. Myös lapsen etua tulisi arvioida suhteessa vankilaolosuhteisiin eikä vallitseviin kasvuolosuhteisiin. Lisäksi alle 18-vuotiaalle vankilassa olevalle vangille vankilaolosuhteet ovat käytännössä hänen tosiasiallisesti vallitsevat kasvuolosuhteensa.

Asianosaiset voivat valittaa huostaanottopäätöksestä, jolloin huostaanotto siirtyy hallinto-oikeuden ratkaistavaksi. Tällöin voi olla mahdollista, että valmistelussa olevaa ulkopuolista laitossijoitusta ei käytännössä ehditä toteuttaa.

Mikäli alaikäinen on jo aikaisemmin annetulla päätöksellä huostaanotettu eikä huostaanottoa ole vankilassa olon ajaksi lopetettu, tulee lapsen lastensuojelulain 30 §:n mukainen asiakassuunnitelma tarkistaa viipymättä, ja arvioida siinä myös sijaishuollon tarkoitus ja tavoitteet sekä huostaanoton ja sijaishuoltoon sijoittamisen perusteet. Uutta huostaanottopäätöstä ei tarvitse tehdä, jos huostaanoton perusteet edelleen ovat olemassa. Jos

lapselle vankilassa olon ajaksi osoitettu sijaishuoltopaikka ei enää vastaa lapsen tarpeisiin eikä ole lapsen edunmukainen, ja joka ei sovellu alaikäisen vangin sijoituspaikaksi, tulee lapsi sijoittaa sijaishuoltopaikan muuttamista koskevalla päätöksellä lastensuojelulain 43 §:n 3 momentin mukaan hänelle sopivaan sijaishuoltopaikkaan.

Lastensuojelulaitokseen sijoittamista edeltäisi aina perusteellinen ja tapauskohtainen harkinta sekä vankeuslain että lastensuojelulain näkökulmasta. Sijoituksen valmistelussa tehtävästä viranomaisyhteistyöstä säädetäisiin 41 §:n 3 momentissa. Sijoitus tehtäisiin, jos se olisi perusteltu molempien lakien näkökulmasta.

Sijoitus voisi tarvittaessa jatkua vapautumisen jälkeen, jos sijaishuoltoon sijoittamisen perusteet olisivat edelleen käsillä. Tilanne olisi arvioitava vapautumisen valmistelussa. Yhteistyöstä sijaishuollon aikana Rikosseuraamuslaitoksen kanssa säädetäisiinkin tarkemmin 52 §:ssä.

41 §. Huostaanoton ja sijaishuollon valmistelu. Pykälään lisättäisiin uusi 3 momentti, jonka mukaan alle 18-vuotiaan vangin sijoittamista lastensuojelulaitokseen olisi valmisteltava yhteistyössä Rikosseuraamuslaitoksen ja Vankiterveydenhuollon yksikön kanssa.

Viranomaisten tulisi keskenään sopia valmistelun ja päätöksenteon prosessit. Käytännössä aloite valmistelun aloittamisesta tulisi tyypillisesti Rikosseuraamuslaitokselta, kun arvioitaisiin, että edellytykset alle 18-vuotiaan sijoittamiselle suljettua vankilaa avoimpiin olosuhteisiin olisivat käsillä. Tämän jälkeen lastensuojeluviranomaiset arvioisivat lastensuojelulain näkökulmasta, onko sijoitus perusteltu ja löytyykö sopivaa sijoituspaikkaa. Lastensuojelun toimivaltainen viranhaltija arvioisi, kuten nykyisin, sen mikä olisi sopiva sijoituspaikka alle juuri kyseiselle alle 18-vuotiaalle vangille, koska lastensuojeluviranomaisella on paras tietämys eri lastensuojelulaitoksista ja niihin aiemmin sijoitetuista lapsista. Sijaishuoltopaikan valinnasta säädetään lastensuojelulain 50 §:ssä. Harkittaessa alle 18-vuotiaan vangin sijoittamista lastensuojelulaitokseen olisi arvioitava myös sijaishuoltopaikkaan jo aiemmin sijoitettujen lasten etu, hyvinvointi ja turvallisuus. Sijoitus ei saisi johtaa siihen, että laitoksessa jo olevien lasten etu, hyvinvointi ja turvallisuus heikentyvät. Sijoittamista koskeva ratkaisussa olisi siten kysymys kokonaisharkinnasta, jossa huomioitaisiin sekä alle 18-vuotiaan vangin että muiden lasten etu.

Lastensuojelulaitossijoitus olisi ensi sijassa tarkoitettu sellaisille alaikäisille vangeille, jotka aidosti voitaisiin sijoittaa avovankilan kaltaisiin avoimpiin olosuhteisiin. Avovankilan olosuhteet ovat merkittävästi avoimemmat, kuin suljetun vankilan. Tyypillisesti vanki voi esimerkiksi asioida lähikaupassa, kirjastossa tai hengellisissä tilaisuuksissa tiettyinä ennalta määrättyinä ajankohtina. Avovankilassa on myös mahdollista hakea opintolupaa vankilan ulkopuolella olevan oppilaitoksen koulutukseen osallistumista varten tai hakea siviilityölupaa vankilan ulkopuolella tapahtuvaan työssäkäyntiin. Kysymys on siten tavanomaisesta siviilielämässä tapahtuvasta opiskelusta tai työssäkäynnistä ja valvonnassa hyödynnetään usein sähköistä valvontaa.

Näistä syistä tätä esitystä valmisteltaessa on lähdetty siitä, että hallituksen esityksessä eduskunnalle laiksi lastensuojelulain muuttamisesta sekä siihen liittyviksi laeiksi (HE 149/2025 vp ja EV 61/2026 vp) ehdotettu uusi kuntouttava suljettu laitospalvelu ei lähtökohtaisesti olisi soveltuva sijoituslaitos avovankilaan soveltuvan lapsen ulkopuoliseksi sijoituslaitokseksi. Ehdotetussa uudessa kuntouttavassa suljetussa laitospalvelussa lapsen liikkumisvapautta ja muita oikeuksia lähtökohtaisesti rajoitettaisiin, jolloin palvelu muodostuu olosuhteiltaan ja lähtökohdiltaan suljetummaksi. Mitään yksittäistä lastensuojelulaitosta ei kuitenkaan kategorisesti poissuljettaisi, vaan sopiva sijoituspaikka ratkaistaisiin kokonaisharkinnan

perusteella. Sijoitusta ei tehtäisi, jos ei löydy sellaista sijoituslaitosta, jossa sijoittamisen edellytyksistä, kuten turvallisuusseikoista voitaisiin huolehtia.

Jos sijoitus on mahdollinen, vankila, lastensuojelulaitoksen henkilökunta ja toimivaltainen sosiaalihuollon viranomainen yhteistyössä varmistaisivat, että kummankin lain nojalla tehtävissä sijoituspäätöksissä huomioidaan kaikki tarvittavat seikat. Esimerkiksi sijoittelupäätöksen määräykset laitoksen järjestyksen noudattamisesta ja laitoksesta poistumisesta tulisi valmistella riittävällä tarkkuudella.

Vankeuslain näkökulmasta alle 18-vuotias vanki olisi velvollinen pysymään lastensuojelulaitoksessa, osallistumaan laitoksessa järjestettävään toimintaan ja toimimaan laitoksen sääntöjen mukaan, esimerkiksi noudattamalla päivittäisiä aikatauluja. Rikosseuraamuslaitoksessa tehtävässä sijoituspäätöksessä ja sen liitteenä olevissa määräyksissä huomioitaisiin nämä seikat riittävällä tarkkuudella. Yhteistyössä lastensuojelulaitoksen henkilökunnan ja toimivaltaisen sosiaalihuollon viranhaltijan kanssa tulisi varmistaa, että kaikkiin lastensuojelulaitoksen näkökulmasta tarvittaviin seikkoihin olisi otettu kantaa Rikosseuraamuslaitoksessa tehtävässä päätöksessä.

Lisäksi vankeuslaki mahdollistaa sen, että sijoituksen aikana Rikosseuraamuslaitos voisi valvoa alle 18-vuotiasta vankia teknisillä välineillä, jos tällainen valvonta arvioitaisiin lapsen edun mukaiseksi ja siihen liittyvät seikat valmisteltaisiin yhdessä lastensuojelulaitoksen ja toimivaltaisen sosiaalihuollon viranomaisen kanssa.

Viranomaisten tulisi etukäteen sopia käytännöistä, joita noudatetaan alle 18-vuotiaan vangin päihitteettömyyden valvonnassa ja jos hän poistuisi lastensuojelulaitoksesta luvatta. Eduskunta käsittelee parhaillaan muutosehdotuksia lastensuojelulakiin (HE 149/2025 vp), joiden tarkoituksena on jouduttaa sijaishuoltopaikastaan luvattomasti poistuneen lapsen etsintää (ns. hatkatilanteet). Lastensuojelulakiin ehdotetaan yksityiskohtaisia säännöksiä lapsen paikantamisen helpottamisesta, etsinnästä ja palauttamisesta, kiinniotosta, kuljettamisesta sekä poliisin virka-avusta kiinniottamisesta ja kuljettamisesta. Jos alaikäinen vanki poistuisi luvatta lastensuojelulaitoksesta, tilanne olisi siinä mielessä erilainen, että Rikosseuraamuslaitos etsintäkuuluttaisi vangin täytäntöönpanon jatkamiseksi vankeuslain 2 luvun 2 a §:n 2 momentin nojalla. Lastensuojelulaitoksen tulisi viipymättä ilmoittaa luvatta poistumisesta Rikosseuraamuslaitokselle etsintäkuuluttamisen suorittamiseksi.

52 §. Yhteistyö sijaishuollon aikana. Pykälään lisättäisiin uusi 2 momentti, joka sisältäisi viittaussäännöksen vankeuslakiin. Momentin mukaan viranomaisten yhteistyöstä alle 18-vuotiaan vangin lastensuojelulaitossijoituksen aikana säädettäisiin vankeuslain 8 luvun 10 b §:n 3 momentissa.

Käytännössä lastensuojelulaitoksen henkilökunnan, toimivaltaisen sijaishuollon viranhaltijan ja vankilan henkilökunnan olisi ilmoitettava toisilleen rangaistuksen täytäntöönpanon ja sijoituksen kannalta tarpeellisista seikoista sijoituksen aikana. Lapsen edun näkökulmasta matalalla kynnyksellä tapahtuva viranomaisyhteistyö olisi perusteltua. Erityisesti silloin, jos alle 18-vuotias vanki poistuisi laitoksesta luvatta tulisi tästä ilmoittaa viipymättä Rikosseuraamuslaitokselle lapsen etsintäkuuluttamista varten. Edellä esitettyä vankeuslain 8 luvun 10 b §:ää pykälää koskevissa säännöskohtaisissa perusteluissa on käsitelty näitä tilanteita tarkemmin.

Oikeudesta saada tietoja Rikosseuraamuslaitokselta säädetään asiakastietojen käsittelystä sosiaali- ja terveydenhuollossa annetussa laissa.

Selvyyden vuoksi on hyvä todeta, että vankeuslain 16 luvun 6 a §:ssä säädetään päihteettömyydestä ja luvun 7 §:ssä säädetään päihteettömyyden valvonnasta. Päihteettömyyden valvonnassa vanki voidaan velvoittaa suorittamaan puhalluskoe taikka antamaan sylki- tai virtsanäyte. Myös verinäyte on mahdollinen, joskin käytännössä hyvin harvoin käytetty. Jos päihtymystila on ulkonaisista merkeistä päätellen ilmeinen, puhalluskoetta, sylki-, virtsa- tai verinäytettä ei tarvitse ottaa, ellei vanki sitä vaadi. Rikosseuraamuslaitos ei voi käyttää muun tahon tekemän päihdetestauksen tulosta esimerkiksi järjestysrikkomuksen selvittämisen ja kurinpitoseuraamuksen määräämisen yhteydessä. Kummankin viranomaisen olisi siten tehtävä päihdetestaus oman toimivaltansa puitteissa ja omiin tarkoituksiinsa. Käytännössä Rikosseuraamuslaitoksen yhdyskuntaseuraamustoimistojen alaisuuteen organisoidut tukipartiot suorittavat vankilan ulkopuolella tapahtuvan päihteettömyyden valvonnan huomiota herättämättä.

9 Lakia alemman asteinen sääntely

Vankeuslaissa ja tutkintavankeuslaissa on useita asetuksenantovaltuuksia ja määräyksenantovaltuuksia, joihin tehtäviä muutoksia on käsitelty edellä.

Ehdotetut muutokset edellyttäisivät myös vankeudesta annetun valtioneuvoston asetuksen ja tutkintavankeudesta annetun valtioneuvoston asetuksen osittaista muuttamista. Lainmuutosten vuoksi asetusten säännökset sähköisestä viestinnästä tulevat tarpeettomiksi.

Valtioneuvoston asetuksessa säädettäisiin nykyistä täsmällisemmin voimankäytöstä. Sääntely saatettaisiin pääosin vastaamaan poliisin voimankäyttöä koskevaa sääntelyä.

Valtioneuvoston asetuksella täsmennettäisiin myös tapaamisia koskevaa sääntelyä. Asetuksessa säädettäisiin nykyistä tarkemmin siitä, millainen vangin ja tapaajan välissä käytettävä rakenteellinen este käytännössä olisi. Rakenteellinen este määriteltäisiin sellaiseksi, että koskettaminen ei olisi tapaamisessa mahdollista. Silloin, kun rakenteellista estettä ei käytettäisi, olisi koskettaminen mahdollista. Lisäksi rakenteiden tulisi suojata vangin ja tapaajan välisen keskustelun yksityisyyttä suhteessa muihin vankeihin ja tapaajiin kuitenkin muodostamatta valvontaa haittaavaa näköestettä. Erillään muista vangeista järjestetyssä tapaamisessa rakenteellisen esteen on oltava sellainen, ettei vangin ja tapaajan välinen koskettaminen tai tavaroiden luovuttaminen ole mahdollista.

Valtioneuvoston asetuksella annettaisiin tarkempia säännöksiä myös poistumisluvista. Vankeuslain asetuksenantovaltuudessa säädettäisiin, että tarkemmat säännökset koskisivat matka-aikaa, poistumislupamatkojen korvaamista ja poistumislupaani liitettäviä määräyksiä. Poistumislupamenettelystä ei enää annettaisi tarkempia säännöksiä asetuksella, koska poistumislupien käsittelyssä on kysymys hallintomenettelystä eikä tätä menettelyä täsmäntävillä säännöksille olisi tarvetta. Lisäksi tutkintavankeuslain asetuksenantovaltuutta poistumisluvista täsmennettäisiin siten, että tarkempia säännöksiä voitaisiin antaa poistumislupaani liitettävistä määräyksistä.

Valtioneuvoston asetuksella annettaisiin tarkemmat säännökset vankeuslain 8 luvun 10 a §:ssä tarkoitettuun ulkopuoliseen laitossijoitukseen liitettävistä määräyksistä.

Määräyksenantovaltuuksia koskevat muutokset edellyttävät useiden Rikosseuraamuslaitoksen määräysten päivittämistä.

Vankilan järjestyssäännön ja vankilan osastojen päiväjärjestyksen sisällön määrittely laissa edellyttää sitä, että järjestyssäännöt ja päiväjärjestykset päivitetään.

Rikosseuraamuslaitoksen määräyksenantovaltuutta poistumislupien määrästä ja kestosta tarkennettaisiin siten, että määräyksenantovaltuus koskisi vain rangaistusajan pituuden perusteella myönnettäviä poistumislupia. Tämä vastaisi nykykäytäntöä. Kysymys olisi siten määräyksenantovaltuuden sanamuodon täsmentämisestä, koska voimassa olevasta sanamuodosta voi saada sen kuvan, että määräyksenantovaltuus koskisi kaikkia poistumislupia.

10 Voimaantulo

Lait tulisivat voimaan kesällä 2027.

11 Toimeenpano ja seuranta

Ennen lakien voimaantuloa valmisteltaisiin tarvittavat asetusmuutokset ja määräysten muutokset. Myös vankiloiden järjestyssäännöt ja osastojen päiväjärjestykset saatettaisiin vastaamaan lainmuutoksia.

Ennen lakien voimaantuloa oikeusministeriö ja Rikosseuraamuslaitos järjestäisivät henkilökunnalle koulutusta lainmuutoksista.

Ennen lakien voimaantuloa Rikosseuraamuslaitokselle ja lastensuojeluviranomaisille laadittaisiin yhteinen ohjeistus alle 18-vuotiaan vangin lastensuojelulaitossijoituksen toimeenpanon tueksi. Ohjeistuksessa huomioitaisiin myös Vankiterveydenhuollon rooli ja terveydenhuollon järjestämistä koskevat kysymykset.

Lainmuutosten vaikutuksia seurataan oikeusministeriössä. Erityisesti poistumislupakäytäntöjen muutoksia on seurattava lainmuutosten voimaantulon jälkeen tilastotietojen perusteella ja mahdollisesti erikseen tehtävällä selvityksellä. Myös tehostetun valvonnan osastojen toimintaa on jatkossakin seurattava vastaavanlaisilla selvityksillä kuin nykytilanteestakin on tehty.

12 Esityksen riippuvuus muista esityksistä

Eduskunnan käsiteltävänä on ambulanssikuljetusten ja ensihoitopalveluun sisältyvien kuljetusten järjestämis- ja rahoitusvastuun uudistamista koskeva hallituksen esitys eduskunnalle ambulanssikuljetusten ja ensihoitopalveluun sisältyvien kuljetusten järjestämis- ja rahoitusvastuun uudistamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksumuutoksia koskevaksi lainsäädännöksi (HE 66/2026 vp), jossa on tarkoitus muuttaa sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain 5 §:n 8 kohtaa. Hallituksen esityksen valmisteluasiakirjat ovat julkisessa palvelussa osoitteessa <https://stm.fi/hankkeet> tunnuksella STM108:00/2023.

Esityksessä ehdotetaan liitelakina uusia säännöksiä lastensuojelulakiin, muun ohella uutta 3 momenttia lastensuojelulain 40 §:ään. Lastensuojelulain uudistus vaiheistettu siten, että toisessa vaiheessa on tarkoitus uudistaa lastensuojelulain rakenne ja sisältö kokonaisuutena ensimmäisessä vaiheessa tehdyt muutokset huomioon ottaen. Hallituksen esityksen valmisteluasiakirjat ovat saatavilla osoitteessa <https://stm.fi/hankkeet> tunnuksella STM057:00/2025. Kyseinen toiseen vaiheen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle syksyllä 2026 budjettilakien aikataulussa. Nyt ehdotetut säännökset on tarvittaessa sovittava yhteen lastensuojelulain uudistuksen toisen vaiheen kanssa.

Hallituksen esitys eduskunnalle Rikosseuraamuslaitoksen organisaation ja rikosseuraamusalan koulutusjärjestelmän uudistamista koskevaksi lainsäädännöksi (HE 25/2026 vp) sisältää osin samojen pykälien muutoksia kuin tämäkin esitys. Muutokset koskevat 1. lakiehdotuksen 1

luvun 9 §:n 2 momenttia, 6 luvun 2 §:ää, 7 luvun 7 §:n 1 ja 2 momenttia, 8 luvun 14 §:n 1 momenttia, 9 luvun 9 §:ää, 12 luvun 11 §:n 4 momenttia, 14 luvun 11 §:ää, 17 luvun 8 §:n 2 momenttia ja 19 a luvun 11 §:ää, 2 lakiehdotuksen 3 luvun 9 §:n 1 momenttia, 5 luvun 8 §:ää, 8 luvun 9 §:n 3 momenttia, 12 luvun 6 §:n 1 momenttia ja 8 §:n 2 momenttia sekä 14 a luvun 11 §:ää, 3. lakiehdotuksen 30 §:ää, 4. lakiehdotuksen 16 §:ää ja 5. lakiehdotuksen 29 §:ää. Pykälät on tältä osin sovitettava yhteen tämän esityksen käsittelyn yhteydessä.

13 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

13.1 Toiminta vakavassa yhteiskunnallisessa häiriötilanteessa

Yleistä

Esityksessä ehdotetaan vankeuslakiin, tutkintavankeuslakiin, yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annettuun lakiin, valvotusta koevapaudesta annettuun lakiin sekä yhdistelmärangeistuksen täytäntöönpanosta annettuun lakiin säännöksiä, jotka mahdollistaisivat tavanomaisesta täytäntöönpanosta poikkeamisen vakavissa yhteiskunnallisissa häiriötilanteissa. Säännöksiä sovellettaisiin poikkeusoloissa tai ehdotetuissa säännöksissä luetelluissa muissa normaaliolojen vakavissa häiriötilanteissa.

Ehdotetut säännökset ovat merkityksellisiä seuraamuksiin tuomittujen ja osin myös heidän läheistensä perusoikeuksien kannalta. Jäljempänä käsitellään näitä kysymyksiä erikseen kunkin perusoikeusrajoituksen näkökulmasta.

Perustuslakivaliokunta on lausunnoissaan ottanut kantaa normaaliolojen vakavan häiriötilanteen määrittelemiseen. Lausunnoissaan PeVL 10/2025 vp ja 19/2026 vp valiokunta edellytti, että normaaliolojen vakavan häiriötilanteen määrittelemiseksi laissa tulee säätää esimerkinomainen luettelo tällaisista tilanteista.

Ehdotettuihin säännöksiin sisältyy perustuslakivaliokunnan lausunnoissa edellytetty luettelo normaaliolojen häiriötilanteiden määrittelemiseksi.

Vankilaan ottamisen rajoittaminen ja yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanoon ryhtymisen rajoittaminen

Esityksessä ehdotetaan, että vankeuslain 2 luvun säännökset vankilaan ottamisen rajoittamisesta siirrettäisiin uuteen 19 lukuun. Lisäksi vastaavanlaiset säännökset yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanoon ryhtymisen rajoittamisesta lisättäisiin yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annettuun lakiin. Molemmissa tapauksissa kysymys on siitä, ettei yhteiskunnallisten häiriötilanteiden rajoitusten kohteena olevien seuraamusten täytäntöönpanoa aloitettaisi, vaan seuraamusten alkaminen lykkääntyisi rajoitusten ajaksi.

Perustuslain 21 § mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi. Säännöksestä seuraava viivytyksettömyyden vaatimus koskee myös seuraamusten täytäntöönpanon aloittamista.

Vankeuslain säännösten osalta asiaa on vastikään arvioitu hallituksen esityksessä eduskunnalle laeiksi vankeuslain, tutkintavankeuslain ja puolustustilain 9 §:n muuttamisesta (HE 53/2025

vp) ja sen säätämisyjärjestysperusteluissa ja säännökset on hyväksytty perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella. Tässä esityksessä säännöksiin ei esitetä sisällöllisiä muutoksia.

Nyt ehdotetaan vastaavan sisältöisiä säännöksiä myös yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annettuun lakiin. Sääntelyn perusratkaisut vastaisivat vankeuslaissa jo säädettyä. Edellä mainitun esityksen (HE 53/2025 vp) säätämisyjärjestysperusteluissa esitetyt seikat ovat relevantteja myös arvioitaessa yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanoon ryhtymisen rajoittamista. Myös korona-aikana oli voimassa vastaavan sisältöinen sääntely (HE 44/2021 vp, PeVL 13/2021 vp, laki 452/2021).

Edellä mainituissa esityksissä esitetyillä perusteilla nyt ehdotettua sääntelyä voidaan pitää perustuslaillisesti ongelmattomana.

Muut rajoitukset vankiloissa

Perustuslain 7 §:n 3 momentin mukaan vapautensa menettäneen oikeudet turvataan lailla. Vankeuslaissa säädetään vankeuden täytäntöönpanon sisällölle asetettavista vaatimuksista muun muassa, että vankeuden sisältönä on vapauden menetys tai sen rajoittaminen, vankeuden täytäntöönpano ei saa aiheuttaa vangin oikeuksiin eikä olosuhteisiin muita rajoituksia kuin niitä, joista säädetään lailla tai jotka välttämättä seuraavat itse rangaistuksesta, vankeus on pantava täytäntöön siten, että täytäntöönpano on turvallista yhteiskunnalle, henkilökunnalle ja vangeille, ja vangin mahdollisuuksia ylläpitää terveyttään ja toimintakykyään on tuettava. Vankilan olot on järjestettävä niin pitkälle kuin mahdollista vastaamaan yhteiskunnassa vallitsevia elinoloja.

Perustuslakivaliokunta on eri yhteyksissä korostanut lausunnoissaan sitä, ettei vapaudenmenetys ei sellaisenaan muodosta perustetta rajoittaa henkilön muita perusoikeuksia. Jos tarve henkilön muiden perusoikeuksien rajoittamiseen tämän vapaudenmenetyksen aikana on olemassa, rajoituksista on säädetävä lailla ja ne tulee voida oikeuttaa erikseen kussakin tapauksessa ja kunkin perusoikeuden osalta (ks. esim. PeVL 13/2021 vp).

Esityksessä ehdotetaan säännöksiä vankiloiden toimintojen, tapaamisten ja poistumisluvien rajoittamisesta tai keskeyttämisestä vakavan yhteiskunnallisen häiriötilanteen aikana. Vastaavan sisältöistä sääntelyä oli voimassa korona-aikana (edellä mainittu laki L 452/2021 ja sen esityöt). Tuolloin sääntely oli voimassa vain rajoitetun ajan ja koski vain koronapandemiaa, nyt ehdotetut säännökset on tarkoitettu pysyviksi ja sovellettaviksi erilaisiin vakaviin yhteiskunnallisiin häiriötilanteisiin.

Ehdotettu sääntely merkitsee lisärajoituksia perustuslain 7 §:ssä tarkoitettuun henkilökohtaiseen vapauteen, perustuslain 9 §:ssä tarkoitettuun liikkumisvapauteen sekä perustuslain 10 §:ssä tarkoitettuun yksityiselämän suojaan. Samoin sääntely puuttuisi perustuslain 16 §:ssä turvattuihin sivistyksellisiin oikeuksiin. Rajoitukset voivat myös merkitä tietynlaista eristämistä, millä voi olla merkitystä vangin terveyden kannalta.

Ehdotettuja säännöksiä on siten arvioitava perusoikeuksien rajoittamiselle asetettujen yleisten edellytysten valossa. Yleisiin rajoitusedellytyksiin kuuluvat vaatimukset lailla säätämisestä, täsmällisyydestä ja tarkkarajaisuudesta, rajoituksen hyväksyttävyydestä, rajoituksen oikeasuhtaisuudesta tavoiteltavaan päämäärään nähden, perusoikeuden ydinalueen koskemattomuudesta, oikeusturvajärjestelyjen riittävydestä sekä ihmisoikeusvelvoitteiden noudattamisesta.

Ehdotetut säännökset vastaavat sisällöltään toisiaan.

Ehdotukset täyttäisivät vaatimuksen perusoikeusrajoitusten säätämisestä laissa.

Ehdotukset täyttäisivät myös vaatimuksen sääntelyn täsmällisyydestä ja tarkkarajaisuudesta. Kunkin rajoituksen osalta säädettäisiin yksityiskohtaisesti siitä, millaisia rajoituksia ja millä edellytyksillä voidaan asettaa. Korona-aikana voimassaolleiden säännösten soveltamedellytykset oli sidottu tuolloiseen tartuntatautilanteeseen. Koska nyt ehdotettujen säännösten on tarkoitus soveltaa yleisesti erilaisiin vakaviin yhteiskunnallisiin häiriötilanteisiin, ehdotetaan nyt, että soveltamisen tulisi olla välttämätöntä sen varmistamiseksi, että vankeusrangaistusten täytäntöönpano on turvallista yhteiskunnalle, henkilökunnalle ja vangeille.

Säännökset eivät ole samalla tavoin yksityiskohtaisia kuin korona-aikana voimassa ollut hyvin kasuistinen sääntely, mutta sitä voidaan kuitenkin pitää perustuslain edellyttämällä tavalla täsmällisenä ja tarkkarajaisena. Säännös vastaa vankeuslain 1 luvun 3 §:n 2 momenttia sekä edellä mainitussa vankilaan ottamisen rajoittamista koskevassa säännöksessä käytettyä terminologiaa. Säännöksellä viitattaisiin siten vankeusrangaistuksen täytäntöönpanolta edellytettäviin turvallisuustarpeisiin, jotka voisivat yhteiskunnallisessa häiriötilanteessa vaarantua ilman asetettavia rajoituksia. Kuten edellä on todettu, käsitteellä viitataan esimerkiksi vankien ja muiden henkilöiden terveyden suojelemiseen tai vankilan järjestyksen ja turvallisuuden taikka vankien perushuollon ylläpitämiseen tilanteissa, joissa yhteiskunnallinen häiriötilanne vaarantaa näitä suojeltavia oikeushyviä. Säännösten täsmällisyyttä korostaisivat myös vaatimukset siitä, että niitä voidaan soveltaa vain vakavissa yhteiskunnallisissa häiriötilanteissa ja vain silloin, kun se on välttämätöntä. Kynnys toiminnan keskeyttämiseen olisi porrastettu säännösten sanamuodoissa korkeammaksi kuin muun rajoittamisen.

Edellä mainittu sääntelykokonaisuus muodostaisi siten perusoikeuksien rajoitusedellytysten kannalta täsmällisen ja tarkkarajaisen kokonaisuuden, joka rajoittaisi Rikosseuraamuslaitoksen harkintavaltaa perusoikeuksia rajoittavalta sääntelyltä vaadittavalla tarkkuudella.

Ehdotusten hyväksyttävyyttä ja oikeasuhtaisuutta on tarkasteltava kunkin rajoituksen kannalta.

Rajoitukset tapaamisiin ja poistumislupiin rajoittavat vangin ja hänen läheistensä yksityiselämän suojaa ja erityisesti perhe-elämän suojaa. Erityisesti tapaamisoikeus on perhe-elämän suojan kannalta merkittävä oikeus. Poistumislupien myöntäminen on normaalioloissakin harkinnanvaraista, joten poistumislupia koskevia rajoituksia ei voida pitää samalla tavalla merkittävänä kuin tapaamisrajoituksia.

Toimintojen ja vapaa-ajantoimintojen järjestämistä koskevat rajoitukset puolestaan rajoittavat vankien yksityiselämän suojaa sekä osin myös sivistyksellisiä oikeuksia, kuten oikeutta kirjaston käyttöön. Toiminnoilla on myös keskeinen asema sellin ulkopuolisen ajan järjestämisessä ja vankien oikeudessa viettää aikaa muiden vankien kanssa. Jos rajoituksista seuraa erillään pitoa, voi tämä vaikuttaa myös vankien terveyteen. Rajoituksilla suojattaisiin muita oikeushyviä, kuten henkilöiden terveyttä tai vankilan perushuollon toimintaa. Vakavassa yhteiskunnallisessa häiriötilanteessa vankilan toiminnan turvaamiseksi voikin olla välttämätöntä rajoittaa, tapaamisia ja poistumislupia. Kysymys on näiden eri oikeuksien punninnasta vakavassa yhteiskunnallisessa häiriötilanteessa. Tällaista punnintaa on tehty aiemmin koronapandemian aikana, jolloin vastaavia rajoituksia säädettiin perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella. Näin ollen rajoituksille olisi hyväksyttävä peruste.

Rajoitukset tulisi kuitenkin toteuttaa oikeasuhtaisesti Vankien toiminnan, tapaamisten ja poistumislupien rajoitukset olisi porrastettu siten, että niiden rajoittaminen edellyttäisi

välttämättömyyttä ja keskeyttäminen kokonaan edellyttäisi sitä, ettei rajoittaminen olisi ilmeisesti riittävää.

Rajoitukset eivät myöskään koskisi sellaisia oikeuksia kuin vankien perushuolto, alaikäisten koulunkäynti tai ulkoilu muuten kuin kertaluonteisesti. Vankien toimintojen rajoittaminenkin tulisi tehdä edellä kuvatulla tavoin porrastetusti siten, että niiden keskeyttäminen olisi poikkeuksellista.

Tapaamisten ja poistumislupien rajoittamisen oikeasuhtaisuutta parantaisi se, että laissa edellytettäisiin lisäyksiä muihin yhteydenpitotapoihin. Esimerkiksi laajemmalla oikeudella puhelimen käyttöön tai videotapaamisiin voitaisiin vähentää rajoitusten vaikutusta vankien perhe-elämän suojaan. Toisaalta erittäin tärkeästä syystä myönnettävät tapaamiset ja alaikäisten vankien tapaamiset rajattaisiin säännösten soveltamisalan ulkopuolelle. Myös nämä rajaukset lisääisivät sääntelyn oikeasuhtaisuutta.

Toimintojen ja vapaa-ajantoimintojen rajoittamisen oikeasuhtaisuutta turvattaisiin lakisääteisesti siten, että mahdollisuuksien mukaan vangeille tulisi järjestää korvaavaa toimintaa. Rajoitukset eivät myöskään lähtökohtaisesti saisi merkitä vankien eristämistä. Laissa säädettäisiin siitä, että vaikeita toimintoja järjestettäisiin vangeille tulisi antaa mahdollisuus viettää aikaa sellin ulkopuolella olosuhteiden sallimalla tavalla. Rajoitusten voimassa ollessakin tulisi pyrkiä siihen, että vangeilla olisi mahdollisuus viettää aikaa sellin ulkopuolella, esimerkiksi pidentämällä ulkoilu-aikoja tai järjestämällä oleskelua sellin ulkopuolisissa tiloissa pienissä ryhmissä.

Rajoitukset voisivat myös olla voimassa vain rajoitetun ajan kerrallaan, ja ne olisi lopetettava viipymättä häiriötilanteen päätyttyä.

Ehdotuksia voidaan siten pitää oikeasuhtaisina.

Edellä kuvatulla tavalla toteutettuna ehdotetut rajoitukset eivät puuttuisi myöskään perusoikeuksien ydinalueeseen, koska vankien yhteydenpitoa tai sellin ulkopuolella vietettävää aikaa pyritäisiin rajoitustenkin aikana mahdollisimman pitkälti järjestämään.

Suomea sitovissa ihmisoikeusvelvoitteissa kuten Euroopan neuvoston vankisäännöissä on turvattu vankien oikeudet pitkälti samansisältöisinä kuin vankeuslaissa. Koronapandemian aikana Euroopan neuvoston kidutuksen ja epäinhimillisen kohtelun vastainen komitea CPT otti kantaa pandemian aikana tehtäviin rajoituksiin (Statement of principles relating to the treatment of persons deprived of their liberty in the context of the coronavirus disease (Covid-19) pandemic, CPT/Inf(2020)13). Tuossa lausunnossaan CPT korosti rajoitusten laillista perustaa, välttämättömyyttä, oikeasuhtaisuutta, ihmisarvon kunnioittamista sekä rajoitusten rajoitettua kestoa. Vaikka CPT piti rajoituksia toimintoihin ja yhteydenpitoon hyväksyttävänä, se katsoi, että hygienian ylläpidosta ja päivittäisestä pääsystä ulkoilmaan tuli koronapandemian aikana huolehtia. Tapaamisia koskevien rajoitusten sijaan tuli järjestää muita vaihtoehtoisia yhteydenpitotapoja. Ehdotetut säännökset vastaavat näitä CPT:n lausunnossaan esittämiä suuntaviivoja. Ehdotuksia ei siten voida pitää ongelmallisina Suomea sitovien ihmisoikeusvelvoitteiden kannalta.

Vankien oikeusturva toteutuisi siten, että vangeilla olisi muutoksenhakuoikeus Rikosseuraamuslaitoksen operatiivisen vastualueen johtajan päätöksiin, joilla rajoitukset asetettaisiin. Myös yksittäistä vankia koskien tehtäisiin erilliset päätökset tarvittavista muutoksista. Laissa ei säädettäisi tälle yksittäistä vankia koskevalle päätöksenteolle erikseen välttämättömyyskynnystä sen enempää uusia päätöksiä tehtäessä kuin jo tehtyjä päätöksiä

peruutettaessa. Perustuslakivaliokunta edellytti lausunnossaan 13/2021 vp, että vankeja koskevien päätösten peruuttamisen tulisi tapahtua välttämättömyyskynnyksellä. Koska nyt ehdotetut rajoitukset jo lähtökohtaisesti edellyttävät välttämättömyyttä yhteiskunnallisen häiriötilanteen vuoksi, tässä esityksessä ei ehdoteta välttämättömyysharkintaa, kun vankeja koskevia päätöksiä peruutetaan.

Yksittäistä vankia koskevat päätökset tai jo tehtyjen päätöksen peruuttaminen olisi muutoksenhakukiellossa. Tämä olisi perusteltua, koska nämä päätökset perustuisivat yleiseen rajoituspäätökseen eikä päätöksentekoon sisältyisi olennaista harkintaa. Valtaosin kyseiset päätökset ovat myös normaaliolosuhteissa muutoksenhakukiellossa siviilityö lupaa ja muita vankilan ulkopuoliseen toimintaan osallistumislupia lukuun ottamatta.

Muut rajoitukset yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanossa

Esityksessä ehdotetaan myös muutoksia yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanoon vakavan yhteiskunnallisen häiriötilanteen aikana.

Muutokset voisivat koskea sitä, kuinka yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanoa voidaan muokata vakavan yhteiskunnallisen häiriötilanteen aikana. Kysymys voisi olla tuomitun toimintavelvollisuuden sisällön muuttamisesta, valvontatapojen muuttamisesta tai asunnossa pysymisvelvollisuuden muuttamisesta vastaamaan häiriötilannetta. Rajoitukset voivat siten vähäisessä määrin rajoittaa vangin yksityiselämän suojaa.

Ehdotetut muutokset eivät kuitenkaan olennaisesti vaikuttaisi tuomitun asemaan, vaan täytäntöönpano jatkuisi edelleen mukautettuna olosuhteisiin. Tällaisia muutoksia voitaisiin pitää hyväksyttävänä ja oikeasuhtaisina.

Muutokset koskisivat sellaisia täytäntöönpanoon liittyviä seikkoja, joissa Rikosseuraamuslaitoksella on normaalioloissakin harkintavaltaa. Muutokset eivät siten koskisi esimerkiksi tuomioistuimen määräämää rangaistuksen pituutta. Sääntelyn täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden kannalta on perusteltua säätää tällaisestakin täytäntöönpanon sisällön muokkaamisesta erikseen.

Ehdotettu sääntely yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanon keskeyttämisestä merkitsisi tuomitun kannalta hänestä johtumaton viivästystä täytäntöönpanon loppuun suorittamiseen. Tätä voidaan pitää merkityksellisenä perustuslain 21 §:n kannalta. Kuitenkin kysymys on vastaavanlaisesta tilanteesta kuin täytäntöönpanoon ryhtymisen siirtämisestäkin. Edellä käsitellyllä tavalla myös keskeyttämiselle voi olla vakavassa yhteiskunnallisessa häiriötilanteessa hyväksyttävät perusteet.

Lisäksi keskeyttäminen olisi viimesijainen keino täytäntöönpanon muuttamiseen nähden.

Kokonaisuutena yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanoa koskevia ehdotuksia voidaan pitää ongelmattomina perustuslain kannalta.

13.2 Tehostetun valvonnan osasto

Esityksessä ehdotetaan säännöksiä tehostetun valvonnan osastoista. Osastot toimisivat pääasiassa erillään vankilan muista osastoista. Osastolle sijoittaminen merkitsee siten hieman laajempaa puuttumista vangin henkilökohtaiseen vapauteen kuin sijoittaminen vankilan tavalliselle osastolle. Lisäksi on huomattava, että erillään asuttamisella voi olla negatiivisia

vaikutuksia vangin terveyteen, vaikkei kyse olekaan varmuusosastoa vastaavasta eristämisestä. Vankien terveydenhuolto tulisi kuitenkin järjestää sellaisella tavalla, että erillään pidon negatiiviset terveysvaikutukset huomioitaisiin. Vankien valvontaan sovellettaisiin samoja säännöksiä kuin tavanomaisillakin osastoilla, joten tässä suhteessa sijoittaminen ei merkitsisi samanlaista puuttumista vangin oikeuksiin kuin sijoitus varmuusosastolle. Rajoitukset kirjaston käyttöön ja uskonnon harjoittamiseen merkitsisivät vähäisiä rajoituksia vangin sivistyksellisiin oikeuksiin ja uskonnonvapauteen.

Tehostetun valvonnan osastoista säädettäisiin täsmällisesti ja tarkkarajaisesti laissa. Laissa säädettäisiin sijoittamisen edellytyksistä, osastoja koskevista rajoituksista sekä osastosijoittelun perusteiden tarkastelusta.

Sijoittaminen edellyttäisi aina kyseiseen vankiin liittyviä konkreettisia perusteita, jotka liittyisivät vankilaturvallisuuteen ja ennen kaikkea siihen, etteivät järjestäytyneeseen rikollisuuteen kytkeytyvät vangit pystyisi vaikuttamaan muihin vankeihin tavallisilla osastoilla. Sijoittamisella ja siitä aiheutuvilla rajoituksilla turvattaisiin siten vankilan ja muiden henkilöiden turvallisuutta, joten ehdotuksille on perustuslaillisesti hyväksyttävät perusteet muiden henkilöiden turvallisuuden suojelemiseksi ja vankeusaikaisen rikollisuuden estämiseksi.

Tehostetun valvonnan osastolla vankien oikeuksia ei rajoitettaisi yhtä laajasti kuin varmuusosastolla, vaan keskeinen ero tavallisiin osastoihin olisi se, että vankien toiminnot järjestetään osaston kesken. Sijoitus ei siten itsessään tarkoittaisi sitä, etteivätkö vangit voisi osallistua toimintoihin ja vapaa-ajantoimintoihin. Nämä toiminnot vain olisi suunniteltu osaston tavoitteiden mukaisiksi ja toteutettaisiin osaston kesken. Vaikka osallistumismahdollisuuksia uskonnollisiin tilaisuuksiin ja kirjaston käyttöön rajoitettaisiin, turvataan lain tasolla vangeille mahdollisuus kirjaston käyttöön ja uskonnonharjoittamiseen muulla tavoin. Näin ollen rajoitukset olisivat tältä osin vähäisiä. Rikosseuraamuslaitoksen ja Vankiterveydenhuollon yksikön tulisi myös huolehtia siitä, että osastoille sijoitettujen vankien terveyttä seurattaisiin riittävästi. Rajoitukset olisivat siten kokonaisuudessaan lievempiä kuin varmuusosastolla ja merkitsisivät suhteessa tavallisiin osastoihin ennen kaikkea sitä, että toiminnot järjestettäisiin osaston vankien kesken. Ehdotettuja säännöksiä voidaankin pitää oikeasuhtaisina suhteessa niiden tavoitteena olevien oikeushyvien suojeluun.

Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisukäytännön mukaan tehostetun valvonnan osastojen tyyppiset erityiset turvallisuustoimet tai -järjestelyt (special high security and safety measures, special prison regimes) eivät ole Euroopan ihmisoikeussopimuksen kannalta ongelmallisia, jos sellaisia käyttöön otettaessa varmistetaan, että niiden toteuttamistapa ja olosuhteet kunnioittavat ihmisarvoa, eivät aiheuteta ylimääräistä kärsimystä ja vangin terveys ja hyvinvointi turvataan riittävällä tavalla. Lisäksi soveltamisen on perustuttava lakiin, sijoituksella on pyrittävä oikeutettuun tavoitteeseen ja järjestelyjen on oltava välttämättömiä demokraattisessa yhteiskunnassa. Erityisesti on korostettu tarvetta ehkäistä väärinkäytöksiä ja varmistaa vangin osallistuminen menettelyyn mukaan lukien tehokas muutoksenhakuoikeus. (Piechowicz v. Poland, 2012, kohta 161, Epure v. Romania, 2021, kohdat 72–87 ja Maslák v. Slovakia (no. 2), 2022, kohdat 137–177). Myös Euroopan neuvoston vankisääntöjen säännöissä 51, 52, 53 ja 53A on määritelty sitä, millaisia toimenpiteitä vankiin voidaan kohdistaa vankilaturvallisuuden ylläpitämiseksi.

Edellä mainituista syistä ehdotusta voidaan pitää hyväksyttävänä ja oikeasuhtaisena. Sille voidaan katsoa olevan myös painava yhteiskunnallinen tarve vankeusrangaistuksen turvallisessa täytäntöönpanossa. Ehdotukset ovat myös sopusoinnussa Euroopan neuvoston

vankisääntöjen kanssa. Näin ollen ehdotukset eivät ole ristiriidassa Suomea sitovien ihmisoikeusvelvoitteiden kanssa.

Vangeilla olisi muutoksenhakuoikeus osastosijoittelua koskeviin päätöksiin, joten sääntely ei olisi ongelmallista oikeusturvavaatimuksenkaan kannalta. Kuitenkin osastosijoittelun luonteen takia ehdotetaan, että sijoittelua koskevan päätöksen voisi saada arvioitavaksi uudelleen ainoastaan neljän kuukauden välein, eli siinä yhteydessä, kun vangin kanssa arvioidaan rangaistusajan suunnitelman tavoitteiden etenemistä. Tätä aikaisemminkin päätöksen voisi saada uudelleen arvioitavaksi, jos sijoittamisen edellytyksissä on tapahtunut olennainen muutos. Tätä rajoitusta voidaan pitää perusteltuna ja hyväksyttävänä, koska tehostetun valvonnan osastolle sijoittamisen edellytykset liittyvät tyypillisesti vangin rikolliseen toimintaan. Jotta sijoituksen peruuttamista voidaan arvioida, tulee vangin toimintaa käytännössä seurata pidemmän aikaa ennen kuin on mahdollista arvioida muutoksen tapahtuneen. Sääntelyllä estettäisiin perusteettomat ennenaikaiset hakemukset.

13.3 Rikosseuraamuslaitoksen valvontatoimivaltuuksien edellytykset

Perustuslakivaliokunnan aiempi käytäntö

Vankeuslaissa ja tutkintavankeuslaissa on lukuisia säännöksiä, joiden nojalla Rikosseuraamuslaitoksella on toimivalta rajoittaa vankien ja tutkintavankien oikeuksia. Keskeisiltä osiltaan tällaiset toimivaltuudet liittyvät perustuslain 7 §:ssä tarkoitettuun henkilökohtaiseen koskemattomuuteen ja 10 §:ssä tarkoitettuun yksityiselämän suojaan. Perustuslain 10 §:n 4 momentin mukaan lailla voidaan säätää välttämättömistä rajoituksista viestin salaisuuteen vapaudenmenetyksen aikana.

Toimivaltuuksia koskevaa sääntelyä on arvioitu perustuslakivaliokunnassa useita kertoja (PeVL 12/1998 vp, PeVL 20/2005 vp, PeVL 34/2014 vp ja PeVL 36/2020 vp).

Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan PeVL 12/1998 vp käsitellyt postin tarkastamista ja lukemista varmuusosastolla. Lausunnon mukaan varmuusosastolle sijoitetun vangin postin tarkastamista ei ollut ehdotuksessa sidottu nimenomaisesti edellytyksiin. Toisaalta oli valiokunnan mukaan otettava huomioon, että 3 luvun 2 b §:n mukaan vangin varmuusosastolle sijoittaminen on liitetty täsmällisiin edellytyksiin. Sijoitus tälle osastolle voi tulla kysymykseen myös vangin oman turvallisuuden takaamiseksi. Lisäksi on merkitystä 2 d §:n 2 momentin yleisellä rajoitussäännöksellä, jonka mukaan varmuusosastolle sijoitetun vangin oikeuksia ei saa rajoittaa enempää kuin sijoittaminen välttämättä vaatii. Postin tarkastamisen tulee näin ollen perustua yksittäistapaukselliseen harkintaan. Valiokunta pitikin esitystä perustuslain mukaisena.

Lausunnossaan PeVL 20/2005 vp perustuslakivaliokunta on puolestaan korostanut sitä, että luottamuksellisen viestin salaisuuden rajoituksiin kohdistuu perustuslain 10 §:n 3 momentissa nimenomaisesti mainittu välttämättömyysedellytys ja että viestin salaisuutta voidaan laitosoloissakin rajoittaa vain siinä määrin kuin se on kussakin yksittäistapauksessa perusteltua. Valiokunta kiinnitti huomiota ehdotetussa vankeuslain 12 luvussa kirjeenvaihdon ja puhelimen käytön valvontaa koskevissa säännöksissä käytettyihin käsitteisiin: ”jos on syytä” (12 luvun 1 §:n 1 mom. ja 8 §:n 1 mom.), ”jos on tarpeen” (12 luvun 2 §:n 1 mom. ja 7 §:n 1 mom.) ja ”saattaa” (12 luvun 2 §:n 2 mom. ja 7 §:n 2 mom.) ja katsoi, etteivät käsitteet ole asianmukaisia. Sääntelyä oli valiokunnan mukaan näiltä osin syytä tarkistaa niin, että säännöksissä mainittuna kunkin toimenpiteen edellytyksenä on yksittäistapauksellinen ja toimenpiteen ankaruutta oikeasuhtaisesti vastaava perusteltu tarve.

Lausunnossaan 34/2014 vp perustuslakivaliokunta käsitteli vankien kirjeiden lukemista koskevia säännöksiä suhteessa perustuslain 10 §:n 3 momentissa säädettyyn välttämättömyysvaatimukseen. Valiokunta totesi, että se on käytännössään korostanut säännöksessä olevan välttämättömyysvaatimuksen merkitystä ja sitä, että viestin salaisuutta voidaan laitosoissakin rajoittaa vain siinä määrin kuin se on kussakin yksittäistapauksessa perusteltua (ks. PeVL 30/2009 vp, s. 5/I, PeVL 59/2006 vp, s. 2/II ja siinä mainitut lausunnot). Ehdotetun pykälän 1 momentissa ilmaistaan riittävän tarkasti ne perustuslain 10 §:n 3 momentin kannalta hyväksyttävät vangin rikostaustaan, vankeusaikaiseen käyttäytymiseen, lähetykseen tai sen lähettäjään taikka sen vastaanottajaan liittyvät syyt, joiden vuoksi viestien lukemista voidaan pitää perusteltuna (vrt. PeVL 30/2009 vp, s. 3/II, PeVL 59/2006 vp, s. 5). Ehdotus mahdollisti viestin lukemiseen oikeuttavan päätöksen tekemisen enintään kahden viikon määräajaksi kerrallaan. Päätöksen edellytykset liittyvät kuitenkin yksittäiseen vankiin, lähettäjään tai vastaanottajaan, jolloin luottamuksellisen viestin suojaa rajoitetaan vain, kun se on yksittäisessä tapauksessa perusteltua.

Lausunnossaan 36/2020 vp perustuslakivaliokunta totesi, että vankien maksukortin käytön valvontaa koskeva sääntely merkitsee rajoitusta perustuslain 10 §:ssä turvattuun yksityiselämän suojaan. Valiokunta katsoi, että sääntely maksukortin tilitapahtumien valvonnan edellytyksistä on sidottava välttämättömyyседellytykseen.

Toimivaltuuksien käytön edellytykset

Esityksessä ei säädettäisi Rikosseuraamuslaitokselle uusia toimivaltuuksia. Nykyistä toimivaltuussääntelyä kuitenkin yhtenäistettäisiin etenkin kielellisesti.

Toimivaltuuksien käytön edellytyksistä säädettäisiin laissa. Kaikkien toimivaltuuksien käyttöedellytyksistä säädettäisiin täsmällisesti ja yhtenäisesti.

Toimivaltuuksien soveltamista arvioitaisiin pääosin suhteessa vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseen, vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseen tai rikoksen estämiseen. Muutos yhtenäistäisi säännösten soveltamiskäytäntöä ja sitoisi kaikkien toimivaltuuksien käytön hyväksyttäviin ja yhtenäisiin perusteisiin. Toimivaltuuksien käytöllä turvattaisiin hyväksyttäviä oikeushyviä, kuten muiden henkilöiden koskemattomuutta, kuten nykyisinkin.

Säännöksiin ei enää lisättäisi esimerkkiluetteloja, joita voimassa olevan sääntelyn yksittäisissä säännöksissä on. Vaikka mainitun laisia luetteloja on sinällään perustuslakivaliokunnan lausuntojen perusteella lisätty yksittäisiin säännöksiin, ne eivät ole lisänneet säännösten ymmärrettävyyttä. Lisäksi sääntely on nykyisin epäyhtenäistä ja vaikeasti sovellettavaa. Valmistelussa onkin katsottu, ettei säännösten täsmällisyys ja tarkkarajaisuus edellytä käytettyjen käsitteiden vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseen, vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojeleminen tai rikoksen estäminen tarkentamista esimerkkiluetteloilla laissa. Mainitut käsitteet kuvaavat jo sellaisenaan perusteita, joita niitä sovellettaessa on otettava huomioon. Käsitteet ovat myös vankeuslainsäädännössä vakiintuneita.

Sääntelyn hyväksyttävyyttä ja oikeasuhtaisuutta korostaisi se, että toimivaltuuksien soveltamiskynnys olisi sitä korkeampi, mitä syvemmälle perusoikeuksiin niillä puututaan. Korkein kynnyks olisi välttämättömyys, joka koskisi erityisesti voimakasta puuttumista vangin henkilökohtaiseen koskemattomuuteen tai yksityiselämän suojaan. Yksityiselämän suoja koskeva sääntely vastaisi siten nykyistä paremmin perustuslain 10 §:n 4 momentin vaatimusta

rajoitusten välttämättömyydestä. Välttämättömyyttä tulisi aina arvioida yksittäistapaukseen liittyvillä perusteilla. Myös muut perusoikeuksia vähäistä enemmän rajoittavat toimivaltuudet sidottaisiin yksittäisessä tapauksessa perusteltuihin syihin. Ainoastaan vähäisessä määrin perusoikeuksia rajoittavat toimet kuten turvatarkastus voitaisiin tehdä ilman yksittäistapauksellista harkintaa. Näidenkin toimivaltuuksien käytön tulisi kuitenkin liittyä yleisesti edellä mainittujen oikeushyvien suojeluun.

Ehdotettu sääntely muodostaisi siten kokonaisuutena hyväksyttävän ja oikeasuhtaisen kokonaisuuden, joka kattaisi kaikki Rikosseuraamuslaitoksen valvontatoimivaltuudet.

Toimivaltuudet varmuusosastolla

Varmuosastolle sijoittamisen tulisi olla välttämätöntä kuten nykyisinkin. Varmuosastolle sijoitetun vangin kirjeenvaihdon, puhelujen ja tapaamisten valvontaa koskevaa sääntelyä täsmennettäisiin. Voimassa oleva sääntely mahdollistaa varmuusosastolle sijoitettujen vankien yhteydenpidon valvonnan pelkästään varmuusosastosijoituksen perusteella. Vangin puhelimenkäytön ehdoksi on säädetty, että hän suostuu puhelun kuuntelemiseen ja tallentamiseen. Kuten edellä on todettu, voimassa oleva sääntely on säädetty perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella (PeVL 19/1998 vp).

Esityksessä ei ehdoteta muutoksia näihin perustuslakivaliokunnan hyväksymiin lähtökohtiin. Suostumus puhelun kuunteluun puhelimen käytön edellytyksenä kuitenkin poistettaisiin laista ja puhelun kuuntelu perustuisi suoraan laissa säädettyyn.

Ehdotettua sääntelyä voidaan edelleen pitää perustuslaillisesti hyväksyttävänä, koska varmuusosastolle sijoittaminen perustuisi edelleen välttämättömiin yksittäiseen vankiin liittyviin syihin. Näin ollen yhteydenpidon valvonta perustuu perustuslakivaliokunnan edellyttämällä tavalla yksittäistapaukselliseen harkintaan.

Päätösten määräaikaisuus

Esityksessä ehdotetaan, että joitakin toimenpiteitä voitaisiin tehdä määräaikaaisesti. Näitä olisivat päätös kirjeen lukemisesta, puhelun kuuntelusta ja maksuliikenteen valvonnasta sekä viestin lukemisesta ilmoittamisen siirtämisestä myöhemmäksi. Vastaavat päätökset on jo nykyisin voitu tehdä määräaikaistena ja sääntely on hyväksytty perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella.

Muutosta nykyiseen merkitsisi se, että määräajat yhtenäistettäisiin 30 päivään.

Ehdotetut muutokset pidentäisivät hieman kirjeenvaihdon ja puhelun kuuntelun valvonnan määräaika. Muutosta voidaan pitää vähäisenä ja se yhtenäistäisi määräajat eri säännöksissä. Muutos olisi siten ongelmaton perustuslain kannalta.

13.4 Lakia alemman asteiset säädökset ja määräykset

Asetuksenantovaltuudet

Perustuslain 80 §:ssä säädetään lainsäädäntövallan delegoimisesta. Pykälä ja siihen liittyvä perustuslakivaliokunnan lausuntokäytäntö edellyttävät muun muassa, että valtuutuksista säädetään laissa ja että ne ovat täsmällisiä.

Esityksessä täsmennettäisiin lakia alemman asteisia säädöksiä ja määräyksiä koskevaa sääntelyä. Asetuksella säädettäisiin nykyistä kattavammin vankiloista ja niiden alueista sekä siitä, mitä vankiryhmiä eri vankiloihin voidaan sijoittaa. Tätä koskeva sääntely on nykyisin puutteellista.

Tarpeettomat ja epätasälliset asetuksenantovaltuudet ja määräyksenantovaltuudet kumottaisiin. Eräitä asetuksenantovaltuuksia ja määräyksenantovaltuuksia täsmennettäisiin siten, että ne täyttäisivät perustuslain 80 §:n vaatimukset. Myös asetusten ja määräysten suhdetta täsmennettäisiin siten, että määräyksenantovaltuuksien alaan jäisi selkeästi teknisluonteista sääntelyä, joka koskisi tyypillisesti erilaisten toimintojen käytännön järjestelyjä vankiloissa.

Järjestyssäännöt ja päiväjärjestykset

Voimassa olevat säännökset järjestyssäännöstä ja päiväjärjestyksestä on hyväksytty perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella (PeVL 20/2005 vp). Sittemmin perustuslakivaliokunta on ottanut lausunnoissaan PeVL 45/2014 vp kantaa säilönnottoyksikköjen järjestyssääntöihin. Valiokunta korosti, että kyseisessä esityksessä ehdotetun kaltaisilla järjestyssäännöillä ei voida määrätä laista poikkeavasti yksilön oikeuksista tai velvollisuuksista. Niiden rikkomisesta ei myöskään saa aiheutua kurinpidollisia seuraamuksia. Valiokunta katsoi, että järjestyssäännön oikeudellinen status on ylipäänsä epämääräinen. Käytännössä edellä lausutusta seuraa, että järjestyssäännöillä on lähinnä ohjaava ja informatiivinen merkitys. Aiemmissa launnonissaan valiokunta on lisäksi huomauttanut, että järjestyssäännöllä ei voida ilman laissa olevaa riittävän täsmällistä ja perusoikeuksien yleiset rajoitusedellytykset muutoinkin täyttävää säännöstä antaa määräystä esimerkiksi jonkin perusoikeuden rajoittamisesta. Ilman lain riittävän täsmällisten säännösten tukea järjestyssäännöllä ei voida määrätä myöskään yksilön oikeuksista tai velvollisuuksista (PeVL 31/2013 vp, PeVL 28/2004 vp ja PeVL 70/2002 vp)

Myös sääntelyä vankilan järjestyssäännöstä ja vankilan osastojen päiväjärjestyksistä täsmennettäisiin muun muassa edellä mainittujen perustuslakivaliokunnan lausuntojen vuoksi. Laissa säädettäisiin nykyistä täsmällisemmin niistä vankilakohtaisista asioista, joista järjestyssäännössä ja päiväjärjestyksissä tulee määrätä. Vankien yhdenvertaisuuden edistämiseksi eräitä määräyksiä on siirretty vankilakohtaisista järjestyssäännöistä Rikosseuraamuslaitoksen määräyksenantovaltuuden alaan. Pääosin järjestyssäännöt ja päiväjärjestykset olisivatkin siten jatkossa ohjaavia ja informatiivisia asiakirjoja

Esitystä valmisteltaessa lain tasolle on lisätty sellaista vankien oikeuksiin ja velvollisuuksiin liittyvää sääntelyä, jota aiemmin on ollut vain järjestyssäännöissä ja johon on liittynyt uhka kurinpitorangeistuksesta. Lainsäädäntöä on täydennetty esimerkiksi perussäännöksillä rajoituksista liikkumiseen vankilan alueella.

Tästä huolimatta esityksessä ehdotettaisiin edelleen säilytettäväksi mahdollisuus määrätä kurinpitorangeistus tiettyjen järjestyssäännön määräysten rikkomisesta. Kurinpitorangeistuksen uhka liittyisi lähinnä vankilan alueella liikkumista ja tupakoinnin järjestämistä koskeviin järjestyssäännön määräyksiin. Näiden seikkojen osalta vankia koskevat täsmälliset velvoitteet on käytännössä mahdollista määritellä vain vankilakohtaisissa järjestyssäännöissä. Lain tasolla määriteltäisiin kuitenkin liikkumista ja tupakoinnin järjestämistä koskevat perussäännökset. Järjestyssääntöihin ei enää sisältyisi Rikosseuraamuslaitoksen yleistä valtuutta antaa järjestyssääntömääräyksiä muista kuin laissa nimenomaisesti määritellyistä seikoista, koska tällöin järjestyssäännön sisältö ei perustuisi laissa säädettyyn.

Näin järjestyssääntöjen sisältö perustuisi jatkossa laissa säädettyyn ja järjestyssäännön rikkomisesta määrättävät kurinpitovankilakokoukset viime kädessä lakiin. Järjestyssäännöissä ainoastaan täsmennettäisiin laissa säädettyä välttämättömillä vankilakohtaisilla yksityiskohdilla. Sääntelyn voidaan siten katsoa vastaavan perustuslakivaliokunnan lausuntokäytäntöä (esim. PeVL 20/2005 vp, PeVL 70/2002 vp ja PeVL 45/2014 vp).

13.5 Vapautuvan vangin kuljettaminen tahdosta riippumattomaan hoitoon

Ehdotukset vapautuvan vangin kuljettamisesta tahdosta riippumattomaan hoitoon kytkeytyvät useisiin perustuslain säännöksiin.

Ensinnäkin ehdotetut säännökset toteuttaisivat perustuslain 2 §:n 3 momentin säännöstä siitä, että julkisen vallan käytön on perustuttava lakiin. Säännöksillä korjattaisiin tällä hetkellä epäselvä tilanne siitä, minkä viranomaisen toimivaltaan kuljetusten järjestäminen ja siihen liittyvä virka-apu kuuluvat.

Toiseksi ehdotuksilla on merkitystä erityisesti perustuslain 7 §:ssä turvattun henkilökohtaisen vapauden kannalta. Esityksessä ei ehdoteta muutoksia vapauden menetyksen edellytyksiin, vaan kysymys on tahdosta riippumattoman hoidon jatkumisesta vankilasta vapautumisen jälkeen ja sen edellyttämistä kuljetusjärjestelyistä. Säännöksillä turvattaisiin tällaisessa tilanteessa henkilön kuljettaminen jatkohoitopaikkaan ja näin varmistettaisiin hänen oikeutensa terveydenhoitoon sekä huolehdittaisiin paitsi hänen myös muiden henkilöiden turvallisuudesta vankilasta vapautumisen yhteydessä.

Ehdotetuissa säännöksissä laajennettaisiin vähäisessä määrin Rikosseuraamuslaitoksen tai poliisin toimivaltaa säilyttää vapautuvaa tutkintavankia tilanteessa, jossa tämä olisi muuten vapautettava välittömästi tutkintavankeudesta. Säilyttäminen olisi mahdollista kuljetusjärjestelyjen edellyttämän ajan kuitenkin enintään kuusi tuntia. Säännöksillä turvattaisiin se, että tällaisessakin tilanteessa mielenterveyslain 2 luvun perusteella jatkuva tahdosta riippumaton hoito ei katkeaisi sen vuoksi, ettei kuljetusjärjestelyjä ei ole voitu tehdä ennakolta. Säännöksille olisi siten hyväksyttävät perusteet ja koska säilyttäminen olisi ajallisesti rajoitettu vain kuljetuksen järjestämisen edellyttämään aikaan, voitaisiin sääntelyä pitää myös oikeasuhtaisena.

Ehdotuksella on merkitystä myös perustuslain 124 §:n kannalta. Pykälässä säädetään hallintotehtävän antamisesta muulle kuin viranomaiselle. Julkinen hallintotehtävä voidaan antaa muulle kuin viranomaiselle vain lailla tai lain nojalla, jos se on tarpeen tehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi eikä vaaranna perusoikeuksia, oikeusturvaa tai muita hyvän hallinnon vaatimuksia. Merkittävää julkisen vallan käyttöä sisältäviä tehtäviä voidaan kuitenkin antaa vain viranomaiselle.

Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 3 luvussa säädetään palvelujen hankkimisesta yksityiseltä palveluntuottajalta. Lain 12 §:ssä säädetään edellytyksistä palvelujen hankkimiselle yksityiseltä palveluntuottajalta. Lain 12 §:n 2 momentin 1 kohdan mukaan hyvinvointialue ei saa hankkia yksityiseltä palveluntuottajalta palveluja, joihin sisältyy julkisen vallan käyttöä, jollei lailla erikseen toisin säädetä. Sääntely mahdollistaa jo nykyisin kuljetusten hankkimisen yksityiseltä palveluntuottajalta. Kuljetuspalvelun ostaminen myös ehdotettuihin kuljetuksiin voisi tapahtua mainittujen säännösten nojalla myös yksityiseltä palveluntuottajalta, koska kuljetuspalvelun tarjoaja ei käyttäisi julkista valtaa tai merkittävää julkista valtaa.

Mielenterveyslaissa ei ole säännöksiä potilaan itsemääräämisoikeuden rajoittamisesta kuljetuksen aikana. Kuljetuksen aikana terveydenhuollon henkilöstö ei siten voisi käyttää lain

4 a luvussa säädettyjä rajoitustoimenpiteitä. Siirtokuljetukseen osallistuva terveydenhuollon henkilöstö ei käytä julkista valtaa tai merkittävää julkista valtaa kuljetuksen aikana. Kysymys on siten julkisesta hallintotehtävästä, joka voidaan lakisääteisten edellytysten täytyessä hankkia myös yksityiseltä palveluntuottajalta. Sen sijaan kuljetukseen mahdollisesti liittyvästä voimankäytöstä huolehtisi aina joko poliisin tai Rikosseuraamuslaitoksen henkilökunta, joilla on osaaminen ja koulutus voimankäyttöön ja joita koskevassa lainsäädännössä säädettäisiin toimivallasta käyttää voimakeinoja kuljetuksen aikana. Tämä olisi perusteltua, jotta kuljetuksen turvallisuudesta voidaan huolehtia.

13.6 Hoitoon pääsyn tarkkan ajankohdan ilmoittaminen

Eduskunnan apulaisoikeusasiamies on ratkaisussaan EOAK/4463/2024 ottanut kantaa saatetun poistumisluvan ajankohdan kertomiseen vangille. Ratkaisussa on arvioitu hoidon ajankohdan ilmoittamista hallintolain päätöksen tekemistä ja tiedoksi antamista koskevien säännösten näkökulmasta. Rikosseuraamuslaitos tee päätöksen vankilasta poistumisesta, esimerkiksi hoitoon pääsyä varten. Voimassa oleva vankeuslainsäädäntö ei mahdollista sitä, että Rikosseuraamuslaitos näissä hallintopäätöksissä jättäisi ilmoittamatta vangille poistumisen ja hoitoon pääsyn ajankohdan esimerkiksi tapauskohtaiseen harkintaan perustuen. Apulaisoikeusasiamiehen ratkaisu on lähetetty oikeusministeriölle sen arvioimiseksi, tulisiko hoitoon pääsystä ilmoittamisesta vangille säätää nimenomaisesti.

Esityksessä ehdotetaan, että vankeuslakiin säädettäisiin mahdollisuus eräissä yksittäisissä tapauksissa jättää ilmoittamatta vangille hoitoon pääsyn tarkka ajankohta tehdessään hallintopäätöksen vangin päästämistä hoitoon vankilan ulkopuolelle. Ilmoittamatta jättämisen tulisi olla välttämätöntä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi. Ehdotuksen mukaan päätöksessä vangille olisi kuitenkin ilmoitettava vähintään suuntaa antava tieto ajankohdasta hoitokäyntiin valmistautumista varten. Ehdotus ei vaikuttaisi terveydenhuollon toimintayksikön ilmoitusvelvollisuuksiin, vaan toimintayksikön tehtävänä on ilmoittaa potilaalle hoitoon pääsyn ajankohta potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (785/1992, potilaslaki) 2 luvun 4 §:n mukaisesti.

Ehdotuksella rajoitetaan vain vähäisessä määrin vangin perustuslain 19 §:ssä turvattua oikeutta terveydenhoitoon.

Ehdotuksella on merkitystä myös perustuslain 21 §:n mukana jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheutonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa viranomaisessa. Lisäksi pykälän mukaan oikeus saada perusteltu päätös ja muut hyvän hallinnon takeet turvataan lailla.

Perustuslain 21 §:ssä tarkoitettuja perusoikeuksia turvataan muun muassa hallintolailla.

Hallintolain 23 §:n mukaan asia on käsiteltävä ilman aiheutonta viivytystä. Hallintolain 44 §:n mukaan päätöksestä on käytävä selvästi ilmi muun ohella yksilöity tieto siitä, mihin asianosainen on oikeutettu tai velvoitettu taikka miten asia on muutoin ratkaistu. Hallintolain 54 §:n mukaan viranomaisen on annettava tekemänsä päätös viipymättä tiedoksi asianosalle, myös sellainen päätös, johon liittyy muutoksenhakukielto.

Ehdotusta on siten tarkasteltava suhteessa perusoikeuksien yleisiin rajoitusedellytyksiin.

Mahdollisuudesta jättää yksilöimättä vankilasta poistumisen ja hoitoon pääsyn tarkka ajankohta säädettäisiin lailla. Ehdotettu säännös olisi perustuslain vaatimalla tavalla tarkkarajainen ja

täsmällinen. Säännös olisi myös täsmällinen ja tarkkarajainen, koska se koskisi vain Rikosseuraamuslaitosta ja vain rajattuja yksittäistapauksia.

Esitystä valmisteltaessa on arvioitu, että vaikka sääntely velvoittaisi vain Rikosseuraamuslaitosta, hoidon ajankohdan ilmoittamatta jättämiselle tulisi olla painavat perustelut, kun otetaan huomioon potilaislain 2 luvun 5 ja 6 §:ssä säädetty potilaan itsemääräämisoikeus ja tiedonsaantioikeus.

Tarkan ajankohdan ilmoittamatta jättämiselle olisi hyväksyttävä peruste, koska ilmoittamatta jättäminen voitaisiin tehdä ainoastaan rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi. Esitys olisi myös oikeasuhtainen, koska kynnys mahdollisuuden käyttämiseen olisi korkea. Säännöstä sovellettaisiin käytännössä siten vain yksittäisissä tapauksissa. Sääntely toisaalta edistäisi sitä, että tällaisissakin tilanteissa varsinainen päätös hoitoon pääsystä voitaisiin tehdä hyvissä ajoin, mitä nykyinen lainsäädäntö ei mahdollista.

Säännöstä voidaan pitää myös oikeasuhtaisena, koska se koskisi vain Rikosseuraamuslaitosta ja soveltaminen rajoittuisi vain välttämättömiin yksittäistapauksiin. Lisäksi päätöksessä olisi annettava vangille riittävät tiedot hoitokäyntiin valmistautumiseksi.

Muutosehdotus jättää oikeutta terveydenhoitoon koskevan perusoikeuden ydinalueen koskemattomaksi, koska vangin oikeutta ja pääsyä terveydenhoitoon ei rajoiteta eikä ehdotuksella puututtaisi potilastietolain sääntelyyn hoitoon pääsyn ajankohdan ilmoittamisesta.

Muutosehdotus jättää myös oikeutta saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti koskevan perusoikeuden ydinalueen koskemattomaksi, koska vanki saisi hallintopäätöksessä tiedon siitä, että hoitoon pääsy toteutuu sekä suuntaa antavan arvion hoidon ajankohdasta. Tällä turvattaisiin osaltaan myös sitä, että vangilla on mahdollisuus tarvittaessa valmistautua terveydenhoitokäyntiin potilaslain 5 ja 6 §:ien tarkoituksen toteuttamiseksi.

Perusoikeusrajoituksilla tulee olla riittävät oikeusturvatakeet ja rajoitusten tulee sopia yhteen Suomea sitovien ihmisoikeusvelvoitteiden kanssa.

Vankeuslain 20 luvun 1 §:n 1 momentin 10 kohdan mukaan vanki saa vaatia oikaisua ja valittaa päätöksestä, joka koskee 10 luvun 2 §:ssä tarkoitettua tilapäiseen hoitoon ja tutkimukseen vankilan ulkopuolelle päästämistä. Vankeuslain 20 luvun 2 §:n 1 momentin 10 kohdan mukaan poistumislupa tärkeästä syystä on muutoksenhakukiellossa.

Esityksellä ei muuteta näitä muutoksenhakua koskevia säännöksiä.

Euroopan neuvoston (EN) ministeriökomitea on antanut suosituksen (Rec(2006)2-rev jäsenvaltioille on Eurooppalaisista vankeinhoitosäännöistä. Suosituksen mukaan vankiloiden terveydenhuolto tulisi yhdistää kansalliseen terveydenhuoltoon ja olla sen kanssa yhdenmukainen. Vangeilla on myös oltava mahdollisuus käyttää kaikkia tarpeellisia lääketieteellisiä, kirurgisia tai psykiatrisia palveluja, yhteiskunnan tarjoamat palvelut mukaan lukien (suositukset 40.2 ja 40.5)

Esitys ei rajoita vangin oikeutta ja pääsyä terveydenhuoltopalveluihin, vaikka hoitoonpääsyn tarkka ajankohta ei tietyissä tarkkarajaisissa tilanteissa olisikaan vangin tiedossa. Esitys on siten yhteensopiva Suomen sitovien kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden kanssa.

13.7 Yhteenveto

Edellä esitetyn perusteella lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä.

Hallitus pitää kuitenkin suotavana, että perustuslakivaliokunta antaisi esityksestä lausunnon. Perustuslakivaliokunnan lausunto on arvioitu tarpeelliseksi, koska esitys sisältää ehdotukset säännöksiksi rangaistusten täytäntöönpanosta vakavissa yhteiskunnallisissa häiriötilanteissa. Kyseiset säännökset rajoittavat osin merkittävästikin rangaistusta suorittavien oikeuksia, joten sääntely on erityisen perusoikeusherkkää. Kyse on myös uudesta pysyvästä sääntelystä, jollaiseen perustuslakivaliokunta ei ole aiemmin ottanut kantaa. Vankien perusoikeuksien turvaamisen kannalta on perusteltua saada perustuslakivaliokunnan tulkintakannanotto siitä, millaisia rajoituksia mahdollistava lainsäädäntö ovat perustuslaillisesti hyväksyttävää vakavassa yhteiskunnallisessa häiriötilanteessa.

Ponsi

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

laki vankeuslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan vankeuslain (767/2005) 2 luvun 1 §:n 4 momentti, 3 luvun 9 §, 6 luvun 7 §, 8 luvun 9 §:n 2 momentti ja 10 §:n 2 momentti, 20 luvun 9 § sekä 22 luvun 1 §, sellaisina kuin niistä ovat 2 luvun 1 §:n 4 momentti laissa 115/2026, 3 luvun 9 § ja 6 luvun 7 § laissa 222/2022 sekä 20 luvun 9 § laissa 393/2015,

muutetaan 1 luvun 9 §:n 2 momentti ja 10 §, 2 luvun 2 a §:n 2 momentti ja 12 §, 3 luvun 7 §:n 1 momentti, 4 luvun 1 ja 9 §, 11 §:n 3 momentti ja 12 §, 5 luvun 4 ja 8 §, 6 luvun 1 ja 2 § sekä 3 §:n 1 momentti, 7 luvun 2 §:n 1 ja 4 momentti, 6 §, 7 §:n 1 ja 2 momentti sekä 8 §:n 2 momentti, 8 luvun 11 §:n 1 momentti, 14 §:n 1 momentti ja 15 §, 9 luvun 2 §:n 1 momentti, 3, 3 a ja 4 §, 5 §:n 1 momentti sekä 6, 6 a, 9 ja 10 §, 10 luvun 2 §, 11 luvun 2 §:n 3 ja 4 momentti, 3 §:n 2 momentin 1 kohta ja 3 momentti, 4 §:n 3 momentti ja 8 §:n 1 momentti, 12 luvun 1, 2, 2 a, 4 ja 5 §, 6 §:n 2 ja 3 momentti, 7 §:n 1 momentti, 8 ja 9 b §, 11 §:n 4 momentti sekä 12 §, 13 luvun 2 §:n 3 momentti, 3 §:n 2 momentti, 6 §:n 2 momentti, 8 §, 9 §:n 2 momentti, 10 §:n 1 momentti sekä 12 ja 19 §, 14 luku, 15 luvun 1 §, 3 §:n 1 momentti, 10 §:n 3 momentti ja 11 §:n 1 momentti, 16 luvun 1 §:n 1 momentti, 1 a §:n 1 momentti, 2 §, 2 a §:n 1 momentti, 4 §:n otsikko ja 1 momentti sekä 5, 6, 6 a ja 7 §, 17 luvun 2 §:n 1 momentti, 3 §:n 1 momentti, 6 §:n 1 momentti ja 8 §:n 2 momentti, 18 luvun 4 §:n 1 momentti, 6 §:n 1 momentin 1 kohta ja 9 §, 19 luvun 5 §:n 1 momentin 3 kohta, 20 luvun 1 §:n 1 momentin 5, 8 ja 9 kohta sekä 2 §:n 1 momentin 7 ja 10 kohta sekä 21 luvun 3 §,

sellaisina kuin niistä ovat 1 luvun 9 §:n 2 momentti, 6 luvun 1 §, 11 luvun 2 §:n 3 ja 4 momentti sekä 8 §:n 1 momentti, 11 luvun 2 §:n 3 ja 4 momentti sekä 8 §:n 1 momentti, 12 luvun 7 §:n 1 momentti, 13 luvun 2 §:n 3 momentti, 18 luvun 6 §:n 1 momentin 1 kohta laissa 115/2026, 1 luvun 10 §, 4 luvun 11 §:n 3 momentti ja 12 §, 7 luvun 7 §:n 1 ja 2 momentti, 8 luvun 14 §:n 1 momentti ja 15 §, 12 luvun 11 §:n 4 momentti, 17 luvun 8 §:n 2 momentti ja 21 luvun 3 § laissa 222/2022, 2 luvun 2 a §:n 2 momentti, 9 luvun 3 ja 3 a § sekä 16 luvun 1 a §:n 1 momentti ja 20 luvun 2 §:n 1 momentin 7 kohta laissa 290/2021, 2 luvun 12 § laeissa 33/2015, 222/2022 ja 115/2026, 4 luvun 1 § osaksi laissa 328/2011, 4 luvun 9 § osaksi laissa 115/2026, 5 luvun 4 §, 15 luvun 10 §:n 3 momentti ja 11 §:n 1 momentti, 16 luvun 7 § ja 20 luvun 1 §:n 1 momentin 8 kohta laissa 1302/2021, 6 luvun 2 § laeissa 1302/2021 ja 222/2022, 6 luvun 3 §:n 1 momentti, 7 luvun 2 §:n 1 ja 4 momentti, 9 luvun 2 §:n 1 momentti, 11 luvun 4 §:n 3 momentti, 12 luvun 9 b §, 13 luvun 3 §:n 2 momentti, 6 §:n 2 momentti, 8 §, 9 §:n 2 momentti, 10 §:n 1 momentti ja 12 §, 16 luvun 4 §:n otsikko ja 1 momentti sekä 6 a §, 18 luvun 4 §:n 1 momentti, 19 luvun 5 §:n 1 momentin 3 kohta ja 20 luvun 2 §:n 1 momentin 10 kohta laissa 393/2015, 7 luvun 8 §:n 2 momentti ja 15 luvun 1 § laissa 141/2023, 9 luvun 5 §:n 1 momentti sekä 6 ja 6 a §, 20 luvun 1 §:n 1 momentin 9 kohta laissa 383/2017, 9 luvun 9 § osaksi laeissa 393/2015 ja 222/2022, 9 luvun 10 § laeissa 383/2017 ja 222/2022, 10 luvun 2 § osaksi laissa 1640/2015, 12 luvun 1 § laeissa 393/2015 ja 1640/2015, 12 luvun 2 ja 2 a § laeissa 393/2015 ja 290/2021, 12 luvun 4 § osaksi laeissa 724/2011 ja 393/2015, 12 luvun 5 § ja 16 luvun 6 § osaksi laissa 290/2021, 12 luvun 8 § laeissa 393/2015 ja 115/2026, 12 luvun 12 § ja 13 luvun 19 § laeissa 393/2015 ja 222/2022, 15 luvun 3 § laeissa 735/2011 ja 393/2015, 16 luvun 2 a §:n 1 momentti laissa

507/2019, 18 luvun 9 § laeissa 393/2015, 1302/2021 ja 222/2022 sekä 20 luvun 1 §:n 1 momentin 5 kohta laissa 306/2023, sekä

lisätään 5 lukuun uusi 4 a ja 10 §, 7 lukuun uusi 1 a §, 8 luvun 3 §:ään uusi 4 momentti, 8 lukuun uusi 10 a–10 c §, 11 luvun 2 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 115/2026, uusi 5 momentti, 18 luvun 2 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 115/2026, uusi 4 momentti, lakiin uusi 19 a luku, 20 luvun 1 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on laeissa 393/2015, 383/2017, 819/2019 1302/2021 ja 306/2023, uusi 15 a kohta, 20 luvun 2 §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 393/2015, 290/2021, 1302/2021 ja 306/2023, uusi 11 kohta sekä 21 luvun 1 §:ään uusi 4 momentti seuraavasti:

1 luku

Yleiset säännökset vankeuden täytäntöönpanosta

9 §

Toimivalta virka-ajan ulkopuolella

Rikosseuraamuslaitoksen päivystävä virkamies saa käyttää täytäntöönpanosta vastaavalle virkamiehelle kuuluvaa päätösvaltaa rangaistusaikaa koskevan päätöksen tekemisessä ja etsintäkuuluttamisessa, jollei asia siedä viivytystä. Rikosseuraamuslaitoksen päivystävä virkamies saa käyttää operatiivisen vastuualueen johtajalle kuuluvaa päätösvaltaa vankien evakointia koskevan päätöksen tekemisessä, jollei asia siedä viivytystä.

---

10 §

Rikosseuraamuslaitoksen operatiivisen toiminnan vastuualueen johtajan ratkaistavat asiat

Sen estämättä, mitä tässä laissa säädetään, Rikosseuraamuslaitoksen operatiivisen toiminnan vastuualueen johtaja voi yksittäistapauksessa ottaa ratkaistavakseen Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehen päätösvaltaan kuuluvan vangin sijoittamista, siirtoa, vankilan ulkopuoliseen toimintaan osallistumista, ulkopuoliseen laitokseen sijoittamista ja poistumislupaa koskevan asian, jos on syytä epäillä vangin osallistuvan järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan taikka vankeusaikanaan jatkavan rikollista toimintaa tai vaarantavan turvallisuutta taikka jos se on perusteltua vangin turvallisuuden suojelemiseksi.

2 luku

Täytäntöönpanon aloittaminen

2 a §

Etsintäkuuluttaminen

Rikosseuraamuslaitos voi etsintäkuuluttaa vangin täytäntöönpanon jatkamiseksi, jos hän:

- 1) karkaa tai poistuu luvatta vankilasta, 8 luvun 10 a §:ssä tarkoitetusta sijoituspaikasta tai 10 luvun 2–4 §:ssä tarkoitetusta hoitopaikasta;

2) on ollut 8 luvun 6 §:n tai 9 §:n 1 tai 3 momentin taikka 14 luvun nojalla myönnettyllä luvalla vankilan ulkopuolella eikä palaa lupamääräyksissä määrättyä ajankohtana taikka rikkoo muuten lupamääräyksiä.

12 §

Tarkemmat säännökset

Tarkemmat säännökset vankeuden täytäntöönpanon aloittamisesta ja lykkäämisestä, lainvoimaa vailla olevan tuomion täytäntöönpanosta, tuomitun kuulemisesta, etsintäkuuluttamisesta sekä sakon maksamisesta vankilassa annetaan valtioneuvoston asetuksella.

3 luku

Rangaistusajan laskeminen

7 §

Rangaistusajaksi lukeminen

Jos vanki karkaa tai poistuu luvatta vankilasta tai 8 luvun 10 a §:ssä tarkoitetusta sijoituspaikasta taikka 10 luvun 2–4 §:ssä tarkoitetusta hoitopaikasta, rangaistusajaksi ei lueta aikaa sen vuorokauden alusta, jolloin vanki karkasi tai poistui luvatta, sen vuorokauden loppuun, jolloin hän palasi vankilaan tai otettiin kiinni vankilaan palauttamista varten.

---

4 luku

Saapuminen ja sijoittaminen vankilaan

1 §

Vankilat

Vankilat ovat suljettuja vankiloita tai avovankiloita. Suljetussa vankilassa voi olla muusta vankilasta erillinen avovankilaosasto, johon sovelletaan avovankilaa koskevia säännöksiä. Vankilat voivat olla valvonnaltaan erilaisia.

Vankien oikeutta oleskella ja liikkua vankilan alueella voidaan rajoittaa. Avovankilassa vangit voivat oleskella ja liikkua vankilan alueella ilman välitöntä valvontaa. Avovankilassa vankeja voidaan valvoa vankilan tiloihin asennettavilla, vangin haltuun annettavilla taikka vangin ylle ranteeseen, nilkkaan tai vyötärölle kiinnitettävillä teknisillä välineillä taikka tällaisten välineiden yhdistelmillä.

Rikosseuraamuslaitos hyväksyy vankilan tilat ennen niiden käyttöönottoa taikka tiloja tai niiden käyttötarkoitusta olennaisella tavalla muutettaessa. Tilojen tulee soveltua vankeusrangaistuksen täytäntöönpanoon tässä laissa säädetyllä tavalla.

9 §

Sijoittaminen avovankilaan

Tuomittu voidaan suoraan vapaudesta sijoittaa avovankilaan, jos hänen suoritettavanaan on yhdessä tai erikseen sakon muuntorangaistus ja enintään kahden vuoden vankeusrangaistus. Tuomittu voidaan määrätä ilmoittautumaan suljettuun vankilaan ennen avovankilaan toimittamista. Avovankilaan sijoittamisen edellytyksenä on, että vanki sitoutuu päihitteettömyyteen ja 16 luvun 7 §:ssä tarkoitettuun päihitteettömyyden valvontaan sekä tämän luvun 1 §:n 2 momentissa tarkoitettuun teknisillä välineillä tapahtuvaan valvontaan.

Tuomittu on kuitenkin sijoitettava suljettuun vankilaan, jos on perusteltua syytä epäillä, että hän:

- 1) ei sovellu avovankilassa järjestettävään tai avovankilan hyväksymään toimintaan;
- 2) ei tule noudattamaan avovankilan järjestystä;
- 3) jatkaa rikollista toimintaansa;
- 4) vaarantaa toisen vangin tai muun henkilön turvallisuutta;
- 5) poistuu avovankilasta luvatta; tai
- 6) ei tule noudattamaan päihitteettömyyttä tai suostumaan sen valvontaan.

Tuomittu tulee sijoittaa suljettuun vankilaan myös, jos avovankiloissa ei ole tilaa tai jos vanki itse sitä pyytää.

11 §

Päätösvalta

Rikosseuraamuslaitoksen operatiivisen vastualueen johtaja päättää vankilan tilojen hyväksymisestä.

12 §

Tarkemmat säännökset ja määräykset

Täytäntöönpanoasiakirjoista, tuomittujen toimittamisesta vankilaan, tulotarkastuksen kirjaamisesta sekä rangaistusajan suunnitelman sisällöstä ja laatimisesta annetaan tarkemmat säännökset valtioneuvoston asetuksella.

Oikeusministeriön asetuksella annetaan tarkemmat säännökset:

- 1) suljettuna vankilana ja avovankilana toimivista vankiloista;
- 2) suljettujen vankiloiden avovankilaosastoista;
- 3) vankiloiden alueista.

Rikosseuraamuslaitos antaa tarkemmat määräykset tulotarkastuksessa noudatettavasta menettelystä ja avovankiloista, joissa vankeja valvotaan teknisesti 1 §:n 2 momentissa tarkoitetuilla välineillä.

5 luku

Sijoittaminen vankilassa

4 §

Sopimusosasto

Suljetussa vankilassa voi olla yksi tai useampi osasto, jossa vangeille järjestetään päihitteettömyyttä edistävää toimintaa (*sopimusosasto*).

Vanki voidaan sijoittaa sopimusosastolle, jos sijoittaminen on perusteltua ottaen huomioon 1 §:n 2 momentissa tarkoitetut seikat ja jos vanki sitoutuu päihitteettömyyteen ja 16 luvun 7 §:ssä tarkoitettuun päihitteettömyyden valvontaan.

Sopimusosastolle sijoittaminen tulee peruuttaa, jos sijoittamiselle ei enää ole 2 momentissa tarkoitettuja edellytyksiä.

4 a §

Tehostetun valvonnan osasto

Vankilassa voi olla erillään muista osastoista osasto tai osastoja, joilla vangit asuvat valvonnan tehostamiseksi (*tehostetun valvonnan osasto*).

Tehostetun valvonnan osastolle sijoitetun vangin oikeuksien rajoituksista säädetään 8 luvun 3 §:n 4 momentissa, 11 luvun 2 §:n 2 momentissa, 3 §:n 2 momentissa ja 4 §:n 2 momentissa.

Vanki voidaan sijoittaa tehostetun valvonnan osastolle, jos sijoittaminen on perusteltua ottaen huomioon tämän luvun 1 §:n 2 momentissa tarkoitetut seikat ja jos se on perusteltua sen estämiseksi, että vanki jatkaa rikollista toimintaa tai muulla tavoin vaarantaa vankilan järjestystä ja turvallisuutta taikka toisen vangin tai muun henkilön turvallisuutta vankilassa.

Tehostetun valvonnan osastolle sijoittamisen edellytyksiä tarkastellaan säännöllisesti rangaistusajan suunnitelman seurannan yhteydessä. Sijoittaminen tulee peruuttaa, jos sille ei enää ole 3 momentissa tarkoitettuja edellytyksiä. Vangin hakemusta sijoittamisen peruuttamiseksi ei tarvitse käsitellä uudelleen ennen kuin neljä kuukautta on kulunut edellisestä päätöksestä, jollei osastolle sijoittamisen edellytyksissä ole tapahtunut olennaista muutosta.

8 §

Osaston päiväjärjestys

Vankilan osastoilla tulee olla päiväjärjestys.

Osaston päiväjärjestys sisältää tätä lakia ja sen nojalla annettuja säännöksiä ja määräyksiä tarkempia määräyksiä:

- 1) sellien aukioloajoista;
- 2) toimintojen ja vapaa-ajantoimintojen ajankohdista;
- 3) ruokailuajoista;
- 4) ulkoiluajoista;
- 5) muista kuin 1–4 kohdassa tarkoitetuista osaston päivittäiseen toimintaan liittyvistä ajankohdista.

10 §

Tarkemmat säännökset

Oikeusministeriön asetuksella annetaan tarkemmat säännökset miesten, naisten ja alaikäisten vankien sijoittamiseen tarkoitetuista vankiloista.

6 luku

Siirtäminen vankilasta toiseen

1 §

Siirtäminen suljetusta vankilasta avovankilaan

Vanki voidaan rangaistuksen pituudesta riippumatta siirtää suljetusta vankilasta avovankilaan rangaistuksen jäljellä olevaa osaa suorittamaan, jos:

- 1) avovankilaan siirtäminen edistää rangaistusajan suunnitelman toteutumista;
- 2) vanki soveltuu avovankilassa järjestettävään tai muuhun avovankilan hyväksymään toimintaan;
- 3) voidaan pitää todennäköisenä, että vanki noudattaa avovankilan järjestystä, ei jatka rikollista toimintaa, ei vaaranna toisen vangin tai muun henkilön turvallisuutta eikä poistu avovankilasta luvatta;
- 4) vanki sitoutuu olemaan käyttämättä päihdyttäviä aineita ja rikoslain 44 luvun 16 §:ssä tarkoitettuja dopingaineita sekä sitoutuu tämän lain 16 luvun 7 §:ssä tarkoitettuun päihteettömyyden valvontaan; ja
- 5) vanki sitoutuu 4 luvun 1 §:n 2 momentissa tarkoitettuun teknisillä välineillä tapahtuvaan valvontaan.

Vangin siirtämisessä suljetusta vankilasta avovankilaan noudatetaan 4 luvun 8 §:ää.

2 §

Siirtäminen avovankilasta suljettuun vankilaan

Vanki voidaan siirtää avovankilasta suljettuun vankilaan, jos:

- 1) vanki syyllistyy tai hänen epäillään syyllistyneen rikokseen, jota ei rikoslain 2 luvun 13 §:n mukaan saa käsitellä kurinpitomenettelyssä taikka vanki syyllistyy tai hänen epäillään syyllistyneen tämän lain 15 luvun 3 §:ssä tarkoitettuun järjestyserikkomukseen;
- 2) vanki kieltäytyy osallistumasta rangaistusajan suunnitelman mukaiseen toimintaan taikka ei muutoin sovellu avovankilassa järjestettävään tai avovankilan hyväksymään toimintaan;
- 3) vanki kieltäytyy 16 luvun 7 §:ssä tarkoitettusta päihdeettömyyden valvonnasta taikka antaa päihdeettömyyden valvonnassa positiivisen näytteen saapuessaan avovankilaan 4 luvun 9 §:ssä tarkoitettujen sijoituksen perusteella tai palatessaan 8 luvun 6 §:ssä tai 9 §:n 1 tai 3 momentissa taikka 14 luvussa tarkoitetuissa tapauksissa vankilan ulkopuolelta;
- 4) vanki vangitaan muun rikoksen johdosta tai hänen todetaan ennen avovankilaan tuloaan syyllistyneen rikokseen, jonka johdosta 1 §:n 3 kohdassa tarkoitettujen edellytykset eivät enää täyty;
- 5) siirtäminen on perusteltua vangin tai muun henkilön turvallisuuden takaamiseksi tai rikollisen toiminnan estämiseksi;
- 6) täytäntönpantavaksi tulee uusi vankeusrangaistus tai sakon muuntorangaistus ja 1 §:ssä tarkoitettujen edellytykset eivät tämän johdosta enää täyty; tai
- 7) vanki itse sitä pyytää.

Vanki voidaan välittömästi siirtää suljettuun vankilaan siksi ajaksi, jonka 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettujen rikosten esitutkintaan saattaminen tai järjestyserikkomuksen selvittäminen, mainitun momentin 3 kohdassa tarkoitettujen päihdevalvonnan näytteen tuloksen tutkiminen tai varmistaminen taikka päihtyneen vangin terveydentilan seuranta vaatii. Vanki voidaan siirtää suljettuun vankilaan myös mainitun momentin 6 kohdassa tarkoitettujen edellytysten selvittämiseksi tai suorittamaan 15 luvun 4 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettua yksinäisyysrangaistusta.

Vanki, joka ilman pätevää syytä jättää saapumatta avovankilaan määräaikana, on toimitettava asiakasarvioinnin yksikön osoittamaan vankilaan.

3 §

Vangin siirtäminen toiseen vankilaan

Vanki voidaan siirtää suljetusta vankilasta toiseen suljettuun vankilaan tai avovankilasta toiseen avovankilaan, jos se edistää rangaistusajan suunnitelman toteutumista tai on muutoin perusteltua ja voidaan olettaa, että vanki sopeutuu toisen vankilan olosuhteisiin. Vanki voidaan siirtää ilman omaa suostumustaan.

---

7 luku

Perushuolto ja asuminen

1 a §

Peseytyminen

Vangilla on oikeus peseytymiseen vähintään kerran päivässä. Peseytyminen voidaan keskeyttää tai evätä, jos se on välttämätöntä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi.

2 §

Vaatetus

Avovankilassa vangin on käytettävä omia vaatteitaan.

Vangin on käytettävä 8 luvussa tarkoitettussa työtoiminnassa työturvallisuuden edellyttämää vaatetusta. Vangin käyttöön on annettava tällainen vaatetus.

---

6 §

Ulkoilu

Vangille on annettava mahdollisuus ulkoilla vähintään tunti päivässä. Ulkoilu voidaan keskeyttää tai evätä, jos se on välttämätöntä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi.

7 §

Päätösvalta

Vangin peseytymisen ja ulkoilun keskeyttämisestä tai epäämisestä päättää vankilan yksikönpäällikkö tai turvallisuudesta vastaava virkamies tai, jos asia ei siedä viivytystä, ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies.

Vangin omien vaatteiden haltuun antamisen epäämisestä 2 §:n 3 momentin perusteella päättää turvallisuudesta vastaava virkamies taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies. Toiminnoista vastaava virkamies päättää toiminnoista, joissa vangin on käytettävä mainitun pykälän 4 momentissa tarkoitettua vaatetusta. Ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies voi antaa vangin haltuun sellaisia vangin omia vaatteita, joiden hallussapito on vankilassa sallittua.

---

8 §

Tarkemmat säännökset ja määräykset

Tarkemmat määräykset ruoka- ja perushuollosta, omaehtoisen ruokahuollon järjestämisestä, asumisesta, tupakkatuotteiden, tupakointivälineiden ja sytytysvälineiden haltuun antamisesta ja säilyttämisestä sekä vankiloista tai vankilan osastoista, joilla omien vaatteiden käyttöä on rajoitettu antaa Rikosseuraamuslaitos.

8 luku

Toimintaan osallistuminen

3 §

Toiminnan järjestäminen

Tehostetun valvonnan osastolle sijoitetulle vangille on annettava tilaisuus täyttää osallistumisvelvollisuutensa tehostetun valvonnan osastolle soveltuvassa toiminnassa. Vanki voi kuitenkin osallistua toimintaan osaston ulkopuolella, jos se edistää hänen rangaistusajan suunnitelmansa tavoitteita eikä vaaranna vankilan järjestystä ja turvallisuutta tai toisen vangin tai muun henkilön turvallisuutta.

10 a §

Sijoittaminen ulkopuoliseen laitokseen

Vanki voidaan sijoittaa ulkopuoliseen laitokseen tai vastaavaan yksikköön, jossa hän osallistuu päihteettömyyttä edistävään toimintaan tai muuhun toimintaan, joka parantaa hänen mahdollisuuksiaan selviytyä vapaudessa. Sijoittamisen edellytyksenä on, että:

1) ulkopuolisessa laitoksessa järjestettävä toiminta edistää vangin rangaistusajan suunnitelman toteutumista;

2) vanki soveltuu ulkopuolisessa laitoksessa järjestettävään toimintaan;

3) voidaan pitää todennäköisenä, että vanki noudattaa sijoituspäätökseen liitettyjä määräyksiä;

4) vanki sitoutuu päihteettömyyteen ja 16 luvun 7 §:ssä tarkoitettuun päihteettömyyden valvontaan, tämän pykälän 3 momentissa tarkoitettuun teknisillä välineillä tapahtuvaan valvontaan sekä muihin sijoituspäätökseen liitettyihin määräyksiin.

Ulkopuoliseen laitokseen sijoitettu vanki on velvollinen:

1) osallistumaan laitoksessa järjestettävään toimintaan, noudattamaan laitoksen järjestystä ja pysymään laitoksessa sijoituspäätöksessä määrättyllä tavalla;

2) pitämään yhteyttä Rikosseuraamuslaitokseen sijoituspäätöksessä määrättyllä tavalla;

3) käsittelemään huolellisesti teknisiä valvontavälineitä ja noudattamaan niiden käytöstä annettuja ohjeita.

Ulkopuoliseen laitokseen sijoitettua vankia voidaan valvoa vangin haltuun annettavalla taikka vangin ylle ranteeseen, nilkkaan tai vyötärölle kiinnitettävällä teknisellä välineellä taikka tällaisten välineiden yhdistelmällä sijoituspäätöksessä määrättyllä tavalla.

Sen lisäksi, mitä sijoituspäätöksessä määrätään vankin liikkumisesta, vangille voidaan myöntää poistumislupa ulkopuolisesta laitoksesta 14 luvun nojalla. Alle 18-vuotiaan lastensuojelulaitokseen sijoitetun vangin poistumisesta lastensuojelulaitoksesta noudatetaan kuitenkin lastensuojelulakia.

10 b §

Menettely ja yhteistyö ulkopuolisessa laitossijoituksessa

Ulkopuolisen laitossijoituksen valmistelu on tehtävä yhteistyössä vangin, viranomaisten sekä yksityisten yhteisöjen ja henkilöiden kanssa.

Alle 18-vuotias vanki voidaan 10 a §:ssä säädetyin edellytyksin sijoittaa lastensuojelulaitokseen. Sijoituksen edellytyksenä on lisäksi, että lastensuojeluviranomainen tekee lastensuojelulain 40 §:n nojalla päätöksen hänen sijoittamisestaan lastensuojelulaitokseen.

Ulkopuolisen sijoituslaitoksen ja vankilan on ilmoitettava toisilleen rangaistuksen täytäntöönpanon ja sijoituksen kannalta tarpeellisista tiedoista sijoituksen aikana.

10 c §

Ulkopuolisen laitossijoituksen kustannukset

Ulkopuolisen laitossijoituksen kustannukset maksetaan valtion varoista.

11 §

Luvan tai sijoituksen peruuttaminen

Jos 6 tai 9 §:ssä tarkoitetun luvan taikka 10 a §:ssä tarkoitetun sijoituksen edellytykset eivät enää päätöksen tekemisen jälkeen täyty, lupa voidaan peruuttaa. Jos vanki ei noudata 10 §:n 3 momentissa tai 10 a §:ssä säädettyjä velvollisuuksia, vangille voidaan määrätä 15 luvun 4 §:n 1 momentissa tarkoitettu kurinpitorangaistus. Jos kurinpitorangaistusta ei pidetä riittävänä tai tarkoituksenmukaisena seuraamuksena, lupa voidaan myös peruuttaa. Rangaistusajaksi lukemisessa noudatetaan 3 luvun 7 §:ää. Avovankilaan sijoitetun vangin siirtämisessä noudatetaan lisäksi 6 luvun 2 §:ää.

---

14 §

Päätösvalta

Vankilan yksikönpäällikkö päättää 10 a §:ssä tarkoitetusta sijoittamisesta ulkopuoliseen laitokseen sekä sijoituksen peruuttamisesta. Vankilan yksikönpäällikkö tai rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty toiminnoista vastaava virkamies taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies päättää 4 §:ssä tarkoitetusta sijoittamisesta, 6 ja 9 §:ssä tarkoitetusta vankilan ulkopuoliseen toimintaan osallistumisesta ja sen peruuttamisesta sekä 7 §:n mukaisesta luvasta omaan työhön.

---

15 §

Tarkemmat säännökset

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset:
1) vankien toimintaan sijoittamisesta;
2) vankien työ- ja toiminta-ajasta;
3) 6 ja 9 §:ssä tarkoitettuun lupaan ja 10 a §:ssä tarkoitettuun sijoitukseen liitettävistä määräyksistä.

9 luku

Vangin omaisuus ja tulot

2 §

Omaisuusluettelo

Suljettuun vankilaan vastaanotetusta vangin omaisuudesta on laadittava omaisuusluettelo. Omaisuusluetteloon ei merkitä vähäarvoista omaisuutta, ellei vanki sitä erikseen pyydä. Avovankilassa luettelo on laadittava ainoastaan avovankilaan säilytettäväksi otetusta omaisuudesta ja vangin pyynnöstä hänen haltuunsa annetusta erityisen arvokkaasta omaisuudesta. Vangin on allekirjoitettava omaisuusluettelo. Jos vanki ei allekirjoita luetteloa, kahden Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehen on todistettava luettelo oikeaksi.

---

3 §

Rahan ja muiden maksuvälineiden käyttö vankilassa

Suljetussa vankilassa vangilla on oikeus käyttää henkilökohtaista maksukorttiaan. Muiden maksuvälineiden tai käteisen rahan käyttö on kielletty. Vangin hallussa olevat rahat ja muut maksuvälineet otetaan vankilassa säilytettäväksi, talletetaan 3 momentissa tarkoitettulle maksuvälineelle tai talletetaan vangin kustannuksella hänen tililleen pankkiin.

Avovankilassa vangilla on oikeus pitää hallussaan ja käyttää käteistä rahaa ja muita henkilökohtaisia maksuvälineitään. Vangin hallussa olevat rahat ja muut maksuvälineet voidaan hänen pyynnöstään ottaa vankilassa säilytettäväksi, tallettaa 3 momentissa tarkoitettulle maksuvälineelle tai tallettaa vangin kustannuksella hänen tililleen pankkiin.

Vangin käyttöön voidaan 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen maksuvälineiden sijasta antaa Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymä maksuväline, jos se on perusteltua vangin maksuliikenteen järjestämiseksi. Vangille on tällöin varattava tilaisuus siirtää rahaa maksuvälineeltä muulle pankkitilille, jollei siirron epäminen ole välttämätöntä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi.

Jos vangin käyttöön ei muualla laissa säädetystä syystä voida antaa 1–3 momentissa tarkoitettua maksuvälinettä, vangille on järjestettävä mahdollisuus rahan käyttöön muulla tavoin. Vangille on tällöin varattava tilaisuus siirtää rahaa muulle pankkitilille, jollei siirron epäminen ole välttämätöntä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi.

Vangille on pyynnöstä annettava tiedot 3 momentissa tarkoitettujen maksuvälineiden tai 4 momentissa tarkoitettujen muun maksujärjestelyn rahavarojen tilinpidosta.

3 a §

Maksuvälineen käytön valvonta

Vangeille annettujen Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymien maksuvälineiden käyttöä voidaan valvoa tavanomaisesta maksuliikenteestä poikkeavien maksutapahtumien havainnoimiseksi siten, että valvonta kohdistetaan yksinomaan maksutapahtumien lukumäärään ja rahamäärään.

Vangille annetun Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymän maksuvälineen käyttöä voidaan valvoa siten, että valvonta kohdistetaan yksittäisen vangin maksuvälineen tilitietoihin, jos se on välttämätöntä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi. Päätös voidaan tehdä enintään 30 päivän määräajaksi kerrallaan.

4 §

Tavarankäyttö vankilassa

Vankilan on järjestettävä vangille mahdollisuus hankkia elintarvikkeita ja muuta henkilökohtaiseen käyttöön sopivaa tavaraa.

Vanki saa hankkia vankilan välityksellä käyttöesineitä ja tarvikkeita, joiden hallussapito on 1 §:n 1 ja 2 momentin nojalla sallittu.

5 §

Omaisuuksien palauttaminen

Kun vanki vapautuu vankilasta, hänen rahansa, muut maksuvälineensä ja omaisuutensa on luovutettava hänelle omaisuusluettelon allekirjoitusta vastaan. Edellä 3 §:n 3 tai 4 momentissa tarkoitetut rahavarat talletetaan vangin ilmoittamalle tilille pankkiin. Jos tallettaminen pankkitilille ei ole mahdollista, rahavarat luovutetaan vangille käteisenä rahana tai muulla tarkoituksenmukaisella tavalla. Jos vanki ei allekirjoita omaisuusluettelo, kahden Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehen on todistettava luettelo oikeaksi.

---

6 §

Käyttöraha, toimintarahaa ja palkka

Vangille maksetaan käyttörahaa 3 luvun 1, 3 ja 7 §:ssä tarkoitettulta rangaistusajaksi luettavalta ajalta lukuun ottamatta valvottua koevapautta ja ehdonalaista vapautta. Käyttörahan lisäksi vangille voidaan maksaa toimintarahaa tai palkkaa.

Työhön, koulutukseen tai muuhun vankilan järjestämään tai hyväksymään toimintaan osallistuvalla vangilla maksetaan toimintarahaa toimintaan osallistumisen ajalta. Toimintarahaa maksetaan kolmessa luokassa vangin rangaistusajan suunnitelmassa asetettujen tavoitteiden toteutumisen sekä osallistumisen säännöllisyyden ja keston mukaan. Kahta ylintä toimintarahaluokkaa maksetaan avovankiloissa ja kahta alinta suljetuissa vankiloissa. Toimintarahan lisäksi kokoonpano- tai pakkaustyöhön taikka muuhun näihin rinnastettavaan työhön osallistuvalla vangilla voidaan maksaa provisio työsuoritteiden määrän perusteella.

Toimintarahan sijasta maksetaan palkkaa, jos vanki osallistuu muun kuin Rikosseuraamuslaitoksen lukuun tehtävään avovankilatyöhön. Palkkaa maksetaan kahdessa luokassa työn vaativuuden ja vangin henkilökohtaisen suoriutumisen perusteella.

Käyttöraha, toimintarahaa ja palkka maksetaan vangin ilmoittamalle pankkitilille tai 3 §:n 3 momentissa tarkoitettuun maksuvälineeseen liitetylle tilille. Edellä 3 §:n 4 momentissa

tarkoitettussa tilanteessa vangille maksettavasta käyttörahasta, toimintarahasta ja palkasta on pidettävä kirjaa muulla tavoin. Käyttöraha, toimintäraha ja palkka maksetaan vähintään kerran kuukaudessa.

6 a §

Työmatkakustannusten korvaaminen

Vankilan ulkopuolella muun kuin Rikosseuraamuslaitoksen lukuun tehtävään avovankilatyöhön osallistuvalla vangilla korvataan työmatkakustannukset. Kustannukset korvataan halvimman julkisen kulkuneuvon käyttämisestä aiheutuneiden kustannusten mukaan.

9 §

Päätösvalta

Ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies tekee päätöksen siitä, että omaisuutta ei anneta vangin haltuun. Ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies voi antaa vangin haltuun sellaisia esineitä ja aineita, joiden hallussapito on vankilassa sallittua.

Käyttörahan, toimintarahan, palkan ja työmatkakustannusten maksamisesta, toimintarahan suorittamatta jättämisestä ja toimintarahan ja palkan muuttamisesta päättää vankilan yksikönpäällikkö tai rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty toiminnoista vastaava virkamies taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies.

Edellä 3 §:n 3 momentissa tarkoitetun maksuvälineen antamisesta vangin käyttöön tai 3 §:n 4 momentissa tarkoitetusta rahan käytön järjestämisestä päättää ohjauksen ja valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies. Mainituissa momenteissa tarkoitetusta rahan siirtämisen epäämisestä päättää vankilan yksikönpäällikkö tai rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty turvallisuudesta vastaava virkamies.

Edellä 3 a §:n 2 momentissa tarkoitetusta Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymän maksuvälineen käytön valvonnasta päättää turvallisuudesta vastaava virkamies taikka rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies.

10 §

Tarkemmat säännökset ja määräykset

Tarkemmat säännökset vangin hallussaan pitämästä omaisuudesta, tavaroiden hankkimisesta ja palkan sekä toiminta- ja käyttörahan määräytymisen perusteista ja määrästä annetaan valtioneuvoston asetuksella.

Rikosseuraamuslaitos antaa tarkemmat määräykset:

1) vangin käyttöön 3 §:n 1–3 momentin nojalla annettavan maksuvälineen ominaisuuksista, käyttöön antamisesta, säilyttämisestä ja käytöstä sekä 3 §:n 4 momentissa tarkoitetusta rahan käytön järjestämisestä;

2) omaisuuden säilyttämisestä, lähettämisestä ja hävittämisestä;

3) omaisuusluettelosta ja siitä, mitä omaisuutta luetteloon merkitään;

4) 6 §:ssä tarkoitetun provision maksamisesta ja määrästä.

10 luku

Sosiaali- ja terveydenhuolto

2 §

Tilapäinen hoito ja tutkimus vankilan ulkopuolella

Jos sairasta tai vammautunutta vankia ei voida asianmukaisesti hoitaa tai tutkia Vankiterveydenhuollon yksikössä, hänet on lähetettävä tarpeellisen valvonnan alaisena tilapäisesti vankilan ulkopuolelle hoitoon tai tutkimukseen. Valvonnasta säädetään 14 luvun 2 §:n 2 momentissa.

Rangaistusaika kuluu hoidon aikana.

Sen estämättä mitä potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 4 §:ssä ja hallintolain 45 §:ssä säädetään, Rikosseuraamuslaitos voi jättää ilmoittamatta vangille hoitoon pääsyn tarkan ajankohdan, jos se on välttämätöntä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi. Päätöksessä on kuitenkin ilmoitettava riittävät tiedot hoitokäyntiin valmistautumista varten.

11 luku

Vapaa-aika

2 §

Osallistuminen vapaa-ajan toimintoihin

Tehostetun valvonnan osastolle sijoitettu vanki saa osallistua vapaa-ajan toimintoihin ja viettää vapaa-aikaa yhdessä muiden osastolle sijoitettujen vankien kanssa.

Osallistuminen voidaan kieltää tai sitä rajoittaa, jos vanki:

- 1) suorittaa 15 luvun 4 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettua yksinäisyysrangaistusta; taikka
- 2) on 15 luvun 11 §:ssä tai 18 luvun 1 §:n 1 momentissa tarkoitettujen toimenpiteiden kohteena.

Vangin osallistuminen vapaa-ajan tilaisuuteen voidaan keskeyttää tai evätä, jos se on perusteltua rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi.

3 §

Uskonnonharjoitus

Vangilla on oikeus osallistua uskonnollisiin tilaisuuksiin, jollei:

- 1) vanki ole sijoitettu varmuusosastolle tai tehostetun valvonnan osastolle taikka suorita 15 luvun 4 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettua yksinäisyysrangaistusta; taikka

---

Vangin osallistuminen 1 momentissa tarkoitettuun tilaisuuteen voidaan keskeyttää tai evätä, jos se on perusteltua rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi. Jos vanki ei saa osallistua yhteisiin tilaisuuksiin, hänen mahdollisuudestaan uskonnonharjoitukseen on huolehdittava muulla tavoin.

4 §

Kirjasto

Vangin pääsy vankilan kirjastoon voidaan keskeyttää tai evätä, jos se on perusteltua rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi.

8 §

Päätösvalta

Vapaa-ajan toimintaan ja 3 §:ssä tarkoitettuun jumalanpalvelukseen, hartaushetkeen ja muuhun uskonnolliseen tilaisuuteen osallistumisen taikka kirjastoon pääsyn keskeyttämisestä tai epäämisestä sekä 2 §:n 4 momentissa ja 3 §:n 2 momentissa tarkoitettua osallistumisen kieltämisestä tai rajoittamisesta päättää ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies tai, jos asia ei siedä viivytystä, ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies. Ennen epäämispäätöksen tekemistä tulee kuulla tilaisuuden järjestäjää.

---

12 luku

Kirjeenvaihto, puhelut ja sähköinen viestintä

1 §

Kirjeenvaihto ja postilähetysten tarkastaminen

Vangilla on oikeus kirjeenvaihtoon postin välityksellä. Vangille saapunut tai vangilta peräisin oleva suljettu kirje tai muu postilähetys voidaan tarkastaa läpivalaisemalla tai muulla vastaavalla tavalla sitä avaamatta sen selvittämiseksi, sisältääkö se 9 luvun 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettuja kiellettyjä aineita tai esineitä.

Suljetussa vankilassa tai Vankiterveydenhuollon yksikössä olevalle vangille saapunut kirje tai muu postilähetys voidaan avata ja sen sisältö tarkastaa lähetyksen sisältämää viestiä lukematta sen selvittämiseksi, sisältääkö se 9 luvun 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettuja aineita tai esineitä. Suljetussa vankilassa tai Vankiterveydenhuollon yksikössä olevalta vangilta peräisin oleva kirje tai muu postilähetys tai avovankilassa olevalle vangille saapunut tai häneltä peräisin oleva kirje tai muu postilähetys voidaan avata ja sen sisältö tarkastaa lähetyksen sisältämää viestiä lukematta, jos se on perusteltua sen selvittämiseksi, sisältääkö se 9 luvun 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettuja aineita tai esineitä.

Jos tarkastuksen yhteydessä löydetään aineita tai esineitä, joita vangilla ei ole lupa pitää hallussaan, ne on otettava vankilassa säilytettäviksi. Rahan käsittelyssä noudatetaan 9 luvun 3 §:ää. Omaisuuden alkuperän laillisuutta epäiltäessä tehtävästä ilmoituksesta säädetään 19 luvun 1 §:ssä.

2 §

Viestin lukeminen ja jäljennöksen ottaminen

Vangille saapunut tai vangilta peräisin oleva kirje, muu postilähetys ja viesti saadaan lukea ja ottaa siitä jäljennös, jos se on välttämätöntä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja

turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi. Lukemiseen oikeuttava päätös voidaan tehdä enintään 30 päivän määräajaksi kerrallaan.

Vangin on merkittävä nimensä muulle kuin 3 §:ssä tarkoitetulle valvontaviranomaiselle lähettämäänsä kirjeeseen, muuhun postilähetukseen ja viestiin, jollei hän anna niitä henkilökohtaisesti suoraan vankilan henkilökunnalle. Suljetussa vankilassa olevalta vangilta peräisin oleva kirje, muu postilähetys tai viesti voidaan lähettäjän selvittämiseksi avata, jollei lähettäjää voida selvittää kirjettä, postilähetystä tai viestiä avaamatta. Tällöin kirjettä tai viestiä ei saa lukea enempää kuin lähettäjän selvittämiseksi on välttämätöntä.

2 a §

Lukemisesta ilmoittaminen

Jos vangille saapunut tai häneltä peräisin oleva kirje, muu postilähetys tai viesti luetaan, lukemisesta ja lukemisen perusteesta on viipymättä annettava vangille tieto. Ilmoittamista voidaan lykätä, jos se on välttämätöntä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi. Ilmoitus lukemisesta ja sen perusteesta on kuitenkin annettava 30 päivän kuluessa lukemisesta tai, jos vanki vapautetaan ennen mainittua määräaikaa, viimeistään vangin vapautuessa, jollei muusta lainsäädännöstä muuta johdu.

Jos kirje lukemisen jälkeen pidätetään 5 §:ssä tarkoitetulla perusteella, tiedon antamisessa noudatetaan, mitä 5 §:ssä säädetään.

4 §

Kirjeenvaihto asiamiehen kanssa

Vangin asianajajalleen tai muulle oikeudenkäymiskaaren 15 luvun 2 §:n 1 tai 6 momentissa tarkoitetulle oikeudenkäyntiasiamiehelle tai -avustajalle osoittamaa kirjettä tai muuta postilähetystä ei saa tarkastaa eikä lukea.

Vangille saapunut kirje tai muu postilähetys, johon merkitystä lähettäjätiedosta ilmenee, että kirjeen lähettäjä on 1 momentissa tarkoitettu asiamies, voidaan vangin läsnä ollessa avata ja sen sisältö tarkastaa lähetysten sisältämää viestiä lukematta, jos se on välttämätöntä sen selvittämiseksi, sisältääkö kirje 9 luvun 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettuja aineita tai esineitä. Tarkastuksessa noudatetaan muutoin 1 §:n 3 momenttia.

5 §

Kirjeen tai postilähetyksen pidättäminen

Vangin lähettämä tai hänelle saapunut kirje, muu postilähetys tai viesti saadaan pidättää, jos pidättäminen on välttämätöntä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi.

Kirjeen, muun postilähetyksen tai viestin pidättämisestä ja pidättämisen syystä on annettava viipymättä tieto vastaanottajalle tai lähettäjälle, jollei 1 momentissa mainitusta syystä muuta johdu. Kirje, muu postilähetys tai viesti, jota ei 1 momentissa tarkoitettu syystä toimiteta perille, on palautettava lähettäjälle tai annettava vangille hänen vapautuessaan.

Vangin lähettämä postiennakkotilaus tai muu luotolla tapahtuva tilaus voidaan pidättää, jos vangilla ei ole varoja tilauksen maksamiseen. Tilattu lähetys voidaan palauttaa lähettäjälle ilman vangin suostumusta.

6 §

Puhelimen käyttö

Puhelimen käyttö tulee sallia sitä varten varattuina aikoina niin usein kuin se vankilan järjestystä ja toimintaa haittaamatta on mahdollista ja muulloinkin, jos se on tarpeen vangin yhteyksien säilymiseksi tai muusta tärkeästä syystä. Puhelimen käytön ehdoksi voidaan asettaa, että vanki ilmoittaa, kehen hänellä on tarkoitus olla yhteydessä.

Puhelimen käyttö voidaan keskeyttää tai evätä, jos se on perusteltua rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi.

7 §

Puhelun kuunteleminen ja tallentaminen

Vangin 6 §:ssä tarkoitettua puhelua voidaan kuunnella ja puhelu tallentaa, jos se on välttämätöntä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi. Puhelun kuuntelemiseen ja tallentamiseen oikeuttava päätös voidaan tehdä enintään 30 päivän määräajaksi kerrallaan.

---

8 §

Kirjeenvaihto ja puhelut varmuusosastolla

Varmuusosastolla olevalta vangilta peräisin oleva ja vangille saapunut muu kuin 3 ja 4 §:ssä tarkoitettu kirje, muu postilähetys ja viesti voidaan lukea ja ottaa siitä jäljennös rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi. Muutoin vangin kirjeenvaihtoon sovelletaan 1 §:ää, 2 §:n 2 momenttia sekä 2 a, 3–5 ja 11 §:ää.

Varmuusosastolla olevan vangin 6 §:ssä tarkoitettua puhelua voidaan kuunnella ja puhelu tallentaa rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi. Muutoin puhelun kuuntelemiseen sovelletaan 7 §:n 2 ja 3 momenttia.

9 b §

Sähköisen viestinnän valvonta

Sen lisäksi mitä sähköisen viestinnän palveluista annetussa laissa (917/2014) säädetään, Rikosseuraamuslaitoksella on oikeus tarvittaessa hakea vankien käyttämien internetsivujen ja Rikosseuraamuslaitoksen ylläpitämän sähköpostin viestien välitystiedot vankilan hallinnoimista viestinnän välittämiseen ja käsittelyyn tarkoitetuista laitteista ja järjestelmistä. Välitystiedot on hävitettävä viipymättä toimenpiteen jälkeen, jollei laissa toisin säädetä.

Vangille Rikosseuraamuslaitoksen ylläpitämään sähköpostiin saapuneen ja hänen lähettämänsä sähköpostiviestin valvonnassa sovelletaan 2, 2 a ja 3–5 §:ää. Varmuusosastolla olevan vangin vankisähköpostin valvontaan sovelletaan kuitenkin 8 §:n 1 momenttia.

Vangin 9 ja 9 a §:ssä tarkoitettua sähköistä viestintää voidaan valvoa teknisellä valvonnalla ja siten, että Rikosseuraamuslaitoksen virkamies on läsnä.

Sähköpostin tai internetin käyttö voidaan keskeyttää tai evätä, jos se on perusteltua rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi.

11 §

Päätösvalta

Sähköpostin ja internetin käyttöä koskevasta luvasta ja luvan peruuttamisesta sekä tietokoneen antamisesta vangin haltuun päättää vankilan yksikönpäällikkö taikka turvallisuudesta tai toiminnasta vastaava virkamies. Sähköpostin tai internetin käytön keskeyttämisestä tai epäämisestä päättää ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies tai ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies. Internetsivujen avaamisesta päättää Rikosseuraamuslaitoksen työjärjestyksessä määrätty Rikosseuraamuslaitoksen virkamies.

12 §

Tarkemmat säännökset ja määräykset

Tarkemmat säännökset kirjeiden tarkastamis-, lukemis-, jäljentämis- ja pidättämismenettelystä sekä puhelun kuuntelemisesta ja tallentamisesta annetaan valtioneuvoston asetuksella.

Rikosseuraamuslaitos antaa tarkemmat määräykset:

- 1) vankiloiden puhelinjärjestelmästä;
- 2) matkapuhelimen haltuun antamisesta, säilyttämisestä ja käytöstä;
- 3) internet-sivujen avaamisessa noudatettavasta menettelystä.

13 luku

Tapaamiset ja muut yhteydet vankilan ulkopuolelle

2 §

Tapaamistilat ja valvonta

Jäljempänä 3 §:ssä tarkoitettu valvotussa tapaamisessa, 5 §:ssä tarkoitettu lapsen tapaamisessa, 7 §:ssä tarkoitettu vankien välisessä tapaamisessa ja 13 §:ssä tarkoitettu yhteydenpidossa videoyhteyden välityksellä vangin ja tapaaajan välinen keskustelu voidaan kuunnella ja tallentaa teknisellä laitteella, jos se on välttämätöntä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi. Varmuusosastolle sijoitetun vangin keskustelu voidaan kuunnella ja tallentaa teknisellä laitteella tässä momentissa tarkoitettu tapaamisessa ja yhteydenpidossa videoyhteyden välityksellä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi. Keskustelun kuuntelusta ja tallentamisesta on ennen toimenpiteen aloittamista ilmoitettava vangille ja tapaaajalle.

3 §

Valvottu tapaaminen

Suljetussa vankilassa valvottu tapaaminen voidaan järjestää erillään muista vangeista ja tapaajista, jos se on perusteltua rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi. Tapaaminen on mahdollisuuksien mukaan järjestettävä erillään muista vangeista ja tapaajista myös vangin tai tapaajan pyynnöstä. Tässä momentissa tarkoitettussa tapaamisessa vanki ja tapaaja eivät saa käyttää muistiinpanovälineitä.

6 §

Asiamiehen tapaaminen

Tapaamista voidaan valvoa, jos se on välttämätöntä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi taikka jos vanki tai asiamies sitä nimenomaisesti pyytää. Valvonta suoritetaan näköyhteyden tai teknisen laitteen avulla vangin ja asiamiehen välistä keskustelua kuulematta ja tallentamatta. Tapaaminen voidaan tarvittaessa järjestää myös tilassa, jossa vangin ja asiamiehen välissä on rakenteellisia esteitä. Tapaamisen valvonnasta on ennen valvonnan aloittamista ilmoitettava vangille ja hänen asiamiehelleen.

---

8 §

Tapaamisen keskeyttäminen

Tapaaminen voidaan keskeyttää, jos se on perusteltua rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi.

9 §

Tapaamisen peruuttaminen ja epäminen

Tapaaminen voidaan evätä, jos:

- 1) tapaaja ei pysty luotettavasti todistamaan henkilöllisyyttään;
- 2) tapaaja kieltäytyy 17 luvun 2 §:ssä tarkoitettua turvatarkastuksesta tai 3 §:ssä tarkoitettua henkilöntarkastuksesta;
- 3) tapaaja on ulkonaisista merkeistä päätellen päihtynyt;
- 4) se on muuten perusteltua rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi.

---

10 §

Tapaamiskielto

Tapaajalle voidaan antaa olosuhteisiin nähden kohtuullinen enintään kuuden kuukauden pituinen kielto tapaamisiin ja yhteydenpitoon videoyhteyden välityksellä, jos se on välttämätöntä sen vuoksi, että tapaajan on todettu kuljettaneen tai yrittäneen kuljettaa 9 luvun 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettuja aineita tai esineitä vankilaan tai muulla tavoin vaarantaneen vankilan järjestystä ja turvallisuutta taikka vangin tai muun henkilön turvallisuutta. Tapaamiskieltoa voidaan jatkaa enintään 30 päiväksi kerrallaan, jos se on edelleen välttämätöntä kiellon perusteena olevan toiminnan estämiseksi.

---

12 §

Tavaroiden vastaanottaminen ja tarkastaminen

Tapaamisen yhteydessä vankilassa voidaan ottaa vastaan vähäinen määrä sellaisia tavaroita tai esineitä, joiden hallussapito vankilassa on 9 luvun 1 §:n 1 ja 2 momentin mukaan sallittu. Tapaajan tuomat tavarat on tarkastettava ennen niiden luovuttamista vangille.

19 §

Tarkemmat säännökset

Tarkemmat säännökset tapaamiskiellosta ja sen sisällöstä, tapaamisten valvonnan järjestämisestä sekä tapaamistilojen teknisistä ja rakenteellisista valvontajärjestelyistä annetaan valtioneuvoston asetuksella.

14 luku

Poistumislupa

1 §

Poistumisluvan määritelmä

Vangille voidaan myöntää lyhyeksi ajaksi lupa poistua vankilasta Suomen alueelle (*poistumislupa*).

2 §

Poistumisluvan myöntämisen edellytykset ja valvonta

Poistumislupa voidaan myöntää, jos:

- 1) voidaan pitää todennäköisenä, että vanki noudattaa poistumislupamääräyksiä;
- 2) voidaan pitää todennäköisenä, että vanki ei jatka rikollista toimintaa eikä vaaranna muun henkilön turvallisuutta poistumisluvan aikana;
- 3) vanki sitoutuu päihteettömyyteen ja 16 luvun 7 §:ssä tarkoitettuun päihteettömyyden valvontaan, tämän pykälän 2 momentissa tarkoitettuun teknisillä välineillä tapahtuvaan valvontaan sekä tämän luvun 7 §:ssä tarkoitettuihin poistumislupamääräyksiin.

Vankia voidaan poistumisluvan aikana valvoa, jos valvonnalla voidaan edistää poistumislupamääräysten noudattamista. Valvonta tapahtuu Rikosseuraamuslaitoksen

virkamiehen saattamana tai teknisillä välineillä. Tekniset välineet voivat olla vangin haltuun annettavia, vangin ylle ranteeseen, nilkkaan tai vyötärölle kiinnitettäviä taikka olla tällaisten välineiden yhdistelmiä.

Edellä 5 luvun 5 §:ssä tarkoitettulle varmuusosastolle sijoitetulle vangille voidaan myöntää poistumislupa vain Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehen saattamana. Edellä 5 luvun 4 a §:ssä tarkoitettulle tehostetun valvonnan osastolle sijoitetulle vangille voidaan poistumislupa myöntää vain 2 momentissa tarkoitettulla tavalla valvottuna. Jäljempänä 3 §:n 4 momentissa tarkoitettu elinkautista vankeusrangaistusta suorittavan vangin poistumislupa voidaan myöntää vain Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehen saattamana.

3 §

Poistumislupa rangaistusajan pituuden perusteella

Poistumislupa rangaistusajan pituuden perusteella voidaan myöntää, jos 2 §:ssä säädetyt edellytykset täyttyvät ja vangin rangaistusajasta on rikoslain 2 c luvussa tarkoitettuun ehdonalaiseen vapauteen päästämiseen tai yhdistelmä-rangaistukseen kuuluvan vankeuden osuudesta (*vankilassaoloaika*) suoritettu kaksi kolmasosaa, kuitenkin vähintään kaksi kuukautta.

Elinkautista vankeusrangaistusta suorittavan vangin mahdollisuus poistumislupaan määräytyy niin kuin vangin vankilassaoloaika olisi 12 vuotta. Alle 21-vuotiaana tehdystä rikoksesta elinkautiseen vankeuteen tuomitun vangin poistumislupa määräytyy niin kuin vangin vankilassaoloaika olisi kymmenen vuotta.

Rangaistusajan pituuteen perustuvia poistumislupia voidaan myöntää enintään kolme vuorokautta kahden kuukauden ajanjakson kuluessa. Ensimmäinen kahden kuukauden ajanjakso alkaa ensimmäisestä rangaistusajan pituuden perusteella myönnettävästä poistumisluvasta. Poistumisluvan kokonaiskestoon lisätään kohtuullinen matka-aika.

Jos elinkautista vankeusrangaistusta suorittavalle ei myönnetä poistumislupaa 2 momentissa tarkoitettuna aikana, hänelle on myönnettävä enintään kuuden tunnin pituinen poistumislupa vähintään kerran vuodessa.

4 §

Poistumislupa tärkeästä syystä

Poistumislupa voidaan myöntää, jos 2 §:ssä säädetyt edellytykset täyttyvät ja luvan myöntäminen on tärkeää vangin perheeseen, terveydenhuoltoon tai toimeentuloon liittyvästä syystä taikka työ-, koulutus-, sosiaali-, asunto- tai muun vastaavan asian hoitamista varten.

Terveydenhuoltoon liittyvästä syystä on pyydettävä lääkärin tai muun terveydenhuollon ammattihenkilön lausunto. Terveydenhuoltokäynnin ajankohdasta ilmoittamisessa noudatetaan 10 luvun 2 §:n 3 momenttia.

Poistumislupa myönnetään siksi ajaksi, jota luvan perusteena olevan asian hoitaminen vaatii. Poistumisluvan kokonaiskestoon lisätään kohtuullinen matka-aika.

5 §

Poistumislupa erittäin tärkeästä syystä

Vangille on myönnettävä poistumislupa vakavasti sairaana tai saattohoidossa olevan lähiomaisen tai muun läheisen tapaamista samoin kuin lähiomaisen tai muun läheisen hautaan saattamista tai muuta vastaavaa erittäin tärkeää syytä varten.

Poistumislupa myönnetään siksi ajaksi, jota erittäin tärkeä syy vaatii. Poistumisluvan kestoa voidaan rajoittaa, jos se on perusteltua karkaamisen, vapauttamisyrityksen tai rikoksen estämiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi. Poistumisluvan kokonaiskestoon lisätään kohtuullinen matka-aika.

6 §

Poistumislupa asiointia varten avovankilassa

Avovankilassa vangille voidaan myöntää poistumislupa päiväjärjestyksessä tarkoitettua toistuvaa asiointia, ulkopuoliseen tilaisuuteen osallistumista tai muuta vastaava syytä varten, jos 2 §:ssä säädetty edellytykset täyttyvät.

Poistumislupa voi kerrallaan kestää enintään kuusi tuntia.

7 §

Poistumislupamääräykset

Poistumislupaan voidaan liittää määräyksiä, jotka koskevat vankilan ulkopuolella liikkumista, valvontaa, vangin käyttäytymistä ja vankilaan palaamista.

8 §

Poistumisluvan peruuttaminen ja keskeyttäminen

Jos poistumisluvan myöntämisen edellytykset eivät enää päätöksen tekemisen jälkeen täyty, lupa voidaan peruuttaa. Poistumislupa voidaan keskeyttää, jos vanki rikkoo poistumislupamääräyksiä tai tekee poistumisluvalla rikoksen. Poistumislupa voidaan keskeyttää myös, jos se on perusteltua rikoksen, karkaamisen tai vapauttamisyrityksen estämiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi.

9 §

Poistumislupamääräysten rikkominen

Jos vanki rikkoo poistumislupamääräyksiä, hänelle voidaan määrätä 15 luvun 4 §:ssä tarkoitettu kurinpitorangaistus. Rangaistusajaksi lukemisesta säädetään 3 luvun 7 §:ssä.

Jos vanki tekee vankilan ulkopuolella rikoksen, noudatetaan, mitä rikoslain 2 luvun 13 §:ssä säädetään.

10 §

Kustannukset

Poistumislupamatkojen kustannuksista vastaa vanki.

Edellä 3 §:n 4 momentissa ja 5 §:ssä tarkoitetun poistumisluvan matkakustannukset maksetaan valtion varoista. Myös muun poistumisluvan matkakustannukset voidaan maksaa valtion varoista, jos se on perusteltua ottaen huomioon vangin varattomuus tai poistumisluvan syy.

11 §

Päätösvalta

Poistumisluvasta, sen peruuttamisesta ja 10 §:n 2 momentissa tarkoitetusta poistumislupamatkan kustannusten maksamisesta päättää vankilan yksikönpäällikkö tai rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty turvallisuudesta tai toiminnoista vastaava virkamies.

Rikosseuraamuslaitoksen operatiivisen toiminnan vastuualueen johtaja päättää poistumisluvasta ja poistumislupamatkan kustannusten maksamisesta, jos lupaa hakee elinkautista rangaistusta tai yhdistelmärangaistusta suorittava vanki. Operatiivisen toiminnan vastuualueen johtaja voi siirtää tässä momentissa tarkoitetun päätösvalan vankilan yksikönpäällikölle.

12 §

Tarkemmat säännökset ja määräykset

Tarkemmat säännökset matka-ajasta, poistumislupamatkojen korvaamisesta ja poistumislupamääräyksistä annetaan valtioneuvoston asetuksella. Tarkemmat määräykset rangaistusajan pituuden perusteella myönnettävien poistumislupien määrän ja keston laskemisesta antaa Rikosseuraamuslaitos.

15 luku

Vankilan järjestys ja kurinpito

1 §

Vankilan järjestyssääntö

Vankilassa on järjestyssääntö, joka sisältää tätä lakia ja sen nojalla annettuja säännöksiä ja määräyksiä tarkempia määräyksiä:

- 1) vankilan alueella liikkumisesta;
- 2) vankilan osastoista;
- 3) vankilassa ja sen osastoilla järjestettävistä toiminnoista ja vapaa-ajantoiminnoista;
- 4) tupakoinnin järjestämisestä;
- 5) tapaamisten ja yhteydenpidon videoyhteyden välityksellä, kirjeenvaihdon, puhelimen käytön, sähköpostin käytön ja internetin käytön järjestämisestä;
- 6) elintarvikkeiden ja muun henkilökohtaiseen käyttöön sopivan tavaran sekä käyttöesineiden ja tarvikkeiden hankkimisesta vankilassa ja vastaanottamisesta vankilan ulkopuolelta;
- 7) vangin omaisuuden säilyttämisestä.

3 §

Järjestysrikkomukset

Vangille voidaan määrätä kurinpitorangaistus, jos vanki syyllistyy järjestyksirikkomukseen. Järjestyksirikkomuksia ovat:

1) syyllistyminen vankilassa tai muutoin Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehen valvonnan alaisena rikokseen, josta ei ole odotettavissa ankarampaa rangaistusta kuin sakkoa;

2) luvaton poistuminen avovankilasta, 8 luvun 10 a §:ssä tarkoitettua ulkopuolisesta laitoksesta tai terveydenhuollon laitoksesta;

3) tämän lain tai sen nojalla annetun valtioneuvoston asetuksen taikka niitä täsmentävän Rikosseuraamuslaitoksen määräyksen rikkominen;

4) 1 §:ssä tarkoitetun vankilan järjestyssäännön rikkominen edellyttäen, että järjestyssäännössä on nimenomaisesti mainittu kyseisestä rikkomuksesta voivan seurata kurinpitorangaistus;

5) 8 luvun 6 ja 9 §:ssä tarkoitettuun lupaan tai 10 a §:ssä tarkoitettuun sijoitukseen taikka 12 luvun 6 a, 9 tai 9 a §:ssä tarkoitettuun lupaan liitettyjen määräysten taikka 14 luvussa tarkoitetun poistumislupamääräysten rikkominen;

6) Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehen toimivaltansa rajoissa vankilan järjestyksen tai turvallisuuden ylläpitämiseksi antaman kehotuksen tai käskyn noudattamatta jättäminen.

---

10 §

Kurinpitoasian käsittely

Järjestyksirikkomus käsitellään siinä vankilassa, johon vanki on sijoitettu tai jossa vanki syyllistyi järjestyksirikkomukseen. Vangin kuljetuksen aikana tekemä järjestyksirikkomus käsitellään kuitenkin siinä vankilassa, johon vanki saapuu. Jos vanki siirretään järjestyksirikkomuksen vuoksi avovankilasta suljettuun vankilaan, järjestyksirikkomus voidaan käsitellä ja kurinpitorangaistus määrätä myös siinä vankilassa, johon vanki siirretään.

11 §

Vangin pitäminen erillään selvittämisen aikana

Järjestyksirikkomusta selvitettäessä ja päätöstä kurinpitoasiassa odottaessa vanki voidaan pitää erillään muista vangeista, jos se on perusteltua järjestyksirikkomuksen selvittämiseksi. Erillään pitäminen ei saa kestää kauempaa kuin on välttämätöntä eikä yli seitsemää vuorokautta. Erillään pitämisestä tulee mahdollisimman pian ilmoittaa terveydenhuollon ammattihenkilölle.

---

16 luku

Vankilan tilojen ja vangin tarkastaminen

1 §

Valvonta vankilassa

Vankeja ja vankien käytössä oleva tiloja on valvottava rikosten estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi ja vankien ja muiden henkilöiden turvallisuuden suojelemiseksi.

---

1 a §

Tekninen valvonta vankilassa

Vankilan alueen ja tilojen valvontaan voidaan käyttää teknistä valvontaa rikosten estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi ja vankien ja muiden henkilöiden turvallisuuden suojelemiseksi. Tekninen valvonta käsittää teknisellä laitteella tapahtuvan kuvan katselun ja tallentamisen. Teknistä valvontaa ei saa käyttää vankien asuinselleissä, WC-tiloissa, pukeutumistiloissa tai muissa vastaavissa paikoissa. Teknisestä valvonnasta on ilmoitettava asianmukaisella tavalla.

---

2 §

Asuintilojen ja omaisuuden tarkastus

Vankien asuintiloja sekä heidän käytössään ja vankilan alueella olevaa omaisuuttaan voidaan tarkastaa rikosten estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, vankien ja muiden henkilöiden turvallisuuden suojelemiseksi tai epäillyn järjestyksirikkomuksen selvittämiseksi. Käyttöesineiden, rahan ja muiden maksuvälineiden sekä muun omaisuuden hallussapidosta säädetään 9 luvussa.

2 a §

Miehittämättömän kulkuneuvon kulkuun puuttuminen

Rikosseuraamuslaitos voi rikosten estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi ja vankien ja muiden henkilöiden turvallisuuden suojelemiseksi ottaa miehittämättömän kulkuneuvon tilapäisesti haltuun, estää sen käytön tai muutoin puuttua sen kulkuun, jos se saapuu vankilan alueelle tai alueen yläpuoliseen ilmatilaan.

---

4 §

Vangin henkilöntarkastus

Vangille voidaan tehdä henkilöntarkastus rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi vankilaan saapumisen tai palaamisen taikka valvomattoman tapaamisen ja lapsen tapaamisen yhteydessä. Vangille voidaan tehdä henkilöntarkastus myös muulloin, jos se on perusteltua rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi taikka epäillyn järjestyksirikkomuksen selvittämiseksi.

---

5 §

Erityistarkastus

Vankilassa, sen osastolla tai muussa tilassa voidaan suorittaa erityistarkastus, jos se on perusteltua rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi.

Kun vankilan osastolla tai muussa tilassa suoritetaan erityistarkastus, vangin henkilöntarkastus voidaan tehdä kaikille osastolle sijoitetuille tai tarkastettavassa tilassa oleskeleville vangeille.

6 §

Vangin henkilönkatsastus

Vangille voidaan tehdä henkilönkatsastus, jos se on välttämätöntä sen selvittämiseksi, onko vangilla vankilassa tai sinne tullessaan kehossaan 9 luvun 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettuja kiellettyjä aineita tai esineitä, jotka voivat aiheuttaa vakavaa vaaraa vankilan järjestykselle tai turvallisuudelle taikka vangin hengelle tai terveydelle.

Henkilönkatsastus käsittää kehon tarkastamisen, näytteen ottamisen tai muun kehoon kohdistuvan tutkimuksen.

Lääketieteellistä asiantuntemusta vaativan toimenpiteen saa suorittaa ainoastaan lääkäri.

6 a §

Päihteiden valmistamisen ja käytön kieltö

Alkoholia, muuta päihdyttävää ainetta ja rikoslain 44 luvun 16 §:ssä tarkoitettuja dopingaineita ei saa valmistaa eikä käyttää vankilassa eikä ulkopuolisen laitossijoittelun aikana.

7 §

Päihteettömyyden valvonta

Vanki voidaan velvoittaa suorittamaan puhalluskoe taikka antamaan sylki- tai virtsanäyte:

1) jos se on perusteltua sen selvittämiseksi, onko vanki alkoholin, muun päihdyttävän aineen taikka rikoslain 44 luvun 16 §:ssä tarkoitettua dopingaineen vaikutuksen alainen; tai

2) valvomattoman tapaamisen, lapsen tapaamisen, sopimusosastolle sijoittamisen, poistumisluvan, opintoluvan, siviilityöluvan, ulkopuolista valvottua toimintaa koskevan luvan, avovankilaan sijoittamisen, ulkopuoliseen laitokseen sijoituksen tai valvottuun koevapauteen sijoittamisen edellytysten selvittämiseksi taikka päihteettömyysvelvollisuuden valvomiseksi.

Vangilta voidaan määrätä otettavaksi verinäyte, jos se on perusteltua 1 momentissa tarkoitettua kokeesta tai näytteen antamisesta kieltäytymisen, päihteettömyyden valvonnan turvaamisen tai luotettavan koetuloksen saamisen vuoksi.

Jos päihtymystila on ulkonaisista merkeistä päätellen ilmeinen, puhalluskoetta, sylki-, virtsa- tai verinäytettä ei tarvitse ottaa, ellei vanki sitä vaadi.

17 luku

Muun henkilön tarkastaminen

2 §

Turvatarkastus vankilan alueella

Henkilölle voidaan tehdä vankilassa ja sen alueella turvatarkastus rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi (*turvatarkastus*).

---

3 §

Tapaajan henkilöntarkastus

Tapaajalle voidaan tehdä henkilöntarkastus, jos se on perusteltua sen selvittämiseksi, onko tapaajalla mukanaan 9 luvun 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettuja aineita tai esineitä.

---

6 §

Kiinniottaminen ja säilöissäpito

Vankilassa ja sen alueella oleva henkilö voidaan ottaa kiinni, jos kiinniottaminen on välttämätöntä rikoksen estämiseksi tai selvittämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi.

---

8 §

Päätösvalta

Tapaajan henkilöntarkastuksesta ja vankilasta poistamisesta päättää valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies. Henkilön kiinni ottamisesta päättää vankilan yksikönpäällikkö, turvallisuudesta vastaava virkamies, valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies tai ohjaus- ja valvontatehtävissä toimiva virkamies. Kiinni otetun henkilön säilöissäpidosta päättää vankilan yksikönpäällikkö.

---

18 luku

Turvaamistoimenpiteet ja voimakeinojen käyttö

2 §

Sitominen

Edellä 1–3 momentissa säädettyä sovelletaan myös vapautuneeseen vankiin 21 luvun 1 §:n 4 momentissa tarkoitettuna aikana.

---

4 §

Eristämistarkkailu

Vanki voidaan sijoittaa eristämistarkkailuun, jos se on välttämätöntä sen selvittämiseksi, onko vangilla vankilassa tai sinne tullessaan kehossaan 9 luvun 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettuja

kiellettyjä aineita tai esineitä taikka sen varmistamiseksi, että henkilökatsastuksessa havaitut aineet ja esineet poistuvat hänen kehostaan. Eristämistarkkailussa vanki sijoitetaan selliin, jossa häntä ja kiellettyjen aineiden tai esineiden poistumista hänen kehostaan voidaan ympärivuorokautisesti tarkkailla ja valvoa teknisin apuvälinein tai muulla tavoin. Tällöin vangilta voidaan edellyttää myös erityisen tarkkailuvaatetuksen käyttöä. Eristämistarkkailuun sijoitetun vangin tulee pyynnöstään päästä viivytystä WC-tiloihin.

---

6 §

Voimakeinojen käyttö

Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehellä on virkatehtävää suorittaessaan oikeus käyttää voimakeinoja:

1) vangin karkeamisen tai luvatta poistumisen estämiseksi, vastarinnan murtamiseksi ja tässä tai 16 luvussa tarkoitetun valvonta-, tarkastus- ja turvaamistoimenpiteen suorittamiseksi sekä 21 luvun 1 §:n 4 momentissa tarkoitetun vapautuneen vangin kuljetuksen turvallisuudesta huolehtimiseksi;

---

9 §

Tarkemmat säännökset ja määräykset

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset:

- 1) tarkkailun, eristämistarkkailun ja erillään pitämisen täytäntöönpanosta ja olosuhteista;
- 2) voimankäyttövälineistä ja sitomiseen käytettävistä välineistä sekä niiden säilyttämisestä ja hävittämisestä;
- 3) voimakeinojen ja turvaamistoimien käytön koulutuksen järjestämisestä;
- 4) oikeudesta kantaa voimankäyttövälineitä;
- 5) sitomisen ja voimankäyttövälineen käytön kirjaamisesta.

Rikosseuraamuslaitos voi antaa tarkempia määräyksiä voimakeinojen ja turvaamistoimien käytön koulutuksen sisällöstä.

19 luku

Ilmoitukset ja tiedon antaminen

5 §

Ilmoitukset poliisille

Rikosseuraamuslaitos saa ilmoittaa poliisille:

---

3) vangin osallistumisesta toimintaan vankilan ulkopuolella ja vangin sijoittamisesta vankilan ulkopuoliseen laitokseen;

---

19 a luku

Poikkeukset yhteiskunnallisissa häiriötilanteissa

1 §

Poikkeusten soveltaminen

Tämän luvun säännösten nojalla voidaan jäljempänä säädetyllä tavalla poiketa 2, 6–8, 11, 13 ja 14 luvun säännöksistä normaaliolojen vakavissa häiriötilanteissa ja valmiuslain (1552/2011) 3 §:ssä tarkoitetuissa poikkeusoloissa.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu normaaliolojen vakava häiriötilanne on:

- 1) yhteiskunnan rakenteisiin tai laajoihin ihmisjoukkoihin kohdistettu terroristinen teko, sen välitön uhka tai muu sisäistä turvallisuutta vakavasti vaarantava rikollinen toiminta;
- 2) yleistä järjestystä ja turvallisuutta vakavasti vaarantava laaja-alainen häiriötilanne;
- 3) kriittiseen infrastruktuuriin, tietojärjestelmiin tai tietoverkkoihin kohdistuva laaja-alainen tai vakava häiriötilanne;
- 4) pandemia;
- 5) sotilaallisen voiman käyttö tai sen uhka;
- 6) laajamittainen maahantulo ja painostaminen maahantulijoita ohjaamalla;
- 7) muu vaikutuksiltaan 1–6 kohtaan rinnastuva vakava häiriötilanne.

2 §

Vankilaan ottamisen rajoittaminen

Vankilaan ottamista voidaan rajoittaa 1 §:ssä tarkoitetuissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa, jos rajoittaminen on välttämätöntä sen varmistamiseksi, että vankeuden täytäntöönpano on turvallista yhteiskunnalle, henkilökunnalle ja vangeille. Vankilaan ottamisen rajoittaminen voi koskea sakon muutorangaistukseen ja alle kahden vuoden ehdottomaan vankeusrangaistukseen tuomittuja.

Vankilaan ottamisen rajoittaminen voi kestää enintään kuusi kuukautta. Rajoittamista voidaan jatkaa enintään kuudeksi kuukaudeksi kerrallaan, jos se on edelleen välttämätöntä 1 momentissa säädetyistä syistä. Rangaistuksen täytäntöönpanoon on kuitenkin ryhdyttävä, jos tuomittu rangaistus raukeaisi rajoittamisen vuoksi.

3 §

Vankien evakuointi

Vankilan kaikki vangit voidaan siirtää muuhun vankilaan tai muihin vankiloihin 1 §:ssä tarkoitetuissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa, jos siirtäminen on välttämätöntä sen varmistamiseksi, että vankeuden täytäntöönpano on turvallista yhteiskunnalle, henkilökunnalle ja vangeille.

4 §

Ulkoilun epäminen

Ulkoilu voidaan tapauskohtaisesti vankilassa tai sen osastolla evätä 1 §:ssä tarkoitetuissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa, jos se on välttämätöntä sen varmistamiseksi, että vankeuden täytäntöönpano on turvallista yhteiskunnalle, henkilökunnalle ja vangeille.

5 §

Toiminnan järjestämisen rajoittaminen

Toiminnan järjestämistä voidaan vankilassa tai sen osastolla rajoittaa 1 §:ssä tarkoitetuissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa, jos se on välttämätöntä sen varmistamiseksi, että vankeuden täytäntöönpano on turvallista yhteiskunnalle, henkilökunnalle ja vangeille. Vangeille on mahdollisuuksien mukaan järjestettävä sellaista korvaavaa toimintaa, jota vankilassa olosuhteet huomioiden voidaan järjestää.

Jos on ilmeistä, ettei 1 momentissa tarkoitettu rajoittaminen ole riittävää vankeuden täytäntöönpanon turvallisuuden varmistamiseksi, toiminnan järjestäminen voidaan keskeyttää kokonaan, jos se on välttämätöntä sen varmistamiseksi, että vankeuden täytäntöönpano on turvallista yhteiskunnalle, henkilökunnalle ja vangeille.

Vangin osallistumista oppivelvollisuuden mukaiseen opetukseen ei voida rajoittaa tai keskeyttää.

Toiminnan järjestämisen rajoittaminen tai keskeyttäminen voivat kestää enintään 30 päivää. Niitä voidaan jatkaa enintään 30 päiväksi kerrallaan, jos se on edelleen välttämätöntä 1 tai 2 momentissa säädetyistä syistä. Rajoittaminen ja keskeyttäminen on päätettävä viipymättä, jos normaaliolojen vakava häiriötilanne tai poikkeusolot päättyvät.

6 §

Vapaa-ajan toiminnan järjestämisen rajoittaminen

Vapaa-ajantoimintaa ja kirjastoon pääsyä sekä uskonnollisiin tilaisuuksiin pääsyä voidaan vankilassa tai sen osastolla rajoittaa 1 §:ssä tarkoitetuissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa, jos se on välttämätöntä sen varmistamiseksi, että vankeuden täytäntöönpano on turvallista yhteiskunnalle, henkilökunnalle ja vangeille. Vangeille on mahdollisuuksien mukaan järjestettävä sellaista korvaavaa vapaa-ajantoimintaa, jota vankilassa olosuhteet huomioiden voidaan järjestää.

Jos on ilmeistä, ettei 1 momentissa tarkoitettu rajoittaminen ole riittävää vankeuden täytäntöönpanon turvallisuuden varmistamiseksi, vapaa-ajantoiminta ja kirjastoon pääsy sekä uskonnollisiin tilaisuuksiin pääsy voidaan keskeyttää kokonaan, jos se on välttämätöntä sen varmistamiseksi, että vankeuden täytäntöönpano on turvallista yhteiskunnalle, henkilökunnalle ja vangeille. Vankien kirjastopalveluista ja mahdollisuudesta uskonnonharjoittamiseen on tällöin huolehdittava muulla tavoin.

Vapaa-ajantoiminnan, kirjastoon pääsyn ja uskonnollisiin tilaisuuksiin pääsyn rajoittaminen tai keskeyttäminen voivat kestää enintään 30 päivää. Niitä voidaan jatkaa enintään 30 päiväksi kerrallaan, jos se on edelleen välttämätöntä 1 tai 2 momentissa säädetyistä syistä. Rajoittaminen ja keskeyttäminen on päätettävä viipymättä, jos normaaliolojen vakava häiriötilanne tai poikkeusolot päättyvät.

7 §

Tapaamisten rajoittaminen

Vankien tapaamisia voidaan vankilassa tai sen osastolla rajoittaa 1 §:ssä tarkoitetuissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa, jos rajoittaminen on välttämätöntä sen varmistamiseksi, että vankeuden täytäntöönpano on turvallista yhteiskunnalle, henkilökunnalle ja vangeille.

Jos on ilmeistä, ettei tapaamisten rajoittaminen ole riittävää vankeuden täytäntöönpanon turvallisuuden varmistamiseksi tapaamiset voidaan keskeyttää kokonaan, jos se on

välttämätöntä sen varmistamiseksi, että vankeuden täytäntöönpano on turvallista yhteiskunnalle, henkilökunnalle ja vangeille.

Edellä 13 luvun 5 §:ssä tarkoitettuja lapsen tapaamisia ja 6 §:ssä tarkoitettuja asiamiehen tapaamisia sekä alle 18-vuotiaiden vankien tapaamisia ei voida rajoittaa tai keskeyttää.

Tapaamisten rajoittaminen tai keskeyttäminen voivat kestää enintään 30 päivää. Niitä voidaan jatkaa enintään 30 päiväksi kerrallaan, jos se on edelleen välttämätöntä 1 tai 2 momentissa säädetyistä syistä. Rajoittaminen ja keskeyttäminen on päätettävä viipymättä, jos normaaliolojen vakava häiriötilanne tai poikkeusolot päättyvät.

8 §

Poistumislupien myöntämisen keskeyttäminen

Poistumislupien myöntäminen voidaan vankilassa tai sen osastolla keskeyttää 1 §:ssä tarkoitetuissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa, jos keskeyttäminen on välttämätöntä sen varmistamiseksi, että vankeuden täytäntöönpano on turvallista yhteiskunnalle, henkilökunnalle ja vangeille. Keskeytys voi koskea kaikkia 14 luvun 2, 4 tai 6 §:ssä tarkoitettuja poistumislupia tai vain osaa niistä.

Erittäin tärkeistä syistä myönnettävien poistumislupien ja alle 18-vuotiaiden vankien poistumislupien myöntämistä ei voida keskeyttää. Jos avovankilan säännölliset poistumisluvat asiointia varten keskeytetään, tulee asiointi järjestää muulla tavoin keskeytyksen aikana.

Poistumislupien myöntämisen keskeyttäminen voi kestää enintään 30 päivää. Sitä voidaan jatkaa enintään 30 päiväksi kerrallaan, jos se on edelleen välttämätöntä 1 momentissa säädetyistä syistä. Keskeyttäminen on päätettävä viipymättä, jos normaaliolojen vakava häiriötilanne tai poikkeusolot päättyvät.

9 §

Rajoittamisen vaikutus vankia koskeviin päätöksiin

Jos toiminnan järjestämistä on 5 §:ssä tarkoitettulla tavalla rajoitettu tai keskeytetty, vangin toimintaan sijoittamista koskevaa päätöstä voidaan väliaikaisesti muuttaa rajoitusten edellyttämällä tavalla. Vangin osallistumisvelvollisuus voidaan täyttää myös muussa kuin rangaistusajan suunnitelmassa edistävässä toiminnassa sen mukaisesti, mitä korvaavaa toimintaa vankilassa olosuhteet huomioon ottaen voidaan järjestää. Toimintaan sijoittamisen väliaikainen muuttaminen ei vaikuta vangille maksettavaan 9 luvun 6 §:ssä tarkoitettuun toimintarahaan tai palkkaan.

Jos tapaamisia on rajoitettu tai ne on kokonaan keskeytetty 7 §:n nojalla, 13 luvun 4 tai 7 §:ssä tarkoitettu tapaaminen voidaan evätä tai jo myönnetty tapaaminen peruuttaa. Jos poistumislupien myöntäminen on keskeytetty 8 §:n nojalla, haettu poistumislupa voidaan evätä tai jo myönnetty poistumislupa peruuttaa.

10 §

Rajoitusten vaikutus vankien yhteydenpitoon ja sellin ulkopuoliseen aikaan

Jos tapaamisia on rajoitettu tai ne on kokonaan keskeytetty 7 §:n nojalla tai poistumislupien myöntäminen on keskeytetty 8 §:n nojalla, vangeille on annettava mahdollisuus olla muulla tavoin yhteydessä vankilan ulkopuolelle tavanomaista enemmän.

Jos toiminnan tai vapaa-ajantoiminnan järjestämistä on rajoitettu tai ne on kokonaan keskeytetty 5 § tai 6 §:n nojalla, vangeille on annettava mahdollisuus viettää aikaa sellin ulkopuolella häiriötilanteen sallimalla tavalla.

11 §

Päätösvalta

Operatiivisen vastuualueen johtaja päättää 3 §:ssä tarkoitetusta vankien evakuoimisesta, 5 §:ssä tarkoitetusta toiminnan järjestämisen rajoittamisesta, 6 §:ssä tarkoitetusta vapaa-ajantoiminnan järjestämisen rajoittamisesta, 7 §:ssä tarkoitetusta tapaamisten rajoittamisesta sekä 8 §:ssä tarkoitetusta poistumislupien myöntämisen keskeyttämisestä kuultuaan päätöksen kohteena olevien vankiloiden yksikönpäälliköitä.

Vankilan yksikönpäällikkö, rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty turvallisuudesta tai toiminnoista vastaava virkamies taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies päättää 9 §:ssä tarkoitetusta toimintaan sijoittamista koskevan päätöksen väliaikaisesta muuttamisesta. Vankilan yksikönpäällikkö tai rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty turvallisuudesta tai toiminnoista vastaava virkamies päättää 4 §:ssä tarkoitetusta ulkoilun epäämisestä sekä 9 §:ssä tarkoitetuista tapaamisen tai poistumisluvan epäämisestä tai peruuttamisesta.

12 §

Tarkemmat säännökset

Oikeusministeriön asetuksella annetaan tarkemmat säännökset vankilaan ottamisen rajoittamisen alkamisesta ja päättymisestä sekä siitä, millä tavoin vankilaan ottamista rajoitetaan.

20 luku

Muutoksenhaku

1 §

Muutoksenhakukelpoiset päätökset

Vanki tai tuomittu saa vaatia oikaisua tai valittaa Rikosseuraamuslaitoksen päätöksestä, joka koskee:

---

5) 5 luvun 1 §:n 4 momentissa tarkoitettua vangin sijoittamista, 3 §:ssä tarkoitettua erillään asumista omasta pyynnöstä, 4 a §:ssä tarkoitettua tehostetun valvonnan osastolle sijoittamista, 6 §:ssä tarkoitettua varmuusosastolle sijoittamista ja 7 §:ssä tarkoitettua varmuusosastolle sijoittamisen jatkamista;

---

8) 8 luvun 2 §:n 2 momentissa tarkoitettua osallistumisvelvollisuudesta vapauttamista, 6 §:ssä tarkoitettua lupaa siviilityöhön, 9 §:n 1 momentissa tarkoitettua lupaa opiskella vankilan ulkopuolella, 10 a §:ssä tarkoitettua sijoittamista ulkopuoliseen laitokseen, 11 §:ssä tarkoitettua päätöstä peruuttaa 6 §:ssä, 9 §:n 1 momentissa tai 10 a §:ssä tarkoitettu lupa tai sijoitus tai 13 §:ssä tarkoitettua osallistumisvelvollisuudesta vapauttamista määräajaksi;

9) 9 luvun 1 §:ssä tarkoitettua omaisuuden hallussapidon epäämistä, 3 §:n 3 momentissa tarkoitettua maksuvälineen tai 4 momentissa tarkoitettua muun rahan käytön järjestelyn epäämistä, 4 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettua tavaran hankkimista, 6 §:ssä tarkoitettua käyttörahan, toimintarahan ja palkan maksamista, 6 a §:ssä tarkoitettua työmatkakustannusten korvaamista, 8 §:ssä tarkoitettua toimintarahan suorittamatta jättämistä ja 8 a §:ssä tarkoitettua toimintarahan tai palkan muuttamista;

15 a) 19 a luvun 5 §:ssä tarkoitettua toiminnan järjestämisen rajoittamista, 6 §:ssä tarkoitettua vapaa-ajantoiminnan järjestämisen rajoittamista, 7 §:ssä tarkoitettua tapaamisten rajoittamista ja 8 §:ssä tarkoitettua poistumislupien keskeyttämistä;

2 §

Muutoksenhakukielto

Vanki tai tuomittu ei saa vaatia oikaisua eikä valittaa Rikosseuraamuslaitoksen päätöksestä, joka koskee:

7) 9 luvun 3 a §:n 2 momentissa tarkoitettua maksuvälineen käytön valvontaa;

10) 14 luvun 3 §:ssä tarkoitettua poistumislupaa rangaistusajan pituuden perusteella, 4 §:ssä tarkoitettua poistumislupaa tärkeästä syystä, 6 §:ssä tarkoitettua poistumislupaa asiointia varten avovankilassa sekä tällaisten lupien 8 §:ssä tarkoitettua peruuttamista;

11) 19 a luvun 3 §:ssä tarkoitettua vankien evakuointia sekä 9 §:ssä tarkoitettua toimintaan sijoittamisen väliaikaista muuttamista ja tapaamisen tai poistumisluvan epäämistä ja peruuttamista.

21 luku

Vapauttaminen

1 §

Vangin vapauttamisajankohdan määräytyminen

Mielenterveyslain 2 luvussa tarkoitettuun hoitoon määrätyn potilaan kuljetuksesta hänen vapautuessaan vankeudesta säädetään mainitun lain 31 b §:ssä. Rikosseuraamuslaitos tai poliisi on velvollinen maksutta antamaan virka-apua kuljetukseen. Virka-apua antaa ensi sijassa Rikosseuraamuslaitos. Rikosseuraamuslaitos ja poliisi voivat kuitenkin yksittäisessä tapauksessa sopia kuljetuksen virka-avusta toisin, jos se on turvallisuussyistä tai muista erityisistä syistä tarkoituksenmukaista.

3 §

Tarkemmat säännökset

Tarkemmat säännökset ehdonalaisen vapauttamisen valvonnasta ja toimeenpanosta sekä vankilassaoloajan ja vapauttamisajankohdan määräytymisestä annetaan valtioneuvoston asetuksella.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

2.

Laki

tutkintavankeuslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan tutkintavankeuslain (768/2005) 16 luvun 2 §,

muutetaan 2 luvun 6 §:n 2 momentti, 3 luvun 2 a §, 3 §:n 3 momentti, 5 §, 9 §:n 1 momentti ja 10 §, 4 luvun 1 §:n 2 ja 3 momentti, 5 luvun 3, 3 a ja 4 §, 6 §:n 1 momentti sekä 8 ja 9 §, 6 luvun 2 §, 7 luvun 1 §:n 3 ja 4 momentti, 2 §:n 1 momentin 1 kohta ja 2 momentti, 3 §:n 2 momentti sekä 5 §, 8 luvun 1, 2, 2 a, 4 ja 5 §, 6 §:n 1 ja 3 momentti, 7 §:n 1 momentti, 7 c ja 8 §, 9 §:n 3 momentti sekä 10 §, 9 luvun 1 §:n 3 ja 4 momentti, 4 §:n 2 momentti, 6 §, 7 §:n 2 momentti, 8 §:n 1 momentti sekä 9, 14 ja 17 §, 10 luvun 1 §, 10 §:n 3 momentti ja 11 §:n 1 momentti, 11 luvun 1 §:n 1 momentti, 2 §, 4 §:n otsikko ja 1 momentti, 5, 6 sekä 7 §, 12 luvun 2 §:n 1 momentti, 3 §:n 1 momentti, 6 §:n 1 momentti ja 8 §:n 2 momentti, 13 luvun 4 §:n 1 momentti, 6 §:n 1 momentin 1 kohta ja 9 §, 15 luvun 1 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohta, 2 §:n 5 kohta sekä 3 § sekä 16 luvun 1 §:n 1 momentin 2 ja 3 kohta,

sellaisina kuin niistä ovat 2 luvun 6 §:n 2 momentti, 3 luvun 9 §:n 1 momentti, 8 luvun 9 §:n 3 momentti, 10 luvun 10 §:n 3 momentti sekä 12 luvun 8 §:n 2 momentti laissa 223/2022, 3 luvun 2 a §, 7 luvun 3 §:n 2 momentti ja 5 §, , 8 luvun 2, 7 c ja 10 §, 9 luvun 1 §:n 4 momentti, 4 §:n 2 momentti, 6 §, 7 §:n momentti, 8 §:n 1 momentti sekä 9 ja 14 §, 11 luvun 4 §:n otsikko ja 1 momentti, 13 luvun 4 §:n 1 momentti sekä 15 luvun 2 §:n 5 kohta ja 3 § sekä 16 luvun 1 §:n 1 momentin 2 kohta laissa 394/2015, 3 luvun 3 §:n 3 momentti, 10 luvun 11 §:n 1 momentti sekä 11 luvun 7 § laissa 1303/2021, 3 luvun 10 § laeissa 394/2015 ja 142/2023, 5 luvun 3 §, 8 luvun 5 § ja 11 luvun 6 § osaksi laissa 291/2021, 5 luvun 3 a § laissa 291/2021, 5 luvun 6 §:n 1 momentti ja 15 luvun 1 §:n 1 momentin 2 kohta laissa 384/2017, 5 luvun 8 § laeissa 1303/2021 ja 223/2022, 5 luvun 9 § ja 9 luvun 17 § laeissa 394/2015 ja 223/2023, 6 luvun 2 § laissa 1641/2015, 7 luvun 1 §:n 3 ja 4 momentti sekä 2 §:n 1 momentin 1 kohta, 8 luvun 7 §:n 1 momentti ja 8 §, 9 luvun 1 §:n 3 momentti, 13 luvun 6 §:n 1 momentin 1 kohta, 15 luvun 1 §:n 1 momentin 1 kohta sekä 16 luvun 1 §:n 1 momentin 3 kohta laissa 116/2026, 8 luvun 1 § laeissa 266/2007 ja 394/2015, 8 luvun 2 ja 2 a § laeissa 394/2015 ja 291/2021, 8 luvun 4 § osaksi laeissa 725/2011 ja 394/2015, 8 luvun 6 §:n 1 momentti laissa 808/2011, 10 luvun 1 § laissa 142/2023 sekä 13 luvun 9 § laeissa 394/2015, 1303/2021 ja 223/2022, sekä

lisätään 1 luvun 2 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laissa 394/2015, uusi 4 momentti, 3 lukuun uusi 2 e ja 2 f §, 4 luvun 1 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laissa 116/2026, uusi 4 momentti, 5 luvun 7 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 384/2017, uusi 2 momentti, 7 luvun 1 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 116/2026, uusi 5 momentti, 13 luvun 2 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 116/2026, uusi 5 momentti, lakiin uusi 14 a luku. 15 luvun 1 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on laeissa 394/2015, 384/2017, 820/2019, 1303/2021 ja 116/2026, uusi 7 a

kohta ja 15 luvun 2 §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 394/2015, 291/2021 ja 307/2023, uusi 6 kohta seuraavasti:

1 luku

Tutkintavankeuden toimeenpanon yleiset periaatteet

2 §

Tutkintavankeuden päätyminen

Mielenterveyslain 2 luvussa tarkoitettuun hoitoon määrätyn potilaan kuljetuksesta hänen vapautuessaan tutkintavankeudesta säädetään mainitun lain 31 b §:ssä. Kuljetuksen järjestämiseksi vapautunutta tutkintavankia voidaan pitää vapautensa menettäneenä kuljetuksen alkamiseen saakka, kuitenkin enintään kuusi tuntia. Rikosseuraamuslaitos tai poliisi on velvollinen maksutta antamaan virka-apua kuljetukseen. Virka-apua antaa se viranomaisen, jonka säilytettävänä vapautunut tutkintavanki on. Rikosseuraamuslaitos ja poliisi voivat yksittäisessä tapauksessa sopia virka-avun antamisesta toisin, jos se on turvallisuussyistä tai muista erityisistä syistä tarkoituksenmukaista.

2 luku

Saapuminen vankilaan

6 §

Tarkemmat säännökset ja määräykset

Rikosseuraamuslaitos antaa tarkemmat määräykset tulotarkastuksessa noudatettavasta menettelystä.

3 luku

Sijoittaminen vankilassa, perushuolto ja siirtäminen

2 a §

Sopimusosasto

Tutkintavanki voidaan sijoittaa sopimusosastolle, jos sijoittaminen on perusteltua ottaen huomioon tutkintavangin sijoittamisen yleiset periaatteet ja jos tutkintavanki sitoutuu päihitteettömyyteen sekä 11 luvun 7 §:ssä tarkoitettuun päihitteettömyyden valvontaan eikä pakkokeinolain 4 luvun nojalla määrätty yhteydenpitorajoitus estä sijoittamista.

Sopimusosastolle sijoittaminen tulee peruuttaa, jos sijoittamiselle ei enää ole 1 momentissa tarkoitettuja edellytyksiä.

2 e §

Tehostetun valvonnan osasto

Tutkintavanki voidaan sijoittaa tehostetun valvonnan osastolle, jos sijoittaminen on perusteltua sen estämiseksi, että vanki jatkaa rikollista toimintaa tai muulla tavoin vaarantaa vankilan järjestystä ja turvallisuutta taikka toisen vangin tai muun henkilön turvallisuutta vankilassa.

Tehostetun valvonnan osastolle sijoittamisen edellytyksiä tarkastellaan säännöllisesti. Sijoittaminen tulee peruuttaa, jos sille ei enää ole 1 momentissa tarkoitettuja edellytyksiä. Tutkintavangin hakemusta sijoittamisen peruuttamiseksi ei tarvitse käsitellä uudelleen ennen kuin neljä kuukautta on kulunut edellisestä päätöksestä, jollei osastolle sijoittamisen edellytyksissä ole tapahtunut olennaista muutosta.

Tehostetun valvonnan osastolle sijoitetun tutkintavangin oikeuksien rajoituksista säädetään 4 luvun 1 §:n 2 momentissa, 7 luvun 1 §:n 2 momentissa, 2 §:n 1 momentissa ja 3 §:n 1 momentissa.

2 f §

Peseytyminen

Tutkintavangilla on oikeus peseytymiseen vähintään kerran päivässä. Peseytyminen voidaan keskeyttää tai evätä, jos se on välttämätöntä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi taikka tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi.

3 §

Vaatetus

Tutkintavangin on käytettävä 4 luvussa tarkoitettussa työtoiminnassa työturvallisuuden edellyttämää vaatetusta. Tutkintavangin käyttöön on annettava tällainen vaatetus.

---

5 §

Ulkoilu

Tutkintavangille on annettava mahdollisuus ulkoilla vähintään tunti päivässä. Ulkoilu voidaan keskeyttää tai evätä, jos se on välttämätöntä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi taikka tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi.

9 §

Päätösvalta

Tutkintavangin peseytymisen ja ulkoilun keskeyttämisestä tai epäämisestä päättää vankilan yksikönpäällikkö tai rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty turvallisuudesta

vastaava virkamies tai, jos asia ei siedä viivytystä, ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies. Tutkintavangin omien vaatteiden haltuun antamisen epäämisestä 3 §:n 2 momentin perusteella päättää rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty turvallisuudesta vastaava virkamies taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies. Toiminnoista vastaava virkamies päättää toiminnoista, joissa vangin on käytettävä 3 §:n 4 momentissa tarkoitettua vaatetusta. Ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies voi antaa vangin haltuun sellaisia vangin omia vaatteita, joiden hallussapito on vankilassa sallittua. Perusruokavaliosta poikkeamisesta päättää rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty toiminnoista tai turvallisuudesta vastaava virkamies.

---

10 §

Tarkemmat säännökset ja määräykset

Oikeusministeriön asetuksella annetaan tarkemmat säännökset miesten, naisten ja alaikäisten tutkintavankien sijoittamiseen tarkoitetuista vankiloista.

Tarkemmat määräykset ruoka- ja perushuollosta, asumisesta sekä tupakkatuotteiden, tupakointivälineiden ja sytytysvälineiden haltuun antamisesta ja säilyttämisestä antaa Rikosseuraamuslaitos.

4 luku

Toiminta

1 §

Toimintaan osallistuminen

Tehostetun valvonnan osastolle sijoitettu tutkintavanki voi osallistua vain osastolle soveltuviin toimintoihin. Tehostetun valvonnan osastolle sijoitettu tutkintavanki voi kuitenkin osallistua toimintaan osaston ulkopuolella, jollei se vaaranna vankilan järjestystä ja turvallisuutta tai toisen vangin tai muun henkilön turvallisuutta.

Jos tutkintavanki osallistuu toimintaan, ennen toiminnan aloittamista on sovittava toimintarahen perusteista. Toimintaan osallistumisesta tehdään erillinen päätös.

Tutkintavangille ei saa antaa vankeuslain 8 luvun 6 §:ssä tarkoitettua lupaa siviilityöhön eikä saman luvun 9 §:ssä tarkoitettua opintolupaa tai lupaa valvottuun ulkopuoliseen toimintaan. Tutkintavankia ei saa myöskään sijoittaa mainitun lain 8 luvun 10 a §:ssä tarkoitettuun ulkopuoliseen laitokseen.

5 luku

Tutkintavangin omaisuus ja tulot

3 §

Rahan ja muiden maksuvälineiden käyttö vankilassa

Tutkintavangilla on oikeus käyttää henkilökohtaista maksukorttiaan. Muiden maksuvälineiden tai käteisen rahan käyttö on kielletty. Tutkintavangin hallussa olevat rahat ja

muut maksuvälineet otetaan vankilassa säilytettäväksi, talletetaan 2 momentissa tarkoitettulle maksuvälineelle tai talletetaan vangin kustannuksella hänen tililleen pankkiin.

Tutkintavangin käyttöön voidaan 1 momentissa tarkoitettuna maksuvälineen sijasta antaa Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymä maksuväline, jos se on perusteltua tutkintavangin maksuliikenteen järjestämiseksi. Tutkintavangille on tällöin varattava tilaisuus siirtää rahaa maksuvälineeltä muulle pankkitilille, jollei siirron epäminen ole välttämätöntä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi taikka tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi.

Jos tutkintavangin käyttöön ei muualla laissa säädetystä syystä voida antaa 1 tai 2 momentissa tarkoitettua maksuvälinettä, tutkintavangille on järjestettävä mahdollisuus rahan käyttöön muulla tavoin. Tutkintavangille on tällöin varattava tilaisuus siirtää rahaa muulle pankkitilille, jollei siirron epäminen ole välttämätöntä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi taikka tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi.

Tutkintavangille on pyynnöstä annettava ote 2 momentissa tarkoitettuna maksuvälineen tai 3 momentissa tarkoitettuna muun maksujärjestelyn rahavarojen tilinpidosta.

3 a §

Maksuvälineen käytön valvonta

Tutkintavangeille annettujen Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymien maksuvälineiden käyttöä voidaan valvoa tavanomaisesta maksuliikenteestä poikkeavien maksutapahtumien havainnoimiseksi siten, että valvonta kohdistetaan yksinomaan maksutapahtumien lukumäärään ja rahamäärään.

Tutkintavangille annetun Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymän maksuvälineen käyttöä voidaan valvoa siten, että valvonta kohdistetaan yksittäisen tutkintavangin maksuvälineen tilitietoihin, jos se on välttämätöntä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi taikka tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi. Päätös voidaan tehdä enintään 30 päivän määräajaksi kerrallaan.

4 §

Tavarankäytön hankkiminen vankilassa

Vankilan on järjestettävä tutkintavangille mahdollisuus hankkia elintarvikkeita ja muuta henkilökohtaiseen käyttöön sopivaa tavaraa.

Tutkintavanki saa hankkia vankilan välityksellä käyttöesineitä ja tarvikkeita, joiden hallussapito on 1 §:n 1 ja 2 momentin nojalla sallittu.

6 §

Omaisuuksien palauttaminen

Kun tutkintavanki vapautuu vankilasta, hänen rahansa, muut maksuvälineensä ja omaisuutensa on luovutettava hänelle omaisuusluettelon allekirjoitusta vastaan. Edellä 3 §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitettuna rahavarat talletetaan tutkintavangin ilmoittamalle tilille. Jos tallettaminen pankkitilille ei ole mahdollista, rahavarat luovutetaan tutkintavangille käteisenä rahana tai muulla tarkoituksenmukaisella tavalla. Jos tutkintavanki ei allekirjoita

omaisuusluetteloa, kahden Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehen on todistettava luettelo oikeaksi.

---

7 §

Käyttöraha ja toimintaraha

Käyttöraha ja toimintaraha maksetaan tutkintavangin ilmoittamalle pankkitilille tai 3 §:n 2 momentissa tarkoitettuun maksuvälineeseen liitetyle tilille. Edellä 3 §:n 3 momentissa tarkoitettussa tilanteessa tutkintavangille maksettavasta käyttörähasta ja toimintarahasta on pidettävä kirjaa muulla tavoin. Käyttöraha ja toimintaraha maksetaan vähintään kerran kuukaudessa.

8 §

Päätösvalta

Ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies tekee päätöksen siitä, että omaisuutta ei anneta tutkintavangin haltuun. Ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies voi antaa tutkintavangin haltuun sellaisia esineitä ja aineita, joiden hallussapito on vankilassa sallittua.

Käyttörahan ja toimintarahan maksamisesta päättää vankilan yksikönpäällikkö tai rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty toiminnoista vastaava virkamies taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies.

Edellä 3 §:n 2 momentissa tarkoitettun maksuvälineen antamisesta vangin käyttöön tai 3 §:n 3 momentissa tarkoitettua rahan käytön järjestämisestä päättää ohjauksen ja valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies. Mainituissa lainkohdissa tarkoitettua rahan siirtämisen epäämisestä päättää vankilan yksikönpäällikkö tai rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty turvallisuudesta vastaava virkamies.

Edellä 3 a §:n 2 momentissa tarkoitettua Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymän maksuvälineen käytön valvonnasta päättää turvallisuudesta vastaava virkamies taikka rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies.

9 §

Tarkemmat säännökset ja määräykset

Tarkemmat säännökset tutkintavangin hallussaan pitämästä omaisuudesta ja tavaroiden hankkimisesta annetaan valtioneuvoston asetuksella.

Rikosseuraamuslaitos antaa tarkemmat määräykset:

1) tutkintavangin käyttöön 3 §:n nojalla annettavan maksuvälineen ominaisuuksista, käyttöön antamisesta, säilyttämisestä ja käytöstä sekä 3 §:n 3 momentissa tarkoitettua rahan käytön järjestämisestä;

2) omaisuuden säilyttämisestä, lähettämisestä ja hävittämisestä;

3) omaisuusluettelosta ja siitä, mitä omaisuutta luetteloon merkitään;

4) vankeuslain 9 luvun 6 §:ssä tarkoitettun provision maksamisesta ja määrästä.

Sosiaali- ja terveydenhuolto

2 §

Tilapäinen hoito ja tutkimus vankilan ulkopuolella

Jos sairasta tai vammautunutta tutkintavankia ei voida asianmukaisesti hoitaa tai tutkia Vankiterveydenhuollon yksikössä, hänet on lähetettävä tarpeellisen valvonnan alaisena tilapäisesti vankilan ulkopuolelle hoitoon tai tutkimukseen. Valvonnasta säädetään 9 luvun 14 §:n 3 momentissa.

Sen estämättä mitä potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 4 §:ssä ja hallintolain 45 §:ssä säädetään, Rikosseuraamuslaitos voi jättää ilmoittamatta tutkintavangille hoitoon pääsyn tarkan ajankohdan, jos se on välttämätöntä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi taikka tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi. Päätöksessä on kuitenkin ilmoitettava riittävät tiedot hoitokäyntiin valmistautumista varten.

7 luku

Vapaa-aika

1 §

Vapaa-ajan toiminta

Tehostetun valvonnan osastolle sijoitettu tutkintavanki saa osallistua vapaa-ajan toimintoihin ja viettää vapaa-aikaa yhdessä muiden osastolle sijoitettujen tutkintavankien kanssa.

Osallistuminen voidaan kieltää tai sitä rajoittaa, jos tutkintavanki:

- 1) suorittaa 10 luvun 4 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettua yksinäisyysrangaistusta; taikka
- 2) on 10 luvun 11 §:ssä tai 13 luvun 1 §:n 1 momentissa tarkoitettuna toimenpiteen kohteena.

Tutkintavangin osallistuminen vapaa-ajan tilaisuuteen voidaan keskeyttää tai evätä, jos se on perusteltua rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi taikka tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi.

2 §

Uskonnonharjoitus

Tutkintavangilla on oikeus osallistua vankilassa järjestettyihin jumalanpalveluksiin, hartaushetkiin ja muihin hengellisiin tilaisuuksiin, jollei hän ole:

- 1) sijoitettu varmuusosastolle tai tehostetun valvonnan osastolle taikka suorita 10 luvun 4 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettua yksinäisyysrangaistusta; taikka

---

Tutkintavangin osallistuminen 1 momentissa tarkoitettuun tilaisuuteen voidaan keskeyttää tai evätä, jos se on perusteltua rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi taikka tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi. Jos tutkintavanki ei saa osallistua yhteisiin tilaisuuksiin, hänen mahdollisuudestaan uskonnonharjoitukseen on huolehdittava muulla tavoin.

---

3 §

Kirjasto

Tutkintavangin pääsy vankilan kirjastoon voidaan keskeyttää tai evätä, jos se on perusteltua rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi taikka tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi.

5 §

Päätösvalta

Vapaa-ajan toimintaan, jumalanpalvelukseen, hartaushetkeen ja muuhun uskonnolliseen tilaisuuteen osallistumisen taikka kirjastoon pääsyn keskeyttämisestä tai epäämisestä sekä 1 §:n 2 momentissa tarkoitettua osallistumisen kieltämisestä tai rajoittamisesta päättää ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies taikka, jos asia ei siedä viivytystä, ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies. Ennen epäämispäätöksen tekemistä tulee kuulla tilaisuuden järjestäjää.

8 luku

Kirjeenvaihto, puhelut ja sähköinen viestintä

1 §

Kirjeenvaihto ja postilähetysten tarkastaminen

Tutkintavangilla on oikeus kirjeenvaihtoon postin välityksellä, jollei tätä oikeutta ole pakkokeinolain 4 luvun nojalla rajoitettu.

Tutkintavangille saapunut tai vangilta peräisin oleva suljettu kirje tai muu postilähetys voidaan tarkastaa läpivalaisemalla tai muulla vastaavalla tavalla sitä avaamatta sen selvittämiseksi, sisältääkö se 5 luvun 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettuja kiellettyjä aineita tai esineitä.

Tutkintavangille saapunut kirje tai muu postilähetys voidaan avata ja sen sisältö tarkastaa lähetyksen sisältämää viestiä lukematta sen selvittämiseksi, sisältääkö se 5 luvun 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettuja aineita tai esineitä. Tutkintavangilta peräisin oleva kirje tai muu postilähetys voidaan avata ja sen sisältö tarkastaa lähetyksen sisältämää viestiä lukematta, jos se on perusteltua sen selvittämiseksi, sisältääkö se 5 luvun 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettuja aineita tai esineitä.

Jos tarkastuksen yhteydessä löydetään aineita tai esineitä, joita tutkintavangilla ei ole lupa pitää hallussaan, ne on otettava vankilassa säilytettäväksi. Rahan käsittelyssä noudatetaan 5 luvun 3 §:ää. Omaisuuden alkuperän laillisuutta epäiltäessä tehtävästä ilmoituksesta säädetään 16 luvun 1 §:n 1 momentin 9 kohdassa.

2 §

Viestin lukeminen ja jäljennöksen ottaminen

Tutkintavangille saapunut tai tutkintavangilta peräisin oleva kirje, muu postilähetys ja viesti saadaan lukea ja ottaa siitä jäljennös, jos se on välttämätöntä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi taikka tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi. Lukemiseen oikeuttava päätös voidaan tehdä enintään 30 päivän määräajaksi kerrallaan.

Tutkintavangin on merkittävä nimensä muulle kuin 3 §:ssä tarkoitetulle valvontaviranomaiselle lähettämäänsä kirjeeseen, muuhun postilähetykseen ja viestiin, jollei hän anna niitä henkilökohtaisesti suoraan vankilan henkilökunnalle. Tutkintavangilta peräisin oleva kirje, muu postilähetys tai viesti voidaan lähettäjän selvittämiseksi avata, jollei lähettäjää voida selvittää kirjettä, postilähetystä tai viestiä avaamatta. Tällöin kirjettä tai viestiä ei saa lukea enempää kuin lähettäjän selvittämiseksi on välttämätöntä.

2 a §

Lukemisesta ilmoittaminen

Jos tutkintavangille saapunut tai häneltä peräisin oleva kirje, muu postilähetys tai viesti luetaan, lukemisesta ja lukemisen perusteesta on viipymättä annettava tutkintavangille tieto. Ilmoittamista voidaan lykätä, jos se on välttämätöntä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi taikka tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi. Ilmoitus lukemisesta ja sen perusteesta on kuitenkin annettava 30 päivän kuluessa lukemisesta tai, jos tutkintavanki vapautetaan ennen mainittua määräaika, viimeistään tutkintavangin vapautuessa, jollei muusta lainsäädännöstä muuta johdu.

Jos kirje lukemisen jälkeen pidätetään 5 §:ssä tarkoitetulla perusteella, tiedon antamisessa noudatetaan mainittua pykälää.

4 §

Kirjeenvaihto asiamiehen kanssa

Tutkintavangin asianajajalleen tai muulle oikeudenkäymiskaaren 15 luvun 2 §:n 1 tai 6 momentissa tarkoitetulle oikeudenkäyntiasiamiehelle tai -avustajalle osoittamaa kirjettä tai muuta postilähetystä ei saa tarkastaa eikä lukea.

Tutkintavangille saapunut kirje tai muu postilähetys, johon merkitystä lähettäjätiedosta ilmenee, että kirjeen lähettäjä on 1 momentissa tarkoitettu asiamies, voidaan tutkintavangin läsnä ollessa avata ja sen sisältö tarkastaa lähetysten sisältämää viestiä lukematta, jos se on välttämätöntä sen selvittämiseksi, sisältääkö kirje 5 luvun 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettuja aineita tai esineitä. Tarkastuksessa noudatetaan muutoin, 1 §:n 4 momenttia.

5 §

Kirjeen tai postilähetysten pidättäminen

Tutkintavangin lähettämä tai hänelle saapunut kirje, muu postilähetys tai viesti saadaan pidättää, jos pidättäminen on välttämätöntä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi taikka tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi.

Kirjeen, muun postilähetysten tai viestin pidättämisestä ja pidättämisen syystä on annettava viipymättä tieto vastaanottajalle tai lähettäjälle, jollei 1 momentissa mainitusta syystä muuta johdu. Kirje, muu postilähetys tai viesti, jota ei 1 momentissa tarkoiteta syystä toimiteta perille, on palautettava lähettäjälle tai annettava tutkintavangille hänen vapautuessaan.

Tutkintavangin lähettämä postiennakkotilaus tai muu luotolla tapahtuva tilaus voidaan pidättää, jos tutkintavangilla ei ole varoja tilauksen maksamiseen. Tilattu lähetys voidaan palauttaa lähettäjälle ilman tutkintavangin suostumusta.

6 §

Puhelimen käyttö

Tutkintavangille on annettava omalla kustannuksellaan mahdollisuus olla puhelimitse yhteydessä vankilan ulkopuolelle, jollei tätä oikeutta ole pakkokeinolain 4 luvun mukaisesti rajoitettu.

Puhelimen käyttö tulee sallia sitä varten varattuina aikoina niin usein kuin se vankilan järjestystä ja toimintaa haittaamatta on mahdollista ja muulloinkin, jos se on tarpeen tutkintavangin yhteyksien säilymiseksi tai muusta tärkeästä syystä. Puhelimen käytön ehdoksi voidaan asettaa, että vanki ilmoittaa, kehen hänellä on tarkoitus olla yhteydessä. Puhelimen käyttö voidaan keskeyttää tai evätä, jos se on perusteltua rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi taikka tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi.

---

7 §

Puhelun kuunteleminen ja tallentaminen

Tutkintavangin 6 §:ssä tarkoitettua puhelua voidaan kuunnella ja puhelu tallentaa, jos se on välttämätöntä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi taikka tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi. Puhelun kuuntelemiseen ja tallentamiseen oikeuttava päätös voidaan tehdä enintään 30 päivän määräajaksi kerrallaan.

---

7 c §

Sähköisen viestinnän valvonta

Sen lisäksi mitä sähköisen viestinnän palveluista annetussa laissa (917/2014) säädetään, Rikosseuraamuslaitoksella on oikeus tarvittaessa hakea tutkintavankien käyttämien internetsivujen ja Rikosseuraamuslaitoksen ylläpitämän sähköpostin viestien välitystiedot vankilan hallinnoimista viestinnän välittämiseen ja käsittelyyn tarkoitetuista laitteista ja järjestelmistä. Välitystiedot on hävitettävä viipymättä toimenpiteen jälkeen, jollei laissa toisin säädetä.

Tutkintavangille Rikosseuraamuslaitoksen ylläpitämään sähköpostiin saapuneen ja hänen lähettämänsä sähköpostiviestin valvonnassa sovelletaan 2, 2 a ja 3–5 §:ää. Varmuosastolla olevan tutkintavangin vankisähköpostin valvontaan sovelletaan kuitenkin 8 §:n 1 momenttia.

Tutkintavangin 7 a ja 7 b §:ssä tarkoitettua sähköistä viestintää voidaan valvoa teknisellä valvonnalla ja siten, että Rikosseuraamuslaitoksen virkamies on läsnä.

Sähköpostin tai internetin käyttö voidaan keskeyttää tai evätä, jos se on perusteltua rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi taikka tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi.

8 §

Kirjeenvaihto ja puhelut varmuusosastolla

Varmuusosastolla olevalta tutkintavangilta peräisin oleva ja tutkintavangille saapunut muu kuin 3 ja 4 §:ssä tarkoitettu kirje, muu postilähetys ja viesti voidaan lukea ja ottaa siitä jäljennös rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi taikka tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi. Muutoin tutkintavangin kirjeenvaihtoon sovelletaan 1 §:ää, 2 §:n 2 momenttia sekä 2 a, 3–5 ja 9 §:ää.

Varmuusosastolla olevan tutkintavangin 6 §:ssä tarkoitettua puhelua voidaan kuunnella ja puhelu tallentaa rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi taikka tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi. Muutoin puhelun kuuntelemiseen sovelletaan 7 §:n 2 ja 3 momenttia.

9 §

Päätösvalta

Sähköpostin tai internetin käyttöä koskevasta luvasta ja luvan peruuttamisesta päättää vankilan yksikönpäällikkö tai turvallisuudesta taikka toiminnoista vastaava virkamies. Sähköpostin tai internetin käytön keskeyttämisestä tai epäämisestä päättää ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies tai ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies. Internetsivujen avaamisesta päättää Rikosseuraamuslaitoksen työjärjestyksessä määrätty Rikosseuraamuslaitoksen virkamies.

10 §

Tarkemmat säännökset ja määräykset

Tarkemmat säännökset kirjeiden tarkastamis-, lukemis-, jäljentämis- ja pidättämismenettelystä sekä puhelun kuuntelemisesta ja tallentamisesta annetaan valtioneuvoston asetuksella.

Rikosseuraamuslaitos antaa tarkemmat määräykset:

- 1) vankiloiden puhelinjärjestelmästä;
- 2) matkapuhelimen haltuun antamisesta, säilyttämisestä ja käytöstä;
- 3) internet-sivujen avaamisessa noudatettavasta menettelystä.

9 luku

Tapaamiset ja muut yhteydet vankilan ulkopuolelle

1 §

Tapaaminen

Valvotussa tapaamisessa, 3 §:ssä tarkoitettussa lapsen tapaamisessa, 5 §:ssä tarkoitettussa vankien välisessä valvotussa tapaamisessa ja 10 §:ssä tarkoitettussa yhteydenpidossa videoyhteyden välityksellä tutkintavangin ja tapaajan välinen keskustelu voidaan kuunnella ja

tallentaa teknisellä laitteella, jos se on välttämätöntä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi taikka tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi. Keskustelun kuuntelusta ja tallentamisesta on ennen toimenpiteen aloittamista ilmoitettava tutkintavangille ja tapaajalle. Varmuusosastolle sijoitetun tutkintavangin keskustelu voidaan kuunnella ja tallentaa tässä momentissa tarkoitettussa tapaamisessa ja yhteydenpidossa videoyhteyden välityksellä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi taikka tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi.

Tapaaminen voidaan järjestää erillään muista tutkintavangeista ja tapaajista, jos se on perusteltua rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi taikka tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi. Tapaaminen on mahdollisuuksien mukaan järjestettävä erillään muista tutkintavangeista ja tapaajista myös tutkintavangin tai tapaajan pyynnöstä. Tässä momentissa tarkoitettussa tapaamisessa tutkintavanki ja tapaaja eivät saa käyttää muistiinpanovälineitä.

---

4 §

Asiamiehen tapaaminen

Tapaamista voidaan valvoa, jos se on välttämätöntä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi, tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi taikka jos tutkintavanki tai asiamies sitä nimenomaisesti pyytää. Valvonta suoritetaan näköyhteyden tai teknisen laitteen avulla tutkintavangin ja asiamiehen välistä keskustelua kuulematta ja tallentamatta. Tapaaminen voidaan tarvittaessa järjestää myös tilassa, jossa tutkintavangin ja asiamiehen välissä on rakenteellisia esteitä. Tapaamisen valvonnasta on ennen valvonnan aloittamista ilmoitettava tutkintavangille ja hänen asiamiehelleen.

---

6 §

Tapaamisen keskeyttäminen

Tapaaminen voidaan keskeyttää, jos se on perusteltua rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi taikka tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi.

---

7 §

Tapaamisen peruuttaminen ja epäminen

Tapaaminen voidaan evätä, jos:

- 1) tapaaja ei pysty luotettavasti todistamaan henkilöllisyyttään;
- 2) tapaaja kieltäytyy 12 luvun 2 §:ssä tarkoitettusta turvatarkastuksesta tai 3 §:ssä tarkoitettusta henkilöntarkastuksesta;
- 3) tapaaja on ulkonaisista merkeistä päätellen päihtynyt;

4) se on muuten perusteltua rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi taikka tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi.

---

8 §

Tapaamiskielto

Tapaajalle voidaan antaa olosuhteisiin nähden kohtuullinen enintään kuuden kuukauden pituinen kielto tapaamisiin ja yhteydenpitoon videoyhteyden välityksellä, jos se on välttämätöntä sen vuoksi, että tapaajan on todettu kuljettaneen tai yrittäneen kuljettaa 5 luvun 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettuja aineita tai esineitä vankilaan tai muulla tavoin vaarantaneen vankilan järjestystä ja turvallisuutta, tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuutta taikka tutkintavankeuden tarkoitusta. Tapaamiskieltoa voidaan jatkaa enintään 30 päiväksi kerrallaan, jos se on edelleen välttämätöntä kiellon perusteena olevan toiminnan estämiseksi.

---

9 §

Tavaroiden vastaanottaminen ja tarkastaminen

Tapaamisen yhteydessä vankilassa voidaan ottaa vastaan vähäinen määrä sellaisia tavaroita tai esineitä, joiden hallussapito vankilassa on 5 luvun 1 §:n 1 ja 2 momentin mukaan sallittu. Tapaajan tuomat tavarat on tarkastettava ennen niiden luovuttamista vangille.

14 §

Tutkintavangin poistumisluvat

Tutkintavangille on myönnettävä poistumislupa vakavasti sairaana tai saattohoidossa olevan lähiomaisen tai muun läheisen tapaamista samoin kuin lähiomaisen tai muun läheisen hautaan saattamista tai muuta vastaavaa erittäin tärkeää syytä varten, jollei tätä oikeutta yhteydenpitoon ole pakkokeinolain 4 luvun nojalla rajoitettu. Poistumislupa myönnetään siksi ajaksi, jota erittäin tärkeä syy vaatii. Sen kesto voidaan kuitenkin rajoittaa, jos se on perusteltua karkaamisen, vapauttamisyrityksen tai rikoksen estämiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi.

Tutkintavangille voidaan myöntää poistumislupa kiireellisen ja välttämättömän asian hoitamiseksi, jollei tätä oikeutta yhteydenpitoon ole pakkokeinolain 4 luvun nojalla rajoitettu. Poistumislupa voi kestää enintään kuusi tuntia ja sen kokonaiskestoon lisätään kohtuullinen matka-aika.

Tutkintavankia on poistumisluvan aikana valvottava Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehen saattamana. Poistumislupa voidaan liittää lupamääräyksiä.

Poistumislupa voidaan keskeyttää, jos tutkintavanki rikkoo lupamääräyksiä tai tekee poistumisluvalla rikoksen. Poistumislupa voidaan keskeyttää myös, jos se on perusteltua rikoksen estämiseksi, karkaamisen tai vapauttamisyrityksen estämiseksi, vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi taikka tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi.

17 §

Tarkemmat säännökset

Tarkemmat säännökset poistumislupaan liitettävistä lupamääräyksistä, tapaamiskiellosta ja sen sisällöstä, tapaamisen valvonnan järjestämisestä sekä tapaamistilojen teknisistä ja rakenteellisista valvontajärjestelyistä annetaan valtioneuvoston asetuksella.

10 luku

Vankilan järjestys ja kurinpito

1 §

Vankilan järjestyssääntö

Vankilassa on järjestyssääntö, joka sisältää tätä lakia ja sen nojalla annettuja säännöksiä ja määräyksiä tarkempia määräyksiä:

- 1) vankilan alueella liikkumisesta;
- 2) vankilan osastoista;
- 3) vankilassa ja sen osastoilla järjestettävistä toiminnoista ja vapaa-ajantoiminnoista;
- 4) tupakoinnin järjestämisestä;
- 5) tapaamisten ja yhteydenpidon videoyhteyden välityksellä, kirjeenvaihdon, puhelimen käytön, sähköpostin käytön ja internetin käytön järjestämisestä;
- 6) elintarvikkeiden ja muun henkilökohtaiseen käyttöön sopivan tavaran sekä käyttöesineiden ja tarvikkeiden hankkimisesta vankilassa ja vastaanottamisesta vankilan ulkopuolelta;
- 7) tutkintavangin omaisuuden säilyttämisestä.

10 §

Kurinpitoasian käsittely

Järjestysrikkomus käsitellään siinä vankilassa, johon tutkintavanki on sijoitettu tai jossa tutkintavanki syyllistyi järjestysrikkomukseen. Vangin kuljetuksen aikana tekemä järjestysrikkomus käsitellään kuitenkin siinä vankilassa, johon tutkintavanki saapuu.

11 §

Tutkintavangin pitäminen erillään selvittämisen aikana

Järjestysrikkomusta selvitettäessä ja päätöstä kurinpitoasiassa odottaessa tutkintavanki voidaan pitää erillään muista vangeista, jos se on perusteltua järjestysrikkomuksen selvittämiseksi. Erillään pitäminen ei saa kestää kauempaa kuin on välttämätöntä eikä yli seitsemää vuorokautta. Erillään pitämisestä tulee mahdollisimman pian ilmoittaa terveydenhuollon ammattihenkilölle.

---

11 luku

Vankilan tilojen ja tutkintavangin tarkastaminen

1 §

Valvonta vankilassa

Tutkintavankeja ja tutkintavankien käytössä oleva tiloja on valvottava rikosten estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, tutkintavankien ja muiden henkilöiden turvallisuuden suojelemiseksi ja tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi.

---

2 §

Asuintilojen ja omaisuuden tarkastus

Tutkintavankien asuintiloja sekä heidän käytössään ja vankilan alueella olevaa omaisuuttaan voidaan tarkastaa rikosten estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, tutkintavankien ja muiden henkilöiden turvallisuuden suojelemiseksi, tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi tai epäillyn järjestyksirikkomuksen selvittämiseksi. Käyttöesineiden, rahan ja muiden maksuvälineiden sekä muun omaisuuden hallussapidosta säädetään 5 luvussa.

4 §

Tutkintavangin henkilöntarkastus

Tutkintavangille voidaan tehdä henkilöntarkastus rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi taikka tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi vankilaan saapumisen tai palaamisen taikka valvomattoman tapaamisen ja lapsen tapaamisen yhteydessä. Tutkintavangille voidaan tehdä henkilöntarkastus myös muulloin, jos se on perusteltua rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi, tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi taikka epäillyn järjestyksirikkomuksen selvittämiseksi.

---

5 §

Erityistarkastus

Vankilassa, sen osastolla tai muussa tilassa voidaan suorittaa erityistarkastus, jos se on perusteltua rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi taikka tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi.

Kun vankilan osastolla tai muussa tilassa suoritetaan erityistarkastus, tutkintavangin henkilöntarkastus voidaan tehdä kaikille osastolle sijoitetuille tai tarkastettavassa tilassa oleskeleville tutkintavangeille.

6 §

Tutkintavangin henkilönkatsastus

Tutkintavangille voidaan tehdä henkilönkatsastus, jos se on välttämätöntä sen selvittämiseksi, onko tutkintavangilla vankilassa tai sinne tullessaan kehossaan 5 luvun 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettuja kiellettyjä aineita tai esineitä, jotka voivat aiheuttaa vakavaa vaaraa vankilan järjestykselle tai turvallisuudelle taikka tutkintavangin hengelle tai terveydelle.

Henkilönkatsastus käsittää kehon tarkastamisen, näytteen ottamisen tai muun kehoon kohdistuvan tutkimuksen.

Lääketieteellistä asiantuntemusta vaativan toimenpiteen voi suorittaa ainoastaan lääkäri.

7 §

Päihteettömyyden valvonta

Tutkintavanki voidaan velvoittaa suorittamaan puhalluskoe taikka antamaan sylki- tai virtsanäyte:

1) jos se on perusteltua sen selvittämiseksi, onko tutkintavanki alkoholin, muun päihdyttävän aineen taikka rikoslain 44 luvun 16 §:ssä tarkoitetun dopingaineen vaikutuksen alainen; tai

2) valvomattoman tapaamisen, lapsen tapaamisen tai sopimusosastolle sijoittamisen, edellytysten selvittämiseksi taikka päihteettömyysvelvollisuuden valvomiseksi.

Tutkintavangilta voidaan määrätä otettavaksi verinäyte, jos se on perusteltua 1 momentissa tarkoitetusta kokeesta tai näytteen antamisesta kieltäytymisen, päihteettömyyden valvonnan turvaamisen tai luotettavan koetuloksen saamisen vuoksi.

Jos päihtymystila on ulkonaisista merkeistä päätellen ilmeinen, puhalluskoetta, sylki-, virtsa- tai verinäytettä ei tarvitse ottaa, ellei vanki sitä vaadi.

12 luku

Muun henkilön tarkastaminen

2 §

Turvatarkastus vankilan alueella

Henkilölle voidaan tehdä vankilassa ja sen alueella turvatarkastus rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi taikka tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi.

---

3 §

Tapaajan henkilöntarkastus

Tapaajalle voidaan tehdä henkilöntarkastus, jos se on perusteltua sen selvittämiseksi, onko tapaajalla mukanaan 5 luvun 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettuja aineita tai esineitä.

---

6 §

Kiinniottaminen ja säilöissäpito

Vankilassa ja sen alueella oleva henkilö voidaan ottaa kiinni, jos kiinniottaminen on välttämätöntä rikoksen estämiseksi tai selvittämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi taikka tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi.

---

8 §

Päätösvalta

Tapaajan henkilöntarkastuksesta ja vankilasta poistamisesta päättää valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies. Henkilön kiinni ottamisesta päättää vankilan yksikönpäällikkö, turvallisuudesta vastaava virkamies, valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies tai ohjaus- ja valvontatehtävissä toimiva virkamies. Kiinni otetun henkilön säilöissäpidosta päättää vankilan yksikönpäällikkö.

13 luku

Turvaamistoimenpiteet ja voimakeinojen käyttö

2 §

Sitominen

Edellä 1–3 momentissa säädettyä sovelletaan myös vapautuneeseen tutkintavankiin 1 luvun 2 §:n 4 momentissa tarkoitetun kuljetuksen aikana.

4 §

Eristämistarkkailu

Tutkintavanki voidaan sijoittaa eristämistarkkailuun, jos se on välttämätöntä sen selvittämiseksi, onko vangilla vankilassa tai sinne tullessaan kehossaan tämän lain 5 luvun 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettuja kiellettyjä aineita tai esineitä taikka sen varmistamiseksi, että henkilökatsastuksessa havaitut aineet ja esineet poistuvat hänen kehostaan. Eristämistarkkailussa tutkintavanki sijoitetaan selliin, jossa häntä ja kiellettyjen aineiden tai esineiden poistumista hänen kehostaan voidaan ympärivuorokautisesti tarkkailla ja valvoa teknisin apuvälinein tai muulla tavoin. Tällöin tutkintavangilta voidaan edellyttää myös erityisen tarkkailuvaatetuksen käyttöä. Eristämistarkkailuun sijoitetun tutkintavangin tulee pyynnöstään päästä viivytyksettä WC-tiloihin.

6 §

Voimakeinojen käyttö

Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehellä on virkatehtävää suorittaessaan oikeus käyttää voimakeinoja:

1) tutkintavangin karkaamisen tai luvatta poistumisen estämiseksi, vastarinnan murtamiseksi ja tässä tai 11 luvussa tarkoitetun valvonta-, tarkastus- ja turvaamistoimenpiteen suorittamiseksi sekä 1 luvun 2 §:n 4 momentissa tarkoitetun vapautuneen tutkintavangin kuljetuksen turvallisuudesta huolehtimiseksi;

---

9 §

Tarkemmat säännökset ja määräykset

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset:

- 1) tarkkailun, eristämistarkkailun ja erillään pitämisen täytäntöönpanosta ja olosuhteista;
- 2) voimankäyttövälineistä ja sitomiseen käytettävistä välineistä sekä niiden säilyttämisestä ja hävittämisestä;
- 3) voimakeinojen ja turvaamistoimien käytön koulutuksen järjestämisestä;
- 4) oikeudesta kantaa voimankäyttövälineitä;
- 5) sitomisen ja voimankäyttövälineen käytön kirjaamisesta.

Rikosseuraamuslaitos voi antaa tarkempia määräyksiä voimakeinojen ja turvaamistoimien käytön koulutuksen sisällöstä.

14 a luku

Poikkeukset yhteiskunnallisissa häiriötilanteissa

1 §

Poikkeusten soveltaminen

Tämän luvun säännösten nojalla voidaan jäljempänä säädetyllä tavalla poiketa 3, 4, 7 ja 9 luvun säännöksistä normaaliolojen vakavissa häiriötilanteissa ja valmiuslain (1552/2011) 3 §:ssä tarkoitetuissa poikkeusoloissa.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu normaaliolojen vakava häiriötilanne on:

- 1) yhteiskunnan rakenteisiin tai laajoihin ihmisjoukkoihin kohdistettu terroristinen teko, sen välitön uhka tai muu sisäistä turvallisuutta vakavasti vaarantava rikollinen toiminta;
- 2) yleistä järjestystä ja turvallisuutta vakavasti vaarantava laaja-alainen häiriötilanne;
- 3) kriittiseen infrastruktuuriin, tietojärjestelmiin tai tietoverkkoihin kohdistuva laaja-alainen tai vakava häiriötilanne;
- 4) pandemia;
- 5) sotilaallisen voiman käyttö tai sen uhka;
- 6) laajamittainen maahantulo ja painostaminen maahantulijoita ohjaamalla;
- 7) muu vaikutuksiltaan 1—6 kohtaan rinnastuva vakava häiriötilanne.

2 §

Tutkintavankien evakuointi

Vankilan kaikki tutkintavangit voidaan siirtää muuhun vankilaan tai muihin vankiloihin 1 §:ssä tarkoitetuissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa, jos siirtäminen on välttämätöntä sen varmistamiseksi, että tutkintavankeuden toimeenpano on turvallista yhteiskunnalle, henkilökunnalle ja tutkintavangeille.

3 §

Ulkoilun epääminen

Ulkoilu voidaan tapauskohtaisesti vankilassa tai sen osastolla evätä 1 §:ssä tarkoitetuissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa, jos se on välttämätöntä sen varmistamiseksi, että

tutkintavankeuden toimeenpano on turvallista yhteiskunnalle, henkilökunnalle ja tutkintavangeille.

4 §

Toiminnan järjestämisen rajoittaminen

Toiminnan järjestämistä voidaan vankilassa tai sen osastolla rajoittaa 1 §:ssä tarkoitetuissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa, jos se on välttämätöntä sen varmistamiseksi, että tutkintavankeuden toimeenpano on turvallista yhteiskunnalle, henkilökunnalle ja tutkintavangeille. Tutkintavangeille on mahdollisuuksien mukaan järjestettävä sellaista korvaavaa toimintaa, jota vankilassa olosuhteet huomioiden voidaan järjestää.

Jos on ilmeistä, ettei 1 momentissa tarkoitettu rajoittaminen ole riittävää tutkintavankeuden toimeenpanon turvallisuuden varmistamiseksi, toiminnan järjestäminen voidaan keskeyttää kokonaan, jos se on välttämätöntä sen varmistamiseksi, että tutkintavankeuden toimeenpano on turvallista yhteiskunnalle, henkilökunnalle ja tutkintavangeille.

Tutkintavangin osallistumista oppivelvollisuuden mukaiseen opetukseen ei voida rajoittaa tai keskeyttää.

Toiminnan järjestämisen rajoittaminen tai keskeyttäminen voivat kestää enintään 30 päivää. Niitä voidaan jatkaa enintään 30 päiväksi kerrallaan, jos se on edelleen välttämätöntä 1 tai 2 momentissa säädetyistä syistä. Rajoittaminen ja keskeyttäminen on päätettävä viipymättä, jos normaaliolojen vakava häiriötilanne tai poikkeusolot päättyvät.

5 §

Vapaa-ajan toiminnan järjestämisen rajoittaminen

Vapaa-ajantoimintaa ja kirjastoon pääsyä sekä uskonnollisiin tilaisuuksiin pääsyä voidaan vankilassa tai sen osastolla rajoittaa 1 §:ssä tarkoitetuissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa, jos se on välttämätöntä sen varmistamiseksi, että tutkintavankeuden toimeenpano on turvallista yhteiskunnalle, henkilökunnalle ja tutkintavangeille. Tutkintavangeille on mahdollisuuksien mukaan järjestettävä sellaista korvaavaa vapaa-ajantoimintaa, jota vankilassa olosuhteet huomioiden voidaan järjestää.

Jos on ilmeistä, ettei 1 momentissa tarkoitettu rajoittaminen ole riittävää tutkintavankeuden toimeenpanon turvallisuuden varmistamiseksi, vapaa-ajantoiminta, kirjastoon pääsy tai uskonnollisiin tilaisuuksiin pääsy voidaan keskeyttää kokonaan, jos se on välttämätöntä sen varmistamiseksi, että tutkintavankeuden toimeenpano on turvallista yhteiskunnalle, henkilökunnalle ja tutkintavangeille. Tutkintavankien kirjastopalveluista ja mahdollisuudesta uskonnonharjoittamiseen on tällöin huolehdittava muulla tavoin.

Vapaa-ajantoiminnan ja kirjastoon pääsyn sekä uskonnollisiin tilaisuuksiin pääsyn rajoittaminen tai keskeyttäminen voivat kestää enintään 30 päivää. Niitä voidaan jatkaa enintään 30 päiväksi kerrallaan, jos se on edelleen välttämätöntä 1 tai 2 momentissa säädetyistä syistä. Rajoittaminen ja keskeyttäminen on päätettävä viipymättä, jos normaaliolojen vakava häiriötilanne tai poikkeusolot päättyvät.

6 §

Tapaamisten rajoittaminen

Tutkintavankien tapaamisia voidaan vankilassa tai sen osastolla rajoittaa 1 §:ssä tarkoitetuissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa, jos rajoittaminen on välttämätöntä sen varmistamiseksi, että tutkintavankeuden toimeenpano on turvallista yhteiskunnalle, henkilökunnalle ja tutkintavangeille.

Jos on ilmeistä, ettei tapaamisten rajoittaminen ole riittävää tutkintavankeuden toimeenpanon turvallisuuden varmistamiseksi tapaamiset voidaan keskeyttää kokonaan, jos se on välttämätöntä sen varmistamiseksi, että tutkintavankeuden toimeenpano on turvallista yhteiskunnalle, henkilökunnalle ja tutkintavangeille.

Edellä 9 luvun 3 §:ssä tarkoitettuja lapsen tapaamisia, 4 §:ssä tarkoitettuja asiamiehen tapaamisia ja alle 18-vuotiaiden tutkintavankien tapaamisia ei voida rajoittaa tai keskeyttää.

Tapaamisten rajoittaminen tai keskeyttäminen voivat kestää enintään 30 päivää. Niitä voidaan jatkaa enintään 30 päivää kerrallaan, jos se on edelleen välttämätöntä 1 tai 2 momentissa säädetyistä syistä. Rajoittaminen ja keskeyttäminen on päätettävä viipymättä, jos normaaliolojen vakava häiriötilanne tai poikkeusolot päättyvät.

7 §

Rajoittamisen vaikutus tutkintavankia koskeviin päätöksiin

Jos toiminnan järjestämistä on 4 §:ssä tarkoitetulla tavalla rajoitettu tai keskeytetty, tutkintavangin toimintaan sijoittamista koskevaa päätöstä voidaan väliaikaisesti muuttaa rajoitusten edellyttämällä tavalla. Tutkintavangille voidaan antaa mahdollisuus osallistua sellaiseen korvaavaan toimintaan, jota vankilassa olosuhteet huomioiden voidaan järjestää. Toimintaan sijoittamisen väliaikainen muuttaminen ei vaikuta tutkintavangille maksettavaan 5 luvun 7 §:ssä tarkoitettuun toimintarahaan.

Jos tapaamisia on rajoitettu tai ne on kokonaan keskeytetty 6 §:n nojalla, voidaan 9 luvun 2 tai 5 §:ssä tarkoitettu tapaaminen evätä tai jo myönnetty tapaaminen peruuttaa.

8 §

Rajoitusten vaikutus tutkintavankien yhteydenpitoon ja sellin ulkopuoliseen aikaan

Jos tapaamisia on rajoitettu tai ne on kokonaan keskeytetty 6 §:n nojalla, tutkintavangeille on annettava mahdollisuus olla muulla tavoin yhteydessä vankilan ulkopuolelle tavanomaista enemmän.

Jos toiminnan tai vapaa-ajantoiminnan järjestämistä on rajoitettu tai ne on kokonaan keskeytetty 4 tai 5 §:n nojalla, tutkintavangeille on annettava mahdollisuus viettää aikaa sellin ulkopuolella häiriötilanteen sallimalla tavalla.

9 §

Päätösvalta

Operatiivisen vastuualueen johtaja päättää 2 §:ssä tarkoitettusta vankien evakuoimisesta, 4 §:ssä tarkoitettusta toiminnan järjestämisen rajoittamisesta, 5 §:ssä tarkoitettusta vapaa-ajantoiminnan järjestämisen rajoittamisesta sekä 6 §:ssä tarkoitettusta tapaamisten rajoittamisesta kuultuaan päätöksen kohteena olevien vankiloiden yksikönpäälliköitä.

Vankilan yksikönpäällikkö, rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty turvallisuudesta tai toiminnoista vastaava virkamies taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies päättää 7 §:ssä tarkoitettusta toimintaan sijoittamista

koskevan päätöksen väliaikaisesta muuttamisesta. Vankilan yksikönpäällikkö tai rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty turvallisuudesta tai toiminnoista vastaava virkamies päättää 3 §:ssä tarkoitettua ulkoilun epäämisestä sekä 7 §:ssä tarkoitetuista tapaamisen epäämisestä tai peruuttamisesta.

15 luku

Muutoksenhaku

1 §

Muutoksenhakukelpoiset päätökset

Tutkintavanki saa vaatia oikaisua tai valittaa Rikosseuraamuslaitoksen päätöksestä, joka koskee:

1) 3 luvun 1 §:n 5 momentissa tarkoitettua sijoittamista, 2 §:n 2 momentissa tarkoitettua erillään asumista omasta pyynnöstä, 2 c §:ssä tarkoitettua varmuusosastolle sijoittamista, 2 d §:ssä tarkoitettua varmuusosastolle sijoittamisen jatkamista, 2 e §:ssä tarkoitettua tehostetun valvonnan osastolle sijoittamista, 3 §:ssä tarkoitettua omien vaatteiden käyttöä tai 4 §:ssä tarkoitettua perusruokavaliosta poikkeamista;

2) 5 luvun 1 §:ssä tarkoitettua omaisuuden hallussapidon epäämistä, 3 §:n 2 momentissa tarkoitettua maksuvälineen tai 3 momentissa tarkoitettua muun rahan käytön järjestelyn epäämistä, 4 §:ssä tarkoitettua tavaran hankkimista tai 7 §:ssä tarkoitettua toiminta- ja käyttörahan maksamista;

7 a) 14 a luvun 4 §:ssä tarkoitettua toiminnan järjestämisen rajoittamista, 5 §:ssä tarkoitettua vapaa-ajantoiminnan järjestämisen rajoittamista ja 6 §:ssä tarkoitettua tapaamisen rajoittamista;

2 §

Muutoksenhakukielto

Tutkintavanki ei saa vaatia oikaisua eikä valittaa Rikosseuraamuslaitoksen päätöksestä, joka koskee:

5) 9 luvun 2, 3, 5 ja 10 §:ssä tarkoitettua tapaamista ja 9 §:ssä tarkoitettua tavaroiden vastaanottamista tapaamisen yhteydessä ja 14 §:n 2 momentissa tarkoitettua poistumislupaa kiireellisen ja välttämättömän asian hoitamiseksi;

6) 14 a luvun 2 §:ssä tarkoitettua vankien evakuoointia sekä 7 §:ssä tarkoitettua toimintaan sijoittamisen väliaikaista muuttamista ja tapaamisen epäämistä ja peruuttamista.

3 §

Muutoksenhakumenettely

Muutoksenhakuun sovelletaan muutoin vankeuslain 20 luvun 3–8 §:ää.

16 luku

Erinäiset säännökset

1 §

Vankeuslain soveltaminen

Tutkintavankeuden toimeenpanossa sovelletaan, mitä vankeuden täytäntöönpanon osalta säädetään vankeuslain:

---

2) 4 luvun 1 §:ssä suljetuista vankiloista ja avovankiloista, 3 §:ssä matkakustannusten korvaamisesta, 11 §:n 3 momentissa vankilan tilojen hyväksymisestä ja 12 §:n 2 momentissa valtuutuksesta antaa oikeusministeriön asetuksella tarkempia säännöksiä;

3) 5 luvun 1 §:n 1 momentissa osastoista, 4 §:n 1 momentissa sopimusosastosta, 4 a §:n 1 momentissa tehostetun valvonnan osastosta, 5 §:n 1 momentissa varmuusosastosta, 8 §:ssä osaston päiväjärjestyksestä ja 9 §:n 1 momentissa osaston päiväjärjestyksen vahvistamista koskevasta päätösvallasta sekä 9 §:n 2 momentissa tarkoitetun ylilääkärin tai hänen määräämänsä lääkärin päätösvallasta;

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

3.

Laki

yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain (400/2015) 30 §:n 2 momentin 8 kohta ja 86 a §, sellaisina kuin ne ovat, 30 §:n 2 momentin 8 kohta laissa 225/2022 ja 86 a § laissa 1304/2021, sekä

lisätään 30 §:n 2 momenttiin, sellaisena kuin se on laissa 225/2022, uusi 9 kohta, 30 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 225/2022, uusi 6 momentti, lakiin uusi 13 a luku sekä 86 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 1304/2021, uusi 8 a kohta seuraavasti:

30 §

Päätösvalta

Yhdyskuntaseuraamustoimiston yksikönpäällikkö päättää:

---

8) 60 §:n 4 momentissa ja 76 §:ssä tarkoitetusta valvonnan lakkauttamisesta;

9) 85 d §:ssä tarkoitetusta täsmennetyt rangaistusajan suunnitelman väliaikaisesta muuttamisesta sekä tuomion täytäntöönpanon keskeyttämisestä.

Operatiivisen vastuualueen johtaja päättää 85 c §:ssä tarkoitetusta täytäntöönpanon sisällön muuttamisesta ja täytäntöönpanon keskeyttämisestä kuultuaan päätöksen kohteena olevien rikosseuraamuskeskusten johtajia.

13 a luku

Poikkeukset yhteiskunnallisissa häiriötilanteissa

85 a §

Poikkeusten soveltaminen

Tämän luvun säännösten nojalla voidaan jäljempänä säädetyllä tavalla poiketa täytäntöönpanoon ryhtymistä ja tuomitun velvollisuuksia koskevista säännöksistä normaaliolojen vakavissa häiriötilanteissa ja valmiuslain (1552/2011) 3 §:ssä tarkoitetuissa poikkeusoloissa.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu normaaliolojen vakava häiriötilanne on:

- 1) yhteiskunnan rakenteisiin tai laajoihin ihmisjoukkoihin kohdistettu terroristinen teko, sen välitön uhka tai muu sisäistä turvallisuutta vakavasti vaarantava rikollinen toiminta;
- 2) yleistä järjestystä ja turvallisuutta vakavasti vaarantava laaja-alainen häiriötilanne;
- 3) kriittiseen infrastruktuuriin, tietojärjestelmiin tai tietoverkkoihin kohdistuva laaja-alainen tai vakava häiriötilanne;
- 4) pandemia;
- 5) sotilaallisen voiman käyttö tai sen uhka;
- 6) laajamittainen maahantulo ja painostaminen maahantulijoita ohjaamalla;
- 7) muu vaikutuksiltaan 1—6 kohtiin rinnastuva vakava häiriötilanne.

85 b §

Yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanoon ryhtymisen rajoittaminen

Yhdyskuntapalvelun, valvontarangaistuksen, sellaisen ehdollisen vankeuden, jonka tehosteeksi on tuomittu valvontaan, ja nuorisorangaistuksen täytäntöönpanoon ryhtymistä voidaan rajoittaa 85 a §:ssä tarkoitetuissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa, jos rajoittaminen on välttämätöntä sen varmistamiseksi, että seuraamusten täytäntöönpano on turvallista yhteiskunnalle, henkilökunnalle ja tuomituille. Rajoittaminen voi koskea kaikkia tai vain osaa mainituista yhdyskuntaseuraamuksista.

Rajoitukset voivat kestää enintään kuusi kuukautta. Rajoituksia voidaan jatkaa enintään kuudeksi kuukaudeksi kerrallaan, jos se on edelleen välttämätöntä tässä momentissa säädetyistä syistä. Rangaistuksen täytäntöönpanoon on kuitenkin ryhdyttävä, jos tuomittu rangaistus raukeaisi rajoitusten vuoksi.

85 c §

Yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpano normaaliolojen vakavissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa

Yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanoon sisältyvää toimintaa, asunnossa pysymisvelvollisuutta ja valvontaa voidaan yhden tai useamman rikosseuraamuskeskuksen alueella muuttaa 85 a §:ssä tarkoitetuissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa, jos se on välttämätöntä sen varmistamiseksi, että seuraamusten täytäntöönpano on turvallista yhteiskunnalle, henkilökunnalle ja tuomitulle.

Jos on ilmeistä, etteivät 1 momentissa tarkoitettut muutokset yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanoon ole häiriötilanteen vuoksi mahdollisia tai riittäviä täytäntöönpanon turvallisuuden varmistamiseksi, yhdyskuntapalvelun, valvontarangaistuksen, ehdollisen vankeuden, jonka tehosteeksi on tuomittu valvontaan, ja nuorisorangaistuksen täytäntöönpano voidaan keskeyttää, jos se on välttämätöntä sen varmistamiseksi, että seuraamusten täytäntöönpano on turvallista yhteiskunnalle, henkilökunnalle ja tuomitulle. Rangaistusaika ei kulu keskeytyksen aikana.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu muuttaminen voi kestää enintään kolme kuukautta. Sitä voidaan jatkaa enintään kolmeksi kuukaudeksi kerrallaan, jos se on edelleen välttämätöntä 1 momentissa säädettyistä syistä. Edellä 2 momentissa tarkoitettu keskeyttäminen voi kestää enintään kuukauden. Sitä voidaan jatkaa enintään kuukaudeksi kerrallaan, jos se on edelleen välttämätöntä 2 momentissa säädettyistä syistä. Muuttaminen ja keskeyttäminen on päätettävä viipymättä, jos normaaliolojen vakava häiriötilanne tai poikkeusolot päättyvät.

85 d §

Rajoitusten vaikutus tuomittua koskeviin päätöksiin

Jos yhdyskuntaseuraamusten toiminnan sisältöä, asunnossa pysymisvelvollisuuden sisältöä tai valvontaa on 85 b §:n 1 momentissa tarkoitettulla tavalla muutettu, tuomitun täsmennettyä rangaistusajan suunnitelmaa voidaan väliaikaisesti muuttaa rajoitusten edellyttämällä tavalla. Tuomitun toimintavelvollisuus voidaan täyttää myös muussa kuin täsmennetyn rangaistusajan suunnitelman tavoitteiden mukaisessa toiminnassa ja täytäntöönpanon päivittäinen aikataulu voi poiketa täsmennetystä rangaistusajan suunnitelmasta.

Jos yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpano on 85 c §:n 2 momentissa tarkoitettulla tavalla keskeytetty, on yksittäisen tuomion täytäntöönpano keskeytettävä.

85 e §

Tarkemmat säännökset

Oikeusministeriön asetuksella annetaan tarkemmat säännökset 85 a §:ssä tarkoitettun yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanoon ryhtymisen rajoittamisen alkamisesta ja päättymisestä sekä siitä, millä tavoin täytäntöönpanoon ryhtymistä rajoitetaan.

14 luku

Muutoksenhaku

86 §

Muutoksenhakukelpoiset päätökset

Tuomittu saa vaatia oikaisua tai valittaa Rikosseuraamuslaitoksen päätöksestä, joka koskee:

---

8 a) 85 c §:ssä tarkoitettua yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanon sisällön muuttamista tai täytäntöönpanon keskeyttämistä;

---

86 a §

Muutoksenhakukielto

Tuomittu ei saa vaatia oikaisua eikä valittaa Rikosseuraamuslaitoksen päätöksestä, joka koskee:

- 1) 15 §:ssä tarkoitettua rangaistuksen suorittamisen alkamisajankohtaa;
- 2) 23 §:n 2 momentissa tarkoitettua lupaa olla noudattamatta tilapäisesti täsmennettyä rangaistusajan suunnitelmaa;
- 3) 85 d §:ssä tarkoitettua täsmennetyn rangaistusajan suunnitelman väliaikaista muuttamista tai täytäntöönpanon keskeyttämistä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

4.

Laki

valvotusta koevapaudesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan valvotusta koevapaudesta annetun lain (629/2013) 32 §:n 4 momentti ja 40 a §, sellaisina kuin ne ovat, 32 §:n 4 momentti laissa 224/2022 ja 40 a § laissa 1305/2021, sekä *lisätään* lakiin uusi 16 a §, 32 §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 1305/2021 ja 224/2022, uusi 7 momentti ja 40 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on laissa 1305/2021, uusi 2 a kohta, seuraavasti:

2 luku

Valvotun koevapauden edellytysten selvittäminen ja valvotun koevapauden valmistelu

16 a §

232

Valvotun koevapauden täytäntöönpano normaaliolojen vakavissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa

Valvottuun koevapauteen sisältyvää toimintaa, asunnossa pysymisvelvollisuutta ja valvontaa voidaan yhden tai useamman rikosseuraamuskeskuksen alueella muuttaa vankeuslain 19 a luvun 1 §:n 2 momentissa tarkoitetuissa normaaliolojen vakavissa häiriötilanteissa ja valmiuslain (1552/2011) 3 §:ssä tarkoitetuissa poikkeusoloissa, jos se on välttämätöntä sen varmistamiseksi, että valvotun koevapauden täytäntöönpano on turvallista yhteiskunnalle, henkilökunnalle ja valvottuun koevapauteen sijoitetulle.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu muuttaminen voi kestää enintään kolme kuukautta. Sitä voidaan jatkaa enintään kolmeksi kuukaudeksi kerrallaan, jos se on edelleen välttämätöntä 1 momentissa säädetyistä syistä. Muuttaminen on päätettävä viipymättä, jos normaaliolojen vakava häiriötilanne tai poikkeusolot päättyvät.

Jos valvottuun koevapauteen sijoitettujen toiminnan sisältöä, asunnossa pysymisvelvollisuutta tai valvontaa on 1 momentissa tarkoitettulla tavalla muutettu, valvottuun koevapauteen sijoitetun rangaistusajan suunnitelmaa voidaan väliaikaisesti muuttaa rajoitusten edellyttämällä tavalla. Valvottuun koevapauteen sijoitetun toimintavelvollisuus voidaan täyttää myös muussa kuin rangaistusajan suunnitelman tavoitteiden mukaisessa toiminnassa ja täytäntöönpanon päivittäinen aikataulu voi poiketa rangaistusajan suunnitelmasta.

32 §

Päätösvalta

Vankilan yksikönpäällikkö, yhdyskuntaseuraamustoimiston yksikönpäällikkö, rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty apulaisjohtaja tai rikosseuraamusesimies päättää 14 §:ssä tarkoitettua rangaistusajan suunnitelmasta, 16 §:ssä ja 16 a §:n 3 momentissa tarkoitettua rangaistusajan suunnitelman muuttamisesta, 19 §:ssä tarkoitettua verinäytteen ottamisesta, 21 §:n 1 momentissa tarkoitettua luvasta olla tilapäisesti noudattamatta rangaistusajan suunnitelmaa, 23 §:ssä tarkoitettua suostumuksen peruuttamisen aiheuttamista seurauksista ja 25 a §:n 1 momentissa tarkoitettua huomautuksesta ja varoituksesta.

Operatiivisen vastualueen johtaja päättää 16 a §:n 1 momentissa tarkoitettua täytäntöönpanon sisällön muuttamisesta kuultuaan päätöksen kohteena olevien rikosseuraamuskeskusten johtajia.

40 §

Muutoksenhaku

Valvottuun koevapauteen sijoitettu saa vaatia oikaisua tai valittaa Rikosseuraamuslaitoksen päätöksestä, joka koskee:

-
- 2 a) 16 a §:n 1 momentissa tarkoitettua täytäntöönpanon sisällön muuttamista;
-

40 a §

Muutoksenhakukielto

Valvottuun koevapauteen sijoitettu ei saa vaatia oikaisua eikä valittaa Rikosseuraamuslaitoksen päätöksestä, joka koskee 16 a §:n 3 momentissa tarkoitettua rangaistusajan suunnitelman väliaikaista muuttamista tai 21 §:n 2 momentissa tarkoitettua lupaa olla tilapäisesti noudattamatta rangaistusajan suunnitelmaan sisältyvää velvollisuutta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

5.

Laki

yhdistelmärangaistuksen täytäntöönpanosta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan yhdistelmärangaistuksen täytäntöönpanosta annetun lain (801/2017) 29 §:n 1 ja 6 momentti sekä 36 §, sellaisina kuin ne ovat, 29 §:n 1 ja 6 momentti laissa 226/2022 ja 36 § laissa 1306/2021, sekä
lisätään lakiin uusi 11 a § ja 35 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on laissa 1306/2021, uusi 1 a kohta seuraavasti:

2 luku

Valvontaan sijoittamisen valmistelu

11 a §

Yhdistelmärangaistukseen kuuluvan valvonta-ajan täytäntöönpano normaaliolojen vakavissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa

Yhdistelmärangaistukseen kuuluvaan valvonta-aikaan sisältyvää toimintaa, asunnossa pysymisvelvollisuutta ja valvontaa voidaan yhden tai useamman rikosseuraamuskeskuksen alueella muuttaa vankeuslain 19 a luvun 1 §:n 2 momentissa tarkoitetuissa normaaliolojen vakavissa häiriötilanteissa ja valmiuslain (1552/2011) 3 §:ssä tarkoitetuissa poikkeusoloissa, jos se on välttämätöntä sen varmistamiseksi, että yhdistelmärangaistukseen kuuluvan valvonta-ajan täytäntöönpano on turvallista yhteiskunnalle, henkilökunnalle ja valvottavalle.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu muuttaminen voi kestää enintään kolme kuukautta. Sitä voidaan jatkaa enintään kolmeksi kuukaudeksi kerrallaan, jos se on edelleen välttämätöntä 1 tai 2 momentissa säädetyistä syistä. Muuttaminen on päätettävä viipymättä, jos normaaliolojen vakava häiriötilanne tai poikkeusolot päättyvät.

Jos valvottavien toiminnan sisältöä, asunnossa pysymisvelvollisuutta tai valvontaa on 1 momentissa tarkoitettulla tavalla muutettu, valvottavan rangaistusajan suunnitelmaa voidaan väliaikaisesti muuttaa rajoitusten edellyttämällä tavalla. Valvottavan toimintavelvollisuus voidaan täyttää myös muussa kuin rangaistusajan suunnitelman tavoitteiden mukaisessa toiminnassa ja täytäntöönpanon päivittäinen aikataulu voi poiketa rangaistusajan suunnitelmasta.

29 §

Päätösvalta

Rikosseuraamuslaitoksen asiakasarvioinnin yksikkö päättää 8 §:ssä tarkoitettua rangaistusajan suunnitelmasta sekä 11 a §:n 3 momentissa ja 15 §:ssä tarkoitettua rangaistusajan suunnitelman muuttamisesta.

Rikosseuraamuslaitoksen operatiivisen toiminnan vastuualueen johtaja päättää vankilan yksikönpäällikön esityksestä 28 §:ssä tarkoitettua tuomitun sijoittamisesta suorittamaan jäljellä olevaa valvonta-aikaa. Operatiivisen vastuualueen johtaja päättää 11 a §:n 1 momentissa tarkoitettua täytäntöönpanon sisällön muuttamisesta kuultuaan päätöksen kohteena olevien rikosseuraamuskeskusten johtajia.

35 §

Muutoksenhaku

Valvottava saa vaatia oikaisua ja valittaa Rikosseuraamuslaitoksen päätöksestä, joka koskee:

1 a) 11 a §:n 1 momentissa tarkoitettua täytäntöönpanon sisällön muuttamisesta;

36 §

Muutoksenhakukielto

Valvottava ei saa vaatia oikaisua eikä valittaa Rikosseuraamuslaitoksen päätöksestä, joka koskee:

- 1) 11 a §:n 3 momentissa tarkoitettua rangaistusajan suunnitelman väliaikaista muuttamista;
- 2) 14 §:n 2 momentissa tarkoitettua lupaa olla tilapäisesti noudattamatta rangaistusajan suunnitelmaa;
- 3) 28 §:ssä tarkoitettua valvonta-ajan suorittamisen jatkamista.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

6.

Laki

mielenterveyslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan mielenterveyslain (1116/1990) 23 a §, sellaisena kuin se on laissa 583/2022, sekä
lisätään lakiin uusi 31 b § seuraavasti:

23 a §

Virkasuhdetta edellyttävät lääkärin tehtävät

Tarkkailuun ottavan ja tarkkailulausunnon antavan lääkärin, hoitoon määräämisestä, hoidon jatkamisesta ja 4 a luvussa tarkoitetuista rajoitustoimenpiteistä päättävän lääkärin, 12 a §:ssä

tarkoitettua ulkopuolisen lääkärin sekä poliisin tai Rikosseuraamuslaitoksen virka-apua pyytävän lääkärin on oltava virkasuhteessa valtioon tai hyvinvointialueeseen.

31 b §

Tahdosta riippumattomaan hoitoon määrätyn potilaan kuljettaminen hänen vapautuessaan vankeudesta tai tutkintavankeudesta

Edellä 2 luvussa tarkoitettuun hoitoon määrätyn potilaan hoidosta järjestämisvastuussa olevan hyvinvointialueen on huolehdittava potilaan kuljettamisesta siihen sairaalaan, jossa potilaan hoito jatkuu, kun potilas vapautuu vankeudesta tai tutkintavankeudesta. Hoidon lopettamisesta ja sairaalasta poistamisesta säädetään 14 §:ssä.

Hyvinvointialueen virkasuhteinen lääkäri tai Vankiterveydenhuollon yksikön virkasuhteinen lääkäri voi pyytää Rikosseuraamuslaitoksen tai poliisin virka-apua, jos lääkäri katsoo, että virka-apua tarvitaan potilaan turvallisen kuljetuksen toteuttamiseksi kuljetettavan väkivaltaisuuden tai muun vastaavan syyn vuoksi. Virka-avusta potilaan kuljettamisesta säädetään vankeuslain (767/2005) 21 luvun 1 §:ssä ja tutkintavankeuslain (768/2005) 1 luvun 2 §:ssä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

7.

Laki

sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain 5 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain (734/1992) 5 §:n 8 kohta, sellaisena kuin se on laissa 1292/2022, sekä
lisätään 5 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laeissa 654/2010, 1329/2010, 1201/2020, 1292/2022 ja 678/2023, uusi 8 a kohta seuraavasti:

5 §

Maksuttomat terveyspalvelut

Terveydenhuollon palveluista ovat maksuttomia:

8) lääkärin määräämä sairaankuljetusajoneuvolla tapahtuva sisäänkirjoitetun potilaan kuljetus terveyskeskuksen tai sairaalan sairaansijalta toiseen hoitolaitokseen tai kotihoitoon;
8 a) mielenterveyslain (1116/1990) 31 b §:ssä tarkoitettu potilaan kuljetus; sekä

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

8.

Laki

lastensuojelulain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

lisätään lastensuojelulain (417/2007) 16 a §:ään, sellaisena kuin se on laissa 610/2022, uusi 4 momentti, 40 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laissa 610/2022, uusi 3 momentti, 41 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laissa 309/2024, uusi 3 momentti sekä 52 §:ään uusi 2 momentti, seuraavasti:

16 a §

Lastensuojelun kustannuksista vastaava hyvinvointialue

Alle 18-vuotiaan vangin lastensuojelulaitokseen sijoittamisesta aiheutuvista kustannuksista säädetään vankeuslain (767/2005) 8 luvun 10 c §:ssä.

40 §

Velvollisuus huostaanottoon ja sijaishuollon järjestämiseen

Alle 18-vuotias vanki voidaan 1 ja 2 momentissa säädetyin edellytyksin sijoittaa lastensuojelulaitokseen. Sijoituksen edellytyksenä on lisäksi, että Rikosseuraamuslaitos tekee vankeuslain 8 luvun 10 a §:n nojalla päätöksen hänen sijoittamisestaan vankilan ulkopuoliseen laitokseen.

41 §

Huostaanoton ja sijaishuollon valmistelu

Alle 18-vuotiaan vangin sijoittamista lastensuojelulaitokseen on valmisteltava yhteistyössä Rikosseuraamuslaitoksen ja Vankiterveydenhuollon kanssa.

52 §

Yhteistyö sijaishuollon aikana

Viranomaisten yhteistyöstä alle 18-vuotiaan vangin lastensuojelulaitossijoituksen aikana säädetään vankeuslain 8 luvun 10 b §:n 3 momentissa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä 25.6.2026

Pääministeri

Petteri Orpo

Oikeusministeri Leena Meri

1.

Laki

vankeuslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan vankeuslain (767/2005) 2 luvun 1 §:n 4 momentti, 3 luvun 9 §, 6 luvun 7 §, 8 luvun 9 §:n 2 momentti ja 10 §:n 2 momentti, 20 luvun 9 § sekä 22 luvun 1 §, sellaisina kuin niistä ovat 2 luvun 1 §:n 4 momentti laissa 115/2026, 3 luvun 9 § ja 6 luvun 7 § laissa 222/2022 sekä 20 luvun 9 § laissa 393/2015,

muutetaan 1 luvun 9 §:n 2 momentti ja 10 §, 2 luvun 2 a §:n 2 momentti ja 12 §, 3 luvun 7 §:n 1 momentti, 4 luvun 1 ja 9 §, 11 §:n 3 momentti ja 12 §, 5 luvun 4 ja 8 §, 6 luvun 1 ja 2 § sekä 3 §:n 1 momentti, 7 luvun 2 §:n 1 ja 4 momentti, 6 §, 7 §:n 1 ja 2 momentti sekä 8 §:n 2 momentti, 8 luvun 11 §:n 1 momentti, 14 §:n 1 momentti ja 15 §, 9 luvun 2 §:n 1 momentti, 3, 3 a ja 4 §, 5 §:n 1 momentti sekä 6, 6 a, 9 ja 10 §, 10 luvun 2 §, 11 luvun 2 §:n 3 ja 4 momentti, 3 §:n 2 momentin 1 kohta ja 3 momentti, 4 §:n 3 momentti ja 8 §:n 1 momentti, 12 luvun 1, 2, 2 a, 4 ja 5 §, 6 §:n 2 ja 3 momentti, 7 §:n 1 momentti, 8 ja 9 b §, 11 §:n 4 momentti sekä 12 §, 13 luvun 2 §:n 3 momentti, 3 §:n 2 momentti, 6 §:n 2 momentti, 8 §, 9 §:n 2 momentti, 10 §:n 1 momentti sekä 12 ja 19 §, 14 luku, 15 luvun 1 §, 3 §:n 1 momentti, 10 §:n 3 momentti ja 11 §:n 1 momentti, 16 luvun 1 §:n 1 momentti, 1 a §:n 1 momentti, 2 §, 2 a §:n 1 momentti, 4 §:n otsikko ja 1 momentti sekä 5, 6, 6 a ja 7 §, 17 luvun 2 §:n 1 momentti, 3 §:n 1 momentti, 6 §:n 1 momentti ja 8 §:n 2 momentti, 18 luvun 4 §:n 1 momentti, 6 §:n 1 momentin 1 kohta ja 9 §, 19 luvun 5 §:n 1 momentin 3 kohta, 20 luvun 1 §:n 1 momentin 5, 8 ja 9 kohta sekä 2 §:n 1 momentin 7 ja 10 kohta sekä 21 luvun 3 §,

sellaisina kuin niistä ovat 1 luvun 9 §:n 2 momentti, 6 luvun 1 §, 11 luvun 2 §:n 3 ja 4 momentti sekä 8 §:n 1 momentti, 11 luvun 2 §:n 3 ja 4 momentti sekä 8 §:n 1 momentti, 12 luvun 7 §:n 1 momentti, 13 luvun 2 §:n 3 momentti, 18 luvun 6 §:n 1 momentin 1 kohta laissa 115/2026, 1 luvun 10 §, 4 luvun 11 §:n 3 momentti ja 12 §, 7 luvun 7 §:n 1 ja 2 momentti, 8 luvun 14 §:n 1 momentti ja 15 §, 12 luvun 11 §:n 4 momentti, 17 luvun 8 §:n 2 momentti ja 21 luvun 3 § laissa 222/2022, 2 luvun 2 a §:n 2 momentti, 9 luvun 3 ja 3 a § sekä 16 luvun 1 a §:n 1 momentti ja 20 luvun 2 §:n 1 momentin 7 kohta laissa 290/2021, 2 luvun 12 § laeissa 33/2015, 222/2022 ja 115/2026, 4 luvun 1 § osaksi laissa 328/2011, 4 luvun 9 § osaksi laissa 115/2026, 5 luvun 4 §, 15 luvun 10 §:n 3 momentti ja 11 §:n 1 momentti, 16 luvun 7 § ja 20 luvun 1 §:n 1 momentin 8 kohta laissa 1302/2021, 6 luvun 2 § laeissa 1302/2021 ja 222/2022, 6 luvun 3 §:n 1 momentti, 7 luvun 2 §:n 1 ja 4 momentti, 9 luvun 2 §:n 1 momentti, 11 luvun 4 §:n 3 momentti, 12 luvun 9 b §, 13 luvun 3 §:n 2 momentti, 6 §:n 2 momentti, 8 §, 9 §:n 2 momentti, 10 §:n 1 momentti ja 12 §, 16 luvun 4 §:n otsikko ja 1 momentti sekä 6 a §, 18 luvun 4 §:n 1 momentti, 19 luvun 5 §:n 1 momentin 3 kohta ja 20 luvun 2 §:n 1 momentin 10 kohta laissa 393/2015, 7 luvun 8 §:n 2 momentti ja 15 luvun 1 § laissa 141/2023, 9 luvun 5 §:n 1 momentti sekä 6 ja 6 a §, 20 luvun 1 §:n 1 momentin 9 kohta laissa 383/2017, 9 luvun 9 § osaksi laeissa 393/2015 ja 222/2022, 9 luvun 10 § laeissa 383/2017 ja 222/2022, 10 luvun 2 § osaksi laissa 1640/2015, 12 luvun 1 § laeissa 393/2015 ja 1640/2015, 12 luvun 2 ja 2 a § laeissa 393/2015 ja 290/2021, 12 luvun 4 § osaksi laeissa 724/2011 ja 393/2015, 12 luvun 5 § ja 16 luvun 6 § osaksi laissa 290/2021, 12 luvun 8 § laeissa 393/2015 ja 115/2026, 12 luvun 12 § ja 13 luvun 19 § laeissa 393/2015 ja 222/2022, 15 luvun 3 § laeissa 735/2011 ja 393/2015, 16 luvun 2 a §:n 1 momentti laissa

507/2019, 18 luvun 9 § laeissa 393/2015, 1302/2021 ja 222/2022 sekä 20 luvun 1 §:n 1 momentin 5 kohta laissa 306/2023, sekä

lisätään 5 lukuun uusi 4 a ja 10 §, 7 lukuun uusi 1 a §, 8 luvun 3 §:ään uusi 4 momentti, 8 lukuun uusi 10 a §, 10 b § ja 10 c §, 11 luvun 2 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 115/2026, uusi 5 momentti, 18 luvun 2 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 115/2026, uusi 4 momentti, lakiin uusi 19 a luku, 20 luvun 1 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on laeissa 393/2015, 383/2017, 819/2019 1302/2021 ja 306/2023, uusi 15 a kohta, 20 luvun 2 §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 393/2015, 290/2021, 1302/2021 ja 306/2023, uusi 11 kohta sekä 21 luvun 1 §:ään uusi 4 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 luku

1 luku

Yleiset säännökset vankeuden täytäntöönpanosta

Yleiset säännökset vankeuden täytäntöönpanosta

9 §

9 §

Toimivalta virka-ajan ulkopuolella

Toimivalta virka-ajan ulkopuolella

Rikosseuraamuslaitoksen päivystävä virkamies saa käyttää täytäntöönpanosta vastaavalle virkamiehelle kuuluvaa päätösvaltaa rangaistusaikaa koskevan päätöksen tekemisessä ja etsintäkuuluttamisessa, jollei asia siedä viivytystä.

Rikosseuraamuslaitoksen päivystävä virkamies saa käyttää täytäntöönpanosta vastaavalle virkamiehelle kuuluvaa päätösvaltaa rangaistusaikaa koskevan päätöksen tekemisessä ja etsintäkuuluttamisessa, jollei asia siedä viivytystä. *Rikosseuraamuslaitoksen päivystävä virkamies saa käyttää operatiivisen vastualueen johtajalle kuuluvaa päätösvaltaa vankien evakuointia koskevan päätöksen tekemisessä, jollei asia siedä viivytystä.*

10 §

10 §

Rikosseuraamuslaitoksen operatiivisen toiminnan vastualueen johtajan ratkaistavat asiat

Rikosseuraamuslaitoksen operatiivisen toiminnan vastualueen johtajan ratkaistavat asiat

Sen estämättä, mitä tässä laissa säädetään, Rikosseuraamuslaitoksen operatiivisen toiminnan vastualueen johtaja voi yksittäistapauksessa ottaa ratkaistavakseen Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehen päätösvaltaan kuuluvan vangin sijoittamista, siirtoa, vankilan ulkopuoliseen toimintaan osallistumista ja poistumislupaa koskevan

Sen estämättä, mitä tässä laissa säädetään, Rikosseuraamuslaitoksen operatiivisen toiminnan vastualueen johtaja voi yksittäistapauksessa ottaa ratkaistavakseen Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehen päätösvaltaan kuuluvan vangin sijoittamista, siirtoa, vankilan ulkopuoliseen toimintaan osallistumista, *ulkopuoliseen laitokseen*

Voimassa oleva laki

Ehdotus

asian, jos on syytä epäillä vangin osallistuvan järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan taikka vankeusaikanaan jatkavan rikollista toimintaa tai vaarantavan turvallisuutta taikka jos se on perusteltua vangin turvallisuuden suojelemiseksi

sijoittamista ja poistumislupaa koskevan asian, jos on syytä epäillä vangin osallistuvan järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan taikka vankeusaikanaan jatkavan rikollista toimintaa tai vaarantavan turvallisuutta taikka jos se on perusteltua vangin turvallisuuden suojelemiseksi.

2 luku

2 luku

Täytäntöönpanon aloittaminen

Täytäntöönpanon aloittaminen

1 §

1 §

Vankeusrangaistuksen täytäntöönpanoon ryhtyminen

Vankeusrangaistuksen täytäntöönpanoon ryhtyminen

Vankilaan ottamista voidaan rajoittaa normaaliolojen vakavissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa, jos rajoittaminen on välttämätöntä sen varmistamiseksi, että vankeuden täytäntöönpano on 1 luvun 3 §:n 2 momentissa edellytetyllä tavalla turvallista yhteiskunnalle, henkilökunnalle ja vangeille. Rajoitukset voivat koskea sakon muuntorangaistukseen ja alle kahden vuoden ehdottomaan vankeusrangaistukseen tuomittuja. Rajoitukset voivat kestää enintään kuusi kuukautta. Rajoituksia voidaan jatkaa enintään kuudeksi kuukaudeksi kerrallaan, jos se on edelleen välttämätöntä tässä momentissa säädettyistä syistä. Rangaistuksen täytäntöönpanoon on kuitenkin ryhdyttävä, jos tuomittu rangaistus raukeaisi rajoitusten vuoksi.

---

4 momentti kumotaan

2 a §

2 a §

Etsintäkuuluttaminen

Etsintäkuuluttaminen

Rikosseuraamuslaitos voi etsintäkuuluttaa vangin täytäntöönpanon jatkamiseksi, jos hän:
1) karkaa tai poistuu luvatta vankilasta, 8 luvun 9 §:n 2 momentissa tarkoitetusta

---

Rikosseuraamuslaitos voi etsintäkuuluttaa vangin täytäntöönpanon jatkamiseksi, jos hän:
1) karkaa tai poistuu luvatta vankilasta, 8 luvun 10 a §:ssä tarkoitetusta sijoituspaikasta

Voimassa oleva laki

sijoituspaikasta tai 10 luvun 2–4 §:ssä tarkoitettu hoitopaikasta;

2) on ollut 8 luvun 6 §:n tai 9 §:n 1 tai 3 momentin taikka 14 luvun nojalla myönnettyllä luvalla eikä palaa *lupaehdoissa* määrättyä ajankohtana taikka rikkoo muuten *luvan ehtoja*.

12 §

Tarkemmat säännökset ja määräykset

Tarkemmat säännökset vankeuden täytäntöönpanon aloittamisesta ja lykkäämisestä, lainvoimaa vailla olevan tuomion täytäntöönpanosta, tuomitun kuulemisesta, etsintäkuuluttamisesta sekä sakon maksamisesta vankilassa annetaan valtioneuvoston asetuksella.

Oikeusministeriön asetuksella annetaan tarkemmat säännökset vankilaan ottamisen rajoittamisen alkamisesta ja päättymisestä sekä siitä, millä tavoin vankilaan ottamista rajoitetaan.

Rikosseuraamuslaitos antaa tarkemmat määräykset niistä perusteista, joilla tuomitun kuulemisen suorittava Rikosseuraamuslaitoksen yksikkö määräytyy.

3 luku

Rangaistusajan laskeminen

7 §

Rangaistusajaksi laskeminen

Jos vanki karkaa tai poistuu luvatta vankilasta tai 8 luvun 9 §:n 2 momentissa tarkoitettu sijoituspaikasta taikka 10 luvun 2–4 §:ssä tarkoitettu hoidosta, rangaistusajaksi ei lueta aikaa sen vuorokauden alusta, jolloin vanki karkasi tai poistui luvatta, sen vuorokauden loppuun,

Ehdotus

tai 10 luvun 2–4 §:ssä tarkoitettu hoitopaikasta;

2) on ollut 8 luvun 6 §:n tai 9 §:n 1 tai 3 momentin taikka 14 luvun nojalla myönnettyllä luvalla vankilan ulkopuolella eikä palaa *lupamääräyksissä* määrättyä ajankohtana taikka rikkoo muuten *lupamääräyksiä*.

12 §

Tarkemmat säännökset

Tarkemmat säännökset vankeuden täytäntöönpanon aloittamisesta ja lykkäämisestä, lainvoimaa vailla olevan tuomion täytäntöönpanosta, tuomitun kuulemisesta, etsintäkuuluttamisesta sekä sakon maksamisesta vankilassa annetaan valtioneuvoston asetuksella.

kumotaan 2 momentti

3 luku

Rangaistusajan laskeminen

7 §

Rangaistusajaksi laskeminen

Jos vanki karkaa tai poistuu luvatta vankilasta tai 8 luvun 10 a §:ssä tarkoitettu sijoituspaikasta taikka 10 luvun 2–4 §:ssä tarkoitettu hoitopaikasta, rangaistusajaksi ei lueta aikaa sen vuorokauden alusta, jolloin vanki karkasi tai poistui luvatta, sen vuorokauden loppuun, jolloin hän palasi

Voimassa oleva laki

jolloin hän palasi vankilaan tai otettiin kiinni vankilaan palauttamista varten.

9 §

Tarkemmat määräykset

Tarkemmat määräykset rangaistusajan laskemisesta antaa Rikosseuraamuslaitos.

4 luku

Saapuminen ja sijoittaminen vankilaan

1 §

Vankilat

Vankilat ovat suljettuja vankiloita tai avolaitoksia. Vankilat voivat olla valvonnaltaan erilaisia.

Avolaitoksessa olevat vangit voivat oleskella ja liikkua vankilan tai sen osaston alueella, työpaikalla ja muussa toimintapisteessä ilman välitöntä valvontaa. Avolaitoksessa vankeja voidaan valvoa vankilan tiloihin asennettavilla, vangin haltuun annettavilla taikka vangin ylle ranteeseen, nilkkaan tai vyötärölle kiinnitettävillä teknisillä välineillä taikka tällaisten välineiden yhdistelmillä.

uusi 3 momentti

9 §

Ehdotus

vankilaan tai otettiin kiinni vankilaan palauttamista varten.

9 §

Tarkemmat määräykset

kumotaan 9 §

4 luku

Saapuminen ja sijoittaminen vankilaan

1 §

Vankilat

Vankilat ovat suljettuja vankiloita tai avovankiloita. Suljetussa vankilassa voi olla muusta vankilasta erillinen avovankilaosasto, johon sovelletaan avovankilaa koskevia säännöksiä. Vankilat voivat olla valvonnaltaan erilaisia.

Vankien oikeutta oleskella ja liikkua vankilan alueella voidaan rajoittaa. Avovankilassa vangit voivat oleskella ja liikkua vankilan alueella ilman välitöntä valvontaa. Avovankilassa vankeja voidaan valvoa vankilan tiloihin asennettavilla, vangin haltuun annettavilla taikka vangin ylle ranteeseen, nilkkaan tai vyötärölle kiinnitettävillä teknisillä välineillä taikka tällaisten välineiden yhdistelmillä.

Rikosseuraamuslaitos hyväksyy vankilan tilat ennen niiden käyttöönottoa taikka tiloja tai niiden käyttötarkoitusta olennaisella tavalla muutettaessa. Tilojen tulee soveltua vankeusrangaistuksen täytäntöönpanoon tässä laissa säädetyllä tavalla.

9 §

*Sijoittaminen avolaitokseen**Sijoittaminen avovankilaan*

Tuomittu voidaan suoraan vapaudesta sijoittaa *avolaitokseen*, jos hänen suoritettavanaan on yhdessä tai erikseen sakon muuntorangaistus ja enintään kahden vuoden vankeusrangaistus. Tuomittu voidaan määrätä ilmoittautumaan suljettuun vankilaan ennen *avolaitokseen* toimittamista. *Avolaitokseen* sijoittamisen edellytyksenä on, että vanki sitoutuu päihitteettömyyteen ja 16 luvun 7 §:ssä tarkoitettuun päihitteettömyyden valvontaan sekä tämän luvun 1 §:n 2 momentissa tarkoitettuun teknisillä välineillä tapahtuvaan valvontaan.

Tuomittu on kuitenkin sijoitettava suljettuun vankilaan, jos on perusteltua syytä epäillä, että hän:

- 1) ei sovellu *avolaitoksessa* järjestettävään tai *avolaitokseen* hyväksymään toimintaan;
- 2) ei tule noudattamaan *avolaitoksen* järjestystä;
- 3) jatkaa rikollista toimintaansa;
- 4) vaarantaa toisen vangin tai muun henkilön turvallisuutta;
- 5) poistuu *avolaitoksesta* luvatta; tai
- 6) ei tule noudattamaan päihitteettömyyttä tai suostumaan sen valvontaan.

Tuomittu tulee sijoittaa suljettuun vankilaan myös, jos *avolaitoksissa* ei ole tilaa tai jos vanki itse sitä pyytää.

11 §

Päätösvalta

Rikosseuraamuslaitoksen operatiivisen vastuualueen johtaja päättää *niistä avolaitoksista ja avolaitososastoista, joissa vankeja valvotaan teknisesti 1 §:n 2 momentissa tarkoitetuilla välineillä.*

12 §

Tarkemmat säännökset ja määräykset

Tuomittu voidaan suoraan vapaudesta sijoittaa *avovankilaan*, jos hänen suoritettavanaan on yhdessä tai erikseen sakon muuntorangaistus ja enintään kahden vuoden vankeusrangaistus. Tuomittu voidaan määrätä ilmoittautumaan suljettuun vankilaan ennen *avovankilaan* toimittamista. *Avovankilaan* sijoittamisen edellytyksenä on, että vanki sitoutuu päihitteettömyyteen ja 16 luvun 7 §:ssä tarkoitettuun päihitteettömyyden valvontaan sekä tämän luvun 1 §:n 2 momentissa tarkoitettuun teknisillä välineillä tapahtuvaan valvontaan.

Tuomittu on kuitenkin sijoitettava suljettuun vankilaan, jos on perusteltua syytä epäillä, että hän:

- 1) ei sovellu *avovankilassa* järjestettävään tai *avovankilan* hyväksymään toimintaan;
- 2) ei tule noudattamaan *avovankilan* järjestystä;
- 3) jatkaa rikollista toimintaansa;
- 4) vaarantaa toisen vangin tai muun henkilön turvallisuutta;
- 5) poistuu *avovankilasta* luvatta; tai
- 6) ei tule noudattamaan päihitteettömyyttä tai suostumaan sen valvontaan.

Tuomittu tulee sijoittaa suljettuun vankilaan myös, jos *avovankiloissa* ei ole tilaa tai jos vanki itse sitä pyytää.

11 §

Päätösvalta

Rikosseuraamuslaitoksen operatiivisen vastuualueen johtaja päättää *vankilan tilojen hyväksymisestä.*

12 §

Tarkemmat säännökset ja määräykset

Voimassa oleva laki

Täytäntöönpanoasiakirjoista, tuomittujen toimittamisesta vankilaan, tulotarkastuksen kirjaamisesta sekä rangaistusajan suunnitelman sisällöstä ja laatimisesta annetaan tarkemmat säännökset valtioneuvoston asetuksella.

Tarkemmat määräykset tulotarkastuksesta, arvioinnista, avolaitokseen sijoittamisesta sekä rangaistuksen suunnitelmallisesta toteuttamisesta antaa Rikosseuraamuslaitos.

uusi 3 momentti

Ehdotus

Täytäntöönpanoasiakirjoista, tuomittujen toimittamisesta vankilaan, tulotarkastuksen kirjaamisesta sekä rangaistusajan suunnitelman sisällöstä ja laatimisesta annetaan tarkemmat säännökset valtioneuvoston asetuksella.

Oikeusministeriön asetuksella annetaan tarkemmat säännökset:

1) suljettuna vankilana ja avovankilana toimivista vankiloista;

2) suljettujen vankiloiden avovankilaosastoista;

3) vankiloiden alueista.

Rikosseuraamuslaitos antaa tarkemmat määräykset tulotarkastuksessa noudatettavasta menettelystä ja avovankiloista, joissa vankeja valvotaan teknisesti 1 §:n 2 momentissa tarkoitetuilla välineillä.

5 luku

Sijoittaminen vankilassa

4 §

Sopimosasto

Vangille on varattava mahdollisuus asua osastolla, jolla vangit sitoutuvat osaston vangeille järjestettävään toimintaan sekä 16 luvun 7 §:ssä tarkoitettuun päihteettömyyden valvontaan (sopimosasto).

5 luku

Sijoittaminen vankilassa

4 §

Sopimosasto

Suljetussa vankilassa voi olla yksi tai useampi osasto, jossa vangeille järjestetään päihteettömyyttä edistävää toimintaa (sopimosasto).

Vanki voidaan sijoittaa sopimosastolle, jos sijoittaminen on perusteltua ottaen huomioon 1 §:n 2 momentissa tarkoitettut seikat ja jos vanki sitoutuu päihteettömyyteen ja 16 luvun 7 §:ssä tarkoitettuun päihteettömyyden valvontaan.

Sopimosastolle sijoittaminen tulee peruuttaa, jos sijoittamiselle ei enää ole 2 momentissa tarkoitettuja edellytyksiä.

4 a §

Tehostetun valvonnan osasto

Vankilassa voi olla erillään muista osastoista osasto tai osastoja, joilla vankeja valvotaan tehostetusti (tehostetun valvonnan osasto). Tehostetun valvonnan osastolle sijoitetun vangin oikeuksien rajoituksista säädetään 8 luvun 3 §:n 4 momentissa, 11 luvun 2 §:n 3 momentissa, 3 §:n 2 momentissa ja 4 §:n 2 momentissa.

Vanki voidaan sijoittaa tehostetun valvonnan osastolle, jos sijoittaminen on perusteltua ottaen huomioon tämän luvun 1 §:n 2 momentissa tarkoitetut seikat ja jos se on perusteltua sen estämiseksi, että vanki jatkaa rikollista toimintaa tai muulla tavoin vaarantaa vankilan järjestystä ja turvallisuutta taikka toisen vangin tai muun henkilön turvallisuutta vankilassa.

Tehostetun valvonnan osastolle sijoittamisen edellytyksiä tarkastellaan säännöllisesti rangaistusajan suunnitelman seurannan yhteydessä. Sijoittaminen tulee peruuttaa, jos sille ei enää ole 3 momentissa tarkoitettuja edellytyksiä. Vangin hakemusta sijoittamisen peruuttamiseksi ei tarvitse käsitellä uudelleen ennen kuin neljä kuukautta on kulunut edellisestä päätöksestä, jollei osastolle sijoittamisen edellytyksissä ole tapahtunut olennaista muutosta.

8 §

Osaston päiväjärjestys

Vankilan osastoilla tulee olla päiväjärjestys.

8 §

Osaston päiväjärjestys

Vankilan osastoilla tulee olla päiväjärjestys. Osaston päiväjärjestys sisältää tätä lakia ja sen nojalla annettuja säännöksiä ja määräyksiä tarkempia määräyksiä:

- 1) sellien aukioloajoista;
- 2) toimintojen ja vapaa-ajantoimintojen ajankohdista;
- 3) ruokailuajoista;
- 4) ulkoiluajoista;
- 5) muista kuin 1–4 kohdassa tarkoitetuista osaston päivittäiseen toimintaan liittyvistä ajankohdista.

10 §

uusi 10 §

Tarkemmat säännökset

Oikeusministeriön asetuksella annetaan tarkemmat säännökset miesten, naisten ja alaikäisten vankien sijoittamiseen tarkoitetuista vankiloista.

6 luku

6 luku

Siirtäminen vankilasta toiseen

Siirtäminen vankilasta toiseen

1 §

1 §

Siirtäminen suljetusta vankilasta avolaitokseen

Siirtäminen suljetusta vankilasta avovankilaan

Vanki voidaan rangaistuksen pituudesta riippumatta siirtää suljetusta vankilasta avolaitokseen rangaistuksen jäljellä olevaa osaa suorittamaan, jos:

1) avolaitokseen siirtäminen edistää rangaistusajan suunnitelman toteutumista;

2) vanki soveltuu avolaitoksen järjestettävään tai muuhun avolaitoksen hyväksymään toimintaan;

3) voidaan pitää todennäköisenä, että vanki noudattaa avolaitoksen järjestystä, ei jatka rikollista toimintaa, ei vaaranna toisen vangin tai muun henkilön turvallisuutta eikä poistu avolaitoksesta luvatta;

4) vanki sitoutuu olemaan käyttämättä päihdyttäviä aineita ja rikoslain 44 luvun 16 §:ssä tarkoitettuja dopingaineita sekä sitoutuu tämän lain 16 luvun 7 §:ssä tarkoitettuun päihdeettömyyden valvontaan; ja

5) vanki sitoutuu 4 luvun 1 §:n 2 momentissa tarkoitettuun teknisillä välineillä tapahtuvaan valvontaan.

Vangin siirtämisessä suljetusta vankilasta avolaitokseen noudatetaan 4 luvun 8 §:ää.

Vanki voidaan rangaistuksen pituudesta riippumatta siirtää suljetusta vankilasta avovankilaan rangaistuksen jäljellä olevaa osaa suorittamaan, jos:

1) avovankilaan siirtäminen edistää rangaistusajan suunnitelman toteutumista;

2) vanki soveltuu avovankilassa järjestettävään tai muuhun avovankilan hyväksymään toimintaan;

3) voidaan pitää todennäköisenä, että vanki noudattaa avovankilan järjestystä, ei jatka rikollista toimintaa, ei vaaranna toisen vangin tai muun henkilön turvallisuutta eikä poistu avovankilasta luvatta;

4) vanki sitoutuu olemaan käyttämättä päihdyttäviä aineita ja rikoslain 44 luvun 16 §:ssä tarkoitettuja dopingaineita sekä sitoutuu tämän lain 16 luvun 7 §:ssä tarkoitettuun päihdeettömyyden valvontaan; ja

5) vanki sitoutuu 4 luvun 1 §:n 2 momentissa tarkoitettuun teknisillä välineillä tapahtuvaan valvontaan.

Vangin siirtämisessä suljetusta vankilasta avovankilaan noudatetaan 4 luvun 8 §:ää.

2 §

2 §

Siirtäminen avolaitoksesta suljettuun vankilaan

Siirtäminen avovankilasta suljettuun vankilaan

Vanki voidaan siirtää *avolaitoksesta* suljettuun vankilaan, jos:

1) vanki syyllistyy tai hänen epäillään syyllistyneen rikokseen, jota ei rikoslain 2 luvun 13 §:n mukaan saa käsitellä kurinpitomenettelyssä taikka vanki syyllistyy tai hänen epäillään syyllistyneen tämän lain 15 luvun 3 §:ssä tarkoitettuun järjestyserikkomukseen;

2) vanki kieltäytyy osallistumasta rangaistusajan suunnitelman mukaiseen toimintaan taikka ei muutoin sovellu *avolaitoksessa* järjestettävään tai *avolaitoksen* hyväksymään toimintaan;

3) vanki kieltäytyy 16 luvun 7 §:ssä tarkoitetusta päihitteettömyyden valvonnasta taikka antaa päihitteettömyyden valvonnassa positiivisen näytteen saapuessaan *avolaitokseen* 4 luvun 9 §:ssä tarkoitetun sijoituksen perusteella tai palatessaan 8 luvun 6 §:ssä tai 9 §:n 1 tai 3 momentissa taikka 14 luvussa tarkoitetuissa tapauksissa vankilan ulkopuolelta;

4) vanki vangitaan muun rikoksen johdosta tai hänen todetaan ennen *avolaitokseen* tuloaan syyllistyneen rikokseen, jonka johdosta 1 §:n 3 kohdassa tarkoitetut edellytykset eivät enää täyty;

5) siirtäminen on perusteltua vangin tai muun henkilön turvallisuuden takaamiseksi tai rikollisen toiminnan estämiseksi;

6) täytäntöön pantavaksi tulee uusi vankeusrangaistus tai sakon muuntorangaistus ja 1 §:ssä tarkoitetut edellytykset eivät tämän johdosta enää täyty; tai

7) vanki itse sitä pyytää.

Vanki voidaan välittömästi siirtää suljettuun vankilaan siksi ajaksi, jonka 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetun rikoksen esitutkintaan saattaminen tai järjestyserikkomuksen selvittäminen, mainitun momentin 3 kohdassa tarkoitetun päihdevalvonnan näytteen tuloksen tutkiminen tai varmistaminen taikka päihytyneen vangin terveydentilan seuranta vaatii. Vanki voidaan siirtää suljettuun vankilaan myös mainitun momentin 6 kohdassa tarkoitettujen edellytysten selvittämiseksi tai suorittamaan 15 luvun 4 §:n

Vanki voidaan siirtää *avovankilasta* suljettuun vankilaan, jos:

1) vanki syyllistyy tai hänen epäillään syyllistyneen rikokseen, jota ei rikoslain 2 luvun 13 §:n mukaan saa käsitellä kurinpitomenettelyssä taikka vanki syyllistyy tai hänen epäillään syyllistyneen tämän lain 15 luvun 3 §:ssä tarkoitettuun järjestyserikkomukseen;

2) vanki kieltäytyy osallistumasta rangaistusajan suunnitelman mukaiseen toimintaan taikka ei muutoin sovellu *avovankilassa* järjestettävään tai *avovankilan* hyväksymään toimintaan;

3) vanki kieltäytyy 16 luvun 7 §:ssä tarkoitetusta päihitteettömyyden valvonnasta taikka antaa päihitteettömyyden valvonnassa positiivisen näytteen saapuessaan *avovankilaan* 4 luvun 9 §:ssä tarkoitetun sijoituksen perusteella tai palatessaan 8 luvun 6 §:ssä tai 9 §:n 1 tai 3 momentissa taikka 14 luvussa tarkoitetuissa tapauksissa vankilan ulkopuolelta;

4) vanki vangitaan muun rikoksen johdosta tai hänen todetaan ennen *avovankilaan* tuloaan syyllistyneen rikokseen, jonka johdosta 1 §:n 3 kohdassa tarkoitetut edellytykset eivät enää täyty;

5) siirtäminen on perusteltua vangin tai muun henkilön turvallisuuden takaamiseksi tai rikollisen toiminnan estämiseksi;

6) täytäntöön pantavaksi tulee uusi vankeusrangaistus tai sakon muuntorangaistus ja 1 §:ssä tarkoitetut edellytykset eivät tämän johdosta enää täyty; tai

7) vanki itse sitä pyytää.

Vanki voidaan välittömästi siirtää suljettuun vankilaan siksi ajaksi, jonka 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetun rikoksen esitutkintaan saattaminen tai järjestyserikkomuksen selvittäminen, mainitun momentin 3 kohdassa tarkoitetun päihdevalvonnan näytteen tuloksen tutkiminen tai varmistaminen taikka päihytyneen vangin terveydentilan seuranta vaatii. Vanki voidaan siirtää suljettuun vankilaan myös mainitun momentin 6 kohdassa tarkoitettujen edellytysten selvittämiseksi tai suorittamaan 15 luvun 4 §:n

Voimassa oleva laki

1 momentin 3 kohdassa tarkoitettua yksinäisyysrangaistusta.

Vanki, joka ilman pätevää syytä jättää saapumatta *avolaitokseen* määräaikana, on toimitettava asiakasarvioinnin yksikön osoittamaan vankilaan.

3 §

Vangin siirtäminen toiseen vankilaan

Vanki voidaan siirtää suljetusta vankilasta toiseen suljettuun vankilaan tai *avolaitoksesta* toiseen *avolaitokseen*, jos se edistää rangaistusajan suunnitelman toteutumista tai on muutoin perusteltua ja voidaan olettaa, että vanki sopeutuu toisen vankilan olosuhteisiin. Vanki voidaan siirtää ilman omaa suostumustaan.

7 §

Tarkemmat säännökset ja määräykset

Vangin siirtoa koskevasta menettelystä annetaan tarkemmat säännökset valtioneuvoston asetuksella. Tarkemmat määräykset vangin siirtämisestä antaa Rikosseuraamuslaitos.

7 luku

Perushuolto ja asuminen

2 §

Ehdotus

1 momentin 3 kohdassa tarkoitettua yksinäisyysrangaistusta.

Vanki, joka ilman pätevää syytä jättää saapumatta *avovankilaan* määräaikana, on toimitettava asiakasarvioinnin yksikön osoittamaan vankilaan.

3 §

Vangin siirtäminen toiseen vankilaan

Vanki voidaan siirtää suljetusta vankilasta toiseen suljettuun vankilaan tai *avovankilasta* toiseen *avovankilaan*, jos se edistää rangaistusajan suunnitelman toteutumista tai on muutoin perusteltua ja voidaan olettaa, että vanki sopeutuu toisen vankilan olosuhteisiin. Vanki voidaan siirtää ilman omaa suostumustaan.

7 §

Tarkemmat säännökset ja määräykset

7 § kumotaan

7 luku

Perushuolto ja asuminen

1 a §

Peseytyminen

Vangilla on oikeus peseytymiseen vähintään kerran päivässä. Peseytyminen voidaan keskeyttää tai evätä, jos se on välttämätöntä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi.

2 §

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Vaatetus

Vaatetus

Avolaitoksessa vangin on käytettävä omia vaatteitaan.

Avovankilassa vangin on käytettävä omia vaatteitaan.

Vangin omien vaatteiden käyttöä voidaan rajoittaa myös työturvallisuuden vaatimasta syystä. Vangille, joka työssä ei saa käyttää omia vaatteitaan tai joka työn luonteen vuoksi tarvitsee suojavaatetusta, on annettava soveltuva vaatetus.

Vangin on käytettävä 8 luvussa tarkoitettussa työtoiminnassa edellyttämää vaatetusta. Vangin käyttöön on annettava tällainen vaatetus.

6 §

6 §

Ulkoilu

Ulkoilu

Vangille on annettava mahdollisuus ulkoilla vähintään tunti päivässä, *jollei vangin terveydentila taikka vankilan järjestykseen tai turvallisuuteen liittyvä erityisen painava syy ole esteenä.*

Vangille on annettava mahdollisuus ulkoilla vähintään tunti päivässä. *Ulkoilu voidaan keskeyttää tai evätä, jos se on välttämätöntä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi.*

7 §

7 §

Päätösvalta

Päätösvalta

Vangin ulkoilun epäamisestä päättää vankilan yksikönpäällikkö tai turvallisuudesta vastaava virkamies.

Vangin *peseytymisen ja ulkoilun keskeyttämisestä tai epäamisestä* päättää vankilan yksikönpäällikkö tai turvallisuudesta vastaava virkamies *tai, jos asia ei siedä viivytystä, ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies.*

Vangin omien vaatteiden käytön rajoittamisesta 2 §:n 2 momentin perusteella päättää operatiivisen toiminnan vastuualueen johtaja. Vangin omien vaatteiden haltuun antamisen epäamisestä *mainitun pykälän 3 momentin perusteella* päättää turvallisuudesta vastaava virkamies taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies. *Vangin omien vaatteiden käytön rajoittamisesta mainitun pykälän 4 momentin perusteella* päättää vankilan yksikönpäällikkö. Ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies voi antaa vangin haltuun sellaisia vangin omia

Vangin omien vaatteiden haltuun antamisen epäamisestä 2 §:n 3 momentin perusteella päättää turvallisuudesta vastaava virkamies taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies. *Toiminnoista vastaava virkamies päättää toiminnoista, joissa vangin on käytettävä mainitun pykälän 4 momentissa tarkoitettua vaatetusta.* Ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies voi antaa vangin haltuun

Voimassa oleva laki

vaatteita, joiden hallussapito on vankilassa sallittua.

8 §

Tarkemmat säännökset ja määräykset

Tarkemmat määräykset ruoka- ja perushuollosta, omaehtoisen ruokahuollon järjestämisestä, asumisesta sekä tupakkatuotteiden, tupakointivälineiden ja sytytysvälineiden haltuun antamisesta ja säilyttämisestä antaa Rikosseuraamuslaitos.

8 luku

Toimintaan osallistuminen

3 §

Toiminnan järjestäminen

Ehdotus

sellaisia vangin omia vaatteita, joiden hallussapito on vankilassa sallittua.

8 §

Tarkemmat säännökset ja määräykset

Tarkemmat määräykset ruoka- ja perushuollosta, omaehtoisen ruokahuollon järjestämisestä, asumisesta, tupakkatuotteiden, tupakointivälineiden ja sytytysvälineiden haltuun antamisesta ja säilyttämisestä sekä vankiloista tai vankilan osastoista, joilla omien vaatteiden käyttöä on rajoitettu antaa Rikosseuraamuslaitos.

8 luku

Toimintaan osallistuminen

3 §

Toiminnan järjestäminen

Tehostetun valvonnan osastolle sijoitetulle vangille on annettava tilaisuus täyttää osallistumisvelvollisuutensa tehostetun valvonnan osastolle soveltuvassa toiminnassa. Vanki voi kuitenkin osallistua toimintaan osaston ulkopuolella, jos se edistää hänen rangaistusajan suunnitelmansa tavoitteita eikä vaaranna vankilan järjestystä ja turvallisuutta tai toisen vangin tai muun henkilön turvallisuutta.

9 §

Toimintaan osallistuminen vankilan ulkopuolella

9 §

Toimintaan osallistuminen vankilan ulkopuolella

Vanki, jolla on päihdeongelma tai jolla arvioidaan olevan erityisiä vaikeuksia selviytyä vapaudessa, voidaan sijoittaa

kumotaan 2 momentti

Voimassa oleva laki

Ehdotus

määrääjäksi vankilan ulkopuoliseen laitokseen tai vastaavaan yksikköön (*sijoituspaikka*), jossa hän osallistuu päihdehuoltoon tai hänen selviytymismahdollisuuksiaan parantavaan muuhun tavoitteelliseen toimintaan (*sijoitus ulkopuoliseen laitokseen*).

10 §

Luvan edellytykset

Ulkopuoliseen laitokseen sijoituksen edellytyksenä on lisäksi, että vankila, sijoituspaikka ja vanki ovat tehneet kirjallisen sijoitussopimuksen. Sijoituksen edellytyksenä on myös, että vanki suostuu siihen, että vankeinhoitoviranomaiset saavat antaa sijoituksen kannalta tarpeellisia tietoja sijoituspaikalle ja että sijoituspaikka saa ilmoittaa vankeinhoitopaikalle ehtojen rikkomisesta.

10 §

Luvan edellytykset

kumotaan 2 momentti

10 a §

Sijoittaminen ulkopuoliseen laitokseen

Vanki voidaan sijoittaa ulkopuoliseen laitokseen tai vastaavaan yksikköön, jossa hän osallistuu päihdeettömyyttä edistävään toimintaan tai muuhun toimintaan, joka parantaa hänen mahdollisuuksiaan selviytyä vapaudessa. Sijoittamisen edellytyksenä on, että:

1) ulkopuolisessa laitoksessa järjestettävä toiminta edistää vangin rangaistusajan suunnitelman toteutumista;

2) vanki soveltuu ulkopuolisessa laitoksessa järjestettävään toimintaan;

voidaan pitää todennäköisenä, että vanki noudattaa sijoituspäätökseen liitettyjä määräyksiä;

3) vanki sitoutuu päihdeettömyyteen ja 16 luvun 7 §:ssä tarkoitettuun päihdeettömyyden valvontaan, tämän pykälän 3 momentissa tarkoitettuun teknisillä välineillä tapahtuvaan

valvontaan sekä muihin sijoituspäätökseen liitettyihin määräyksiin.

Ulkopuoliseen laitokseen sijoitettu vanki on velvollinen:

1) osallistumaan laitoksessa järjestettävään toimintaan, noudattamaan laitoksen järjestystä ja pysymään laitoksessa sijoituspäätöksessä määrättyllä tavalla;

2) pitämään yhteyttä Rikosseuraamuslaitokseen sijoituspäätöksessä määrättyllä tavalla;

3) käsittelemään huolellisesti teknisiä valvontavälineitä ja noudattamaan niiden käytöstä annettuja ohjeita.

Ulkopuoliseen laitokseen sijoitettua vankia voidaan valvoa vangin haltuun annettavalla taikka vangin ylle ranteeseen, nilkkaan tai vyötärölle kiinnitettävällä teknisellä välineellä taikka tällaisten välineiden yhdistelmällä sijoituspäätöksessä määrättyllä tavalla.

Sen lisäksi, mitä sijoituspäätöksessä määrätään vankin liikkumisesta, vangille voidaan myöntää poistumislupa ulkopuolisesta laitoksesta 14 luvun nojalla. Alle 18-vuotiaan lastensuojelulaitokseen sijoitetun vangin poistumisesta lastensuojelulaitoksesta noudatetaan kuitenkin lastensuojelulakia.

10 b §

Menettely ja yhteistyö ulkopuolisessa laitossijoituksessa

Ulkopuolisen laitossijoituksen valmistelu on tehtävä yhteistyössä vangin, viranomaisten sekä yksityisten yhteisöjen ja henkilöiden kanssa.

Alle 18-vuotias vanki voidaan 10 a §:ssä säädetyin edellytyksin sijoittaa lastensuojelulaitokseen. Sijoituksen edellytyksenä on lisäksi, että lastensuojeluviranomainen tekee lastensuojelulain (417/2007) 40 §:n nojalla päätöksen hänen sijoittamisestaan lastensuojelulaitokseen.

Ulkopuolisen sijoituslaitoksen ja vankilan on ilmoitettava toisilleen rangaistuksen

Voimassa oleva laki

Ehdotus

täytäntöönpanon ja sijoituksen kannalta tarpeellista tiedoista sijoituksen aikana.

10 c §

Ulkopuolisen laitossijoituksen kustannukset

Ulkopuolisen laitossijoituksen kustannukset maksetaan valtion varoista.

11 §

Luvan tai sijoituksen peruuttaminen

Jos 6 tai 9 §:ssä tarkoitetun luvan tai sijoituksen edellytykset eivät enää päätöksen tekemisen jälkeen täyty, lupa voidaan peruuttaa. Jos vanki ei noudata 10 §:n 3 momentissa *tarkoitettuja ehtoja*, vangille voidaan määrätä 15 luvun 4 §:n 1 momentin 1–3 kohdassa tarkoitettu kurinpitorangaistus. Jos kurinpitorangaistusta ei pidetä riittävänä tai tarkoituksenmukaisena seuraamuksena, lupa voidaan myös peruuttaa. Rangaistusajaksi lukemisessa noudatetaan, mitä 3 luvun 7 §:ssä säädetään. Avolaitokseen sijoitetun vangin siirtämisessä noudatetaan lisäksi, mitä 6 luvun 2 §:ssä säädetään.

11 §

Luvan tai sijoituksen peruuttaminen

Jos 6 tai 9 §:ssä tarkoitetun luvan *taikka 10 a §:ssä tarkoitetun* sijoituksen edellytykset eivät enää päätöksen tekemisen jälkeen täyty, lupa voidaan peruuttaa. Jos vanki ei noudata 10 §:n 3 momentissa *tai 10 a §:ssä* säädettyjä *velvollisuuksia*, vangille voidaan määrätä 15 luvun 4 §:n 1 momentissa tarkoitettu kurinpitorangaistus. Jos kurinpitorangaistusta ei pidetä riittävänä tai tarkoituksenmukaisena seuraamuksena, lupa voidaan myös peruuttaa. Rangaistusajaksi lukemisessa noudatetaan 3 luvun 7 §:ää. *Avovankilaan* sijoitetun vangin siirtämisessä noudatetaan lisäksi 6 luvun 2 §:ää.

14 §

Päätösvalta

Vankilan yksikönpäällikkö tai rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty toiminnoista vastaava virkamies taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies päättää 4 §:n mukaisesta sijoittamisesta, 6 ja 9 §:n mukaisesta vankilan ulkopuoliseen toimintaan osallistumisesta, 7 §:n mukaisesta luvasta omaan työhön *sekä 11 §:ssä tarkoitetun luvan tai sijoituksen peruuttamisesta.*

14 §

Päätösvalta

Vankilan yksikönpäällikkö päättää 10 a §:ssä tarkoitetusta sijoittamisesta ulkopuoliseen laitokseen sekä sijoituksen peruuttamisesta. Vankilan yksikönpäällikkö tai rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty toiminnoista vastaava virkamies taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies päättää 4 §:ssä tarkoitetusta sijoittamisesta, 6 ja 9 §:ssä tarkoitetusta vankilan ulkopuoliseen toimintaan osallistumisesta *ja sen peruuttamisesta* sekä 7 §:n mukaisesta luvasta omaan työhön.

15 §

Tarkemmat säännökset ja määräykset

Tarkemmat säännökset vankien toimintaan sijoittamisesta, vankien työ- ja toiminta-ajasta sekä 6 ja 9 §:ssä tarkoitetun sijoituksen ja luvan ehdoista, pituudesta ja sijoitussopimuksesta sekä osallistumisvelvollisuudesta vapauttamisesta määrääjäksi annetaan valtioneuvoston asetuksella. Tarkemmat määräykset menettelystä samoin kuin töiden luokittelusta sekä muista työn edellytyksistä antaa Rikosseuraamuslaitos.

9 luku

Vangin omaisuus ja tulot

2 §

Omaisuusluettelo

Suljettuun vankilaan vastaanotetusta vangin omaisuudesta on laadittava omaisuusluettelo. Omaisuusluetteloon ei merkitä vähäarvoista omaisuutta, ellei vanki sitä erikseen pyydä. *Avolaitoksessa* luettelo on laadittava ainoastaan *avolaitokseen* säilytettäväksi otetusta omaisuudesta ja vangin pyynnöstä hänen haltuunsa annetusta erityisen arvokkaasta omaisuudesta. Vangin on allekirjoitettava omaisuusluettelo. Jos vanki ei allekirjoita luettelo, kahden Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehen on todistettava luettelo oikeaksi.

3 §

Rahan ja muiden maksuvälineiden hallussapito

Suljetussa vankilassa vangilla *ei ole oikeutta pitää hallussaan rahaa tai rikoslain*

15 §

Tarkemmat säännökset

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset:

- 1) vankien toimintaan sijoittamisesta;
- 2) vankien työ- ja toiminta-ajasta;
- 3) 6 ja 9 §:ssä tarkoitettuun lupaan ja 10 a §:ssä tarkoitettuun sijoitukseen liitettävistä määräyksistä.

9 luku

Vangin omaisuus ja tulot

2 §

Omaisuusluettelo

Suljettuun vankilaan vastaanotetusta vangin omaisuudesta on laadittava omaisuusluettelo. Omaisuusluetteloon ei merkitä vähäarvoista omaisuutta, ellei vanki sitä erikseen pyydä. *Avovankilassa* luettelo on laadittava ainoastaan *avovankilaan* säilytettäväksi otetusta omaisuudesta ja vangin pyynnöstä hänen haltuunsa annetusta erityisen arvokkaasta omaisuudesta. Vangin on allekirjoitettava omaisuusluettelo. Jos vanki ei allekirjoita luettelo, kahden Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehen on todistettava luettelo oikeaksi.

3 §

Rahan ja muiden maksuvälineiden käyttö vankilassa

Suljetussa vankilassa vangilla *on oikeus käyttää henkilökohtaista maksukorttiaan.*

Voimassa oleva laki

37 luvun 12 §:ssä tarkoitettuja muita maksuvälineitä. Vangin käyttöön annetaan kuitenkin Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymä maksukortti. Vangin hallussa olevat rahat ja muut maksuvälineet otetaan vankilassa säilytettäväksi, talletetaan Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymälle maksukortille tai talletetaan vangin kustannuksella hänen tililleen pankkiin.

Avolaitoksessa olevalla vangilla on oikeus pitää hallussaan rahaa ja muita maksuvälineitä. Vangin käyttöön annetaan Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymä maksukortti, jos vanki sitä pyytää. Vangin hallussa olevat rahat ja muut maksuvälineet voidaan hänen pyynnöstään ottaa vankilassa säilytettäväksi, tallettaa Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymälle maksukortille tai tallettaa vangin kustannuksella hänen tililleen pankkiin.

Vangille annetaan kuukausittain ote hänen rahavarojensa tilinpidosta.

Ehdotus

Muiden maksuvälineiden tai käteisen rahan käyttö on kielletty. Vangin hallussa olevat rahat ja muut maksuvälineet otetaan vankilassa säilytettäväksi, talletetaan 3 momentissa tarkoitettulle maksuvälineelle tai talletetaan vangin kustannuksella hänen tililleen pankkiin.

Avovankilassa vangilla on oikeus pitää hallussaan ja käyttää käteistä rahaa ja muita henkilökohtaisia maksuvälineitään. Vangin hallussa olevat rahat ja muut maksuvälineet voidaan hänen pyynnöstään ottaa vankilassa säilytettäväksi, tallettaa 3 momentissa tarkoitettulle maksuvälineelle tai tallettaa vangin kustannuksella hänen tililleen pankkiin.

Vangin käyttöön voidaan 1 ja 2 momentissa tarkoitettuna maksuvälineen sijasta antaa Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymä maksuväline, jos se on perusteltua vangin maksuliikenteen järjestämiseksi. Vangille on tällöin varattava tilaisuus siirtää rahaa maksuvälineeltä muulle pankkitilille, jollei siirron epäminen ole välttämätöntä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi.

Jos vangin käyttöön ei muualla laissa säädetystä syystä voida antaa 1–3 momentissa tarkoitettua maksuvälinettä, vangille on järjestettävä mahdollisuus rahan käyttöön muulla tavoin. Vangille on tällöin varattava tilaisuus siirtää rahaa muulle pankkitilille, jollei siirron epäminen ole välttämätöntä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi.

Vangille on pyynnöstä annettava ote 3 momentissa tarkoitettuna maksuvälineen tai 4 momentissa tarkoitettuna muun maksujärjestelyn rahavarojen tilinpidosta.

3 a §

Maksukortin käytön valvonta

Vangille annetun Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymän maksukortin käyttöä voidaan valvoa tavanomaisesta maksuliikenteestä poikkeavien maksutapahtumien havainnoimiseksi, siten että valvonta kohdistetaan yksinomaan maksutapahtumien lukumäärään ja rahamäärään.

Jos 1 momentin mukaisessa valvonnassa havaitaan tavanomaisesta maksuliikenteestä poikkeavia maksutapahtumia tai jos se on Rikosseuraamuslaitoksen muun toiminnan yhteydessä ilmenneestä syystä taikka muulta viranomaiselta tulleen tiedon johdosta välttämätöntä, maksukortin käyttöä voidaan tapauskohtaisen päätöksen perusteella valvoa, siten että valvonta kohdistetaan vangin maksukortin tilitietoihin. Edellytyksenä on lisäksi, että valvonta on välttämätöntä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestystä uhkaavan vaaran torjumiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi. Päätös voidaan tehdä enintään kuukauden määräajaksi kerrallaan.

4 §

Rahan ja muiden maksuvälineiden käyttö

Vankilan on järjestettävä vangille mahdollisuus hankkia elintarvikkeita ja muuta henkilökohtaiseen käyttöön sopivaa tavaraa.

Vanki saa hankkia vankilan välityksellä käyttöesineitä ja tarvikkeita, joiden hallussapito on 1 §:n 1 ja 2 momentin nojalla sallittu.

Suljetussa vankilassa oikeutta käyttää vankilan ulkopuolelta tulevaa rahaa ja muita maksuvälineitä voidaan rajoittaa, jos se vankilan tai vankilan osaston turvallisuus huomioon ottaen on perusteltua.

Perustellusta syystä vanki saa vankilan välityksellä toimittaa rahaa ja muita

3 a §

Maksuvälineen käytön valvonta

Vangeille annettujen Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymien maksuvälineiden käyttöä voidaan valvoa tavanomaisesta maksuliikenteestä poikkeavien maksutapahtumien havainnoimiseksi siten, että valvonta kohdistetaan yksinomaan maksutapahtumien lukumäärään ja rahamäärään.

Vangille annetun Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymän maksuvälineen käyttöä voidaan valvoa siten, että valvonta kohdistetaan yksittäisen vangin maksuvälineen tilitietoihin, jos se on välttämätöntä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi. Päätös voidaan tehdä enintään 30 päivän määräajaksi kerrallaan.

4 §

Tavarankäytön valvonta vankilassa

Vankilan on järjestettävä vangille mahdollisuus hankkia elintarvikkeita ja muuta henkilökohtaiseen käyttöön sopivaa tavaraa.

Vanki saa hankkia vankilan välityksellä käyttöesineitä ja tarvikkeita, joiden hallussapito on 1 §:n 1 ja 2 momentin nojalla sallittu.

maksuvälineitä vankilan ulkopuolelle tai toiselle vangille.

5 §

Omaisuuuden palauttaminen

Kun vanki vapautuu vankilasta, hänen rahansa, muut maksuvälineensä ja omaisuutensa on luovutettava hänelle omaisuusluettelon allekirjoitusta vastaan. *Vangin maksukortilla* olevat rahavarat talletetaan vangin ilmoittamalle tilille pankkiin. Jos tallettaminen pankkitilille ei ole mahdollista, rahavarat luovutetaan vangille käteisenä rahana tai muulla tarkoituksenmukaisella tavalla. Jos vanki ei allekirjoita omaisuusluetteloa, kahden Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehen on todistettava luettelo oikeaksi.

---

6 §

Käyttöraha, toimintaraha ja palkka

Vangille maksetaan käyttörahaa 3 luvun 1, 3 ja 7 §:ssä tarkoitettulta rangaistusajaksi luettavalta ajalta lukuun ottamatta valvottua koevapautta ja ehdonalaista vapautta. Käyttörahan lisäksi vangille voidaan maksaa toimintarahaa tai palkkaa.

Työhön, koulutukseen tai muuhun vankilan järjestämään tai hyväksymään toimintaan osallistuvalla vangille maksetaan toimintarahaa toimintaan osallistumisen ajalta. Toimintarahaa maksetaan kolmessa luokassa vangin rangaistusajan suunnitelmassa asetettujen tavoitteiden toteutumisen sekä osallistumisen säännöllisyyden ja keston mukaan. Kahta ylintä toimintarahaluokkaa maksetaan *avolaitoksissa* ja kahta alinta suljetuissa *laitoksissa*. Toimintarahan lisäksi kokoonpano- tai pakkaustyöhön taikka muuhun näihin rinnastettavaan työhön osallistuvalla vangille voidaan maksaa provisio työsuoritteiden määrän perusteella.

5 §

Omaisuuuden palauttaminen

Kun vanki vapautuu vankilasta, hänen rahansa, muut maksuvälineensä ja omaisuutensa on luovutettava hänelle omaisuusluettelon allekirjoitusta vastaan. *Edellä 3 §:n 3 tai 4 momentissa tarkoitett* rahavarat talletetaan vangin ilmoittamalle tilille pankkiin. Jos tallettaminen pankkitilille ei ole mahdollista, rahavarat luovutetaan vangille käteisenä rahana tai muulla tarkoituksenmukaisella tavalla. Jos vanki ei allekirjoita omaisuusluetteloa, kahden Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehen on todistettava luettelo oikeaksi.

---

6 §

Käyttöraha, toimintaraha ja palkka

Vangille maksetaan käyttörahaa 3 luvun 1, 3 ja 7 §:ssä tarkoitettulta rangaistusajaksi luettavalta ajalta lukuun ottamatta valvottua koevapautta ja ehdonalaista vapautta. Käyttörahan lisäksi vangille voidaan maksaa toimintarahaa tai palkkaa.

Työhön, koulutukseen tai muuhun vankilan järjestämään tai hyväksymään toimintaan osallistuvalla vangille maksetaan toimintarahaa toimintaan osallistumisen ajalta. Toimintarahaa maksetaan kolmessa luokassa vangin rangaistusajan suunnitelmassa asetettujen tavoitteiden toteutumisen sekä osallistumisen säännöllisyyden ja keston mukaan. Kahta ylintä toimintarahaluokkaa maksetaan *avovankiloissa* ja kahta alinta suljetuissa *vankiloissa*. Toimintarahan lisäksi kokoonpano- tai pakkaustyöhön taikka muuhun näihin rinnastettavaan työhön osallistuvalla vangille voidaan maksaa provisio työsuoritteiden määrän perusteella.

Voimassa oleva laki

Toimintarahana sijasta maksetaan palkkaa, jos vanki osallistuu muun kuin Rikosseuraamuslaitoksen lukuun tehtävään avolaitostyöhön. Palkkaa maksetaan kahdessa luokassa työn vaativuuden ja vangin henkilökohtaisen suoriutumisen perusteella.

Käyttöraha, toimintараha ja palkka maksetaan vangin maksukortille tai vangin pankkitilille vähintään kerran kuukaudessa.

6 a §

Työmatkakustannusten korvaaminen

Vankilan ulkopuolella muun kuin Rikosseuraamuslaitoksen lukuun tehtävään avolaitostyöhön osallistuvalla vangille korvataan työmatkakustannukset. Kustannukset korvataan halvimman julkisen kulkuneuvon käyttämisestä aiheutuneiden kustannusten mukaan.

9 §

Päätösvalta

Ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies tekee päätöksen siitä, että omaisuutta ei anneta vangin haltuun. Ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies voi antaa vangin haltuun sellaisia esineitä ja aineita, joiden hallussapito on vankilassa sallittua.

Edellä 4 §:n 4 momentissa tarkoitetusta rahan tai maksuvälineiden toimittamisesta vankilan ulkopuolelle tai toiselle vangille päättää vankilan yksikönpäällikkö tai rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty turvallisuudesta vastaava virkamies. Käyttörahan, toimintarahana, palkan ja työmatkakustannusten

Ehdotus

Toimintarahana sijasta maksetaan palkkaa, jos vanki osallistuu muun kuin Rikosseuraamuslaitoksen lukuun tehtävään avovankilatyöhön. Palkkaa maksetaan kahdessa luokassa työn vaativuuden ja vangin henkilökohtaisen suoriutumisen perusteella.

Käyttöraha, toimintараha ja palkka maksetaan vangin ilmoittamalle pankkitilille tai 3 §:n 3 momentissa tarkoitettuun maksuvälineeseen liitettylle tilille. Edellä 3 §:n 4 momentissa tarkoitettussa tilanteessa vangille maksettavasta käyttörähasta, toimintarahasta ja palkasta on pidettävä kirjaa muulla tavoin. Käyttöraha, toimintараha ja palkka maksetaan vähintään kerran kuukaudessa.

6 a §

Työmatkakustannusten korvaaminen

Vankilan ulkopuolella muun kuin Rikosseuraamuslaitoksen lukuun tehtävään avovankilatyöhön osallistuvalla vangille korvataan työmatkakustannukset. Kustannukset korvataan halvimman julkisen kulkuneuvon käyttämisestä aiheutuneiden kustannusten mukaan.

9 §

Päätösvalta

Ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies tekee päätöksen siitä, että omaisuutta ei anneta vangin haltuun. Ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies voi antaa vangin haltuun sellaisia esineitä ja aineita, joiden hallussapito on vankilassa sallittua.

Käyttörahan, toimintarahana, palkan ja työmatkakustannusten maksamisesta, toimintarahana suorittamatta jättämisestä ja toimintarahana ja palkan muuttamisesta päättää vankilan yksikönpäällikkö tai rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty toiminnoista vastaava virkamies

maksamisesta, toimintarahaa suorittamatta jättämisestä ja toimintarahaa ja palkan muuttamisesta päättää vankilan yksikönpäällikkö tai rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty toiminnoista vastaava virkamies taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies.

Edellä 4 §:n 3 momentissa tarkoitettua vankilan ulkopuolelta tulevan rahan tai muiden maksuvälineiden käytön rajoittamisesta suljetussa vankilassa päättää operatiivisen toiminnan vastuualueen johtaja.

Edellä 3 a §:n 2 momentissa tarkoitettua Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymän maksukortin käytön valvonnasta päättää turvallisuudesta vastaava virkamies taikka rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies.

10 §

Tarkemmat säännökset ja määräykset

Tarkemmat säännökset vangin hallussaan pitämästä omaisuudesta, rahan ja muiden maksuvälineiden käytöstä ja palkan sekä toiminta- ja käyttörahan määräytymisen perusteista ja määrästä annetaan valtioneuvoston asetuksella.

Rikosseuraamuslaitos antaa tarkemmat määräykset:

- 1) vangin käyttöön annettavan maksukortin ominaisuuksista, käyttöön antamisesta, säilyttämisestä ja käytöstä;
- 2) omaisuuden säilyttämisestä, lähettamisestä ja hävittämisestä;
- 3) omaisuusluettelosta ja siitä, mitä omaisuutta luetteloon merkitään;
- 4) 6 §:ssä tarkoitettua provision maksamisesta ja määrästä sekä mainitussa pykälässä

taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies.

Edellä 3 §:n 3 momentissa tarkoitettua maksuvälineen antamisesta vangin käyttöön tai 3 §:n 4 momentissa tarkoitettua rahan käytön järjestämisestä päättää ohjauksen ja valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies. Mainituissa momenteissa tarkoitettua rahan siirtämisen epäämisestä päättää vankilan yksikönpäällikkö tai rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty turvallisuudesta vastaava virkamies.

Edellä 3 a §:n 2 momentissa tarkoitettua Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymän maksuvälineen käytön valvonnasta päättää turvallisuudesta vastaava virkamies taikka rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies.

10 §

Tarkemmat säännökset ja määräykset

Tarkemmat säännökset vangin hallussaan pitämästä omaisuudesta, tavaroiden hankkimisesta ja palkan sekä toiminta- ja käyttörahan määräytymisen perusteista ja määrästä annetaan valtioneuvoston asetuksella.

Rikosseuraamuslaitos antaa tarkemmat määräykset:

- 1) vangin käyttöön 3 §:n 1–3 momentin nojalla annettavan maksuvälineen ominaisuuksista, käyttöön antamisesta, säilyttämisestä ja käytöstä sekä 3 §:n 4 momentissa tarkoitettua rahan käytön järjestämisestä;
- 2) omaisuuden säilyttämisestä, lähettamisestä ja hävittämisestä;

Voimassa oleva laki

Ehdotus

tarkoitettuna toimintarahan suorittamatta jättämisestä.

3) omaisuusluettelosta ja siitä, mitä omaisuutta luetteloon merkitään;
4) 6 §:ssä tarkoitettuna provision maksamisesta ja määrästä.

10 luku

10 luku

Sosiaali- ja terveydenhuolto

Sosiaali- ja terveydenhuolto

2 §

2 §

Tilapäinen hoito ja tutkimus vankilan ulkopuolella

Tilapäinen hoito ja tutkimus vankilan ulkopuolella

Jos sairasta tai vammautunutta vankia ei voida asianmukaisesti hoitaa tai tutkia Vankiterveydenhuollon yksikössä, hänet on lähetettävä tarpeellisen valvonnan alaisena tilapäisesti vankilan ulkopuolelle hoitoon tai tutkimukseen.

Rangaistusaika kuluu hoidon aikana.

Jos sairasta tai vammautunutta vankia ei voida asianmukaisesti hoitaa tai tutkia Vankiterveydenhuollon yksikössä, hänet on lähetettävä tarpeellisen valvonnan alaisena tilapäisesti vankilan ulkopuolelle hoitoon tai tutkimukseen. *Valvonnasta säädetään 14 luvun 2 §:n 2 momentissa.*

Rangaistusaika kuluu hoidon aikana.

Sen estämättä mitä potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 4 §:ssä ja hallintolain 45 §:ssä säädetään, Rikosseuraamuslaitos voi jättää ilmoittamatta vangille hoitoon pääsyn tarkan ajankohdan, jos se on välttämätöntä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi. Päätöksessä on kuitenkin ilmoitettava riittävät tiedot hoitokäyntiin valmistautumista varten.

11 luku

11 luku

Vapaa-aika

Vapaa-aika

2 §

2 §

Osallistuminen vapaa-ajan toimintoihin

Osallistuminen vapaa-ajan toimintoihin

Osallistuminen voidaan kieltää tai sitä rajoittaa, jos vanki:

1) suorittaa 15 luvun 4 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettua yksinäisyysrangaistusta; taikka

Tehostetun valvonnan osastolle sijoitettu vanki saa osallistua vapaa-ajan toimintoihin ja viettää vapaa-aikaa yhdessä muiden osastolle sijoitettujen vankien kanssa.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

2) on 15 luvun 11 §:ssä tai 18 luvun 1 §:n 1 momentissa tarkoitetun toimenpiteen kohteena.

Vangilta, joka on päihtynyt tai joka häiritsee vapaa-ajan toimintaa taikka vaarantaa vankilan järjestystä tai turvallisuutta, voidaan evätä oikeus osallistua vapaa-ajan tilaisuuteen.

Osallistuminen voidaan kieltää tai sitä rajoittaa, jos vanki:

1) suorittaa 15 luvun 4 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoittua yksinäisyysrangaistusta; taikka

2) on 15 luvun 11 §:ssä tai 18 luvun 1 §:n 1 momentissa tarkoitetun toimenpiteen kohteena.

Vangin osallistuminen vapaa-ajan tilaisuuteen voidaan keskeyttää tai evätä, jos se on perusteltua rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi.

3 §

Uskonnonharjoitus

Vangilla on oikeus osallistua uskonnollisiin tilaisuuksiin, jollei:

1) vanki ole sijoitettu taikka suorita 15 luvun 4 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettua yksinäisyysrangaistusta; taikka

Vangilta, joka on päihtynyt tai joka häiritsee 1 momentissa tarkoitettua tilaisuutta taikka vaarantaa vankilan järjestystä tai turvallisuutta, voidaan evätä oikeus osallistua tilaisuuteen.—Jos vanki ei saa osallistua yhteisiin tilaisuuksiin, hänen mahdollisuudestaan uskonnonharjoitukseen on huolehdittava muulla tavoin.

4 §

Kirjasto

3 §

Uskonnonharjoitus

Vangilla on oikeus osallistua uskonnollisiin tilaisuuksiin, jollei:

1) vanki ole sijoitettu varmuusosastolle tai tehostetun valvonnan osastolle taikka suorita 15 luvun 4 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettua yksinäisyysrangaistusta; taikka

Vangin osallistuminen 1 momentissa tarkoitettuun tilaisuuteen voidaan keskeyttää tai evätä, jos se on perusteltua rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi. Jos vanki ei saa osallistua yhteisiin tilaisuuksiin, hänen mahdollisuudestaan uskonnonharjoitukseen on huolehdittava muulla tavoin.

4 §

Kirjasto

Voimassa oleva laki

Vangilta, joka on päihtynyt tai joka häiritsee kirjastossa käyntiä taikka vaarantaa vankilan järjestystä tai turvallisuutta, voidaan evätä oikeus päästä vankilan kirjastoon.

8 §

Päätösvalta

Vapaa-ajan toimintaan ja 3 §:ssä tarkoitettuun jumalanpalvelukseen, hartaushetkeen ja muuhun uskonnolliseen tilaisuuteen osallistumisen taikka kirjastoon pääsyn epäämisestä sekä 2 §:n 3 momentissa tarkoitettuun osallistumisen kieltämisestä tai rajoittamisesta päättää ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies tai, jos asia ei siedä viivytystä, ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies. Ennen epäämispäätöksen tekemistä tulee kuulla tilaisuuden järjestäjää.

12 luku

Kirjeenvaihto, puhelu ja sähköinen viestintä

1 §

Kirjeenvaihto ja postilähetysten tarkastaminen

Vangilla on oikeus kirjeenvaihtoon postin välityksellä. Vangille saapunut tai vangilta peräisin oleva suljettu kirje tai muu postilähetys ~~saadaan~~ tarkastaa läpivalaisemalla tai muulla vastaavalla tavalla sitä avaamatta sen tutkimiseksi, sisältääkö se 9 luvun 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettuja kiellettyjä aineita tai esineitä.

Vangille saapunut tai vangilta peräisin oleva kirje tai muu postilähetys saadaan avata ja sen sisältö tarkastaa lähetyksen sisältämää viestiä lukematta, jos lähetyksen muodosta tai koosta voidaan päätellä, että se sisältää muutakin

Ehdotus

Vangin pääsy vankilan kirjastoon voidaan keskeyttää tai evätä, jos se on perusteltua rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi.

8 §

Päätösvalta

Vapaa-ajan toimintaan ja 3 §:ssä tarkoitettuun jumalanpalvelukseen, hartaushetkeen ja muuhun uskonnolliseen tilaisuuteen osallistumisen taikka kirjastoon pääsyn *keskeyttämisestä tai* epäämisestä sekä 2 §:n 4 momentissa ja 3 §:n 2 momentissa tarkoitettuun osallistumisen kieltämisestä tai rajoittamisesta päättää ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies tai, jos asia ei siedä viivytystä, ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies. Ennen epäämispäätöksen tekemistä tulee kuulla tilaisuuden järjestäjää.

12 luku

Kirjeenvaihto, puhelu ja sähköinen viestintä

1 §

Kirjeenvaihto ja postilähetysten tarkastaminen

Vangilla on oikeus kirjeenvaihtoon postin välityksellä. Vangille saapunut tai vangilta peräisin oleva suljettu kirje tai muu postilähetys *voidaan* tarkastaa läpivalaisemalla tai muulla vastaavalla tavalla sitä avaamatta sen *selvittämiseksi*, sisältääkö se 9 luvun 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettuja kiellettyjä aineita tai esineitä.

Suljetussa vankilassa tai Vankiterveydenhuollon yksikössä olevalle vangille saapunut kirje tai muu postilähetys voidaan avata ja sen sisältö tarkastaa lähetyksen sisältämää viestiä lukematta sen

kuin luottamuksellisen viestin, tai jos muutoin on perusteltua syytä epäillä, että se sisältää 1 momentissa tarkoitettuja kiellettyjä aineita tai esineitä. Tässä momentissa säädetyn estämättä saadaan suljetussa vankilassa tai Vankiterveydenhuollon yksikössä olevalle vangille saapunut kirje tai muu postilähetys kuitenkin avata ja sen sisältö tarkastaa lähetyksen sisältämää viestiä lukematta sen selvittämiseksi, sisältääkö se mainitun laisia aineita tai esineitä.

Jos tarkastuksen yhteydessä löydetään aineita tai esineitä, joita vangilla ei ole lupa pitää hallussaan, ne on otettava vankilassa säilytettäväksi. *Rahavarat on merkittävä vangin tilille.* Omaisuuden alkuperän laillisuutta epäiltäessä tehtävästä ilmoituksesta säädetään 19 luvun 1 §:ssä.

2 §

Viestin lukeminen ja jäljennöksen ottaminen

Vangille saapunut tai vangilta peräisin oleva kirje, muu postilähetys ja viesti saadaan lukea, jos se on tarpeen kyseisen vangin rikostaustaan, hänen vankeusaikaiseen käyttäytymiseensä, lähetykseen tai sen lähettäjään taikka vastaanottajaan liittyvästä perustellusta syytä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestystä uhkaavan vaaran torjumiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi. Lukemiseen oikeuttava päätös voidaan tehdä enintään kahden viikon määräajaksi kerrallaan.

Vangin on merkittävä nimensä muulle kuin 3 §:ssä tarkoitetulle valvontaviranomaiselle lähettämäänsä kirjeeseen, muuhun postilähetykseen ja viestiin, jollei hän anna niitä henkilökohtaisesti suoraan vankilan henkilökunnalle. Suljetussa vankilassa olevalta vangilta peräisin oleva kirje, muu postilähetys tai viesti voidaan lähettäjän selvittämiseksi avata, jollei lähettäjää voida selvittää kirjettä, postilähetystä tai viestiä

selvittämiseksi, sisältääkö se 9 luvun 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettuja aineita tai esineitä. Suljetussa vankilassa tai Vankiterveydenhuollon yksikössä olevalta vangilta peräisin oleva kirje tai muu postilähetys tai avovankilassa olevalle vangille saapunut tai häneltä peräisin oleva kirje tai muu postilähetys voidaan avata ja sen sisältö tarkastaa lähetyksen sisältämää viestiä lukematta, jos se on perusteltua sen selvittämiseksi, sisältääkö se 9 luvun 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettuja aineita tai esineitä.

Jos tarkastuksen yhteydessä löydetään aineita tai esineitä, joita vangilla ei ole lupa pitää hallussaan, ne on otettava vankilassa säilytettäväksi. *Rahan käsittelyssä noudatetaan 9 luvun 3 §:ää.* Omaisuuden alkuperän laillisuutta epäiltäessä tehtävästä ilmoituksesta säädetään 19 luvun 1 §:ssä.

2 §

Viestin lukeminen ja jäljennöksen ottaminen

Vangille saapunut tai vangilta peräisin oleva kirje, muu postilähetys ja viesti saadaan lukea ja ottaa siitä jäljennös, jos se on välttämätöntä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi. Lukemiseen oikeuttava päätös voidaan tehdä enintään 30 päivän määräajaksi kerrallaan.

Vangin on merkittävä nimensä muulle kuin 3 §:ssä tarkoitetulle valvontaviranomaiselle lähettämäänsä kirjeeseen, muuhun postilähetykseen ja viestiin, jollei hän anna niitä henkilökohtaisesti suoraan vankilan henkilökunnalle. Suljetussa vankilassa olevalta vangilta peräisin oleva kirje, muu postilähetys tai viesti voidaan lähettäjän selvittämiseksi avata, jollei lähettäjää voida selvittää kirjettä, postilähetystä tai viestiä

Voimassa oleva laki

avaamatta. Tällöin kirjettä tai viestiä ei saa lukea *enemmälti* kuin lähettäjän selvittämiseksi on *tarpeen*.

Kirjeestä, muusta postilähetyksestä ja viestistä saadaan ottaa jäljennös, jos sitä luettaessa käy ilmi, että se todennäköisesti sisältää suunnitelmia taikka tietoja:

1) rikoksesta, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään vuosi vankeutta, tai sellaisen rikoksen rangaistavasta yrityksestä; taikka

2) huumausaineen käyttörikoksesta.

2 a §

Lukemisesta ilmoittaminen

Jos vangille saapunut tai häneltä peräisin oleva kirje, muu postilähetys tai viesti luetaan, lukemisesta ja lukemisen perusteesta on viipymättä annettava vangille tieto. Ilmoittamista voidaan lykätä, jos se on *tarpeen* rikoksen estämiseksi, *vankilan järjestystä uhkaavan vaaran torjumiseksi* taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi. Ilmoitus lukemisesta ja sen perusteesta on kuitenkin annettava *kahden viikon* kuluessa lukemisesta tai, jos vanki vapautetaan ennen mainittua määräaikaa, viimeistään vangin vapautuessa, jollei muusta lainsäädännöstä muuta johdu.

Jos kirje lukemisen jälkeen pidätetään 5 §:ssä tarkoitetulla perusteella, tiedon antamisessa noudatetaan, *mitä 5 §:ssä säädetään*.

4 §

Kirjeenvaihto asiamiehen kanssa

Vangin asianajajalleen tai muulle oikeudenkäymiskaaren 15 luvun 2 §:n 1 tai 5 *momentissa* tarkoitetulle oikeudenkäyntiasiamiehelle tai -avustajalle osoittamaa kirjettä tai muuta postilähetystä ei saa tarkastaa eikä lukea.

Vangille saapunut kirje tai muu postilähetys, johon merkitystä lähettäjä tiedosta ilmenee, että kirjeen lähettäjä

Ehdotus

avaamatta. Tällöin kirjettä tai viestiä ei saa lukea *enempää* kuin lähettäjän selvittämiseksi on *välttämätöntä*.

2 a §

Lukemisesta ilmoittaminen

Jos vangille saapunut tai häneltä peräisin oleva kirje, muu postilähetys tai viesti luetaan, lukemisesta ja lukemisen perusteesta on viipymättä annettava vangille tieto. Ilmoittamista voidaan lykätä, jos se on *välttämätöntä* rikoksen estämiseksi, *vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi* taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi. Ilmoitus lukemisesta ja sen perusteesta on kuitenkin annettava *30 päivän* kuluessa lukemisesta tai, jos vanki vapautetaan ennen mainittua määräaikaa, viimeistään vangin vapautuessa, jollei muusta lainsäädännöstä muuta johdu.

Jos kirje lukemisen jälkeen pidätetään 5 §:ssä tarkoitetulla perusteella, tiedon antamisessa noudatetaan *mainittua pykälää*.

4 §

Kirjeenvaihto asiamiehen kanssa

Vangin asianajajalleen tai muulle oikeudenkäymiskaaren 15 luvun 2 §:n 1 tai 6 *momentissa* tarkoitetulle oikeudenkäyntiasiamiehelle tai -avustajalle osoittamaa kirjettä tai muuta postilähetystä ei saa tarkastaa eikä lukea.

Vangille saapunut kirje tai muu postilähetys, johon merkitystä lähettäjä tiedosta ilmenee, että kirjeen lähettäjä

Voimassa oleva laki

on 1 momentissa tarkoitettu asiamies, *saadaan* vangin läsnä ollessa avata ja sen sisältö tarkastaa lähetyksen sisältämää viestiä lukematta, *jos on syytä epäillä, että kirje sisältää* 9 luvun 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettuja aineita tai esineitä. Tarkastuksessa noudatetaan muutoin, *mitä 1 §:n 3 momentissa säädetään.*

5 §

Kirjeen tai postilähetyksen pidättäminen

Vangin lähettämä tai hänelle saapunut kirje, muu postilähetys tai viesti *saadaan* pidättää, jos pidättäminen on *tarpeen* rikoksen estämiseksi, *vankilan järjestystä uhkaavan vaaran torjumiseksi* taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi.

Kirjeen, muun postilähetyksen tai viestin pidättämisestä ja pidättämisen syystä on annettava viipymättä tieto vastaanottajalle tai lähettäjälle, jollei 1 momentissa mainitusta syystä muuta johdu. Kirje, muu postilähetys tai viesti, jota ei 1 momentissa tarkoitettusta syystä toimiteta perille, on palautettava lähettäjälle tai annettava vangille hänen vapautuessaan.

Vangin lähettämä postiennakkotilaus tai muu luotolla tapahtuva tilaus voidaan pidättää, jos vangilla ei ole varoja tilauksen maksamiseen. Tilattu lähetys voidaan palauttaa lähettäjälle ilman vangin suostumusta.

6 §

Puhelimen käyttö

Vankilan järjestyssäännössä voidaan antaa vankilan toiminnan ja järjestyksen kannalta välttämättömiä määräyksiä puhelimen käyttöajoista. Puhelimen käytön ehdoksi

Ehdotus

on 1 momentissa tarkoitettu asiamies, *voidaan* vangin läsnä ollessa avata ja sen sisältö tarkastaa lähetyksen sisältämää viestiä lukematta, *jos se on välttämätöntä sen selvittämiseksi, sisältääkö* kirje 9 luvun 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettuja aineita tai esineitä. Tarkastuksessa noudatetaan muutoin, *1 §:n 3 momenttia.*

5 §

Kirjeen tai postilähetyksen pidättäminen

Vangin lähettämä tai hänelle saapunut kirje, muu postilähetys tai viesti *saadaan* pidättää, jos pidättäminen on *välttämätöntä* rikoksen estämiseksi, *vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi* taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi.

Kirjeen, muun postilähetyksen tai viestin pidättämisestä ja pidättämisen syystä on annettava viipymättä tieto vastaanottajalle tai lähettäjälle, jollei 1 momentissa mainitusta syystä muuta johdu. Kirje, muu postilähetys tai viesti, jota ei 1 momentissa tarkoitettusta syystä toimiteta perille, on palautettava lähettäjälle tai annettava vangille hänen vapautuessaan.

Vangin lähettämä postiennakkotilaus tai muu luotolla tapahtuva tilaus voidaan pidättää, jos vangilla ei ole varoja tilauksen maksamiseen. Tilattu lähetys voidaan palauttaa lähettäjälle ilman vangin suostumusta.

6 §

Puhelimen käyttö

Puhelimen käyttö tulee sallia sitä varten varattuina aikoina niin usein kuin se vankilan järjestystä ja toimintaa haittaamatta on mahdollista ja muulloinkin, jos se on tarpeen vangin yhteyksien säilymiseksi tai muusta

Voimassa oleva laki

voidaan asettaa, että vanki ilmoittaa, kehen hänellä on tarkoitus olla yhteydessä.

Puhelimen käyttö voidaan keskeyttää tai evätä, jos näin on tarpeen tehdä rikoksen estämiseksi tai vankilan järjestyksen ylläpitämiseksi.

7 §

Puhelun kuunteleminen ja tallentaminen

Vangin puhelua saadaan kuunnella ja puhelu tallentaa, jos se on tarpeen kyseisen vangin rikostaustaan, hänen vankeusaikaiseen käyttäytymiseensä tai puhelun vastaanottajaan liittyvästä perustellusta syystä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestystä uhkaavan vaaran torjumiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi. Puhelun kuuntelemiseen ja tallentamiseen oikeuttava päätös voidaan tehdä enintään 14 päivän määräajaksi kerrallaan.

8 §

Kirjeenvaihto, puhelut ja sähköinen viestintä varmuusosastolla

Varmuusosastolla olevalta vangilta peräisin oleva ja vangille saapunut muu kuin 3 ja 4 §:ssä tarkoitettu kirje, muu postilähetys ja viesti saadaan lukea, jos se on tarpeen kyseisen vangin rikostaustaan, hänen vankeusaikaiseen käyttäytymiseensä, lähetykseen tai sen lähettäjään taikka vastaanottajaan liittyvästä syystä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestystä uhkaavan vaaran torjumiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi.

Ehdotus

tärkeästä syystä. Puhelimen käytön ehdoksi voidaan asettaa, että vanki ilmoittaa, kehen hänellä on tarkoitus olla yhteydessä.

Puhelimen käyttö voidaan keskeyttää tai evätä, jos se on perusteltua rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi.

7 §

Puhelun kuunteleminen ja tallentaminen

Vangin 6 §:ssä tarkoitettua puhelua voidaan kuunnella ja puhelu tallentaa, jos se on välttämätöntä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi. Puhelun kuuntelemiseen ja tallentamiseen oikeuttava päätös voidaan tehdä enintään 30 päivän määräajaksi kerrallaan.

8 §

Kirjeenvaihto ja puhelut varmuusosastolla

Varmuusosastolla olevalta vangilta peräisin oleva ja vangille saapunut muu kuin 3 ja 4 §:ssä tarkoitettu kirje, muu postilähetys ja viesti voidaan lukea ja ottaa siitä jäljennös rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi. Muutoin vangin kirjeenvaihtoon sovelletaan 1 §:ää, 2 §:n 2 ja 3 momenttia sekä 2 a, 3—5 ja 11 §:ää.

Muutoin vangin kirjeenvaihtoon sovelletaan, mitä 1 §:ssä, 2 §:n 2 ja 3 momentissa sekä 2 a, 3–5 ja 11 §:ssä säädetään.

Varmuusosastolla olevan vangin puhelimen käytön ehtona on, että vanki suostuu siihen, että hänen puhelunsa voidaan kuuntelun lisäksi tallentaa. Muutoin puhelun kuuntelemiseen sovelletaan, mitä 7 §:n 2 ja 3 momentissa säädetään.

Varmuusosastolle sijoitetulle vangille ei voida myöntää lupaa 9 §:ssä tarkoitettuun sähköpostin käyttöön.

Varmuusosastolla olevan vangin 6 §:ssä tarkoitettua puhelua voidaan kuunnella ja puhelu tallentaa rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi. Muutoin puhelun kuuntelemiseen sovelletaan 7 §:n 2 ja 3 momenttia.

9 b §

Sähköisen viestinnän valvonta

Sen lisäksi mitä tietoyhteiskuntakaareissa (917/2014) säädetään, vankilalla on oikeus tarvittaessa hakea viestin ja puhelun lähettämistä ja vastaanottamista koskevat tiedot joko vangin viestintään käyttämästä laitteesta tai vankilan hallinnoimista viestinnän välittämiseen ja käsittelyyn tarkoitetuista laitteista ja järjestelmistä.

Vangille saapuneen ja hänen lähettämänsä sähköpostiviestin ja matkapuhelimen tekstiviestin valvonnassa sovelletaan 2–5 §:n säännöksiä.

Sähköpostin lähettämistä ja internetin käyttöä voidaan valvoa teknisellä valvonnalla ja siten, että Rikosseuraamuslaitoksen virkamies on läsnä.

9 b §

Sähköisen viestinnän valvonta

Sen lisäksi mitä sähköisen viestinnän palveluista annetussa laissa (917/2014) säädetään, Rikosseuraamuslaitoksella on oikeus tarvittaessa hakea vankien käyttämien internetsivujen ja Rikosseuraamuslaitoksen ylläpitämän sähköpostin viestien välitystiedot vankilan hallinnoimista viestinnän välittämiseen ja käsittelyyn tarkoitetuista laitteista ja järjestelmistä. Välitystiedot on hävitettävä viipymättä toimenpiteen jälkeen, jollei laissa toisin säädetä.

Vangille Rikosseuraamuslaitoksen ylläpitämään sähköpostiin saapuneen ja hänen lähettämänsä sähköpostiviestin valvonnassa sovelletaan 2, 2a ja 3–5 §:ää. Varmuusosastolla olevan vangin vankisähköpostin valvontaan sovelletaan kuitenkin 8 §:n 1 momenttia.

Vangin 9 ja 9 a §:ssä tarkoitettua sähköistä viestintää voidaan valvoa teknisellä valvonnalla ja siten, että Rikosseuraamuslaitoksen virkamies on läsnä.

Sähköpostin tai internetin käyttö voidaan keskeyttää tai evätä, jos se on perusteltua rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi.

11 §

Päätösvalta

Sähköpostin ja internetin käyttöä koskevasta luvasta ja luvan peruuttamisesta sekä tietokoneen antamisesta vangin haltuun päättää vankilan yksikönpäällikkö taikka turvallisuudesta tai toiminnasta vastaava virkamies.

11 §

Päätösvalta

Sähköpostin ja internetin käyttöä koskevasta luvasta ja luvan peruuttamisesta sekä tietokoneen antamisesta vangin haltuun päättää vankilan yksikönpäällikkö taikka turvallisuudesta tai toiminnasta vastaava virkamies. *Sähköpostin tai internetin käytön keskeyttämisestä tai epäämisestä päättää ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies tai ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies.*

Internetsivujen avaamisesta päättää Rikosseuraamuslaitoksen työjärjestyksessä määrätty Rikosseuraamuslaitoksen virkamies.

12 §

Tarkemmat säännökset ja määräykset

Tarkemmat säännökset kirjeiden tarkastamis-, lukemis-, jäljentämis- ja pidättämismenettelystä, puhelun kuuntelemisesta ja tallentamisesta sekä sähköisen viestinnän käytöstä ja valvonnasta annetaan valtioneuvoston asetuksella.

Rikosseuraamuslaitos antaa tarkemmat määräykset 6 a §:ssä tarkoitetun matkapuhelimen ominaisuuksista, haltuun antamisesta ja käytöstä.

12 §

Tarkemmat säännökset ja määräykset

Tarkemmat säännökset kirjeiden tarkastamis-, lukemis-, jäljentämis- ja pidättämismenettelystä sekä puhelun kuuntelemisesta ja tallentamisesta annetaan valtioneuvoston asetuksella.

Rikosseuraamuslaitos antaa tarkemmat määräykset:

- 1) vankiloiden puhelinjärjestelmästä;*
- 2) matkapuhelimen haltuun antamisesta, säilyttämisestä ja käytöstä;*
- 3) internet-sivujen avaamisessa noudatettavasta menettelystä.*

13 luku

Tapaamiset ja muut yhteydet vankilan ulkopuolelle

2 §

Tapaamistilat ja valvonta

13 luku

Tapaamiset ja muut yhteydet vankilan ulkopuolelle

2 §

Tapaamistilat ja valvonta

Jäljempänä 3 §:ssä tarkoitettussa valvotussa tapaamisessa vangin ja tapaajan välinen keskustelu voidaan kuunnella ja tallentaa teknisellä laitteella, jos se on tarpeen kyseisen vangin rikostaustaan, hänen vankeusaikaiseen käyttäytymiseensä tai tapaajaan liittyvästä perustellusta syyistä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyttä uhkaavan vaaran torjumiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi. Varmuusosastolle sijoitetun vangin keskustelu voidaan kuunnella ja tallentaa teknisellä laitteella 3 §:ssä tarkoitettussa valvotussa tapaamisessa, 5 §:ssä tarkoitettussa lapsen tapaamisessa ja 13 §:ssä tarkoitettussa yhteydenpidossa videoyhteyden välityksellä. Keskustelun kuuntelusta ja tallentamisesta on ennen toimenpiteen aloittamista ilmoitettava vangille ja tapaajalle.

Jäljempänä 3 §:ssä tarkoitettussa valvotussa tapaamisessa, 5 §:ssä tarkoitettussa lapsen tapaamisessa, 7 §:ssä tarkoitettussa vankien välisessä tapaamisessa ja 13 §:ssä tarkoitettussa yhteydenpidossa videoyhteyden välityksellä vangin ja tapaajan välinen keskustelu voidaan kuunnella ja tallentaa teknisellä laitteella, jos se on välttämätöntä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi. Varmuusosastolle sijoitetun vangin keskustelu voidaan kuunnella ja tallentaa teknisellä laitteella tässä momentissa tarkoitettussa tapaamisessa rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi. Keskustelun kuuntelusta ja tallentamisesta on ennen toimenpiteen aloittamista ilmoitettava vangille ja tapaajalle.

3 §

Valvottu tapaaminen

Suljetussa vankilassa valvottu tapaaminen voidaan järjestää erillään muista vangeista ja tapaajista, jos on syytä epäillä, että tapaamisesta voi tapaajan tai vangin rikostausta tai vangin vankila-aikainen käyttäytyminen huomioon ottaen aiheutua vaaraa vankilan järjestykselle tai turvallisuudelle taikka vangin tai muun henkilön turvallisuudelle.

6 §

Asiamiehen tapaaminen

3 §

Valvottu tapaaminen

Suljetussa vankilassa valvottu tapaaminen voidaan järjestää erillään muista vangeista ja tapaajista, jos se on perusteltua rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi. Tapaaminen on mahdollisuuksien mukaan järjestettävä erillään muista vangeista ja tapaajista myös vangin tai tapaajan pyynnöstä. Tässä momentissa tarkoitettussa tapaamisessa vanki ja tapaaja eivät saa käyttää muistiinpanovälineitä.

6 §

Asiamiehen tapaaminen

Voimassa oleva laki

Tapaamista voidaan valvoa, jos se on välttämätöntä vankilan järjestyksen tai turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka jos vanki tai asiamies sitä nimenomaisesti pyytää. Valvonta suoritetaan näköyhteyden tai teknisen laitteen avulla vangin ja asiamiehen välistä keskustelua kuulematta ja tallentamatta. Tapaaminen voidaan tarvittaessa järjestää myös tilassa, jossa vangin ja asiamiehen välissä on rakenteellisia esteitä. Tapaamisen valvonnasta on ennen valvonnan aloittamista ilmoitettava vangille ja hänen asiamiehelleen.

8 §

Tapaamisen keskeyttäminen

Tapaaminen voidaan keskeyttää, jos se on tarpeen rikoksen estämiseksi taikka vankilan järjestyksen tai turvallisuuden ylläpitämiseksi.

9 §

Tapaamisen peruuttaminen ja epääminen

Tapaaminen voidaan evätä, jos:

- 1) tapaaaja ei pysty luotettavasti todistamaan henkilöllisyyttään;
- 2) tapaaaja kieltäytyy 12 luvun 2 §:ssä tarkoitetusta turvatarkastuksesta tai 17 luvun 3 §:ssä tarkoitetusta henkilöntarkastuksesta;
- 3) tapaaaja on ulkonaisista merkeistä päätellen päihtynyt;
- 4) on perusteltua syytä epäillä, että tapaamisesta aiheutuu vaaraa vankilan järjestykselle tai turvallisuudelle taikka vangin tai muun henkilön turvallisuudelle.

Ehdotus

Tapaamista voidaan valvoa, jos se on välttämätöntä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi taikka jos vanki tai asiamies sitä nimenomaisesti pyytää. Valvonta suoritetaan näköyhteyden tai teknisen laitteen avulla vangin ja asiamiehen välistä keskustelua kuulematta ja tallentamatta. Tapaaminen voidaan tarvittaessa järjestää myös tilassa, jossa vangin ja asiamiehen välissä on rakenteellisia esteitä. Tapaamisen valvonnasta on ennen valvonnan aloittamista ilmoitettava vangille ja hänen asiamiehelleen.

8 §

Tapaamisen keskeyttäminen

Tapaaminen voidaan keskeyttää, jos se on perusteltua rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi.

9 §

Tapaamisen peruuttaminen ja epääminen

Tapaaminen voidaan evätä, jos:

- 1) tapaaaja ei pysty luotettavasti todistamaan henkilöllisyyttään;
- 2) tapaaaja kieltäytyy 12 luvun 2 §:ssä tarkoitetusta turvatarkastuksesta tai 17 luvun 3 §:ssä tarkoitetusta henkilöntarkastuksesta;
- 3) tapaaaja on ulkonaisista merkeistä päätellen päihtynyt;
- 4) se on muuten perusteltua rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi.

10 §

Tapaamiskielto

Jos tapaajan on todettu kuljettaneen tai yrittäneen kuljettaa huumausaineita taikka 9 luvun 1 §:n 1 momentin 1 tai 2 kohdassa tai 2 momentissa tarkoitettuja aineita tai esineitä vankilaan taikka vaarantaneen turvallisuutta tai vakavasti häirinneen vankilan järjestystä, tapaajalle voidaan antaa olosuhteisiin nähden kohtuullinen, enintään kuuden kuukauden pituinen kielto vierailta vankilassa. Tapaamiskieltoa voidaan jatkaa, jos se on edelleen tarpeen kiellon perusteena olevan toiminnan estämiseksi.

10 §

Tapaamiskielto

Tapaajalle voidaan antaa olosuhteisiin nähden kohtuullinen enintään kuuden kuukauden pituinen kielto tapaamisiin ja yhteydenpitoon videoyhteyden välityksellä, jos se on välttämätöntä sen vuoksi, että tapaajan on todettu kuljettaneen tai yrittäneen kuljettaa 9 luvun 9 luvun 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettuja aineita tai esineitä vankilaan tai muulla tavoin vaarantaneen vankilan järjestystä ja turvallisuutta taikka vangin tai muun henkilön turvallisuutta. Tapaamiskieltoa voidaan jatkaa enintään 30 päiväksi kerrallaan, jos se on edelleen välttämätöntä kiellon perusteena olevan toiminnan estämiseksi.

12 §

Tavaroiden vastaanottaminen ja tarkastaminen

Tapaamisen yhteydessä vankilassa voidaan ottaa vastaan vähäinen määrä sellaisia tavaroita tai esineitä, joiden hallussapito vankilassa on 9 luvun 1 §:n 1 ja 2 momentin mukaan sallittu. Tarkempia määräyksiä vastaanotettavasta omaisuudesta ja sen määrästä sekä menettelytavasta tavaroita vastaanottaessa annetaan 15 luvun 1 §:ssä tarkoitettussa vankilan järjestyssäännössä.

Tapaajan tuomat tavarat on tarkastettava ennen niiden luovuttamista vangille.

12 §

Tavaroiden vastaanottaminen ja tarkastaminen

Tapaamisen yhteydessä vankilassa voidaan ottaa vastaan vähäinen määrä sellaisia tavaroita tai esineitä, joiden hallussapito vankilassa on 9 luvun 1 §:n 1 ja 2 momentin mukaan sallittu.

Tapaajan tuomat tavarat on tarkastettava ennen niiden luovuttamista vangille.

19 §

Tarkemmat säännökset ja määräykset

Tarkemmat säännökset tapaamiskiellosta ja sen sisällöstä, tapaamisten valvonnan järjestämisestä sekä tapaamistilojen teknisistä ja rakenteellisista valvontajärjestelyistä annetaan valtioneuvoston asetuksella.

Rikosseuraamuslaitos antaa tarkemmat määräykset tapaamisten järjestämisestä.

19 §

Tarkemmat säännökset

Tarkemmat säännökset tapaamiskiellosta ja sen sisällöstä, tapaamisten valvonnan järjestämisestä sekä tapaamistilojen teknisistä ja rakenteellisista valvontajärjestelyistä annetaan valtioneuvoston asetuksella.

14 luku

Poistumislupa

1 §

Poistumisluvan tarkoitus

Vangille voidaan hakemuksesta antaa lyhyeksi ajaksi lupa poistua vankilasta (*poistumislupa*).

Poistumisluvan tarkoituksena on tukea vangin yhteyksien säilyttämistä ja sijoittumista yhteiskuntaan sekä vähentää vapaudenmenetyksestä aiheutuvia haittoja.

2 §

Poistumislupa rangaistusajan pituuden perusteella

Rangaistusajan pituuden perusteella voidaan hakemuksesta myöntää poistumislupa, jos:

1) luvan myöntäminen edistää rangaistusajan suunnitelman toteutumista;

2) vangin rangaistusaikaisesta käyttäytymisestä sekä hänen henkilöstään ja rikollisuudestaan saatujen tietojen mukaan luvan ehtojen noudattamista voidaan pitää todennäköisenä; ja

3) vanki sitoutuu 16 luvun 7 §:ssä tarkoitettuun päihteettömyyden valvontaan ja muuhun luvan ehtojen noudattamisen kannalta tarpeelliseen valvontaan.

14 luku

Poistumislupa

1 §

Poistumisluvan määritelmä

Vangille voidaan myöntää lyhyeksi ajaksi lupa poistua vankilasta *Suomen alueelle* (*poistumislupa*).

2 §

Poistumisluvan myöntämisen edellytykset ja valvonta

Poistumislupa voidaan myöntää, jos:

1) voidaan pitää todennäköisenä, että vanki noudattaa poistumislupamääräyksiä;

2) voidaan pitää todennäköisenä, että vanki ei jatka rikollista toimintaa eikä vaaranna muun henkilön turvallisuutta poistumisluvan aikana;

3) vanki sitoutuu päihteettömyyteen ja 16 luvun 7 §:ssä tarkoitettuun päihteettömyyden valvontaan, tämän pykälän 2 momentissa tarkoitettuun teknisillä välineillä tapahtuvaan valvontaan sekä tämän luvun 7 §:ssä tarkoitettuihin poistumislupamääräyksiin.

Vankia voidaan poistumisluvan aikana valvoa, jos valvonnalla voidaan edistää poistumislupamääräysten noudattamista. Valvonta tapahtuu Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehen saattamana tai teknisillä välineillä. Tekniset välineet voivat olla vangin haltuun annettavia, vangin ylle ranteeseen, nilkkaan tai vyötärölle kiinnitettäviä taikka olla tällaisten välineiden yhdistelmiä.

Edellä 5 luvun 5 §:ssä tarkoitettu varmuusosastolle sijoitetulle vangille voidaan poistumislupa myöntää vain Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehen saattamana. Edellä 5 luvun 4 a §:ssä

3 §

Rangaistusajan pituuden perusteella myönnettävän poistumisluvan ajankohta

Poistumislupa rangaistusajan pituuden perusteella voidaan *hakemuksesta* myöntää, kun rangaistusajasta vangin rikoslain 2 c luvussa tarkoitettuun ehdonalaiseen vapauteen päästämiseen tai yhdistelmärangaistukseen kuuluvan vankeuden osuudesta (*vankilassaoloaika*) on suoritettu kaksi kolmasosaa, kuitenkin vähintään kaksi kuukautta.

Elinkautista vankeusrangaistusta suorittavan vangin mahdollisuus poistumislupaan määräytyy niin kuin vangin vankilassaoloaika olisi 12 vuotta. Alle 21-vuotiaana tehdystä rikoksesta elinkautiseen vankeuteen tuomitun vangin poistumislupa määräytyy kuin vangin vankilassaoloaika olisi kymmenen vuotta.

Poistumislupia voidaan 2 §:ssä tarkoitettujen perusteiden täytyessä myöntää rangaistusajan suunnitelmaa huolellisesti noudattaneelle vangille ennen 1 momentissa tarkoitettua määräaikaa, jos se on tarpeen suunnitelman toteuttamiseksi taikka yksittäisessä tapauksessa vangin yhteyksien säilymisen, toimintakyvyn ylläpitämisen tai muun vastaavan syyn vuoksi. Poistumislupaa ei tällä perusteella saa kuitenkaan myöntää ennen kuin puolet vankilassaoloajasta on suoritettu.

3 §

Poistumislupa rangaistusajan pituuden perusteella

Poistumislupa rangaistusajan pituuden perusteella voidaan myöntää, jos 2 §:ssä säädetyt edellytykset täyttyvät ja vangin rangaistusajasta on rikoslain 2 c luvussa tarkoitettuun ehdonalaiseen vapauteen päästämiseen tai yhdistelmärangaistukseen kuuluvan vankeuden osuudesta (*vankilassaoloaika*) suoritettu kaksi kolmasosaa, kuitenkin vähintään kaksi kuukautta.

Elinkautista vankeusrangaistusta suorittavan vangin mahdollisuus poistumislupaan määräytyy niin kuin vangin vankilassaoloaika olisi 12 vuotta. Alle 21-vuotiaana tehdystä rikoksesta elinkautiseen vankeuteen tuomitun vangin poistumislupa määräytyy niin kuin vangin vankilassaoloaika olisi kymmenen vuotta.

Rangaistusajan pituuteen perustuvia poistumislupia voidaan myöntää enintään kolme vuorokautta kahden kuukauden ajanjakson kuluessa. Ensimmäinen kahden kuukauden ajanjakso alkaa ensimmäisestä rangaistusajan pituuden perusteella myönnettävästä poistumisluvasta. Poistumisluvan kokonaiskestoon lisätään kohtuullinen matka-aika.

Jos elinkautista vankeusrangaistusta suorittavalle ei myönnetä poistumislupaa 2 momentissa tarkoitettuna aikana, hänelle on myönnettävä enintään kuuden tunnin pituinen poistumislupa vähintään kerran vuodessa.

4 §

Poistumislupa tärkeästä syystä

Poistumislupa tärkeästä syystä tai ulkopuoliseen tilaisuuteen osallistumista varten voidaan hakemuksesta myöntää, jos 2 §:n 2 ja 3 kohdan edellytykset täyttyvät ja luvan myöntäminen on tärkeää vangin perheeseen, terveydenhuoltoon, toimeentuloon taikka työ-, koulutus-, sosiaali- tai asuntoasioiden hoitamiseen liittyvästä tai muusta vastaavasta syystä.

Jos vanki hakee poistumislupaa terveydenhuoltoon liittyvästä syystä, poistumisluvasta on pyydettävä lääkärin tai hänen poissa ollessaan terveydenhuoltohenkilökuntaan kuuluvan muun virkamiehen lausunto.

Jos luvan ehtojen noudattamista ei voida pitää riittävän todennäköisenä, vangille voidaan myöntää poistumislupa tarpeellisen valvonnan alaisena.

5 §

Poistumislupa erittäin tärkeästä syystä

Vangille on annettava lupa tarpeellisen valvonnan alaisena lyhyeksi aikaa poistua vankilasta Suomen alueelle vakavasti sairaana olevan lähiomaisen tai muun läheisen tapaamista samoin kuin lähiomaisen tai muun läheisen hautaan saattamista varten taikka muusta vastaavasta erittäin tärkeästä syystä.

Lupa voidaan evätä, jos epäminen on tarpeen karkaamisen, vapauttamisyrityksen tai uuden rikoksen estämiseksi taikka muusta vastaavasta painavasta syystä.

6 §

Lupa poistua saatettuna

Vangille voidaan 2 ja 3 §:n säännösten estämättä antaa poistumislupa saatettuna tai

4 §

Poistumislupa tärkeästä syystä

Poistumislupa voidaan myöntää, jos 2 §:ssä säädetty edellytykset täyttyvät ja luvan myöntäminen on tärkeää vangin perheeseen, terveydenhuoltoon tai toimeentuloon liittyvästä syystä taikka työ-, koulutus-, sosiaali-, asunto- tai muun vastaavan asian hoitamista varten.

Terveydenhuoltoon liittyvästä syystä on pyydettävä lääkärin tai muun terveydenhuollon ammattihenkilön lausunto. Terveydenhuoltokäynnin ajankohdasta ilmoittamisessa noudatetaan 10 luvun 2 §:n 3 momenttia.

Poistumislupa myönnetään siksi ajaksi, jota luvan perusteena olevan asian hoitaminen vaatii. Poistumisluvan kokonaisuuteen lisätään kohtuullinen matka-aika.

5 §

Poistumislupa erittäin tärkeästä syystä

Vangille on myönnettävä poistumislupa vakavasti sairaana tai saattohoidossa olevan lähiomaisen tai muun läheisen tapaamista samoin kuin lähiomaisen tai muun läheisen hautaan saattamista tai muuta vastaavaa erittäin tärkeää syytä varten.

Poistumislupa myönnetään siksi ajaksi, jota erittäin tärkeä syy vaatii. Poistumisluvan kesto voidaan rajoittaa, jos se on perusteltua karkaamisen, vapauttamisyrityksen tai rikoksen estämiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi. Poistumisluvan kokonaisuuteen lisätään kohtuullinen matka-aika.

6 §

Lupa asiointia varten avovankilassa

Avovankilassa vangille voidaan myöntää poistumislupa päiväjärjestyksessä

Voimassa oleva laki

tarpeellisen valvonnan alaisena ulkopuoliseen tilaisuuteen osallistumista varten tai muusta tällaisesta syystä enintään puoleksi vuorokaudeksi.

Lain 5 luvun 5 §:ssä tarkoitettulle varmuusosastolle sijoitetulle vangille poistumislupa voidaan myöntää 4 tai 5 §:ssä tarkoitettua syystä ainoastaan saatettuna.

Jos elinkautista vankeusrangaistusta suorittavalle vangille ei myönnetä poistumislupaa 3 §:ssä tarkoitettuna aikana, hänelle on myönnettävä lupa poistua saatettuna vähintään kerran vuodessa.

7 §

Poistumisluvan pituus

Poistumislupia voidaan myöntää rangaistusajan pituuden perusteella enintään kolme vuorokautta kahden kuukauden ajanjaksoa kohden 3 §:ssä tarkoitettua ajankohdasta alkaen.

Edellä 4 ja 5 §:ssä tarkoitettuja poistumislupia myönnetään siksi ajaksi, jota luvan perusteena olevien asioiden hoitaminen välttämättä vaatii.

Poistumisluvan kokonaiskesto on lisätään kohtuullinen matka-aika.

8 §

Poistumisluvan ehdot

Poistumislupaan voidaan liittää ehtoja, jotka koskevat vankilan ulkopuolella liikkumista, poistumisluvan perustetta, päihteettömyyttä, valvontaa, vangin käyttäytymistä ja vankilaan palaamista.

2 momentti on kumottu L:lla 22.12.2021/1302.

Poistumisluvalla olevaa vankia voidaan valvoa vangin haltuun annettavalla taikka vangin ylle ranteeseen, nilkkaan tai vyötärölle kiinnitettävällä teknisellä välineellä taikka tällaisten välineiden yhdistelmällä.

9 §

Ehdotus

tarkoitettua toistuvaa asiointia, ulkopuoliseen tilaisuuteen osallistumista tai muuta vastaava syytä varten, jos 2 §:ssä säädetyt edellytykset täyttyvät.

Poistumislupa voi kerrallaan kestää enintään kuusi tuntia.

7 §

Poistumislupamääräykset

Poistumislupaan voidaan liittää määräyksiä, jotka koskevat vankilan ulkopuolella liikkumista, valvontaa, vangin käyttäytymistä ja vankilaan palaamista.

8 §

Poistumisluvan peruuttaminen ja keskeyttäminen

Jos poistumisluvan myöntämisen edellytykset eivät enää päätöksen tekemisen jälkeen täyty, lupa voidaan peruuttaa. Poistumislupa voidaan keskeyttää, jos vanki rikkoo poistumislupamääräyksiä tai tekee poistumisluvalla rikoksen. Poistumislupa voidaan keskeyttää myös, jos se on perusteltua rikoksen estämiseksi, karkaamisen tai vapauttamisyrittäksen estämiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi.

9 §

Poistumisluvan peruuttaminen ja poistumislupaehtojen rikkominen

Poistumislupamääräysten rikkominen

Jos poistumisluvan myöntämisen edellytykset eivät enää päätöksen tekemisen jälkeen täyty, lupa voidaan peruuttaa. Vangille, joka rikkoo poistumisluvan ehtoja, voidaan määrätä 15 luvun 4 §:n 1–3 kohdassa tarkoitettu kurinpitorangeistus. Rangaistusajaksi lukemisesta säädetään 3 luvun 7 §:ssä.

Jos vanki tekee vankilan ulkopuolella rikoksen, noudatetaan, mitä rikoslain 2 luvun 13 §:ssä säädetään.

Jos vanki rikkoo poistumislupamääräyksiä, hänelle voidaan määrätä 15 luvun 4 §:ssä tarkoitettu kurinpitorangeistus. Rangaistusajaksi lukemisesta säädetään 3 luvun 7 §:ssä.

Jos vanki tekee vankilan ulkopuolella rikoksen, noudatetaan, mitä rikoslain 2 luvun 13 §:ssä säädetään.

10 §

10 §

Kustannukset

Kustannukset

Poistumislupamatkojen kustannuksista vastaa vanki.

Edellä 5 ja 6 §:ssä tarkoitettua syytä myönnetyn poistumisluvan matkakustannukset maksetaan valtion varoista. Myös muun poistumisluvan matkakustannukset voidaan maksaa valtion varoista, jos se vangin varattomuus tai poistumisluvan syy huomioon ottaen on perusteltua.

Poistumislupamatkojen kustannuksista vastaa vanki.

Edellä 3 §:n 4 momentissa ja 5 §:ssä tarkoitettujen poistumisluvan matkakustannukset maksetaan valtion varoista. Myös muun poistumisluvan matkakustannukset voidaan maksaa valtion varoista, jos se on perusteltua ottaen huomioon vangin varattomuus tai poistumisluvan syy.

11 §

11 §

Päätösvalta

Päätösvalta

Poistumisluvasta, sen peruuttamisesta, 3 §:n 3 momentissa tarkoitettua aikaistamisesta ja 10 §:n 2 momentissa tarkoitettua poistumislupamatkan kustannusten maksamisesta päättää vankilan yksikönpäällikkö tai rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty turvallisuudesta tai toiminnoista vastaava virkamies.

Rikosseuraamuslaitoksen operatiivisen toiminnan vastuualueen johtaja päättää kuitenkin poistumisluvasta ja

Poistumisluvasta, sen peruuttamisesta ja 10 §:n 2 momentissa tarkoitettua poistumislupamatkan kustannusten maksamisesta päättää vankilan yksikönpäällikkö tai rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty turvallisuudesta tai toiminnoista vastaava virkamies.

Rikosseuraamuslaitoksen operatiivisen toiminnan vastuualueen johtaja päättää poistumisluvasta ja poistumislupamatkan

Voimassa oleva laki

poistumislupamatkan kustannusten maksamisesta, jos lupaa:

1) hakee elinkautista rangaistusta tai yhdistelmä-rangaistusta suorittava vanki 2–5 §:n perusteella; taikka

2) haetaan muuhun valtioon kuin Suomeen. Rikosseuraamuslaitoksen operatiivisen toiminnan vastuualueen johtaja voi päätöksellään siirtää 2 momentissa tarkoitetun päätösvallan vankilan yksikönpäällikölle.

12 §

Tarkemmat säännökset ja määräykset

Tarkemmat säännökset matka-ajasta, poistumislupamatkojen korvaamisesta, poistumislupamenettelyistä ja poistumisluvan ehdoista annetaan valtioneuvoston asetuksella. Tarkemmat määräykset poistumislupien määrän ja keston laskemisesta antaa Rikosseuraamuslaitos.

15 luku

Vankilan järjestys ja kurinpito

1 §

Vankilan järjestyssääntö

Vankilassa on järjestyssääntö, joka sisältää tätä lakia ja sen nojalla annettuja säännöksiä ja määräyksiä tarkempia määräyksiä vankilan alueella liikkumisesta ja tilojen lukittuna pitämisestä, osastoista, tupakoinnin, tapaamisten ja puhelimen käytön sekä vapaa-ajan järjestämisestä, omaisuuden hallussapidosta sekä muista vastaavista vankilan järjestyksen ylläpitämiseen ja toimintojen järjestämiseen liittyvistä yksittäisistä seikoista.

Ehdotus

kustannusten maksamisesta, jos lupaa hakee elinkautista rangaistusta tai yhdistelmä-rangaistusta suorittava vanki. Operatiivisen toiminnan vastuualueen johtaja voi siirtää tässä momentissa tarkoitetun päätösvallan vankilan yksikönpäällikölle.

12 §

Tarkemmat säännökset ja määräykset

Tarkemmat säännökset matka-ajasta, poistumislupamatkojen korvaamisesta ja poistumislupamääräyksistä annetaan valtioneuvoston asetuksella. Tarkemmat määräykset rangaistusajan pituuden perusteella myönnettävien poistumislupien määrän ja keston laskemisesta antaa Rikosseuraamuslaitos.

15 luku

Vankilan järjestys ja kurinpito

1 §

Vankilan järjestyssääntö

Vankilassa on järjestyssääntö, joka sisältää tätä lakia ja sen nojalla annettuja säännöksiä ja määräyksiä tarkempia määräyksiä:

- 1) vankilan alueella liikkumisesta;
- 2) vankilan osastoista;
- 3) vankilassa ja sen osastoilla järjestettävistä toiminnoista ja vapaa-ajantoiminnoista;
- 4) tupakoinnin järjestämisestä;
- 5) tapaamisten ja yhteydenpidon videoyhteyden välityksellä, kirjeenvaihdon, puhelimen käytön, sähköpostin käytön ja internetin käytön järjestämisestä;

3 §

Järjestysrikkomukset

Vangille voidaan määrätä kurinpitöraangaistus, jos vanki syyllistyy järjestysrikkomukseen. Järjestysrikkomuksia ovat:

1) syyllistyminen vankilassa tai muutoin Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehen valvonnan alaisena rikokseen, josta ei ole odotettavissa ankarampaa rangaistusta kuin sakkoa;

2) luvaton poistuminen avolaitoksesta tai terveydenhuollon laitoksesta;

3) tämän lain tai sen nojalla annetun valtioneuvoston asetuksen taikka niitä täsmentävän Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikön määräyksen rikkominen;

4) 1 §:ssä tarkoitetun vankilan järjestyssäännön rikkominen edellyttäen, että järjestyssäännössä on nimenomaisesti mainittu kyseisestä rikkomuksesta voivan seurata kurinpitöraangaistus;

5) 8 luvun 6 tai 9 §:ssä tarkoitetulle luvulle tai sijoitukselle tai 12 luvun 6 a, 9 tai 9 a §:ssä tarkoitetulle luvulle taikka 14 luvussa tarkoitetulle poistumisluvulle asetettujen ehtojen rikkominen;

6) Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehen toimivaltansa rajoissa vankilan järjestyksen tai turvallisuuden ylläpitämiseksi antaman kehotuksen tai käskyn noudattamatta jättäminen.

10 §

- 6) elintarvikkeiden ja muun henkilökohtaiseen käyttöön sopivan tavaran sekä käyttöesineiden ja tarvikkeiden hankkimisesta vankilassa ja vastaanottamisesta vankilan ulkopuolelta;
- 7) vangin omaisuuden säilyttämisestä.

3 §

Järjestysrikkomukset

Vangille voidaan määrätä kurinpitöraangaistus, jos vanki syyllistyy järjestysrikkomukseen. Järjestysrikkomuksia ovat:

1) syyllistyminen vankilassa tai muutoin Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehen valvonnan alaisena rikokseen, josta ei ole odotettavissa ankarampaa rangaistusta kuin sakkoa;

2) luvaton poistuminen avovankilasta, 8 luvun 10 a §:ssä tarkoitetusta ulkopuolisesta laitoksesta tai terveydenhuollon laitoksesta;

3) tämän lain tai sen nojalla annetun valtioneuvoston asetuksen taikka niitä täsmentävän Rikosseuraamuslaitoksen määräyksen rikkominen;

4) 1 §:ssä tarkoitetun vankilan järjestyssäännön rikkominen edellyttäen, että järjestyssäännössä on nimenomaisesti mainittu kyseisestä rikkomuksesta voivan seurata kurinpitöraangaistus;

5) 8 luvun 6, 9 tarkoitettuun lupaan tai 10 a §:ssä tarkoitettuun sijoitukseen tai 12 luvun 6 a, 9 tai 9 a §:ssä tarkoitettuun lupaan liitettyjen määräysten taikka 14 luvussa tarkoitetun poistumislupamääräysten rikkominen;

6) Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehen toimivaltansa rajoissa vankilan järjestyksen tai turvallisuuden ylläpitämiseksi antaman kehotuksen tai käskyn noudattamatta jättäminen.

10 §

*Kurinpitoasian käsittely**Kurinpitoasian käsittely*

Järjestysrikkomus käsitellään siinä vankilassa, johon vanki on sijoitettu tai jossa vanki syyllistyi järjestysrikkomukseen. Vangin kuljetuksen aikana tekemä järjestysrikkomus käsitellään kuitenkin siinä vankilassa, johon vanki saapuu. Jos vanki siirretään järjestysrikkomuksen vuoksi *avolaitoksesta* suljettuun vankilaan, järjestysrikkomus voidaan käsitellä ja kurinpitorangeistus määrätä myös siinä vankilassa, johon vanki siirretään.

Järjestysrikkomus käsitellään siinä vankilassa, johon vanki on sijoitettu tai jossa vanki syyllistyi järjestysrikkomukseen. Vangin kuljetuksen aikana tekemä järjestysrikkomus käsitellään kuitenkin siinä vankilassa, johon vanki saapuu. Jos vanki siirretään järjestysrikkomuksen vuoksi *avovankilasta* suljettuun vankilaan, järjestysrikkomus voidaan käsitellä ja kurinpitorangeistus määrätä myös siinä vankilassa, johon vanki siirretään.

11 §

11 §

*Vangin pitäminen erillään selvittämisen aikana**Vangin pitäminen erillään selvittämisen aikana*

Järjestysrikkomusta selvittäessä ja päätöstä kurinpitoasiassa odottaessa vanki voidaan pitää erillään muista vangeista, jos se on tarpeen järjestyksen säilymiseksi tai muusta erityisestä syystä. Erillään pitäminen ei saa kestää kauempaa kuin on välttämätöntä eikä yli seitsemää vuorokautta. Erillään pitämisestä tulee mahdollisimman pian ilmoittaa terveydenhuollon ammattihenkilölle.

Järjestysrikkomusta selvittäessä ja päätöstä kurinpitoasiassa odottaessa vanki voidaan pitää erillään muista vangeista, jos se on *perusteltua järjestysrikkomuksen selvittämiseksi*. Erillään pitäminen ei saa kestää kauempaa kuin on välttämätöntä eikä yli seitsemää vuorokautta. Erillään pitämisestä tulee mahdollisimman pian ilmoittaa terveydenhuollon ammattihenkilölle.

16 luku

16 luku

Vankilan tilojen ja vangin tarkastaminen**Vankilan tilojen ja vangin tarkastaminen**

1 §

1 §

*Valvonta vankilassa**Valvonta vankilassa*

Vankeja ja vankien käytössä oleva tiloja on valvottava *siten kuin vankilan järjestys, vankilassa pitämisen varmuus, vankien ja muiden henkilöiden turvallisuus sekä karkaamisen tai avolaitoksesta luvatta*

Vankeja ja vankien käytössä oleva tiloja on valvottava *rikosten estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi ja vankien ja muiden henkilöiden turvallisuuden suojelemiseksi*.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

*poistumisen ja rikoksen estäminen
edellyttävät.*

1 a §

Tekninen valvonta vankilassa

Vankilan alueen ja tilojen valvontaan voidaan käyttää teknistä valvontaa vankilan järjestyksen, vankilassa pitämisen varmuuden ja vankien ja muiden henkilöiden turvallisuuden ylläpitämiseksi sekä karkaamisen tai avolaitoksesta luvatta poistumisen ja rikoksen estämiseksi. Tekninen valvonta käsittää teknisellä laitteella tapahtuvan kuvan katselun ja tallentamisen. Teknistä valvontaa ei saa käyttää vankien asuinselleissä, WC-tiloissa, pukeutumistiloissa tai muissa vastaavissa paikoissa. Teknisestä valvonnasta on ilmoitettava asianmukaisella tavalla.

2 §

Asuintilojen ja omaisuuden tarkastus

Vankien asuintiloja sekä heidän käytössään ja vankilan alueella olevaa omaisuuttaan voidaan tarkastaa *vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi* tai epäillyn järjestyksirikkomuksen tutkimiseksi. Käyttöesineiden, rahan ja muiden maksuvälineiden sekä muun omaisuuden hallussapidosta säädetään 9 luvussa.

2 a §

*Miehittämättömän kulkuneuvon kulkuun
puuttuminen*

1 a §

Tekninen valvonta vankilassa

Vankilan alueen ja tilojen valvontaan voidaan käyttää teknistä valvontaa *rikosten estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi ja vankien ja muiden henkilöiden turvallisuuden suojelemiseksi*. Tekninen valvonta käsittää teknisellä laitteella tapahtuvan kuvan katselun ja tallentamisen. Teknistä valvontaa ei saa käyttää vankien asuinselleissä, WC-tiloissa, pukeutumistiloissa tai muissa vastaavissa paikoissa. Teknisestä valvonnasta on ilmoitettava asianmukaisella tavalla.

2 §

Asuintilojen ja omaisuuden tarkastus

Vankien asuintiloja sekä heidän käytössään ja vankilan alueella olevaa omaisuuttaan voidaan tarkastaa *rikosten estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, vankien ja muiden henkilöiden turvallisuuden suojelemiseksi* tai epäillyn järjestyksirikkomuksen *selvittämiseksi*. Käyttöesineiden, rahan ja muiden maksuvälineiden sekä muun omaisuuden hallussapidosta säädetään 9 luvussa.

2 a §

*Miehittämättömän kulkuneuvon kulkuun
puuttuminen*

Voimassa oleva laki

Rikosseuraamuslaitoksella on vankilan järjestyksen tai turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka omaisuuden suojelemiseksi oikeus ottaa miehittämätön kulkuneuvo tilapäisesti haltuun, estää sen käyttö tai muutoin puuttua sen kulkuun, jos se saapuu vankilan alueelle tai alueen yläpuoliseen ilmatilaan.

4 §

Henkilöntarkastus

Vangille voidaan tehdä henkilöntarkastus, jos:

- 1) vankia epäillään 9 luvun 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettujen luvattomien esineiden tai aineiden hallussapidosta; tai
- 2) henkilöntarkastus on tarpeen karkaamisen tai avolaitoksesta luvatta poistumisen ehkäisemiseksi, vankilan järjestystä tai turvallisuutta uhkaavan vaaran torjumiseksi, epäillyn järjestyksirikkomuksen tutkimiseksi, vankilaan saapumisen tai palaamisen johdosta taikka valvomattoman tapaamisen ja lapsen tapaamisen yhteydessä.

5 §

Erytistarkastus

Vankilassa, sen osastolla tai muussa tilassa voidaan suorittaa erityistarkastus, jos se on tarpeen vankilan järjestystä tai turvallisuutta uhkaavan vakavan vaaran torjumiseksi taikka 9 luvun 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettujen luvattomien esineiden tai aineiden löytämiseksi.

Kun vankilan osastolla tai muussa tilassa suoritetaan erityistarkastus, henkilöntarkastus saadaan toimittaa kaikille osastolle sijoitetuille tai tarkastettavassa tilassa oleskeleville vangeille.

Ehdotus

Rikosseuraamuslaitos voi rikosten estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi ja vankien ja muiden henkilöiden turvallisuuden suojelemiseksi ottaa miehittämättömän kulkuneuvon tilapäisesti haltuun, estää sen käytön tai muutoin puuttua sen kulkuun, jos se saapuu vankilan alueelle tai alueen yläpuoliseen ilmatilaan.

4 §

Vangin henkilöntarkastus

Vangille voidaan tehdä henkilöntarkastus rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi vankilaan saapumisen tai palaamisen taikka valvomattoman tapaamisen ja lapsen tapaamisen yhteydessä. Vangille voidaan tehdä henkilöntarkastus myös muulloin, jos se on perusteltua rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi taikka epäillyn järjestyksirikkomuksen selvittämiseksi.

5 §

Erytistarkastus

Vankilassa, sen osastolla tai muussa tilassa voidaan suorittaa erityistarkastus, jos se on perusteltua rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi.

Kun vankilan osastolla tai muussa tilassa suoritetaan erityistarkastus, vangin henkilöntarkastus voidaan tehdä kaikille osastolle sijoitetuille tai tarkastettavassa tilassa oleskeleville vangeille.

6 §

Henkilönkatsastus

Vangille voidaan tehdä henkilönkatsastus, jos on *todennäköistä syytä epäillä*, että vangilla on vankilassa tai sinne tullessaan kehossaan *tämän lain* 9 luvun 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettuja kiellettyjä aineita tai esineitä, jotka *ovat omiaan aiheuttamaan* vakavaa vaaraa vankilan järjestykselle tai turvallisuudelle taikka vangin hengelle tai terveydelle.

Henkilönkatsastus käsittää kehon tarkastamisen, näytteen ottamisen tai muun kehoon kohdistuvan tutkimuksen.

Lääketieteellistä asiantuntemusta vaativan toimenpiteen saa suorittaa ainoastaan lääkäri.

6 a §

Päihteiden valmistamisen ja käytön kieltö

Alkoholin, muun päihdyttävän aineen ja rikoslain 44 luvun 16 §:ssä tarkoitettujen dopingaineiden valmistaminen ja käyttö vankilassa on kiellettyä.

7 §

Päihteettömyyden valvonta

Vanki voidaan velvoittaa suorittamaan puhalluskoe taikka antamaan sylki- tai virtsanäyte:

- 1) *jos on syytä epäillä, että vanki on* alkoholin, muun päihdyttävän aineen taikka rikoslain 44 luvun 16 §:ssä tarkoitettujen dopingaineiden vaikutuksen alainen; tai
- 2) valvomattoman tapaamisen, lapsen tapaamisen, sopimusosastolle sijoittamisen, poistumisluvan, opintoluvan, siviilityöluvan, ulkopuolista valvottua toimintaa koskevan luvan, avolaitokseen sijoittamisen, ulkopuoliseen laitokseen sijoituksen tai valvottuun koevapauteen sijoittamisen

6 §

Vangin henkilönkatsastus

Vangille voidaan tehdä henkilönkatsastus, jos se on *välttämätöntä sen selvittämiseksi*, onko vangilla vankilassa tai sinne tullessaan kehossaan 9 luvun 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettuja kiellettyjä aineita tai esineitä, jotka *voivat aiheuttaa* vakavaa vaaraa vankilan järjestykselle tai turvallisuudelle taikka vangin hengelle tai terveydelle.

Henkilönkatsastus käsittää kehon tarkastamisen, näytteen ottamisen tai muun kehoon kohdistuvan tutkimuksen.

Lääketieteellistä asiantuntemusta vaativan toimenpiteen saa suorittaa ainoastaan lääkäri.

6 a §

Päihteiden valmistamisen ja käytön kieltö

Alkoholia, muuta päihdyttävää ainetta ja rikoslain 44 luvun 16 §:ssä tarkoitettuja dopingaineita ei saa valmistaa eikä käyttää vankilassa eikä ulkopuolisen laitossijoittelun aikana on kiellettyä.

7 §

Päihteettömyyden valvonta

Vanki voidaan velvoittaa suorittamaan puhalluskoe taikka antamaan sylki- tai virtsanäyte:

- 1) *jos se on perusteltua sen selvittämiseksi, onko* vanki alkoholin, muun päihdyttävän aineen taikka rikoslain 44 luvun 16 §:ssä tarkoitettujen dopingaineiden vaikutuksen alainen; tai
- 2) valvomattoman tapaamisen, lapsen tapaamisen, sopimusosastolle sijoittamisen, poistumisluvan, opintoluvan, siviilityöluvan, ulkopuolista valvottua toimintaa koskevan luvan, *avovankilaan* sijoittamisen, ulkopuoliseen laitokseen sijoituksen tai

Voimassa oleva laki

edellytysten selvittämiseksi taikka päihteettömyysvelvollisuuden valvomiseksi.

Vangilta voidaan määrätä otettavaksi verinäyte, jos se on tarpeen 1 momentissa tarkoitetusta kokeesta tai näytteen antamisesta kieltäytymisen, päihteettömyyden valvonnan turvaamisen tai luotettavan koetuloksen saamisen vuoksi.

Jos päihtymystila on ulkonaisista merkeistä päätellen ilmeinen, puhalluskoetta, sylki-, virtsa- tai verinäytettä ei tarvitse ottaa, ellei vanki sitä vaadi.

Ehdotus

valvottuun koevapauteen sijoittamisen edellytysten selvittämiseksi taikka päihteettömyysvelvollisuuden valvomiseksi.

Vangilta voidaan määrätä otettavaksi verinäyte, jos se on *perusteltua* 1 momentissa tarkoitetusta kokeesta tai näytteen antamisesta kieltäytymisen, päihteettömyyden valvonnan turvaamisen tai luotettavan koetuloksen saamisen vuoksi.

Jos päihtymystila on ulkonaisista merkeistä päätellen ilmeinen, puhalluskoetta, sylki-, virtsa- tai verinäytettä ei tarvitse ottaa, ellei vanki sitä vaadi.

17 luku

Muun henkilön tarkastaminen

2 §

Turvataarkastus vankilan alueella

Henkilö voidaan tarkastaa vankilassa ja sen alueella turvallisuuden ylläpitämiseksi, järjestyksen turvaamiseksi tai omaisuuden suojelemiseksi (turvataarkastus).

3 §

Tapaajan henkilöntarkastus

Jos on perusteltua syytä epäillä, että tapaamisessa pyritään luovuttamaan 2 §:n 2 momentissa tarkoitettuja aineita tai esineitä, vangin tapaamisen ehdoksi voidaan asettaa, että tapaaja suostuu henkilöntarkastukseen.

6 §

17 luku

Muun henkilön tarkastaminen

2 §

Turvataarkastus vankilan alueella

Henkilölle voidaan tehdä vankilassa ja sen alueella turvataarkastus rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi.

3 §

Tapaajan henkilöntarkastus

Tapaajalle voidaan tehdä henkilöntarkastus, jos se on perusteltua sen selvittämiseksi, onko tapaajalla mukanaan 9 luvun 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettuja aineita tai esineitä.

6 §

Kiinniottaminen ja säilössäpito

Vankilan johtajalla, turvallisuudesta vastaavalla virkamiehellä, valvonnan esimiestehtävissä toimivalla virkamiehellä sekä ohjaus- tai valvontatehtävissä toimivalla virkamiehellä on vankilassa ja sen alueella oikeus ottaa kiinni siellä oleva henkilö, jos kiinniottaminen on välttämätöntä henkilölle tai omaisuudelle aiheutuvan vaaran torjumiseksi taikka rikoksen estämiseksi tai selvittämiseksi.

8 §

Päätösvalta

Tapaajan henkilöntarkastuksesta ja vankilasta poistamisesta päättää valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies. Kiinni otetun henkilön säilössäpidosta päättää vankilan yksikönpäällikkö.

18 luku

Turvaamistoimenpiteet ja voimakeinojen käyttö

2 §

Sitominen

4 §

Kiinniottaminen ja säilössäpito

Vankilassa ja sen alueella oleva henkilö voidaan ottaa kiinni, jos kiinniottaminen on välttämätöntä rikoksen estämiseksi tai selvittämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi.

8 §

Päätösvalta

Tapaajan henkilöntarkastuksesta ja vankilasta poistamisesta päättää valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies. *Henkilön kiinni ottamisesta päättää vankilan yksikönpäällikkö, turvallisuudesta vastaava virkamies, valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies tai ohjaus- ja valvontatehtävissä toimiva virkamies.* Kiinni otetun henkilön säilössäpidosta päättää vankilan yksikönpäällikkö.

18 luku

Turvaamistoimenpiteet ja voimakeinojen käyttö

2 §

Sitominen

4 §

Edellä 1–3 momentissa säädettyä sovelletaan myös vapautuneeseen vankiin 21 luvun 1 §:n 4 momentissa tarkoitetun kuljetuksen aikana.

Eristämistarkkailu

Jos on perusteltua syytä epäillä, että vangilla vankilassa tai sinne tullessaan on kehossaan 9 luvun 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettuja kiellettyjä aineita tai esineitä, hänet saadaan sijoittaa huoneeseen tai selliin, jossa häntä ja kiellettyjen aineiden tai esineiden poistumista hänen kehostaan voidaan ympärivuorokautisesti tarkkailla ja valvoa teknisin apuvälinein tai muulla tavoin. Tällöin vangilta voidaan edellyttää myös erityisen tarkkailuvaatetuksen käyttöä. Tarkkailuvaatetusta käyttävän vangin tulee pyynnöstään päästä viivytyksettä WC-tiloihin.

Eristämistarkkailu

Vanki voidaan sijoittaa eristämistarkkailuun, jos se on välttämätöntä sen selvittämiseksi, onko vangilla vankilassa tai sinne tullessaan kehossaan 9 luvun 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettuja kiellettyjä aineita tai esineitä taikka sen varmistamiseksi, että henkilökatsastuksessa havaitut aineet ja esineet poistuvat hänen kehostaan. Eristämistarkkailussa vanki sijoitetaan selliin, jossa häntä ja kiellettyjen aineiden tai esineiden poistumista hänen kehostaan voidaan ympärivuorokautisesti tarkkailla ja valvoa teknisin apuvälinein tai muulla tavoin. Tällöin vangilta voidaan edellyttää myös erityisen tarkkailuvaatetuksen käyttöä. Eristämistarkkailuun sijoitetun vangin tulee pyynnöstään päästä viivytyksettä WC-tiloihin.

6 §

Voimakeinojen käyttö

Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehellä on virkatehtävää suorittaessaan oikeus käyttää voimakeinoja:

1) vangin karkaamisen tai luvatta poistumisen estämiseksi, vastarinnan murtamiseksi ja tässä tai 16 luvussa tarkoitettun valvonta-, tarkastus- ja turvaamistoimenpiteen suorittamiseksi;

6 §

Voimakeinojen käyttö

Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehellä on virkatehtävää suorittaessaan oikeus käyttää voimakeinoja:

1) vangin karkaamisen tai luvatta poistumisen estämiseksi, vastarinnan murtamiseksi ja tässä tai 16 luvussa tarkoitettun valvonta-, tarkastus- ja turvaamistoimenpiteen suorittamiseksi sekä 21 luvun 1 §:n 4 momentissa tarkoitettun vapautuneen vangin kuljetuksen turvallisuudesta huolehtimiseksi;

9 §

Tarkemmat säännökset ja määräykset

9 §

Tarkemmat säännökset ja määräykset

Voimassa oleva laki

Tarkemmat säännökset tarkkailun, eristämistarkkailun ja erillään pitämisen täytäntöönpanosta ja olosuhteista sekä voimankäyttövälineistä, sitomiseen käytettävistä välineistä ja sitomisen ja voimankäyttövälineen käytön kirjaamisesta annetaan valtioneuvoston asetuksella.

Tarkemmat määräykset voimakeinojen käytöstä sekä turvaamistoimenpiteiden käytön, voimakeinojen ja voimankäyttövälineiden käytön koulutuksesta antaa Rikosseuraamuslaitos.

19 luku

Ilmoitukset ja tiedon antaminen

5 §

Ilmoitukset poliisille

Rikosseuraamuslaitos saa ilmoittaa poliisille:

3) vangin osallistumisesta toimintaan vankilan ulkopuolella;

lisätään lakiin uusi 19 a luku

Ehdotus

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset:

1) tarkkailun, eristämistarkkailun ja erillään pitämisen täytäntöönpanosta ja olosuhteista;

2) voimankäyttövälineistä ja sitomiseen käytettävistä välineistä sekä niiden säilyttämisestä ja hävittämisestä;

3) voimakeinojen ja turvaamistoimien käytön koulutuksen järjestämisestä;

4) oikeudesta kantaa voimankäyttövälineitä;

5) sitomisen ja voimankäyttövälineen käytön kirjaamisesta.

Rikosseuraamuslaitos voi antaa tarkempia määräyksiä voimakeinojen ja turvaamistoimien käytön koulutuksen sisällöstä.

19 luku

Ilmoitukset ja tiedon antaminen

5 §

Ilmoitukset poliisille

Rikosseuraamuslaitos saa ilmoittaa poliisille:

3) vangin osallistumisesta toimintaan vankilan ulkopuolella ja vangin sijoittamisesta vankilan ulkopuoliseen laitoksen;

19 a luku

Poikkeukset yhteiskunnallisissa häiriötilanteissa

1 §

Poikkeusten soveltaminen

Tämän luvun säännösten nojalla voidaan jäljempänä säädetyllä tavalla poiketa 2, 6–8, 11, 13 ja 14 luvun säännöksistä normaaliolojen vakavissa häiriötilanteissa ja

valmiuslain (1552/2011) 3 §:ssä tarkoitetuissa poikkeusoloissa.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu normaaliolojen vakava häiriötilanne on:

1) yhteiskunnan rakenteisiin tai laajoihin ihmisjoukkoihin kohdistettu terroristinen teko, sen välitön uhka tai muu sisäistä turvallisuutta vakavasti vaarantava rikollinen toiminta;

2) yleistä järjestystä ja turvallisuutta vakavasti vaarantava laaja-alainen häiriötilanne;

3) kriittiseen infrastruktuuriin, tietojärjestelmiin tai tietoverkkoihin kohdistuva laaja-alainen tai vakava häiriötilanne;

4) pandemia;

5) sotilaallisen voiman käyttö tai sen uhka;

6) laajamittainen maahantulo ja painostaminen maahantulijoita ohjaamalla;

7) muu vaikutuksiltaan 1–6 kohtaan rinnastuva vakava häiriötilanne.

2 §

Vankilaan ottamisen rajoittaminen

Vankilaan ottamista voidaan rajoittaa 1 §:ssä tarkoitetuissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa, jos rajoittaminen on välttämätöntä sen varmistamiseksi, että vankeuden täytäntöönpano on turvallista yhteiskunnalle, henkilökunnalle ja vangeille. Vankilaan ottamisen rajoittaminen voi koskea sakon muuntorangaistukseen ja alle kahden vuoden ehdottomaan vankeusrangaistukseen tuomittuja.

Vankilaan ottamisen rajoittaminen voi kestää enintään kuusi kuukautta. Rajoittamista voidaan jatkaa enintään kuudeksi kuukaudeksi kerrallaan, jos se on edelleen välttämätöntä 1 momentissa säädettyistä syistä. Rangaistuksen täytäntöönpanoon on kuitenkin ryhdyttävä, jos tuomittu rangaistus raukeaisi rajoittamisen vuoksi.

3 §

Vankien evakuointi

Vankilan kaikki vangit voidaan siirtää muuhun vankilaan tai muihin vankiloihin 1 §:ssä tarkoitetuissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa, jos siirtäminen on välttämätöntä sen varmistamiseksi, että vankeuden täytäntöönpano on turvallista yhteiskunnalle, henkilökunnalle ja vangeille.

4 §

Ulkoilun epääminen

Ulkoilu voidaan tapauskohtaisesti vankilassa tai sen osastolla evätä 1 §:ssä tarkoitetuissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa, jos se on välttämätöntä sen varmistamiseksi, että vankeuden täytäntöönpano on turvallista yhteiskunnalle, henkilökunnalle ja vangeille.

5 §

Toiminnan järjestämisen rajoittaminen

Toiminnan järjestämistä voidaan vankilassa tai sen osastolla rajoittaa 1 §:ssä tarkoitetuissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa, jos se on välttämätöntä sen varmistamiseksi, että vankeuden täytäntöönpano on turvallista yhteiskunnalle, henkilökunnalle ja vangeille. Vangeille on mahdollisuuksien mukaan järjestettävä sellaista korvaavaa toimintaa, jota vankilassa olosuhteet huomioiden voidaan järjestää.

Jos on ilmeistä, ettei 1 momentissa tarkoitettu rajoittaminen ole riittävää vankeuden täytäntöönpanon turvallisuuden varmistamiseksi, toiminnan järjestäminen voidaan keskeyttää kokonaan, jos se on välttämätöntä sen varmistamiseksi, että vankeuden täytäntöönpano on turvallista yhteiskunnalle, henkilökunnalle ja vangeille.

Vangin osallistumista oppivelvollisuuden mukaiseen opetukseen ei voida rajoittaa tai keskeyttää.

Toiminnan järjestämisen rajoittaminen tai keskeyttäminen voivat kestää enintään kuukauden. Niitä voidaan jatkaa enintään kuukaudeksi kerrallaan, jos se on edelleen välttämätöntä 1 tai 2 momentissa säädetyistä syistä. Rajoittaminen ja keskeyttäminen on päätettävä viipymättä, jos normaaliolojen vakava häiriötilanne tai poikkeusolot päättyvät.

6 §

Vapaa-ajan toiminnan järjestämisen rajoittaminen

Vapaa-ajantoimintaa ja kirjastoon pääsy sekä uskonnollisiin tilaisuuksiin pääsy voidaan vankilassa tai sen osastolla rajoittaa 1 §:ssä tarkoitetuissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa, jos se on välttämätöntä sen varmistamiseksi, että vankeuden täytäntöönpano on turvallista yhteiskunnalle, henkilökunnalle ja vangeille. Vangeille on mahdollisuuksien mukaan järjestettävä sellaista korvaavaa vapaa-ajantoimintaa, jota vankilassa olosuhteet huomioiden voidaan järjestää.

Jos on ilmeistä, ettei 1 momentissa tarkoitettu rajoittaminen ole riittävää vankeuden täytäntöönpanon turvallisuuden varmistamiseksi, vapaa-ajantoiminta ja kirjastoon pääsy sekä uskonnollisiin tilaisuuksiin pääsy voidaan keskeyttää kokonaan, jos se on välttämätöntä sen varmistamiseksi, että vankeuden täytäntöönpano on turvallista yhteiskunnalle, henkilökunnalle ja vangeille. Vankien kirjastopalveluista ja mahdollisuudesta uskonnonharjoittamiseen on tällöin huolehdittava muulla tavoin.

Vapaa-ajantoiminnan, kirjastoon pääsyn ja uskonnollisiin tilaisuuksiin pääsyn rajoittaminen tai keskeyttäminen voivat kestää enintään kuukauden. Niitä voidaan

jatkaa enintään kuukaudeksi kerrallaan, jos se on edelleen välttämätöntä 1 tai 2 momentissa säädetyistä syistä. Rajoittaminen ja keskeyttäminen on päätettävä viipymättä, jos normaaliolojen vakava häiriötilanne tai poikkeusolot päättyvät.

7 §

Tapaamisten rajoittaminen

Vankien tapaamisia voidaan vankilassa tai sen osastolla rajoittaa 1 §:ssä tarkoitetuissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa, jos rajoittaminen on välttämätöntä sen varmistamiseksi, että vankeuden täytäntöönpano on turvallista yhteiskunnalle, henkilökunnalle ja vangeille.

Jos on ilmeistä, ettei tapaamisten rajoittaminen ole riittävää vankeuden täytäntöönpanon turvallisuuden varmistamiseksi tapaamiset voidaan keskeyttää kokonaan, jos se on välttämätöntä sen varmistamiseksi, että vankeuden täytäntöönpano on turvallista yhteiskunnalle, henkilökunnalle ja vangeille.

Edellä 13 luvun 5 §:ssä tarkoitettuja lapsen tapaamisia ja 6 §:ssä tarkoitettuja asiamiehen tapaamisia sekä alle 18-vuotiaiden vankien tapaamisia ei voida rajoittaa tai keskeyttää.

Tapaamisten rajoittaminen tai keskeyttäminen voivat kestää enintään kuukauden. Niitä voidaan jatkaa enintään kuukaudeksi kerrallaan, jos se on edelleen välttämätöntä 1 tai 2 momentissa säädetyistä syistä. Rajoittaminen ja keskeyttäminen on päätettävä viipymättä, jos normaaliolojen vakava häiriötilanne tai poikkeusolot päättyvät.

8 §

Poistumislupien myöntämisen keskeyttäminen

Poistumislupien myöntäminen voidaan vankilassa tai sen osastolla keskeyttää 1 §:ssä tarkoitetuissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa, jos keskeyttäminen on välttämätöntä sen varmistamiseksi, että vankeuden täytäntöönpano on turvallista yhteiskunnalle, henkilökunnalle ja vangeille. Keskeytys voi koskea 14 luvun 2 §:ssä, 4 §:ssä tai 6 §:ssä tarkoitettuja poistumislupia tai vain osaa niistä.

Erittäin tärkeästä syystä myönnettävien poistumislupien ja alle 18-vuotiaiden vankien poistumislupien myöntämistä ei voida keskeyttää. Jos avovankilan säännölliset poistumisluvat asiointia varten keskeytetään, tulee asiointi järjestää muulla tavoin keskeytyksen aikana.

Poistumislupien myöntämisen keskeyttäminen voi kestää enintään kuukauden. Sitä voidaan jatkaa enintään kuukaudeksi kerrallaan, jos se on edelleen välttämätöntä 1 momentissa säädetyistä syistä. Keskeyttäminen on päätettävä viipymättä, jos normaaliolojen vakava häiriötilanne tai poikkeusolot päättyvät.

9 §

Rajoittamisen vaikutus vankia koskeviin päätöksiin

Jos toiminnan järjestämistä on 5 §:ssä tarkoitettulla tavalla rajoitettu tai keskeytetty, vangin toimintaan sijoittamista koskevaa päätöstä voidaan väliaikaisesti muuttaa rajoitusten edellyttämällä tavalla. Vangin osallistumisvelvollisuus voidaan täyttää myös muussa kuin rangaistusajan suunnitelmaa edistävässä toiminnassa sen mukaisesti, mitä korvaavaa toimintaa vankilassa olosuhteet huomioiden voidaan järjestää. Toimintaan sijoittamisen väliaikainen muuttaminen ei vaikuta vangille maksettavaan 9 luvun 6 §:ssä tarkoitettuun toimintarahaan tai palkkaan.

Jos tapaamisia on rajoitettu tai ne on kokonaan keskeytetty 7 §:n nojalla, 13 luvun 4 tai 7 §:ssä tarkoitettu tapaaminen voidaan

evätä tai jo myönnetty tapaaminen peruuttaa. Jos poistumislupien myöntäminen on keskeytetty 8 §:n nojalla, haettu poistumislupa voidaan evätä tai jo myönnetty poistumislupa peruuttaa.

10 §

Rajoitusten vaikutus vankien yhteydenpitoon ja sellin ulkopuoliseen aikaan

Jos tapaamisia on rajoitettu tai ne on kokonaan keskeytetty 7 §:n nojalla tai poistumislupien myöntäminen on keskeytetty 8 §:n nojalla, vangeille on annettava mahdollisuus olla muulla tavoin yhteydessä vankilan ulkopuolelle tavanomaista enemmän.

Jos toiminnan tai vapaa-ajantoiminnan järjestämistä on rajoitettu tai ne on kokonaan keskeytetty 5 § tai 6 §:n nojalla, vangeille on annettava mahdollisuus viettää aikaa sellin ulkopuolella häiriötilanteen sallimalla tavalla.

11 §

Päätösvalta

Operatiivisen vastualueen johtaja päättää 3 §:ssä tarkoitetusta vankien evakuoimisesta, 5 §:ssä tarkoitetusta toiminnan järjestämisen rajoittamisesta, 6 §:ssä tarkoitetusta vapaa-ajantoiminnan järjestämisen rajoittamisesta, 7 §:ssä tarkoitetusta tapaamisten rajoittamisesta sekä 8 §:ssä tarkoitetusta poistumislupien myöntämisen keskeyttämisestä kuultuaan päätöksen kohteena olevien vankiloiden yksikönpäälliköitä.

Vankilan yksikönpäällikkö, rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty turvallisuudesta tai toiminnoista vastaava virkamies taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies päättää 9 §:ssä tarkoitetusta

toimintaan sijoittamista koskevan päätöksen väliaikaisesta muuttamisesta. Vankilan yksikönpäällikkö tai rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty turvallisuudesta tai toiminnoista vastaava virkamies päättää 4 §:ssä tarkoitettua ulkoilun epäamisestä sekä 9 §:ssä tarkoitetuista tapaamisen tai poistumisluvan epäamisestä tai peruuttamisesta.

12 §

Tarkemmat säännökset

Oikeusministeriön asetuksella annetaan tarkemmat säännökset vankilaan ottamisen rajoittamisen alkamisesta ja päättymisestä sekä siitä, millä tavoin vankilaan ottamista rajoitetaan.

20 luku

Muutoksenhaku

1 §

Muutoksenhakukelpoiset päätökset

Vanki tai tuomittu saa vaatia oikaisua tai valittaa Rikosseuraamuslaitoksen päätöksestä, joka koskee:

5) 5 luvun 1 §:n 4 momentissa tarkoitettua vangin sijoittamista, 3 §:ssä tarkoitettua erillään asumista omasta pyynnöstä, 6 §:ssä tarkoitettua varmuusosastolle sijoittamista ja 7 §:ssä tarkoitettua varmuusosastolle sijoittamisen jatkamista;

8) 8 luvun 2 §:n 2 momentissa tarkoitettua osallistumisvelvollisuudesta vapauttamista, 6 §:ssä tarkoitettua lupaa siviilityöhön, 9 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettua lupaa osallistua toimintaan vankilan ulkopuolella, 11 §:ssä tarkoitettua päätöstä peruuttaa 6 §:ssä tai 9 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettu lupa tai sijoitus tai 13 §:ssä tarkoitettua

20 luku

Muutoksenhaku

1 §

Muutoksenhakukelpoiset päätökset

Vanki tai tuomittu saa vaatia oikaisua tai valittaa Rikosseuraamuslaitoksen päätöksestä, joka koskee:

5) 5 luvun 1 §:n 4 momentissa tarkoitettua vangin sijoittamista, 3 §:ssä tarkoitettua erillään asumista omasta pyynnöstä, 4 a §:ssä tarkoitettua tehostetun valvonnan osastolle sijoittamista, 6 §:ssä tarkoitettua varmuusosastolle sijoittamista ja 7 §:ssä tarkoitettua varmuusosastolle sijoittamisen jatkamista;

8) 8 luvun 2 §:n 2 momentissa tarkoitettua osallistumisvelvollisuudesta vapauttamista, 6 §:ssä tarkoitettua lupaa siviilityöhön, 9 §:n 1 momentissa tarkoitettua lupaa opiskella vankilan ulkopuolella, 10 a §:ssä tarkoitettua sijoittamista ulkopuoliseen laitokseen, 11 §:ssä tarkoitettua päätöstä peruuttaa 6 §:ssä, 9

Voimassa oleva laki

osallistumisvelvollisuudesta vapauttamista määrääjäksi;

9) 9 luvun 1 §:ssä tarkoitettua omaisuuden hallussapidon epäämistä, 4 §:n 1, 2 ja 4 momentissa tarkoitettua rahan käyttöä, 6 §:ssä tarkoitettua käyttörahan, toimintarahan ja palkan maksamista, 6 a §:ssä tarkoitettua työmatkakustannusten korvaamista, 8 §:ssä tarkoitettua toimintarahan suorittamatta jättämistä ja 8 a §:ssä tarkoitettua toimintarahan tai palkan muuttamista;

-----
uusi 15 a kohta
-----

2 §

Muutoksenhakukielto

Vanki tai tuomittu ei saa vaatia oikaisua eikä valittaa Rikosseuraamuslaitoksen päätöksestä, joka koskee:

7) 9 luvun 3 a §:n 2 momentissa tarkoitettua maksukortin käytön valvontaa tai 4 §:n 3 momentissa tarkoitettua rahan käyttöä;

10) 14 luvun 2 §:ssä tarkoitettua poistumislupaa rangaistusajan pituuden perusteella, 3 §:n 3 momentissa tarkoitettua poistumislupa-ajankohdan aikaistamista, 4 §:ssä tarkoitettua poistumislupaa tärkeästä syystä, 6 §:ssä tarkoitettua poistumisluvan myöntämistä saatettuna sekä tällaisten lupien 9 §:ssä tarkoitettua peruuttamista.

Ehdotus

§:n 1 momentissa tai 10 a §:ssä tarkoitettu lupa tai sijoitus tai 13 §:ssä tarkoitettua osallistumisvelvollisuudesta vapauttamista määrääjäksi;

9) 9 luvun 1 §:ssä tarkoitettua omaisuuden hallussapidon epäämistä, 3 §:n 3 momentissa tarkoitettua maksuvälineen tai 4 momentissa tarkoitettua muun rahan käytön järjestelyn epäämistä, 4 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettua tavaran hankkimista, 6 §:ssä tarkoitettua käyttörahan, toimintarahan ja palkan maksamista, 6 a §:ssä tarkoitettua työmatkakustannusten korvaamista, 8 §:ssä tarkoitettua toimintarahan suorittamatta jättämistä ja 8 a §:ssä tarkoitettua toimintarahan tai palkan muuttamista;

-----
15 a) 19 a luvun 5 §:ssä tarkoitettua toiminnan järjestämisen rajoittamista, 6 §:ssä tarkoitettua vapaa-ajantoiminnan järjestämisen rajoittamista, 7 §:ssä tarkoitettua tapaamisten rajoittamista ja 8 §:ssä tarkoitettua poistumislupien keskeyttämistä;
-----

2 §

Muutoksenhakukielto

Vanki tai tuomittu ei saa vaatia oikaisua eikä valittaa Rikosseuraamuslaitoksen päätöksestä, joka koskee:

7) 9 luvun 3 a §:n 2 momentissa tarkoitettua maksuvälineen käytön valvontaa;

10) 14 luvun 3 §:ssä tarkoitettua poistumislupaa rangaistusajan pituuden perusteella, 4 §:ssä tarkoitettua poistumislupaa tärkeästä syystä, 6 §:ssä tarkoitettua poistumislupaa asiointia varten avovankilassa sekä tällaisten lupien 8 §:ssä tarkoitettua peruuttamista;

11) 19 a luvun 3 §:ssä tarkoitettua vankien evakuointia sekä 9 §:ssä tarkoitettua

Voimassa oleva laki

Ehdotus

toimintaan sijoittamisen väliaikaista muuttamista ja tapaamisen tai poistumisluvan epäämistä ja peruuttamista.

9 §

9 §

Tarkemmat säännökset

Tarkemmat säännökset

Tarkemmat säännökset oikaisuvaatimuksen tekemisestä ja käsittelystä annetaan valtioneuvoston asetuksella. kumotaan 9 §

21 luku

21 luku

Vapauttaminen

Vapauttaminen

1 §

1 §

Vangin vapauttamisajankohdan määräytyminen

Vangin vapauttamisajankohdan määräytyminen

Mielenterveyslain 2 luvussa tarkoitettuun hoitoon määrätyn potilaan kuljetuksesta hänen vapautuessaan vankeudesta säädetään mainitun lain 31 b §:ssä. Rikosseuraamuslaitos tai poliisi on velvollinen maksutta antamaan virka-apua kuljetukseen. Virka-apua antaa ensi sijassa Rikosseuraamuslaitos. Rikosseuraamuslaitos ja poliisi voivat kuitenkin yksittäisessä tapauksessa sopia kuljetuksen virka-avusta toisin, jos se on turvallisuussyistä tai muista erityisistä syistä tarkoituksenmukaista.

3 §

3 §

Tarkemmat säännökset ja määräykset

Tarkemmat säännökset

Tarkemmat säännökset ehdonalaisen vapauttamisen valvonnasta ja toimeenpanosta sekä vankilassaoloajan ja vapauttamisajankohdan määräytymisestä annetaan valtioneuvoston asetuksella. Tarkemmat määräykset vangin vapauttamisesta antaa Rikosseuraamuslaitos.

Tarkemmat säännökset ehdonalaisen vapauttamisen valvonnasta ja toimeenpanosta sekä vankilassaoloajan ja vapauttamisajankohdan määräytymisestä annetaan valtioneuvoston asetuksella.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

22 luku

22 luku

Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

1 §

1 §

Tarkemmat täytäntöönpanosäännökset

Tarkemmat täytäntöönpanosäännökset

Tarkempia säännöksiä tämän lain täytäntöönpanosta voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

kumotaan 1 §

_____

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

_____

2.

Laki

tutkintavankeuslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan tutkintavankeuslain (768/2005) 16 luvun 2 §,

muutetaan 2 luvun 6 §:n 2 momentti, 3 luvun 2 a §, 3 §:n 3 momentti, 5 §, 9 §:n 1 momentti ja 10 §, 4 luvun 1 §:n 2 ja 3 momentti, 5 luvun 3, 3 a ja 4 §, 6 §:n 1 momentti sekä 8 ja 9 §, 6 luvun 2 §, 7 luvun 1 §:n 3 ja 4 momentti, 2 §:n 1 momentin 1 kohta ja 2 momentti, 3 §:n 2 momentti sekä 5 §, 8 luvun 1, 2, 2 a, 4 ja 5 §, 6 §:n 1 ja 3 momentti, 7 §:n 1 momentti, 7 c ja 8 §, 9 §:n 3 momentti sekä 10 §, 9 luvun 1 §:n 3 ja 4 momentti, 4 §:n 2 momentti, 6 §, 7 §:n 2 momentti, 8 §:n 1 momentti sekä 9, 14 ja 17 §, 10 luvun 1 §, 10 §:n 3 momentti ja 11 §:n 1 momentti, 11 luvun 1 §:n 1 momentti, 2 §, 4 §:n otsikko ja 1 momentti, 5, 6 sekä 7 §, 12 luvun 2 §:n 1 momentti, 3 §:n 1 momentti, 6 §:n 1 momentti ja 8 §:n 2 momentti, 13 luvun 4 §:n 1 momentti, 6 §:n 1 momentin 1 kohta ja 9 §, 15 luvun 1 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohta, 2 §:n 5 kohta sekä 3 § sekä 16 luvun 1 §:n 1 momentin 2 ja 3 kohta,

sellaisina kuin niistä ovat 2 luvun 6 §:n 2 momentti, 3 luvun 9 §:n 1 momentti, 8 luvun 9 §:n 3 momentti, 10 luvun 10 §:n 3 momentti sekä 12 luvun 8 §:n 2 momentti laissa 223/2022, 3 luvun 2 a §, 7 luvun 3 §:n 2 momentti ja 5 §, , 8 luvun 2, 7 c ja 10 §, 9 luvun 1 §:n 4 momentti, 4 §:n 2 momentti, 6 §, 7 §:n momentti, 8 §:n 1 momentti sekä 9 ja 14 §, 11 luvun 4 §:n otsikko ja 1 momentti, 13 luvun 4 §:n 1 momentti sekä 15 luvun 2 §:n 5 kohta ja 3 § sekä 16 luvun 1 §:n 1 momentin 2 kohta laissa 394/2015, 3 luvun 3 §:n 3 momentti, 10 luvun 11 §:n 1 momentti sekä 11 luvun 7 § laissa 1303/2021, 3 luvun 10 § laeissa 394/2015 ja 142/2023, 5 luvun 3 §, 8

luvun 5 § ja 11 luvun 6 § osaksi laissa 291/2021, 5 luvun 3 a § laissa 291/2021, 5 luvun 6 §:n 1 momentti ja 15 luvun 1 §:n 1 momentin 2 kohta laissa 384/2017, 5 luvun 8 § laeissa 1303/2021 ja 223/2022, 5 luvun 9 § ja 9 luvun 17 § laeissa 394/2015 ja 223/2023, 6 luvun 2 § laissa 1641/2015, 7 luvun 1 §:n 3 ja 4 momentti sekä 2 §:n 1 momentin 1 kohta, 8 luvun 7 §:n 1 momentti ja 8 §, 9 luvun 1 §:n 3 momentti, 13 luvun 6 §:n 1 momentin 1 kohta, 15 luvun 1 §:n 1 momentin 1 kohta sekä 16 luvun 1 §:n 1 momentin 3 kohta laissa 116/2026, 8 luvun 1 § laeissa 266/2007 ja 394/2015, 8 luvun 2 ja 2 a § laeissa 394/2015 ja 291/2021, 8 luvun 4 § osaksi laissa 725/2011 ja 394/2015, 8 luvun 6 §:n 1 momentti laissa 808/2011, 10 luvun 1 § laissa 142/2023 sekä 13 luvun 9 § laeissa 394/2015, 1303/2021 ja 223/2022, sekä

lisätään 1 luvun 2 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laissa 394/2015, uusi 4 momentti, 3 lukuun uusi 2 e ja 2 f §, 4 luvun 1 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laissa 116/2026, uusi 4 momentti, 5 luvun 7 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 384/2017, uusi 2 momentti, 7 luvun 1 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 116/2026, uusi 5 momentti, 13 luvun 2 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 116/2026, uusi 5 momentti, lakiin uusi 14 a luku. 15 luvun 1 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on laeissa 394/2015, 384/2017, 820/2019, 1303/2021 ja 116/2026, uusi 7 a kohta ja 15 luvun 2 §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 394/2015, 291/2021 ja 307/2023, uusi 6 kohta seuraavasti:

1 luku	1 luku
Tutkintavankeuden toimeenpanon yleiset periaatteet	Tutkintavankeuden toimeenpanon yleiset periaatteet
2 §	2 §
<i>Tutkintavankeuden päättyminen</i>	<i>Tutkintavankeuden päättyminen</i>
	<p><i>Mielenterveyslain 2 luvussa tarkoitettuun hoitoon määrätyn potilaan kuljetuksesta hänen vapautuessaan tutkintavankeudesta säädetään mainitun lain 31 b §:ssä. Kuljetuksen järjestämiseksi vapautunutta tutkintavankia voidaan pitää vapautensa menettäneenä kuljetuksen alkamiseen saakka, kuitenkin enintään kuusi tuntia. Rikosseuraamuslaitos tai poliisi on velvollinen maksutta antamaan virka-apua kuljetukseen. Virka-apua antaa se viranomainen, jonka säilytettävänä vapautunut tutkintavanki on. Rikosseuraamuslaitos ja poliisi voivat yksittäisessä tapauksessa sopia virka-avun antamisesta toisin, jos se on turvallisuussyistä tai muista erityisistä syistä tarkoituksenmukaista.</i></p>
2 luku	2 luku

Saapuminen vankilaan

6 §

Tarkemmat säännökset ja määräykset

Tarkemmat määräykset tulotarkastuksesta antaa Rikosseuraamuslaitos.

3 luku

Sijoittaminen vankilassa, perushuolto ja siirtäminen

2 a §

Sopimusosasto

Tutkintavangille voidaan varata mahdollisuus asua osastolla, jolla vangit sitoutuvat osallistumaan heille järjestettyyn toimintaan sekä siihen, että heidän päihitteettömyyttään valvotaan siten kuin 11 luvun 7 §:ssä säädetään, jollei tutkintavangin oikeutta yhteydenpitoon ole pakkokeinolain 4 luvun nojalla rajoitettu.

Saapuminen vankilaan

6 §

Tarkemmat säännökset ja määräykset

Rikosseuraamuslaitos antaa tarkemmat määräykset tulotarkastuksessa noudatettavasta menettelystä.

3 luku

Sijoittaminen vankilassa, perushuolto ja siirtäminen

2 a §

Sopimusosasto

Tutkintavanki voidaan sijoittaa sopimusosastolle, jos sijoittaminen on perusteltua ottaen huomioon tutkintavangin sijoittamisen yleiset periaatteet ja jos tutkintavanki sitoutuu päihitteettömyyteen sekä 11 luvun 7 §:ssä tarkoitettuun päihitteettömyyden valvontaan eikä pakkokeinolain 4 luvun nojalla määrätty yhteydenpitorajoitus estä sijoittamista.

Sopimusosastolle sijoittaminen tulee peruuttaa, jos sijoittamiselle ei enää ole 1 momentissa tarkoitettuja edellytyksiä.

2 e §

Tehostetun valvonnan osasto

Tutkintavanki voidaan sijoittaa tehostetun valvonnan osastolle, jos sijoittaminen on perusteltua sen estämiseksi, että vanki jatkaa rikollista toimintaa tai muulla tavoin vaarantaa vankilan järjestystä ja turvallisuutta taikka toisen vangin tai muun henkilön turvallisuutta vankilassa.

Tehostetun valvonnan osastolle sijoittamisen edellytyksiä tarkastellaan säännöllisesti. Sijoittaminen tulee peruuttaa, jos sille ei enää ole 1 momentissa tarkoitettuja edellytyksiä. Tutkintavangin hakemusta sijoittamisen peruuttamiseksi ei tarvitse käsitellä uudelleen ennen kuin neljä kuukautta on kulunut edellisestä päätöksestä, jollei

osastolle sijoittamisen edellytyksissä ole tapahtunut olennaista muutosta.

Tehostetun valvonnan osastolle sijoitetun tutkintavangin oikeuksien rajoituksista säädetään 4 luvun 1 §:n 2 momentissa, 7 luvun 1 §:n 2 momentissa, 2 §:n 1 momentissa ja 3 §:n 1 momentissa.

2 f §

Peseytyminen

Tutkintavangilla on oikeus peseytymiseen vähintään kerran päivässä. Peseytyminen voidaan keskeyttää tai evätä, jos se on välttämätöntä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi taikka tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi.

3 §

Vaatetus

Tutkintavangin omien vaatteiden käyttöä voidaan rajoittaa myös, jos se on tarpeen työturvallisuuden takia. Tutkintavangille, joka työssä ei saa käyttää omia vaatteitaan tai joka työn luonteen vuoksi tarvitsee suojavaatetusta, on annettava soveltuva vaatetus.

---

3 §

Vaatetus

Tutkintavangin on käytettävä 4 luvussa tarkoitettussa työtoiminnassa työturvallisuuden edellyttämää vaatetusta. Tutkintavangin käyttöön on annettava tällainen vaatetus.

---

5 §

Ulkoilu

Tutkintavangille on annettava mahdollisuus ulkoilla vähintään tunti päivässä, jollei tutkintavangin terveydentila taikka vankilan järjestykseen tai turvallisuuteen liittyvä erityisen painava syy ole esteenä.

5 §

Ulkoilu

Tutkintavangille on annettava mahdollisuus ulkoilla vähintään tunti päivässä. Ulkoilu voidaan keskeyttää tai evätä, jos se on välttämätöntä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi taikka

*tutkintavankeuden
turvaamiseksi.*

tarkoituksen

9 §

Päätösvalta

Tutkintavangin ulkoilun epäamisestä päättää vankilan yksikönpäällikkö tai rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty turvallisuudesta vastaava virkamies. Tutkintavangin omien vaatteiden haltuun antamisen epäamisestä 3 §:n 2 momentin perusteella päättää rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty turvallisuudesta vastaava virkamies taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies. *Vangin omien vaatteiden käytön rajoittamisesta 3 §:n 3 momentin perusteella päättää vankilan yksikönpäällikkö.* Ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies voi antaa vangin haltuun sellaisia vangin omia vaatteita, joiden hallussapito on vankilassa sallittua. Perusruokavaliosta poikkeamisesta päättää rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty toiminnoista tai turvallisuudesta vastaava virkamies.

9 §

Päätösvalta

Tutkintavangin *peseytymisen ja ulkoilun keskeyttämisestä tai epäamisestä* päättää vankilan yksikönpäällikkö tai rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty turvallisuudesta vastaava virkamies *tai, jos asia ei siedä viivytystä, ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies.* Tutkintavangin omien vaatteiden haltuun antamisen epäamisestä 3 §:n 2 momentin perusteella päättää rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty turvallisuudesta vastaava virkamies taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies. *Toiminnoista vastaava virkamies päättää toiminnoista, joissa vangin on käytettävä 3 §:n 4 momentissa tarkoitettua vaatetusta.* Ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies voi antaa vangin haltuun sellaisia vangin omia vaatteita, joiden hallussapito on vankilassa sallittua. Perusruokavaliosta poikkeamisesta päättää rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty toiminnoista tai turvallisuudesta vastaava virkamies.

10 §

Tarkemmat säännökset ja määräykset

Tutkintavangin siirtoa koskevasta menettelystä säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Tarkemmat määräykset tutkintavangin siirtämisestä antaa Rikosseuraamuslaitos. Tarkemmat määräykset ruoka- ja perushuollosta, asumisesta sekä tupakkatuotteiden, tupakointivälineiden ja sytytysvälineiden haltuun antamisesta ja säilyttämisestä antaa Rikosseuraamuslaitos.

4 luku

10 §

Tarkemmat säännökset ja määräykset

Oikeusministeriön asetuksella annetaan tarkemmat säännökset miesten, naisten ja alaikäisten vankien sijoittamiseen tarkoitetuista vankiloista.

Tarkemmat määräykset ruoka- ja perushuollosta, asumisesta sekä tupakkatuotteiden, tupakointivälineiden ja sytytysvälineiden haltuun antamisesta ja säilyttämisestä antaa Rikosseuraamuslaitos.

4 luku

Toiminta

1 §

Toimintaan osallistuminen

Jos tutkintavanki osallistuu toimintaan, ennen toiminnan aloittamista on sovittava toimintarahan perusteista. Toimintaan osallistumisesta tehdään erillinen päätös.

Tutkintavangille ei saada antaa vankeuslain 8 luvun 6 §:ssä tarkoitettua lupaa siviilityöhön eikä saman luvun 9 §:ssä tarkoitettua opintolupaa tai lupaa valvottuun ulkopuoliseen toimintaan. Tutkintavankia ei saa myöskään sijoittaa viimeksi mainitussa pykälässä tarkoitettuun ulkopuoliseen laitokseen.

5 luku

Tutkintavangin omaisuus ja tulot

3 §

Rahan ja muiden maksuvälineiden hallussapito

Tutkintavangilla ei ole oikeutta pitää hallussaan rahaa eikä rikoslain 37 luvun 12 §:ssä tarkoitettuja muita maksuvälineitä. Tutkintavangin käyttöön annetaan kuitenkin Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymä maksukortti. Tutkintavangin hallussa olevat rahat ja muut maksuvälineet otetaan vankilassa säilytettäväksi, talletetaan Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymälle maksukortille tai talletetaan vangin kustannuksella hänen tililleen pankkiin.

Toiminta

1 §

Toimintaan osallistuminen

Tehostetun valvonnan osastolle sijoitettu tutkintavanki voi osallistua vain osastolle soveltuviin toimintoihin. Tehostetun valvonnan osastolle sijoitettu tutkintavanki voi kuitenkin osallistua toimintaan osaston ulkopuolella, jollei se vaaranna vankilan järjestystä ja turvallisuutta tai toisen vangin tai muun henkilön turvallisuutta.

Jos tutkintavanki osallistuu toimintaan, ennen toiminnan aloittamista on sovittava toimintarahan perusteista. Toimintaan osallistumisesta tehdään erillinen päätös.

Tutkintavangille ei saa antaa vankeuslain 8 luvun 6 §:ssä tarkoitettua lupaa siviilityöhön eikä saman luvun 9 §:ssä tarkoitettua opintolupaa tai lupaa valvottuun ulkopuoliseen toimintaan. Tutkintavankia ei saa myöskään sijoittaa mainitun lain 8 luvun 10 a §:ssä tarkoitettuun ulkopuoliseen laitokseen.

5 luku

Tutkintavangin omaisuus ja tulot

3 §

Rahan ja muiden maksuvälineiden käyttö vankilassa

Tutkintavangilla on oikeus käyttää henkilökohtaista maksukorttiaan. Muiden maksuvälineiden tai käteisen rahan käyttö on kielletty. Tutkintavangin hallussa olevat rahat ja muut maksuvälineet otetaan vankilassa säilytettäväksi, talletetaan 2 momentissa tarkoitettulle maksuvälineelle tai talletetaan vangin kustannuksella hänen tililleen pankkiin.

Tutkintavangille annetaan kuukausittain ote hänen rahavarojensa tilinpidosta.

Tutkintavangin käyttöön voidaan 1 momentissa tarkoitetun maksuvälineen sijasta antaa Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymä maksuväline, jos se on perusteltua tutkintavangin maksuliikenteen järjestämiseksi. Tutkintavangille on tällöin varattava tilaisuus siirtää rahaa maksuvälineeltä muulle pankkitilille, jollei siirron epäminen ole välttämätöntä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi taikka tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi.

Jos tutkintavangin käyttöön ei muualla laissa säädetystä syystä voida antaa 1 tai 2 momentissa tarkoitettua maksuvälinettä, tutkintavangille on järjestettävä mahdollisuus rahan käyttöön muulla tavoin. Tutkintavangille on tällöin varattava tilaisuus siirtää rahaa muulle pankkitilille, jollei siirron epäminen ole välttämätöntä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi taikka tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi.

Tutkintavangille on pyynnöstä annettava ote 2 momentissa tarkoitetun maksuvälineen tai 3 momentissa tarkoitetun muun maksujärjestelyn rahavarojen tilinpidosta.

3 a §

Maksukortin käytön valvonta

Tutkintavangille annetaan Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymän maksukortin käyttöä voidaan valvoa tavanomaisesta maksuliikenteestä poikkeavien maksutapahtumien havainnoimiseksi, siten että valvonta kohdistetaan yksinomaan maksutapahtumien lukumäärään ja rahamäärään.

Jos 1 momentin mukaisessa valvonnassa havaitaan tavanomaisesta maksuliikenteestä poikkeavia maksutapahtumia tai jos se on Rikosseuraamuslaitoksen muun toiminnan yhteydessä ilmenneestä syystä taikka muulta viranomaiselta tulleen tiedon johdosta

3 a §

Maksuvälineen käytön valvonta

Tutkintavangeille annettujen Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymien maksuvälineiden käyttöä voidaan valvoa tavanomaisesta maksuliikenteestä poikkeavien maksutapahtumien havainnoimiseksi siten, että valvonta kohdistetaan yksinomaan maksutapahtumien lukumäärään ja rahamäärään.

Tutkintavangille annettujen Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymän maksuvälineen käyttöä voidaan valvoa siten, että valvonta kohdistetaan yksittäisen tutkintavangin maksuvälineen tilitietoihin, jos se on välttämätöntä rikoksen estämiseksi,

välttämätöntä, maksukortin käyttöä voidaan tapauskohtaisen päätöksen perusteella valvoa, siten että valvonta kohdistetaan tutkintavangin maksukortin tilitietoihin. Edellytyksenä on lisäksi, että valvonta on välttämätöntä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestystä uhkaavan vaaran torjumiseksi taikka tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi. Päätös voidaan tehdä enintään kuukauden määräajaksi kerrallaan.

4 §

Rahan ja muiden maksuvälineiden käyttö

Vankilan on järjestettävä tutkintavangille mahdollisuus hankkia elintarvikkeita ja muuta henkilökohtaiseen käyttöön sopivaa tavaraa.

Tutkintavanki saa omalla kustannuksellaan vankilan ulkopuolelta hankkia sellaisia käyttöesineitä ja tarvikkeita, joiden hallussapito on 1 §:n 1 ja 2 momentin nojalla vankilassa sallittu.

Tutkintavangin oikeutta käyttää vankilan ulkopuolelta tulevaa rahaa ja muita maksuvälineitä voidaan rajoittaa, jos se on välttämätöntä tutkintavankeuden tarkoituksen tai vankilan järjestyksen turvaamiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi.

Perustellusta syystä tutkintavanki saa vankilan välityksellä toimittaa rahaa ja muita maksuvälineitä vankilan ulkopuolelle tai toiselle vangille.

6 §

Omaisuuuden palauttaminen

Kun tutkintavanki vapautuu vankilasta, hänen rahansa, muut maksuvälineensä ja omaisuutensa on luovutettava hänelle omaisuusluettelon allekirjoitusta vastaan. Tutkintavangin maksukortilla olevat rahavarat talletetaan tutkintavangin ilmoittamalle tilille. Jos tallettaminen pankkitilille ei ole mahdollista, rahavarat luovutetaan tutkintavangille käteisenä rahana

vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi taikka tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi. Päätös voidaan tehdä enintään 30 päivän määräajaksi kerrallaan.

4 §

Tavaran hankkiminen vankilassa

Vankilan on järjestettävä tutkintavangille mahdollisuus hankkia elintarvikkeita ja muuta henkilökohtaiseen käyttöön sopivaa tavaraa.

Tutkintavanki saa hankkia vankilan välityksellä käyttöesineitä ja tarvikkeita, joiden hallussapito on 1 §:n 1 ja 2 momentin nojalla sallittu.

3 momentti kumotaan

4 momentti kumotaan

6 §

Omaisuuuden palauttaminen

Kun tutkintavanki vapautuu vankilasta, hänen rahansa, muut maksuvälineensä ja omaisuutensa on luovutettava hänelle omaisuusluettelon allekirjoitusta vastaan. *Edellä 3 §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitettut* rahavarat talletetaan tutkintavangin ilmoittamalle tilille. Jos tallettaminen pankkitilille ei ole mahdollista, rahavarat luovutetaan tutkintavangille käteisenä rahana

tai muulla tarkoituksenmukaisella tavalla. Jos tutkintavanki ei allekirjoita omaisuusluettelo, kahden Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehen on todistettava luettelo oikeaksi.

tai muulla tarkoituksenmukaisella tavalla. Jos tutkintavanki ei allekirjoita omaisuusluettelo, kahden Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehen on todistettava luettelo oikeaksi.

7 §

Käyttöraha ja toimintaraha

7 §

Käyttöraha ja toimintaraha

Käyttöraha ja toimintaraha maksetaan tutkintavangin ilmoittamalle pankkitilille tai 3 §:n 2 momentissa tarkoitettuun maksuvälineeseen liitetylle tilille. Edellä 3 §:n 3 momentissa tarkoitettussa tilanteessa tutkintavangille maksettavasta käyttörahasta ja toimintarahasta on pidettävä kirjaa muulla tavoin. Käyttöraha ja toimintaraha maksetaan vähintään kerran kuukaudessa.

8 §

Päätösvalta

Ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies tekee päätöksen siitä, että omaisuutta ei anneta tutkintavangin haltuun. Ohjauksen tai valvontatehtävissä toimiva virkamies voi antaa tutkintavangin haltuun sellaisia esineitä ja aineita, joiden hallussapito on vankilassa sallittua.

Edellä 4 §:n 3 momentissa tarkoitettua rahan tai maksuvälineiden käytön rajoittamisesta ja 4 momentissa tarkoitettua rahan tai maksuvälineiden toimittamisesta vankilan ulkopuolelle tai toiselle vangille päättää vankilan yksikönpäällikkö tai rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty turvallisuudesta vastaava virkamies. Käyttörahan ja toimintarahan maksamisesta päättää vankilan yksikönpäällikkö tai rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty toiminnoista vastaava virkamies taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies.

Edellä 3 a §:n 2 momentissa tarkoitettua Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymän maksukortin käytön valvonnasta päättää

8 §

Päätösvalta

Ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies tekee päätöksen siitä, että omaisuutta ei anneta tutkintavangin haltuun. Ohjauksen tai valvontatehtävissä toimiva virkamies voi antaa tutkintavangin haltuun sellaisia esineitä ja aineita, joiden hallussapito on vankilassa sallittua.

Käyttörahan ja toimintarahan maksamisesta päättää vankilan yksikönpäällikkö tai rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty toiminnoista vastaava virkamies taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies.

Edellä 3 §:n 2 momentissa tarkoitettua maksuvälineen antamisesta vangin käyttöön tai 3 §:n 3 momentissa tarkoitettua rahan käytön järjestämisestä päättää ohjauksen ja valvonnan esimiestehtävissä toimiva

rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty turvallisuudesta vastaava virkamies taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies.

virkamies. Mainituissa lainkohdissa tarkoitettua rahan siirtämisen epäämisestä päättää vankilan yksikönpäällikkö tai rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty turvallisuudesta vastaava virkamies.

Edellä 3 a §:n 2 momentissa tarkoitettua Rikosseuraamuslaitoksen hyväksymän maksuvälineen käytön valvonnasta päättää turvallisuudesta vastaava virkamies taikka rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies.

9 §

Tarkemmat säännökset ja määräykset

Tarkemmat säännökset tutkintavangin hallussa pitämästä omaisuudesta sekä rahan ja maksuvälineiden käytöstä annetaan valtioneuvoston asetuksella.

Rikosseuraamuslaitos antaa tarkemmat määräykset:

1) tutkintavangin käyttöön annettavan maksukortin ominaisuuksista, käyttöön antamisesta, säilyttämisestä ja käytöstä;

2) omaisuuden säilyttämisestä, lähettamisestä ja hävittämisestä;

3) omaisuusluettelosta ja siitä, mitä omaisuutta luetteloon merkitään;

4) vankeuslain 9 luvun 6 §:ssä tarkoitettun provision maksamisesta ja provision määrästä sekä *mainitussa pykälässä tarkoitettun toimintarahana suorittamatta jättämisestä.*

6 luku

Sosiaali- ja terveydenhuolto

2 §

Tilapäinen hoito ja tutkimus vankilan ulkopuolella

Jos sairasta tai vammautunutta tutkintavankia ei voida asianmukaisesti hoitaa tai tutkia Vankiterveydenhuollon yksikössä, hänet on lähetettävä tarpeellisen valvonnan

9 §

Tarkemmat säännökset ja määräykset

Tarkemmat säännökset tutkintavangin hallussaan pitämästä omaisuudesta, *tavaroiden hankkimisesta* annetaan valtioneuvoston asetuksella.

Rikosseuraamuslaitos antaa tarkemmat määräykset:

1) tutkintavangin käyttöön *3 §:n 2 momentin nojalla annettavan maksuvälineen* ominaisuuksista, käyttöön antamisesta, säilyttämisestä ja käytöstä *sekä 3 §:n 3 momentissa tarkoitettua rahan käytön järjestämisestä;*

2) omaisuuden säilyttämisestä, lähettamisestä ja hävittämisestä;

3) omaisuusluettelosta ja siitä, mitä omaisuutta luetteloon merkitään;

4) vankeuslain 9 luvun 6 §:ssä tarkoitettun provision maksamisesta ja määrästä.

6 luku

Sosiaali- ja terveydenhuolto

2 §

Tilapäinen hoito ja tutkimus vankilan ulkopuolella

Jos sairasta tai vammautunutta tutkintavankia ei voida asianmukaisesti hoitaa tai tutkia Vankiterveydenhuollon yksikössä, hänet on lähetettävä tarpeellisen valvonnan

alaisena tilapäisesti vankilan ulkopuolelle hoitoon tai tutkimukseen.

uusi 2 momentti

alaisena tilapäisesti vankilan ulkopuolelle hoitoon tai tutkimukseen. *Valvonnasta säädetään 9 luvun 14 §:n 3 momentissa.*

Sen estämättä mitä potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 4 §:ssä ja hallintolain 45 §:ssä säädetään, Rikosseuraamuslaitos voi jättää ilmoittamatta tutkintavangille hoitoon pääsyn tarkkan ajankohdan, jos se on välttämätöntä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi taikka tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi. Päätöksessä on kuitenkin ilmoitettava riittävät tiedot hoitokäyntiin valmistautumista varten.

7 luku

Vapaa-aika

1 §

Vapaa-ajan toiminta

Osallistuminen voidaan kieltää tai sitä rajoittaa, jos tutkintavanki:

1) suorittaa 10 luvun 4 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettua yksinäisyysrangaistusta; taikka

2) on 10 luvun 11 §:ssä tai 13 luvun 1 §:n 1 momentissa tarkoitetun toimenpiteen kohteena.

Tutkintavangilta, joka on päihtynyt tai joka häiritsee vapaa-ajan toimintaa taikka vaarantaa vankilan järjestystä tai turvallisuutta, voidaan evätä oikeus osallistua vapaa-ajan tilaisuuteen.

7 luku

Vapaa-aika

1 §

Vapaa-ajan toiminta

Tehostetun valvonnan osastolle sijoitettu tutkintavanki saa osallistua vapaa-ajan toimintoihin ja viettää vapaa-aikaa yhdessä muiden osastolle sijoitettujen tutkintavankien kanssa.

Osallistuminen voidaan kieltää tai sitä rajoittaa, jos tutkintavanki:

1) suorittaa 10 luvun 4 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettua yksinäisyysrangaistusta; taikka

2) on 10 luvun 11 §:ssä tai 13 luvun 1 §:n 1 momentissa tarkoitetun toimenpiteen kohteena.

Tutkintavangin osallistuminen vapaa-ajan tilaisuuteen voidaan keskeyttää tai evätä, jos se on perusteltua rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi taikka tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi.

2 §

Uskonnonharjoitus

Tutkintavangilla on oikeus osallistua vankilassa järjestettyihin jumalanpalveluksiin, hartaushetkiin ja muihin hengellisiin tilaisuuksiin, jollei hän ole:

1) sijoitettu varmuusosastolle tai suorita 10 luvun 4 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettua yksinäisyysrangaistusta; taikka

---

Tutkintavangilta, joka on päihtynyt tai joka häiritsee 1 momentissa tarkoitettua tilaisuutta taikka vaarantaa vankilan järjestystä tai turvallisuutta, voidaan evätä oikeus osallistua tilaisuuteen. Jos tutkintavanki ei saa osallistua yhteisiin tilaisuuksiin, hänen mahdollisuudestaan uskonnonharjoitukseen on huolehdittava muulla tavoin.

---

3 §

Kirjasto

Tutkintavangilta, joka on päihtynyt tai joka häiritsee kirjastossa käyntiä taikka vaarantaa vankilan järjestystä tai turvallisuutta, voidaan evätä oikeus päästä vankilan kirjastoon.

5 §

Päätösvalta

Vapaa-ajan toimintaan, jumalanpalvelukseen, hartaushetkeen ja muuhun uskonnolliseen tilaisuuteen osallistumisen taikka kirjastoon pääsyn

2 §

Uskonnonharjoitus

Tutkintavangilla on oikeus osallistua vankilassa järjestettyihin jumalanpalveluksiin, hartaushetkiin ja muihin hengellisiin tilaisuuksiin, jollei hän ole:

1) sijoitettu varmuusosastolle tai *tehostetun valvonnan osastolle taikka* suorita 10 luvun 4 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettua yksinäisyysrangaistusta; taikka

---

Tutkintavangin osallistuminen 1 momentissa tarkoitettuun tilaisuuteen voidaan keskeyttää tai evätä, jos se on perusteltua rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi taikka tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi. Jos tutkintavanki ei saa osallistua yhteisiin tilaisuuksiin, hänen mahdollisuudestaan uskonnonharjoitukseen on huolehdittava muulla tavoin.

---

3 §

Kirjasto

Tutkintavangin pääsy vankilan kirjastoon voidaan keskeyttää tai evätä, jos se on perusteltua rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi taikka tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi.

5 §

Päätösvalta

Vapaa-ajan toimintaan, jumalanpalvelukseen, hartaushetkeen ja muuhun uskonnolliseen tilaisuuteen osallistumisen taikka kirjastoon pääsyn

epäämisestä sekä 1 §:n 2 momentissa tarkoitettusta osallistumisen kieltämisestä tai rajoittamisesta päättää ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies taikka, jos asia ei siedä viivytystä, ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies. Ennen epäämispäätöksen tekemistä tulee kuulla tilaisuuden järjestäjää.

keskeyttämisestä tai epäämisestä sekä 1 §:n 2 momentissa tarkoitettusta osallistumisen kieltämisestä tai rajoittamisesta päättää ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies taikka, jos asia ei siedä viivytystä, ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies. Ennen epäämispäätöksen tekemistä tulee kuulla tilaisuuden järjestäjää.

8 luku

Kirjeenvaihto, puhelu ja sähköinen viestintä

1 §

Kirjeenvaihto ja postilähetysten tarkastaminen

Tutkintavangilla on oikeus kirjeenvaihtoon postin välityksellä, jollei tätä oikeutta ole pakkokeinoin lain 4 luvun nojalla rajoitettu.

Tutkintavangille saapunut tai tutkintavangilta peräisin oleva suljettu kirje tai muu postilähetys saadaan tarkastaa läpivalaisemalla tai muulla vastaavalla tavalla sitä avaamatta sen *tutkimiseksi*, sisältääkö se 5 luvun 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettuja kiellettyjä aineita tai esineitä.

Tutkintavangille saapunut kirje tai muu postilähetys saadaan avata ja sen sisältö tarkastaa lähetyksen sisältämää viestiä lukematta sen selvittämiseksi, sisältääkö se 2 momentissa tarkoitettuja kiellettyjä aineita tai esineitä. Tutkintavangilta peräisin oleva kirje tai muu postilähetys saadaan avata ja sen sisältö tarkastaa lähetyksen sisältämää viestiä lukematta, *jos lähetyksen muodosta tai koosta voidaan päätellä, että se sisältää muutakin kuin luottamuksellisen viestin, tai jos muutoin on perusteltua syytä epäillä, että se sisältää mainitunlaisia aineita tai esineitä.*

Jos tarkastuksen yhteydessä löydetään aineita tai esineitä, joita tutkintavangilla ei ole lupa pitää hallussaan, ne on otettava vankilassa säilytettäväksi. Rahavarat on merkittävä vangin tilille. Omaisuuden alkuperän laillisuutta epäiltäessä tehtävästä ilmoituksesta säädetään 16 luvun 1 §:ssä.

8 luku

Kirjeenvaihto, puhelu ja sähköinen viestintä

1 §

Kirjeenvaihto ja postilähetysten tarkastaminen

Tutkintavangilla on oikeus kirjeenvaihtoon postin välityksellä, jollei tätä oikeutta ole pakkokeinoin lain 4 luvun nojalla rajoitettu.

Tutkintavangille saapunut tai vangilta peräisin oleva suljettu kirje tai muu postilähetys *voidaan* tarkastaa läpivalaisemalla tai muulla vastaavalla tavalla sitä avaamatta sen *selvittämiseksi*, sisältääkö se 5 luvun 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettuja kiellettyjä aineita tai esineitä.

Tutkintavangille saapunut kirje tai muu postilähetys voidaan avata ja sen sisältö tarkastaa lähetyksen sisältämää viestiä lukematta sen selvittämiseksi, sisältääkö se 5 luvun 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettuja aineita tai esineitä. Tutkintavangilta peräisin oleva kirje tai muu postilähetys voidaan avata ja sen sisältö tarkastaa lähetyksen sisältämää viestiä lukematta, jos se on perusteltua sen selvittämiseksi, sisältääkö se 5 luvun 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettuja aineita tai esineitä.

Jos tarkastuksen yhteydessä löydetään aineita tai esineitä, joita tutkintavangilla ei ole lupa pitää hallussaan, ne on otettava vankilassa säilytettäväksi. *Rahan käsittelyssä noudatetaan 5 luvun 3 §:ää.* Omaisuuden alkuperän laillisuutta epäiltäessä tehtävästä ilmoituksesta säädetään 16 luvun 1 §:n 1 momentin 9 kohdassa.

2 §

Viestin lukeminen ja jäljennöksen ottaminen

Tutkintavangille saapunut tai tutkintavangilta peräisin oleva kirje, muu postilähetys ja viesti saadaan lukea, jos se on tarpeen kyseisen tutkintavangin rikostaustaan, hänen tutkintavankeusaikaiseen käyttäytymiseensä, lähettykseen tai sen lähettäjään taikka vastaanottajaan liittyvästä perustellusta syyistä tutkintavankeuden turvaamiseksi, rikoksen estämiseksi, vankilan järjestystä uhkaavan vaaran torjumiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi. Lukemiseen oikeuttava päätös voidaan tehdä enintään kahden viikon määräajaksi kerrallaan.

Tutkintavangin on merkittävä nimensä muulle kuin 3 §:ssä tarkoitettulle valvontaviranomaiselle lähettämäänsä kirjeeseen, muuhun postilähettykseen ja viestiin, jollei hän anna niitä henkilökohtaisesti suoraan vankilan henkilökunnalle. Tutkintavangilta peräisin oleva kirje, muu postilähetys tai viesti voidaan lähettäjän selvittämiseksi avata, jollei lähettäjää voida selvittää kirjettä, postilähetystä tai viestiä avaamatta. Tällöin kirjettä tai viestiä ei saa lukea *enemmälti* kuin lähettäjän selvittämiseksi on tarpeen.

Kirjeestä, muusta postilähettyksestä ja viestistä saadaan ottaa jäljennös, jos sitä luettaessa käy ilmi, että se todennäköisesti sisältää suunnitelmia taikka tietoja:

1) rikoksesta, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään vuosi vankeutta, tai tällaisen rikoksen rangaistavasta yrityksestä; taikka

2) huumausaineen käyttörikoksesta.

2 a §

Lukemisesta ilmoittaminen

Jos tutkintavangille saapunut tai häneltä peräisin oleva kirje, muu postilähetys tai viesti luetaan, lukemisesta ja lukemisen perusteesta

2 §

Viestin lukeminen ja jäljennöksen ottaminen

Tutkintavangille saapunut tai tutkintavangilta peräisin oleva kirje, muu postilähetys ja viesti saadaan lukea ja ottaa siitä jäljennös, jos se on välttämätöntä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi taikka tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi. Lukemiseen oikeuttava päätös voidaan tehdä enintään 30 päivän määräajaksi kerrallaan.

Tutkintavangin on merkittävä nimensä muulle kuin 3 §:ssä tarkoitettulle valvontaviranomaiselle lähettämäänsä kirjeeseen, muuhun postilähettykseen ja viestiin, jollei hän anna niitä henkilökohtaisesti suoraan vankilan henkilökunnalle. Tutkintavangilta peräisin oleva kirje, muu postilähetys tai viesti voidaan lähettäjän selvittämiseksi avata, jollei lähettäjää voida selvittää kirjettä, postilähetystä tai viestiä avaamatta. Tällöin kirjettä tai viestiä ei saa lukea *enempää* kuin lähettäjän selvittämiseksi on välttämätöntä.

2 a §

Lukemisesta ilmoittaminen

Jos tutkintavangille saapunut tai häneltä peräisin oleva kirje, muu postilähetys tai viesti luetaan, lukemisesta ja lukemisen perusteesta

on viipymättä annettava *tieto* tutkintavangille. Ilmoittamista voidaan lykätä, jos se on *tarpeen* rikoksen estämiseksi, *vankilan järjestystä uhkaavan vaaran torjumiseksi taikka* vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi. Ilmoitus lukemisesta ja sen perusteesta on kuitenkin annettava *kahden viikon* kuluessa lukemisesta tai, jos tutkintavanki vapautetaan ennen mainittua määräaika, viimeistään tutkintavangin vapautuessa, jollei muusta lainsäädännöstä muuta johdu.

Jos kirje lukemisen jälkeen pidetään 5 §:ssä tarkoitetulla perusteella, tiedon antamisessa noudatetaan, *mitä 5 §:ssä säädetään.*

4 §

Kirjeenvaihto asiamiehen kanssa

Tutkintavangin asianajajalleen tai muulle oikeudenkäymiskaaren 15 luvun 2 §:n 1 tai 5 *momentissa* tarkoitetulle oikeudenkäyntiasiamiehelle tai -avustajalle osoittamaa kirjettä tai muuta postilähetystä ei saa tarkastaa eikä lukea.

Tutkintavangille saapunut kirje tai muu postilähetys, johon merkitystä lähettäjä tiedosta ilmenee, että kirjeen lähettäjä on 1 momentissa tarkoitettu asiamies, *saadaan* tutkintavangin läsnä ollessa avata ja sen sisältö tarkastaa lähetyksen sisältämää viestiä lukematta, jos on syytä epäillä, että kirje sisältää 5 luvun 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettuja aineita tai esineitä. Tarkastuksessa noudatetaan muutoin, mitä 1 §:n 4 momentissa säädetään.

5 §

Kirjeen tai postilähetyksen pidättäminen

Tutkintavangin lähettämä tai hänelle saapunut kirje, muu postilähetys tai viesti saadaan pidättää, *jos sen perille toimittaminen vaarantaa tutkintavankeuden tarkoituksen tai jos pidättäminen on tarpeen rikoksen estämiseksi, vankilan järjestystä uhkaavan*

on viipymättä annettava tutkintavangille tieto. Ilmoittamista voidaan lykätä, jos se on *välttämätöntä* rikoksen estämiseksi, *vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi,* tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi taikka tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi. Ilmoitus lukemisesta ja sen perusteesta on kuitenkin annettava *30 päivän* kuluessa lukemisesta tai, jos tutkintavanki vapautetaan ennen mainittua määräaika, viimeistään tutkintavangin vapautuessa, jollei muusta lainsäädännöstä muuta johdu.

Jos kirje lukemisen jälkeen pidetään 5 §:ssä tarkoitetulla perusteella, tiedon antamisessa noudatetaan *mainittua pykälää.*

4 §

Kirjeenvaihto asiamiehen kanssa

Tutkintavangin asianajajalleen tai muulle oikeudenkäymiskaaren 15 luvun 2 §:n 1 tai 6 *momentissa* tarkoitetulle oikeudenkäyntiasiamiehelle tai -avustajalle osoittamaa kirjettä tai muuta postilähetystä ei saa tarkastaa eikä lukea.

Tutkintavangille saapunut kirje tai muu postilähetys, johon merkitystä lähettäjä tiedosta ilmenee, että kirjeen lähettäjä on 1 momentissa tarkoitettu asiamies, *voidaan* tutkintavangin läsnä ollessa avata ja sen sisältö tarkastaa lähetyksen sisältämää viestiä lukematta, jos *se on välttämätöntä sen selvittämiseksi, sisältääkö* kirje 5 luvun 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettuja aineita tai esineitä. Tarkastuksessa noudatetaan muutoin 1 §:n 4 momenttia.

5 §

Kirjeen tai postilähetyksen pidättäminen

Tutkintavangin lähettämä tai hänelle saapunut kirje, muu postilähetys tai viesti saadaan pidättää, jos pidättäminen on *välttämätöntä* rikoksen estämiseksi, *vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi,* tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi taikka

vaaran torjumiseksi taikka tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi.

Kirjeen, muun postilähetyksen tai viestin pidättämisestä ja pidättämisen syystä on annettava viipymättä tieto vastaanottajalle tai lähettäjälle, jollei 1 momentissa mainitusta syystä muuta johdu. Kirje, muu postilähetys tai viesti, jota ei 1 momentissa tarkoitettua syystä toimiteta perille, on palautettava lähettäjälle tai annettava tutkintavangille hänen vapautuessaan.

Tutkintavangin lähettämä postiennakkotilaus tai muu luotolla tapahtuva tilaus voidaan pidättää, jos tutkintavangilla ei ole varoja tilauksen maksamiseen. Tilattu lähetys voidaan palauttaa lähettäjälle ilman vangin suostumusta.

6 §

Puhelimen käyttö

Tutkintavangille on annettava omalla kustannuksellaan mahdollisuus olla puhelimitse yhteydessä vankilan ulkopuolelle, jollei tätä oikeutta ole pakkokeinolain 4 luvun mukaisesti rajoitettu. *Vankilan järjestyssäännössä voidaan antaa vankilan toiminnan ja järjestyksen kannalta välttämättömiä määräyksiä puhelimen käyttöajoista.*

Puhelimen käytön ehdoksi voidaan asettaa, että tutkintavangi ilmoittaa, kehen hänellä on tarkoitus olla yhteydessä. Puhelimen käyttö voidaan keskeyttää tai evätä, jos näin on tarpeen tehdä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ylläpitämiseksi tai jos puhelu vaarantaa tutkintavankeuden tarkoituksen.

7 §

tutkintavankeuden turvaamiseksi.

tarkoituksen

Kirjeen, muun postilähetyksen tai viestin pidättämisestä ja pidättämisen syystä on annettava viipymättä tieto vastaanottajalle tai lähettäjälle, jollei 1 momentissa mainitusta syystä muuta johdu. Kirje, muu postilähetys tai viesti, jota ei 1 momentissa tarkoitettua syystä toimiteta perille, on palautettava lähettäjälle tai annettava tutkintavangille hänen vapautuessaan.

Tutkintavangin lähettämä postiennakkotilaus tai muu luotolla tapahtuva tilaus voidaan pidättää, jos tutkintavangilla ei ole varoja tilauksen maksamiseen. Tilattu lähetys voidaan palauttaa lähettäjälle ilman tutkintavangin suostumusta.

6 §

Puhelimen käyttö

Tutkintavangille on annettava omalla kustannuksellaan mahdollisuus olla puhelimitse yhteydessä vankilan ulkopuolelle, jollei tätä oikeutta ole pakkokeinolain 4 luvun mukaisesti rajoitettu.

Puhelimen käyttö tulee sallia sitä varten varattuina aikoina niin usein kuin se vankilan järjestystä ja toimintaa häiritsemättä on mahdollista ja muulloinkin, jos se on tarpeen tutkintavangin yhteyksien säilymiseksi tai muusta tärkeästä syystä. Puhelimen käytön ehdoksi voidaan asettaa, että vangi ilmoittaa, kehen hänellä on tarkoitus olla yhteydessä. Puhelimen käyttö voidaan keskeyttää tai evätä, jos se on perusteltua rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi taikka tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi.

7 §

Puhelun kuunteleminen ja tallentaminen

Tutkintavangin puhelua saadaan kuunnella ja puhelu tallentaa, jos se on tarpeen kyseisen tutkintavangin rikostaustaan, hänen tutkintavankeusaikaiseen käyttäytymiseensä tai puhelun vastaanottajaan liittyvästä perustellusta syyistä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestystä uhkaavan vaaran torjumiseksi, tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi taikka tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi. Puhelun kuuntelemiseen ja tallentamiseen oikeuttava päätös voidaan tehdä enintään 14 päivän määräajaksi kerrallaan.

---

7 c §

Sähköisen viestinnän valvonta

Sen lisäksi mitä tietoyhteiskuntakaareissa (917/2014) säädetään, vankilalla on oikeus tarvittaessa hakea viestin ja puhelun lähettämistä ja vastaanottamista koskevat tiedot joko tutkintavangin viestintään käyttämästä laitteesta tai vankilan hallinnoimista viestinnän välittämiseen ja käsittelyyn tarkoitetuista laitteista ja järjestelmistä.

Tutkintavangille saapuneen ja hänen lähettämänsä sähköpostiviestin valvonnassa sovelletaan 2–5 §:n säännöksiä.

Sähköpostin lähettämistä ja internetin käyttöä voidaan valvoa teknisellä valvonnalla ja siten, että Rikosseuraamuslaitoksen virkamies on läsnä.

Puhelun kuunteleminen ja tallentaminen

Tutkintavangin 6 §:ssä tarkoitettua puhelua voidaan kuunnella ja puhelu tallentaa, jos se on välttämätöntä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi taikka tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi. Puhelun kuuntelemiseen ja tallentamiseen oikeuttava päätös voidaan tehdä enintään 30 päivän määräajaksi kerrallaan.

---

7 c §

Sähköisen viestinnän valvonta

Sen lisäksi mitä sähköisen viestinnän palveluista annetussa laissa (917/2014) säädetään, Rikosseuraamuslaitoksella on oikeus tarvittaessa hakea tutkintavankien käyttämien internetsivujen ja Rikosseuraamuslaitoksen ylläpitämän sähköpostin viestien välitystiedot vankilan hallinnoimista viestinnän välittämiseen ja käsittelyyn tarkoitetuista laitteista ja järjestelmistä. Välitystiedot on hävitettävä viipymättä toimenpiteen jälkeen, jollei laissa toisin säädetä.

Tutkintavangille Rikosseuraamuslaitoksen ylläpitämään sähköpostiin saapuneen ja hänen lähettämänsä sähköpostiviestin valvonnassa sovelletaan 2, 2 a ja 3–5 §:ää. Varmuosastolla olevan tutkintavangin vankisähköpostin valvontaan sovelletaan kuitenkin 8 §:n 1 momenttia.

Tutkintavangin 7 a ja 7 b §:ssä tarkoitettua sähköistä viestintää voidaan valvoa teknisellä valvonnalla ja siten, että Rikosseuraamuslaitoksen virkamies on läsnä.

Sähköpostin tai internetin käyttö voidaan keskeyttää tai evätä, jos se on perusteltua rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden

suojelemiseksi taikka tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi.

8 §

Kirjeenvaihto, puhelu ja sähköinen viestintä varmuusosastolla

Varmuusosastolla olevalta tutkintavangilta peräisin oleva ja tutkintavangille saapunut muu kuin 3 ja 4 §:ssä tarkoitettu kirje, muu postilähetys ja viesti *saadaan* lukea, jos se on *tarpeen* *kyseisen* *tutkintavangin rikostaustaan,* *hänen* *tutkintavankeusaikaiseen käyttäytymiseensä,* *lähetykseen tai sen lähettäjään taikka vastaanottajaan liittyvästä* *syystä* *tutkintavankeuden* *tarkoituksen turvaamiseksi, rikoksen estämiseksi, vankilan järjestystä uhkaavan vaaran torjumiseksi taikka tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi.* Muutoin tutkintavangin kirjeenvaihtoon sovelletaan, mitä 1 §:ssä, 2 §:n 2 ja 3 momentissa sekä 2 a, 3—5 ja 9 §:ssä säädetään.

Varmuusosastolla olevan tutkintavangin puhelimen käytön ehtona on, että vanki suostuu siihen, että hänen puhelunsa voidaan kuuntelun lisäksi tallentaa. Muutoin puhelun kuuntelemiseen sovelletaan, mitä 7 §:n 2 ja 3 momentissa säädetään.

Varmuusosastolle sijoitetulle vangille ei voida myöntää lupaa 7 a §:ssä tarkoitettuun sähköpostin käyttöön.

9 §

Päätösvalta

Sähköpostin tai internetin käyttöä koskevasta luvasta ja luvan peruuttamisesta päättää vankilan yksikönpäällikkö tai turvallisuudesta taikka toiminnoista vastaava virkamies.

8 §

Kirjeenvaihto ja puhelu varmuusosastolla

Varmuusosastolla olevalta tutkintavangilta peräisin oleva ja tutkintavangille saapunut muu kuin 3 ja 4 §:ssä tarkoitettu kirje, muu postilähetys ja viesti *voidaan* lukea *ja ottaa siitä jäljennös rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi taikka tutkintavankeuden* *tarkoituksen turvaamiseksi.* Muutoin tutkintavangin kirjeenvaihtoon sovelletaan, 1 §:ää, 2 §:n 2 ja 3 momenttia sekä 2 a, 3—5 ja 9 §:ää.

Varmuusosastolla olevan tutkintavangin 7 §:ssä tarkoitettua puhelua voidaan kuunnella ja puhelu tallentaa rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi taikka tutkintavankeuden *tarkoituksen turvaamiseksi.* Muutoin puhelun kuuntelemiseen sovelletaan 7 §:n 2 ja 3 momenttia

3 momentti kumotaan

16 §

Päätösvalta

Sähköpostin tai internetin käyttöä koskevasta luvasta ja luvan peruuttamisesta päättää vankilan yksikönpäällikkö tai turvallisuudesta taikka toiminnoista vastaava virkamies. *Sähköpostin tai internetin käytön keskeyttämisestä tai epäämisestä päättää*

ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies tai ohjaus- tai valvontatehtävissä toimiva virkamies. Internetsivujen avaamisesta päättää Rikosseuraamuslaitoksen työjärjestyksessä määrätty Rikosseuraamuslaitoksen virkamies.

10 §

Tarkemmat säännökset

Tarkemmat säännökset kirjeiden tarkastamis-, lukemis-, jäljentämis- ja pidättämismenettelystä, puhelun kuuntelemisesta ja tallentamisesta *sekä sähköisen viestinnän käytöstä ja valvonnasta* annetaan valtioneuvoston asetuksella.

10 §

Tarkemmat säännökset ja määräykset

Tarkemmat säännökset kirjeiden tarkastamis-, lukemis-, jäljentämis- ja pidättämismenettelystä *sekä* puhelun kuuntelemisesta ja tallentamisesta annetaan valtioneuvoston asetuksella.

Rikosseuraamuslaitos antaa tarkemmat määräykset:

- 1) vankiloiden puhelinjärjestelmästä;*
- 2) matkapuhelimen haltuun antamisesta, säilyttämisestä ja käytöstä;*
- 3) internet-sivujen avaamisessa noudatettavasta menettelystä.*

9 luku

Tapaamiset ja muut yhteydet vankilan ulkopuolelle

1 §

Tapaaminen

9 luku

Tapaamiset ja muut yhteydet vankilan ulkopuolelle

1 §

Tapaaminen

Tutkintavangin ja tapaajan välinen keskustelu voidaan kuunnella ja tallentaa teknisellä laitteella, jos se on tarpeen kyseisen tutkintavangin rikostaustaan, hänen tutkintavankeusaikaiseen käyttäytymiseensä tai tapaajaan liittyvästä perustellusta syystä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestystä uhkaavan vaaran torjumiseksi, tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi taikka tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi. Varmuusosastolle sijoitetun tutkintavangin keskustelu voidaan kuunnella ja tallentaa teknisellä laitteella 2 momentissa tarkoitetussa valvotussa tapaamisessa, 3 §:ssä tarkoitetussa lapsen tapaamisessa ja 10 §:ssä tarkoitetussa yhteydenpidossa videoyhteyden

Valvotussa tapaamisessa, 3 §:ssä tarkoitetussa lapsen tapaamisessa, 5 §:ssä tarkoitetussa vankien välisessä valvotussa tapaamisessa ja 10 §:ssä tarkoitetussa yhteydenpidossa videoyhteyden välityksellä tutkintavangin ja tapaajan välinen keskustelu voidaan kuunnella ja tallentaa teknisellä laitteella, jos se on välttämätöntä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi taikka tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi. Keskustelun kuuntelusta ja tallentamisesta on ennen toimenpiteen aloittamista ilmoitettava tutkintavangille ja tapaajalle. Varmuusosastolle sijoitetun tutkintavangin

välityksellä. Keskustelun kuuntelusta ja tallentamisesta on ennen toimenpiteen aloittamista ilmoitettava tutkintavangille ja tapaajalle.

Tapaaminen voidaan järjestää erillään muista tutkintavangeista ja tapaajista, jos on syytä epäillä, että tapaamisesta voi tapaajan tai tutkintavangin rikostausta tai tutkintavangin vankila-aikainen käyttäytyminen huomioon ottaen aiheutua vaaraa vankilan järjestykselle tai turvallisuudelle taikka tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuudelle.

keskustelu voidaan kuunnella ja tallentaa tässä momentissa tarkoitetussa tapaamisessa rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi taikka tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi.

Tapaaminen voidaan järjestää erillään muista tutkintavangeista ja tapaajista, jos se on perusteltua rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi taikka tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi. Tapaaminen on mahdollisuuksien mukaan järjestettävä erillään muista tutkintavangeista ja tapaajista myös tutkintavangin tai tapaajan pyynnöstä. Tässä momentissa tarkoitetussa tapaamisessa tutkintavanki ja tapaaja eivät saa käyttää muistiinpanovälineitä.

4 §

Asiamiehen tapaaminen

Tapaamista voidaan valvoa, jos se on välttämätöntä vankilan järjestyksen tai turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka jos tutkintavanki tai asiamies sitä nimenomaisesti pyytää. Valvonta suoritetaan näköyhteyden tai teknisen laitteen avulla tutkintavangin ja asiamiehen välistä keskustelua kuulematta ja tallentamatta. Tapaaminen voidaan tarvittaessa järjestää myös tilassa, jossa tutkintavangin ja asiamiehen välissä on rakenteellisia esteitä. Tapaamisen valvonnasta on ennen valvonnan aloittamista ilmoitettava tutkintavangille ja hänen asiamiehelleen.

6 §

4 §

Asiamiehen tapaaminen

Tapaamista voidaan valvoa, jos se on välttämätöntä rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi, tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi taikka jos tutkintavanki tai asiamies sitä nimenomaisesti pyytää. Valvonta suoritetaan näköyhteyden tai teknisen laitteen avulla tutkintavangin ja asiamiehen välistä keskustelua kuulematta ja tallentamatta. Tapaaminen voidaan tarvittaessa järjestää myös tilassa, jossa tutkintavangin ja asiamiehen välissä on rakenteellisia esteitä. Tapaamisen valvonnasta on ennen valvonnan aloittamista ilmoitettava tutkintavangille ja hänen asiamiehelleen.

6 §

Tapaamisen keskeyttäminen

Tapaaminen voidaan keskeyttää, jos se on tarpeen rikoksen estämiseksi taikka vankilan järjestyksen tai turvallisuuden ylläpitämiseksi.

7 §

Tapaamisen peruuttaminen ja epääminen

Tapaaminen voidaan evätä, jos:

1) tapaaja ei pysty luotettavasti todistamaan henkilöllisyyttään;

2) tapaaja kieltäytyy 12 luvun 2 §:ssä tarkoitetusta turvatarkastuksesta tai 12 luvun 3 §:ssä tarkoitetusta henkilöntarkastuksesta;

3) tapaaja on ulkonaisista merkeistä päätellen päihtynyt;

4) on perusteltua syytä epäillä, että tapaamisesta aiheutuu vaaraa vankilan järjestykselle tai turvallisuudelle taikka tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuudelle.

Tapaamisen keskeyttäminen

Tapaaminen voidaan keskeyttää, jos se on perusteltua rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi taikka tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi.

7 §

Tapaamisen peruuttaminen ja epääminen

Tapaaminen voidaan evätä, jos:

1) tapaaja ei pysty luotettavasti todistamaan henkilöllisyyttään;

2) tapaaja kieltäytyy 12 luvun 2 §:ssä tarkoitetusta turvatarkastuksesta tai 12 luvun 3 §:ssä tarkoitetusta henkilöntarkastuksesta;

3) tapaaja on ulkonaisista merkeistä päätellen päihtynyt;

4) se on muuten perusteltua rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi taikka tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi.

8 §

Tapaamiskielto

Jos tapaajan on todettu kuljettaneen tai yrittäneen kuljettaa huumausaineita taikka 5 luvun 1 §:n 1 momentin 1 tai 2 kohdassa tai 2 momentissa tarkoitettuja aineita tai esineitä vankilaan taikka vaarantaneen turvallisuutta tai vakavasti häirinneen vankilan järjestystä, tapaajalle voidaan antaa olosuhteisiin nähden kohtuullinen, enintään kuuden kuukauden pituinen kielto vierailta vankilassa. Tapaamiskieltoa voidaan jatkaa, jos se on edelleen tarpeen kiellon perusteena olevan toiminnan estämiseksi.

8 §

Tapaamiskielto

Tapaajalle voidaan antaa olosuhteisiin nähden kohtuullinen enintään kuuden kuukauden pituinen kielto tapaamisiin ja yhteydenpitoon videoyhteyden välityksellä, jos se on välttämätöntä sen vuoksi, että tapaajan on todettu kuljettaneen tai yrittäneen kuljettaa 5 luvun 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettuja aineita tai esineitä vankilaan tai muulla tavoin vaarantaneen vankilan järjestystä ja turvallisuutta, tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuutta taikka tutkintavankeuden tarkoitusta. Tapaamiskieltoa voidaan jatkaa enintään 30 päiväksi kerrallaan, jos se on edelleen välttämätöntä kiellon perusteena olevan toiminnan estämiseksi.

9 §

Tavaroiden vastaanottaminen ja tarkastaminen

Tapaamisen yhteydessä vankilassa voidaan ottaa vastaan vähäinen määrä sellaisia tavaroita tai esineitä, joiden hallussapito vankilassa on 5 luvun 1 §:n 1 ja 2 momentin mukaan sallittu. *Tarkempia määräyksiä vastaanotettavasta omaisuudesta ja sen määrästä sekä menettelytavasta tavaroita vastaanotettaessa annetaan 10 luvun 1 §:ssä tarkoitettussa vankilan järjestyssäännössä.*

Tapaajan tuomat tavarat on tarkastettava ennen niiden luovuttamista tutkintavangille.

9 §

Tavaroiden vastaanottaminen ja tarkastaminen

Tapaamisen yhteydessä vankilassa voidaan ottaa vastaan vähäinen määrä sellaisia tavaroita tai esineitä, joiden hallussapito vankilassa on 5 luvun 1 §:n 1 ja 2 momentin mukaan sallittu.

Tapaajan tuomat tavarat on tarkastettava ennen niiden luovuttamista vangille.

14 §

Poistumislupa erittäin tärkeästä syyistä ja lupa poistua saatettuna

Tutkintavangille voidaan antaa lupa tarpeellisen valvonnan alaisena lyhyeksi aikaa poistua vankilasta Suomen alueelle vakavasti sairaana olevan lähiomaisen tai muun läheisen tapaamista samoin kuin lähiomaisen tai muun läheisen hautaan

14 §

Tutkintavangin poistumisluvat

Tutkintavangille on myönnettävä poistumislupa vakavasti sairaana tai saattohoidossa olevan lähiomaisen tai muun läheisen tapaamista samoin kuin lähiomaisen tai muun läheisen hautaan saattamista tai muuta vastaavaa erittäin tärkeää syytä varten, jollei tätä oikeutta yhteydenpitoon ole

saattamista varten taikka muusta vastaavasta erittäin tärkeästä syystä.

Tutkintavangille voidaan myös antaa lupalupa tarpeellisen valvonnan alaisena lyhyeksi ajaksi poistua vankilasta kiireellisen ja välttämättömän asian hoitamiseksi.

pakkokeinolain 4 luvun nojalla rajoitettu. Poistumislupa myönnetään siksi ajaksi, jota erittäin tärkeä syy vaatii. Sen kesto voidaan kuitenkin rajoittaa, jos se on perusteltua karkaamisen, vapauttamisyrityksen tai rikoksen estämiseksi taikka vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi.

Tutkintavangille voidaan myöntää poistumislupa kiireellisen ja välttämättömän asian hoitamiseksi, jollei tätä oikeutta yhteydenpitoon ole pakkokeinolain 4 luvun nojalla rajoitettu. Poistumislupa voi kestää enintään kuusi tuntia ja sen kokonaiskesto lisätään kohtuullinen matka-aika.

Tutkintavankia on poistumisluvan aikana valvottava Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehen saattamana. Poistumislupaan voidaan liittää lupamääräyksiä.

Poistumislupa voidaan keskeyttää, jos tutkintavanki rikkoo lupamääräyksiä tai tekee poistumisluvalla rikoksen. Poistumislupa voidaan keskeyttää myös, jos se on perusteltua rikoksen estämiseksi, karkaamisen tai vapauttamisyrityksen estämiseksi, vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi taikka tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi.

17 §

Tarkemmat säännökset ja määräykset

Tarkemmat säännökset poistumisluvasta, tapaamiskiellosta ja sen sisällöstä, tapaamisten valvonnan järjestämisestä sekä tapaamistilojen teknisistä ja rakenteellisista valvontajärjestelyistä annetaan valtioneuvoston asetuksella.

Rikosseuraamuslaitos antaa tarkemmat määräykset tapaamisten järjestämisestä.

10 luku

Vankilan järjestys ja kurinpito

1 §

Vankilan järjestyssääntö

17 §

Tarkemmat säännökset

Tarkemmat säännökset poistumislupaan liitettävistä lupamääräyksistä, tapaamiskiellosta ja sen sisällöstä, tapaamisen valvonnan järjestämisestä sekä tapaamistilojen teknisistä ja rakenteellisista valvontajärjestelyistä annetaan valtioneuvoston asetuksella.

2 momentti kumotaan

10 luku

Vankilan järjestys ja kurinpito

1 §

Vankilan järjestyssääntö

Vankilassa on järjestyssääntö, joka sisältää tätä lakia ja sen nojalla annettuja säännöksiä ja määräyksiä tarkempia määräyksiä vankilan alueella liikkumisesta ja tilojen lukittuna pitämisestä, osastoista, tupakoinnin, tapaamisten ja puhelimen käytön sekä vapaa-ajan järjestämisestä, omaisuuden hallussapidosta sekä muista vastaavista vankilan järjestyksen ylläpitämiseen ja toimintojen järjestämiseen liittyvistä yksittäisistä seikoista.

10 §

Kurinpitoasian käsittely

Järjestysrikkomus käsitellään siinä vankilassa, johon tutkintavanki on sijoitettu tai jossa tutkintavanki syyllistyi järjestysrikkomukseen. Vangin kuljetuksen aikana tekemä järjestysrikkomus käsitellään kuitenkin siinä vankilassa, johon tutkintavanki saapuu. Jos tutkintavanki siirretään järjestysrikkomuksen vuoksi avolaitoksesta suljettuun vankilaan, järjestysrikkomus voidaan käsitellä ja kurinpitorangaistus määrätä myös siinä vankilassa, johon vanki siirretään.

11 §

Tutkintavangin pitäminen erillään selvittämisen aikana

Järjestysrikkomusta selvittäessä ja päätöstä kurinpitoasiassa odottaessa tutkintavanki voidaan pitää erillään muista vangeista, jos se on tarpeen järjestyksen säilymiseksi tai muusta erityisestä syystä. Erillään pitäminen ei saa kestää kauempaa kuin on välttämätöntä eikä yli seitsemää vuorokautta. Erillään pitämisestä tulee

Vankilassa on järjestyssääntö, joka sisältää tätä lakia ja sen nojalla annettuja säännöksiä ja määräyksiä tarkempia määräyksiä:

- 1) vankilan alueella liikkumisesta;
- 2) vankilan osastoista;
- 3) vankilassa ja sen osastoilla järjestettävistä toiminnoista ja vapaa-ajantoiminnoista;
- 4) tupakoinnin järjestämisestä;
- 5) tapaamisten ja etätapaamisten, kirjeenvaihdon, puhelimen käytön, sähköpostin käytön ja internetin käytön järjestämisestä;
- 6) elintarvikkeiden ja muun henkilökohtaiseen käyttöön sopivan tavaran sekä käyttöesineiden ja tarvikkeiden hankkimisesta vankilassa ja vastaanottamisesta vankilan ulkopuolelta;
- 7) tutkintavangin omaisuuden säilyttämisestä.

10 §

Kurinpitoasian käsittely

Järjestysrikkomus käsitellään siinä vankilassa, johon tutkintavanki on sijoitettu tai jossa tutkintavanki syyllistyi järjestysrikkomukseen. Vangin kuljetuksen aikana tekemä järjestysrikkomus käsitellään kuitenkin siinä vankilassa, johon tutkintavanki saapuu.

11 §

Tutkintavangin pitäminen erillään selvittämisen aikana

Järjestysrikkomusta selvittäessä ja päätöstä kurinpitoasiassa odottaessa tutkintavanki voidaan pitää erillään muista vangeista, jos se on perusteltua järjestysrikkomuksen selvittämiseksi. Erillään pitäminen ei saa kestää kauempaa kuin on välttämätöntä eikä yli seitsemää vuorokautta. Erillään pitämisestä tulee mahdollisimman

mahdollisimman pian ilmoittaa terveydenhuollon ammattihenkilölle.

pian ilmoittaa terveydenhuollon ammattihenkilölle.

11 luku

Vankilan tilojen ja tutkintavangin tarkastaminen

1 §

Valvonta vankilassa

Tutkintavankeja ja tutkintavankien käytössä oleva tiloja on valvottava siten kuin tutkintavankeuden tarkoitus, vankilan järjestys, vankilassa pitämisen varmuus, karkaamisen tai laitoksesta luvatta poistumisen estäminen, tutkintavankien ja muiden henkilöiden turvallisuus ja rikoksen estäminen edellyttävät.

11 luku

Vankilan tilojen ja tutkintavangin tarkastaminen

1 §

Valvonta vankilassa

Tutkintavankeja ja tutkintavankien käytössä oleva tiloja on valvottava rikosten estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, tutkintavankien ja muiden henkilöiden turvallisuuden suojelemiseksi ja tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi.

2 §

Asuintilojen ja omaisuuden tarkastus

Tutkintavankien asuintiloja ja heidän hallussaan ja vankilan alueella olevaa omaisuuttaan voidaan tarkastaa vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi tai epäillyn järjestysrikkomuksen tutkimiseksi. Käyttöesineiden, rahan ja muiden maksuvälineiden sekä muun omaisuuden hallussapidosta säädetään 5 luvussa.

2 §

Asuintilojen ja omaisuuden tarkastus

Tutkintavankien asuintiloja sekä heidän käytössään ja vankilan alueella olevaa omaisuuttaan voidaan tarkastaa rikosten estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, tutkintavankien ja muiden henkilöiden turvallisuuden suojelemiseksi, tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi tai epäillyn järjestysrikkomuksen selvittämiseksi. Käyttöesineiden, rahan ja muiden maksuvälineiden sekä muun omaisuuden hallussapidosta säädetään 5 luvussa.

4 §

Henkilöntarkastus

Tutkintavangille voidaan tehdä henkilöntarkastus, jos:

4 §

Tutkintavangin henkilöntarkastus

Tutkintavangille voidaan tehdä henkilöntarkastus rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden

1) tutkintavankia epäillään 5 luvun 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettujen luvattomien esineiden tai aineiden hallussapidosta; tai

2) henkilöntarkastus on tarpeen karkaamisen ehkäisemiseksi, vankilan järjestystä tai turvallisuutta uhkaavan vaaran torjumiseksi, epäillyn järjestysrikkomuksen tutkimiseksi, vankilaan saapumisen tai palaamisen johdosta taikka valvomattoman tapaamisen ja lapsen tapaamisen yhteydessä.

ylläpitämiseksi, tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi taikka tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi vankilaan saapumisen tai palaamisen taikka valvomattoman tapaamisen ja lapsen tapaamisen yhteydessä. Tutkintavangille voidaan tehdä henkilöntarkastus myös muulloin, jos se on perusteltua rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi, tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi taikka epäillyn järjestysrikkomuksen selvittämiseksi.

5 §

Erityistarkastus

Vankilassa, sen osastolla tai muussa tilassa voidaan suorittaa erityistarkastus, jos se on tarpeen vankilan järjestystä ja turvallisuutta uhkaavan vakavan vaaran torjumiseksi taikka 5 luvun 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettujen luvattomien esineiden tai aineiden löytämiseksi.

Kun vankilan osastolla tai muussa tilassa suoritetaan erityistarkastus, henkilöntarkastus saadaan toimittaa kaikille osastolle sijoitetuille tai tarkastettavassa tilassa oleskeleville tutkintavangeille.

6 §

Henkilönkatsastus

Tutkintavangille voidaan tehdä henkilönkatsastus, jos on todennäköistä syytä epäillä, että tutkintavangilla on vankilassa tai sinne tullessaan kehossaan tämän lain 5 luvun 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettuja kiellettyjä aineita tai esineitä, jotka ovat omiaan aiheuttamaan vakavaa vaaraa vankilan järjestykselle tai turvallisuudelle taikka tutkintavangin hengelle tai terveydelle.

Henkilönkatsastus käsittää kehon tarkastamisen, näytteen ottamisen tai muun kehoon kohdistuvan tutkimuksen.

5 §

Erityistarkastus

Vankilassa, sen osastolla tai muussa tilassa voidaan suorittaa erityistarkastus, jos se on perusteltua rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi taikka tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi.

Kun vankilan osastolla tai muussa tilassa suoritetaan erityistarkastus, tutkintavangin henkilöntarkastus voidaan tehdä kaikille osastolle sijoitetuille tai tarkastettavassa tilassa oleskeleville tutkintavangeille.

6 §

Tutkintavangin henkilönkatsastus

Tutkintavangille voidaan tehdä henkilönkatsastus, jos se on välttämätöntä sen selvittämiseksi, onko tutkintavangilla vankilassa tai sinne tullessaan kehossaan 5 luvun 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettuja kiellettyjä aineita tai esineitä, jotka voivat aiheuttaa vakavaa vaaraa vankilan järjestykselle tai turvallisuudelle taikka tutkintavangin hengelle tai terveydelle.

Henkilönkatsastus käsittää kehon tarkastamisen, näytteen ottamisen tai muun kehoon kohdistuvan tutkimuksen.

Lääketieteellistä asiantuntemusta vaativan toimenpiteen voi suorittaa ainoastaan lääkäri.

Lääketieteellistä asiantuntemusta vaativan toimenpiteen voi suorittaa ainoastaan lääkäri.

7 §

Päihteettömyyden valvonta

Tutkintavanki voidaan velvoittaa suorittamaan puhalluskoe taikka antamaan sylki- tai virtsanäyte:

1) jos on syytä epäillä, että vanki on alkoholin, muun päihdyttävän aineen taikka rikoslain 44 luvun 16 §:ssä tarkoitetun dopingaineen vaikutuksen alainen; tai

2) valvomattoman tapaamisen, lapsen tapaamisen tai sopimusosastolle sijoittamisen edellytysten selvittämiseksi taikka päihteettömyysvelvollisuuden valvomiseksi.

Tutkintavangilta voidaan määrätä otettavaksi verinäyte, jos se on tarpeen 1 momentissa tarkoitetusta kokeesta tai näytteen antamisesta kieltäytymisen, päihteettömyyden valvonnan turvaamisen tai luotettavan koetuloksen saamisen vuoksi. Jos päihtymystila on ulkonaisista merkeistä päätellen ilmeinen, puhalluskoetta, sylki-, virtsa- tai verinäytettä ei tarvitse ottaa, ellei vanki sitä vaadi.

12 luku

Muun henkilön tarkastaminen

2 §

Turvataarkastus vankilan alueella

Henkilö voidaan tarkastaa vankilassa ja sen alueella turvallisuuden ylläpitämiseksi, järjestyksen turvaamiseksi tai omaisuuden suojelemiseksi (turvataarkastus).

7 §

Päihteettömyyden valvonta

Tutkintavanki voidaan velvoittaa suorittamaan puhalluskoe taikka antamaan sylki- tai virtsanäyte:

1) jos se on perusteltua sen selvittämiseksi, onko tutkintavanki alkoholin, muun päihdyttävän aineen taikka rikoslain 44 luvun 16 §:ssä tarkoitetun dopingaineen vaikutuksen alainen; tai

2) valvomattoman tapaamisen, lapsen tapaamisen tai sopimusosastolle sijoittamisen, edellytysten selvittämiseksi taikka päihteettömyysvelvollisuuden valvomiseksi.

Tutkintavangilta voidaan määrätä otettavaksi verinäyte, jos se on perusteltua 1 momentissa tarkoitetusta kokeesta tai näytteen antamisesta kieltäytymisen, päihteettömyyden valvonnan turvaamisen tai luotettavan koetuloksen saamisen vuoksi.

Jos päihtymystila on ulkonaisista merkeistä päätellen ilmeinen, puhalluskoetta, sylki-, virtsa- tai verinäytettä ei tarvitse ottaa, ellei vanki sitä vaadi.

12 luku

Muun henkilön tarkastaminen

2 §

Turvataarkastus vankilan alueella

Henkilölle voidaan tehdä vankilassa ja sen alueella turvataarkastus rikoksen estämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi taikka tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi.

3 §

Tapaajan henkilöntarkastus

Jos on perusteltua syytä epäillä, että tapaamisessa pyritään luovuttamaan 2 §:n 2 momentissa tarkoitettuja aineita tai esineitä, tutkintavangin tapaamisen ehdoksi voidaan asettaa, että tapaaja suostuu henkilöntarkastukseen.

---

6 §

Kiinniottaminen ja säilössäpito

Vankilan johtajalla, turvallisuudesta vastaavalla virkamiehellä, valvonnan esimiestehtävissä toimivalla virkamiehellä sekä ohjaus- tai valvontatehtävissä toimivalla virkamiehellä on vankilassa ja sen alueella oikeus ottaa kiinni siellä oleva henkilö, jos kiinniottaminen on välttämätöntä henkilölle tai omaisuudelle aiheutuvan vaaran torjumiseksi taikka rikoksen estämiseksi tai selvittämiseksi.

---

8 §

Päätösvalta

Tapaajan henkilöntarkastuksesta ja vankilasta poistamisesta päättää valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies. Kiinni otetun henkilön säilössäpidosta päättää vankilan yksikönpäällikkö.

13 luku

3 §

Tapaajan henkilöntarkastus

Tapaajalle voidaan tehdä henkilöntarkastus, jos se on perusteltua sen selvittämiseksi, onko tapaajalla mukanaan 5 luvun 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettuja aineita tai esineitä.

---

6 §

Kiinniottaminen ja säilössäpito

Vankilassa ja sen alueella oleva henkilö voidaan ottaa kiinni, jos kiinniottaminen on välttämätöntä rikoksen estämiseksi tai selvittämiseksi, vankilan järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, tutkintavangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi taikka tutkintavankeuden tarkoituksen turvaamiseksi.

---

8 §

Päätösvalta

Tapaajan henkilöntarkastuksesta ja vankilasta poistamisesta päättää valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies. *Henkilön kiinni ottamisesta päättää vankilan yksikönpäällikkö, turvallisuudesta vastaava virkamies, valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies tai ohjaus- ja valvontatehtävissä toimiva virkamies.* Kiinni otetun henkilön säilössäpidosta päättää vankilan yksikönpäällikkö

13 luku

Turvaamistoimenpiteet ja voimakeinojen käyttö

2 §

Sitominen

Turvaamistoimenpiteet ja voimakeinojen käyttö

2 §

Sitominen

Edellä 1–3 momentissa säädettyä sovelletaan myös vapautuneeseen tutkintavankiin 1 luvun 2 §:n 4 momentissa tarkoitetun kuljetuksen aikana.

4 §

Eristämistarkkailu

Jos on perusteltua syytä epäillä, että tutkintavangilla vankilassa tai sinne tullessaan on kehossaan 5 luvun 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettuja kiellettyjä aineita tai esineitä, hänet saadaan sijoittaa huoneeseen tai selliin, jossa häntä ja kiellettyjen aineiden tai esineiden poistumista hänen kehostaan voidaan ympärivuorokautisesti tarkkailla ja valvoa teknisin apuvälinein tai muulla tavoin. Tällöin tutkintavangilta voidaan edellyttää myös erityisen tarkkailuvaatetuksen käyttöä. Tarkkailuvaatetusta käyttävän tutkintavangin tulee pyynnöstään päästä viivytyksettä WC-tiloihin.

4 §

Eristämistarkkailu

Tutkintavanki voidaan sijoittaa eristämistarkkailuun, jos se on välttämätöntä sen selvittämiseksi, onko vangilla vankilassa tai sinne tullessaan kehossaan tämän lain 5 luvun 1 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettuja kiellettyjä aineita tai esineitä taikka sen varmistamiseksi, että henkilökatsastuksessa havaitut aineet ja esineet poistuvat hänen kehostaan. Eristämistarkkailussa tutkintavanki sijoitetaan selliin, jossa häntä ja kiellettyjen aineiden tai esineiden poistumista hänen kehostaan voidaan ympärivuorokautisesti tarkkailla ja valvoa teknisin apuvälinein tai muulla tavoin. Tällöin tutkintavangilta voidaan edellyttää myös erityisen tarkkailuvaatetuksen käyttöä. Eristämistarkkailuun sijoitetun tutkintavangin tulee pyynnöstään päästä viivytyksettä WC-tiloihin.

6 §

Voimakeinojen käyttö

Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehellä on virkatehtävää suorittaessaan oikeus käyttää voimakeinoja:

1) tutkintavangin karkaamisen tai luvatta poistumisen estämiseksi, vastarinnan murtamiseksi ja tässä tai 11 luvussa tarkoitetun valvonta-, tarkastus- ja turvaamistoimenpiteen suorittamiseksi;

6 §

Voimakeinojen käyttö

Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehellä on virkatehtävää suorittaessaan oikeus käyttää voimakeinoja:

1) tutkintavangin karkaamisen tai luvatta poistumisen estämiseksi, vastarinnan murtamiseksi ja tässä tai 11 luvussa tarkoitetun valvonta-, tarkastus- ja turvaamistoimenpiteen suorittamiseksi sekä 1 luvun 2 §:n 4 momentissa tarkoitetun

-----
vapautuneen tutkintavangin kuljetuksen turvallisuudesta huolehtimiseksi;
-----

9 §

Tarkemmat säännökset ja määräykset

Tarkemmat säännökset tarkkailun, eristämistarkkailun ja erillään pitämisen täytäntöönpanosta ja olosuhteista sekä voimankäyttövälineistä, sitomiseen käytettävistä välineistä ja sitomisen ja voimankäyttövälineen käytön kirjaamisesta annetaan valtioneuvoston asetuksella.

Tarkemmat määräykset voimakeinojen käytöstä sekä turvaamistoimenpiteiden käytön, voimakeinojen ja voimankäyttövälineiden käytön koulutuksesta antaa Rikosseuraamuslaitos.

lisätään lakiin uusi 14 a luku

9 §

Tarkemmat säännökset

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset:

- 1) tarkkailun, eristämistarkkailun ja erillään pitämisen täytäntöönpanosta ja olosuhteista;*
- 2) voimankäyttövälineistä ja sitomiseen käytettävistä välineistä sekä niiden säilyttämisestä ja hävittämisestä;*
- 3) voimakeinojen ja turvaamistoimien käytön koulutuksen järjestämisestä;*
- 4) oikeudesta kantaa voimankäyttövälineitä;*
- 5) sitomisen ja voimankäyttövälineen käytön kirjaamisesta.*

Rikosseuraamuslaitos voi antaa tarkempia määräyksiä voimakeinojen ja turvaamistoimien käytön koulutuksen sisällöstä.

14 a luku

Poikkeukset yhteiskunnallisissa häiriötilanteissa

1 §

Poikkeusten soveltaminen

Tämän luvun säännösten nojalla voidaan jäljempänä säädetyllä tavalla poiketa 3, 4, 7 ja 9 luvun säännöksistä normaaliolojen vakavissa häiriötilanteissa ja valmiuslain (1552/2011) 3 §:ssä tarkoitetuissa poikkeusoloissa.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu normaaliolojen vakava häiriötilanne on:

- 1) yhteiskunnan rakenteisiin tai laajoihin ihmisjoukkoihin kohdistettu terroristinen teko, sen välitön uhka tai muu sisäistä turvallisuutta vakavasti vaarantava rikollinen toiminta;*
- 2) yleistä järjestystä ja turvallisuutta vakavasti vaarantava laaja-alainen häiriötilanne;*

3) kriittiseen infrastruktuuriin, tietojärjestelmiin tai tietoverkkoihin kohdistuva laaja-alainen tai vakava häiriötilanne;

4) pandemia;

5) sotilaallisen voiman käyttö tai sen uhka;

6) laajamittainen maahantulo ja painostaminen maahantulijoita ohjaamalla;

7) muu vaikutuksiltaan 1–6 kohtaan rinnastuva vakava häiriötilanne.

2 §

Tutkintavankien evakuointi

Vankilan kaikki tutkintavangit voidaan siirtää muuhun vankilaan tai muihin vankiloihin 1 §:ssä tarkoitetuissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa, jos siirtäminen on välttämätöntä sen varmistamiseksi, että tutkintavankeuden toimeenpano on turvallista yhteiskunnalle, henkilökunnalle ja tutkintavangeille.

3 §

Ulkoilun epääminen

Ulkoilu voidaan tapauskohtaisesti vankilassa tai sen osastolla evätä 1 §:ssä tarkoitetuissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa, jos se on välttämätöntä sen varmistamiseksi, että tutkintavankeuden toimeenpano on turvallista yhteiskunnalle, henkilökunnalle ja tutkintavangeille.

4 §

Toiminnan järjestämisen rajoittaminen

Toiminnan järjestämistä voidaan vankilassa tai sen osastolla rajoittaa 1 §:ssä tarkoitetuissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa, jos se on välttämätöntä sen varmistamiseksi, että tutkintavankeuden toimeenpano on turvallista yhteiskunnalle, henkilökunnalle ja tutkintavangeille. Tutkintavangeille on mahdollisuuksien mukaan järjestettävä sellaista korvaavaa

toimintaa, jota vankilassa olosuhteet huomioiden voidaan järjestää.

Jos on ilmeistä, ettei I momentissa tarkoitettu rajoittaminen ole riittävää tutkintavankeuden toimeenpanon turvallisuuden varmistamiseksi, toiminnan järjestäminen voidaan keskeyttää kokonaan, jos se on välttämätöntä sen varmistamiseksi, että tutkintavankeuden toimeenpano on turvallista yhteiskunnalle, henkilökunnalle ja tutkintavangeille.

Tutkintavangin osallistumista oppivelvollisuuden mukaiseen opetukseen ei voida rajoittaa tai keskeyttää.

Toiminnan järjestämisen rajoittaminen tai keskeyttäminen voivat kestää enintään kuukauden. Niitä voidaan jatkaa enintään kuukaudeksi kerrallaan, jos se on edelleen välttämätöntä 1 tai 2 momentissa säädetyistä syistä. Rajoittaminen ja keskeyttäminen on päätettävä viipymättä, jos normaaliolojen vakava häiriötilanne tai poikkeusolot päättyvät.

5 §

Vapaa-ajan toiminnan järjestämisen rajoittaminen

Vapaa-ajantoimintaa ja kirjastoon pääsyä sekä uskonnollisiin tilaisuuksiin pääsyä voidaan vankilassa tai sen osastolla rajoittaa 1 §:ssä tarkoitetuissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa, jos se on välttämätöntä sen varmistamiseksi, että tutkintavankeuden toimeenpano on turvallista yhteiskunnalle, henkilökunnalle ja tutkintavangeille. Tutkintavangeille on mahdollisuuksien mukaan järjestettävä sellaista korvaavaa vapaa-ajantoimintaa, jota vankilassa olosuhteet huomioiden voidaan järjestää.

Jos on ilmeistä, ettei I momentissa tarkoitettu rajoittaminen ole riittävää tutkintavankeuden toimeenpanon turvallisuuden varmistamiseksi, vapaa-ajantoiminta, kirjastoon pääsy tai uskonnollisiin tilaisuuksiin pääsy voidaan keskeyttää kokonaan, jos se on välttämätöntä sen varmistamiseksi, että tutkintavankeuden toimeenpano on turvallista yhteiskunnalle, henkilökunnalle ja tutkintavangeille.

Tutkintavankien kirjastopalveluista ja mahdollisuudesta uskonnonharjoittamiseen on tällöin huolehdittava muulla tavoin.

Vapaa-ajantoiminnan ja kirjastoon pääsyn sekä uskonnollisiin tilaisuuksiin pääsyn rajoittaminen tai keskeyttäminen voivat kestää enintään kuukauden. Niitä voidaan jatkaa enintään kuukaudeksi kerrallaan, jos se on edelleen välttämätöntä 1 tai 2 momentissa säädetyistä syistä. Rajoittaminen ja keskeyttäminen on päätettävä viipymättä, jos normaaliolojen vakava häiriötilanne tai poikkeusolot päättyvät.

6 §

Tapaamisten rajoittaminen

Tutkintavankien tapaamisia voidaan vankilassa tai sen osastolla rajoittaa 1 §:ssä tarkoitetuissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa, jos rajoittaminen on välttämätöntä sen varmistamiseksi, että tutkintavankeuden toimeenpano on turvallista yhteiskunnalle, henkilökunnalle ja tutkintavangeille.

Jos on ilmeistä, ettei tapaamisten rajoittaminen ole riittävää tutkintavankeuden toimeenpanon turvallisuuden varmistamiseksi tapaamiset voidaan keskeyttää kokonaan, jos se on välttämätöntä sen varmistamiseksi, että tutkintavankeuden toimeenpano on turvallista yhteiskunnalle, henkilökunnalle ja tutkintavangeille.

Edellä 9 luvun 3 §:ssä tarkoitettuja lapsen tapaamisia, 4 §:ssä tarkoitettuja asiamiehen tapaamisia ja alle 18-vuotiaiden tutkintavankien tapaamisia ei voida rajoittaa tai keskeyttää.

Tapaamisten rajoittaminen tai keskeyttäminen voivat kestää enintään kuukauden. Niitä voidaan jatkaa enintään kuukaudeksi kerrallaan, jos se on edelleen välttämätöntä 1 tai 2 momentissa säädetyistä syistä. Rajoittaminen ja keskeyttäminen on päätettävä viipymättä, jos normaaliolojen vakava häiriötilanne tai poikkeusolot päättyvät.

7 §

*Rajoittamisen vaikutus tutkintavankia
koskeviin päätöksiin*

Jos toiminnan järjestämistä on 4 §:ssä tarkoitettulla tavalla rajoitettu tai keskeytetty, tutkintavangin toimintaan sijoittamista koskevaa päätöstä voidaan väliaikaisesti muuttaa rajoitusten edellyttämällä tavalla. Tutkintavangille voidaan antaa mahdollisuus osallistua sellaiseen korvaavaan toimintaan, jota vankilassa olosuhteet huomioiden voidaan järjestää. Toimintaan sijoittamisen väliaikainen muuttaminen ei vaikuta tutkintavangille maksettavaan 5 luvun 7 §:ssä tarkoitettuun toimintarahaan.

Jos tapaamisia on rajoitettu tai ne on kokonaan keskeytetty 6 §:n nojalla, voidaan 9 luvun 2 tai 5 §:ssä tarkoitettu tapaaminen evätä tai jo myönnetty tapaaminen peruuttaa.

8 §

*Rajoitusten vaikutus tutkintavankien
yhteydenpitoon ja sellin ulkopuoliseen
aikaan*

Jos tapaamisia on rajoitettu tai ne on kokonaan keskeytetty 6 §:n nojalla, tutkintavangeille on annettava mahdollisuus olla muulla tavoin yhteydessä vankilan ulkopuolelle tavanomaista enemmän.

Jos toiminnan tai vapaa-ajantoiminnan järjestämistä on rajoitettu tai ne on kokonaan keskeytetty 4 tai 5 §:n nojalla, tutkintavangeille on annettava mahdollisuus viettää aikaa sellin ulkopuolella häiriötilanteen sallimalla tavalla.

9 §

Päätösvalta

Operatiivisen vastualueen johtaja päättää 2 §:ssä tarkoitettusta vankien evakuoimisesta, 4 §:ssä tarkoitettusta toiminnan järjestämisen rajoittamisesta, 5 §:ssä tarkoitettusta vapaa-ajantoiminnan järjestämisen rajoittamisesta sekä 6 §:ssä tarkoitettusta tapaamisten

rajoittamisesta kuultuaan päätöksen kohteena olevien vankiloiden yksikönpäälliköitä.

Vankilan yksikönpäällikkö, rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty turvallisuudesta tai toiminnoista vastaava virkamies taikka ohjauksen tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies päättää 7 §:ssä tarkoitettua toimintaan sijoittamista koskevan päätöksen väliaikaisesta muuttamisesta. Vankilan yksikönpäällikkö tai rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty turvallisuudesta tai toiminnoista vastaava virkamies päättää 3 §:ssä tarkoitettua ulkoilun epäämistä sekä 7 §:ssä tarkoitettuja tapaamisen epäamisestä tai peruuttamisesta.

15 luku

Muutoksenhaku

1 §

Muutoksenhakukelpoiset päätökset

Tutkintavanki saa vaatia oikaisua tai valittaa Rikosseuraamuslaitoksen päätöksestä, joka koskee:

1) 3 luvun 1 §n 5 momentissa tarkoitettua sijoittamista, 2 §:n 2 momentissa tarkoitettua erillään asumista omasta pyynnöstä, 2 c §:ssä tarkoitettua varmuusosastolle sijoittamista, 2 d §:ssä tarkoitettua varmuusosastolle sijoittamisen jatkamista, 3 §:ssä tarkoitettua omien vaatteiden käyttöä tai 4 §:ssä tarkoitettua perusruokavaliosta poikkeamista;

2) 5 luvun 1 §:ssä tarkoitettua omaisuuden hallussapidon epäämistä, 4 §:ssä tarkoitettua rahan käyttöä tai 7 §:ssä tarkoitettua toiminta- ja käyttörahan maksamista;

---

uusi 7 a kohta

15 luku

Muutoksenhaku

1 §

Muutoksenhakukelpoiset päätökset

Tutkintavanki saa vaatia oikaisua tai valittaa Rikosseuraamuslaitoksen päätöksestä, joka koskee:

1) 3 luvun 1 §:n 5 momentissa tarkoitettua sijoittamista, 2 §:n 2 momentissa tarkoitettua erillään asumista omasta pyynnöstä, 2 c §:ssä tarkoitettua varmuusosastolle sijoittamista, 2 d §:ssä tarkoitettua varmuusosastolle sijoittamisen jatkamista, 2 e §:ssä tarkoitettua *tehostetun valvonnan osastolle sijoittamista*, 3 §:ssä tarkoitettua omien vaatteiden käyttöä tai 4 §:ssä tarkoitettua perusruokavaliosta poikkeamista;

2) 5 luvun 1 §:ssä tarkoitettua omaisuuden hallussapidon epäämistä, 3 §:n 3 tai 4 momentissa tarkoitettua maksuvälineen tai muun rahan käytön järjestelyn epäämistä, 4 §:ssä tarkoitettua tavarankäytön hankkimista tai 7 §:ssä tarkoitettua toiminta- ja käyttörahan maksamista;

---

7 a) 14 a luvun 4 §:ssä tarkoitettua toiminnan järjestämisen rajoittamista, 5 §:ssä tarkoitettua vapaa-ajantoiminnan järjestämisen rajoittamista ja 6 §:ssä tarkoitettua tapaamisten rajoittamista;

---

2 §

Muutoksenhakukielto

Tutkintavanki ei saa vaatia oikaisua eikä valittaa Rikosseuraamuslaitoksen päätöksestä, joka koskee:

5) 9 luvun 2, 3, 5 ja 10 §:ssä tarkoitettua tapaamista ja 9 §:ssä tarkoitettua tavaroiden vastaanottamista tapaamisen yhteydessä ja 14 §:n 2 momentissa tarkoitettua *poistumislupaa*.

uusi 6 kohta

---

2 §

Muutoksenhakukielto

Tutkintavanki ei saa vaatia oikaisua eikä valittaa Rikosseuraamuslaitoksen päätöksestä, joka koskee:

5) 9 luvun 2, 3, 5 ja 10 §:ssä tarkoitettua tapaamista ja 9 §:ssä tarkoitettua tavaroiden vastaanottamista tapaamisen yhteydessä ja 14 §:n 2 momentissa tarkoitettua *poistumislupaa kiireellisen ja välttämättömän asian hoitamiseksi*;

6) 14 a luvun 2 §:ssä tarkoitettua vankien evakuointia sekä 7 §:ssä tarkoitettua toimintaan sijoittamisen väliaikaista muuttamista ja tapaamisen epäämistä ja peruuttamista.

3 §

Muutoksenhakumenettely

Muutoksenhakuun sovelletaan muutoin vankeuslain 20 luvun 3–9 §:n säännöksiä.

16 luku

Erinäiset säännökset

1 §

Vankeuslain soveltaminen

Tutkintavankeuden toimeenpanossa sovelletaan, mitä vankeuden täytäntöönpanon osalta säädetään vankeuslain:

2) 4 luvun 1 §:n 1 momentissa vankilasta ja 3 §:ssä matkakustannusten korvaamisesta;

3 §

Muutoksenhakumenettely

Muutoksenhakuun sovelletaan muutoin vankeuslain 20 luvun 3–8 §:ää.

16 luku

Erinäiset säännökset

1 §

Vankeuslain soveltaminen

Tutkintavankeuden toimeenpanossa sovelletaan, mitä vankeuden täytäntöönpanon osalta säädetään vankeuslain:

2) 4 luvun 1 §:ssä suljetuista vankiloista ja avovankiloista, 3 §:ssä matkakustannusten korvaamisesta, 11 §:n 3 momentissa vankilan tilojen hyväksymisestä ja 12 §:n 2 momentissa valtuutuksesta antaa oikeusministeriön asetuksella tarkempia säännöksiä ja;

3) 5 luvun 1 §:n 1 momentissa osastoista, 4 §:n 1 momentissa sopimusosastosta, 5 §:n 1

3) 5 luvun 1 §:n 1 momentissa osastoista, 5 §:n 1 momentissa varmuusosastosta, 8 §:ssä osaston päiväjärjestyksestä ja 9 §:n 1 momentissa osaston päiväjärjestyksen vahvistamista koskevasta päätösvallasta ja 9 §:n 2 momentissa tarkoitetun ylilääkärin tai hänen määräämänsä lääkärin päätösvallasta;

momentissa varmuusosastosta, 8 §:ssä osaston päiväjärjestyksestä ja 9 §:n 1 momentissa osaston päiväjärjestyksen vahvistamista koskevasta päätösvallasta *sekä* 9 §:n 2 momentissa tarkoitetun ylilääkärin tai hänen määräämänsä lääkärin päätösvallasta;

2 §

Tarkemmat täytäntöönpanosäännökset

Tarkempia säännöksiä tämän lain täytäntöönpanosta voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

2 §

Tarkemmat täytäntöönpanosäännökset

2 § kumotaan.

_____

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

3.

Laki

yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain (400/2015) 30 §:n 2 momentin 8 kohta ja 86 a §, sellaisina kuin ne ovat, 30 §:n 2 momentin 8 kohta laissa 225/2022 ja 86 a § laissa 1304/2021, sekä

lisätään 30 §:n 2 momenttiin, sellaisena kuin se on laissa 225/2022, uusi 9 kohta, 30 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 225/2022, uusi 6 momentti, lakiin uusi 13 a luku sekä 86 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 1304/2021, uusi 8 a kohta seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

30 §

30 §

Päätösvalta

Päätösvalta

Yhdyskuntaseuraamustoimiston
yksikönpäällikkö päättää:

Yhdyskuntaseuraamustoimiston
yksikönpäällikkö päättää:

8) 60 §:n 4 momentissa ja 76 §:ssä
tarkoitettusta valvonnan *lakkauttamisesta*.

8) 60 §:n 4 momentissa ja 76 §:ssä
tarkoitettusta valvonnan *lakkauttamisesta*;
9) 85 d §:ssä tarkoitettusta *täsmennetyin*
rangaistusajan suunnitelman väliaikaisesta
muuttamisesta sekä tuomion täytäntöönpanon
keskeyttämisestä.

Operatiivisen vastualueen johtaja päättää
85 c §:ssä tarkoitettusta täytäntöönpanon
sisällön muuttamisesta ja täytäntöönpanon
keskeyttämisestä kuultuaan päätöksen
kohteena olevien rikosseuraamuskeskusten
johtajia.

13 a luku

85 a §

Poikkeusten soveltaminen

Tämän luvun säännösten nojalla voidaan jäljempänä säädetyllä tavalla poiketa täytäntöönpanoon ryhtymistä ja tuomitun velvollisuuksia koskevista säännöksistä normaaliolojen vakavissa häiriötilanteissa ja valmiuslain (1552/2011) 3 §:ssä tarkoitetuissa poikkeusoloissa.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu normaaliolojen vakava häiriötilanne on:

1) yhteiskunnan rakenteisiin tai laajoihin ihmisjoukkoihin kohdistettu terroristinen teko, sen välitön uhka tai muu sisäistä turvallisuutta vakavasti vaarantava rikollinen toiminta;

2) yleistä järjestystä ja turvallisuutta vakavasti vaarantava laaja-alainen häiriötilanne;

3) kriittiseen infrastruktuuriin, tietojärjestelmiin tai tietoverkkoihin kohdistuva laaja-alainen tai vakava häiriötilanne;

4) pandemia;

5) sotilaallisen voiman käyttö tai sen uhka;

6) laajamittainen maahantulo ja painostaminen maahantulijoita ohjaamalla;

7) muu vaikutuksiltaan 1–6 kohtiin rinnastuva vakava häiriötilanne.

85 b §

Yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanoon ryhtymisen rajoittaminen

Yhdyskuntapalvelun, valvontarangaistuksen, sellaisen ehdollisen vankeuden, jonka tehosteeksi on tuomittu valvontaan, ja nuorisorangaistuksen täytäntöönpanoon ryhtymistä voidaan rajoittaa 85 a §:ssä tarkoitetuissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa, jos rajoittaminen on välttämätöntä sen varmistamiseksi, että seuraamusten täytäntöönpano on turvallista yhteiskunnalle, henkilökunnalle ja tuomituille. Rajoittaminen voi koskea kaikkia tai vain osaa mainituista yhdyskuntaseuraamuksista.

Rajoitukset voivat kestää enintään kuusi kuukautta. Rajoituksia voidaan jatkaa enintään kuudeksi kuukaudeksi kerrallaan, jos se on edelleen välttämätöntä tässä momentissa säädetyistä syistä. Rangaistuksen täytäntöönpanoon on kuitenkin ryhdyttävä, jos tuomittu rangaistus raukeaisi rajoitusten vuoksi.

85 c §

Yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpano normaaliolojen vakavissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa

Yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanoon sisältyvää toimintaa, asunnossa pysymisvelvollisuutta ja valvontaa voidaan yhden tai useamman rikosseuraamuskeskuksen alueella muuttaa 85 a §:ssä tarkoitetuissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa, jos se on välttämätöntä sen varmistamiseksi, että seuraamusten täytäntöönpano on turvallista yhteiskunnalle, henkilökunnalle ja tuomitulle.

Jos on ilmeistä, etteivät 1 momentissa tarkoitetut muutokset yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanoon ole häiriötilanteen vuoksi mahdollisia tai riittäviä täytäntöönpanon turvallisuuden varmistamiseksi, yhdyskuntapalvelun, valvontarangaistuksen, ehdollisen vankeuden, jonka tehosteeksi on tuomittu valvontaan, ja nuorisorangaistuksen täytäntöönpano voidaan keskeyttää, jos se on välttämätöntä sen varmistamiseksi, että seuraamusten täytäntöönpano on turvallista yhteiskunnalle, henkilökunnalle ja tuomitulle. Rangaistusaika ei kulu keskeytyksen aikana.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu muuttaminen voi kestää enintään kolme kuukautta. Sitä voidaan jatkaa enintään kolmeksi kuukaudeksi kerrallaan, jos se on edelleen välttämätöntä 1 momentissa säädetyistä syistä. Edellä 2 momentissa tarkoitettu keskeyttäminen voi kestää enintään kuukauden. Sitä voidaan jatkaa enintään kuukaudeksi kerrallaan, jos se on edelleen välttämätöntä 2 momentissa säädetyistä

syistä. Muuttaminen ja keskeyttäminen on päätettävä viipymättä, jos normaaliolojen vakava häiriötilanne tai poikkeusolot päättyvät.

85 d §

Rajoitusten vaikutus tuomittua koskeviin päätöksiin

Jos yhdyskuntaseuraamusten toiminnan sisältöä, asunnossa pysymisvelvollisuuden sisältöä tai valvontaa on 85 b §:n 1 momentissa tarkoitettulla tavalla muutettu, tuomitun täsmennettyä rangaistusajan suunnitelmaa voidaan väliaikaisesti muuttaa rajoitusten edellyttämällä tavalla. Tuomitun toimintavelvollisuus voidaan täyttää myös muussa kuin täsmennetyn rangaistusajan suunnitelman tavoitteiden mukaisessa toiminnassa ja täytäntöönpanon päivittäinen aikataulu voi poiketa täsmennetyistä rangaistusajan suunnitelmasta.

Jos yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpano on 85 c §:n 2 momentissa tarkoitettulla tavalla keskeytetty, on yksittäisen tuomion täytäntöönpano keskeytettävä.

85 e §

Tarkemmat säännökset

Oikeusministeriön asetuksella annetaan tarkemmat säännökset 85 a §:ssä tarkoitettun yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanoon ryhtymisen rajoittamisen alkamisesta ja päättymisestä sekä siitä, millä tavoin täytäntöönpanoon ryhtymistä rajoitetaan.

86 §

Muutoksenhakukelpoiset päätökset

Tuomittu saa vaatia oikaisua tai valittaa Rikosseuraamuslaitoksen päätöksestä, joka koskee:

86 §

Muutoksenhakukelpoiset päätökset

Tuomittu saa vaatia oikaisua tai valittaa Rikosseuraamuslaitoksen päätöksestä, joka koskee:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

-----
uusi 8 a kohta

-----
8 a) 85 c §:ssä tarkoitettua
yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanon
sisällön muuttamista tai täytäntöönpanon
keskeyttämistä;
-----

86 a §

86 a §

Muutoksenhakukielto

Muutoksenhakukielto

Tuomittu ei saa vaatia oikaisua eikä valittaa Rikosseuraamuslaitoksen päätöksestä, joka koskee:

- 1) 15 §:ssä tarkoitettua rangaistuksen suorittamisen alkamisajankohtaa;
- 2) 23 §:n 2 momentissa tarkoitettua lupaa olla noudattamatta tilapäisesti täsmennettyä rangaistusajan *suunnitelmaa*.

Tuomittu ei saa vaatia oikaisua eikä valittaa Rikosseuraamuslaitoksen päätöksestä, joka koskee:

- 1) 15 §:ssä tarkoitettua rangaistuksen suorittamisen alkamisajankohtaa;
- 2) 23 §:n 2 momentissa tarkoitettua lupaa olla noudattamatta tilapäisesti täsmennettyä rangaistusajan *suunnitelmaa*;
- 3) 85 d §:ssä tarkoitettua täsmennetyt rangaistusajan *suunnitelman väliaikaista muuttamista tai täytäntöönpanon keskeyttämistä*.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

4.

Laki

valvotusta koevapaudesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan valvotusta koevapaudesta annetun lain (629/2013) 32 §:n 4 momentti ja 40 a §, sellaisina kuin ne ovat 32 §:n 4 momentti laissa 224/2022 ja 40 a § laissa 1305/2021, sekä *lisätään* lakiin uusi 16 a §, 32 §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 1305/2021 ja 224/2022, uusi 7 momentti ja 40 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on laissa 1305/2021, uusi 2 a kohta, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

2 luku

2 luku

**Valvotun koevapauden edellytysten
selvittäminen ja valvotun koevapauden
valmistelu**

**Valvotun koevapauden edellytysten
selvittäminen ja valvotun koevapauden
valmistelu**

16 a §

*Valvotun koevapauden täytäntöönpano
normaaliolojen vakavissa häiriötilanteissa ja
poikkeusoloissa*

*Valvottuun koevapauteen sisältyvää
toimintaa, asunnossa pysymisvelvollisuutta ja
valvontaa voidaan yhden tai useamman
rikosseuraamuskeskuksen alueella muuttaa
vankeuslain 19 a luvun 1 §:n 2 momentissa
tarkoitetuissa normaaliolojen vakavissa
häiriötilanteissa ja valmiuslain (1552/2011) 3
§:ssä tarkoitetuissa poikkeusoloissa, jos se on
välttämätöntä sen varmistamiseksi, että*

valvotun koevapauden täytäntöönpano on turvallista yhteiskunnalle, henkilökunnalle ja valvottuun koevapauteen sijoitetulle.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu muuttaminen voi kestää enintään kolme kuukautta. Sitä voidaan jatkaa enintään kolmeksi kuukaudeksi kerrallaan, jos se on edelleen välttämätöntä 1 momentissa säädettyistä syistä. Muuttaminen on päätettävä viipymättä, jos normaaliolojen vakava häiriötilanne tai poikkeusolot päättyvät.

Jos valvottuun koevapauteen sijoitettujen toiminnan sisältöä, asunnossa pysymisvelvollisuutta tai valvontaa on 1 momentissa tarkoitettulla tavalla muutettu, valvottuun koevapauteen sijoitetun rangaistusajan suunnitelmaa voidaan väliaikaisesti muuttaa rajoitusten edellyttämällä tavalla. Valvottuun koevapauteen sijoitetun toimintavelvollisuutta voidaan täyttää myös muussa kuin rangaistusajan suunnitelman tavoitteiden mukaisessa toiminnassa ja täytäntöönpanon päivittäinen aikataulu voi poiketa rangaistusajan suunnitelmasta.

32 §

Päätösvalta

32 §

Päätösvalta

Vankilan yksikönpäällikkö, yhdyskuntaseuraamustoimiston yksikönpäällikkö, rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty apulaisjohtaja tai rikosseuraamusesimies päättää 14 §:ssä tarkoitettua rangaistusajan suunnitelmasta, 16 §:ssä tarkoitettua rangaistusajan suunnitelman muuttamisesta, 19 §:ssä tarkoitettua verinäytteen ottamisesta, 21 §:n 1 momentissa tarkoitettua luvasta olla tilapäisesti noudattamatta rangaistusajan suunnitelmaa, 23 §:ssä tarkoitettua suostumuksen peruuttamisen aiheuttamista seurauksista ja 25 a §:n 1 momentissa tarkoitettua huomautuksesta ja varoituksesta.

Vankilan yksikönpäällikkö, yhdyskuntaseuraamustoimiston yksikönpäällikkö, rikosseuraamuskeskuksen työjärjestyksessä määrätty apulaisjohtaja tai rikosseuraamusesimies päättää 14 §:ssä tarkoitettua rangaistusajan suunnitelmasta, 16 §:ssä ja 16 a §:n 3 momentissa tarkoitettua rangaistusajan suunnitelman muuttamisesta, 19 §:ssä tarkoitettua verinäytteen ottamisesta, 21 §:n 1 momentissa tarkoitettua luvasta olla tilapäisesti noudattamatta rangaistusajan suunnitelmaa, 23 §:ssä tarkoitettua suostumuksen peruuttamisen aiheuttamista seurauksista ja 25 a §:n 1 momentissa tarkoitettua huomautuksesta ja varoituksesta.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

-----
uusi 7 momentti

Operatiivisen vastualueen johtaja päättää 16 a §:n 1 momentissa tarkoitettua täytäntöönpanon sisällön muuttamisesta kuultuaan päätöksen kohteena olevien rikosseuraamuskeskusten johtajia.

40 §

40 §

Muutoksenhaku

Muutoksenhaku

Valvottuun koevapauteen sijoitettu saa vaatia oikaisua tai valittaa Rikosseuraamuslaitoksen päätöksestä, joka koskee:

Valvottuun koevapauteen sijoitettu saa vaatia oikaisua tai valittaa Rikosseuraamuslaitoksen päätöksestä, joka koskee:

-----
uusi 2 a kohta

-----
2 a) 16 a §:n 1 momentissa tarkoitettua täytäntöönpanon sisällön muuttamisesta;
-----

40 a §

40 a §

Muutoksenhakukielto

Muutoksenhakukielto

Valvottuun koevapauteen sijoitettu ei saa vaatia oikaisua eikä valittaa Rikosseuraamuslaitoksen päätöksestä, joka koskee 21 §:n 2 momentissa tarkoitettua lupaa olla tilapäisesti noudattamatta rangaistusajan suunnitelmaan sisältyvää velvollisuutta.

Valvottuun koevapauteen sijoitettu ei saa vaatia oikaisua eikä valittaa Rikosseuraamuslaitoksen päätöksestä, joka koskee 16 a §:n 3 momentissa tarkoitettua rangaistusajan suunnitelman väliaikaista muuttamista tai 21 §:n 2 momentissa tarkoitettua lupaa olla tilapäisesti noudattamatta rangaistusajan suunnitelmaan sisältyvää velvollisuutta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

5.

Laki

yhdistelmärangaistuksen täytäntöönpanosta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan yhdistelmärangaistuksen täytäntöönpanosta annetun lain (801/2017) 29 §:n 1 ja 6 momentti sekä 36 §, sellaisina kuin ne ovat, 29 §:n 1 ja 6 momentti laissa 226/2022 ja 36 § laissa 1306/2021, sekä
lisätään lakiin uusi 11 a § ja lain 35 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on laissa 1306/2021, uusi 1 a kohta seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

2 luku

2 luku

Valvontaan sijoittamisen valmistelu

Valvontaan sijoittamisen valmistelu

11 a §

*Yhdistelmärangaistukseen kuuluvan
valvonta-ajan täytäntöönpano
normaaliolojen vakavissa häiriötilanteissa ja
poikkeusoloissa*

*Yhdistelmärangaistukseen kuuluvaan
valvonta-aikaan sisältyvää toimintaa,
asunnossa pysymisvelvollisuutta ja valvontaa
voidaan yhden tai useamman
rikosseuraamuskeskuksen alueella muuttaa
vankeuslain 19 a luvun 1 §:n 2 momentissa
tarkoitetuissa normaaliolojen vakavissa
häiriötilanteissa ja valmiuslain (1552/2011) 3
§:ssä tarkoitetuissa poikkeusoloissa, jos se on*

välttämätöntä sen varmistamiseksi, että yhdistelmä-rangaistukseen kuuluvan valvonta-ajan täytäntöönpano on turvallista yhteiskunnalle, henkilökunnalle ja valvottavalle.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu muuttaminen voi kestää enintään kolme kuukautta. Sitä voidaan jatkaa enintään kolmeksi kuukaudeksi kerrallaan, jos se on edelleen välttämätöntä 1 tai 2 momentissa säädettyistä syistä. Muuttaminen on päätettävä viipymättä, jos normaaliolojen vakava häiriötilanne tai poikkeusolot päättyvät.

Jos valvottavien toiminnan sisältöä, asunnossa pysymisvelvollisuutta tai valvontaa on 1 momentissa tarkoitettulla tavalla muutettu, valvottavan rangaistusajan suunnitelmaa voidaan väliaikaisesti muuttaa rajoitusten edellyttämällä tavalla. Valvottavan toimintavelvollisuus voidaan täyttää myös muussa kuin rangaistusajan suunnitelman tavoitteiden mukaisessa toiminnassa ja täytäntöönpanon päivittäinen aikataulu voi poiketa rangaistusajan suunnitelmasta.

29 §

Päätösvalta

Rikosseuraamuslaitoksen asiakasarvioinnin yksikkö päättää 8 §:ssä tarkoitettua rangaistusajan suunnitelmasta ja 15 §:ssä tarkoitettua rangaistusajan suunnitelman muuttamisesta.

Rikosseuraamuslaitoksen operatiivisen toiminnan vastuualueen johtaja päättää vankilan yksikönpäällikön esityksestä 28 §:ssä tarkoitettua tuomitun sijoittamisesta suorittamaan jäljellä olevaa valvonta-aikaa.

35 §

29 §

Päätösvalta

Rikosseuraamuslaitoksen asiakasarvioinnin yksikkö päättää 8 §:ssä tarkoitettua rangaistusajan suunnitelmasta sekä 11 a §:n 3 momentissa ja 15 §:ssä tarkoitettua rangaistusajan suunnitelman muuttamisesta.

Rikosseuraamuslaitoksen operatiivisen toiminnan vastuualueen johtaja päättää vankilan yksikönpäällikön esityksestä 28 §:ssä tarkoitettua tuomitun sijoittamisesta suorittamaan jäljellä olevaa valvonta-aikaa. Operatiivisen vastuualueen johtaja päättää 11 a §:n 1 momentissa tarkoitettua täytäntöönpanon sisällön muuttamisesta kuultuaan päätöksen kohteena olevien rikosseuraamuskeskusten johtajia.

35 §

Muutoksenhaku

Valvottava saa vaatia oikaisua ja valittaa Rikosseuraamuslaitoksen päätöksestä, joka koskee:

-----
uusi 1 a kohta
-----

36 §

Muutoksenhakukielto

Valvottava ei saa vaatia oikaisua eikä valittaa Rikosseuraamuslaitoksen päätöksestä, joka koskee:

- 1) 14 §:n 2 momentissa tarkoitettua lupaa olla tilapäisesti noudattamatta rangaistusajan suunnitelmaa;
- 2) 28 §:ssä tarkoitettua valvonta-ajan suorittamisen jatkamista.

Muutoksenhaku

Valvottava saa vaatia oikaisua ja valittaa Rikosseuraamuslaitoksen päätöksestä, joka koskee:

-----
1 a) 11 a §:n 1 momentissa tarkoitettua täytäntöönpanon sisällön muuttamisesta;
-----

36 §

Muutoksenhakukielto

Valvottava ei saa vaatia oikaisua eikä valittaa Rikosseuraamuslaitoksen päätöksestä, joka koskee:

- 1) 11 a §:n 3 momentissa tarkoitettua rangaistusajan suunnitelman väliaikaista muuttamista;
- 2) 14 §:n 2 momentissa tarkoitettua lupaa olla tilapäisesti noudattamatta rangaistusajan suunnitelmaa;
- 3) 28 §:ssä tarkoitettua valvonta-ajan suorittamisen jatkamista.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

6.

Laki

mielenterveyslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan mielenterveyslain (1116/1990) 23 a §, sellaisena kuin se on laissa 583/2022, sekä
lisätään lakiin uusi 31 b § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

23 a §

23 a §

Virkasuhdetta edellyttävät lääkärin tehtävät

Virkasuhdetta edellyttävät lääkärin tehtävät

Tarkkailuun ottavan ja tarkkailulausunnon antavan lääkärin, hoitoon määräämisestä, hoidon jatkamisesta ja 4 a luvussa tarkoitetuista rajoitustoimenpiteistä päättävän lääkärin, 12 a §:ssä tarkoitetun ulkopuolisen lääkärin, sekä poliisin virka-apua pyytävän lääkärin on oltava virkasuhteessa valtioon tai hyvinvointialueeseen.

Tarkkailuun ottavan ja tarkkailulausunnon antavan lääkärin, hoitoon määräämisestä, hoidon jatkamisesta ja 4 a luvussa tarkoitetuista rajoitustoimenpiteistä päättävän lääkärin, 12 a §:ssä tarkoitetun ulkopuolisen lääkärin sekä poliisin *tai Rikosseuraamuslaitoksen* virka-apua pyytävän lääkärin on oltava virkasuhteessa valtioon tai hyvinvointialueeseen.

31 b §

Tahdosta riippumattomaan hoitoon määrätyn potilaan kuljettaminen hänen vapautuessaan vankeudesta tai tutkintavankeudesta

Edellä 2 luvussa tarkoitettuun hoitoon määrätyn potilaan hoidosta järjestämisvastuussa olevan hyvinvointialueen on huolehdittava potilaan kuljettamisesta siihen sairaalaan, jossa potilaan hoito jatkuu, kun potilas vapautuu vankeudesta tai tutkintavankeudesta. Hoidon lopettamisesta ja sairaalasta poistamisesta säädetään 14 §:ssä.

Hyvinvointialueen virkasuhteinen lääkäri tai Vankiterveydenhuollon yksikön virkasuhteinen lääkäri voi pyytää Rikosseuraamuslaitoksen tai poliisin virka-apua, jos lääkäri katsoo, että virka-apua tarvitaan potilaan turvallisen kuljetuksen toteuttamiseksi kuljetettavan väkivaltaisuuden tai muun vastaavan syyn vuoksi. Virka-avusta potilaan kuljettamisesta säädetään vankeuslain (767/2005) 21 luvun 1 §:ssä ja tutkintavankeuslain (768/2005) 1 luvun 2 §:ssä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

7.

Laki

sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain 5 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain (734/1992) 5 §:n 8 kohta, sellaisena kuin se on laissa 1292/2022, sekä
lisätään 5 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laeissa 654/2010, 1329/2010, 1201/2020, 1292/2022 ja 678/2023, uusi 8 a kohta seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

5 §

5 §

Maksuttomat terveyspalvelut

Maksuttomat terveyspalvelut

Terveydenhuollon palveluista ovat maksuttomia:

Terveydenhuollon palveluista ovat maksuttomia:

8) lääkärin määräämä sairaankuljetusajoneuvolla tapahtuva sisäänkirjoitetun potilaan kuljetus terveyskeskuksen tai sairaalan sairaansijalta toiseen hoitolaitokseen tai kotihoitoon; *sekä*

8) lääkärin määräämä sairaankuljetusajoneuvolla tapahtuva sisäänkirjoitetun potilaan kuljetus terveyskeskuksen tai sairaalan sairaansijalta toiseen hoitolaitokseen tai kotihoitoon;

8 a) mielenterveyslain (1116/1990) 31 b §:ssä tarkoitettu potilaan kuljetus; sekä

Voimassa oleva laki

Ehdotus

_____

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

_____

8.

Laki

lastensuojelulain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

lisätään lastensuojelulain (417/2007) 16 a §:ään, sellaisena kuin se on laissa 610/2022, uusi 4 momentti, 40 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laissa 610/2022, uusi 3 momentti, 41 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laissa 309/2024, uusi 3 momentti sekä 52 §:ään uusi 2 momentti, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

16 a §

16 a §

*Lastensuojelun kustannuksista vastaava
hyvinvointialue*

*Lastensuojelun kustannuksista vastaava
hyvinvointialue*

-----

*Alle 18-vuotiaan vängin
lastensuojelulaitokseen sijoittamisesta
aiheutuvista kustannuksista säädetään
vankeuslain (767/2005) 8 luvun 10 c §:ssä.*

Voimassa oleva laki

40 §

Velvollisuus huostaanottoon ja sijaishuoltoon

---

41 §

Huostaanoton ja sijaishuollon valmistelu

---

52 §

Yhteistyö sijaishuollon aikana

Ehdotus

40 §

Velvollisuus huostaanottoon ja sijaishuollon järjestämiseen

Alle 18-vuotias vanki voidaan 1 ja 2 momentissa säädetyin edellytyksin sijoittaa lastensuojelulaitokseen. Sijoituksen edellytyksenä on lisäksi, että Rikosseuraamuslaitos tekee vankeuslain 8 luvun 10 a §:n nojalla päätöksen hänen sijoittamisestaan vankilan ulkopuoliseen laitokseen.

41 §

Huostaanoton ja sijaishuollon valmistelu

Alle 18-vuotiaan vangin sijoittamista lastensuojelulaitokseen on valmisteltava yhteistyössä Rikosseuraamuslaitoksen ja Vankiterveydenhuollon kanssa.

52 §

Yhteistyö sijaishuollon aikana

Viranomaisten yhteistyöstä alle 18-vuotiaan vangin lastensuojelulaitossijoituksen aikana säädetään vankeuslain 8 luvun 10 b §:n 3 momentissa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20
